

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Ε.Π. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Σύμβαση:

**«ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
«ΘΕΣΣΑΛΙΑ 2021 – 2027»**

Στάδιο:

**1^ο ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: ΣΧΕΔΙΟ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ
(ΣΜΠΕ) ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΘΕΣΣΑΛΙΑ 2021-2027»**

Μελετητής:

Lever
Σύμβουλοι Ανάπτυξης Α.Ε.

Δ Ε Κ Ε Μ Β Ρ Ι Ο Σ 2 0 2 1

Η παρούσα αποτελεί το **παραδοτέο 1^ο**: «Σχέδιο της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΜΠΕ) του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», που εκπονείται στο πλαίσιο της από 15.11.2021 σύμβαση μεταξύ της Υπηρεσίας Ειδικής Διαχείρισης Ε.Π. της Περιφέρειας Θεσσαλίας, και της «LEVER ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.» του Ομίλου Σαμαράς & Συνεργάτες στο πλαίσιο του έργου «Παροχή υπηρεσιών υποστήριξης για την εκπόνηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης Προγράμματος «Θεσσαλία 2021 – 2027» ως μέρος του Υποέργου 1 «Μελέτες, εμπειρογνωμοσύνες & έρευνες» της πράξης με τίτλο «Μελέτες, έρευνες, εμπειρογνωμοσύνες και αξιολογήσεις στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα».

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	ΣΕΛ
1 ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	1
1.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	1
1.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ.....	9
1.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	9
1.4 ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	13
1.5 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	16
1.6 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ, ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ, ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	22
2 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	26
2.1 ΣΥΜΒΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	26
2.2 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ	27
3 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	28
3.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	28
3.1.1 Προγραμματική Περίοδο 2021-2027	28
3.1.2 Περιφερειακό Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027»	29
3.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ Ή ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ Ή ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΗΦΘΟΥΝ ΥΠΟΨΗ	34
3.2.1 Ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική	34
3.2.2 Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία.....	35
3.2.3 Πλαίσιο για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030.....	37
3.2.4 Βιοποικιλότητα, χρήση γης και δασοκομία	42
3.2.5 Προστασία και διαχείριση των υδάτων	45
3.2.6 Ατμοσφαιρική ρύπανση και ηχορύπανση	51
3.2.7 Αποδοτικότητα των πόρων και κυκλική οικονομία	54
3.2.8 Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή	58
3.2.9 Τοπίο	60
3.2.10 Πολιτιστική κληρονομιά.....	60
3.3 ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ.....	60
3.4 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2021-2027 ΜΕ ΑΛΛΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ..	63
3.4.1 Προγράμματα και άλλα στρατηγικά κείμενα που λήφθηκαν υπόψη.....	64
3.4.2 Χωροταξικά πλαίσια και άλλα σχέδια που λήφθηκαν υπόψη.....	73
4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	81
4.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	81
4.2 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	81
4.2.1 Διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής της Θεσσαλίας στη νέα περίοδο	81
4.2.2 Αναλυτική περιγραφή έργων και δραστηριοτήτων που ενδεχομένως να προκύψουν από την εφαρμογή του Προγράμματος.....	88
4.2.3 Προϋπολογισμός Προγράμματος	113
5 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	115
5.1 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ	115
5.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΕΓΕΙΣΑΣ ΛΥΣΗΣ - ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΗΣ	117
5.2.1 Επιχειρησιακή αξιολόγηση	117
5.2.2 Περιβαλλοντική αξιολόγηση	128
5.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΗΔΕΝΙΚΗΣ ΛΥΣΗΣ.....	129
5.3.1 Επιχειρησιακή αξιολόγηση	130
5.3.2 Περιβαλλοντική αξιολόγηση	130
5.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ	131
6 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	133
6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	133

6.2	ΜΗ ΒΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	133
6.2.1	ΚΛΙΜΑΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	133
6.2.2	ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ	140
6.2.3	ΓΕΩΛΟΓΙΚΑ, ΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΕΔΑΦΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΥΔΡΟΓΕΩΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	143
6.2.4	ΥΠΕΔΑΦΟΣ – ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	154
6.2.5	ΥΔΑΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ	155
6.2.6	Ζώνες Βλάστησης – Χλωρίδα - Πανίδα	166
6.2.7	Περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών	174
6.3	ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	198
6.3.1	Διοικητική υπαγωγή.....	198
6.3.2	Δημογραφικά στοιχεία.....	199
6.3.3	Χρήσεις Γης.....	203
6.4	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	205
6.4.1	Οικονομική και Παραγωγική διάρθρωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας.....	205
6.4.2	Απασχόληση και ανεργία	206
6.4.3	Εκπαίδευση	207
6.4.4	Κοινωνική Συνοχή.....	207
6.5	ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ	208
6.6	ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ.....	208
6.7	ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΙΣ ΠΙΕΣΕΙΣ.....	213
6.8	ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	215
6.9	ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΔΟΝΗΣΕΙΣ	216
6.10	ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	217
6.11	ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	220
6.12	ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	220
6.13	ΠΙΘΑΝΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	223
6.14	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΟΥ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΝΑ ΕΠΗΡΕΑΣΤΟΥΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ.....	226
7	ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	228
7.1	ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	228
7.1.1	Μεθοδολογία του σταδίου προσδιορισμού των περιβαλλοντικών μεταβολών.....	228
7.1.2	Μεθοδολογία του σταδίου προσδιορισμού των ιδιοτήτων των πιθανών επιπτώσεων και αξιολόγησής	233
7.2	ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	234
7.2.1	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Στόχο Πολιτικής ¹	234
7.2.2	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Στόχο Πολιτικής 2	239
7.2.3	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Στόχο Πολιτικής 3	245
7.2.4	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τους Στόχους Πολιτικής 4Α&Β	249
7.2.5	Προσδιορισμός των επιπτώσεων από το Στόχο Πολιτικής 5	257
7.2.6	Συμπεράσματα του προσδιορισμού των επιπτώσεων	261
7.3	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ.....	263
7.4	ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ	265
7.4.1	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα	265
7.4.2	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στον πληθυσμό.....	265
7.4.3	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στην ανθρώπινη υγεία	266
7.4.4	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στην πανίδα.....	266
7.4.5	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στη χλωρίδα	266
7.4.6	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στο έδαφος.....	267
7.4.7	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στα ύδατα.....	267
7.4.8	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στον αέρα	268
7.4.9	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στους κλιματικούς παράγοντες.....	269

7.4.10	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στα υλικά περιουσιακά στοιχεία	269
7.4.11	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στην πολιτιστική κληρονομιά	269
7.4.12	Αξιολόγηση των επιπτώσεων στο τοπίο	270
7.4.13	Αξιολόγηση των αλλαγών στις διατροφικές περιβαλλοντικές πιέσεις	270
7.4.14	Συμπεράσματα της αξιολόγησης των επιπτώσεων	271
7.5	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ.....	272
7.6	ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	275
7.6.1	Διετής αναφορά	275
7.6.2	Συγκεντρωτική έκθεση	280
7.6.3	Σύνοψη συμπερασμάτων και προτάσεων για την παρακολούθηση.....	280
8	ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ	282
9	ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ.....	286
10	ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ	287

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1 1:	Προϋπολογισμός του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»	3
Πίνακας 1 2:	Αρχιτεκτονική του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»	4
Πίνακας 1 3:	Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων	17
Πίνακας 1 4:	Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών	20
Πίνακας 1 5:	Σύνοψη των ιδιοτήτων των μεταβολών	21
Πίνακας 3-1:	Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» ανά ΣΠ και ΕΣ	32
Πίνακας 3-2:	Κατανομή πόρων ΕΣΠΑ σε Προγράμματα νέας προγραμματικής περιόδου	64
Πίνακας 4-1:	Αρχιτεκτονική του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»	83
Πίνακας 4-2:	Προϋπολογισμός του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»	114
Πίνακας 4-3:	Χρηματοδοτικές πιστώσεις ανά έτος του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»	114
Πίνακας 5-1:	Κατανομή χρηματοδότησης μεταξύ των Στόχων Πολιτικής	117
Πίνακας 5-2:	Επιχειρησιακή αξιολόγηση του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»	118
Πίνακας 5-3:	Περιβαλλοντική αξιολόγηση του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»	129
Πίνακας 6 1:	Μέση μηνιαία θερμοκρασία 24ώρου (οC) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας	135
Πίνακας 6 2:	Μέση μέγιστη μηνιαία θερμοκρασία (οC) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας	135
Πίνακας 6 3:	Μέση ελάχιστη μηνιαία θερμοκρασία (οC) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας	135
Πίνακας 6 4:	Μέση μηνιαία σχετική υγρασία αέρα (%) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας	136
Πίνακας 6 5:	Μέση ταχύτητα του ανέμου (m/s) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας	136
Πίνακας 6 6:	Κλιματικά στοιχεία των δυσμενέστερων μηνών χειμώνα - θέρους στην Περ. Θεσσαλίας	136
Πίνακας 6 7:	Φυσικά χαρακτηριστικά ΛΑΠ του ΥΔ Θεσσαλίας (EL08)	156
Πίνακας 6 8:	Φυσικά χαρακτηριστικά ΛΑΠ Αχελώου του ΥΔ Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (EL04)	156
Πίνακας 6 9:	Φυσικά χαρακτηριστικά ΛΑΠ Σποράδων του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07) ...	156
Πίνακας 6 10:	Ετήσιες απολήψεις νερού από τα Επιφανειακά ΥΣ του ΥΔ Θεσσαλίας (EL08)	158

Πίνακας 6 11:	Ετήσια τροφοδοσία και ετήσιες απολήψεις νερού από τα Υπόγεια ΥΣ του ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)	164
Πίνακας 6 12:	Περιοχές Προστασίας της Φύσης Ελλάδας.....	179
Πίνακας 6 13:	Εθνικοί Δρυμοί Ελλάδας.....	180
Πίνακας 6 14:	Εθνικά Πάρκα Περιφέρειας Θεσσαλίας	181
Πίνακας 6 15:	Περιφερειακά Πάρκα Ελλάδας	182
Πίνακας 6 16:	Περιοχές Δικτύου Natura 2000 Περιφέρειας Θεσσαλίας και στα όρια με όμορες Περιφέρειες.....	184
Πίνακας 6 17::	Καταφύγια Άγριας Ζωής Περιφέρειας Θεσσαλίας.....	186
Πίνακας 6 18:	Προστατευόμενα Τοπία και Φυσικοί Σχηματισμοί Περιφέρειας Θεσσαλίας.....	190
Πίνακας 6 19:	Προστατευτικά Δάση Περιφέρειας Θεσσαλίας	191
Πίνακας 6 20:	Μικροί νησιώτικοι σχηματισμοί στην Περιφέρεια Θεσσαλίας.....	192
Πίνακας 6 21:	Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές στην Ελλάδα σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης.....	196
Πίνακας 6 22:	Περιοχές της Ελλάδας ενταγμένες στο Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης.....	197
Πίνακας 6 23:	Διάρθρωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας	199
Πίνακας 6 24	Διαχρονική εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού των Π.Ε. και των ΟΤΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας	200
Πίνακας 6 25α:	Εδαφική οργάνωση και χρήση της γης της Περιφέρειας Θεσσαλίας	204
Πίνακας 6 25β:	Εδαφική οργάνωση και καλυψη γης κατά corine land cover 2018 της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Βλέπε επισυναπτόμενο Χάρτη Νο2).....	204
Πίνακας 7 1:	Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων	231
Πίνακας 7 2:	Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ1	235
Πίνακας 7 3:	Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ2	240
Πίνακας 7 4:	Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ3	245
Πίνακας 7 5:	Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ4	253
Πίνακας 7 6:	Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ5	257
Πίνακας 7 7:	Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών	262
Πίνακας 7 8:	Σύνοψη των ιδιοτήτων των μεταβολών	264
Πίνακας 7 9:	Σύνοψη των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 σε παράγοντες που επηρεάζουν τη βιοποικιλότητα	265
Πίνακας 7 10:	Σύνοψη των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στα νερά.....	267
Πίνακας 7 11:	Σύνοψη των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 σε παράγοντες του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος.....	268
Πίνακας 7 12:	Σύνοψη των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στους παράγοντες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων.	270
Πίνακας 7 13:	Ενδεικτικοί δείκτες για τη διετή παρακολούθηση ορισμένων περιβαλλοντικών παραγόντων του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»	276
Πίνακας Π-1:	Λίμνες ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).....	296
Πίνακας Π-2:	Ποτάμια ΙΤΥΣ λιμναίου τύπου (Ταμιευτήρες) ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)	296
Πίνακας Π-3:	Παράκτια Ύδατα ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).....	296
Πίνακας Π-4:	Παράκτια Ύδατα της ΛΑΠ Σποράδων (ΕΛ0735) του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (ΕΛ07) που αφορούν την Περιφέρεια Θεσσαλίας.....	297
Πίνακας Π-5	Αριθμός Επιφανειακών Υδατικών Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ12)	297
Πίνακας Π-6:	Υπόγεια Υδατικά Συστήματα ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08) ανά ΛΑΠ	297
Πίνακας Π-7:	Υπόγεια Υδατικά Συστήματα της ΛΑΠ Σποράδων (ΕΛ0735) του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (ΕΛ07) που αφορούν την Περιφέρεια Θεσσαλίας	298

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 3.1:	Λεκάνες Απορροής Ποταμού στο ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08) και κύριοι ποταμοί και λίμνες	49
Εικόνα 3.2:	Απόσπασμα του Χάρτη αποτύπωσης των Ζωνών Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας, βάσει της 1ης Αναθεώρησης της ΠΑΚΠ.	50
Εικόνα 3.3:	Χάρτης Π.2α – Χωροταξική Οργάνωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 269/Α.Α.Π./15.11.2018).	74
Εικόνα 3.4:	Χάρτης 8.1 – Πολυκεντρική και ισόρροπη χωρική ανάπτυξη (ΦΕΚ Α' 128/2008).	74
Εικόνα 3.5:	Κατευθύνσεις για την άσκηση χωρικής πολιτικής για την βιομηχανία ανά νομό (ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13-4-09).	76
Εικόνα 3.6:	Χάρτης βασικών κατευθύνσεων χωρικής οργάνωσης τουρισμού (ΦΕΚ 3155 Β/12-12-2013)	78
Εικόνα 6.1:	Χάρτης κλιματικών ζωνών Ελληνικής επικράτειας (Α θερμότερη – Δ ψυχρότερη)	133
Εικόνα 6.2:	Βροχομετρικός Χάρτης Ελλάδας (Μαρκόπουλος – Καραππέρη, 1955).....	137
Εικόνα 6.3:	Απόσπασμα Βιοκλιματικού Χάρτη Ελλάδας όπου εμφανίζεται η περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Μαυρομάτης, 1978).	139
Εικόνα 6.4:	Απόσπασμα Χάρτη Βιοκλιματικών Ορόφων Ελλάδας όπου εμφανίζεται η περιοχή της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (Μαυρομάτης, 1978).	139
Εικόνα 6.5:	Γεωτεκτονικό σχήμα των Ελληνίδων ζωνών. (Κατά Mountrakis et al. 1983).	145
Εικόνα 6.6:	Απόσπασμα Γεωλογικού Χάρτη Ι.Γ.Μ.Ε. (αρχικής κλίμακας 1:500.000).....	146
Εικόνα 6.7:	Οι εφελκυστικές τάσεις που επεκτείνουν το φλοιό της Θεσσαλίας κατά τη διεύθυνση Β-Ν και προκαλούν ρήγματα με διεύθυνση Α-Δ.....	147
Εικόνα 6.8.:	Απόσπασμα δορυφορικής απεικόνισης από την ψηφιακή βάση δεδομένων για τα ενεργά ρήγματα της Ελλάδος (NOA faults), όπου εμφανίζονται τα σημαντικότερα ρήγματα στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας.	148
Εικόνα 6.9:	Χάρτης Ζωνών Σεισμικής Επικινδυνότητας της Ελλάδος.	149
Εικόνα 6.10.:	Σεισμική δραστηριότητα της ευρύτερης περιοχής της Περιφέρειας για την χρονική περίοδο 1964- Οκτώβριος 2021 και για σεισμούς άνω των 5,5 Richter.....	150
Εικόνα 6.11.:	Τα έντεκα ρήγματα της Θεσσαλίας και των γύρων περιοχών που έδωσαν ισχυρούς σεισμούς (Μ _W 6.0) κατά τους ιστορικούς χρόνους (Πηγή: Παναγιωτόπουλος Δ. και Παπαζάχος Κ., ΑΠΘ, 2008).	151
Εικόνα 6.12:	Θέση Σταθμών μέτρησης της σεισμικής δραστηριότητας στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας (πηγή Γεωδυναμικό Ινστιτούτο Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών)	151
Εικόνα 6.13:	Χάρτης Εδαφικών ενώσεων (Πηγή: Χάρτης Εδαφικών Ενώσεων της Ελλάδος, Εθνική Επιτροπή κατά της Ερημοποίησης, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2004)	152
Εικόνα 6.14:	Απόσπασμα Υδρολιθολογικού Χάρτη της Ελλάδας, κλίμακας 1: 1.000.000, για την περιοχή ενδιαφέροντος της Περιφέρειας Θεσσαλίας.	154
Εικόνα 6.15:	Θέση, όρια και κύριες λεκάνες του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας.....	156
Εικόνα 6.16:	Απόσπασμα Χάρτη Βλάστησης της Ελλάδας (Πηγή: Γ. Μαυρομάτης)	167
Εικόνα 6.17:	Χλωριδικές περιοχές της Ελλάδας (Πηγή: Flora Hellenica).....	168
Εικόνα 6.18:	Η θέση της Περιφέρειας στην Ελλάδα	198
Εικόνα 6.19:	Απόσπασμα του Χάρτη αποτύπωσης των Ζωνών Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας, βάσει της 1ης Αναθεώρησης της ΠΑΚΠ.	221
Εικόνα Π.1:	Χάρτης οικολογικής κατάστασης Επιφανειακών Υδάτινων Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).	299
Εικόνα Π.2:	Χάρτης χημικής κατάστασης Επιφανειακών Υδάτινων Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).	299
Εικόνα Π.3:	Χάρτης ποιοτικής (χημικής) κατάστασης Υπόγειων Υδάτινων Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).	301
Εικόνα Π.4:	Χάρτης ποσοτικής κατάστασης Υπόγειων Υδάτινων Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).	301

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	ΕΡΗΗΝΕΙΑ
ΑΕΠ	Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
ΑΗΗΕ	Απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού
ΑΠΘ	Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
ΒΒΠ	Βιώσιμη Βιομηχανική Πολιτική
ΒΚΠ	Βιώσιμη Κατανάλωση και Παραγωγή
ΒΜ	Βήμα
Δ.Ε.	Δημοτική Ενότητα
ΔΕΔ-Μ+	Διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών
ΔΟΔ	Διευρωπαϊκό Οδικό Δίκτυο
ΔΟΠΑ	Διεθνής Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας
Ε&Α	Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία
Ε.Δ.Ε.Α.Υ.	Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης
Ε.Θ.Π.Α.Β.Σ.	Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βορείων Σποράδων
ΕΑΡ	Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον (Environmental Action Plan)
ΕΔΑ ΘΕΣΣ Α.Ε.	Εταιρεία Διανομής Αερίου Θεσσαλονίκης – Θεσσαλίας ΑΕ
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΑΑ Α.Ε	Ελληνική Εταιρεία Αξιοποίησης-Ανακύκλωσης ΑΕ
ΕΖΔ	Ειδικές Ζώνες Διατήρησης
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΚΑΒ	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας
ΕΚΤ+	Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΓΛΣ	Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο
ΕΛΣΤΑΤ	Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΜΥ	Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΟΠ	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος
ΕΟΠΥΥ	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
ΕΠ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΠΑ	Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης
ΕΠΜ	Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη
ΕΣ	Ειδικός Στόχος
ΕΣΔΑ	Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
ΕΣΕ	Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη
ΕΣΕΚ	Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα
ΕΣΠΑ	Εταιρικό Σύμφωνο για το Πλαίσιο Ανάπτυξης
ΕΣΠΚΑ	Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή
ΕΣΣΜ	Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών
ΕΤΘΑΥ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	ΕΡΗΗΝΕΙΑ
ΕΤΠΑ	Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΕΥΔΕΠΘ	Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Επιχειρησιακού Προγράμματος Θεσσαλίας
ΕΥΣΣΑ	Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης
ΕΥΠΕ	Ειδική Υπηρεσία Περιβάλλοντος
ΖΔΥΚΠ	Ζώνες Δυσνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας
ΖΕΠ	Ζώνες Ειδικής Προστασίας
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
Ι.Γ.Μ.Ε./ Ε.Α.Γ.Μ.Ε.	Ελληνική Αρχή Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών
Κ.Δ.Α.Π.	Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών
Κ.Δ.Α.Π. Α.μεΑ.	Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και Ατόμων με Αναπηρία
Κ.ΟΜ.Υ	Κινητές Ομάδες Υγείας
ΚΑΖ	Καταφύγια Άγριας Ζωής
ΚΔΑΥ	Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών
ΚΔΗΦ	Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας
ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.	Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης
ΚΕΝΑΚ	Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων
ΚΗΦΗ	Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΛΑΠ	Λεκάνη Απορροής Ποταμού
ΜΔΠΠ	Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών
ΜΕΑ	Μονάδα Επεξεργασίας Απορριμμάτων
ΜΕΒΑ	Μονάδα Επεξεργασίας Βιολογικών Αποβλήτων
ΜΚΟ	Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΚΑΝΑ	Οργανισμός Κατά των Ναρκωτικών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ΟΠΥ	«Οδηγία - Πλαίσιο των Υδάτων»
ΟΧΕ	Πλαίσιο Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων
Π.Ε.	Περιφερειακή Ενότητα
Π/Υ	Προϋπολογισμός
ΠΑΑ	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης
ΠΑΚΠ	Προκαταρκτική Αξιολόγηση Κινδύνων Πλημμύρας
ΠΔ	Προεδρικό Διάταγμα
ΠΔΕ	Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων
ΠΔΠ	Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΠΕΠΘ 21-27	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Θεσσαλίας 21-27
ΠΕΣΔΑ	Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων
ΠΠ	Προστατευόμενη Περιοχή
ΠΠΧΣΑΑ	Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
Σ.Σ.Ε.Δ.	Συλλογικό Σύστημα Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	ΕΡΗΗΝΕΙΑ
ΣΑΑ	Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη
ΣΑΤΑΜΕ	Σχέδια Αντιμετώπισης Τεχνολογικών Ατυχημάτων Μεγάλης Έκτασης
ΣΒΑ	Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης
ΣΒΑΑ	Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης
ΣΔΛΑΠ	Σχέδιο Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών
ΣΕΔΕ	Σύστημα Εμπορίας Δικαιωμάτων Εκπομπών της ΕΕ
ΣΜΑ	Σταθμός Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων
ΣΜΑΥ	Σταθμός Μεταφόρτωσης Ανακυκλώσιμων Υλικών
ΣΜΠΕ	Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
ΣΠ	Στόχος Πολιτικής
ΣΠΕ	Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
ΣΠΠ	Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά
ΣΥΔ	Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης
ΤΑ	Ταμείο Ανάκαμψης
ΤΔΜ	Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης
ΤΕΠ	Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα
ΤΙΦΚ	Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους
ΤΚΣ	Τόποι Κοινοτικής Σημασίας
ΤΟΕΒ	Τοπικοί Οργανισμοί Εγγείων Βελτιώσεων
ΤΟΤΕΕ	Τεχνικές Οδηγίες του Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας
ΤΠΕ	Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνίας
ΤΣ	Ταμείο Συνοχής
Υ.Π.ΕΝ.	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΥΔ	Υδατικό Διαμέρισμα
ΥΜΕΠΕΡΑΑ	Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη
ΥΠΕ	Υγειονομικές Περιφέρειες
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΥΣ	Υδατικό Σύστημα
ΥΥΣ	Υπόγεια Υδατικά Συστήματα
ΦΔ	Φορείς Διαχείρισης
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
ΧΥΤΑ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Αποβλήτων
ΧΥΤΥ	Χώρος Υγειονομικής Ταφής Υπολειμμάτων
CCS	Τεχνολογία Δέσμευσης και Αποθήκευσης Διοξειδίου του Ανθρακα (Carbon Dioxide Capture and Storage Technology)
COP21	21η Διάσκεψη των συμβαλλόμενων μερών (21st Conference of the Parties)
CORSIA	Σχέδιο αντιστάθμισης και μείωσης άνθρακα για τη διεθνή αεροπορία (Carbon Offsetting and Reduction Scheme for International Aviation)
DMO	Οργανισμός Διαχείρισης Προορισμού (Destination Management Organization)
EcoAP	Σχέδιο δράσης για την οικολογική καινοτομία (Eco-innovation Action Plan)

ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ	ΕΡΗΗΝΕΙΑ
EMAS	Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου της ΕΕ (EU Eco-Management and Audit Scheme)
ESR	Κανονισμός για τον Επιμερισμό των Προσπαθειών (Regulation on the Sharing of Efforts)
ETAP	Πρόγραμμα Δράσης για τις Περιβαλλοντικές Τεχνολογίες (Environmental Technologies Action Plan)
IPCC	Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (Intergovernmental Panel on Climate Change)
IUCN	Διεθνής Ένωση για τη Διατήρηση της Φύσης (International Union for Conservation of Nature)
LULUCF	Εκπομπές από τη χρήση της γης, την αλλαγή στη χρήση της γης και τις δασοκομικές δραστηριότητες (Land use, land-use change, and forestry)
OECD	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Organisation for Economic Co-operation and Development)
RIS3	Στρατηγική Έρευνας και Τεχνολογίας για την Έξυπνη Εξειδίκευση (Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation - RIS3)
SIP/ΒΒΠ	Βιώσιμη Βιομηχανική Πολιτική (Service Improvement Plan)
ToMY	Τοπικές Μονάδες Υγείας
UNECE	Σύμβαση της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (United Nations Economic Commission for Europe)
UNFCCC	Σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (United Nations Framework Convention on Climate Change)

1 ΜΗ ΤΕΧΝΙΚΗ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα **Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»**, εκπονείται στο πλαίσιο της διαδικασίας Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης που προβλέπει το άρθρο 7 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης με α. π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 για την «εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ» (ΦΕΚ 1225Β/5.9.2006).

Ο επιδιωκόμενος στόχος της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ) είναι η ισότιμη και ορθολογική συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων αρκετά νωρίς στη διαδικασία σχεδιασμού, ώστε στις αποφάσεις για την τελική μορφή του σχεδίου ή του προγράμματος να έχει ενσωματωθεί η μέριμνα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός και η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση αποτελούν δύο εργαλεία αμοιβαίας ενδυνάμωσης του συστήματος προς την κατεύθυνση της αιεφόρου ανάπτυξης. Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση αποτελεί ένα εργαλείο βελτίωσης των Σχεδίων και των Προγραμμάτων ενσωματώνοντας την περιβαλλοντική διάσταση στην κατάρτιση αυτών και εστιάζοντας στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και στη μεγιστοποίηση των περιβαλλοντικών οφελών από τις προτεινόμενες παρεμβάσεις. Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση αποτελεί μια διαδικασία «παράλληλη και συμπληρωματική» με την εκπόνηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, που ολοκληρώνεται με την κατάρτιση του τελικού σχεδίου του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

1.1 ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Θεσσαλίας για την επόμενη προγραμματική περίοδο, έχει ως κύριο στόχο την ενίσχυση του παραγωγικού συστήματος. Επιδιώκει την ανάδειξη ενός παραγωγικού μοντέλου στο οποίο θα έχουν σημαντική θέση η ποιότητα, η διαφοροποίηση, η πιστοποίηση, το branding, η κλίμακα, οι συνέργειες, η εξωστρέφεια, η δικτύωση του τοπικού με το διεθνές και όπου το επιστημονικό κεφάλαιο και η κοινωνία της γνώσης θα αλληλοεπιδρούν με το παραγωγικό κεφάλαιο και θα παράγουν καινοτόμες ιδέες, υπηρεσίες και προϊόντα στην υπηρεσία της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Η αναπτυξιακή στρατηγική έχει επίσης ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ενίσχυση της συνδεσιμότητας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων χωρίς αποκλεισμούς στα πλαίσια ενός χωρικά ισόρροπου μοντέλου ανάπτυξης με πολιτικές οι οποίες αντλούν από την τοπικά συσσωρευμένη γνώση των πόλεων, της υπαίθρου, των ορεινών, νησιωτικών και απομακρυσμένων περιοχών, και ασκούνται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εδαφικότητας για την ανάδειξη των μοναδικών χαρακτηριστικών της περιφέρειας.

Το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» συμβάλλει στην προώθηση της γαλάζιας ανάπτυξης, σύμφωνα με τις προτεραιότητες της Επιτροπής για μια νέα προσέγγιση για τη βιώσιμη γαλάζια οικονομία στην ΕΕ και δρα συνεργατικά με την μακροπεριφερειακή Στρατηγική EUSAIR, στην οποία μετέχουν όλες οι περιφέρειες της Χώρας. Επίσης, λειτουργεί συμπληρωματικά και αναπτύσσει συνέργειες με τα Προγράμματα Horizon Europe, Life, ΕΤΘΑΥ, και ΠΑΑ.

Με βάση τα παραπάνω, ο Στρατηγικός Στόχος του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» είναι «*Η Ενίσχυση της καινοτομίας και εξωστρέφειας του παραγωγικού συστήματος και η μετάβαση της οικονομίας σε ένα μοντέλο αιεφόρου και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης με σύμμαχο τη φύση*».

Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» θέτει ως Στρατηγικές προτεραιότητες:

- Την ανάπτυξη ενός σύγχρονου, εξωστρεφούς και καινοτόμου παραγωγικού συστήματος.
- Την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.
- Την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και των κοινωνικών υποδομών.
- Την ενίσχυση των μεταφορικών υποδομών.
- Την περαιτέρω προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών και τουριστικών πόρων.
- Τη βιώσιμη ανάπτυξη των αστικών κέντρων.
- Την ενίσχυση της χωρικής συνοχής και της ενδογενούς ανάπτυξης.

Το Πρόγραμμα θα υλοποιηθεί σύμφωνα με το περιεχόμενο του ΕΣΠΑ ως προς το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου, τις Αρχές Διαχείρισης, τα μέτρα απλοποίησης αλλά και ενίσχυσης των εμπλεκόμενων φορέων, λαμβάνοντας υπόψη τα διδάγματα από την υλοποίηση στην περίοδο 2014-2020.

Το Πρόγραμμα δεσμεύεται να λαμβάνει υπόψη την αρχή «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης¹» στις παρεμβάσεις όλων των Στόχων Πολιτικής.

Το πρόγραμμα δύναται να υποστηρίξει επενδύσεις που συνδυάζουν επιτυχώς τις αρχές της αειφορίας, της αισθητικής και της συμμετοχικότητας της πρωτοβουλίας New European Bauhaus, με σκοπό την εξεύρεση προσιτών, χωρίς αποκλεισμούς, βιώσιμων και ελκυστικών λύσεων για τις κλιματικές προκλήσεις.

Η κατανομή της σχετικής χρηματοδότησης μεταξύ των Στόχων Πολιτικής όπως τελικά διαμορφώθηκε, παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

¹ Η τεκμηρίωση της συμβατότητας των Προγραμμάτων με την αρχή μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης αντιμετωπίζεται κεντρικά από την Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ).

Πίνακας 1-1: Προϋπολογισμός του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»

A/A	Στόχοι Πολιτικής	Ταμείο	Συνεισφορά της Ένωσης	Εθνική συνεισφορά	Σύνολο	Ποσοστό συγχρηματοδότησης
1	ΣΠ1: Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας	ΕΤΠΑ	59.785.706,00	10.550.419,00	70.336.125,00	85
2	ΣΠ2: Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα	ΕΤΠΑ	95.043.943,00	16.772.461,00	111.816.404,00	85
3	ΣΠ3: Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας	ΕΤΠΑ	34.491.753,00	6.086.780,00	40.578.533,00	85
4	ΣΠ4.A: Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	68.983.507,00	12.173.560,00	81.157.067,00	85
4	ΣΠ4.B: Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας	ΕΚΤ+	119.444.125,00	21.078.375,00	140.522.500,00	85
5	ΣΠ5: Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις	ΕΤΠΑ	84.313.174,00	14.878.795,00	99.191.969,00	85
	TB6.A: Τεχνική βοήθεια» 6.A. ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	6.213.281,00	1.096.461,00	7.309.742,00	85
	TB6.B: Τεχνική βοήθεια» 6.B. ΕΚΤ+	ΕΚΤ+	2.527.325,00	445.999,00	2.973.324,00	85
	Σύνολο	ΕΤΠΑ	348.831.364,00	61.558.476,00	410.389.840,00	85
	Σύνολο	ΕΚΤ+	121.971.450,00	21.524.374,00	143.495.824,00	85
	Γενικό σύνολο		470.802.814,00	83.082.850,00	553.885.664,00	85

Στην επόμενο πίνακα παρουσιάζεται η αρχιτεκτονική του προγράμματος ανά ΣΠ, Ειδικό Στόχο και Δράσεις.

Πίνακας 1-2: Αρχιτεκτονική του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
ΣΠ1. Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας	ΕΣ i: Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών	<ul style="list-style-type: none"> Συμπράξεις Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη Θεσσαλία με Ερευνητικούς φορείς, για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών που εντάσσονται στις προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε περιφερειακό επίπεδο. Ανάπτυξη και οργάνωση περιφερειακού μηχανισμού παρακολούθησης, υποστήριξης, ενημέρωσης και σύνδεσης επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς, για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας στη Θεσσαλία. Ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών και του εξοπλισμού δημόσιων φορέων Έρευνας που εδρεύουν στη Θεσσαλία, που δεν συμπεριλαμβάνονται στο σχετικό Πολυετές Σχέδιο, με επικέντρωση στους τομείς προτεραιότητας της RIS και στόχευση στην αναβάθμιση/ενίσχυση των προϊόντων/δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων της Θεσσαλίας. Δράσεις ενίσχυσης της καινοτομίας επιχειρηματικότητας
	ΕΣ ii: Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές	<ul style="list-style-type: none"> Ανάπτυξη ψηφιακής πλατφόρμας και ψηφιακών υπηρεσιών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλία. Ανάπτυξη ψηφιακής πλατφόρμας και ψηφιακών υπηρεσιών δημόσιων φορέων στη Θεσσαλία προς τους πολίτες. Πρόγραμμα ψηφιακής αναβάθμισης και εισαγωγής εργαλείων βελτίωσης της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και των καινοτόμων λύσεων ΤΠΕ στις επιχειρήσεις.
	ΕΣ iii: Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση ΜΜΕ με στόχευση στους τομείς της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, αύξηση εξαγωγών και δημιουργία θέσεων εργασίας, στοχεύοντας στους τομείς της νέας βιομηχανικής επανάστασης Ενίσχυση επιχειρήσεων για τη δημιουργία Clusters, κόμβων καινοτομίας και αλυσίδων αξίας με επικέντρωση στους τομείς προτεραιότητας της RIS. Δράση ενίσχυσης επιχειρήσεων για την ενσωμάτωση πράσινων και ωφέλιμων ενεργειακά υποδομών / εξοπλισμού. Προγράμματα ενίσχυσης και πιστοποίησης της ποιότητας των εισροών, των διαδικασιών και των εκροών των επιχειρήσεων. Εγκατάσταση συστημάτων ποιότητας. Ενίσχυση εξωστρέφειας επιχειρήσεων, μέσω δράσεων προβολής και δικτύωσης,
ΣΠ2. Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα	ΕΣ i: Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	<ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων,
	ΕΣ ii: Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτή	<ul style="list-style-type: none"> Ενσωμάτωση ΑΠΕ σε κτίρια, εγκαταστάσεις και τοπικές υποδομές δημόσιου τομέα.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο “LIMANI CENTER” - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546.27Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – [http : www.lever.gr](http://www.lever.gr)

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα -Τηλ.: +30 210 95 80 000 - +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
	ΕΣ iv: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα	<ul style="list-style-type: none"> ■ Αντιπλημμυρική προστασία οικισμών με έργα τοπικής σημασίας και λοιπές δράσεις σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας. ■ Μελέτες ανθεκτικότητας δημοσίων υποδομών σε φυσικές καταστροφές (π.χ. σεισμό). ■ Επεμβάσεις ενίσχυσης ανθεκτικότητας δημοσίων υποδομών σε φυσικές καταστροφές ■ Εξοπλισμοί πολιτικής προστασίας (σε συνέργεια με τις δράσεις του Προγράμματος «Πολιτική Προστασία»). ■ Μέτρα και δράσεις για την αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών ή της ερημοποίησης με έργα τοπικής σημασίας. ■ Προστασία οικισμών από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως φωτιές, με παρεμβάσεις σε περιστατικές δασικές εκτάσεις (καθαρισμοί, αντιτυρικές ζώνες, κλπ.). ■ Μελέτες και έργα προστασίας οικισμών από κατολισθήσεις.
	ΕΣ v: Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού	<ul style="list-style-type: none"> ■ Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας. ■ Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς με ι.π. μικρότερο των 2.000 για άρση πιθανών κινδύνων στην δημόσια υγεία ή στο περιβάλλον, με έμφαση στις τουριστικές περιοχές. ■ Έργα βελτίωσης ποιότητας ή επάρκειας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς. ■ Έργα προτεραιότητας Σχεδίου Διαχείρισης (ΣΔΛΑΠ), ιδίως για την υποστήριξη βεβαρυμένων ή ευαίσθητων επιφανειακών ή υπογείων υδατικών συστημάτων.
	ΕΣ vi: Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία	<ul style="list-style-type: none"> ■ Προώθηση της ανακύκλωσης, έργα «πράσινων σημείων», «γωνιών ανακύκλωσης», δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. ■ Δίκτυο – συστήματα συλλογής βιοαποβλήτων για μεταφορά τους στις Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης ■ Μονάδες Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ) νήσων Βορείων Σποράδων ■ Γωνιές ανακύκλωσης ■ Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών στη διαχείριση των αστικών αποβλήτων
	ΕΣ vii: Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και τη μείωση κάθε μορφής ρύπανσης	<ul style="list-style-type: none"> ■ Αστικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις σε οικισμούς με επικέντρωση σε Πράσινες και Μπλε υποδομές (υδάτινα, πράσινα στοιχεία σε κοινόχρηστους χώρους κ.α.)
ΣΠ3. - Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας	ΕΣ i: Ανάπτυξη ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ	<ul style="list-style-type: none"> ■ Βελτίωση οδικών τμημάτων ΔΕΔ-Μ για τη σύνδεση με πύλες εισόδου/εξόδου (π.χ. με λιμάνια και αεροδρόμια).
	ΕΣ ii : Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυνοριακή κινητικότητα	<ul style="list-style-type: none"> ■ Βελτίωση οδικών τμημάτων σύνδεσης με ΔΕΔ-Μ. ■ Βελτίωση οδικής ασφάλειας στο περιφερειακό και τοπικό δίκτυο. ■ Παρεμβάσεις σε υποδομές ή ανωδομές στους περιφερειακούς (εκτός ΔΕΔ-Μ) λιμένες στη Θεσσαλία.
ΣΠ4 Α. Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για	ΕΣ i: Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της χωρίς αποκλεισμούς ένταξης στην αγορά εργασίας και της	<ul style="list-style-type: none"> ■ Δημιουργία – αναβάθμιση υποδομών και εξοπλισμού για την ενίσχυση δημόσιων δομών πρόωθησης στην απασχόληση

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη	πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις απασχόλησης μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών και της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία αναγκαίων υποδομών και εξοπλισμού για τη λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων.
	ΕΣ ii: Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και για εκπαίδευση ενηλίκων
	ΕΣ iii: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτούσων ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία / αναβάθμιση και εξοπλισμός κοινωνικών υποδομών, Παρεμβάσεις βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης σε οικισμούς Ρομά
	ΕΣ v: Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και την προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα	<ul style="list-style-type: none"> Υποδομές στον τομέα της υγείας Κινητές μονάδες για παροχή υπηρεσιών δημόσιας υγείας Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας με στόχευση στην αποϊδρυματοποίηση
	ΕΣ vi: Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς Υποστήριξη σύγχρονου πολιτισμού Δράσεις αναβάθμισης τουριστικών υποδομών Ανάδειξη και βελτίωση της προσβασιμότητας των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (φυσικής κληρονομιάς) Περιφερειακή στρατηγική πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης, με υποστήριξη της ικανότητας των φορέων στον σχεδιασμό και την υλοποίησή της
ΣΠ4 Β. Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας	ΕΣ 4α: Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις ενίσχυσης των υφιστάμενων και νέων φορέων Κοινωνικής Οικονομίας (ΚΑΛΟ), με επικέντρωση στις ευάλωτα κοινωνικά ομάδες πληθυσμού των ΟΧΕ και στόχευση στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης και «πράσινης» Ευρώπης. ΝΘΕ (Νέες Θέσεις Εργασίας) και παρεμφερείς δράσεις στις ΟΧΕ ή και προτεραιότητες RIS ΝΕΕ (Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες) και παρεμφερείς δράσεις στις ΟΧΕ ή και προτεραιότητες RIS. Δράσεις συμβουλευτικής - κατάρτισης - πιστοποίησης - πρακτικής άσκησης - mentoring (που στοχεύουν στην μείωση ανεργίας / αύξηση απασχόλησης), με στόχευση στις ΟΧΕ ή και στις προτεραιότητες RIS.

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
	ΕΣ 4γ: Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων	<ul style="list-style-type: none"> Capacit building για φορείς σχετικούς με την ένταξη στην αγορά εργασίας Δράσεις ενδυνάμωσης για γυναίκες που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης δεξιοτήτων, με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της ενεργής συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας
	ΕΣ 4δ Προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών σε ένα υγιές και καλά προσαρμοσμένο εργασιακό περιβάλλον που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης, εστιασμένες σε χωρικές παρεμβάσεις
	ΕΣ 4 στ: Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες	<ul style="list-style-type: none"> Προώθηση και υποστήριξη της ένταξης στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά («νέα» Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής ζωής). Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης / συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση. Προγράμματα δια βίου μάθησης αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης με έμφαση στους προερχόμενους από ευάλωτες κοινωνικά ομάδες σε Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.
	ΕΣ 4.η : Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/ και κατάρτιση εστιασμένες σε ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, εκτός ΥΤΧ και Ρομά (π.χ. ΑμεΑ,αποφυλακισμένοι) Δράσεις για την συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑΜΕΑ, ηλικιωμένοι, παιδιά) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς στο πλαίσιο των Κοινωνικών Δομών ΟΤΑ Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους. Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας Περιφέρειας Θεσσαλίας. Ενίσχυση ικανότητας (Capacity building) για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη.
	ΕΣ 4θ: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις ευαισθητοποίησης και διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης στο πλαίσιο των Κ.Κ. - Παροχή υπηρεσιών διαπολιτισμικής μεσολάβησης σε Δημόσιες Υπηρεσίες. Ολοκληρωμένες δράσεις ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών για διευκόλυνση πρόσβασης στην αγορά εργασίας.
	ΕΣ 4.ι.: προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά	<ul style="list-style-type: none"> ΝΕΕ, ΝΘΕ και παρεμφερείς δράσεις για απασχόληση και αυταπασχόληση εστιασμένες σε Ρομά.

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
		<ul style="list-style-type: none"> Ολοκληρωμένα προγράμματα για την ενσωμάτωση των Ρομά στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού Δράσεις υποστήριξης των Ρομά: ομάδες βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης, ομάδες διαχείρισης οργανωμένων χώρων μετεγκατάστασης Ανάπτυξη παρεμβάσεων ενίσχυσης νηπίων, παιδιών σχολικής ηλικίας / εφήβων σε βιωματικά εργαστήρια και παιδικές κατασκηνώσεις (Ρομά) στο πλαίσιο των παραρτημάτων Ρομά των Κέντρων Κοινότητας Capacity building για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη για Ρομά
	ΕΣ 4ια: Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης	<ul style="list-style-type: none"> Κοινωνικά Κέντρα/ Κέντρα Κοινότητας με την ενσωμάτωση ΚΕΜ, της διαπολιτισμικής μεσολάβησης, παραρτημάτων Ρομά, Κινητών Μονάδων. Δομές παροχής βασικών αγαθών όπως κοινωνικό φαρμακείο, παντοπωλείο, εστιατόριο, κ.α.. Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης. Λειτουργία Δομών ΚΔΗΦ (Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας), ΚΗΦΗ (Κέντρα Ανάπτυξη και λειτουργία Ξενώνων Άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή. Ενίσχυση Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας. Ενίσχυση Υπηρεσιών ψυχικής Υγείας Ανάπτυξη υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της εξάρτησης (αλκοόλ, ναρκωτικές ουσίες, άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές), συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων πρόληψης
	ΕΣ 4ιβ: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των ατόρων και των παιδιών	<ul style="list-style-type: none"> Δομές Αστέγων, όπως Υπνωτήρια, Κέντρα Ημέρας κ.α. Υποστήριξη εφήβων, ιδίως ευάλωτων ομάδων, σε υποβαθμισμένες περιοχές. Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση παιδικής φτώχειας.
ΣΠ5. - Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις	ΕΣ i: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Θεσσαλίας Δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) σε αστικές περιοχές με υποβαθμισμένους θύλακες Ρομά.
	ΕΣ ii: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.	<ul style="list-style-type: none"> Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις στην περιοχή των Βορείων Σποράδων και στη Διαδρομή Πολιτισμού – Τουρισμού στη Θεσσαλία. Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις σε περιοχές που καταγράφουν αναπτυξιακή υστέρηση, μείωση πληθυσμού και ύπαρξη σημαντικών εμποδίων ανάπτυξης.

1.2 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

Οι εναλλακτικές προσεγγίσεις για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό στην Περιφέρεια για την προγραμματική περίοδο 2021-2027, εξετάστηκαν στο επίπεδο στοχοθεσίας, το οποίο αντιπροσωπεύει την κλασσική προσέγγιση στα ζητήματα αναπτυξιακού σχεδιασμού.

Για την τελική προσέγγιση του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», όπως τελικά διαμορφώθηκε, παρουσιάστηκαν οι λόγοι επιλογής της με επιχειρησιακά κριτήρια, και αξιολογήθηκε ως προς τις περιβαλλοντικές της ιδιότητες μέσω μιας επαρκώς ποσοτικοποιημένης μεθοδολογίας. Διαπιστώθηκε ότι η τελική διαμόρφωση του Προγράμματος αναδεικνύεται από περιβαλλοντικής πλευράς ως άριστη δυνατότητα σχεδιασμού του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027».

Επιπλέον, η επιλεγείσα, αξιολογήθηκε έναντι της μηδενικής λύσης. Διαπιστώθηκε ότι η παραίτηση από την υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27 συνιστά ένα έντονα απευκαίριο ενδεχόμενο, με σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στις αναπτυξιακές προσπάθειες της Περιφέρειας όσο και στην ευημερία των κατοίκων της. Παράλληλα, η μη-υλοποίηση του υπό μελέτη Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» συνιστά ένα έντονα απευκαίριο, αντιπεριβαλλοντικό σενάριο. Ο συνολικός αντίκτυπος της μηδενικής λύσης θα είναι η αναπτυξιακή υστέρηση, η οποία, λόγω της σύγχρονης σύνδεσης ανάπτυξης-περιβάλλοντος, θα συνοδεύεται από τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ενώ ειδικότερα στον τομέα των δαπανών που κατευθύνονται προς επένδυση σε περιβαλλοντικές υποδομές, η απώλεια των σχετικών κονδυλίων οδηγεί στην αποτυχία εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων.

1.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Στο Κεφάλαιο 6 της ΣΜΠΕ γίνεται μία ανασκόπηση της υφιστάμενης κατάστασης περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης – Περιφέρεια Θεσσαλίας – με στόχο τον προσδιορισμό των βασικών παραμέτρων του περιβάλλοντος που συνθέτουν την περιοχή μελέτης, των σημαντικών χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος που χρήζουν ειδικής προστασίας, των σημαντικών πιέσεων από ανθρωπογενείς δραστηριότητες στο περιβάλλον και τις τάσεις εξέλιξης όλων των παραπάνω.

Ειδικότερα:

- **Βιοποικιλότητα:** Η επιφάνεια που καλύπτουν οι εκτάσεις των θεσμικά προστατευόμενων περιοχών στη Θεσσαλία είναι σημαντική και η προστασία τους διαφυλάσσεται επαρκώς από την περιβαλλοντική νομοθεσία. Οι θεσμοθετημένες περιοχές στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι:
 - 9 Περιοχές Προστασίας της Φύσης,
 - 4 Φυσικά Πάρκα,
 - 102 Περιοχές Προστασίας Οικοτόπων και Ειδών και ειδικότερα 21 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), 19 Ειδικές Ζώνες Διατήρησης (ΕΖΔ) 62 Καταφύγια Άγριας Ζωής
 - 20 Προστατευόμενα Τοπία και 19 Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί
 - 10 Μικροί νησιώτικοι υγρότοποι
- **Πληθυσμός:** Η Θεσσαλία είναι η 3^η σε μέγεθος περιφέρεια της Χώρας με πληθυσμό 722.065 κατοίκους το 2018 (6.7% του πληθυσμού της Χώρας). Ο πληθυσμός έχει σημειώσει ελαφρά ετήσια πτώση σε σχέση με το 2008 (-0.3%), ενώ ο πληθυσμός της Χώρας παρουσιάζει ετήσια άνοδο 1.17% στην ίδια περίοδο. Η Θεσσαλία διαθέτει σημαντικές αστικές συγκεντρώσεις και είναι η 3^η περιφέρεια σε επίπεδο αστικοποίησης. Ταυτόχρονα, όμως, αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα γήρανσης, με το σχετικό δείκτη να εμφανίζει την 3η υψηλότερη θέση στη Χώρα (OECD, 2020).

Η Θεσσαλία είναι επίσης η 3^η σε μέγεθος οικονομία της Χώρας με ΑΕΠ ίσο με 9.349 εκ. € το 2019 (5,1% του ΑΕΠ της Χώρας). Η μέση ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ στην περίοδο 2008-19 ήταν αρνητική (-2,3%) και παρόμοια με τον μέσο όρο της Χώρας (-2,4).

Η οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της τρέχουσας πανδημικής κρίσης όξυνε τα προβλήματα των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού της Θεσσαλίας.

- **Υγεία των ανθρώπων:** Στη Θεσσαλία λειτουργούν 4 Γενικά Νοσοκομεία στις έδρες των Περιφερειακών ενοτήτων και 1 Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο και 1 Στρατιωτικό στη Λάρισα, 17 Κέντρα Υγείας, Περιφερειακά Ιατρεία και άλλες δομές πρωτοβάθμιας υγείας. Οι διαθέσιμες κλίνες σε αυτές ανά 100 χιλ. κατοίκους είναι 233, κατατάσσοντας τη Θεσσαλία στη 10η θέση μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών, με σημαντική υστέρηση έναντι του ευρωπαϊκού μ.ο., ενώ περίπου 9% του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας (ΟΟΣΑ, 2020). Παράλληλα η τρέχουσα υγειονομική κρίση έχει αναδείξει την προστασία της δημόσιας υγείας ως θεμέλιο της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής.
- **Πανίδα:** Σε μια από την σημαντικότερες προστατευόμενες περιοχές της Θεσσαλίας, στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού του Ολύμπου έχουν καταγραφεί αρκετά προστατευόμενα είδη όπως το Αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra - balcanica*), το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), ο Γυπαετός (*Gypaetus barbatus*), ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), το όρνιο (*Gyps fulvus*), ο μαυρόγυπας (*Aegipius monachus*), ο μαύρος δρυοκόλαπτης (*Dryocopus martius*), η χιονάδα (*Eremophila alpestris*) και το κικινέζι (*Falco naumanni*) είναι ένα παγκοσμίως απειλούμενο είδος μικρού αρπακτικού πουλιού.
- **Χλωρίδα:** Η χλωρίδα της Θεσσαλίας είναι πλούσια και παρουσιάζεται πολύ σημαντική ποικιλομορφία. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη Θεσσαλία απαντώνται τμήματα 3 από τις 13 χλωριδικές περιοχές της Ελλάδος. Πρόκειται για τις περιοχές EC (Θεσσαλική πεδιάδα, Μαγνησία, βόρειος Μαλλιακός κόλπος), NC (ΒΑ Θεσσαλία) και SpI (Δυτ. Θεσσαλία, Πίνδος) (Strid & Tan 1997). Οι διάφοροι τύποι χλωρίδας, και τα είδη που τις απαρτίζουν σχηματίζουν χαρακτηριστικές φυτοκοινωνιολογικές ενώσεις στενά συνδεδεμένες με τα κυριότερα ορεογραφικά συμπλέγματα και τις λεκάνες απορροής της περιοχής.
- **Εδαφος:** Η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει απλή γεωμορφολογική εικόνα, με τα ορεινά τμήματά της περιμετρικά και τα πεδινά στις κεντρικές περιοχές. Υπάρχουν πέντε ορεινοί όγκοι, μεταξύ των οποίων ο Όλυπος, με υψόμετρο 2.917 m, το ψηλότερο στην Ελλάδα. Η συνολική έκταση της Θεσσαλίας είναι 14.036 χλμ² περίπου χωρίς σε αυτή να συμπεριλαμβάνεται η έκταση των νησιών των Βορείων Σποράδων συνολικής έκτασης περίπου 208 χλμ² (τα τρία μεγαλύτερα η Σκιάθος, η Σκόπελος και η Αλόνησος) και αντιπροσωπεύει περίπου το 11% της συνολικής έκτασης της ελληνικής επικράτειας. Η μεγαλύτερη έκταση της Θεσσαλίας καλύπτεται από γεωργικές περιοχές, ενώ ακολουθούν ως επί το πλείστον η δασική και ημιφυσική περιοχή (περιλαμβάνονται και οι φυσικοί βοσκότοποι).
- **Υδατα:** Οι ΠΕ Λάρισας, Καρδίτσας, Μαγνησίας και Τρικάλων βρίσκονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας ενώ η ΠΕ Σποράδων βρίσκεται εντός της Λεκάνης Απορροής Σποράδων του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας. Η διαχείριση των υδάτινων πόρων, εμπίπτει στον ευρύτερο εθνικό σχεδιασμό για τα ύδατα. Η περιοχή καλύπτεται από τα αντίστοιχα ΣΔΛΑΠ σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Οδηγία 2000/60/ΕΚ. Ως προς το πόσιμο νερό, μετά την υλοποίηση σημαντικών έργων στο ΕΣΠΑ και την άρση κρίσιμων προβλημάτων σε περιοχές της Θεσσαλίας δεν καταγράφεται σημαντικό πρόβλημα ποιότητας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς, ούτε μη επάρκειάς του, ωστόσο απαιτείται η υλοποίηση δράσεων και έργων για την περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας, εξασφάλισης πλήρους επάρκειας και βιώσιμης διάθεσής του. Επίσης, απαραίτητη είναι η υλοποίηση σημαντικών μέτρων του ΣΔΛΑΠ.
- **Αέρας:** Σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος, το ατμοσφαιρικό περιβάλλον στη Θεσσαλία, ακόμα και το πιο επιβαρυνόμενο αστικό περιβάλλον του Βόλου και της Λάρισας, είναι καλό και δεν ξεπερνάει τα θεσμοθετημένα όρια για τους ατμοσφαιρικούς ρύπους. Από τον Σεπτέμβριο του 2020, η Περιφέρεια Θεσσαλίας έχει εντάξει τη πράξη με τίτλο: «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ», στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2014-2020», με αντικείμενο την προμήθεια του κατάλληλου εξοπλισμού για την παρακολούθηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Θεσσαλίας.

- **Κλιματικοί παράγοντες:** Η Περιφέρεια Θεσσαλίας αναμένεται να επηρεασθεί σημαντικά από την κλιματική αλλαγή καθώς για το 2100 προβλέπεται αύξηση της μέσης θερμοκρασίας μεταξύ 3,1 και 4°C και μείωση του ύψους βροχόπτωσης κατά περισσότερο από 20%. Επιπλέον το 2011 οι οικονομικές ζημιές από την κλιματική αλλαγή για την Περιφέρεια ξεπερνούσαν τα 200 εκ. ευρώ. Συνεπώς η πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής πέρα από τα ανθρώπινα και περιβαλλοντικά οφέλη έχει και κοινωνικοοικονομικά οφέλη για την Περιφέρεια.

Η κλιματική αλλαγή είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες πίεσης στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον με σημαντικές περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις για τη Θεσσαλία. Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι όπου θα συμβάλει για την πρόληψη και μείωση δυσμενών επιπτώσεων στο ΠΕΠΘ 21-27 αφορούν σε πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, ακραία καιρικά φαινόμενα, διάβρωση των ακτών αλλά και κατολισθήσεις. Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, η Θεσσαλία την περίοδο 2014-2019 ήταν η δεύτερη περιφέρεια της χώρας αναφορικά με τον αριθμό κηρύξεων περιοχών της σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας με 67 κηρύξεις. Οι έντονες βροχοπτώσεις δημιουργούν πλημμυρικά φαινόμενα που πλήττουν και οικισμούς. Επιπλέον, το 2021 περιοχές των Περιφερειακών Ενοτήτων Λάρισας, Τρικάλων και Καρδίτσας τέθηκαν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω της ισχυρής σεισμικής δόνησης που εκδηλώθηκε στις 03-03-2021 πλήττοντας σημαντικά μεταξύ άλλων αρκετές δημόσιες υποδομές. Η σεισμικότητα στη Θεσσαλία καταγράφεται σημαντική, οδηγώντας στην ανάγκη ενίσχυσης των υποδομών της.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω και τις προβλέψεις των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή όπως αυτές εμφανίζονται τα τελευταία χρόνια, τα θέματα ερημοποίησης, πλημμυρών, και διάβρωσης ακτών αναμένεται να συνεχίσουν να παρουσιάζονται στη Θεσσαλία.

- Το θέμα της ερημοποίησης, αφορά κυρίως στις περιοχές εντατικής γεωργίας, πεδιάδες Τρικάλων Καρδίτσας Λαρίσης
- Το θέμα των πλημμυρών αφορά στο υδρογραφικό δίκτυο χαμηλών υψομέτρων των αντίστοιχων πεδινών τμημάτων και των εκβολών
- Το θέμα της διάβρωσης των ακτών αφορά κυρίως τα παράλια του νομού Λάρισας
- Τα θέματα πυρκαγιών και σεισμών είναι δύσκολο να προσδιορισθούν εκ των προτέρων γεωγραφικά.
- **Πολιτιστική κληρονομιά:** Η Θεσσαλία διαθέτει σημαντικά πολιτιστικά μνημεία, ορισμένα παγκοσμίου φήμης & προσέλκυσης σημαντικών ροών επισκεπτών όπως τα Μετέωρα & ο Όλυμπος. Αυτά αναφέρονται από τη νεολιθική εποχή & έως τις νεότερες ιστορικές περιόδους. Αρκετά μνημεία έχουν αναδειχθεί & καταστεί επισκέψιμα, ωστόσο αρκετά χρήζουν περαιτέρω προστασίας & ανάδειξης. Η αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος και της πολιτιστικής δραστηριότητας προς ένα μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, αναμένεται να συνεισφέρει στην περαιτέρω κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Θεσσαλίας.
- **Τοπίο:** Όσον αφορά τα τοπιολογικά χαρακτηριστικά των αστικών περιοχών, ο οικονομικός και τεχνολογικός μετασχηματισμός του παραγωγικού συστήματος των πόλεων, η δημογραφική εξέλιξη, αλλά και η οικονομική κρίση, δημιουργούν συχνά κενά και ασυνέχειες, πιέσεις, απειλές ή ευκαιρίες στον αστικό ιστό που επιβάλλουν σύνθετες παρεμβάσεις στον τομέα των υποδομών, υπηρεσιών και παραγωγικού ιστού, για να αναδείξουν ή να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες βελτίωσης ποιότητας ζωής, υπηρεσιών και απασχόλησης στις πόλεις. Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στον αστικό χώρο αποτελούν μια σύγχρονη αναπτυξιακή προσέγγιση με σαφή τοποκεντρικό χαρακτήρα (place-based).

Οι παρεμβάσεις αυτές βασίζονται στην ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μιας αστικής περιοχής που μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες της αναπτυξιακής διαδικασίας μέσα από την αναβάθμιση του αστικού χώρου, μέσα από την ανάδειξη νέων επιχειρηματικών ευκαιριών. Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις θα μεριμνήσουν ιδιαίτερα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων και της κλιματικής αλλαγής και την αύξηση της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας.

- *Διαχείριση στερεών αποβλήτων:* Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (ΕΛΣΤΑΤ, 2021) το ποσοστό νοικοκυριών που ανακυκλώνει τα απορρίμματά του είναι 52,53% ενώ της χώρας είναι 51,04%, κατατάσσοντας τη Θεσσαλία 4η μεταξύ των 13 περιφερειών. Αντίστοιχα, το ποσοστό απορριμμάτων που τελικά ανακυκλώνονται φτάνει το 33%, ίσο με της χώρας. Συνεπώς, υπάρχουν πολλά περιθώρια περαιτέρω ενδυνάμωσης της δραστηριότητας της ανακύκλωσης. Στο πλαίσιο της μετάβασης σε μία κυκλική και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία απαιτείται η υλοποίηση δράσεων προτεραιότητας του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) το οποίο πρόκειται να επικαιροποιηθεί. Σημαντικό μέρος αυτών των δράσεων έχει ήδη ενεργοποιηθεί κατά την περίοδο 2014-2020 & παραμένει σε προτεραιότητα σύμφωνα με τις προβλέψεις του επικαιροποιημένου Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ).
- *Διαχείριση υγρών αποβλήτων:* Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας βάσει της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ έχουν χαρακτηριστεί τέσσερις (4) οικισμοί ως Β' προτεραιότητας, τριάντα δύο (32) οικισμοί ως Γ' Προτεραιότητας ενώ δεν υπάρχουν οικισμοί Α' προτεραιότητας. Όλοι οι οικισμοί Β' προτεραιότητας είναι σε πλήρη συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ ενώ για 3 οικισμούς Γ' προτεραιότητας προβλέπεται ότι θα εκκρεμεί η συμμόρφωση τους στη λήξη της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου. Παράλληλα, παρότι υλοποιούνται ήδη ορισμένα αντίστοιχα έργα διαχείρισης αστικών λυμάτων σε οικισμούς με ι.π. κάτω των 2.000 κατοίκων, με στόχο την προστασία της δημόσιας υγείας ή και την αντιμετώπιση περιβαλλοντικής ρύπανσης σε περιοχές ευαίσθητες οικολογικά, με κύρια προτεραιότητα σε έργα προστασίας ζωνών πόσιμου ύδατος σύμφωνα με τα εγκεκριμένα ΣΔΛΑΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας. Παρόμοιες δράσεις κρίνεται σκόπιμο να συνεχιστούν και στην επόμενη Προγραμματική Περίοδο.
- *Κατάσταση στο τομέα της ενέργειας:* Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης είναι ένας από τους κύριους στόχους τόσο σε Ευρωπαϊκό / Εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο της επιδίωξης για μια Ευρώπη «μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα», όσο και για τη Θεσσαλία. Η ενεργειακή κατανάλωση του κτιριακού τομέα είναι υψηλή, καθώς αντιπροσωπεύει το 41% της συνολικής τελικής κατανάλωσης ενέργειας. Αυτό οφείλεται κυρίως στη μεγάλη ηλικία του κτιριακού αποθέματος, το οποίο παρουσιάζει μηδενικό ή χαμηλό επίπεδο θερμομόνωσης/ ενεργειακών προδιαγραφών. Στη Θεσσαλία, η κατάσταση του κτιριακού αποθέματος αναφορικά με την ενεργειακή του απόδοση παρουσιάζει παρόμοια χαρακτηριστικά με το σύνολο της χώρας. Το ποσοστό των κτιρίων που εντάσσονται στην κατηγορία Α-Β είναι περίπου 10%, ελαφρώς μεγαλύτερο από το μέσο της χώρας. Η ενίσχυση της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ είναι επίσης ένας κύριος εθνικός και περιφερειακός στόχος για τη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα. Οι κλιματικές συνθήκες της χώρας παρέχουν μεγάλες δυνατότητες παραγωγής Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Στο ΕΣΕΚ τονίζεται ότι η συμμετοχή των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα πρέπει να ξεπεράσει το 30% μέχρι το 2030.

1.4 ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Οι βασικοί περιβαλλοντικοί στόχοι, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις των Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Εθνικών πολιτικών και στρατηγικών για την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη που αφορούν το ΠΕΠΘ 21-27 και ελήφθησαν υπόψιν κατά την προετοιμασία του, είναι οι εξής:

Περιβάλλον (γενικά – στρατηγικά)

- Επίτευξη του εθνικού στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου για το 2030 και της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050
- Ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας, της ανθεκτικότητας και μείωση της τρωτότητας στην κλιματική αλλαγή
- Επιτάχυνση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία, αποσυνδέοντας την οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση των πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος
- Προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου (ιδίως του αέρα, των υδάτων, του εδάφους και των δασών, των γλυκών υδάτων, των υγροτόπων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων)
- Μείωση των περιβαλλοντικών και κλιματικών πιέσεων που σχετίζονται με την παραγωγή και την κατανάλωση (ιδίως στους τομείς της ενέργειας, της βιομηχανικής ανάπτυξης, των κτιρίων και των υποδομών, της κινητικότητας και του συστήματος τροφίμων)

Βιοποικιλότητα - Χλωρίδα - Πανίδα

- Προστασία της βιοποικιλότητας και θέση αυτής σε πορεία ανάκαμψης έως το 2030, αποφυγή μη αναστρέψιμων απωλειών
- Αποφυγή πρόκλησης βλαβών στη χλωρίδα και την πανίδα και τα προστατευόμενα είδη
- Αποφυγή υποβάθμισης φυσικών χαρακτηριστικών εντός των Προστατευόμενων Περιοχών

Υδατικοί πόροι - Υγρά απόβλητα

- Διασφάλιση της καλής χημικής και οικολογικής κατάστασης των υδάτων
- Διασφάλιση της επαρκούς επαναπλήρωσης των υδροφορέων όπου γίνονται υδροληψίες πάσης φύσεως
- Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για ύδρευση, άρδευση και χρήση σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες
- Πρόληψη και περιορισμός των αρνητικών συνεπειών στην ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και τις οικονομικές δραστηριότητες εξαιτίας κινδύνων πλημμύρας (ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας, της ανθεκτικότητας και μείωση της τρωτότητας στην κλιματική αλλαγή)

Έδαφος - Στερεά απόβλητα

- Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους
- Αποφυγή απομάκρυνσης του εδάφους και της φυτοκάλυψης εξαιτίας ανθρωπογενών παρεμβάσεων
- Αποφυγή διάβρωσης των εδαφών και του κινδύνου ερημοποίησης
- Μείωση αποβλήτων στο ελάχιστο μέσω της πρόληψης, επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης, κομποστοποίησης ή ανάκτησης ενέργειας

Κλιματικοί παράγοντες – Ενέργεια - Ατμοσφαιρική ρύπανση

- Περιορισμός της ανάγκης μετακινήσεων - Μείωση των περιβαλλοντικών συνεπειών του τομέα των μεταφορών
- Περιορισμός της ατμοσφαιρικής ρύπανσης
- Περιορισμός παραγωγής αερίων θερμοκηπίου (μετριασμός κλιματικής αλλαγής)
- Ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στην παραγωγή ενέργειας (μετριασμός κλιματικής αλλαγής)

- Συμβολή στην εξοικονόμηση ενέργειας (μετριασμός κλιματικής αλλαγής)

Πληθυσμός - Ανθρώπινη Υγεία

- Δημιουργία συνθηκών για τη βελτίωση της υγείας και μείωση ανισοτήτων υγείας
- Κοινωνική συνοχή και προστασία ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων
- Μείωση θορύβου οικιστικών περιοχών
- Ενίσχυση του τοπικού εισοδήματος και της απασχόλησης
- Ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη (σχέσεις πόλης - υπαίθρου)

Πολιτιστική Κληρονομιά - Τοπίο

- Προστασία, ανάδειξη και βελτίωση προσβασιμότητας ιστορικών κτιρίων, αρχαιολογικών χώρων και άλλων χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Προστασία και ανάδειξη τοπίου
- Βελτίωση ποσότητας και ποιότητας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό

Ακολουθώντας παρουσιάζεται η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών πτυχών στο Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027». Το Πρόγραμμα συμβάλλει στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης της Περιφέρειας, σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της, και στοχεύει μεταξύ άλλων στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, στην ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, στην πρόληψη της ρύπανσης και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών πτυχών στο Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» αναδεικνύεται στο Στόχο Πολιτικής (ΣΠ2): *Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα*, ο οποίος διαθρώνεται από τους ακόλουθους Ειδικούς Στόχους:

- ΕΣ i: Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
- ΕΣ ii: Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτή
- ΕΣ iv: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα
- ΕΣ v: Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού
- ΕΣ vi: Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία
- ΕΣ vii: Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και τη μείωση κάθε μορφής ρύπανσης

Ειδικότερα:

- Όσον αφορά τους ειδικούς στόχους ΕΣ i και ΕΣ ii, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης είναι ένας από τους κύριους στόχους τόσο σε Ευρωπαϊκό / Εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο της επιδίωξης για μια Ευρώπη «μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα», όσο και για τη Θεσσαλία. Οι ΕΣ i και ΕΣ ii βρίσκονται σε συμφωνία με κατευθύνσεις και προωθούν στόχους πολλών στρατηγικών και επιχειρησιακών σχεδίων Ευρωπαϊκής και εθνικής κλίμακας. Πιο συγκεκριμένα εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις του Άξονα 1.2 «Ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος της χώρας και χωροταξική μεταρρύθμιση» του 1ου Πυλώνα του Εθνικού Σχεδίου Ελλάδα 2.0 «Πράσινη Μετάβαση», ενώ προωθούν τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα και του Εθνικού Προγράμματος Ελέγχου της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (NAPCP) και Σχεδίων Ποιότητας Αέρα (AQP). Επίσης, υιοθετούν μέρος των προτεινόμενων δράσεων για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των κτιρίων που περιλαμβάνονται στην Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή. Οι δράσεις θα γίνουν με βάση τις προβλέψεις του ΚΕΝΑΚ.

- Όσον αφορά τον ειδικό στόχο ΕΣ iv, σύμφωνα με μελέτη του ESPON (2010) και το πρόγραμμα πρόβλεψης COSMO-CLM, η Περιφέρεια Θεσσαλίας αναμένεται να επηρεασθεί σημαντικά από την κλιματική αλλαγή. Οι δράσεις του ΕΣ iv βρίσκονται σε συμφωνία με τον αντίστοιχο ΣΠ του ΕΣΠΑ 2021-2027 ο οποίος ενσωματώνει τις κατευθύνσεις και τις προτεραιότητες της Εθνικής Στρατηγικής Διαχείρισης Κινδύνων, της Εθνικής Στρατηγικής Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή και της Στρατηγικής για τα Δάση για την πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές.
- Ως προς το πόσιμο νερό, μετά την υλοποίηση σημαντικών έργων στο ΕΣΠΑ και την άρση κρίσιμων προβλημάτων σε περιοχές της Θεσσαλίας δεν καταγράφεται σημαντικό πρόβλημα ποιότητας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς, ούτε μη επάρκειάς του, ωστόσο απαιτείται η υλοποίηση δράσεων και έργων για την περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας, εξασφάλισης πλήρους επάρκειας και βιώσιμης διάθεσής του. Επίσης, απαραίτητη είναι η υλοποίηση σημαντικών μέτρων του ΣΔΛΑΠ. Η προτεραιοποίηση των σχετικών δράσεων θα γίνει σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Περιφερειακή εξειδίκευση του Εθνικού Επιχειρησιακού Σχεδίου για το πόσιμο νερό. Αναφορικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού θα ληφθεί υπόψη η οδηγία 2020/2184. Οι δράσεις του ΕΣ ν υλοποιούνται σε συνέργεια με τις αντίστοιχες του Σχεδίου Ελλάδα 2.0.
- Στο πλαίσιο της μετάβασης σε μία κυκλική και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία, στον ΕΣ νι περιλαμβάνεται η υλοποίηση δράσεων προτεραιότητας του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) το οποίο πρόκειται να επικαιροποιηθεί. Ο Ειδικός Στόχος νι προωθεί τις επιδιώξεις του ΕΣΔΑ για αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης απορριμμάτων και τη μείωση στο 10% από το 80% των απορριμμάτων προς ταφή. Επιπλέον, ενισχύει τον Εθνικό Στόχο του ΕΣΕΚ για τη διαχείριση & αξιοποίηση απορριμμάτων με τις σύγχρονες τεχνολογίες κυκλικής οικονομίας. Επίσης, συμπληρώνει τις δράσεις του Άξονα 1.4 του 1ου Γενικού Στόχου («Πράσινη Μετάβαση») του Εθνικού Σχεδίου Ελλάδα 2.0 αναφορικά με την προώθηση της ανακύκλωσης και της κυκλικής οικονομίας. Τέλος, προωθείται η ατζέντα της Πράσινης Συμφωνίας για μια οικονομία μηδενικών ρύπων.
- Όσον αφορά τον ειδικό στόχο ΕΣ vii, επισημαίνεται, ότι η εθνική πολιτική για τις πόλεις εντοπίζει ζητήματα ρύπανσης, έλλειψης περιβαλλοντικών υποδομών, έλλειψης πρασίνου και ελεύθερων χώρων. Τα παραπάνω αποτελούν ζητήματα και για τα οικιστικά κέντρα της Θεσσαλίας όπου η περιορισμένη παρουσία του πρασίνου και του υγρού στοιχείου επιδεινώνουν τις περιβαλλοντικές παραμέτρους τους. Ο Ειδικός στόχος ΕΣ (vii) επιλέγεται για παρεμβάσεις ενίσχυσης των πράσινων και μπλε υποδομών και της βιοποικιλότητας στο αστικό περιβάλλον, που στοχεύουν στην αύξηση των ελεύθερων χώρων πρασίνου, στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου, συνεπώς στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων σε αστικές περιοχές εκτός αυτών όπου θα υλοποιηθεί Ολοκληρωμένο Σχέδιο ΒΑΑ (στον Σ.Π. 5).

Επιπλέον, το Πρόγραμμα δεσμεύεται να λαμβάνει υπόψη την αρχή «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης ²» στις παρεμβάσεις όλων των Στόχων Πολιτικής, σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές δραστηριότητες που ενισχύονται από το ΠΕΠΘ 21-27 δε θα πρέπει να προκαλούν σημαντική επιβάρυνση για τους περιβαλλοντικούς στόχους του κανονισμού (ΕΕ) 2020/852 (Αρ. 17).

² Η τεκμηρίωση της συμβατότητας των Προγραμμάτων με την αρχή μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης αντιμετωπίζεται κεντρικά από την Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ).

1.5 ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται συνοπτικά η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκτίμηση των επιπτώσεων του Προγράμματος στο περιβάλλον, η οποία εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις των σχετικών εθνικών και ενωσιακών εγγράφων και των άλλων σχετικών κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ένα πρόγραμμα ή σχέδιο, εξ' αντικειμένου χαρακτηρίζεται από βαθμό αβεβαιότητας, κυρίως διότι:

- οι αδρές γραμμές περιγραφής των έργων και δραστηριοτήτων του προγράμματος, ενδέχεται να συσκοτίζουν ως ένα βαθμό τα θέματα εκείνα που κατά την υλοποίηση μπορεί να αποδειχθούν μείζονος περιβαλλοντικής σημασίας, αλλά και
- η ευρύτητα που πρέπει να χαρακτηρίζει την αποτύπωση της κατάστασης του περιβάλλοντος πριν την έναρξη υλοποίηση του προγράμματος, ενδέχεται να εμποδίσει ως ένα βαθμό την εμβρίθεια με την οποία πρέπει να αντιμετωπισθούν ορισμένες σημαντικές περιβαλλοντικές μεταβολές.

Κατανοώντας αυτές τις εγγενείς αδυναμίες, η ομάδα μελέτης προσανατολίστηκε στη σύνθεση μιας μεθοδολογικής προσέγγισης που να χαρακτηρίζεται από το *μέγιστο βαθμό αναλυτικότητας που επιτρέπει το στρατηγικό επίπεδο*, ώστε να εντοπισθεί κάθε πιθανό ζήτημα μείζονος περιβαλλοντικής σημασίας, ακόμη και αν για ορισμένα ζητήματα η προσέγγιση αυτή ενδέχεται να καταλήγει σε υπερβολικά λεπτομερή ανάλυση. Στη βάση αυτού του σκεπτικού, συντέθηκε μια μεθοδολογία τριών σταδίων. Συνοπτικά:

- Στο πρώτο στάδιο προσδιορίζεται η πιθανότητα να επηρεαστεί κάποια περιβαλλοντική παράμετρος ή δείκτης από μια ή περισσότερες δράσεις του ΠΕΠΘ 21-27. Τα δεδομένα που συνεκτιμώνται για τον προσδιορισμό αυτό είναι αφ' ενός τα χαρακτηριστικά των στόχων και των αξόνων του προγράμματος και αφ' ετέρου οι ιδιότητες του περιβάλλοντος της Περιφέρειας.
- Στο δεύτερο στάδιο, για τις μεταβολές που εκτιμήθηκαν ως πιθανές, εκτιμώνται τα χαρακτηριστικά των αλλαγών π.χ. η θετική ή αρνητική κατεύθυνση της αλλαγής, η μονιμότητα ή ο περιορισμένος χρόνος παραμονής της κ.ά.
- Στο τρίτο στάδιο, με βάση τα χαρακτηριστικά των επιπτώσεων, και σε συνδυασμό με την ευαισθησία του περιβάλλοντος ως προς τη συγκεκριμένη μεταβολή, αξιολογείται η αναγκαιότητα λήψης μέτρων είτε προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων, είτε προς μεγιστοποίηση του περιβαλλοντικού οφέλους από τις θετικές επιπτώσεις.

Τα αποτελέσματα της εφαρμογής της ως άνω μεθοδολογίας, παρουσιάζονται ακολούθως:

Κατά το πρώτο στάδιο, η καθεμία από τους πέντε Στόχους Πολιτικής του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» υποβλήθηκε σε **«κόσκινο»³ (screen) των κρίσιμων ερωτήσεων** που συνθέτουν το εργαλείο διάγνωσης για τις αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές, βάσει της μεθοδολογίας που παρουσιάζεται αναλυτικά στην ενότητα 7.1.1., και εφαρμόζεται στους πίνακες 7-2 έως 7-6. Στο στάδιο του προσδιορισμού των επιπτώσεων, επιχειρείται μια διαλογή με κριτήρια στρατηγικού επιπέδου, εστιάζοντας **μόνο σε ουσιαστικές μεταβολές, που αναμένονται σε επίπεδο Περιφέρειας ή περιοχής με σημαντική έκταση**. Με τον τρόπο αυτό, στο στάδιο του χαρακτηρισμού, περνούν μόνο οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που είναι πιθανόν να επηρεαστούν, μαζί με τις αιτίες που τους επηρεάζουν.

³ Εξηγητάτεσσες κρισιμες ερωτήσεις, διαρθρωμένες σε είκοσι περιβαλλοντικά θεματικά πεδία, βλέπε Πίνακα 7-1 κεφ. 7 ή Πίνακα 1-3 κεφ. 1.

Ο πίνακας που χρησιμοποιείται ως «κόσκινο» για κάθε στόχο πολιτικής του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», ώστε να διαγνωσθούν οι περιβαλλοντικές συνιστώσες που ενδέχεται να μεταβληθούν, παρουσιάζεται ακολούθως.

Πίνακας 1-3: Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Εξεταζόμενος ΣΠ	Τίτλος ΣΠ		
Τα σύμβολα στη στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
ΟΧΙ Α: Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο.			
ΟΧΙ Β: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η a priori απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.			
ΟΧΙ Γ: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση.			
ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.			
Οι πιθανές μεταβολές συλλέγονται και αιτιολογούνται στην παράγραφο που ακολουθεί τον πίνακα.			
α/α	Ερώτηση	Απά-ντηση	Αιτιο-λόγηση
ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ			
1.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
1.1.	το ποσοστό έκτασης που προστατεύεται για τη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί;		
1.2.	τη συνοχή των οικοτόπων στις προστατευόμενες περιοχές;		
1.3.	υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας, όπως αποστάσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ρύπανση οικοτόπων κ.ά.;		
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			
2.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον πληθυσμό, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
2.1.	παράγοντες που επηρεάζουν τη γονιμότητα ή το μέσο αριθμό τέκνων ανά γυναίκα;		
2.2.	παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα ή το μέσο προσδόκιμο χρόνο ζωής;		
2.3.	παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια;		
ΥΓΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ			
3.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
3.1.	την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο;		
3.2.	υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας;		
ΠΑΝΙΔΑ			
4.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πανίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
4.1.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των απειλούμενων ειδών;		
4.2.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των ενδημικών ειδών;		
4.3.	τον συνολικό αριθμό σπονδυλωτών ειδών;		
ΧΛΩΡΙΔΑ			
5.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη χλωρίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
5.1.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των απειλούμενων ειδών;		
5.2.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των ενδημικών ειδών;		
5.3.	τον συνολικό αριθμό φυτικών ειδών;		
5.4.	την έκταση των δασικών οικοσυστημάτων;		
ΕΔΑΦΟΣ			
6.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το έδαφος, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		

6.1.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;		
6.2.	παράγοντες που εμμέσως θα προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές στις χρήσεις γης;		
ΥΔΑΤΑ			
7.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την κατανάλωση και τα αποθέματα νερού επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
7.1.	την κατανάλωση νερού από επιφανειακά ύδατα;		
7.2.	την κατανάλωση νερού από υπόγεια ύδατα;		
7.3.	την τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, την οικιακή χρήση, τη βιομηχανία και την ηλεκτροπαραγωγή;		
8.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των επιφανειακών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
8.1.	τις συγκεντρώσεις νιτρικών ενώσεων;		
8.2.	τις συγκεντρώσεις φωσφορικών ενώσεων;		
8.3.	τη συγκέντρωση του χημικώς απαιτούμενου οξυγόνου;		
8.4.	τη συγκέντρωση του βιολογικώς απαιτούμενου οξυγόνου;		
8.5.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά;		
9.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των κολυμβητικών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
9.1.	τη συμμόρφωση με τα όρια;		
9.2.	τον αριθμό γαλάζιων σημαιών;		
ΑΕΡΑΣ			
10.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
10.1.	εκπομπές NO _x ;		
10.2.	εκπομπές SO ₂ ;		
10.3.	εκπομπές μη μεθανιούχων πτητικών οργανικών ενώσεων;		
10.4.	εκπομπές CO;		
10.5.	επηρεάζοντας εμμέσως τις εκπομπές αέριων ρύπων από τις τομείς;		
10.6.	επηρεάζοντας εμμέσως τις ημέρες υπέρβασης των οριακών τιμών συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων στα αστικά κέντρα;		
ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
11.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
11.1.	το σύνολο των εκπεμπόμενων αερίων σε ισοδύναμους τόνους CO ₂ ;		
11.2.	εκπομπές CO ₂ ;		
11.3.	εκπομπές CH ₄ ;		
11.4.	εκπομπές N ₂ O;		
11.5.	εκπομπές HFCs ή PFCs;		
12.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
12.1.	το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα;		
12.2.	το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών;		
12.3.	το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα;		
12.4.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα;		
12.5.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από τις μεταφορές;		
ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
13.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, μέσω		
13.1.	εκτεταμένων απαλλοτριώσεων;		
13.2.	κατανομής δημοσίων εκτάσεων σε πολίτες ή επιχειρήσεις;		
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
14.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πολιτισμική κληρονομιά, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
14.1.	στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς;		
14.2.	μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς;		

ΤΟΠΙΟ		
15.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το τοπίο, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
15.1.	το ανάγλυφο σημαντικών εκτάσεων;	
15.2.	την εικόνα περιοχών με φυσικό κάλλος;	
15.3.	την εικόνα περιοχών με αξιόλογο ανθρωπογενές τοπίο;	
ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ		
16.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, μέσω σημαντικών αλλαγών	
16.1.	στον αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων;	
16.2.	στο ποσοστό του εξυπηρετούμενου πληθυσμού;	
17.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή, σύσταση, διάθεση και ανακύκλωση των στερεών απορριμμάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
17.1.	τη συνολική ετήσια παραγωγή ή την παραγωγή κατ' άτομο;	
17.2.	τη σύσταση σε ότι αφορά τα ποσοστά ζυμώσιμων, χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων, πλαστικών και αδρανών;	
17.3.	τη διάθεση των απορριμμάτων σε ΧΥΤ ή ανεξέλεγκτους χώρους;	
17.4.	την ανακύκλωση μέσω ΔσΠ;	
17.5.	την ανακύκλωση υλικών συσκευασίας χαρτί, γυαλί, πλαστικό και αλουμίνιο;	
18.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, μέσω σημαντικών αλλαγών	
18.1.	στο μείγμα ενεργειακής παραγωγής, δηλαδή το βαθμό συμμετοχής του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του λιγνίτη, της υδροηλεκτρικής παραγωγής, της αιολικής παραγωγής και της φωτοβολταϊκής παραγωγής;	
18.2.	στη ζήτηση ενέργειας;	
18.3.	στην αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας;	
19.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει στις μεταφορές, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
19.1.	το συνολικό μεταφορικό έργο;	
19.2.	την κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα;	
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ		
20.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να συνοδεύεται από διασυνοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, στην;	
20.1.	διασυνοριακή μεταφορά αέριων ρύπων;	
20.2.	υποβάθμιση της ποιότητας στα ύδατα διασυνοριακών ποταμών;	

Η ανάλυση του πρώτου σταδίου βάσει του παραπάνω πίνακα οδηγεί στον εντοπισμό συγκεκριμένων πτυχών των περιβαλλοντικών παραμέτρων που κρίνεται πιθανό να επηρεαστούν από την εφαρμογή του ΠΕΠΘ. Αυτές παρουσιάζονται στον Πίνακα 1-4.

Πίνακας 1-4: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών

Περιβαλλοντική Παράμετρος	ΣΠ1	ΣΠ2	ΣΠ3	ΣΠ4	ΣΠ5
↑: βελτίωση	↓: επιδείνωση				
Περιβαλλοντική μεταβολή της ανθρώπινης υγείας		↑		↑	↑
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες		↑			
Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά		↑			
Καθοριστικοί για τα νερά παράγοντες		↑			
Επιβάρυνση υδάτων από βιομηχανική δραστηριότητα		↑			
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου		↑			
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²			↑		
Μεταβολές στο συνολικό μεταφορικό έργο			↑		
Ποσοστό ανακύκλωσης αποβλήτων		↑			
Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	↑				
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας		↑			
Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς				↑	
Μεταβολές στο τοπίο		↑			
Καθοριστικοί για τη μετανάστευση από ή προς για τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια παράγοντες				↑	↑
Χρωματικό υπόμνημα <div> <div></div> Δείκτες βιοτικού περιβάλλοντος <div></div> Δείκτες ατμόσφαιρας </div> <div> <div></div> Δείκτες υδάτων <div></div> Δείκτες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων </div>					

Οι περιβαλλοντικοί δείκτες που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος και ενδέχεται να επηρεαστούν από την υλοποίηση ορισμένων δράσεων του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», όπως προέκυψε από την ανάλυση της προηγούμενης ενότητας, είναι:

- Δείκτες βιοτικού περιβάλλοντος
- Δείκτες υδάτων
- Δείκτες ατμόσφαιρας
- Δείκτες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων

Οι αιτίες των μεταβολών οφείλονται στο ΣΠ2 στους περισσότερους δείκτες, ενώ για ένα μέρος αυτών των δεικτών, οι μεταβολές προκύπτουν ως συνδυασμένο αποτέλεσμα των στόχων και δράσεων των υπόλοιπων ΣΠ.

Τα αποτελέσματα του δεύτερου στάδιου, κατά το οποίο για τις μεταβολές που εκτιμήθηκαν ως πιθανές, εκτιμώνται τα χαρακτηριστικά των αλλαγών, συνοψίζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 1-5: Σύνοψη των ιδιοτήτων των μεταβολών

Αριθμός στήλης	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Μεταβολή	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Χρονικός ορίζοντας		Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα περιορισμού ή
					Εμφάνιση	Παραμονή			
Δείκτες βιοτικού περιβάλλοντος									
Περιβαλλοντική μεταβολή της ανθρώπινης υγείας	+	■■■	■■	Δ	A	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες	+	■■■	■	Δ	A	~	☒	☒	☒
Δείκτες υδάτων									
Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά	+	■■	■■	Π	A	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τα νερά της Περιφέρειας παράγοντες	+	■■	■■	Δ	A	~	☒	☒	☒
Επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα	+	■■	■■	Δ	A	~	☑	☒	☒
Δείκτες ατμόσφαιρας									
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	+	■■■	■■	Π	A	~	☑	☒	☒
Δείκτες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων									
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²	+	■■	■	Δ	M	~	☑	☒	☒
Μεταβολές στο συνολικό μεταφορικό έργο	+	■■	■	Δ	M	~	☑	☒	☒
Ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων	+	■■■	■	Π	M	~	☑	☒	☒
Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	+	■■■	■	Π	A	~	☑	☒	☒
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας	+	■■■	■■	Δ	A	~	☑	☒	☒
Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	+	■■■	■■■	Π	A	~	☒	☒	☒
Μεταβολές στο τοπίο	+	■■■	■	Π	A	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια παράγοντες	+	■■■	■■■	Π	A	~	☒	☒	☒
Επεξήγηση συμβόλων στηλών:									
Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν: + : Θετική - : Αρνητική (+) : Συνδυασμός θετικών και αρνητικών τάσεων		Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν: Π : Πρωτογενής Δ : Δευτερογενής			Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν: ~ : Μόνιμη ! : Προσωρινή				
Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν: ■ : Μικρή ■■ : Μέση ■■■ : Ευρεία ☒ : Δεν απαιτείται		Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν: A : Άμεση M : Μεσοπρόθεσμη			Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν: ☑ : Πιθανή ☒ : Απίθανη				

Ο σκοπός του τρίτου σταδίου είναι να αξιολογήσει τα χαρακτηριστικά κάθε επίπτωσης ώστε να διαπιστωθεί εάν η ένταση, η έκταση, η δυνατότητα πρόληψης, η αντιστάθμιση ή μη από άλλες επιπτώσεις και οι άλλες ιδιότητες της επίπτωσης επιτρέπουν τη λήψη μέτρων, όπως αναλυτικά περιγράφεται στην ενότητα 7.4 του κεφαλαίου 7.

1. Στα ζητήματα του πληθυσμού και των υλικών περιουσιακών στοιχείων, καθώς και στη σχέση μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων, **δεν αναμένονται μεταβολές** στρατηγικού επιπέδου από την υλοποίηση του ΕΠ
2. Η κατάσταση ως προς
 - την ανθρώπινη υγεία,
 - τη βιοποικιλότητα,
 - τη χλωρίδα,
 - τη πανίδα
 - το τοπίο
 - τα ύδατα,
 - την ποιότητα της ατμόσφαιρας
 - το έδαφος και
 - τους κλιματικούς παράγοντες

αναμένεται να βελτιωθεί κατά και μετά την υλοποίηση του προγράμματος, λόγω της σημαντικής μέριμνας και των ανάλογων στόχων και πόρων που έχουν προβλεφθεί στο ΠΕΠΘ 21-27 για τα ζητήματα αυτά.

1.6 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ, ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ, ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Συμπυκνώνοντας τα πορίσματα για τα αναγκαία μέτρα αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στο περιβάλλον, στην κανονιστική πράξη περιβαλλοντικής έγκρισης του προγράμματος προτείνεται να περιλαμβάνονται οι ακόλουθες διατάξεις:

Α. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ, ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ, ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η υλοποίηση του Προγράμματος αναμένεται ότι θα έχει ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις ως προς τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. Ωστόσο, προκειμένου οι ιδιαίτερα θετικές αυτές επιπτώσεις να διατηρηθούν και ει δυνατόν να ενισχυθούν και να αποφευχθούν οι τυχόν αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να προκύψουν, ακολούθως αναφέρονται οι γενικές προτάσεις/κατευθύνσεις για την προστασία και τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και προτείνονται μέτρα πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την υλοποίηση των δράσεων του Προγράμματος.

Ως **γενικές προτάσεις/ κατευθύνσεις** για την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Προγράμματος προτείνονται τα παρακάτω:

Περιβαλλοντικός Τομέας	Γενικές προτάσεις/ κατευθύνσεις
Περιβάλλον (γενικά στρατηγικά) –	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελούν από μόνα τους μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων
Βιοποικιλότητα – χλωρίδα - πανίδα	Προτείνεται η αποφυγή εγκατάστασης εντός βιοτόπων και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών, έργων του Προγράμματος

	σχετιζόμενων με διαχείριση υδατικών πόρων, ΕΕΛ και έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων (ΚΔΑΥ, ΣΜΑ, ΜΕΑ, ΧΥΤΥ, Μονάδων Κομποστοποίησης Αποβλήτων κ.λπ.), λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, με παράλληλη προστασία των φυσικών περιοχών και των ευαίσθητων οικοσυστημάτων
Υδατικοί πόροι – υγρά απόβλητα	Εφαρμογή των βασικών και συμπληρωματικών μέτρων των εγκεκριμένων Αναθεωρημένων Σχεδίων Διαχείρισης. Βασικές κατευθύνσεις των πιο πάνω μέτρων αποτελούν η αντιμετώπιση και ο έλεγχος της σημειακής και μη σημειακής ρύπανσης, ο έλεγχος των απολήψεων ύδατος, η ενίσχυση των δικτύων ύδρευσης με σκοπό την εξοικονόμηση των απωλειών, κ.ά. Προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά το στάδιο σχεδιασμού και χωροθέτησης των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα, ώστε να μην προκύπτουν σημαντικές επιπτώσεις στο υδατικό περιβάλλον λόγω ρύπανσης ή μεταβολών του υδρογραφικού δικτύου.
Έδαφος –στερεά απόβλητα	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελούν από μόνα τους μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων. Πέραν αυτού όμως, για την προστασία από την ερημοποίηση προτείνεται η υλοποίηση σχεδίου προσδιορισμού των περιοχών κινδύνου και των παραγόντων υποβάθμισης των εδαφών, ώστε να καθοριστούν ειδικότερα μέτρα αντιμετώπισης. Επίσης προτείνεται η ορθή εφαρμογή των προβλέψεων του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), για τη μείωση, επανάχρηση, ανακύκλωση / ανάκτηση και ασφαλή διάθεση των αποβλήτων.
Κλιματικοί παράγοντες - ατμοσφαιρική ρύπανση - εξοικονόμηση ενέργειας	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελούν από μόνα τους μέτρα για την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων. Επιπλέον, απαιτείται η εφαρμογή της Νομοθεσίας για την μείωση εκπομπών αέριων ρύπων κατά την φάση κατασκευής των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα.
Πληθυσμός – ανθρώπινη υγεία	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελεί από μόνη της μέτρο για την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων. Επιπλέον, απαιτείται η εφαρμογή της Νομοθεσίας για την μείωση των εκπομπών αέριων ρύπων κατά την φάση κατασκευής των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα.
Πολιτιστική κληρονομιά - τοπίο	Προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά το στάδιο σχεδιασμού και χωροθέτησης των έργων του Προγράμματος ώστε να αποφεύγεται η εγκατάσταση μη συμβατών έργων και δραστηριοτήτων εντός οριοθετημένων περιοχών πολιτιστικού ενδιαφέροντος, προκειμένου να μην προκύπτουν αρνητικές επιπτώσεις στην πολιτιστική κληρονομιά. Επίσης, γενικότερα για την προστασία του τοπίου προτείνεται η προσαρμογή της κλίμακας των παρεμβάσεων για την κατασκευή των έργων υποδομής του Προγράμματος (π.χ. τυχόν νέοι οδικοί άξονες και βελτιώσεις υφιστάμενων, έργα τεχνικής υποδομής, κ.ά.) στο απολύτως απαραίτητο μέγεθος.

Στην συνέχεια προτείνονται **ειδικότερα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων** του Προγράμματος, μέσω δύο μηχανισμών: **α) της περιβαλλοντικής**

αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων, όπως αυτή ισχύει και β) της δημιουργίας ειδικών όρων, προβλέψεων ή/και προϋποθέσεων που θα εφαρμοστούν κατά την υλοποίηση του Προγράμματος και θα ενσωματωθούν στις διαδικασίες διαχείρισής του (αξιολόγηση πράξεων, ένταξη έργων):

α) Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων

Οι επιπτώσεις κάθε έργου ελέγχονται από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης σύμφωνα με τον Ν.4014/11 όπως αυτός τροποποιημένος ισχύει. Η ένταξη ενός έργου στο ΠΕΠΘ 21-27 δεν τροποποιεί τις υποχρεώσεις του ως προς τις διατάξεις του Νόμου, βάσει των οποίων προκύπτουν οι ειδικοί όροι και προϋποθέσεις εκτέλεσής του. Σε σχέση με τις κύριες δραστηριότητες, ενδεικτικά αλλά όχι περιοριστικά, θα πρέπει, σύμφωνα με τις προβλέψεις της ισχύουσας νομοθεσίας, στις ΑΕΠΟ που εκδίδονται να αναφέρονται:

- Η τήρηση των ειδικών οριακών τιμών εκπομπής ρυπαντικών φορτίων και συγκεντρώσεων για την ατμόσφαιρα, τα ύδατα και το έδαφος σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.
- Οι ειδικές οριακές τιμές στάθμης θορύβου.
- Η τήρηση των διατάξεων για τη διαχείριση των αποβλήτων, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΕΣΔΑ.
- Η καταλληλότητα της χωροθέτησης σύμφωνα με εγκεκριμένα σχέδια χρήσεων γης, όρους και περιορισμούς δόμησης.
- Η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων σε σχέση με την πρόληψη και περιορισμό της ρύπανσης προστατευόμενων περιοχών, των θαλασσιών υδάτων και των δασικών εκτάσεων.

β) Όροι και περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος

Ως κύρια αρχή για τον προσδιορισμό των ειδικών όρων και προϋποθέσεων που θα προταθούν αναγνωρίζεται η **αρχή της πρόληψης**. Τα μέτρα προσδιορίζονται, προκειμένου:

- να κατευθύνουν τις επενδύσεις προς περιοχές που δεν επηρεάζονται ή επηρεάζονται λιγότερο από τις πιέσεις που μπορεί να δημιουργήσουν.
- να δώσουν κίνητρα για την ενσωμάτωση "πράσινων υποδομών και καινοτομιών" που έχουν προαιρετικό της περιβαλλοντικής αδειοδότησης χαρακτήρα και τα οποία θα βελτιώσουν το περιβαλλοντικό αποτέλεσμα.
- να συνδέσουν την όλη κατασκευή (χωροθέτηση) και λειτουργία των διαφόρων έργων με τις ανάγκες και προβλέψεις που προκύπτουν από κύριες Πολιτικές, Στρατηγικές και Σχέδια Εθνικού και Περιφερειακού χαρακτήρα, όπως είναι τα Αναθεωρημένα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, το ΠΕΣΔΑ, το Περιφερειακό Χωροταξικό, τα Σχέδια Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, κ.λπ..
- να θέσουν προϋποθέσεις ώστε να περιορίζονται οι τυχόν αρνητικές σωρεύσεις, άλλα και να ενισχύονται οι θετικές συνέργειες που έχουν αναγνωριστεί.
- να τίθενται συγκεκριμένοι περιορισμοί που αφορούν τοπικές συνθήκες.

Β. ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Για την παρακολούθηση των σημαντικών επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 προτείνεται να συντάσσεται Διετής Έκθεση. Η παρακολούθηση θα βασιστεί κύρια στη χρήση δεικτών που είτε παρακολουθούν παραμέτρους που δημιουργούν πιέσεις στο περιβάλλον είτε αναφέρονται στις κύριες περιβαλλοντικές μεταβολές που μπορεί να προκληθούν από το Πρόγραμμα.

Ειδικότερα, με την αναζήτηση των κατάλληλων δεικτών, διαμορφώθηκε η πρόταση του ακόλουθου σχήματος παρακολούθησης:

1. Διετής παρακολούθηση ορισμένων εκ των περιβαλλοντικών συνιστωσών που είναι κρίσιμοι για το περιβαλλοντικό αποτύπωμα του ΠΕΠΘ 21-27, μέσω των ακόλουθων δεικτών:

- Δημόσια κτίρια με βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση
- Ετήσια κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας (εκ της οποίας: κατοικίες, δημόσια κτίρια, επιχειρήσεις, άλλα)
- Πρόσθετη παραγωγική ικανότητα για ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)
- Συνολική παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)
- Αντιπλημμυρικά έργα σε ακτές, όχθες ποταμών και λιμνών που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα
- Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά μέτρα
- Επενδύσεις σε υποδομές ενίσχυσης της ανθεκτικότητας έναντι φυσικών κινδύνων που δεν συνδέονται με την κλιματική αλλαγή
- Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από φυσικούς κινδύνους που δεν συνδέονται με την κλιματική αλλαγή και κινδύνους που συνδέονται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες
- Επενδύσεις σε νέα ή αναβαθμισμένα συστήματα παρακολούθησης, ετοιμότητας, προειδοποίησης και ανταπόκρισης σε περίπτωση φυσικών καταστροφών
- Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές
- Περιοχές που καλύπτονται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές
- Έργα προστασίας από τις κατολισθήσεις που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα
- Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από φυσικές καταστροφές που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή (εκτός των πλημμυρών και ή των ανεξέλεγκτων πυρκαγιών)
- Νέα ή αναβαθμισμένη ικανότητα επεξεργασίας λυμάτων
- Πληθυσμός συνδεδεμένος σε τουλάχιστον δευτερεύον δημόσιο σύστημα επεξεργασίας λυμάτων
- Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για το δημόσιο δίκτυο συλλογής λυμάτων
- Πληθυσμός συνδεδεμένος σε τουλάχιστον δευτερεύον δημόσιο σύστημα επεξεργασίας λυμάτων
- Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για τα συστήματα διανομής των δημόσιων δικτύων ύδρευσης
- Πληθυσμός συνδεδεμένος σε βελτιωμένο δημόσιο δίκτυο ύδρευσης
- Επενδύσεις σε εγκαταστάσεις για χωριστή συλλογή αποβλήτων
- Απόβλητα που συλλέγονται χωριστά
- Ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές
- Πληθυσμός που έχει πρόσβαση σε νέες ή βελτιωμένες πράσινες υποδομές

Οι παραπάνω προτεινόμενοι δείκτες είναι δείκτες εκροών και αποτελέσματος του ΠΕΠΘ και οι τιμές τους καταχωρούνται στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ) για κάθε ενταγμένο έργο.

2. Συγκεντρωτική αποτίμηση των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στο περιβάλλον με τη λήξη – ολοκλήρωση του προγράμματος προκειμένου να υπάρξει συνολική εικόνα των επιπτώσεων του στις κρίσιμες παραμέτρους. Επισημαίνεται ότι κάθε αναθεώρηση του Προγράμματος επανεξετάζεται στο πλαίσιο της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου, εφόσον κρίνεται αναγκαίο από την αρμόδια αρχή.
3. Η Διετής Έκθεση Παρακολούθησης και η Συγκεντρωτική αποτίμηση των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στο περιβάλλον συντάσσεται από την υπηρεσία διαχείρισης του Προγράμματος η οποία έχει και την ευθύνη τήρησης και συλλογής των στοιχείων παρακολούθησης.

2 ΓΕΝΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

2.1 ΣΥΜΒΑΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Η παρούσα Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», εκπονείται στο πλαίσιο της διαδικασίας Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης που προβλέπει το άρθρο 7 της Κοινής Υπουργικής Απόφασης με α. π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 για την «εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ» (ΦΕΚ 1225Β/5.9.2006). Ο επιδιωκόμενος στόχος της ΣΜΠΕ είναι η ισότιμη και ορθολογική συνεκτίμηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων αρκετά νωρίς στη διαδικασία σχεδιασμού, ώστε στις αποφάσεις για την τελική μορφή του σχεδίου ή του προγράμματος να έχει ενσωματωθεί η μέριμνα για την προστασία του περιβάλλοντος.

Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. της Περιφέρειας Θεσσαλίας, ανέθεσε στην εταιρεία «**LEVER ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε.**» του Ομίλου Σαμαράς & Συνεργάτες το έργο «Παροχή υπηρεσιών υποστήριξης για την εκπόνηση της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης Προγράμματος «Θεσσαλία 2021 – 2027» ως μέρος του Υποέργου 1 «Μελέτες, εμπειρογνωμοσύνες & έρευνες» της πράξης με τίτλο «Μελέτες, έρευνες, εμπειρογνωμοσύνες και αξιολογήσεις στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα», με σύμβαση που υπεγράφη την 15^η Νοεμβρίου 2021.

Αρχή Σχεδιασμού (Αναθέτουσα Αρχή)	ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Ε.Π. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, Βελή & Παπαναστασίου – Πλατεία Ρήγα Φεραίου, Λάρισα. τηλ: 2413 505120/ 100 e-mail: thessalia@mou.gr
Ανάδοχος της μελέτης	LEVER ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ Α.Ε. 26ης Οκτωβρίου 43 , 54627 Θεσσαλονίκη Τηλεφωνικοί αριθμοί: 2310 552113, 210 9580000 e-mail: info@lever.gr

2.2 ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η Στρατηγική Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΠΕ) αποτελεί διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ενός σχεδίου ή προγράμματος, η οποία περιλαμβάνει την εκπόνηση Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ), τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων, τη συνεκτίμηση της ΣΜΠΕ και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη απόφασης καθώς και την ενημέρωση σχετικά με την απόφαση αυτή.

Ο αναπτυξιακός προγραμματισμός και η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση αποτελούν δύο εργαλεία αμοιβαίας ενδυνάμωσης του συστήματος προς την κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης. Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση αποτελεί ένα εργαλείο βελτίωσης των Σχεδίων και των Προγραμμάτων ενσωματώνοντας την περιβαλλοντική διάσταση στην κατάρτιση αυτών και εστιάζοντας στην ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και στη μεγιστοποίηση των περιβαλλοντικών οφελών από τις προτεινόμενες παρεμβάσεις. Η Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση αποτελεί μια διαδικασία «παράλληλη και συμπληρωματική» με την εκπόνηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος, που ολοκληρώνεται με την κατάρτιση του τελικού σχεδίου του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

Η παρούσα ΣΜΠΕ διαρθρώνεται σε δύο ανεξάρτητα παραδοτέα:

Παραδοτέο 1^ο:	Σχέδιο της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΜΠΕ) του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027».
Παραδοτέο 2^ο:	Τελική (εγκεκριμένη) Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΜΠΕ) του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027». Το παραδοτέο περιλαμβάνει, πέραν της τελικής ΣΜΠΕ, την περιγραφή της διαδικασίας και των αποτελεσμάτων των διαβουλεύσεων κατά τη λήψη απόφασης και έγκρισης της ΣΜΠΕ.

Η παρούσα αποτελεί το **1^ο Παραδοτέο ΣΜΠΕ**, και αφορά το Σχέδιο της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικής Εκτίμησης (ΣΜΠΕ) του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027».

Για την εκπόνηση της μελέτης συνεργάστηκαν οι ακόλουθοι επιστήμονες:

1. ΠΑΥΛΙΔΟΥ ΕΛΙΣΑΒΕΤ
Δίπλωμα Χημικού Μηχανικού-Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, MSc Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Έργων Υποδομής-Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
2. ΓΙΩΡΓΟΣ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ
Πτυχίο Περιβαλλοντολόγου-Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μεταπτυχιακό τίτλο στην Περιβαλλοντική Βιολογία-Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
3. ΚΙΜΩΝ ΚΥΡΑΛΕΟΣ
Δίπλωμα Μηχανικού Χωροταξίας Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Ειδίκευσης στον «Περιβαλλοντικό Σχεδιασμό Έργων Υποδομής», της Σχολής Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου.

3 ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

3.1 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

3.1.1 Προγραμματική Περίοδος 2021-2027

Η ΕΕ την περίοδο 2021-2027 επιδιώκει την επίτευξη πέντε κύριων στόχων πολιτικής: (α) μια Εξυπνότερη Ευρώπη, (β) μια Πιο Πράσινη Ευρώπη, (γ) μια Πιο Συνδεδεμένη Ευρώπη, (δ) μια Πιο Κοινωνική Ευρώπη, και (ε) μια Ευρώπη Πιο Κοντά στους πολίτες.

Η αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας αποτυπώνεται στο Σχέδιο Ανάπτυξης της Ελληνικής Οικονομίας (2020), το οποίο συνέταξε ειδική επιτροπή με επικεφαλής τον καθηγητή Πισσαρίδη και υιοθέτησε η κυβέρνηση. Η στρατηγική θέτει ως κεντρικό στόχο τη σύγκλιση του κατά κεφαλή ΑΕΠ της χώρας με αυτό της ΕΕ, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της χώρας.

Η υλοποίηση της αναπτυξιακής στρατηγικής της χώρας βασίζεται σε σημαντικό βαθμό σε τέσσερα μεγάλα προγράμματα χρηματοδότησης: το Ταμείο Ανάκαμψης, το ΕΣΠΑ 2021-27, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης 2021-27 και το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-25.

Αν και το κάθε πρόγραμμα χρηματοδοτείται από διαφορετικά Ταμεία και διαθέτει τους δικούς του στόχους, προτεραιότητες και κατανομές των πόρων σε άξονες δράσης, στο σύνολό τους υποστηρίζουν την αναπτυξιακή στρατηγική της χώρας, λαμβάνοντας υπόψη και μεταξύ άλλων τις συστάσεις των εκθέσεων στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εξαμήνου, την Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS), τις κατευθύνσεις της Βίβλου Ψηφιακού Μετασχηματισμού, το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα, την Εθνική Στρατηγική Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή, τη Στρατηγική για τα Δάση και άλλα αντίστοιχα Σχέδια, τα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, την Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα, τις αρχές της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για Βιώσιμη και Έξυπνη Κινητικότητα, τις αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων, του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων και της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Άτομα με Αναπηρία, και της ισότητας των φύλων καθώς και των μη διακρίσεων, και κάθε Στρατηγική και Σχέδιο που συμβάλλει στην Ευρωπαϊκή στόχευση για τη Νέα Π.Π.

Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ελλάδα 2.0» που αφορά τους πόρους του Ταμείου Ανάκαμψης αποτελείται από τέσσερις πυλώνες: (1) Πράσινη Μετάβαση, (2) Ψηφιακή Μετάβαση, (3) Απασχόληση, δεξιότητες και κοινωνική συνοχή, (4) Ιδιωτικές επενδύσεις και οικονομικός και θεσμικός μετασχηματισμός. Το «Ελλάδα 2.0» δεν έχει περιφερειακή κατανομή.

Το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης (ΕΠΑ) έχει παρόμοιους στόχους και καλύπτει τις χρηματοδοτήσεις που θα δοθούν από το Εθνικό σκέλος του ΠΔΕ. Οι αναπτυξιακοί στόχοι του ΕΠΑ αναπτύσσονται σε πέντε πυλώνες: Έξυπνη Ανάπτυξη, Πράσινη Ανάπτυξη, Κοινωνική Ανάπτυξη, Ανάπτυξη Υποδομών και Εξωστρέφεια. Οι πόροι του ΕΠΑ για την περίοδο 2021-2025 ανέρχονται σε 10 δις € και κατανέμονται τόσο σε Τομεακές δράσεις των Υπουργείων όσο και στις Περιφέρειες. Στην Θεσσαλία για το Περιφερειακό πρόγραμμα κατανέμονται 185 εκ €.

Το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης βρίσκεται σε φάση διαμόρφωσης και καλύπτει την εφαρμογή της ΚΑΠ.

Οι Στόχοι Πολιτικής του ΕΣΠΑ 2021-2027 είναι:

ΣΠ1. Μια πιο ανταγωνιστική και εξυπνότερη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού και της περιφερειακής συνδεσιμότητας ΤΠΕ

ΣΠ2. Μια πιο πράσινη και ανθεκτική Ευρώπη με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα προς μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, μέσω της προώθησης της δίκαιης

μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, του μετριασμού της κλιματικής αλλαγής και της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων, και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας

ΣΠ3. Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας

ΣΠ4. Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων

ΣΠ5. Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των εδαφικών τύπων και των τοπικών πρωτοβουλιών

Ειδικός Στόχος για το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης

Το ΕΣΠΑ θα υλοποιηθεί μέσω 8 Τομεακών Προγραμμάτων (ΤΕΠ), το πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης (για Περιφέρειες που επηρεάζονται από την ενεργειακή μετάβαση), 13 Περιφερειακά Προγράμματα (ΠΕΠ) και το Πρόγραμμα Αλιείας.

Ο σχεδιασμός του **Περιφερειακού Προγράμματος 2021-2027 της Θεσσαλίας** (ακολουθώντας «Θεσσαλία» 2021-27) γίνεται στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2021-27 σε μια χρονική περίοδο με σημαντικές προκλήσεις στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της αναπτυξιακής πολιτικής. Δύο διαδοχικές κρίσεις, του χρέους και της πανδημίας, περιόρισαν το ΑΕΠ και την απασχόληση σε χαμηλά επίπεδα και δεν επέτρεψαν στις σημαντικές δράσεις και παρεμβάσεις της Πολιτικής Συνοχής να αφήσουν ένα πιο ισχυρό αναπτυξιακό αποτύπωμα. Από την άλλη πλευρά, η νέα Προγραμματική Περίοδος ξεκινάει με ευνοϊκές προοπτικές, καθώς η Χώρα διαθέτει σημαντικούς πόρους στα πλαίσια της Πολιτικής Συνοχής και του Ταμείου Ανάκαμψης για να υποστηρίξει την αναπτυξιακή της πολιτική.

Το νέο αυτό περιβάλλον πολιτικής εξασφαλίζει στην Περίοδο 2021-27 για το «Θεσσαλία» σημαντικούς πόρους, ύψους 554 εκ. € Δ.Δ., ακόμα δε περισσότερους πόρους από τα εθνικής εμβέλειας Προγράμματα, το ΠΑΑ, το Ταμείο Ανάκαμψης κ.λπ. για την αντιμετώπιση των αναπτυξιακών προκλήσεων. Μια σημαντική πρόκληση του σχεδιασμού της αναπτυξιακής πολιτικής είναι η επίτευξη υψηλής συνέργειας και συμπληρωματικότητας μεταξύ των πόρων του «Θεσσαλία» και των πόρων που θα είναι διαθέσιμοι από τα άλλα χρηματοδοτικά μέσα.

3.1.2 Περιφερειακό Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027»

3.1.2.1. Προτεραιότητες αναπτυξιακής πολιτικής με βάση τη μελέτη του ΟΟΣΑ

Στο πλαίσιο της μελέτης του ΟΟΣΑ για την περιφερειακή πολιτική στην Ελλάδα (2020) ως σημαντικότερες κατευθύνσεις πολιτικής για την Θεσσαλία αναδείχθηκαν κατά σειρά οι εξής:

1. Υποστήριξη του μετασχηματισμού και της διαφοροποίησης του πρωτογενή τομέα προς την κατεύθυνση ποιοτικών και οργανικών προϊόντων, και ανάπτυξη ενός νέου αγροδιατροφικού τομέα που εξάγει σε εξειδικευμένες και ακριβές αγορές.
2. Ανάπτυξη νεοφυών επιχειρήσεων σε τομείς αιχμής, με την υποστήριξη και συνεργασία Ερευνητικών Εργαστηρίων, Θερμοκοιτίδων και Κέντρων Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας.
3. Ανάπτυξη μιας ισχυρής επιστημονικής βάσης που θα υποστηρίζει βασικούς οικονομικούς κλάδους να γίνουν καινοτόμοι και ανταγωνιστικοί.
4. Ανάπτυξη νέων μορφών τουρισμού, επέκταση τουριστικής περιόδου και σύνδεση με την τοπική γεωργία, διατροφή, επιστημονική βάση, πολιτισμό και βιοτεχνία.
5. Στήριξη της ανάπτυξης νέων βιομηχανικών κλάδων τους οποίους η περιφέρεια μπορεί να αναπτύξει συγκριτικό πλεονέκτημα.
6. Μετασχηματισμός της τοπικής και περιφερειακής διοίκησης.

7. Προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής, αρχιτεκτονικής και ιστορικής κληρονομιάς, βελτίωση των τοπικών ποιοτικών χαρακτηριστικών και υπηρεσιών και ανάδειξη της ποιότητας ζωής σε ισχυρό πλεονέκτημα που θα προσελκύσει νέους κατοίκους στην περιφέρεια.
8. Ανάπτυξη αλυσίδων αξίας με ισχυρές τοπικές σχέσεις εισροών-εκροών σε κλάδους συγκριτικού πλεονεκτήματος.

Οι κατευθύνσεις πολιτικής που προκρίνονται με βάση τα ανωτέρω, έχουν ως κεντρικό στόχο την ανασυγκρότηση του παραγωγικού συστήματος και ειδικά των εμπορεύσιμων (tradable) κλάδων αιχμής της οικονομίας της Θεσσαλίας και στους τρεις τομείς παραγωγής, την ενίσχυση της επιστημονικής βάσης της περιφέρειας και τη σύνδεση της με την παραγωγή και την καινοτομία, την προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος και της ποιότητας ζωής και την ανάδειξη της περιφερειακής διοίκησης σε ένα αποτελεσματικό μηχανισμό στήριξης της αναπτυξιακής διαδικασίας.

Ως σημαντικότερη αναπτυξιακή προτεραιότητα προκύπτει η ενίσχυση του παραγωγικού συστήματος και ακολουθούν η στήριξη του ανθρώπινου δυναμικού και η ανάπτυξη των υποδομών. Η αποτύπωση αυτή, τόσο στη Θεσσαλία, όσο και στις άλλες περιφέρειες της Χώρας, οι οποίες έχουν ως επί το πλείστον αντίστοιχες ιεραρχήσεις, κρίνεται ότι αναδεικνύει για πρώτη φορά τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της παραγωγής ως σημαντικότερη προτεραιότητα από τις υποδομές για δύο σημαντικούς λόγους: πρώτον, γιατί η οικονομική κρίση, η ανεργία και η φυγή των νέων ανέδειξε για πρώτη φορά την πρωταρχική σημασία αυτών των πολιτικών και δεύτερον, γιατί μετά από τρεις δεκαετίες και πέντε συνεχή Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης στην Ελλάδα (και τη Θεσσαλία), ένα σημαντικό μέρος των υποδομών έχει πλέον ολοκληρωθεί.

3.1.2.2. Διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής της Θεσσαλίας στη νέα περίοδο

Η αναπτυξιακή στρατηγική για την επόμενη προγραμματική περίοδο έχει ως κύριο στόχο την ενίσχυση του παραγωγικού συστήματος. Επιδιώκει την ανάδειξη ενός παραγωγικού μοντέλου στο οποίο θα έχουν σημαντική θέση η ποιότητα, η διαφοροποίηση, η πιστοποίηση, το branding, η κλίμακα, οι συνέργειες, η εξωστρέφεια, η δικτύωση του τοπικού με το διεθνές και όπου το επιστημονικό κεφάλαιο και η κοινωνία της γνώσης θα αλληλοεπιδρούν με το παραγωγικό κεφάλαιο και θα παράγουν καινοτόμες ιδέες, υπηρεσίες και προϊόντα στην υπηρεσία της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Η αναπτυξιακή στρατηγική έχει επίσης ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ενίσχυση της συνδεσιμότητας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων χωρίς αποκλεισμούς στα πλαίσια ενός χωρικά ισορροπού μοντέλου ανάπτυξης με πολιτικές οι οποίες αντλούν από την τοπικά συσσωρευμένη γνώση των πόλεων, της υπαίθρου, των ορεινών, νησιωτικών και απομακρυσμένων περιοχών, και ασκούνται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εδαφικότητας για την ανάδειξη των μοναδικών χαρακτηριστικών της περιφέρειας.

Η επίτευξη των στόχων της αναπτυξιακής στρατηγικής θα υποστηριχθεί με τον κατάλληλο συνδυασμό των δράσεων και πόρων του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΤΕΠ) του ΕΣΠΑ, αλλά και των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης (ΤΑ), του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-25.

Το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» συμβάλλει στην προώθηση της γαλάζιας ανάπτυξης, σύμφωνα με τις προτεραιότητες της Επιτροπής για μια νέα προσέγγιση για τη βιώσιμη γαλάζια οικονομία στην ΕΕ και δρα συνεργατικά με την μακροπεριφερειακή Στρατηγική EUSAIR, στην οποία μετέχουν όλες οι περιφέρειες της Χώρας. Επίσης, λειτουργεί συμπληρωματικά και αναπτύσσει συνέργειες με τα Προγράμματα Horizon Europe, Life, ΕΤΘΑΥ, και ΠΑΑ.

Με βάση τα παραπάνω, ο Στρατηγικός Στόχος του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» είναι «*Η Ενίσχυση της καινοτομίας και εξωστρέφειας του παραγωγικού συστήματος και η μετάβαση της οικονομίας σε ένα μοντέλο αειφόρου και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης με σύμμαχο τη φύση*».

Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» θέτει ως Στρατηγικές προτεραιότητες:

- Την ανάπτυξη ενός σύγχρονου, εξωστρεφούς και καινοτόμου παραγωγικού συστήματος.
- Την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.
- Την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και των κοινωνικών υποδομών.
- Την ενίσχυση των μεταφορικών υποδομών.
- Την περαιτέρω προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών και τουριστικών πόρων.
- Τη βιώσιμη ανάπτυξη των αστικών κέντρων.
- Την ενίσχυση της χωρικής συνοχής και της ενδογενούς ανάπτυξης.

Το Πρόγραμμα θα υλοποιηθεί σύμφωνα με το περιεχόμενο του ΕΣΠΑ ως προς το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου, τις Αρχές Διαχείρισης, τα μέτρα απλοποίησης αλλά και ενίσχυσης των εμπλεκόμενων φορέων, λαμβάνοντας υπόψη τα διδάγματα από την υλοποίηση στην περίοδο 2014-2020.

Το Πρόγραμμα δεσμεύεται να λαμβάνει υπόψη την αρχή «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης» στις παρεμβάσεις όλων των Στόχων Πολιτικής.

Το πρόγραμμα δύναται να υποστηρίξει επενδύσεις που συνδυάζουν επιτυχώς τις αρχές της αειφορίας, της αισθητικής και της συμμετοχικότητας της πρωτοβουλίας New European Bauhaus, με σκοπό την εξεύρεση προσιτών, χωρίς αποκλεισμούς, βιώσιμων και ελκυστικών λύσεων για τις κλιματικές προκλήσεις.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι Στόχο Πολιτικής και οι Ειδικοί Στόχοι του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027».

Πίνακας 3-1: Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» ανά ΣΠ και ΕΣ

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος
ΣΠ1. Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας	ΕΣ i: Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών
	ΕΣ ii: Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές
	ΕΣ iii: Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων
ΣΠ2. Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα	ΕΣ i: Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
	ΕΣ ii: Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αιεφορίας που καθορίζονται σε αυτή
	ΕΣ iv: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα
	ΕΣ v: Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού
	ΕΣ vi: Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία
	ΕΣ vii: Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και τη μείωση κάθε μορφής ρύπανσης
ΣΠ3. - Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας	ΕΣ i: Ανάπτυξη ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ
	ΕΣ ii : Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυνοριακή κινητικότητα
ΣΠ4 Α. Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη	ΕΣ i: Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της χωρίς αποκλεισμούς ένταξης στην αγορά εργασίας και της πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις απασχόλησης μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών και της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας
	ΕΣ ii: Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης
	ΕΣ iii: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες
	ΕΣ v: Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και την προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα
	ΕΣ vi: Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος
ΣΠ4 Β. Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας	ΕΣ 4α: Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας
	ΕΣ 4γ: Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων
	ΕΣ 4δ Προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών σε ένα υγιές και καλά προσαρμοσμένο εργασιακό περιβάλλον που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία
	ΕΣ 4 στ: Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες
	ΕΣ 4.η : Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες
	ΕΣ 4θ: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών
	ΕΣ 4.ι.: προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά
	ΕΣ 4ια: Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης
ΣΠ5. - Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις	ΕΣ 4ιβ: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών
	ΕΣ i: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές
	ΕΣ ii: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.

3.2 ΔΙΕΘΝΕΙΣ Ή ΚΟΙΝΟΤΙΚΟΙ Ή ΕΘΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΘΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΛΗΦΘΟΥΝ ΥΠΟΨΗ

3.2.1 Ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική

Η ευρωπαϊκή περιβαλλοντική πολιτική βασίζεται στις αρχές της προφύλαξης, της πρόληψης και της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος στην πηγή, καθώς και στην αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει». Τα πολυετή προγράμματα περιβαλλοντικής δράσης ορίζουν το πλαίσιο των μελλοντικών ενεργειών σε όλους τους τομείς της περιβαλλοντικής πολιτικής. Είναι ενσωματωμένα σε οριζόντιες στρατηγικές και λαμβάνονται υπόψη στις διεθνείς περιβαλλοντικές διαπραγματεύσεις. Η περιβαλλοντική πολιτική μεταφέρθηκε πρόσφατα στο επίκεντρο της χάραξης πολιτικής της ΕΕ, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να δρομολογεί την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία ως τον κύριο μοχλό της στρατηγικής της για την οικονομική ανάπτυξη.

Η αρχή της πρόληψης είναι ένα εργαλείο διαχείρισης κινδύνων που δύναται να ενεργοποιηθεί εάν υπάρχει επιστημονική αβεβαιότητα ως προς κάποιον εικαζόμενο κίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία ή για το περιβάλλον, ο οποίος προκύπτει από συγκεκριμένη ενέργεια ή πολιτική. Για παράδειγμα, σε περίπτωση αμφιβολίας ως προς τις πιθανές βλαβερές συνέπειες ενός προϊόντος, είναι δυνατό να δοθούν εντολές να σταματήσει η διανομή του προϊόντος αυτού ή να αποσυρθεί από την αγορά εάν, μετά από αντικειμενική επιστημονική αξιολόγηση, παραμείνει η αβεβαιότητα. Τα μέτρα αυτά πρέπει να μην εισάγουν διακρίσεις, να είναι αναλογικά και να αναθεωρούνται μόλις γίνονται διαθέσιμα περισσότερα επιστημονικά στοιχεία.

Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» υλοποιήθηκε με την οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη, που αποσκοπεί στην πρόληψη ή διαφορετικά στην αποκατάσταση της περιβαλλοντικής ζημίας σε προστατευόμενα είδη και φυσικούς οικοτόπους, σε ύδατα και έδαφος. Οι φορείς που ασκούν ορισμένες επαγγελματικές δραστηριότητες όπως η μεταφορά επικίνδυνων ουσιών ή δραστηριότητες που συνεπάγονται απόρριψη σε ύδατα, οφείλουν να λαμβάνουν προληπτικά μέτρα σε περίπτωση άμεσης απειλής για το περιβάλλον. Εάν έχει ήδη προκληθεί βλάβη, οφείλουν να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να την αποκαταστήσουν και να πληρώσουν τη δαπάνη. Το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας διευρύνθηκε τρεις φορές για να συμπεριλάβει τη διαχείριση των εξορυκτικών αποβλήτων, τη λειτουργία τόπων γεωλογικής αποθήκευσης και την ασφάλεια των υπεράκτιων δραστηριοτήτων άντλησης πετρελαίου και φυσικού αερίου.

Επιπλέον, η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών πτυχών σε άλλα πεδία αρμοδιότητας της ΕΕ έχει γίνει πλέον σημαντική έννοια της ευρωπαϊκής πολιτικής από τότε που πρωτοεμφανίστηκε σε μια πρωτοβουλία του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Κάρντιφ του 1998. Τα τελευταία χρόνια, η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής πολιτικής έχει σημειώσει μεγάλη πρόοδο, για παράδειγμα στο πεδίο της ενεργειακής πολιτικής, όπως αποτυπώνεται στην παράλληλη ανάπτυξη της δέσμης μέτρων της ΕΕ σχετικά με το κλίμα και την ενέργεια ή στον Χάρτη πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών έως το 2050.

Τον Δεκέμβριο του 2019, η Επιτροπή δρομολόγησε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η οποία έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι οι πολιτικές της ΕΕ εστιάζουν στο να καταστεί η Ευρώπη η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος στον κόσμο.

Από το 1973, η Επιτροπή εκδίδει πολυετή προγράμματα δράσης για το περιβάλλον τα οποία καθορίζουν μελλοντικές νομοθετικές προτάσεις και στόχους για την περιβαλλοντική πολιτική της ΕΕ. Στα τέλη του 2020, η Επιτροπή υπέβαλε την πρότασή της για το 8, το οποίο αναμένεται να διαρκέσει από το 2021 έως το 2030.

Επαναλαμβάνει τη δέσμευση της ΕΕ όσον αφορά το όραμα του 7ου ΠΔΠ για το 2050 που στόχευε στην εξασφάλιση ευημερίας για όλους, παραμένοντας εντός των πλανητικών ορίων.

Το νέο πρόγραμμα υποστηρίζει και αξιοποιεί τους περιβαλλοντικούς και κλιματικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και παρέχει ένα ευνοϊκό πλαίσιο για την επίτευξη έξι στόχων προτεραιότητας:

- επίτευξη του στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030 και της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050,
- βελτίωση της ικανότητας προσαρμογής, ενίσχυση της ανθεκτικότητας και μείωση της ευπάθειας στην κλιματική αλλαγή,
- προώθηση ενός μοντέλου ανατροφοδοτικής ανάπτυξης, αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, και επιτάχυνση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία,
- επιδίωξη μιας φιλοδοξίας μηδενικής ρύπανσης, μεταξύ άλλων για τον αέρα, τα ύδατα και το έδαφος, και προστασία της υγείας και της ευημερίας των Ευρωπαίων πολιτών,
- προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου (ιδίως του αέρα, των υδάτων, του εδάφους και των δασών, των γλυκών υδάτων, των υγροτόπων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων),
- μείωση των περιβαλλοντικών και κλιματικών πιέσεων που συνδέονται με την παραγωγή και την κατανάλωση (ιδίως στους τομείς της ενέργειας, της βιομηχανικής ανάπτυξης, των κτιρίων και των υποδομών, της κινητικότητας και του επισιτιστικού συστήματος).

Η ΕΕ θέσπισε την πρώτη στρατηγική της για την αειφόρο ανάπτυξη (ΣΑΑ) το 2001, προσδίδοντας κατ' αυτόν τον τρόπο μια περιβαλλοντική διάσταση στη Στρατηγική της Λισσαβώνας. Ανταποκρινόμενη στην Ατζέντα του 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη που εγκρίθηκε στη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών τον Σεπτέμβριο του 2015, η Επιτροπή δημοσίευσε το 2016 ανακοίνωση με τίτλο «Επόμενα βήματα για ένα βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον – Ευρωπαϊκή δράση για την αειφορία», στην οποία περιγράφεται ο τρόπος ενσωμάτωσης των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στις προτεραιότητες πολιτικής της ΕΕ.

3.2.2 Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία

Στις 11 Δεκεμβρίου 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, μια δέσμη φιλόδοξων μέτρων που θα επιτρέψει στην ΕΕ να επιτύχει ένα ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα έως το 2050. Τα μέτρα αυτά, τα οποία συνοδεύονται από έναν χάρτη πορείας βασικών ενεργειών, κυμαίνονται από φιλόδοξες περικοπές στις εκπομπές μέχρι επενδύσεις στην έρευνα και την καινοτομία αιχμής, με στόχο τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος της Ευρώπης. Η Πράσινη Συμφωνία, υποστηριζόμενη από επενδύσεις σε πράσινες τεχνολογίες, βιώσιμες λύσεις και νέες επιχειρήσεις, έχει επίσης σχεδιαστεί ως μια νέα αναπτυξιακή στρατηγική που μπορεί να μετατρέψει την ΕΕ σε μια βιώσιμη και ανταγωνιστική οικονομία. Η συμμετοχή και η δέσμευση των πολιτών και όλων των συμφεροντούχων είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία της Συμφωνίας. Ένα από τα κύρια μέτρα που προτείνονται στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας είναι ο ευρωπαϊκός νόμος για το κλίμα, ο οποίος αποσκοπεί στη διασφάλιση μιας κλιματικά ουδέτερης Ένωσης έως το 2050. Συγκεκριμένα προβλέπει ενίσχυση του στόχου του 2030 για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τουλάχιστον 55%. Στις 21 Απριλίου επετεύχθη διοργανική συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στην οποία επιβεβαιώθηκε ο στόχος μείωσης κατά 55%. Επιπλέον, άλλες προτάσεις της Επιτροπής περιλαμβάνουν ανακοινώσεις σχετικά με το επενδυτικό σχέδιο για μια βιώσιμη Ευρώπη και το ευρωπαϊκό σύμφωνο για το κλίμα, προτάσεις κανονισμών για τη σύσταση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης και την

αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών για τις διευρωπαϊκές ενεργειακές υποδομές, καθώς και στρατηγικές της ΕΕ για την ολοκλήρωση των ενεργειακών συστημάτων, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0301&from=EN>, και τη <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0663&from=EL> μείωση των εκπομπών υδρογόνου και μεθανίου.

Τέλος, στις 24 Φεβρουαρίου 2021, η Επιτροπή ενέκρινε μια νέα στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, στην οποία περιγράφεται ο τρόπος με τον οποίον η ΕΕ μπορεί να προσαρμοστεί στις αναπόφευκτες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και να καταστεί ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή έως το 2050.

Μεταξύ των προτεινόμενων δράσεων περιλαμβάνεται η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 (δημοσιεύθηκε στις 20 Μαΐου 2020) με μέτρα για την αντιμετώπιση των κύριων αιτιών της απώλειας βιοποικιλότητας, καθώς και μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ με μέτρα για τη στήριξη αξιακών αλυσίδων μηδενικής αποψίλωσης. Η νέα στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 εξετάζει τις πέντε κύριες αιτίες της απώλειας βιοποικιλότητας (αλλαγές στη χρήση γης και θάλασσας, υπερεκμετάλλευση, κλιματική αλλαγή, ρύπανση και χωροκατακτητικά ξένα είδη), καθορίζει ένα ενισχυμένο πλαίσιο διακυβέρνησης για την κάλυψη των εναπομενόντων κενών, διασφαλίζει την πλήρη εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ και συγκεντρώνει όλες τις υφιστάμενες προσπάθειες.

Το νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία για μια πιο καθαρή και πιο ανταγωνιστική Ευρώπη δημοσιεύθηκε τον Μάρτιο του 2020 και αποτελεί έναν από τους ακρογωνιαίους λίθους της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, του νέου θεματολογίου της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Αναγγέλλει πρωτοβουλίες καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των προϊόντων, οι οποίες στοχεύουν, για παράδειγμα, στον σχεδιασμό τους, την προώθηση των διαδικασιών κυκλικής οικονομίας, την προαγωγή της βιώσιμης κατανάλωσης και επιδιώκουν να διασφαλίσουν ότι οι χρησιμοποιούμενοι πόροι διατηρούνται στην οικονομία της ΕΕ για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Η Επιτροπή ενέκρινε το πρώτο ορόσημο του σχεδίου δράσης στις 10 Δεκεμβρίου 2020. Αφορά πρόταση κανονισμού για τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας της ΕΕ σχετικά με τις ηλεκτρικές στήλες. Στόχος είναι η βιωσιμότητα, η κυκλικότητα, η υψηλή απόδοση και η ασφάλεια των ηλεκτρικών στηλών που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, καθώς και η συλλογή, αναπροσαρμογή και ανακύκλωσή τους, ώστε να καταστούν πραγματική πηγή πολύτιμων πρώτων υλών. Συνεπάγεται υποχρεωτικές απαιτήσεις για όλες τις ηλεκτρικές στήλες (δηλαδή βιομηχανικές στήλες, μπαταρίες αυτοκινήτων, ηλεκτρικών οχημάτων και φορητές στήλες) που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ. Στις απαιτήσεις αυτές περιλαμβάνονται η χρήση υλικών υπεύθυνου πορισμού με περιορισμένη χρήση επικίνδυνων ουσιών, η ελάχιστη περιεκτικότητα σε ανακυκλωμένα υλικά, το αποτύπωμα άνθρακα, οι επιδόσεις και η ανθεκτικότητα, η σήμανση και η επίτευξη των στόχων συλλογής και ανακύκλωσης.

Τέλος, σε συνέχεια της εμβληματικής πρωτοβουλίας για την αποδοτική χρήση των πόρων στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020», η οποία προβλέπει τη χάραξη μιας στρατηγικής για τον καθορισμό των μεσοπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων σχετικά με την αποδοτική χρήση των πόρων και τα μέσα επίτευξής τους, το 2011 παρουσιάστηκε ο χάρτης πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη. Προτείνει τρόπους για την αύξηση της παραγωγικότητας των πόρων, και την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση πόρων αφενός και τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο τους αφετέρου (βλέπε επίσης θεματολογικό δελτίο 2.5.6, σχετικά με την αποδοτική χρήση πόρων και την κυκλική οικονομία).

Η Μακροχρόνια Στρατηγική του Υπουργείου Ενέργειας για το έτος 2050, αποτελεί για το Ελληνικό Κράτος έναν οδικό Χάρτη για τα θέματα του κλίματος και της ενέργειας, στο πλαίσιο της συμμετοχής της χώρας

στο συλλογικό Ευρωπαϊκό στόχο της επιτυχούς και βιώσιμης μετάβασης σε μια οικονομία κλιματικής ουδετερότητας έως το έτος 2050, σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στρατηγική επιδίωξη της χώρας είναι να συμμετέχει αναλογικά στη δέσμευση για μια **κλιματικά ουδέτερη** οικονομία σε επίπεδο ΕΕ και να συμβάλει στη νέα Πράσινη Συμφωνία που υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Με την ολοκλήρωση της εκπόνησης και υιοθέτησης του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), όπου αναλύονται εκτενώς οι ενεργειακοί και κλιματικοί στόχοι που θέτει η χώρα καθώς και οι Προτεραιότητες Πολιτικής και τα μέτρα για την υλοποίησή τους, η Ελληνική Πολιτεία διερευνά σε μακροπρόθεσμο σχεδιασμό το βέλτιστο μείγμα διάρθρωσης και εξέλιξης του ενεργειακού συστήματος της χώρας για την επίτευξη συγκεκριμένων κλιματικών στόχων, ώστε να καθοριστεί με αυτόν τον τρόπο και το πλαίσιο για την μακροπρόθεσμη ενεργειακή και κλιματική στρατηγική της χώρας για το έτος 2050.

3.2.3 Πλαίσιο για τις πολιτικές που αφορούν το κλίμα και την ενέργεια με χρονικό ορίζοντα το έτος 2030

Η Ευρωπαϊκή Ένωση διαθέτει ένα σαφές πλαίσιο που κατευθύνει τις πολιτικές της για την ενέργεια και το κλίμα. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσονται διάφοροι στόχοι πολιτικής, όπως η μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, η διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού και η υποστήριξη της ανάπτυξης, της ανταγωνιστικότητας και των θέσεων εργασίας μέσα από την εφαρμογή προσέγγισης που αποτελεί συγκερασμό υψηλής τεχνολογίας, αποδοτικότητας σε θέματα κόστους και αποδοτικής χρήσης πόρων. Οι προαναφερόμενοι στόχοι πολιτικής θα υλοποιηθούν μέσα από τρεις πρωταρχικούς στόχους:

- Τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου,
- Τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, και
- Την εξοικονόμηση ενέργειας.

Πρόσθετοι στόχοι καθορίζονται για την ενέργεια που χρησιμοποιείται από τον τομέα των μεταφορών.

Η ΕΕ έχει παράλληλα θεσπίσει το κανονιστικό πλαίσιο που θα αποτελέσει τον κινητήριο μοχλό για τη δημιουργία της ανοικτής, ολοκληρωμένης και ανταγωνιστικής ενιαίας αγοράς ενέργειας η οποία προάγει την ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού, ενώ παράλληλα σχεδιάζει το νέο πλαίσιο που θα διέπει τις πολιτικές για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030, λαμβάνοντας υπόψη ότι, οι υποδομές που θα χρηματοδοτηθούν στο εγγύς μέλλον να εξακολουθήσουν να υπάρχουν το 2030 και μετέπειτα, και ότι η αποσαφήνιση των στόχων για το 2030 θα πρέπει να στηρίξει την πορεία προόδου προς μια ανταγωνιστική οικονομία και ένα ασφαλές ενεργειακό σύστημα. Το πλαίσιο αυτό για το 2030 είναι αρκετά φιλόδοξο ώστε να διασφαλίζεται ότι η ΕΕ βρίσκεται στον ορθό δρόμο για την επίτευξη των μακροπρόθεσμων στόχων για το κλίμα.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) συγκαταλέγεται μεταξύ των σημαντικότερων οικονομιών που ασχολούνται με την αντιμετώπιση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Έως το 2019, είχε μειώσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά 24 % συγκριτικά με τα επίπεδα του 1990, παραμένοντας έτσι σε καλό δρόμο για την επίτευξη του στόχου της μείωσης των εκπομπών κατά 20 % έως το 2020, σύμφωνα με το πρωτόκολλο του Κιότο. Τον Δεκέμβριο του 2019, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, και τώρα προτείνει μια δέσμη μέτρων με σκοπό την ενίσχυση των φιλοδοξιών για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2030 καθώς και την απαλλαγή της οικονομίας της ΕΕ από τις ανθρακούχες εκπομπές έως το 2050, σύμφωνα με τη Συμφωνία του Παρισιού. Προκειμένου η ΕΕ να ακολουθήσει μια ισορροπημένη πορεία προς την επίτευξη ουδέτερου ισοζυγίου διοξειδίου του άνθρακα

έως το 2050, τον Απρίλιο του 2021 η Επιτροπή συμφώνησε να αυξηθούν οι φιλόδοξες προσπάθειες για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από 40% σε 55 % έως το 2030 συγκριτικά με τα επίπεδα του 1990.

Τον Δεκέμβριο του 2015, στην 21η Διάσκεψη των συμβαλλόμενων μερών (COP21) της Σύμβασης-πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (UNFCCC) στο Παρίσι, οι κυβερνήσεις ενέκριναν, μετά από διαπραγματεύσεις που διήρκεσαν περισσότερο από δύο δεκαετίες, την πρώτη οικουμενική συμφωνία για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Η Συμφωνία του Παρισιού επιδιώκει να διατηρήσει την αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη σε επίπεδα «σαφώς κατώτερα» των 2 °C, ενώ προσπαθεί να την περιορίσει σε 1,5 °C πάνω από τα επίπεδα της προβιομηχανικής εποχής. Για να υλοποιήσουν τον στόχο αυτό, τα συμβαλλόμενα μέρη επιδιώκουν να φτάσουν το συντομότερο δυνατό στο σημείο εκείνο πέρα από το οποίο δεν πρόκειται να αυξηθούν άλλο οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου παγκοσμίως και να επιτύχουν μηδενικό ισοζύγιο εκπομπών κατά το δεύτερο ήμισυ του τρέχοντος αιώνα. Οι χρηματοοικονομικές ροές πρόκειται να ακολουθήσουν τους στόχους αυτούς. Για πρώτη φορά, όλα τα συμβαλλόμενα μέρη πρέπει να καταβάλουν φιλόδοξες προσπάθειες για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, τηρώντας την αρχή των «κοινών αλλά διαφοροποιημένων ευθυνών και των αντίστοιχων ικανοτήτων», ήτοι σύμφωνα με τις συγκεκριμένες για αυτά καταστάσεις και δυνατότητες. Κάθε πέντε χρόνια θα πρέπει όλες οι χώρες να ανανεώνουν και να αναβαθμίζουν τα σχέδια δράσης τους για το κλίμα («εθνικά καθορισμένες συνεισφορές») και να τα κοινοποιούν με διαφάνεια, ούτως ώστε να είναι δυνατή η αξιολόγηση της συλλογικής προόδου («παγκόσμιος απολογισμός»). Ιδίως δε οι πιο ευάλωτες χώρες, οι λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και τα αναπτυσσόμενα μικρά νησιωτικά κράτη θα λάβουν υποστήριξη, τόσο με οικονομικά μέσα όσο και με την κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού τους. Η προσαρμογή, η οποία αναφέρεται κατά τρόπο ισότιμο με τον μετριασμό, αναγνωρίζεται ως παγκόσμια πρόκληση· το ίδιο και η σημασία της αντιμετώπισης «απωλειών και ζημιών» που οφείλονται στις αρνητικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Η Συμφωνία τέθηκε σε ισχύ τον Νοέμβριο του 2016 έχοντας κυρωθεί από τον ελάχιστο απαιτούμενο αριθμό των 55 κυβερνήσεων που ευθύνονται για τουλάχιστον το 55% των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε παγκόσμιο επίπεδο. Όλες οι χώρες της ΕΕ κύρωσαν τη Συμφωνία.

Μέσω του πλαισίου για το κλίμα και την ενέργεια για το 2030, που αντανάκλα και τη δέσμευσή της στο πλαίσιο της Συμφωνίας του Παρισιού, η ΕΕ δεσμεύτηκε να επιδιώξει την επίτευξη των ακόλουθων στόχων έως το 2030: μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον κατά 40% κάτω από τα επίπεδα του 1990, βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά 32,5% και αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στο 32% της τελικής κατανάλωσης. Το πλαίσιο για το 2030 αποτελεί τη συνέχεια των «στόχων 20-20-20» που αποφασίστηκαν το 2007 από τους ηγέτες της ΕΕ για το 2020: μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20%, αύξηση του μεριδίου των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στην τελική κατανάλωση ενέργειας κατά 20% και μείωση της συνολικής κατανάλωσης πρωτογενούς ενέργειας της ΕΕ κατά 20% (όλα τα ποσοστά σε σχέση με το 1990). Όλοι αυτοί οι στόχοι έλαβαν τη μορφή δεσμευτικών νομοθετικών μέτρων.

Το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών της ΕΕ (ΣΕΔΕ), η πρώτη και η μεγαλύτερη μέχρι σήμερα διεθνής αγορά άνθρακα, αποτελεί βασικό μέσο πολιτικής της ΕΕ για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Βασίζεται στην αρχή «ανώτατων ορίων και δικαιωμάτων εμπορίας» (cap and trade): τίθεται «ανώτατο όριο» («cap») για τις συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου που μπορούν να προκύψουν από τις περισσότερες από 11 000 εγκαταστάσεις (εργοστάσια, σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, κ.λπ.) που περιλαμβάνονται στο σύστημα. Κάθε εγκατάσταση αγοράζει ή λαμβάνει «δικαιώματα εκπομπών» που τίθενται σε πλειστηριασμό από τα κράτη μέλη. Αυτές οι πιστώσεις εκπομπών — εκ των

οποίων κάθε πίστωση αντιστοιχεί σε έναν τόνο εκπομπών CO₂ — μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εμπορίας με άλλες εγκαταστάσεις, εάν παραμείνουν αχρησιμοποίητες. Με την πάροδο του χρόνου, ο συνολικός αριθμός δικαιωμάτων μειώνεται σταδιακά. Δύο ταμεία, ένα ταμείο εκσυγχρονισμού και ένα ταμείο καινοτομίας, θα συμβάλουν στην αναβάθμιση των ενεργειακών συστημάτων σε οικονομικά ασθενέστερα κράτη μέλη και θα προωθήσουν την καινοτομία μέσω της χρηματοδότησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα (CCS) και των σχεδίων για χαμηλές εκπομπές άνθρακα. Το ΣΕΔΕ καλύπτει και τις εκπομπές των αεροπορικών μεταφορών· ωστόσο, η υφιστάμενη απαλλαγή για τις διηπειρωτικές πτήσεις παρατάθηκε έως τα τέλη του 2023, καθώς τότε πρόκειται να αρχίσει η πρώτη φάση του σχεδίου μείωσης και αντιστάθμισης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για τις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές (CORSIA) του Διεθνούς Οργανισμού Πολιτικής Αεροπορίας (ΔΟΠΑ). Η Ελβετία και η ΕΕ συμφώνησαν να συνδέσουν τα συστήματα εμπορίας εκπομπών τους.

Οι εκπομπές από τομείς που δεν καλύπτονται από το ΣΕΔΕ, όπως οι οδικές μεταφορές, τα απόβλητα, η γεωργία και η κατασκευή κτιρίων, υπόκεινται σε δεσμευτικούς ετήσιους στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για κάθε κράτος μέλος, οι οποίοι καθορίζονται στον κανονισμό για τον επιμερισμό των προσπαθειών (ESR). Σε πρόσφατη επικαιροποίηση, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο συμφώνησαν να θέσουν ελάχιστους στόχους για την περίοδο 2021-2030, ώστε να βοηθήσουν στην επίτευξη του στόχου της ΕΕ να μειωθούν κατά 30%, συγκριτικά με το 2005, τα αέρια του θερμοκηπίου που προκύπτουν από τους τομείς αυτούς και να συνεισφέρουν στην επίτευξη των στόχων της Συμφωνίας του Παρισιού. Επιπλέον, θα πρέπει για πρώτη φορά όλα τα κράτη μέλη να διασφαλίσουν ότι οι εκπομπές από τη χρήση της γης, την αλλαγή στη χρήση της γης και τις δασοκομικές δραστηριότητες (LULUCF) δεν θα υπερβαίνουν την ικανότητα απορρόφησης. Με άλλα λόγια, η διαχείριση των δασών, των καλλιεργήσιμων εκτάσεων και των βοσκοτόπων θα γίνεται με βιώσιμο τρόπο, προκειμένου να απορροφώνται όσο το δυνατόν περισσότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από την ατμόσφαιρα, και τουλάχιστον όσες εκλύονται από τον ίδιο τον τομέα («κανόνας της μη επιβάρυνσης»). Με τον τρόπο αυτό θα υπάρξει μια σημαντική συνεισφορά στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

Η οδηγία για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας έχει ως στόχο να διασφαλίσει ότι έως το 2030 οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως η ηλιακή, η αιολική, η υδροηλεκτρική ενέργεια και η βιομάζα, θα καλύπτουν τουλάχιστον το 32% της συνολικής κατανάλωσης ενέργειας της ΕΕ όσον αφορά την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, τις μεταφορές, τη θέρμανση και την ψύξη. Κάθε κράτος μέλος υιοθετεί το δικό του εθνικό σχέδιο δράσης για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, συμπεριλαμβανομένων τομεακών στόχων. Για να προωθηθεί η χρήση της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στον τομέα των μεταφορών, κάθε κράτος μέλος ορίζει υποχρέωση των προμηθευτών καυσίμων να μεριμνούν ώστε το μερίδιο ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας στον τομέα των μεταφορών να είναι τουλάχιστον 14 % μέχρι το 2030.

Η αναθεωρημένη οδηγία για την ενεργειακή απόδοση θέτει έναν στόχο ενεργειακής απόδοσης για την ΕΕ της τάξης του 32,5% έως το 2030, με ρήτρα αναθεώρησης του στόχου προς τα πάνω έως το 2023. Επεκτείνει επίσης την υποχρέωση ετήσιας εξοικονόμησης ενέργειας και πέραν του 2020. Επιπρόσθετα, τον Μάιο του 2018 θεσπίστηκε η αναθεωρημένη οδηγία για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, η οποία περιλαμβάνει μέτρα που θα επιταχύνουν τον ρυθμό ανακαίνισης των κτιρίων για την εφαρμογή συστημάτων μεγαλύτερης ενεργειακής απόδοσης και θα βελτιώσουν την ενεργειακή απόδοση των νέων κτιρίων, με χρήση έξυπνων συστημάτων διαχείρισης ενέργειας.

Επιπλέον, για πρώτη φορά, ο κανονισμός για τη διακυβέρνηση εφαρμόζει μια διαδικασία διακυβέρνησης, που διέπεται από διαφάνεια, για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά τους στόχους της

Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για την παρακολούθηση και την υποβολή εκθέσεων. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υιοθετήσουν ολοκληρωμένα εθνικά σχέδια για το κλίμα και την ενέργεια για το διάστημα 2021-2030. Τον Σεπτέμβριο του 2020 η Επιτροπή αξιολόγησε τα τελικά εθνικά σχέδια για το κλίμα και την ενέργεια και επιβεβαίωσε ότι συνάδουν σε μεγάλο βαθμό με τους στόχους της Ένωσης για το 2030, με εξαίρεση την ενεργειακή απόδοση για την οποία εξακολουθούν να απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες. Η διαδικασία διακυβέρνησης παρέχει επίσης ανά διετία την ευκαιρία επικαιροποίησης των σχεδίων ώστε να αποτυπωθεί οποιαδήποτε αποκτηθείσα εμπειρία και να αξιοποιηθούν οι νέες ευκαιρίες για το υπόλοιπο της δεκαετίας.

Κύριος άξονας αναφοράς της ευρωπαϊκής ενεργειακής πολιτικής είναι η σταθερή προσήλωση στην ανάγκη αύξησης της ενεργειακής απόδοσης. Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης θα συμβάλει σημαντικά στην επίτευξη των στόχων που τίθενται σε εθνικό επίπεδο και αφορούν μέτρα και επενδύσεις ενεργειακής απόδοσης στον κτιριακό τομέα, τη βιομηχανία και τις μεταφορές. Για τον σκοπό αυτό έχουν θεσμοθετηθεί οι νόμοι:

- ν. 3855/2010 (ΦΕΚ 95 Α') «Μέτρα για τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης κατά την τελική χρήση, ενεργειακές υπηρεσίες και άλλες διατάξεις» σύμφωνα με τον οποίο εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2006/32/ΕΚ,
- ν. 4122/2013 (ΦΕΚ 42 Α') «Ενεργειακή Απόδοση Κτιρίων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις» σύμφωνα με τον οποίο εναρμονίζεται η ελληνική νομοθεσία με την Οδηγία 2010/31/ΕΕ η οποία αντικαθιστά την προγενέστερη Οδηγία 2002/91/ΕΚ. Για τον σκοπό αυτό έχουν εκδοθεί ο Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων - ΚΕΝΑΚ (ΦΕΚ 2367 Β' / 2017) και οι Τεχνικές Οδηγίες ΤΕΕ για την ενεργειακή απόδοση κτιρίων (ΦΕΚ 4003 Β' / 2017).

Στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα - ΕΣΕΚ (ΦΕΚ 4893 Β' / 2019) παρουσιάζεται ένας αναλυτικός οδικός χάρτης για την επίτευξη συγκριμένων Ενεργειακών και Κλιματικών Στόχων έως το έτος 2030. Έχει ως στόχο να αποτελέσει το βασικό εργαλείο διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής για την Ενέργεια και το Κλίμα την επόμενη δεκαετία, λαμβάνοντας υπόψη τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αλλά και τους στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ.

Το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα καθορίζει πιο φιλόδοξους εθνικούς στόχους για επίτευξη των επιδιώξεων της Ενεργειακής Ένωσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης έως το έτος 2030, τόσο σε σχέση με το αρχικό σχέδιο ΕΣΕΚ, που είχε σταλεί για αξιολόγηση προς τις υπηρεσίες της ΕΕ, όσο και με κεντρικούς ευρωπαϊκούς στόχους που έχουν τεθεί στο πλαίσιο της Ενεργειακής Ένωσης. Πιο συγκεκριμένα:

- θέτει υψηλότερο στόχο μείωσης εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, για να γίνει δυνατή η μετάβαση σε μια οικονομία κλιματικής ουδετερότητας έως το έτος 2050,
- αυξάνει τον στόχο για διείσδυση των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας,
- ενισχύει τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης θέτοντας πιο φιλόδοξο στόχο εξοικονόμησης ενέργειας και
- δρομολογεί τη δέσμευση για την απολιγνιτοποίηση του τομέα της ηλεκτροπαραγωγής, οδηγώντας σε ριζικό μετασχηματισμό τον ενεργειακό τομέα.

Για την επίτευξη των στόχων του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα, ιδιαίτερη σημασία έχουν οι βασικές Προτεραιότητες Πολιτικής για κάθε διάσταση του Εθνικού Σχεδίου. Οι Προτεραιότητες Πολιτικής αποτελούν τους άξονες για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή-υλοποίηση συγκεκριμένων μέτρων πολιτικής. Σε αρκετές περιπτώσεις, τα Μέτρα Πολιτικής αποτελούν συνδυασμό επιμέρους Μέτρων και Προτεραιοτήτων, τα οποία θα εξειδικευτούν σταδιακά την περίοδο 2021-2030 με την εφαρμογή του ΕΣΕΚ.

Το 2016 εγκρίθηκε από το Υ.Π.Ε.Ν. η Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στη Κλιματική Αλλαγή που αφορά την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε επίπεδο χώρας με συγκεκριμένες δράσεις προσαρμογής σε όλους τους τομείς καθώς και την αξιοποίηση της εμπειρίας της Τράπεζας της Ελλάδος και της διεπιστημονικής Επιτροπής Μελέτης Επιπτώσεων Κλιματικής Αλλαγής, σε θέματα όπως οι οικονομικές και λοιπές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Βασικοί στόχοι της ΕΣΠΚΑ είναι:

- η συστηματοποίηση και βελτίωση της διαδικασίας λήψης (βραχυχρόνιων και μακροχρόνιων) αποφάσεων σχετικών με την προσαρμογή
- η σύνδεση της προσαρμογής με την προώθηση ενός βιώσιμου αναπτυξιακού προτύπου μέσα από περιφερειακά/ τοπικά σχέδια δράσης
- η προώθηση δράσεων και πολιτικών προσαρμογής σε όλους τους τομείς της ελληνικής οικονομίας με έμφαση στους πλέον ευάλωτους
- η δημιουργία μηχανισμού παρακολούθησης, αξιολόγησης και επικαιροποίησης των δράσεων και πολιτικών προσαρμογής
- η ενδυνάμωση της προσαρμοστικής ικανότητας της ελληνικής κοινωνίας μέσα από δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης.

Η Στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, του 2013, επιδιώκει να καταστήσει την Ευρώπη ανθεκτικότερη στην κλιματική αλλαγή. Ενισχύει τη συνεργασία και την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των κρατών μελών και διασφαλίζει ότι όλες οι σχετικές πολιτικές της Ένωσης λαμβάνουν υπόψη την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Η τεχνολογία δέσμευσης και αποθήκευσης διοξειδίου του άνθρακα (CCS) διαχωρίζει το CO₂ από τις ατμοσφαιρικές εκπομπές (που προέρχονται από βιομηχανικές διεργασίες), το συμπιέζει και το μεταφέρει σε τοποθεσία όπου μπορεί να αποθηκευτεί. Σύμφωνα με την Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC), με αυτή την τεχνολογία θα μπορούσε να αποφευχθεί το 80-90% των εκπομπών CO₂ που παράγονται από σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με καύση ορυκτών καυσίμων. Ωστόσο, η υλοποίηση των προβλεπόμενων σχεδίων επίδειξης στην Ευρώπη αποδείχθηκε δυσκολότερη από ό,τι είχε προβλεφθεί αρχικά, καθώς το υψηλό κόστος αποτέλεσε ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια.

Τα νέα επιβατικά οχήματα που ταξινομούνται στην ΕΕ πρέπει να πληρούν τις προδιαγραφές όσον αφορά τις εκπομπές CO₂. Ο στόχος που έπρεπε να επιτευχθεί από τα οχήματα το 2015 ήταν κατά μέσο όρο τα 130g CO₂/km, ενώ από το 2021 και έπειτα θα μειωθεί σε 95 g/km. Προκειμένου να δημιουργηθούν κίνητρα για τη βιομηχανία ώστε να επενδύσει σε νέες τεχνολογίες, μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα αποκαλούμενα «πιστωτικά υπερμόρια», σύμφωνα με τα οποία τα πιο καθαρά αυτοκίνητα σε κάθε κατηγορία κατασκευαστή υπολογίζονται ως περισσότερο από ένα αυτοκίνητο κατά τη μέτρηση των μέσων ειδικών εκπομπών CO₂. Υφίσταται παρόμοιος κανονισμός για τα ημιφορτηγά. Παράλληλα και για πρώτη φορά, έχει οριστεί ένας στόχος μείωσης των εκπομπών CO₂ κατά 30% για τα νέα φορτηγά, με έναν ενδιάμεσο στόχο ύψους 15% έως το 2025.

Επίσης, και η ποιότητα των καυσίμων αποτελεί πολύ σημαντικό στοιχείο όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Η νομοθεσία της ΕΕ έχει θέσει ως στόχο τη μείωση της έντασης των αερίων θερμοκηπίου των καυσίμων κατά 6% μέχρι το 2020: τούτο θα καταστεί δυνατό, μεταξύ άλλων, με τη χρήση βιοκαυσίμων, τα οποία ωστόσο οφείλουν να συμμορφώνονται με ορισμένα κριτήρια βιωσιμότητας.

Ο νέος Εθνικός Κλιματικός Νόμος – Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, βρίσκεται σε διαβούλευση και αναμένεται να ολοκληρωθεί 24-12-2021. Ο Κλιματικός Νόμος ορίζει το θεσμικό πλαίσιο για τη σταδιακή μείωση των ανθρωπογενών εκπομπών αερίων του

θερμοκηπίου με σκοπό την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας το 2050, καθώς και για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Ουσιαστικά πρόκειται για τον Οδικό Χάρτη που θα υιοθετήσει η χώρα προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050.

Ο νέος Εθνικός Κλιματικός Νόμος – Μετάβαση στην κλιματική ουδετερότητα και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή θέτει ως ενδιάμεσους στόχους:

2030: Επιδιώκεται μείωση καθαρών εκπομπών κατά 55% σε σχέση με το 1990, (λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις του ΕΣΕΚ)

2040: Επιδιώκεται μείωση καθαρών εκπομπών κατά 80% σε σχέση με το 1990, (λαμβάνοντας υπόψη τις προβλέψεις του ΕΣΕΚ)

Επιπλέον, περιλαμβάνει τα κάτωθι άρθρα:

Άρθρο 10 Γενικά μέτρα πολιτικής

Άρθρο 11 Απαγόρευση παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από στερεά ορυκτά καύσιμα

Άρθρο 12 Μέτρα προώθησης των οχημάτων μηδενικών εκπομπών

Άρθρο 13 Δημοτικά Σχέδια Μείωσης Εκπομπών

Άρθρο 14 Μέτρα για τη μείωση των εκπομπών από τα κτίρια

Άρθρο 15 Ενδυνάμωση της διάστασης της κλιματικής αλλαγής στην περιβαλλοντική αδειοδότηση

Άρθρο 16 Μείωση εκπομπών από εγκαταστάσεις

Άρθρο 17 Μέτρα για τη μείωση των εκπομπών από επιχειρήσεις

Άρθρο 18 Μείωση των εκπομπών στα μη διασυνδεδεμένα νησιά

Άρθρο 19 Ασφάλιση κινδύνου από την κλιματική αλλαγή

3.2.4 Βιοποικιλότητα, χρήση γης και δασοκομία

Η ΕΕ έχει διαδραματίσει σημαντικό διεθνή ρόλο όσον αφορά την αναζήτηση λύσεων για την απώλεια της βιοποικιλότητας, την αποψίλωση των δασών και την κλιματική αλλαγή. Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη το 1992 αποτέλεσε ένα σπουδαίο βήμα προόδου για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την προστασία της φύσης, χάρη στην έγκριση της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα. Το 2011 η ΕΕ δεσμεύτηκε να δώσει τέλος στην απώλεια της βιοποικιλότητας και στην υποβάθμιση των υπηρεσιών οικοσυστήματος στην ΕΕ μέχρι το 2020. Η Συμφωνία του Παρισιού του 2015 για την κλιματική αλλαγή επισημαίνει πόσο σημαντική είναι η διασφάλιση της ακεραιότητας όλων των οικοσυστημάτων και της προστασίας της βιοποικιλότητας. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η Επιτροπή πρότεινε μια νέα στρατηγική για τη βιοποικιλότητα, η οποία έχει ως στόχο να θέσει τη βιοποικιλότητα της Ευρώπης σε τροχιά ανάκαμψης έως το 2030, προς όφελος των ανθρώπων, του κλίματος και του πλανήτη.

Τον Μάιο του 2006, η Επιτροπή ενέκρινε ανακοίνωση με θέμα «Η ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας έως το 2010 — και μετέπειτα: Η υποστήριξη των υπηρεσιών οικοσυστήματος με στόχο την ευημερία του ανθρώπου». Δεδομένου ότι η ΕΕ πιθανότατα δεν θα κατάφερνε να υλοποιήσει τον στόχο του 2010 σχετικά με την ανάσχεση της υποβάθμισης της βιοποικιλότητας, η Επιτροπή ενέκρινε νέα στρατηγική τον Ιούνιο του 2011 αποσκοπώντας στην «ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των υπηρεσιών οικοσυστήματος στην ΕΕ μέχρι το 2020 και αποκατάστασή τους [...], με παράλληλη ενίσχυση

της συμβολής της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας παγκοσμίως». Τον Δεκέμβριο του 2011, το Συμβούλιο ενέκρινε τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα έως το 2020, ενσωματώνοντας τους ακόλουθους έξι στόχους: πλήρης εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για τη φύση ώστε να προστατεύεται η βιοποικιλότητα· καλύτερη προστασία των οικοσυστημάτων και μεγαλύτερη χρήση πράσινων υποδομών· πιο βιώσιμη γεωργία και δασοκομία· καλύτερη διαχείριση των ιχθυαποθεμάτων· εντατικότεροι έλεγχοι για χωροκατακτητικά ξένα είδη· και μεγαλύτερη συμβολή της ΕΕ στην αποτροπή της απώλειας βιοποικιλότητας σε παγκόσμιο επίπεδο.

Η έγκριση της εθνικής στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα για τα έτη 2014 - 2029 και του πενταετούς Σχεδίου Δράσης πραγματοποιήθηκε με την ΥΑ 40332/8-9-2014 (ΦΕΚ 2383 Β'). Η Στρατηγική απαρτίζεται από 13 Γενικούς Στόχους, οι οποίοι εξειδικεύονται περαιτέρω σε Ειδικούς Στόχους και εξειδικεύεται με το πρώτο πρόγραμμα Δράσης πενταετούς διάρκειας. Οι 13 Γενικοί Στόχοι (ΓΣ) είναι οι ακόλουθοι:

- ΓΣ 1: Αύξηση της διαθέσιμης γνώσης για την εκτίμηση της κατάστασης της βιοποικιλότητας
- ΓΣ 2: Διατήρηση του εθνικού φυσικού κεφαλαίου και αποκατάσταση των οικοσυστημάτων
- ΓΣ 3: Οργάνωση και λειτουργία εθνικού συστήματος προστατευόμενων περιοχών και ενίσχυση των ωφελειών από τη διαχείρισή τους
- ΓΣ 4: Διατήρηση των γενετικών πόρων της Ελλάδας – ρυθμίσεις πρόσβασης στους γενετικούς πόρους – δίκαιος και ισότιμος καταμερισμός των ωφελειών που θα προκύψουν από τη χρήση τους
- ΓΣ 5: Ενίσχυση της συνέργειας των κύριων τομεακών πολιτικών με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας – θέσπιση κινήτρων
- ΓΣ 6: Διατήρηση της ποικιλότητας του τοπίου
- ΓΣ 7: Πρόληψη και μείωση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα λόγω της κλιματικής αλλαγής
- ΓΣ 8: Προστασία της βιοποικιλότητας από τα χωροκατακτητικά ξενικά είδη (invasive alien species)
- ΓΣ 9: Ενίσχυση της διεθνούς και διακρατικής συνεργασίας για την προστασία της βιοποικιλότητας
- ΓΣ 10: Αναβάθμιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης σε σχέση με την προστασία της βιοποικιλότητας
- ΓΣ 11: Ενσωμάτωση της διατήρησης της βιοποικιλότητας στο αξιακό σύστημα της κοινωνίας
- ΓΣ 12: Συμμετοχή της κοινωνίας στη διατήρηση της βιοποικιλότητας
- ΓΣ 13: Αποτίμηση των οικοσυστημικών υπηρεσιών στην Ελλάδα και προβολή της αξίας της ελληνικής βιοποικιλότητας.

Το εθνικό θεσμικό πλαίσιο σε σχέση με την προστασία και διαχείριση της φύσης και της βιοποικιλότητας αφορά κυρίως στις Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΚΥΑ) με τις οποίες έγινε η εναρμόνιση των Οδηγιών 92/43/ΕΟΚ και 2009/147/ΕΚ.

Ο ν. 3937/2011 για τη «Διατήρηση της Βιοποικιλότητας» στοχεύει στην επικαιροποίηση των κατευθύνσεων και του θεσμικού πλαισίου του ν. 1650/1986 (όπως ισχύει) για την προστασία του περιβάλλοντος. Η σημαντικότερη χωρική διάσταση του νόμου είναι η «θεσμική κατοχύρωση» των περιοχών Natura 2000, με την παρουσίαση του εθνικού καταλόγου περιοχών που έχουν ενταχθεί στο Κοινοτικό δίκτυο και τον καθορισμό ελάχιστων ρυθμίσεων για την προστασία και διαχείρισή τους. Ο εθνικός κατάλογος περιοχών του Δικτύου Natura 2000 αναθεωρήθηκε σύμφωνα με την ΚΥΑ 50743/11-12-2017 (ΦΕΚ 4432 Β' / 2017). Σύμφωνα με τον ν. 4685/2020 (ΦΕΚ 92 Α') συστήνονται είκοσι τέσσερις (24) Μονάδες Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΜΔΠΠ) που καλύπτουν το σύνολο των Προστατευόμενων Περιοχών.

Τα σημαντικότερα εργαλεία του Συστήματος Διακυβέρνησης Προστατευόμενων Περιοχών (ΠΠ), είναι τα εξής:

- η Εθνική Στρατηγική για τη Βιοποικιλότητα και το Πενταετές Σχέδιο Δράσης
- το Πλαίσιο Δράσεων Προτεραιότητας για το δίκτυο Natura 2000
- τα Προεδρικά Διατάγματα χαρακτηρισμού, οριοθέτησης και όρων προστασίας και χρήσεων γης των προστατευόμενων περιοχών
- τα εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης των προστατευόμενων περιοχών
- τα εγκεκριμένα Σχέδια Δράσης προστασίας ειδών και τύπων οικοτόπων.

Η οδηγία για τους οικοτόπους (οδηγία 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 97/62/ΕΚ) θέσπισε το ευρωπαϊκό δίκτυο Natura 2000. Το εν λόγω δίκτυο αποτελείται από «Τόπους Κοινοτικής Σημασίας/Ειδικές Ζώνες Διατήρησης» που καθορίζονται από τα κράτη μέλη, και από «Ζώνες Ειδικής Προστασίας» οι οποίες χαρακτηρίζονται βάσει της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ περί της διατήρησης των αγρίων πτηνών. Καλύπτοντας συνολική έκταση πάνω από 850 000 km², το δίκτυο Natura 2000 αποτελεί το μεγαλύτερο συνεκτικό δίκτυο προστατευόμενων τόπων παγκοσμίως. Η οδηγία για τους οικοτόπους αποσκοπεί πρωτίστως στην προαγωγή της διατήρησης της βιοποικιλότητας, λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις. Η τροποποιημένη οδηγία για τα πτηνά (2009/147/ΕΚ) καλύπτει την προστασία, τη διαχείριση και τον έλεγχο των (άγριων) πτηνών, συμπεριλαμβανομένων των κανόνων για το βιώσιμο κυνήγι.

Οι αυστηρότεροι έλεγχοι για χωροκατακτητικά ξένα είδη είναι ένας από τους έξι στόχους της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2020. Τα χωροκατακτητικά ξένα είδη προκαλούν ζημιές που ανέρχονται σε δισεκατομμύρια ευρώ κάθε χρόνο στην ΕΕ, όχι μόνον σε οικοσυστήματα αλλά και σε καλλιέργειες και ζωικό κεφάλαιο, διαταράσσοντας έτσι την τοπική οικολογία και επηρεάζοντας αρνητικά την υγεία του ανθρώπου. Βασικό στοιχείο του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών είναι ο κατάλογος χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος. Ο κανονισμός επιδιώκει —μέσω της πρόληψης, της έγκαιρης προειδοποίησης και της ταχείας απόκρισης— να προστατεύσει τη γηγενή βιοποικιλότητα και να ελαχιστοποιήσει και να μετριάσει τον αντίκτυπο αυτών των ειδών στην υγεία του ανθρώπου και στην οικονομία. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να καταρτίσουν συστήματα εποπτείας και σχέδια δράσης.

Η θαλάσσια βιοποικιλότητα εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής των σχεδίων δράσης για τη βιοποικιλότητα σε σχέση με τους φυσικούς πόρους και την αλιεία. Η επανεξέταση της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα τονίζει τη σημασία της «καλής οικολογικής κατάστασης» των θαλασσών και των παράκτιων περιοχών προς υποστήριξη της βιοποικιλότητας. Επιπλέον, η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (οδηγία 2008/56/ΕΚ), σχετικά με την προστασία και τη διατήρηση του θαλάσσιου περιβάλλοντος, τέθηκε σε ισχύ τον Ιούλιο του 2008. Στόχος της ήταν να εξασφαλιστεί η καλή κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων της ΕΕ μέχρι το 2020 και να προστατευτεί η βάση των πόρων από την οποία εξαρτώνται οι οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη θάλασσα.

Τα δάση καλύπτουν σχεδόν το 30% της επιφάνειας του δικτύου Natura 2000. Η ΕΕ έχει σχεδόν 182 εκατομμύρια εκτάρια δασών, τα οποία καλύπτουν το 43 % της χερσαίας της έκτασης και, ως εκ τούτου, διάφορα μέτρα της ΕΕ αποσκοπούν στην προστασία των δασών. Ο κανονισμός για την ξυλεία (κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 995/2010) καθορίζει τις υποχρεώσεις των φορέων εκμετάλλευσης που διαθέτουν ξυλεία και προϊόντα ξυλείας στην αγορά της ΕΕ. Αποσκοπεί στην καταπολέμηση του εμπορίου παράνομα υλοτομημένης ξυλείας και προϊόντων ξυλείας μέσω βασικών υποχρεώσεων και απαγορεύει για πρώτη φορά τη διάθεση παράνομα υλοτομημένης ξυλείας και προϊόντων ξυλείας στην αγορά της ΕΕ. Τον Σεπτέμβριο του 2013 εγκρίθηκε ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Μια νέα δασική στρατηγική της ΕΕ:

για τα δάση και τον δασικό τομέα» (COM(2013)0659). Στη συνέχεια, στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 19ης Μαΐου 2014 υπογραμμίστηκε η σημασία του δασικού τομέα για την ΕΕ και ο θεμελιώδης ρόλος των δασών στο να καθιστούν δυνατή τη διαρθρωτική μεταρρύθμιση της κοινωνίας προς οικονομίες βασιζόμενες σε βιολογικές μεθόδους. Μια ενδιάμεση έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της δασικής στρατηγικής της ΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος προς την επίτευξη των στόχων του 2020.

Ο τομέας LULUCF καλύπτει τη χρήση εδαφών, δέντρων, φυτών, βιομάζας και ξυλείας, και το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του είναι ότι όχι μόνο δεν αποτελεί πηγή εκπομπής αερίων του θερμοκηπίου, αλλά έχει και τη δυνατότητα απορρόφησης CO₂ από την ατμόσφαιρα. Έως το 2020, τα κράτη μέλη έχουν δεσμευτεί, δυνάμει του πρωτοκόλλου του Κιότο, να εξασφαλίσουν ότι οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τη χρήση γης αντισταθμίζονται από ισοδύναμη απορρόφηση CO₂, που καθίσταται δυνατή με πρόσθετη δράση στον τομέα. Η ΕΕ τώρα έχει στόχο να κατοχυρώσει την αρχή αυτή (τον λεγόμενο «κανόνα της μη επιβάρυνσης») στο δίκαιο της ΕΕ για την περίοδο 2021-2030, ενσωματώνοντας για πρώτη φορά τον τομέα LULUCF στις προσπάθειες της ΕΕ για μείωση των εκπομπών. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2018/841, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ στις 9 Ιουλίου 2018, σχετικά με τη συμπερίληψη των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και των απορροφήσεων από δραστηριότητες χρήσης γης, αλλαγής χρήσης γης και δασοκομίας στο πλαίσιο για το κλίμα και την ενέργεια έως το 2030, εφαρμόζει τη συμφωνία στην οποία κατέληξαν οι ηγέτες της ΕΕ τον Οκτώβριο του 2014 όσον αφορά το ότι όλοι οι τομείς θα πρέπει να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών έως το 2030. Σύμφωνα με τον εν λόγω κανονισμό, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα LULUCF θα πρέπει να αντισταθμίζονται από τουλάχιστον ισοδύναμη αφαίρεση CO₂ από την ατμόσφαιρα κατά την περίοδο 2021-2030.

3.2.5 Προστασία και διαχείριση των υδάτων

Το νερό είναι απαραίτητο για τη ζωή του ανθρώπου, των ζώων και των φυτών, καθώς και για την οικονομία. Η προστασία και η διαχείρισή του υπερβαίνουν τα εθνικά σύνορα. Η οδηγία-πλαίσιο της ΕΕ για τα ύδατα θεσπίζει πλαίσιο προστασίας και αποκατάστασης καθαρού νερού στην ΕΕ και διασφαλίζει τη μακροπρόθεσμη βιώσιμη χρήση του. Συμπληρώνεται από ειδικότερη νομοθεσία, όπως η οδηγία για το πόσιμο νερό ή για τα ύδατα κολύμβησης, η οδηγία για τις πλημμύρες και η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική, καθώς και από διεθνείς συμφωνίες.

Η πολιτική της ΕΕ έχει θεσπίσει δύο βασικά νομικά πλαίσια για την προστασία και τη διαχείριση των γλυκών και των θαλάσσιων πόρων σε μια ολιστική προσέγγιση με γνώμονα το οικοσύστημα, την οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα και την οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική.

Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα της ΕΕ θεσπίζει πλαίσιο για την προστασία των εσωτερικών επιφανειακών, των μεταβατικών, των παράκτιων και των υπόγειων υδάτων. Έχει ως στόχο την πρόληψη και τη μείωση της ρύπανσης, την προώθηση της βιώσιμης χρήσης του νερού, την προστασία και τη βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος, και την άμβλυνση των επιπτώσεων των πλημμυρών και της ξηρασίας. Ο συνολικός στόχος συνίσταται στην επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης για όλα τα ύδατα. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη οφείλουν να συντάσσουν τα επονομαζόμενα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού με βάση φυσικές γεωγραφικές λεκάνες απορροής ποταμών, καθώς και ειδικά προγράμματα μέτρων για την επίτευξη των στόχων.

Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα υποστηρίζεται από πιο στοχοθετημένες οδηγίες, όπως η οδηγία για τα υπόγεια ύδατα, η οδηγία για το πόσιμο νερό και η οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης, η οδηγία για τη νιτρορύπανση, η οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, η οδηγία σχετικά με τα πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος και η οδηγία για τις πλημμύρες:

Η οδηγία για την προστασία των υπόγειων υδάτων από τη ρύπανση και την υποβάθμιση καθορίζει ειδικά κριτήρια για την αξιολόγηση της καλής χημικής κατάστασης, την αναγνώριση σημαντικών και διαρκών ανοδικών τάσεων και τον καθορισμό σημείων έναρξης αναστροφής των εν λόγω τάσεων. Όλες οι οριακές αξίες για τους ρύπους καθορίζονται από τα κράτη μέλη (με εξαίρεση τα νιτρικά και τα φυτοφάρμακα, τα όρια των οποίων έχουν ήδη καθοριστεί από ειδική νομοθεσία της ΕΕ).

Η Οδηγία - Πλαίσιο για τα Νερά ενσωματώθηκε στην εθνική νομοθεσία με τον ν. 3199/2003 (ΦΕΚ 280 Α') «Προστασία και διαχείριση υδάτων - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου». Ακόμη, έχει εκδοθεί και το ΠΔ 51/2007 (ΦΕΚ 54 Α') «Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για την ολοκληρωμένη προστασία και διαχείριση των υδάτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2000/60/ΕΚ “για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων” του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23^{ης} Οκτωβρίου 2000». Σύμφωνα με το ΠΔ 51/2007, «κάθε Υδατικό Διαμέρισμα (ΥΔ) εκπονεί Σχέδιο Διαχείρισης κάθε 6 χρόνια. Το Σχέδιο Διαχείρισης περιλαμβάνει Πρόγραμμα Μέτρων και Πρόγραμμα Παρακολούθησης».

Για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων εφαρμόζεται η Οδηγία 91/271/ΕΟΚ (τροποποιήθηκε με την Οδηγία 98/15/ΕΚ) που έχει ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο με την ΚΥΑ 5673/400/1997 (ΦΕΚ 192 Β') «Μέτρα και Όροι για την επεξεργασία των Αστικών Λυμάτων».

Σύμφωνα με την Οδηγία - Πλαίσιο για τα Ύδατα, αποτελεί υποχρέωση η εκπόνηση Σχεδίων Διαχείρισης σε επίπεδο «Περιοχής Λεκάνης Απορροής Ποταμού», που αντιστοιχεί στα Υδατικά Διαμερίσματα, με σκοπό την ενίσχυση των διαδικασιών προστασίας και διατήρησης των υδατικών πόρων και των οικοσυστημάτων που υποστηρίζουν. Στόχος της Οδηγίας είναι η επίτευξη της καλής κατάστασης όλων των υδάτινων σωμάτων και επιπλέον η διατήρησή της, στα σώματα εκείνα στα οποία η κατάσταση χαρακτηρίζεται ήδη ως καλή. Τα Σχέδια Διαχείρισης καταγράφουν την υφιστάμενη κατάσταση των υδάτων, θέτουν τους στόχους για την κατάστασή τους στο τέλος του εξαετούς κύκλου και καθορίζουν το Πρόγραμμα Μέτρων για την επίτευξη των στόχων αυτών.

Σύμφωνα με την Απόφαση της Εθνικής Επιτροπής Υδάτων «Καθορισμός των Λεκανών Απορροής Ποταμών της Χώρας και ορισμός των αρμόδιων Περιφερειών για τη διαχείριση και προστασία τους» (ΦΕΚ 1383 Β' / 2010 και διόρθωση σφάλματος, ΦΕΚ 1572 Β' / 2010), καθορίστηκαν 45 Λεκάνες Απορροής Ποταμών, οι οποίες υπάγονται σε 14 Περιοχές Λεκανών Απορροής Ποταμών (που αντιστοιχούν στον όρο Υδατικά Διαμερίσματα του άρθρου 3 του ΠΔ 51/2007).

Το 2008 υπεγράφη το πρωτόκολλο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου (2009/89/CE L34 4.2.2009), στη σύμβαση για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και των παράκτιων περιοχών της Μεσογείου. Η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών αποτελεί συνιστώσα της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής της ΕΕ, την οποία ενέκρινε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα, στις 13 και 14 Δεκεμβρίου 2007.

Η εφαρμογή της Οδηγίας 2007/60/ΕΚ για τη διαχείριση του πλημμυρικού κινδύνου, ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο το 2010 με την ΚΥΑ Η.Π 31822/1542/Ε103 (ΦΕΚ 1108 Β' / 2010). Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες όλων των εμπλεκόμενων Φορέων στη διαχείριση του κινδύνου των πλημμυρών περιγράφονται στη σχετική νομοθεσία, σύμφωνα με το υπ' αριθ. 7824/16-11-2011 έγγραφο της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας -Δ/ση Σχεδιασμού και Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη.

Τέλος, η Θαλάσσια Στρατηγική για την προστασία και διαχείριση των θαλάσσιων υδάτων διατυπώνεται στον ν. 3983/2011 (ΦΕΚ 144 Α'), με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2008/56/ΕΚ.

Η πολιτική για την προστασία των υδάτων σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με δύο άλλες βασικές κατευθύνσεις της περιβαλλοντικής πολιτικής, που είναι η διατήρηση της βιοποικιλότητας και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

Η αναθεωρημένη οδηγία για το πόσιμο νερό του 2020 ορίζει τα βασικά πρότυπα ποιότητας για το νερό που προορίζεται για ανθρώπινη κατανάλωση. Απαιτεί από τα κράτη μέλη να παρακολουθούν τακτικά την ποιότητά του με τη χρήση της μεθόδου των «σημείων δειγματοληψίας». Τα κράτη μέλη μπορούν να περιλαμβάνουν πρόσθετες απαιτήσεις ειδικά για την επικράτειά τους, αλλά μόνο στην περίπτωση που αυτό οδηγεί στη θέσπιση αυστηρότερων προτύπων. Η οδηγία απαιτεί επίσης την τακτική ενημέρωση των καταναλωτών. Επιπλέον, ανά τριετία πρέπει να υποβάλλεται έκθεση στην Επιτροπή σχετικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού. Η αναθεωρημένη οδηγία προτάθηκε από την Επιτροπή την 1η Φεβρουαρίου 2018 ως απάντηση στην Ευρωπαϊκή Πρωτοβουλία Πολιτών «Right2Water» (Δικαίωμα στο νερό) και αντικαθιστά την προηγούμενη οδηγία του 1998. Η αναθεωρημένη οδηγία επικαιροποίησε τα υφιστάμενα πρότυπα ασφαλείας και βελτίωσε την πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό σύμφωνα με τις τελευταίες συστάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Επιπλέον, αυξάνει τη διαφάνεια για τους καταναλωτές όσον αφορά την ποιότητα και την παροχή πόσιμου νερού, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στη μείωση του αριθμού των πλαστικών φιαλών μέσω της αύξησης της εμπιστοσύνης στο νερό της βρύσης. Μια εκτίμηση της ασφάλειας των υδάτων βάσει ανάλυσης κινδύνου σε επίπεδο ΕΕ θα συμβάλει στον εντοπισμό και την αντιμετώπιση πιθανών κινδύνων για τους υδάτινους πόρους ήδη σε επίπεδο διανομής.

Η οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης στοχεύει στην ενίσχυση της δημόσιας υγείας και της προστασίας του περιβάλλοντος με τον καθορισμό διατάξεων για την παρακολούθηση και την ταξινόμηση (σε τέσσερις κατηγορίες) των υδάτων κολύμβησης και για τη σχετική ενημέρωση των πολιτών. Κατά τη διάρκεια της κολυμβητικής περιόδου, τα κράτη μέλη πρέπει να λαμβάνουν δείγματα των υδάτων κολύμβησης και να αξιολογούν τη συγκέντρωση τουλάχιστον δύο ειδικών βακτηρίων μία φορά το μήνα σε κάθε τοποθεσία υδάτων κολύμβησης. Πρέπει να ενημερώνουν το κοινό μέσω «προφίλ υδάτων κολύμβησης», τα οποία θα περιλαμβάνουν για παράδειγμα πληροφορίες σχετικά με το είδος της ρύπανσης και τις πηγές που επηρεάζουν την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης. Υπάρχει τυποποιημένο σύμβολο για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την ταξινόμηση των υδάτων κολύμβησης και την απαγόρευση της κολύμβησης. Κάθε χρόνο, η Επιτροπή και ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) δημοσιεύουν συνοπτική έκθεση σχετικά με την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης.

Με την οδηγία σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος θεσπίζονται όρια σχετικά με τις συγκεντρώσεις των 33 ουσιών προτεραιότητας, οι οποίες αποτελούν σημαντικό κίνδυνο για το υδάτινο περιβάλλον ή μέσω αυτού σε επίπεδο ΕΕ, και άλλων οκτώ ρύπων στα επιφανειακά ύδατα. Κατά τη διάρκεια επανεξέτασης, προστέθηκαν 12 νέες ουσίες στον υφιστάμενο κατάλογο, ενώ θεσπίστηκε η υποχρέωση της Επιτροπής να καταρτίσει πρόσθετο κατάλογο ουσιών που θα παρακολουθούνται σε όλα τα κράτη μέλη (κατάλογος επιτήρησης) για την υποστήριξη μελλοντικής επανεξέτασης του καταλόγου των ουσιών προτεραιότητας.

Η οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων στοχεύει στην προστασία του περιβάλλοντος από τις αρνητικές επιδράσεις της απόρριψης αστικών και βιομηχανικών λυμάτων. Η οδηγία ορίζει ελάχιστα πρότυπα και χρονοδιαγράμματα για τη συλλογή, την επεξεργασία και την απόρριψη αστικών λυμάτων, εισάγει μηχανισμούς ελέγχου για την απόρριψη λυματολάσπης και απαιτεί τη σταδιακή παύση της απόρριψης λυματολάσπης στη θάλασσα.

Η Επιτροπή προτίθεται να επικαιροποιήσει την εν λόγω οδηγία για την καλύτερη αντιμετώπιση της λειψυδρίας, διευκολύνοντας την επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένων λυμάτων για γεωργική άρδευση.

Κατόπιν δημόσιας διαβούλευσης το πρώτο τρίμηνο του 2021, η Επιτροπή σκοπεύει να εγκρίνει την πρότασή της για αναθεωρημένη οδηγία κατά το πρώτο τρίμηνο του 2022.

Η οδηγία για τη νιτρορύπανση αποσκοπεί στην προστασία των υδάτων από νιτρικά γεωργικής προέλευσης. Ένας συμπληρωματικός κανονισμός απαιτεί από τα κράτη μέλη να υποβάλλουν ανά τετραετία έκθεση στην Επιτροπή, η οποία να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τους κώδικες ορθών γεωργικών πρακτικών, τις καθορισθείσες ευπρόσβλητες στη νιτρορύπανση ζώνες (NVZ), τα αποτελέσματα της παρακολούθησης των υδάτων, καθώς και περίληψη των προγραμμάτων δράσης. Τόσο η οδηγία όσο και ο κανονισμός στοχεύουν στην προστασία του πόσιμου νερού και την αποτροπή της ζημίας του ευτροφισμού. Τον Μάιο του 2018, η Επιτροπή δημοσίευσε την τελευταία έκθεση εφαρμογής της, στην οποία τόνισε ότι η ρύπανση των υδάτων που οφείλεται σε νιτρικά ιόντα γεωργικής προέλευσης έχει μειωθεί στην Ευρώπη κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν περιοχές με έντονη νιτρορύπανση που απαιτούν την ανάληψη αποφασιστικότερης δράσης.

Στόχος της οδηγίας της ΕΕ για τις πλημμύρες είναι η μείωση και η διαχείριση των κινδύνων που παρουσιάζουν οι πλημμύρες για την ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, τις υποδομές και την περιουσία. Απαιτεί από τα κράτη μέλη να διεξαγάγουν προκαταρκτικές αξιολογήσεις προκειμένου να προσδιορίσουν τις λεκάνες απορροής ποταμών και τις σχετικές παράλιες περιοχές που διατρέχουν κίνδυνο και, στη συνέχεια, να καταρτίσουν χάρτες κινδύνων πλημμύρας και σχέδια διαχείρισης που να εστιάζουν στην πρόληψη, την προστασία και την ετοιμότητα. Οι ενέργειες αυτές πραγματοποιούνται σε συμμόρφωση με την οδηγία για το πόσιμο νερό και τα αντίστοιχα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού.

Η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική αποτελεί τον περιβαλλοντικό πυλώνα της ολοκληρωμένης θαλάσσιας πολιτικής της ΕΕ, ο οποίος δημιουργήθηκε με σκοπό να ενισχυθεί η βιώσιμη ανάπτυξη της θαλάσσιας οικονομίας, σε συνδυασμό με την αποτελεσματικότερη προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Στόχος της οδηγίας ήταν η επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης των θαλάσσιων υδάτων έως το 2020, η συνεχής προστασία και διατήρησή της, και η αποτροπή τυχόν επιδείνωσης. Θεσπίζει ευρωπαϊκές θαλάσσιες περιφέρειες (της Βαλτικής Θάλασσας, του Βορειοανατολικού Ατλαντικού Ωκεανού, της Μεσογείου Θάλασσας και της Μαύρης Θάλασσας) και υποπεριφέρειες εντός των γεωγραφικών ορίων των υφιστάμενων περιφερειακών συμβάσεων για τις θάλασσες. Για την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης έως το 2020, τα κράτη μέλη έπρεπε να αναπτύξουν στρατηγικές για τα θαλάσσια ύδατά τους με γνώμονα το οικοσύστημα, οι οποίες θα πρέπει να επανεξετάζονται ανά εξαετία. Επιπλέον, ένας κανονισμός για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών ορίζει τις αρχές του ορθού παράκτιου σχεδιασμού και διαχείρισης που πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα κράτη μέλη.

Η Επιτροπή ενέκρινε έκθεση σχετικά με τον πρώτο κύκλο εφαρμογής της οδηγίας-πλαισίου για τη θαλάσσια στρατηγική τον Ιούνιο του 2020. Η νέα στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 (που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2020) αποσκοπεί στην περαιτέρω ενίσχυση της προστασίας των θαλάσσιων οικοσυστημάτων, μεταξύ άλλων μέσω της επέκτασης των προστατευόμενων περιοχών και της δημιουργίας αυστηρά προστατευόμενων περιοχών για την αποκατάσταση των οικοτόπων και των ιχθυοποθεμάτων.

3.2.5.1. Εγκεκριμένα Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών των Υδατικών Διαμερισμάτων της χώρας

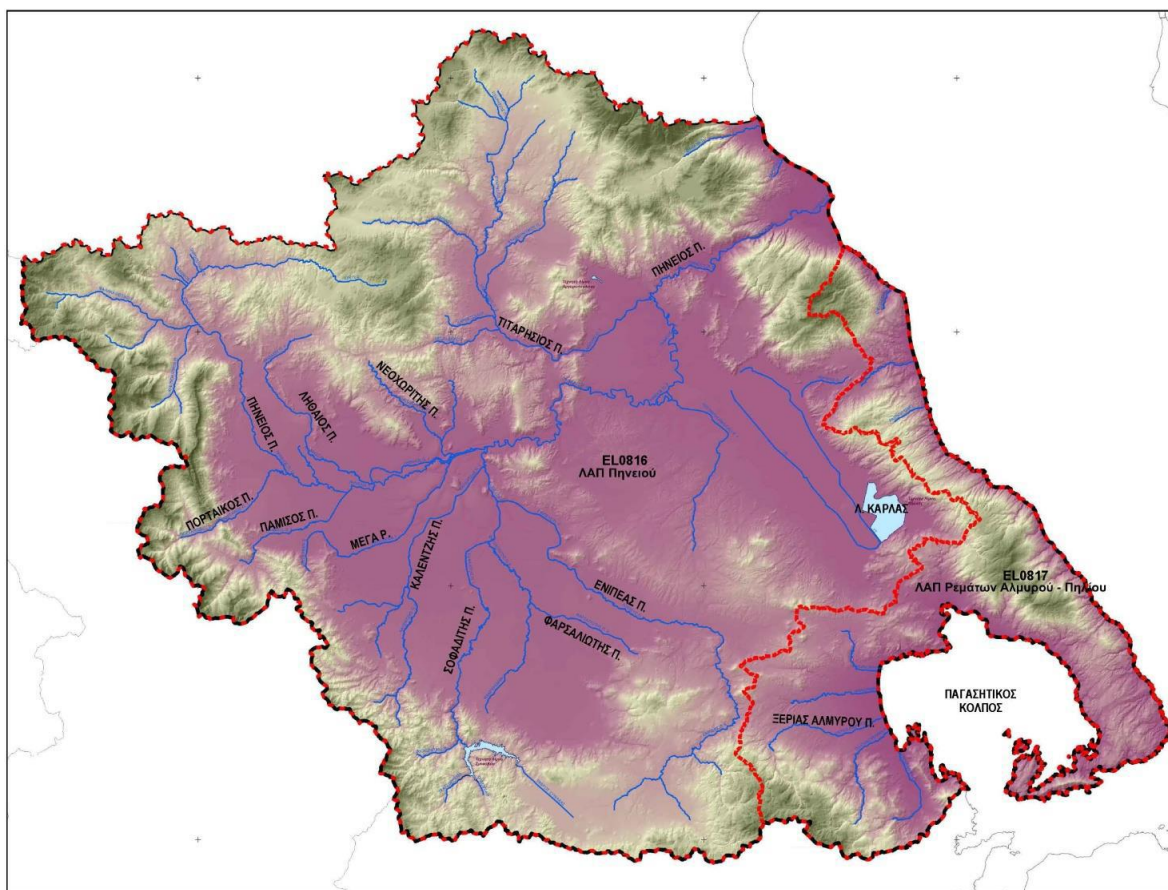
Για την επίτευξη της καλής κατάστασης των υδάτων απαιτήθηκε η κατάρτιση και εφαρμογή Σχεδίων Διαχείρισης σε επίπεδο Λεκάνης Απορροής Ποταμών. Σύμφωνα με την Υ.Α. υπ' αρ. Ε.Γ.: οικ. 897/2017 (ΦΕΚ 4682/Β'/29.12.2017) "Έγκριση της 1ης Αναθεώρησης του Σχεδίου Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας και της αντίστοιχης Στρατηγικής Μελέτης

Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων", η υπό μελέτη δραστηριότητα ανήκει στα όρια της Λεκάνης Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ) Ρεμάτων Πηνιού (EL0816), του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας (ΥΔ EL08).

Τα γεωγραφικά όρια της Περιφέρειας Θεσσαλίας συμπίπτουν σχεδόν με αυτά του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας (EL08). Μικρά μόνο τμήματα του γεωγραφικού διαμερίσματος Θεσσαλίας ανήκουν σε γειτονικά υδατικά διαμερίσματα. Πιο συγκεκριμένα, τμήματα της Π.Ε. Μαγνησίας και των νησιών των Βορείων Σποράδων (14,9%) της Περιφέρειας Θεσσαλίας περιλαμβάνονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07). Ειδικότερα, τα νησιά της Σκιάθου, της Σκοπέλου, της Αλονήσσου και των μικρότερων νησιών του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων περιλαμβάνονται εντός της Λεκάνης Απορροής Ποταμών (ΛΑΠ) Σποράδων (EL0735), ενώ το νοτιοανατολικό άκρο του Δήμου Αλμυρού (τμήμα Δήμου Πτελεού) της Π.Ε. Μαγνησίας περιλαμβάνεται εντός της ΛΑΠ Σπερχειού (EL0718).

Επιπρόσθετα, μικρό μέρος της Περιφέρειας Θεσσαλίας και ειδικότερα τα δυτικότερα τμήματα της Π.Ε. Τρικάλων και της Π.Ε. Καρδίτσας περιλαμβάνονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (EL04) και συγκεκριμένα εντός της ΛΑΠ Αχελώου (EL0415).

Τέλος, πολύ μικρά τμήματα της Π.Ε. Θεσσαλίας (1%) και συγκεκριμένα του Δήμου Ελασσόνας καθώς και της Π.Ε. Τρικάλων (0,36%) και συγκεκριμένα του Δήμου Καλαμπάκας περιλαμβάνονται στην ΛΑΠ Αλιάκμονα (EL0902) του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (EL09).

Εικόνα 3.1: Λεκάνες Απορροής Ποταμού στο ΥΔ Θεσσαλίας (EL08) και κύριοι ποταμοί και λίμνες

Η συνολική έκταση του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας (EL08) είναι 13.377 km². Το Υδατικό Διαμέρισμα παρουσιάζει απλή γεωμορφολογική εικόνα, με τα ορεινά τμήματά του περιμετρικά και τα πεδινά στις κεντρικές περιοχές. Το Θεσσαλικό Πεδίο που αποτελεί το μεγαλύτερο τμήμα του υδατικού

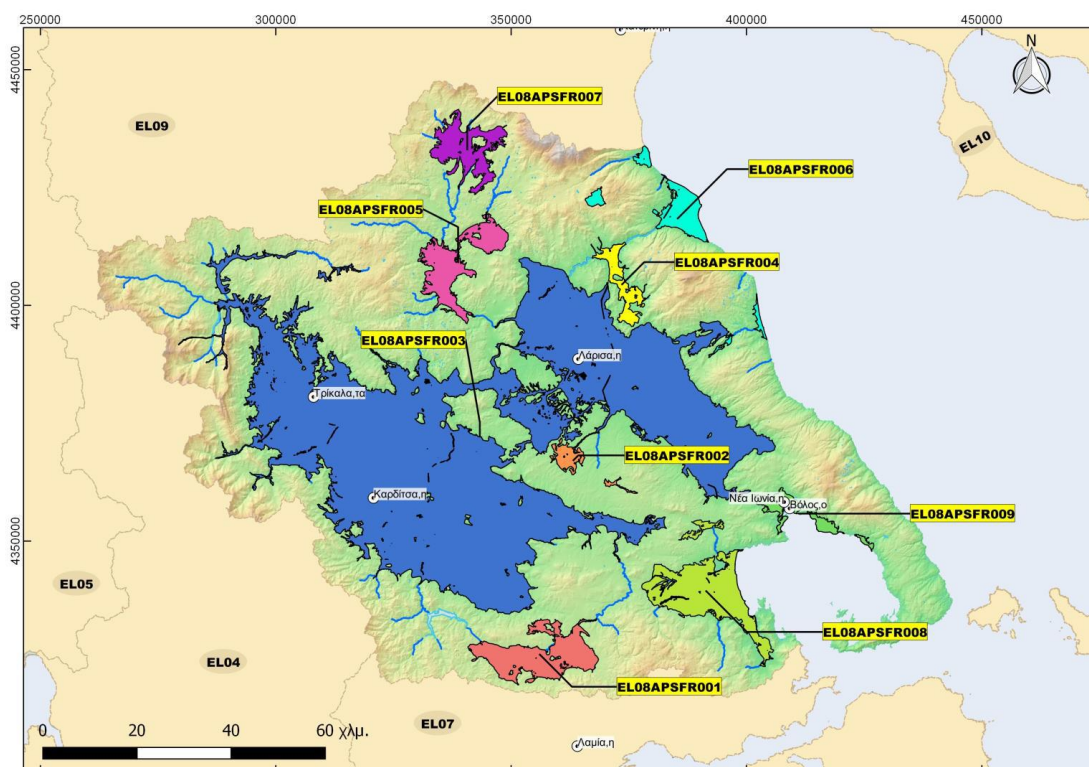
διαμερίσματος, είναι τεκτονικό βύθισμα που περιβάλλεται από τις οροσειρές Ολύμπου-Καμβουνίων στα βόρεια, Πίνδου στα δυτικά, Όθρυος στα νότια και Πηλίου-Όσσας στα ανατολικά.

3.2.5.2. Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας

Στο πλαίσιο προσαρμογής της Ελλάδας με την Κοινοτική Οδηγία 2007/60/ΕΚ «για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας», το 2012 πραγματοποιήθηκε από την ΕΓΥ η Προκαταρκτική Αξιολόγηση Κινδύνων Πλημμύρας (ΠΑΚΠ), ενώ το έτος 2019 πραγματοποιήθηκε και η 1^η Αναθεώρηση αυτής. Με την ΠΑΚΠ ορίστηκαν οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ), συλλέχθηκαν πληροφορίες σχετικά με πλημμυρικά γεγονότα από τους αρμόδιους φορείς διαχείρισης κινδύνων και καταστροφών σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο, αξιολογήθηκαν και καταχωρήθηκαν τα στοιχεία τους σε λογιστικά φύλλα για όλη την επικράτεια. Ειδικότερα η Προκαταρκτική Αξιολόγηση Κινδύνων Πλημμύρας περιελάμβανε τα ακόλουθα στάδια:

- Την καταγραφή των ιστορικών πλημμυρών με τα κύρια χαρακτηριστικά τους και εντοπισμό των σημαντικών ιστορικών πλημμυρών με βάση τις συνέπειές τους.
- Τον εντοπισμό περιοχών όπου είναι πιθανό να σημειωθεί πλημμύρα και αξιολόγηση των δυνητικών αρνητικών συνεπειών των μελλοντικών πλημμυρών, λαμβανομένων υπόψη ιστορικών στοιχείων πλημμυρών και των έκτοτε αλλαγών στις συνθήκες των πλημμυρικών πεδίων.
- Τον καθορισμό των Ζωνών Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας.

Στο ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας, σύμφωνα με την 1^η Αναθεώρηση της ΠΑΚΠ κατά την Οδηγία 2007/60/ΕΚ, κατ' εφαρμογή της Κ.Υ.Α. Η.Π. 31822/1542/Ε103/2010 (ΦΕΚ 1108/Β'/21.07.2010) της ΕΓΥ/ΥΠΕΚΑ, όπως τροποποιήθηκε με την Κ.Υ.Α. 177772/924/2017 (ΦΕΚ 2140/Β'/22.06.2017).

Εικόνα 3.2: Απόσπασμα του Χάρτη αποτύπωσης των Ζωνών Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας, βάσει της 1ης Αναθεώρησης της ΠΑΚΠ.

Σύμφωνα με την Απόφαση υπ' αρ. ΥΠΕΝ/ΓΡΕΓΥ/41377/329/2018 (ΦΕΚ 2685/Β'/06.07.2018) εγκρίθηκε το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας (ΕΙ08) και η αντίστοιχη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας διαρθρώνεται σε δύο στάδια ως ακολούθως:

- 1^ο Στάδιο: Κατάρτιση Χαρτών Επικινδυνότητας Πλημμύρας και Χαρτών Κινδύνων Πλημμύρας
- 2^ο Στάδιο: Κατάρτιση Σχεδίων Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ), Εκπόνηση Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) και Διαβούλευση

Ειδικότερα, για έκαστη ΖΔΥΚΠ έχουν καταρτιστεί και εγκριθεί οι Χάρτες Κινδύνων πλημμύρας, βάσει της χωρικής κατανομής της επιφάνειας κατάκλυσης πλημμύρας για κάθε περίοδο επαναφοράς (T=50, 100 και 1000 έτη). Οι Χάρτες Κινδύνων Πλημμύρας βάσει της χωρικής κατανομής της επιφάνειας κατάκλυσης από ποτάμια ροές που καταρτίστηκαν αντιστοιχούν στα εξής σενάρια:

- πλημμύρες υψηλής πιθανότητας υπέρβασης περιόδου επαναφοράς 50 ετών,
- πλημμύρες μέσης πιθανότητας υπέρβασης περιόδου επαναφοράς 100 ετών,
- πλημμύρες χαμηλής πιθανότητας υπέρβασης περιόδου επαναφοράς 1000 ετών.

3.2.6 Ατμοσφαιρική ρύπανση και ηχορύπανση

Η ατμοσφαιρική ρύπανση και ο υπερβολικός θόρυβος βλάπτουν την υγεία μας και το περιβάλλον μας. Η ατμοσφαιρική ρύπανση προέρχεται κυρίως από τη βιομηχανία, τις μεταφορές, την παραγωγή ενέργειας και τη γεωργία. Η στρατηγική της ΕΕ για την ποιότητα του αέρα του 2013 επιδίωκε να επιτύχει την πλήρη συμμόρφωση έως το 2020 με την υπάρχουσα νομοθεσία περί ποιότητας του αέρα και έθεσε μακροπρόθεσμους στόχους για το 2030. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, η ΕΕ αναθεωρεί τα εν λόγω πρότυπα, προκειμένου να τα ευθυγραμμίσει περισσότερο με τις συστάσεις του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας. Η ΕΕ αποσκοπεί επίσης στη βελτίωση της συνολικής νομοθεσίας της ΕΕ για καθαρό αέρα, με βάση τα διδάγματα που αντλήθηκαν από την αξιολόγηση του 2019 των οδηγιών για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα. Η οδηγία του 2002 για τον περιβαλλοντικό θόρυβο βοηθάει στον καθορισμό των επιπέδων θορύβου στην ΕΕ και στη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη μείωσή τους σε αποδεκτά επίπεδα. Ιδιαίτερες νομοθετικές πράξεις ρυθμίζουν την ηχορύπανση από συγκεκριμένες πηγές.

Η ποιότητα του αέρα στην Ευρώπη έχει βελτιωθεί πολύ από τη δεκαετία του 1970, όταν η ΕΕ άρχισε να ασχολείται με το θέμα. Οι συγκεντρώσεις ουσιών όπως το διοξείδιο του θείου (SO₂), το μονοξείδιο του άνθρακα (CO), το βενζόλιο (C₆H₆) και ο μόλυβδος (Pb) έχουν μειωθεί σημαντικά από τότε. Η ΕΕ έχει τρεις διαφορετικούς νομικούς μηχανισμούς για τη διαχείριση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης: τον καθορισμό γενικών προτύπων ποιότητας του αέρα για τις συγκεντρώσεις ατμοσφαιρικών ρύπων στον αέρα· τον καθορισμό εθνικών ορίων για τις συνολικές εκπομπές ρύπων· και την εκπόνηση νομοθεσίας ανά πηγή ρύπου, π.χ. για τον έλεγχο των βιομηχανικών εκπομπών ή τον καθορισμό προτύπων για τις εκπομπές των οχημάτων, την ενεργειακή απόδοση ή την ποιότητα των καυσίμων. Η νομοθεσία αυτή συμπληρώνεται από στρατηγικές και μέτρα για την προαγωγή της περιβαλλοντικής προστασίας και την ενσωμάτωσή της σε άλλους τομείς.

Με βάση τους στόχους της θεματικής στρατηγικής για την ατμοσφαιρική ρύπανση του 2005 (να μειωθούν τα λεπτά σωματίδια κατά 75%, το τροποσφαιρικό όζον κατά 60%, και να μειωθεί κατά 55% ο κίνδυνος που αντιμετωπίζει το φυσικό περιβάλλον τόσο από την οξίνιση όσο κι από τον ευτροφισμό — όλα τα ανωτέρω έως το 2020 σε σχέση με τις τιμές του 2000), τον Ιούνιο του 2008, τέθηκε σε ισχύ μια αναθεωρημένη οδηγία για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, η οποία ενοποίησε την περισσότερη από την υφιστάμενη νομοθεσία στον εν λόγω τομέα. Μόνον η τέταρτη «θυγατρική οδηγία» της παλαιότερης οδηγίας-πλαίσιου για την ποιότητα του αέρα συνεχίζει να ισχύει, και ορίζει τιμές-στόχους (λιγότερο

αυστηρές από τις ανώτατες τιμές) για το αρσενικό, το κάδμιο, τον υδράργυρο, το νικέλιο και τους πολυκυκλικούς αρωματικούς υδρογονάνθρακες.

Η οδηγία 2008/50/ΕΚ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα αποσκοπεί στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης σε επίπεδα που να ελαχιστοποιούν τις επιβλαβείς επιπτώσεις για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον. Προς τον σκοπό αυτό, ορίζει μέτρα για τον καθορισμό και τη θέσπιση στόχων για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα (δηλ. όρια που δεν πρέπει να παραβιάζονται πουθενά στην ΕΕ) σε σχέση με τους βασικούς ατμοσφαιρικούς ρύπους (διοξείδιο του θείου, διοξείδιο του αζώτου, οξείδια του αζώτου, (λεπτά) αιωρούμενα σωματίδια, μόλυβδο, βενζόλιο, μονοξείδιο του άνθρακα και όζον). Τα κράτη μέλη οφείλουν να ορίσουν ζώνες και αστικά συγκροτήματα, ώστε να γίνεται αξιολόγηση και διαχείριση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού αέρα, να παρακολουθούνται οι μακροπρόθεσμες τάσεις και να παρέχεται ενημέρωση στο κοινό. Εκεί όπου η ποιότητα του αέρα είναι καλή, θα πρέπει να διατηρηθεί· εκεί όπου υπάρχει υπέρβαση των οριακών τιμών, θα πρέπει να ληφθούν μέτρα.

Στα τέλη του 2013, η Επιτροπή δρομολόγησε το πρόγραμμα «Καθαρός αέρας για την Ευρώπη», με δύο βασικούς στόχους: τη συμμόρφωση με την υφιστάμενη νομοθεσία έως το 2020 και τον καθορισμό νέων στόχων για την ποιότητα του αέρα για την περίοδο έως το 2030. Η κύρια νομοθετική πράξη για την επίτευξη των στόχων αυτών είναι η αναθεωρημένη οδηγία για τα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών (ΕΕ) 2016/2284, η οποία προβλέπει αυστηρότερα εθνικά ανώτατα όρια εκπομπών για τους πέντε βασικούς ρύπους — διοξείδιο του θείου, οξείδια του αζώτου, πτητικές οργανικές ενώσεις πλην μεθανίου, αμμωνία και λεπτά αιωρούμενα σωματίδια — προκειμένου να περιοριστούν οι επιβλαβείς συνέπειές τους στο περιβάλλον και να μειωθούν οι επιπτώσεις τους στην υγεία κατά το ήμισυ σε σύγκριση με το 2005. Η εν λόγω οδηγία απαιτεί από τα κράτη μέλη να καταρτίσουν εθνικά προγράμματα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η οδηγία μεταφέρει επίσης τις δεσμεύσεις για μείωση των εκπομπών έως το 2020, που έχουν αναληφθεί από την ΕΕ και τα κράτη μέλη της στο πλαίσιο του αναθεωρημένου πρωτοκόλλου του Γκέτεμποργκ στη Σύμβαση της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE) σχετικά με τη διαμεθοριακή ρύπανση της ατμόσφαιρας σε μεγάλη απόσταση με στόχο τη μείωση της οξίνισης, του ευτροφισμού και του τροποσφαιρικού όζοντος. Μια νέα οδηγία για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από μεσαίου μεγέθους μονάδες καύσης, όπως αυτές που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή για οικιακή θέρμανση, εγκρίθηκε επίσης ως μέρος του προγράμματος.

Έχουν εγκριθεί διάφορες οδηγίες για τον περιορισμό της ρύπανσης από τις οδικές μεταφορές, ορίζοντας πρότυπα επιδόσεων για τις εκπομπές για διαφορετικές κατηγορίες οχημάτων, όπως αυτοκίνητα, ελαφρά επαγγελματικά οχήματα, φορτηγά, λεωφορεία και μοτοσυκλέτες, και ρυθμίζοντας την ποιότητα των καυσίμων. Τα ισχύοντα πρότυπα εκπομπών Euro 5 και Euro 6 για τα αυτοκίνητα και τα ελαφρά φορτηγά καθορίζουν οριακές τιμές εκπομπών για ορισμένους ατμοσφαιρικούς ρύπους, συγκεκριμένα τα οξείδια του αζώτου και τα αιωρούμενα σωματίδια. Τα κράτη μέλη οφείλουν να μην επιτρέπουν την έγκριση τύπου, ταξινόμηση, πώληση και παρουσία οχημάτων (και διατάξεων αντικατάστασης για τον έλεγχο της ρύπανσης) που δεν τηρούν αυτά τα όρια. Από τον Σεπτέμβριο του 2017, χρησιμοποιείται ένας πιο ρεαλιστικός κύκλος δοκιμών: Οι «εκπομπές σε πραγματικές συνθήκες οδήγησης» δοκιμάζονται πλέον για νέα μοντέλα αυτοκινήτων ώστε να αντικατοπτρίζουν καλύτερα τις πραγματικές συνθήκες οδήγησης. Επιπλέον, υπάρχουν κανόνες για τη συμμόρφωση εν λειτουργία (που προβλέπει ότι τα οχήματα εξακολουθούν να συμμορφώνονται με τα πρότυπα κατά την κυκλοφορία τους), την ανθεκτικότητα των διατάξεων για τον έλεγχο της ρύπανσης, τα ενσωματωμένα στο όχημα συστήματα διάγνωσης, τη μέτρηση της κατανάλωσης καυσίμου, και την πρόσβαση ανεξάρτητων φορέων εκμετάλλευσης στις πληροφορίες που αφορούν την επισκευή και συντήρηση των οχημάτων. Παρόμοιοι κανόνες ισχύουν για τα βαρέα

επαγγελματικά οχήματα όπως τα λεωφορεία και τα φορτηγά. Ένας κανονισμός του 2018 για την έγκριση τύπου και την εποπτεία της αγοράς μηχανοκίνητων οχημάτων, τέθηκε σε ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 2020, με στόχο να ενισχυθεί η ποιότητα και η ανεξαρτησία των τεχνικών υπηρεσιών, καθώς και να εξακριβωθεί κατά πόσον τα οχήματα που κυκλοφορούν ήδη στους δρόμους συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις.

Για τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τα πλοία, η οποία λέγεται ότι ευθύνεται για 50 000 πρόωρους θανάτους κάθε χρόνο, η ΕΕ έχει καθορίσει όρια για την περιεκτικότητα σε θείο των καυσίμων ναυσιπλοΐας που χρησιμοποιούνται στα πλοία που δραστηριοποιούνται στις ευρωπαϊκές θάλασσες. Το γενικό όριο περιεκτικότητας σε θείο μειώθηκε από 3,5% σε 0,5% το 2020, σύμφωνα με τα όρια που έχουν συμφωνηθεί από τον Διεθνή Ναυτιλιακό Οργανισμό. Από το 2015 εφαρμόζεται ακόμη αυστηρότερο όριο 0,1% σε ορισμένες περιοχές που χαρακτηρίζονται ως «περιοχές ελέγχου των εκπομπών θείου», όπως η Βαλτική Θάλασσα, η Μάγχη και η Βόρεια Θάλασσα. Περαιτέρω πρότυπα εκπομπών ορίσθηκαν το 2016 για τα μη οδικά κινητά μηχανήματα, όπως εκσκαφείς, οδοστρωτήρες και αλυσοπρίονα, καθώς και για γεωργικούς και δασικούς ελκυστήρες και σκάφη αναψυχής, όπως τα ναυταθλητικά σκάφη.

Η οδηγία περί βιομηχανικών εκπομπών του 2010 καλύπτει άκρως ρυπαντικές βιομηχανικές δραστηριότητες που ευθύνονται για σημαντικό μέρος της ρύπανσης στην Ευρώπη. Ενοποιεί και συνενώνει όλες τις σχετικές οδηγίες (αποτέφρωση αποβλήτων, πτητικές οργανικές ενώσεις, μεγάλες εγκαταστάσεις καύσης, ενοποιημένη πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης κ.λπ.) σε μια συνεκτική νομοθετική πράξη, με σκοπό να διευκολύνει την εφαρμογή της νομοθεσίας και την ελαχιστοποίηση της ρύπανσης που προέρχεται από διάφορες βιομηχανικές πηγές. Η οδηγία περί βιομηχανικών εκπομπών ορίζει τις απαιτήσεις που πρέπει να τηρούν όλες οι βιομηχανικές εγκαταστάσεις, περιέχει μια σειρά μέτρων για την πρόληψη της ρύπανσης των υδάτων, του ατμοσφαιρικού αέρα και του εδάφους, και παρέχει μια βάση για τη χορήγηση αδειών λειτουργίας ή δημιουργίας βιομηχανικών εγκαταστάσεων. Μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης, συνυπολογίζει τη συνολική περιβαλλοντική επίδοση μιας εγκατάστασης, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης πρώτων υλών ή της ενεργειακής απόδοσης. Κεντρικό ρόλο παίζει η έννοια των «βέλτιστων διαθέσιμων τεχνικών», όπως και η ευελιξία, οι περιβαλλοντικές επιθεωρήσεις και η συμμετοχή του κοινού. Η οδηγία περί βιομηχανικών εκπομπών συμπληρώθηκε το 2015 με οδηγία για τις εκπομπές από μεσαίου μεγέθους μονάδες καύσης

Η προσέγγιση της ΕΕ για την ηχορύπανση είναι διττή: ένα γενικό πλαίσιο για τον προσδιορισμό των επιπέδων ηχορύπανσης που απαιτούν δράση τόσο σε επίπεδο κρατών μελών όσο και σε επίπεδο ΕΕ και μια δέσμη νομοθετικών πράξεων σχετικά με τις κύριες πηγές θορύβου, όπως ο θόρυβος που εκπέμπεται από τις οδικές, αεροπορικές και σιδηροδρομικές μεταφορές, και ο θόρυβος από εξοπλισμό που προορίζεται για χρήση σε εξωτερικούς χώρους.

Η οδηγία-πλαίσιο για τον περιβαλλοντικό θόρυβο του 2002 αποσκοπεί στη μείωση της έκθεσης στον περιβαλλοντικό θόρυβο μέσα από την εναρμόνιση των δεικτών θορύβου και των μεθόδων αξιολόγησης, τη συλλογή πληροφοριών για την έκθεση στο θόρυβο με τη μορφή «χαρτών θορύβου» και με την παροχή αυτών των πληροφοριών στο κοινό. Βάσει των ανωτέρω, τα κράτη μέλη οφείλουν να καταρτίσουν σχέδια δράσης για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με τον θόρυβο. Οι χάρτες θορύβου και τα σχέδια δράσης πρέπει να επανεξετάζονται τουλάχιστον κάθε πέντε χρόνια.

Σε εθνικό επίπεδο, σχετικά με τις εκπομπές θορύβου, έχει εκδοθεί η ΚΥΑ 13586/724 (ΦΕΚ 384 Β' / 2006) «Καθορισμός μέτρων, όρων και μεθόδων για την αξιολόγηση και τη διαχείριση του θορύβου στο περιβάλλον, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 2002/49/ΕΚ "σχετικά με την αξιολόγηση και τη διαχείριση του περιβαλλοντικού θορύβου" του Συμβουλίου της 25.6.2002». Με την απόφαση αυτή αποσκοπείται ο καθορισμός των αναγκαίων μέτρων, όρων και διαδικασιών ώστε να προλαμβάνονται και να περιορίζονται οι δυσμενείς επιπτώσεις, από την έκθεση στον περιβαλλοντικό θόρυβο.

Επίσης, έχει εκδοθεί και η ΚΥΑ 37393/2028 (ΦΕΚ 1418 Β'/ 2003) «Μέτρα και όροι για τις εκπομπές θορύβου στο περιβάλλον από εξοπλισμό προς χρήση σε εξωτερικούς χώρους», όπως τροποποιήθηκε από την ΚΥΑ ΗΠ 9272/471/2007 (ΦΕΚ 286 Β'/ 2007).

Για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, το 1996 η ΕΕ εξέδωσε την Οδηγία Πλαίσιο για την ποιότητα της ατμόσφαιρας (96/62) και στη συνέχεια Οδηγίες που θεσπίζουν τις οριακές τιμές για τις συγκεντρώσεις των ρύπων στην ατμόσφαιρα (1999/30, 2000/69). Η αναθεώρηση των ορίων για το όζον για το 2010 έγινε με βάση την Οδηγία 2002/3. Επίσης, το 2001 εκδόθηκε Οδηγία για τα Εθνικά Ανώτατα Όρια Εκπομπών (2001/81). Οι στόχοι της Εθνικής Στρατηγικής για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης αναφέρονται κυρίως στην τήρηση των ορίων που θέτουν οι Οδηγίες για την ποιότητα της ατμόσφαιρας στο αστικό περιβάλλον, καθώς και στην επίτευξη των στόχων της Οδηγίας 2001/81.

3.2.7 Αποδοτικότητα των πόρων και κυκλική οικονομία

Οι συνήθειες τρόποι χρήσης των πόρων, τόσο στο παρελθόν όσο και σήμερα, έχουν οδηγήσει στη δημιουργία υψηλών επιπέδων ρύπανσης, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και την εξάντληση φυσικών πόρων. Η πολιτική της ΕΕ για τα απόβλητα έχει μακρά ιστορία και εστίαζε ανέκαθεν στην περιβαλλοντικά πιο βιώσιμη διαχείριση αποβλήτων. Ο χάρτης πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη και η δέσμη μέτρων για την κυκλική οικονομία αναμένεται να μεταβάλουν αυτή την τάση, μετατρέποντας την οικονομία της ΕΕ σε βιώσιμη έως το 2050. Οι τέσσερις νέες οδηγίες σχετικά με τα απόβλητα, στο πλαίσιο της πρόσφατης δέσμης μέτρων για την κυκλική οικονομία, εισάγουν νέους στόχους για τη διαχείριση αποβλήτων, όσον αφορά την πρόληψη, την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση και την υγειονομική ταφή των αποβλήτων. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, το νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία παρέχει ένα μελλοντοστραφές θεματολόγιο για την επίτευξη μιας πιο καθαρής και πιο ανταγωνιστικής ΕΕ, το οποίο συμβάλλει ουσιαστικά στην κλιματική ουδετερότητα.

Όλα τα προϊόντα έχουν φυσική βάση. Η οικονομία της ΕΕ εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από φυσικούς πόρους. Εάν διατηρηθούν οι σημερινοί τρόποι χρήσης των φυσικών πόρων, θα συνεχιστούν η υποβάθμιση και η εξάντλησή τους, καθώς και η δημιουργία αποβλήτων. Οι διαστάσεις της τρέχουσας χρήσης των πόρων από τον άνθρωπο είναι τέτοιες, που διακυβεύονται οι πιθανότητες να έχουν οι μελλοντικές γενιές – και οι αναπτυσσόμενες χώρες – πρόσβαση στο μερίδιο των, ήδη περιορισμένων, πόρων που δικαιούνται. Η ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων ήταν ένα από τα περιβαλλοντικά ζητήματα που ενσωματώθηκαν ήδη στις πρώτες ευρωπαϊκές Συνθήκες. Ο χάρτης πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη (COM(2011) 0571) είναι μια από τις βασικές πρωτοβουλίες του 7ου προγράμματος δράσης για το περιβάλλον (EAP). Ένας από τους βασικούς στόχους του είναι να απελευθερωθεί το οικονομικό δυναμικό της ΕΕ ώστε να επιτευχθεί περισσότερη παραγωγικότητα, ενώ παράλληλα να χρησιμοποιούνται λιγότεροι πόροι και να πραγματοποιηθεί στροφή προς μια κυκλική οικονομία. Επιπλέον, η πρόσφατη δέσμη μέτρων για την κυκλική οικονομία περιλαμβάνει μέτρα που, πέρα από την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας σε παγκόσμιο επίπεδο, την προώθηση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης και τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, θα συμβάλουν επίσης στο να δοθεί ώθηση στη μετάβαση της ΕΕ σε μια κυκλική οικονομία, με την αύξηση της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης.

Ο χάρτης πορείας για μια αποδοτική, από πλευράς πόρων, Ευρώπη αποτελεί μέρος της εμβληματικής πρωτοβουλίας για την αποδοτική χρήση των πόρων στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Υποστηρίζει τη στροφή προς τη βιώσιμη ανάπτυξη μέσω μιας οικονομίας με αποδοτική χρήση των πόρων και χαμηλό αποτύπωμα άνθρακα. Ο χάρτης πορείας λαμβάνει υπόψη την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά τη θεματική στρατηγική για την αειφόρο χρήση των φυσικών πόρων του 2005 (COM(2005)0670) και τη στρατηγική της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη, και θέτει ένα πλαίσιο για τον

σχεδιασμό και την υλοποίηση της μελλοντικής δράσης. Περιγράφει επίσης τις διαρθρωτικές και τεχνολογικές αλλαγές που απαιτούνται έως το 2050, συμπεριλαμβανομένων των οροσήμων που πρέπει να επιτευχθούν έως το 2020. Προτείνει τρόπους για την αύξηση της παραγωγικότητας των πόρων και την αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση πόρων και τον περιβαλλοντικό της αντίκτυπο.

Η οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα (2008/98/ΕΚ) αποτελεί συνέχεια της θεματικής στρατηγικής για την πρόληψη της δημιουργίας και την ανακύκλωση των αποβλήτων (COM(2005) 0666), καταργώντας την προηγούμενη οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα (75/442/ΕΟΚ, κωδικοποιήθηκε ως 2006/12/ΕΚ), την οδηγία για τα επικίνδυνα απόβλητα (91/689/ΕΟΚ) και την οδηγία για τα χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια (75/439/ΕΟΚ). Στόχος της είναι η μεταρρύθμιση και η απλούστευση της πολιτικής της ΕΕ με την θέσπιση νέου πλαισίου και τον καθορισμό νέων στόχων, που θα εστιάζουν στην πρόληψη.

Με τον ν. 4042/2012, (ΦΕΚ 24 Α') με τον οποίο ενσωματώθηκε στο εθνικό δίκαιο η Οδηγία 2008/98/ΕΚ, ρυθμίζεται συνολικά η διαχείριση των αποβλήτων, ώστε να προστατεύεται το περιβάλλον και η ανθρώπινη υγεία και να εξοικονομούνται οι φυσικοί πόροι, μέσω της επαναχρησιμοποίησης και της ανακύκλωσης, καθώς και της ανάκτησης υλικών ή/και ενέργειας από τα απόβλητα. Με τον νόμο αυτό θεσπίζονται ενιαίοι κανόνες διαχείρισης για όλα τα είδη αποβλήτων, με ενσωμάτωση ειδικών ρυθμίσεων για τα επικίνδυνα απόβλητα. Κύριος στόχος είναι η μετάβαση σε μια κοινωνία ανακύκλωσης, με υψηλό επίπεδο αποδοτικότητας των πόρων. Στο πλαίσιο αυτό, λαμβάνονται τα κατάλληλα μέτρα για να προωθηθεί η επαναχρησιμοποίηση προϊόντων και οι δραστηριότητες προετοιμασίας προς επαναχρησιμοποίηση, καθώς και η προώθηση της ανακύκλωσης υψηλής ποιότητας.

Το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) είναι στρατηγικός και πολιτικός σχεδιασμός της χώρας για τη διαχείριση των αποβλήτων της. Η σύνταξη Σχεδίων Διαχείρισης αποτελεί υποχρέωση των κρατών μελών της ΕΕ και απορρέει από το άρθρο 28 της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ για τα απόβλητα. Το ΕΣΔΑ αφορά περίοδο 10 ετών και αξιολογείται κάθε 5 χρόνια και, εφόσον απαιτείται, αναθεωρείται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα του ν. 4685/2020 (ΦΕΚ 92 Α'). Η έγκριση του ΕΣΔΑ πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με την Πράξη Υπουργικού Συμβουλίου 39/31-8-2020 (ΦΕΚ 185 Α'). Επίσης έχουν εκδοθεί:

- η ΚΥΑ οικ. 51373/4684/15-12-2015 (ΦΕΚ 270 6Β') «Κύρωση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) και του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Πρόληψης Δημιουργίας Αποβλήτων».
- η ΚΥΑ 8668/2007 (ΦΕΚ 287 Β') «Έγκριση Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων».

Επιπλέον, η Κυκλική Οικονομία, σύμφωνα με τη σχετική Ευρωπαϊκή Στρατηγική, στηρίζεται στην ορθή αξιοποίηση των πόρων, στην ιδέα της ανακύκλωσης- επαναχρησιμοποίησης και στο μοντέλο της βιομηχανικής συμβίωσης. Επιδιώκει και ενθαρρύνει τη χρήση δευτερογενών υλικών και αποβλήτων ως παραγωγικών πόρων και χρήσιμων υλικών, προσδίδοντας μια αειφορική διάσταση στο παραγωγικό μοντέλο.

Επιπλέον, πρόσφατα εκδόθηκε, ο Νόμος 4819/2021 (ΦΕΚ 129/Α/2021) «Ολοκληρωμένο πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων - Ενσωμάτωση των Οδηγιών 2018/851 και 2018/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Μαΐου 2018 για την τροποποίηση της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ περί αποβλήτων και της Οδηγίας 94/62/ΕΚ περί συσκευασιών και απορριμμάτων συσκευασιών, πλαίσιο οργάνωσης του Ελληνικού Οργανισμού Ανακύκλωσης, διατάξεις για τα πλαστικά προϊόντα και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, χωροταξικές - πολεοδομικές, ενεργειακές και συναφείς επείγουσες ρυθμίσεις».

Συνοπτικά οι εθνικοί στόχοι είναι:

- Ταφή των απορριμμάτων στο 10% το 2030, πέντε χρόνια νωρίτερα από την κοινοτική υποχρέωση (2035)
- Παύση της ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων και αποκατάσταση των παράνομων χωματερών μέχρι το 2022
- Αύξηση της ανακύκλωσης στο 55% το 2025 και στο 60% το 2030 (συμπεριλαμβανομένων και των βιοαποβλήτων)
- Χωριστή συλλογή οργανικών αποβλήτων (καφέ κάδος) και ανάπτυξη σχετικών υποδομών σε όλη την επικράτεια για τη μέχρι το 2022
- Πλήρης κάλυψη της χώρας μέχρι το 2030 με 43 Μονάδες Επεξεργασίας Απορριμμάτων (ΜΕΑ) και 43 – 46 Μονάδες Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ).
- Λειτουργία τεσσάρων (4) μονάδων παραγωγής ενέργειας με ενεργειακή αξιοποίηση των υπολειμμάτων των ΜΕΑ

Η οδηγία 2002/96/ΕΚ, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2008/34/ΕΚ, είχε ως στόχο την προστασία των εδαφών, των υδάτων και του ατμοσφαιρικού αέρα μέσω της καλύτερης και μειωμένης διάθεσης αποβλήτων ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ). Η οδηγία 2002/95/ΕΚ, σχετικά με τον περιορισμό της χρήσης ορισμένων επικίνδυνων ουσιών σε είδη ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (RoHS), εγκρίθηκε παράλληλα με την οδηγία για τα ΑΗΗΕ και στόχευε στην προστασία του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας μέσω του περιορισμού ορισμένων ουσιών (όπως ο μόλυβδος, ο υδράργυρος, το κάδμιο, το χρώμιο και τα βρωμιούχα επιβραδυντικά φλόγας) σε είδη ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού. Η εφαρμογή των οδηγιών ΑΗΗΕ και RoHS αποδείχθηκε δύσκολη στα κράτη μέλη, δεδομένου ότι μόνο το ένα τρίτο του συνόλου των ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών αποβλήτων συλλέχθηκε και υποβλήθηκε σε κατάλληλη επεξεργασία. Κατά συνέπεια, το 2012, ύστερα από μακρά νομοθετική διαδικασία, εγκρίθηκε η αναδιατύπωση της οδηγίας ΑΗΗΕ (2012/19/ΕΕ) και της οδηγίας RoHS (2012/18/ΕΕ). Οι δύο οδηγίες υποχρέωσαν τα κράτη μέλη να αυξήσουν την ποσότητα ηλεκτρονικών αποβλήτων που συλλέγουν και να επιτρέπουν στους καταναλωτές να επιστρέφουν τις συσκευές τους σε οποιοδήποτε κατάστημα ηλεκτρικών ειδών, χωρίς να είναι αναγκασμένοι να αγοράζουν νέα είδη.

Η οδηγία 2006/66/ΕΚ για τις ηλεκτρικές στήλες, τους συσσωρευτές και τα απόβλητα ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών απέβλεπε στη βελτίωση της διαχείρισης των αποβλήτων και των περιβαλλοντικών επιδόσεων των ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών, με τη θέσπιση κανόνων που διέπουν τη συλλογή, ανακύκλωση, επεξεργασία και διάθεσή τους. Επιπλέον, όρισε οριακές τιμές για ορισμένες επικίνδυνες ουσίες (ιδίως για τον υδράργυρο και το κάδμιο) στις ηλεκτρικές στήλες και στους συσσωρευτές. Η τροποποίηση της οδηγίας 2013/56/ΕΚ κατέργαγε την εξαίρεση για τα στοιχεία-κουμπιά με περιεκτικότητα σε υδράργυρο που δεν υπερβαίνει το 2% κατά βάρος.

Η οδηγία 94/62/ΕΚ κάλυπτε όλα τα είδη συσκευασιών που διατίθενται στην αγορά της ΕΕ και όλα τα απορρίμματα συσκευασίας, είτε έχουν χρησιμοποιηθεί είτε προέρχονται από βιομηχανίες, εμπόριο, γραφεία, καταστήματα, υπηρεσίες, νοικοκυριά ή οποιαδήποτε άλλη πηγή. Η τροποποιητική οδηγία 2004/12/ΕΚ θέσπισε κριτήρια και αποσαφήνισε τον ορισμό της «συσκευασίας». Επίσης, η οδηγία (ΕΕ)2015/720 της 29ης Απριλίου 2015 τροποποίησε την οδηγία 94/62/ΕΚ με σκοπό τη μείωση της κατανάλωσης λεπτών πλαστικών σακουλών μεταφοράς, οι οποίες συχνά δεν καταλήγουν στα συστήματα διαχείρισης αποβλήτων και συσσωρεύονται στο περιβάλλον μας, ιδίως με τη μορφή θαλάσσιων απορριμμάτων. Στόχος της οδηγίας είναι να περιορίσει δραστικά τη χρήση λεπτών πλαστικών σακουλών, εστιάζοντας σε όλες τις πλαστικές σακούλες μεταφοράς πάχους μικρότερου από 50 μικρά.

Η οδηγία περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων (1999/31/ΕΚ) αποσκοπούσε στην πρόληψη ή τη μείωση των αρνητικών επιπτώσεων της υγειονομικής ταφής των αποβλήτων στο περιβάλλον, και

συγκεκριμένα στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα, στο έδαφος και στην ατμόσφαιρα, αλλά και στην ανθρώπινη υγεία. Η εφαρμογή παραμένει μάλλον πλημμελής, δεδομένου ότι δεν έχουν μεταφέρει όλα τα κράτη μέλη το σύνολο των διατάξεων στο εθνικό τους δίκαιο, ενώ εξακολουθεί να υπάρχουν πολλοί παράνομοι χώροι υγειονομικής ταφής.

Τον Δεκέμβριο του 2015, η Επιτροπή υπέβαλε ένα σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία και τέσσερις νομοθετικές προτάσεις για την τροποποίηση των ακόλουθων νομοθετικών πράξεων: α) της οδηγίας πλαίσιο για τα απόβλητα, β) της οδηγίας περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων, γ) της οδηγίας για τις συσκευασίες και τα απορρίμματα συσκευασιών και δ) των οδηγιών για τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους, τις ηλεκτρικές στήλες και τους συσσωρευτές και τα απόβλητα ηλεκτρικών σιδηρών και συσσωρευτών και σχετικά με τα απόβλητα ειδών ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού (ΑΗΗΕ). Ορισμένες από τις προτάσεις αυτές υπαγορεύτηκαν από νομικές υποχρεώσεις για την επανεξέταση των στόχων διαχείρισης των αποβλήτων. Σύμφωνα με την οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα, η Επιτροπή έπρεπε να λάβει τα ακόλουθα μέτρα έως τα τέλη του 2014: να αναθεωρήσει τους στόχους για το 2020 σχετικά με την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση των οικιακών αποβλήτων καθώς και με τα απόβλητα κατασκευών και κατεδαφίσεων, να καθορίσει στόχους όσον αφορά την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων για το 2020 και να αξιολογήσει μια σειρά μέτρων, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού. Σύμφωνα με την οδηγία περί υγειονομικής ταφής των αποβλήτων, η Επιτροπή έπρεπε να επανεξετάσει τους στόχους που καθορίζονται στην εν λόγω οδηγία έως τον Ιούλιο του 2014, καθώς και στην οδηγία περί απορριμμάτων συσκευασίας έως το τέλος του 2012.

Στις τέσσερις οδηγίες ((ΕΕ) 2018/849, (ΕΕ) 2018/850, (ΕΕ) 2018/851 και (ΕΕ) 2018/852), που εγκρίθηκαν τον Μάιο του 2018 έπειτα από διοργανικές διαπραγματεύσεις μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, ενσωματώνονται τα ακόλουθα βασικά στοιχεία:

- ένας κοινός ενωσιακός στόχος για την ανακύκλωση του 65% των αστικών αποβλήτων έως το 2035 (55% μέχρι το 2025 και 60% μέχρι το 2030)·
- ένας κοινός ενωσιακός στόχος για την ανακύκλωση του 70% των απορριμμάτων συσκευασίας έως το 2030·
- ένας δεσμευτικός στόχος για τη μείωση της υγειονομικής ταφής στο 10%, κατ' ανώτατο όριο, των αστικών αποβλήτων μέχρι το 2035·
- απαγόρευση της υγειονομικής ταφής των χωριστά συλλεγόμενων αποβλήτων, που απαιτεί χωριστή συλλογή των βιολογικών αποβλήτων έως το 2023 και των προϊόντων κλωστοϋφαντουργίας και των επικίνδυνων οικιακών αποβλήτων έως το 2025·
- προώθηση οικονομικών μέσων για την αποτροπή της υγειονομικής ταφής·
- απλούστευση και βελτίωση των ορισμών και εναρμόνιση των μεθόδων υπολογισμού των ποσοστών ανακύκλωσης σε ολόκληρη την ΕΕ·
- συγκεκριμένα μέτρα για την προώθηση της επαναχρησιμοποίησης και την τόνωση της βιομηχανικής συμβίωσης – της μετατροπής δηλαδή του υποπροϊόντος ενός βιομηχανικού κλάδου σε πρώτη ύλη ενός άλλου·
- υποχρεωτικά συστήματα διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού, ώστε οι ίδιοι οι παραγωγοί να διαθέτουν οικολογικότερα προϊόντα στην αγορά, καθώς και στήριξη των προγραμμάτων ανάκτησης και ανακύκλωσης (για παράδειγμα, όσον αφορά τις συσκευασίες, τις ηλεκτρικές στήλες, τον ηλεκτρικό και ηλεκτρονικό εξοπλισμό και τα οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους).

Στις 16 Ιανουαρίου 2018, η Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση στην οποία εκτίθεται μια στρατηγική για τις πλαστικές ύλες σε μια κυκλική οικονομία. Η στρατηγική εντοπίζει βασικές προκλήσεις, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται τα χαμηλά ποσοστά επαναχρησιμοποίησης και ανακύκλωσης των πλαστικών

αποβλήτων, των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου που συνδέονται με την παραγωγή και την αποτέφρωση πλαστικών, και η παρουσία πλαστικών αποβλήτων στους ωκεανούς. Η Επιτροπή προτείνει, έως το 2030, όλες οι πλαστικές συσκευασίες να σχεδιάζονται ώστε να είναι ανακυκλώσιμες ή επαναχρησιμοποιήσιμες. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, η στρατηγική παρουσιάζει ένα ευρύ φάσμα μέτρων που επικεντρώνονται σε τέσσερις τομείς: 1) στη βελτίωση των οικονομικών παραμέτρων και της ποιότητας της ανακύκλωσης πλαστικών, 2) στον περιορισμό των πλαστικών αποβλήτων και απορριμμάτων, 3) στην προώθηση των επενδύσεων και της καινοτομίας στην αλυσίδα αξίας των πλαστικών υλών και 4) στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων για δράση σε παγκόσμια κλίμακα.

3.2.8 Βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι ένας από τους βασικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Καθώς βρισκόμαστε αντιμέτωποι με μια παγκόσμια έλλειψη φυσικών πόρων, η κύρια πρόκληση για παραγωγούς και καταναλωτές είναι πλέον τα «περισσότερα αποτελέσματα με λιγότερα μέσα». Για να ανταποκριθεί σε αυτή την πρόκληση κατά την παρούσα συγκυρία της κλιματικής αλλαγής και της αυξανόμενης ανάγκης για πηγές ενέργειας, η ΕΕ έχει εισαγάγει ολόκληρη σειρά πολιτικών και πρωτοβουλιών που στοχεύουν στη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή. Αυτές προβλέπεται να βελτιώσουν τις συνολικές περιβαλλοντικές επιδόσεις των προϊόντων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, να τονώσουν τη ζήτηση για καλύτερα προϊόντα και βελτιωμένες τεχνολογίες παραγωγής και να βοηθήσουν τους καταναλωτές να επιλέγουν με επίγνωση. Στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και, ειδικότερα, του νέου σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία, ανακοινώθηκε νομοθετική πρωτοβουλία για την πολιτική βιώσιμων προϊόντων με σκοπό να καταστούν τα προϊόντα κατάλληλα για μια κλιματικά ουδέτερη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και κυκλική οικονομία.

Τον Ιούλιο του 2008, η Επιτροπή πρότεινε δέσμη δράσεων και προτάσεων για τη βιώσιμη κατανάλωση και παραγωγή και τη βιώσιμη βιομηχανική πολιτική (SIP/BBΠ) (COM(2008)0397), που είχαν ως στόχο να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές επιδόσεις των προϊόντων καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής τους, να αυξήσουν την ευαισθητοποίηση των καταναλωτών και τη ζήτηση για βιώσιμα αγαθά και βιώσιμες τεχνολογίες παραγωγής, να προωθήσουν την καινοτομία στη βιομηχανία της ΕΕ και να ανταποκριθούν στις διεθνείς πτυχές. Το σχέδιο δράσης ΒΚΠ είχε ως αποτέλεσμα την ανάληψη πρωτοβουλιών στους εξής τομείς: επέκταση της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό, αναθεώρηση του κανονισμού για το οικολογικό σήμα, αναθεώρηση του κανονισμού για το σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου, θέσπιση νομοθεσίας για τις οικολογικές δημόσιες συμβάσεις, τον χάρτη πορείας για την αποδοτική χρήση των πόρων, και το σχέδιο δράσης για την οικολογική καινοτομία. Αυτά τα μέσα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η αναθεώρηση της οποίας το 2009 ενίσχυσε τη μακρόχρονη δέσμευση της ΕΕ να ανταποκριθεί στις προκλήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης, ενώ παράλληλα αναγνώρισε τη σημασία που έχει η ενίσχυση της συνεργασίας με εταίρους εκτός της ΕΕ, για παράδειγμα μέσω της Διαδικασίας του Μαρακές του ΟΗΕ.

Η οδηγία για τον οικολογικό σχεδιασμό διασφαλίζει την τεχνική βελτίωση των προϊόντων. Η αναθεώρηση της οδηγίας 2005/32/ΕΚ που έγινε το 2009 (οδηγία 2009/125/ΕΚ) επεξέτεινε το πεδίο εφαρμογής της σε συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα πέραν των προϊόντων που καταναλώνουν ενέργεια: πρόκειται για προϊόντα που δεν καταναλώνουν ενέργεια κατά τη χρήση, αλλά επηρεάζουν έμμεσα την κατανάλωση ενέργειας, όπως οι συσκευές που χρησιμοποιούν νερό, τα παράθυρα και τα μονωτικά υλικά. Το 2012 η Επιτροπή δημοσιοποίησε μια αναθεώρηση της οδηγίας 2009/125/ΕΚ, η οποία κατέληγε στο συμπέρασμα ότι δεν χρειάζεται άμεση επανεξέταση της οδηγίας για τον οικολογικό σχεδιασμό ή επέκταση του πεδίου εφαρμογής της σε μη συνδεδεμένα με την ενέργεια προϊόντα.

Το σύστημα EMAS της ΕΕ είναι ένα διαχειριστικό εργαλείο που δίνει τη δυνατότητα σε επιχειρήσεις και άλλους οργανισμούς να αξιολογούν, να αναφέρουν και να βελτιώνουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις. Το σύστημα διατίθεται στις επιχειρήσεις από το 1995, αλλά αρχικά περιοριζόταν στις επιχειρήσεις σε βιομηχανικούς τομείς. Από το 2001, ωστόσο, το EMAS είναι ανοιχτό σε όλους τους οικονομικούς τομείς, μεταξύ άλλων και στις δημόσιες και ιδιωτικές υπηρεσίες. Το 2009 ο κανονισμός EMAS ((ΕΚ) αριθ. 1221/2009) αναθεωρήθηκε και τροποποιήθηκε με στόχο να ενθαρρύνονται περισσότερο οι οργανισμοί να εγγραφούν στο EMAS. Αυτή η αναθεώρηση του κανονισμού EMAS βελτίωσε την εφαρμοσιμότητα και την αξιοπιστία του συστήματος και ενίσχυσε την ορατότητα και την προβολή του. Το 2017, τα παραρτήματα I, II και III του κανονισμού EMAS τροποποιήθηκαν ώστε να συμπεριλάβουν τις αλλαγές που συνδέονται με την αναθεώρηση του προτύπου ISO 14001: 2015. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2017/1505 για την τροποποίηση των εν λόγω παραρτημάτων τέθηκε σε ισχύ στις 18 Σεπτεμβρίου 2017.

Οι οικολογικές δημόσιες συμβάσεις είναι μια προαιρετική πολιτική που υποστηρίζει τις δημόσιες αρχές στην αγορά προϊόντων, υπηρεσιών και έργων με μειωμένο περιβαλλοντικό αντίκτυπο. Η έννοια των οικολογικών δημοσίων συμβάσεων έχει τα τελευταία χρόνια αναγνωρισθεί ευρέως ως χρήσιμο εργαλείο για τον προσανατολισμό της αγοράς προς πιο οικολογικά προϊόντα και πιο οικολογικές υπηρεσίες, και για τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που έχουν οι δραστηριότητες των δημοσίων αρχών. Τα εθνικά σχέδια δράσης είναι τα μέσα με τα οποία τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τις οικολογικές δημόσιες συμβάσεις. Οι δύο οδηγίες για τις δημόσιες συμβάσεις που εγκρίθηκαν το 2004 (οδηγίες 2004/18/ΕΚ και 2004/17/ΕΚ) περιείχαν για πρώτη φορά ειδικές αναφορές στη δυνατότητα να ενσωματώνονται περιβαλλοντικές παράμετροι στη διαδικασία ανάθεσης δημοσίων συμβάσεων, για παράδειγμα μέσω της συμπερίληψης περιβαλλοντικών απαιτήσεων στις τεχνικές προδιαγραφές, της χρήσης οικολογικών σημάτων ή της εφαρμογής κριτηρίων κατακύρωσης που βασίζονται σε περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά. Οι τρεις οδηγίες που εγκρίθηκαν τον Φεβρουάριο του 2014 ως τμήμα της αναθεώρησης των δημοσίων συμβάσεων βάσει της Πράξης για την ενιαία αγορά - οδηγίες 2014/24/ΕΕ (η κλασική οδηγία), 2014/25/ΕΕ (η οδηγία σχετικά με τις επιχειρήσεις κοινής ωφελείας) και 2014/23/ΕΕ (η οδηγία σχετικά με τις συμβάσεις παραχώρησης) - απλοποιούν τις σχετικές διαδικασίες βελτιώνοντας τις συνθήκες στον τομέα της καινοτομίας των επιχειρήσεων και ενθαρρύνοντας την ευρύτερη χρήση των οικολογικών δημοσίων συμβάσεων, υποστηρίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τη μεταστροφή προς μια οικονομία με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και αποδοτική χρήση των πόρων. Το 2008 η Επιτροπή δημοσιοποίησε μια ανακοίνωση με τίτλο «Οι δημόσιες συμβάσεις στην υπηρεσία του περιβάλλοντος» (COM(2008)0400), στην οποία περιγράφονται ορισμένα μέτρα που πρέπει να ληφθούν προκειμένου να υποστηριχθεί η εφαρμογή των οικολογικών δημοσίων συμβάσεων από τα κράτη μέλη και τις επιμέρους αναθέτουσες αρχές. Ως αποτέλεσμα, τα κριτήρια της ΕΕ σχετικά με τις οικολογικές δημόσιες συμβάσεις αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο της προαιρετικής προσέγγισης σχετικά με αυτές. Μέχρι σήμερα έχουν δημοσιευθεί 21 ομάδες κριτηρίων σχετικά με τις οικολογικές δημόσιες συμβάσεις για επιλεγμένους τομείς, όπως για παράδειγμα οι μεταφορές, ο εξοπλισμός μηχανοργάνωσης γραφείου, τα προϊόντα και οι υπηρεσίες καθαρισμού, οι κατασκευές, η θερμομόνωση, και τα προϊόντα και οι υπηρεσίες κηπουρικής.

Το EcoAP που παρουσίασε η Επιτροπή τον Δεκέμβριο του 2011 είναι διάδοχος του προγράμματος δράσης για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες (ETAP) (COM(2004)0038) και βασίζεται στην πείρα που αποκτήθηκε από αυτό. Το ETAP στόχο είχε την τόνωση της ανάπτυξης και της χρήσης περιβαλλοντικών τεχνολογιών και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας στον συγκεκριμένο τομέα. Το EcoAP συνδέεται κυρίως με την εμβληματική πρωτοβουλία «Ένωση καινοτομίας» της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Στόχος του είναι να επεκταθεί το πεδίο εφαρμογής των πολιτικών καινοτομίας στις πράσινες τεχνολογίες και την οικολογική καινοτομία και να υπογραμμιστεί ο ρόλος της περιβαλλοντικής πολιτικής ως παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης. Στοιχείει επίσης τα συγκεκριμένα εμπόδια στα οποία προσκρούει η οικολογική καινοτομία -

ιδίως στα εμπόδια και τις ευκαιρίες που δεν καλύπτονται από πιο γενικές πολιτικές καινοτομίας. Το EcoAP συνιστά ένα ευρύ πλαίσιο πολιτικής που μπορεί να χρηματοδοτηθεί από διαφορετικές πηγές. Από το 2014 έως το 2020, η βασική πηγή στήριξης θα είναι το «Ορίζων 2020». Στις άλλες πηγές συγκαταλέγονται τα ευρωπαϊκά διαρθρωτικά και επενδυτικά ταμεία, όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το πρόγραμμα LIFE για το περιβάλλον και τη δράση για το κλίμα, το πρόγραμμα COSME και η κοινή γεωργική πολιτική. Τα τελευταία χρόνια, πολλοί από τους στόχους της EcoAP έχουν συνδυαστεί με την έννοια της κυκλικής οικονομίας - μιας οικονομίας που μαθαίνει από τη φύση, και δεν αφήνει τίποτα να πάει χαμένο. Η οικολογική καινοτομία είναι το κλειδί για την επίτευξη πολλών πτυχών της κυκλικής οικονομίας: βιομηχανική συμβίωση ή οικολογία, σχεδιασμός μόνιμης ανακύκλωσης και νέα, καινοτόμα επιχειρηματικά μοντέλα κ.λπ. (βλ. επίσης το θεματολογικό δελτίο 2.5.6 σχετικά με την αποδοτικότητα των πόρων και την κυκλική οικονομία).

3.2.9 Τοπίο

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου (υπεγράφη στη Φλωρεντία, στις 20 Οκτωβρίου 2000) αντιμετωπίζει το τοπίο με ιδιαίτερη ευρύτητα. Έτσι, η έννοια του τοπίου επεκτείνεται πέρα από το «φυσικό» ή το «όμορφο» και περιλαμβάνει τόσο τις αστικές περιοχές όσο και την ύπαιθρο ενώ αναφέρεται εξίσου στις «υποβαθμισμένες» περιοχές, στις περιοχές «υψηλής ποιότητας» που ήδη αναγνωρίζονται ως εξαιρετικού κάλλους αλλά και στη μεγάλη πλειονότητα των «καθημερινών» περιοχών. Επιπλέον, ο ορισμός της Σύμβασης υπερβαίνει την οπτική εμπειρία που συναρτάται με μια περιοχή, ώστε να περιλάβει το σύνολο των παραγόντων που γίνονται αντιληπτοί με ενιαίο τρόπο από τον άνθρωπο μέσω του συνόλου των αισθήσεων, της μνήμης, της ιστορίας κ.λπ. Παράλληλα, η Σύμβαση αναγνωρίζει την αξία του τοπίου ως σημαντικού πόρου περιβαλλοντικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα και αποδίδει μεγάλη σημασία στον ρόλο της δημόσιας διαβούλευσης για τη λήψη των αποφάσεων σχετικά με την προστασία, τη διαχείριση και το σχεδιασμό του. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση του Τοπίου κυρώθηκε με τον ν. 3827/2010 «Κύρωση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για το Τοπίο» (ΦΕΚ Α' 30).

3.2.10 Πολιτιστική κληρονομιά

Η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς και των ιστορικών τόπων, διέπεται από τον ν. 3028/2002 (ΦΕΚ Α' 153) «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Το θεσμικό πλαίσιο προστασίας είναι επαρκές και υλοποιείται μέσω της κήρυξης ζωνών προστασίας σε όλες τις αναγνωρισμένες περιοχές ιστορικού και αρχαιολογικού ενδιαφέροντος, αλλά και με τη θεσμοθέτηση μέτρων και όρων κατά την αποκάλυψη νέων αρχαιολογικών ευρημάτων.

3.3 ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Συνοψίζοντας τα όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω στις προηγούμενες ενότητες, οι βασικοί περιβαλλοντικοί στόχοι, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις των Διεθνών, Ευρωπαϊκών και Εθνικών πολιτικών και στρατηγικών για την προστασία του περιβάλλοντος και την αειφόρο ανάπτυξη που αφορούν το ΠΕΠΘ 21-27 και ελήφθησαν υπόψιν κατά την προετοιμασία του, είναι οι εξής:

Περιβάλλον (γενικά – στρατηγικά)

- Επίτευξη του εθνικού στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου για το 2030 και της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050
- Ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας, της ανθεκτικότητας και μείωση της τρωτότητας στην κλιματική αλλαγή

- Επιτάχυνση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία, αποσυνδέοντας την οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση των πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος
- Προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου (ιδίως του αέρα, των υδάτων, του εδάφους και των δασών, των γλυκών υδάτων, των υγροτόπων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων)
- Μείωση των περιβαλλοντικών και κλιματικών πιέσεων που σχετίζονται με την παραγωγή και την κατανάλωση (ιδίως στους τομείς της ενέργειας, της βιομηχανικής ανάπτυξης, των κτιρίων και των υποδομών, της κινητικότητας και του συστήματος τροφίμων)

Βιοποικιλότητα - Χλωρίδα - Πανίδα

- Προστασία της βιοποικιλότητας και θέση αυτής σε πορεία ανάκαμψης έως το 2030, αποφυγή μη αναστρέψιμων απωλειών
- Αποφυγή πρόκλησης βλαβών στη χλωρίδα και την πανίδα και τα προστατευόμενα είδη
- Αποφυγή υποβάθμισης φυσικών χαρακτηριστικών εντός των Προστατευόμενων Περιοχών

Υδατικοί πόροι - Υγρά απόβλητα

- Διασφάλιση της καλής χημικής και οικολογικής κατάστασης των υδάτων
- Διασφάλιση της επαρκούς επαναπλήρωσης των υδροφορέων όπου γίνονται υδροληψίες πάσης φύσεως
- Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για ύδρευση, άρδευση και χρήση σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες
- Πρόληψη και περιορισμός των αρνητικών συνεπειών στην ανθρώπινη υγεία, το περιβάλλον, την πολιτιστική κληρονομιά και τις οικονομικές δραστηριότητες εξαιτίας κινδύνων πλημμύρας (ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας, της ανθεκτικότητας και μείωση της τρωτότητας στην κλιματική αλλαγή)

Έδαφος - Στερεά απόβλητα

- Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους
- Αποφυγή απομάκρυνσης του εδάφους και της φυτοκάλυψης εξαιτίας ανθρωπογενών παρεμβάσεων
- Αποφυγή διάβρωσης των εδαφών και του κινδύνου ερημοποίησης
- Μείωση αποβλήτων στο ελάχιστο μέσω της πρόληψης, επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης, κομποστοποίησης ή ανάκτησης ενέργειας

Κλιματικοί παράγοντες – Ενέργεια - Ατμοσφαιρική ρύπανση

- Περιορισμός της ανάγκης μετακινήσεων - Μείωση των περιβαλλοντικών συνεπειών του τομέα των μεταφορών
- Περιορισμός της ατμοσφαιρικής ρύπανσης
- Περιορισμός παραγωγής αερίων θερμοκηπίου (μετριασμός κλιματικής αλλαγής)
- Ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στην παραγωγή ενέργειας (μετριασμός κλιματικής αλλαγής)
- Συμβολή στην εξοικονόμηση ενέργειας (μετριασμός κλιματικής αλλαγής)

Πληθυσμός - Ανθρώπινη Υγεία

- Δημιουργία συνθηκών για τη βελτίωση της υγείας και μείωση ανισοτήτων υγείας
- Κοινωνική συνοχή και προστασία ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων
- Μείωση θορύβου οικιστικών περιοχών
- Ενίσχυση του τοπικού εισοδήματος και της απασχόλησης
- Ισορροπη εδαφική ανάπτυξη (σχέσεις πόλης - υπαίθρου)

Πολιτιστική Κληρονομιά - Τοπίο

- Προστασία, ανάδειξη και βελτίωση προσβασιμότητας ιστορικών κτιρίων, αρχαιολογικών χώρων και άλλων χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Προστασία και ανάδειξη τοπίου
- Βελτίωση ποσότητας και ποιότητας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό

Ακολούθως παρουσιάζεται η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών πτυχών στο Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027». Το Πρόγραμμα συμβάλλει στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης της Περιφέρειας, σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της, και στοχεύει μεταξύ άλλων στη διατήρηση της βιοποικιλότητας, στην ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, στην πρόληψη της ρύπανσης και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

Η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών πτυχών στο Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» αναδεικνύεται στο Στόχο Πολιτικής (ΣΠ2): *Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα*, ο οποίος διαθρώνεται από τους ακόλουθους Ειδικούς Στόχους:

- ΕΣ i: Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου
- ΕΣ ii: Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτή
- ΕΣ iv: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα
- ΕΣ v: Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού
- ΕΣ vi: Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία
- ΕΣ vii: Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και τη μείωση κάθε μορφής ρύπανσης

Ειδικότερα:

- Οσον αφορά τους ειδικούς στόχους ΕΣ i και ΕΣ ii, η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης είναι ένας από τους κύριους στόχους τόσο σε Ευρωπαϊκό / Εθνικό επίπεδο στον πλαίσιο της επιδίωξης για μια Ευρώπη «μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα», όσο και για τη Θεσσαλία. Οι ΕΣ i και ΕΣ ii βρίσκονται σε συμφωνία με κατευθύνσεις και προωθούν στόχους πολλών στρατηγικών και επιχειρησιακών σχεδίων Ευρωπαϊκής και εθνικής κλίμακας. Πιο συγκεκριμένα εναρμονίζονται με τις κατευθύνσεις του Άξονα 1.2 «Ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος της χώρας και χωροταξική μεταρρύθμιση» του 1ου Πυλώνα του Εθνικού Σχεδίου Ελλάδα 2.0 «Πράσινη Μετάβαση», ενώ προωθούν τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα και του Εθνικού Προγράμματος Ελέγχου της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (NAPCP) και Σχεδίων Ποιότητας Αέρα (AQP). Επίσης, υιοθετούν μέρος των προτεινόμενων δράσεων για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των κτιρίων που περιλαμβάνονται στην Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή. Οι δράσεις θα γίνουν με βάση τις προβλέψεις του ΚΕΝΑΚ.
- Οσον αφορά τον ειδικό στόχο ΕΣ iv, σύμφωνα με μελέτη του ESPON (2010) και το πρόγραμμα πρόβλεψης COSMO-CLIM, η Περιφέρεια Θεσσαλίας αναμένεται να επηρεασθεί σημαντικά από την κλιματική αλλαγή. Οι δράσεις του ΕΣ iv βρίσκονται σε συμφωνία με τον αντίστοιχο ΣΠ του ΕΣΠΑ 2021-2027 ο οποίος ενσωματώνει τις κατευθύνσεις και τις προτεραιότητες της Εθνικής Στρατηγικής Διαχείρισης Κινδύνων, της Εθνικής Στρατηγικής Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή και της Στρατηγικής για τα Δάση για την πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές.

- Ως προς το πόσιμο νερό, μετά την υλοποίηση σημαντικών έργων στο ΕΣΠΑ και την άρση κρίσιμων προβλημάτων σε περιοχές της Θεσσαλίας δεν καταγράφεται σημαντικό πρόβλημα ποιότητας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς, ούτε μη επάρκειάς του, ωστόσο απαιτείται η υλοποίηση δράσεων και έργων για την περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας, εξασφάλισης πλήρους επάρκειας και βιώσιμης διάθεσής του. Επίσης, απαραίτητη είναι η υλοποίηση σημαντικών μέτρων του ΣΔΛΑΠ. Η προτεραιοποίηση των σχετικών δράσεων θα γίνει σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Περιφερειακή εξειδίκευση του Εθνικού Επιχειρησιακού Σχεδίου για το πόσιμο νερό. Αναφορικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού θα ληφθεί υπόψη η οδηγία 2020/2184. Οι δράσεις του ΕΣ ν υλοποιούνται σε συνέργεια με τις αντίστοιχες του Σχεδίου Ελλάδα 2.0.
- Στο πλαίσιο της μετάβασης σε μία κυκλική και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία, στον ΕΣ νί περιλαμβάνεται η υλοποίηση δράσεων προτεραιότητας του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) το οποίο πρόκειται να επικαιροποιηθεί. Ο Ειδικός Στόχος νί προωθεί τις επιδιώξεις του ΕΣΔΑ για αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης απορριμμάτων και τη μείωση στο 10% από το 80% των απορριμμάτων προς ταφή. Επιπλέον, ενισχύει τον Εθνικό Στόχο του ΕΣΕΚ για τη διαχείριση & αξιοποίηση απορριμμάτων με τις σύγχρονες τεχνολογίες κυκλικής οικονομίας. Επίσης, συμπληρώνει τις δράσεις του Άξονα 1.4 του 1ου Γενικού Στόχου («Πράσινη Μετάβαση») του Εθνικού Σχεδίου Ελλάδα 2.0 αναφορικά με την προώθηση της ανακύκλωσης και της κυκλικής οικονομίας. Τέλος, προωθείται η ατζέντα της Πράσινης Συμφωνίας για μια οικονομία μηδενικών ρύπων.
- Οσον αφορά τον ειδικό στόχο ΕΣ vii, επισημαίνεται, ότι η εθνική πολιτική για τις πόλεις εντοπίζει ζητήματα ρύπανσης, έλλειψης περιβαλλοντικών υποδομών, έλλειψης πρασίνου και ελεύθερων χώρων. Τα παραπάνω αποτελούν ζητήματα και για τα οικιστικά κέντρα της Θεσσαλίας όπου η περιορισμένη παρουσία του πρασίνου και του υγρού στοιχείου επιδεινώνουν τις περιβαλλοντικές παραμέτρους τους. Ο Ειδικός στόχος ΕΣ (vii) επιλέγεται για παρεμβάσεις ενίσχυσης των πράσινων και μπλε υποδομών και της βιοποικιλότητας στο αστικό περιβάλλον, που στοχεύουν στην αύξηση των ελεύθερων χώρων πρασίνου, στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου, συνεπώς στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων σε αστικές περιοχές εκτός αυτών όπου θα υλοποιηθεί Ολοκληρωμένο Σχέδιο ΒΑΑ (στον Σ.Π. 5).

Επιπλέον, το Πρόγραμμα δεσμεύεται να λαμβάνει υπόψη την αρχή «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης⁴» στις παρεμβάσεις όλων των Στόχων Πολιτικής, σύμφωνα με την οποία οι οικονομικές δραστηριότητες που ενισχύονται από το ΠΕΠΘ 21-27 δε θα πρέπει να προκαλούν σημαντική επιβάρυνση για τους περιβαλλοντικούς στόχους του κανονισμού (ΕΕ) 2020/852 (Αρ. 17).

3.4 ΣΥΣΧΕΤΙΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2021-2027 ΜΕ ΑΛΛΑ ΣΧΕΔΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ

Στην ενότητα αυτή αξιολογούνται ο ευρωπαϊκός, εθνικός και περιφερειακός στρατηγικός σχεδιασμός καθώς και οι απορρέουσες προτεραιότητες και στόχοι αυτών. Έχοντας ως **στόχο** το Πρόγραμμα «Θεσσαλίας 2021-2027» **να διέπεται από συνάφεια και συμπληρωματικότητα, ως προς τα υπερκείμενα κείμενα στρατηγικού σχεδιασμού**, λαμβάνονται υπόψη οι στρατηγικοί στόχοι και οι αναπτυξιακές κατευθύνσεις των ακόλουθων προγραμματικών κειμένων:

⁴ Η τεκμηρίωση της συμβατότητας των Προγραμμάτων με την αρχή μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης αντιμετωπίζεται κεντρικά από την Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης (ΕΥΣΣΑ).

3.4.1 Προγράμματα και άλλα στρατηγικά κείμενα που λήφθηκαν υπόψη

3.4.1.1. ΕΣΠΑ 21-27 και τα Επιχειρησιακά Προγράμματα

Η Πολιτική Συνοχής στη νέα Προγραμματική Περίοδο θα υλοποιηθεί από 8 Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΤΕΠ), το πρόγραμμα Δίκαιης Μετάβασης που αφορά τις Περιφέρειες που επηρεάζονται από την ενεργειακή μετάβαση και 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), τα οποία θα διαχειριστούν τους πόρους του ΕΣΠΑ σύμφωνα με την κατανομή που παρουσιάζεται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 3-2: Κατανομή πόρων ΕΣΠΑ σε Προγράμματα νέας προγραμματικής περιόδου

Τίτλος	Ταμείο	Κατηγορία περιφερειών	Συνεισφορά ΕΕ	Εθνική συνεισφορά	Σύνολο
Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα-Καινοτομία	ΕΤΠΑ	Μετάβασης	441.962.802	294.641.868	736.604.670
		ΛΑΠ	2.215.814.087	391.026.015	2.606.840.102
	ΕΚΤ+	Μετάβασης	69.719.935	46.479.957	116.199.892
		ΛΑΠ	361.624.668	63.816.118	425.440.786
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση	ΕΚΤ+	Μετάβασης	510.805.709	340.537.139	851.342.848
		ΛΑΠ	2.813.713.652	496.537.703	3.310.251.355
Ψηφιακός Μετασχηματισμός	ΕΤΠΑ	Μετάβασης	101.576.159	67.717.439	169.293.598
		ΛΑΠ	559.520.419	98.738.897	658.259.316
	ΕΚΤ+	Μετάβασης	14.170.826	9.447.217	23.618.043
		ΛΑΠ	78.058.345	13.775.002	91.833.347
Περιβάλλον-Ενέργεια-Κλιματική Αλλαγή	ΕΤΠΑ	Μετάβασης	210.736.662	140.491.108	351.227.770
		ΛΑΠ	1.160.818.317	204.850.291	1.365.668.608
	ΤΣ		1.606.457.300	283.492.465	1.889.949.765
Υποδομές Μεταφορών	ΕΤΠΑ	Μετάβασης	86.764.974	57.843.316	144.608.290
		ΛΑΠ	477.934.737	84.341.424	562.276.161
	ΤΣ		1.289.625.810	227.581.025	1.517.206.835
Πολιτική Προστασία	ΕΤΠΑ	Μετάβασης	87.608.645	58.405.763	146.014.408
		ΛΑΠ	482.582.001	85.161.530	567.743.531
Τεχνική Βοήθεια	ΕΤΠΑ	Μετάβασης	35.729.837	23.819.891	59.549.728
		ΛΑΠ	196.813.646	34.731.820	231.545.466
	ΕΚΤ+	Μετάβασης	20.887.188	13.924.792	34.811.980
		ΛΑΠ	115.054.632	20.303.759	135.358.391
	ΤΣ		36.659.280	6.469.285	43.128.565
Ανατολική Μακεδονία Θράκη	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	402.497.728	71.029.011	473.526.739
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	140.736.289	24.835.816	165.572.105
Κεντρική Μακεδονία	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	906.961.547	160.052.038	1.067.013.585
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	317.125.773	55.963.372	373.089.145
Θεσσαλία	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	348.831.364	61.558.476	410.389.840
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	121.971.450	21.524.374	143.495.824
Ήπειρος	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	268.331.820	47.352.674	315.684.494
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	93.824.193	16.557.211	110.381.404
Δυτική Ελλάδα	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	395.789.433	69.845.194	465.634.627
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	138.390.685	24.421.886	162.812.571
Δυτική Μακεδονία	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	248.206.933	43.801.223	292.008.156
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	86.787.378	15.315.420	102.102.798
Στερεά Ελλάδα	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	268.331.820	47.352.674	315.684.494
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	93.824.193	16.557.211	110.381.404
Πελοπόννησος	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	258.269.377	45.576.949	303.846.326
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	90.305.786	15.936.315	106.242.101
Ιόνια Νησιά	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	181.123.976	31.963.055	213.087.031
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	63.331.330	11.176.117	74.507.447
Βόρειο Αιγαίο	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	275.127.013	48.551.826	323.678.839
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	59.789.473	10.551.083	70.340.556
Κρήτη	ΕΤΠΑ	ΛΑΠ	355.539.659	62.742.293	418.281.952

Τίτλος	Ταμείο	Κατηγορία περιφερειών	Συνεισφορά ΕΕ	Εθνική συνεισφορά	Σύνολο
	ΕΚΤ+	ΛΑΠ	124.317.055	21.938.304	146.255.359
Αττική	ΕΤΠΑ	Μετάβασης	599.388.217	599.388.217	1.198.776.434
	ΕΚΤ+	Μετάβασης	209.109.531	209.109.531	418.219.062
Νότιο Αιγαίο	ΕΤΠΑ	Μετάβασης	105.774.393	105.774.393	211.548.786
	ΕΚΤ+	Μετάβασης	36.901.682	36.901.682	73.803.364
ΤΔΜ	ΤΔΜ	Άρθρο 3, ΤΔΜ	908.526.240	171.798.748	1.080.324.988
	ΤΔΜ	Άρθρο 4 ΤΔΜ	466.533.172	82.329.383	548.862.555
Σύνολο	ΕΤΠΑ, ΤΣ, ΤΔΜ, ΕΚΤ+		20.540.287.141	5.194.038.300	25.734.325.441
Αλιείας, Θάλασσας και Υδατοκαλλιεργειών	ΕΤΘΑΥ		363.746.026	90.936.507	454.682.533

Πηγή: Σχέδιο ΕΣΠΑ Επίσημη Υποβολή

*ΛΑΠ: Λιγότερο Ανεπτυγμένες Περιφέρειες

3.4.1.2. Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Θεσσαλίας 2014-2020

Στο ΕΣΠΑ 2014-2020, το ΠΕΠ Θεσσαλίας 2014-2020 έχει σήμερα προϋπολογισμό δημόσιας δαπάνης 376,7 εκ. ευρώ, με συγχρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ (σε 5 Άξονες, ένας εκ των οποίων αφορά σε Τεχνική Βοήθεια) και το ΕΚΤ (σε 2 Άξονες, τον α-α 2.α, και τον α-α 6 που αφορά σε Τεχνική Βοήθεια).

Στον ακόλοθο πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή πόρων ανά Άξονα Προτεραιότητας και Θεματικό Στόχο η 5^η αναθεώρηση του ΠΕΠ.Θ.

ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2014 - 2020						
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΑΠ, ΘΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ				5Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ /12ος 2021		
ΕΔΕΤ	Α Π	Θ . Σ .	Ε.Π.	ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ/ΘΕΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΟΧΟΣ/ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ	ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗ	ΣΥΓΧΡ/ΝΗ ΔΔ
ΕΤΠΑ	1			ΑΠ.1: ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑΣ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ (ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΤΩΝ ΜΜΕ), ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΟΙΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΜΕ ΑΙΧΜΗ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ ΚΑΙ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗΣ ΑΞΙΑΣ	72.000.000	90.000.000
ΕΤΠΑ	1	1		Θ.Σ.1: Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας	1.248.000	1.560.000
ΕΤΠΑ	1	1	1.α	Ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας και ικανοτήτων ανάπτυξης αριστείας στον τομέα της έρευνας και καινοτομίας και προώθηση κέντρων ικανότητας, ιδίως των κέντρων ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος.	800.000	1.000.000
ΕΤΠΑ	1	1	1.β	Προαγωγή επιχειρηματικών επενδύσεων στην Ε&Κ, ανάπτυξη δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της ανώτατης εκπαίδευσης, ιδίως μέσω της προαγωγής επενδύσεων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών, στη μεταφορά τεχνολογίας, στην κοινωνική καινοτομία, στην οικολογική καινοτομία, στις εφαρμογές παροχής δημόσιων υπηρεσιών, στην ενθάρρυνση της ζήτησης, στη δικτύωση, στα συμπλέγματα φορέων και στην ανοιχτή καινοτομία μέσω ευφυούς	448.000	560.000

ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2014 - 2020						
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΑΠ, ΘΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ					5Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ /12ος 2021	
				εξειδίκευσης, καθώς και στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, πιλοτικών γραμμών, ενεργειών έγκαιρης επικύρωσης προϊόντων, προηγμένων ικανοτήτων παραγωγής και πρώτης παραγωγής ειδικά σε βασικές τεχνολογίες γενικής εφαρμογής και διάδοση των τεχνολογιών γενικής εφαρμογής.		
ΕΤΠΑ	1	2		Θ.Σ.2: Ενίσχυση της πρόσβασης σε ΤΠΕ και της χρήσης και ποιότητάς τους	560.000	700.000
ΕΤΠΑ	1	2	2.γ	Ενίσχυση των εφαρμογών ΤΠΕ για ηλεκτρονική κυβέρνηση, ηλεκτρονική μάθηση, ηλεκτρονική ένταξη, ηλεκτρονικό πολιτισμό και ηλεκτρονική υγεία.	560.000	700.000
ΕΤΠΑ	1	3		Θ.Σ.3: Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ	70.192.000	87.740.000
ΕΤΠΑ	1	3	3.α	Προαγωγή της επιχειρηματικότητας, ιδίως με τη διευκόλυνση της οικονομικής αξιοποίησης νέων ιδεών και ενίσχυση της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και μέσω θερμοκοιτίδων επιχειρήσεων.	68.192.000	85.240.000
ΕΤΠΑ	1	3	3.γ	Στήριξη της δημιουργίας και της επέκτασης προηγμένων ικανοτήτων για την ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών.	400.000	500.000
ΕΤΠΑ	1	3	3.δ	Στήριξη της ικανότητας των ΜΜΕ να αναπτύσσονται σε περιφερειακές, εθνικές και διεθνείς αγορές, και να συμμετέχουν σε διαδικασίες καινοτομίας.	1.600.000	2.000.000
ΕΤΠΑ	2B			Α.Π. 2B: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ	31.273.805	39.092.256
ΕΤΠΑ	2B	9		Θ.Σ.9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων	19.720.000	24.650.000
ΕΤΠΑ	2B	9	9.α)	Επενδύσεις στις υποδομές υγείας και στις κοινωνικές υποδομές που συμβάλλουν στην εθνική, περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη, μείωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την κατάσταση στον τομέα της υγείας, και προώθησης της κοινωνικής ένταξης με τη βελτίωση της πρόσβασης σε υπηρεσίες κοινωνικού, πολιτιστικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα και με τη μετάβαση από θεσμικές υπηρεσίες σε υπηρεσίες σε επίπεδο κοινότητας.	18.440.000	23.050.000
ΕΤΠΑ	2B	9	9.β)	Παροχή στήριξης για φυσική, οικονομική και κοινωνική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων κοινοτήτων εντός αστικών και αγροτικών περιοχών.	480.000	600.000
ΕΤΠΑ	2B	9	9.γ)	Παροχή στήριξης για κοινωνικές επιχειρήσεις.	800.000	1.000.000
ΕΤΠΑ	2B	9	9.δ)	Επενδύσεις που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία των τοπικών κοινοτήτων.	0	0
ΕΤΠΑ	2B	10		Θ.Σ. 10: Επένδυση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και τη δια βίου μάθηση	11.553.805	14.442.256
ΕΤΠΑ	2B	10	10	Επενδύσεις στην εκπαίδευση την κατάρτιση, και την επαγγελματική κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και δια βίου μάθηση με την ανάπτυξη υποδομών, κατάρτισης και εκπαίδευσης.	11.553.805	14.442.256

ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2014 - 2020					
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΑΠ, ΘΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ				5Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ /12ος 2021	
ΕΚΤ	2α			Α.Π. 2α: ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ - ΕΝΕΡΓΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ	71.880.327 89.850.410
ΕΚΤ	2α	8		Θ.Σ. 8: Προώθηση της βιώσιμης απασχόλησης υψηλής ποιότητας και υποστήριξης της κινητικότητας των εργαζομένων.	5.627.217 7.034.022
ΕΚΤ	2α	8	8.iii	Προώθηση της αυτοαπασχόλησης, της επιχειρηματικότητας και της δημιουργίας επιχειρήσεων, συμπεριλαμβανομένων καινοτόμων πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων.	3.072.217 3.840.272
ΕΚΤ	2α	8	8.v	Προσαρμογή των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στις αλλαγές.	2.555.000 3.193.750
ΕΚΤ	2α	9		Θ.Σ.9: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και των διακρίσεων	66.253.110 82.816.388
ΕΚΤ	2α	9	9.i	Ενεργός ένταξη με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών και της ενεργού συμμετοχής, και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας.	25.520.000 31.900.000
ΕΚΤ	2α	9	9.ii	Κοινωνικοοικονομική ενσωμάτωση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομ.	9.184.000 11.480.000
ΕΚΤ	2α	9	9.iii	Καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων και προώθηση της ισότητας των ευκαιριών.	10.560.000 13.200.000
ΕΚΤ	2α	9	9.iv	Βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές, βιώσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων της υγειονομικής περίθαλψης και των κοινωνικών υπηρεσιών γενικού συμφέροντος.	15.917.140 19.896.425
ΕΚΤ	2α	9	9.v	Προαγωγή της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της επαγγελματικής ένταξης σε κοινωνικές επιχειρήσεις καθώς και προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της οικονομίας της αλληλεγγύης προκειμένου να διευκολυνθεί η πρόσβαση στην απασχόληση.	5.071.970 6.339.963
ΕΚΤ	2α	9	9.vi	Στρατηγικές τοπικής ανάπτυξης με πρωτοβουλία τοπικών κοινοτήτων.	0 0
ΕΤΠΑ	3			Α.Π.3: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ – ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΕ ΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΣΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.	65.948.400 82.435.500
ΕΤΠΑ				Θ.Σ.4: Στήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς	17.280.000 21.600.000
ΕΤΠΑ	3	4	4.γ)	Στήριξη της ενεργειακής απόδοσης, της έξυπνης διαχείρισης της ενέργειας και της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας στις δημόσιες υποδομές, συμπεριλαμβανομένων των δημόσιων κτηρίων, και στον τομέα της στέγασης.	15.200.000 19.000.000
ΕΤΠΑ	3	4	4.ε)	Προαγωγή στρατηγικών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα για όλους τους τύπους περιοχών, ιδιαίτερα για τις αστικές περιοχές, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της αειφόρου πολυτροπικής αστικής κινητικότητας και των μέτρων προσαρμογής σχετικά με τον περιορισμό των επιπτώσεων.	2.080.000 2.600.000
ΕΤΠΑ				Θ.Σ.5: Προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και διαχείρισης κινδύνων	7.600.000 9.500.000

ΠΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2014 - 2020						
ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΠΟΡΩΝ ΑΝΑ ΑΠ, ΘΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ					5Η ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ /12ος 2021	
ΕΤΠΑ	3	5	5.α)	Στήριξη επενδύσεων για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, συμπεριλαμβανομένων των βασιζόμενων στο οικοσύστημα προσεγγίσεων	7.600.000	9.500.000
ΕΤΠΑ				Θ.Σ.6: Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προαγωγή της αποδοτικής χρήσης των πόρων	41.068.400	51.335.500
ΕΤΠΑ	3	6	6.α)	Επενδύσεις στον τομέα των αποβλήτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις.	5.000.000	6.250.000
ΕΤΠΑ	3	6	6.β)	Επενδύσεις στον τομέα των υδάτων για την ικανοποίηση των απαιτήσεων του κεκτημένου της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος και για την αντιμετώπιση των αναγκών που έχουν προσδιορισθεί από τα κράτη μέλη για επενδύσεις που υπερβαίνουν τις εν λόγω απαιτήσεις.	14.240.000	17.800.000
ΕΤΠΑ	3	6	6.γ)	Διατήρηση, προστασία, προαγωγή και ανάπτυξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.	8.448.000	10.560.000
ΕΤΠΑ	3	6	6.δ)	Προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και του εδάφους και προαγωγή των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων μέσω και του δικτύου NATURA 2000 και των «πράσινων» υποδομών.	2.000.000	2.500.000
ΕΤΠΑ	3	6	6.ε)	Ανάληψη δράσης για τη βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος, για την ανάπλαση των πόλεων, αναζωογόνηση και απολύμανση των υποβαθμισμένων περιβαλλοντικά εκτάσεων (συμπεριλαμβανομένων των προς ανασυγκρότηση περιοχών), τη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και την προώθηση μέτρων για τον περιορισμό του θορύβου.	11.380.400	14.225.500
				Α.Π. 4: ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ – ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	54.000.000	67.500.000
ΕΤΠΑ				Θ.Σ.7: Προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης σε υποδομές βασικών δικτύων	54.000.000	67.500.000
ΕΤΠΑ	4	7	7.α)	Στήριξη ενός πολυτροπικού ενιαίου ευρωπαϊκού χώρου μεταφορών μέσω επενδύσεων στο δίκτυο ΔΕΔ-Μ.	18.800.000	23.500.000
ΕΤΠΑ	4	7	7.β)	Ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας μέσω της σύνδεσης δευτερευόντων και τριτευόντων κόμβων στην υποδομή ΔΕΔ-Μ, συμπεριλαμβανομένων των πολυτροπικών κόμβων.	35.200.000	44.000.000
				Α.Π. 5: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΤΠΑ	5.160.000	6.450.000
				Α.Π. 6: ΤΕΧΝΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΕΚΤ	1.094.659	1.368.324
				ΣΥΝΟΛΑ	301.357.191	376.696.490

Από το σχεδιασμό του ΠΕΠ.Θ, και όλων των Περιφερειακών Προγραμμάτων, έως την υλοποίηση, οι δράσεις που καλύπτονται και χρηματοδοτούνται δρουν συνεργατικά με τις δράσεις των Τομεακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και με διαχωρισμό από αυτές. Ενδεικτικά, οι Μονάδες Επεξεργασίας Αποβλήτων και Βιοαποβλήτων (ΜΕΑ) στη Θεσσαλία όπως προβλέπονται στον εγκεκριμένο Περιφερειακό Σχεδιασμό

(ΠΕΣΔΑ) χρηματοδοτούνται από το Τομεακό Πρόγραμμα (ΥΜΕΠΕΡΑΑ), ενώ τα συστήματα συλλογής (κάδοι, οχήματα κ.α.) καθώς και τα «πράσινα σημεία» χρηματοδοτούνται από το ΠΕΠ.

Εν όψει λήξης της περιόδου του ΕΣΠΑ 2014-2020 στο τέλος του 2023, για το ΠΕΠ.Θ προβλέπεται πλήρης χρηματοδοτική απορρόφηση με επίτευξη των στόχων του, ενώ παράλληλα χρηματοδοτικές υπερβάσεις τομέων του (που οφείλονται κυρίως στην χρηματοδοτική απομείωση των ΠΕΠ το 2020 για την ενίσχυση Τομεακών ΕΣΠΑ για οριζόντιες δράσεις στήριξης πληττόμενων επιχειρήσεων από COVID-19 - στο ΠΕΠ.Θ η απομείωση ήταν τάξης 50 εκ. ευρώ -, καθώς και στην ανάγκη χρηματοδότησης νέων δράσεων αντιμετώπισης της COVID-19 στη Θεσσαλία που καθήλωσε την οικονομία το 2020-21 και επιβάρυνε τα μέγιστα το εθνικό σύστημα υγείας), καθώς και όποιες έκτακτες σημαντικές καθυστερήσεις σε έργα, προβλέπεται να αντιμετωπιστούν διαχειριστικά με μεταφορά τους σε άλλο Πρόγραμμα της τρέχουσας ή επόμενης Προγραμματικής Περιόδου.

3.4.1.3. Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

Βασικός στόχος του Ελληνικού Σχεδίου Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητας είναι η στροφή προς ένα νέο πιο **εξωστρεφές, ανταγωνιστικό και πράσινο οικονομικό μοντέλο**. Το σχέδιο αυτό περιλαμβάνει ένα περισσότερο ψηφιοποιημένο κράτος με φιλικότερο φορολογικό σύστημα και αποτελεσματικότερο δίκτυο κοινωνικής προστασίας. Στόχοι του σχεδίου είναι να γίνουν οι θεμελιώδεις οικονομικές και κοινωνικές μεταρρυθμίσεις που θα επηρεάσουν εξολοκλήρου την εθνική παραγωγική δραστηριότητα, τις καθεστωτικές νοοτροπίες και τους θεσμούς. Κεντρικός στόχος του όλου εγχειρήματος είναι η μετάβαση σε μια οικονομία που θα είναι αποτελεσματικότερη, συνδυάζοντας την καινοτομία και τον ψηφιακό εκσυγχρονισμό με την προστασία του περιβάλλοντος και την κοινωνική συνοχή. Το Ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας εναρμονίζεται πλήρως με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου η ελληνική οικονομία να μεταβεί ταχύτερα σε ένα πιο ψηφιοποιημένο και πράσινο μοντέλο ανάπτυξης. Το σχέδιο αποτελείται από τους ακόλουθους τέσσερις πυλώνες:

- Την πράσινη μετάβαση (το ποσό των επιχορηγήσεων αγγίζει τα 6,2 δις. ευρώ).
- Τη ψηφιακή μετάβαση (το ποσό των επιχορηγήσεων αγγίζει τα 2,1 δις. ευρώ).
- Την ενίσχυση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής με την ανάπτυξη δεξιοτήτων (το ποσό των επιχορηγήσεων αγγίζει τα 4,1 δις. ευρώ).
- Την ανάπτυξη των ιδιωτικών επενδύσεων και του θεσμικού και οικονομικού μετασχηματισμού (το ποσό των επιχορηγήσεων αγγίζει τα 4 δις. ευρώ).

Με οικονομικούς όρους, ο πρωταρχικός στόχος του Σχεδίου είναι να καλύψει το μεγάλο κενό σε επενδύσεις, στο εθνικό προϊόν και την απασχόληση, κενό ενδημικό των επιδόσεων της ελληνικής οικονομίας κατά την τελευταία δεκαετία, το οποίο επιδεινώθηκε λόγω της πανδημίας του COVID-19.

Σε αυτό το πλαίσιο, το ελληνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποσκοπεί στο να κινητοποιήσει σημαντικές δυνάμεις από τον ιδιωτικό τομέα χρησιμοποιώντας:

(α) σε σημαντικό βαθμό Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα για την πραγματοποίηση δημοσίων επενδύσεων,

(β) Εταιρείες Παροχής Ενεργειακών Υπηρεσιών για την πραγματοποίηση έργων ενεργειακής απόδοσης στον δημόσιο τομέα και,

(γ) συγχρηματοδοτήσεις μέσω ποικίλων χρηματοδοτικών εργαλείων ώστε να συγκεντρώσει σημαντικότερα επιπρόσθετα ιδιωτικά κεφάλαια για τις επιλέξιμες ιδιωτικές επενδύσεις.

Σε ό,τι αφορά τη λειτουργία των δημοσίων υπηρεσιών – περιλαμβανομένων σημαντικών τομέων όπως η υγεία, η εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση, η δικαιοσύνη και το δίκτυο κοινωνικής προστασίας, το

Σχέδιο προβλέπει σημαντικές επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της ποιότητας, της αποτελεσματικότητας και της πρόσβασης σε αυτές τις υπηρεσίες.

3.4.1.4. Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων

Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων περιλαμβάνει τις πολιτικές που πρέπει να εφαρμοστούν για την αντιμετώπιση των οικονομικών προκλήσεων:

- Στην Εργασία και Κοινωνική Πρόνοια.
- Στο Δημοσιονομικό και Χρηματοοικονομικό Τομέα.
- Στο Ρυθμιστικό Πλαίσιο των Ιδιωτικών Επενδύσεων και Συμπράξεων.
- Στις δαπάνες για την Έρευνα, την Τεχνολογική Ανάπτυξη και την Καινοτομία.
- Στις απαιτούμενες αλλαγές για την Ενέργεια, το Κλίμα και το Περιβάλλον.
- Στον εκσυγχρονισμό της Δημόσιας Διοίκησης και της Δικαιοσύνης.
- Στις ρυθμίσεις για το Διεθνές Εμπόριο και τις Ξένες Επενδύσεις.
- Στις ανάγκες σε Υποδομές και Μεταφορές.
- Στις απαιτούμενες προσαρμογές της Αγροτικής Ανάπτυξης.
- Στις αναγκαίες παρεμβάσεις για την Εκπαίδευση και Επαγγελματική Κατάρτιση.

3.4.1.5. Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού

Η Βίβλος Ψηφιακού Μετασχηματισμού περιλαμβάνει τις αρχές, τους μηχανισμούς και τα έργα που θα συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας. Οι βασικές παρεμβάσεις του Ψηφιακού Μετασχηματισμού ενσωματώνουν σειρά δράσεων και έργων που οργανώνονται σε έξι διακριτούς στρατηγικούς άξονες, τους εξής:

- Συνδεσιμότητα.
- Ψηφιακές Ικανότητες και Δεξιότητες.
- Ψηφιακό Μετασχηματισμό των Επιχειρήσεων.
- Μετάβαση σε μια Ψηφιακή Δημόσια Διοίκηση.
- Ψηφιακή Καινοτομία.
- Αξιοποίηση των Αναδυόμενων και Προηγμένων Τεχνολογιών.

Το σχέδιο που έχει καταρτίσει το υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης στηρίζεται σε 14 κατευθυντήριες αρχές που διαφοροποιούν τον μέχρι σήμερα σχεδιασμό στα έργα τεχνολογίας του δημοσίου, δεκάδες από τα οποία ολοκληρώθηκαν χωρίς να προσφέρουν τις αντίστοιχες υπηρεσίες στους πολίτες. Οι κύριες κατευθυντήριες αρχές για την υλοποίηση του ψηφιακού μετασχηματισμού είναι:

- Υπηρεσίες ψηφιακές εξ' ορισμού.
- Αρχή «μόνον άπαξ».
- Εξ' ορισμού διαλειτουργικός χαρακτήρας.
- Διακαναλικές ψηφιακές υπηρεσίες με προτεραιότητα στην εξυπηρέτηση μέσω νέων κινητών συσκευών.
- Πολιτο-κεντρική προσέγγιση σχεδιασμού ψηφιακών υπηρεσιών για υπηρεσίες φιλικές προς το χρήστη.
- Επαναχρησιμοποίηση δομικών στοιχείων και λύσεων.
- Υιοθέτηση ανοικτών και συμμετοχικών διαδικασιών για την αξιολόγηση και το σχεδιασμό ψηφιακών υπηρεσιών.

- ο Κατάργηση των αποκλεισμών και καθολική προσβασιμότητα.
- ο Διευκόλυνση της διασυννοριακής εξυπηρέτησης των πολιτών.
- ο Αξιοπιστία και εμπιστοσύνη.
- ο Ανοικτότητα και ενίσχυση της διαφάνειας.
- ο Ανάπτυξη ασφαλούς λογισμικού και συστημάτων από το σχεδιασμό τους.
- ο Υιοθέτηση ευέλικτων μοντέλων για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την προμήθεια έργων και υπηρεσιών.
- ο Απλούστευση Διαδικασιών.

3.4.1.6. Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών της Ελλάδας

Ο πρωταρχικός στόχος του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών είναι να αποτελέσει τη βάση για την αιμόφορο ανάπτυξη των υποδομών και των υπηρεσιών του μεταφορικού συστήματος της Ελλάδας, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, η οποία θα συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα του τομέα μεταφορών της χώρας. Το Εθνικό Σχέδιο Μεταφορών καθορίζει την αναπτυξιακή στρατηγική του τομέα μεταφορών για τα επόμενα 20 χρόνια. Οι Στρατηγικοί Στόχοι του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών είναι:

- Οικονομική ανάπτυξη και αποδοτικότητα στην ανάπτυξη και λειτουργία του συστήματος μεταφορών, σε Περιφερειακό και Εθνικό επίπεδο, όπως εκτιμώνται μέσω του χρόνου μετακίνησης, της αξιοπιστίας και της οικονομικής αποδοτικότητας.
- Ενίσχυση της συνδεσιμότητας των μεταφορών, η οποία περιλαμβάνει τη συνδεσιμότητα με τα νησιά και μεταξύ συμπληρωματικών μέσων μεταφοράς, τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων, την εδαφική συνοχή και τη διασυννοριακή σύνδεση με χώρες εντός/ εκτός ΕΕ.
- Εξασφάλιση ενός περιβαλλοντικά βιώσιμου τομέα μεταφορών.
- Παροχή προσβασιμότητας και κοινωνικής ένταξης σε σχέση με την απασχόληση, την εκπαίδευση και τις κοινωνικές υπηρεσίες για τον πληθυσμό.
- Διατήρηση ασφάλειας και προστασίας του συστήματος μεταφορών.

Σε ειδικότερη αναφορά του Σχεδίου, και σχετικά με τη συντήρηση του οδικού δικτύου, καταγράφεται η έλλειψη ολοκληρωμένης βάσης δεδομένων οδικών υποδομών, τόσο σε κεντρικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την απουσία συστηματικών κυκλοφοριακών μετρήσεων, εμποδίζει τη διαμόρφωση σαφούς εικόνας, τόσο της ποιοτικής κατάστασης του οδικού δικτύου όσο και των κυκλοφοριακών του φόρτων. Το γεγονός αυτό δυσχεραίνει σημαντικά τον ορθολογικό σχεδιασμό και προγραμματισμό της ανάπτυξης και συντήρησης οδικών υποδομών από τους φορείς. Για την αντιμετώπισή του προτείνεται η ανάπτυξη σύγχρονων εργαλείων ορθολογικού σχεδιασμού και προγραμματισμού για την ανάπτυξη και συντήρηση εθνικών και επαρχιακών οδών.

3.4.1.7. Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη

Συνιστά το πλαίσιο του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας στο οποίο διαμορφώνονται οι κατευθύνσεις για την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης, η οποία θέτει τις βάσεις για μια ριζική μεταρρύθμιση των πολιτικών πρόληψης και καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Πιο ειδικά, το όραμα της Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη βασίζεται σε τρεις άξονες:

- Άμβλυνση των ανισοτήτων με έμφαση στην αποτελεσματική προστασία των πλέον ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού.

- Εκσυγχρονισμός των δημόσιων πολιτικών ένταξης με έμφαση στον ενεργητικό χαρακτήρα των μέτρων και την αναπτυξιακή διάσταση των κοινωνικών δαπανών.
- Αναβάθμιση του πλαισίου συνεργασίας κράτους, κοινωνίας των πολιτών και αγοράς με έμφαση στην δημιουργία ισχυρών εταιρικών σχέσεων για την καταπολέμηση της φτώχειας και του αποκλεισμού.

Η Εθνική Στρατηγική εξυπηρετεί την προώθηση του υποδείγματος της Ενεργητικής Ένταξης των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού, που συνδυάζει την επαρκή ενίσχυση του εισοδήματος, την προώθηση στην απασχόληση χωρίς αποκλεισμούς και την πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες φροντίδας, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τον αντίκτυπο των μέτρων στην κοινωνική και οικονομική ενσωμάτωση των ευάλωτων ατόμων, όσο και τις πιθανές μεταξύ τους συνέργειες. Κατά συνέπεια στόχοι της Περιφερειακής Στρατηγικής αποτελούν:

- Η διασφάλιση αξιοπρεπούς βιοτικού επιπέδου των ανθρώπων χωρίς επαρκείς πόρους για την κάλυψη των αναγκών μέσω της στήριξης του εισοδήματος.
- Η προώθηση ενεργητικών μέτρων απασχόλησης και η σύνδεση με την αγορά εργασίας.
- Η παροχή συμβουλών, υγειονομικής περίθαλψης, φροντίδας, ψυχολογικής και κοινωνικής αποκατάστασης σε ανθρώπους που έχουν ιδιαίτερη ανάγκη για την πρόσβαση σε τέτοιου είδους υπηρεσίες αλλά δεν έχουν τα μέσα και τη γνώση και για να ωφεληθούν από αυτές.

3.4.1.8. Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία

Σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική οικονομία ⁵ κεντρικός στόχος για την ελληνική οικονομία κατά τα επόμενα χρόνια πρέπει να είναι η συστηματική αύξηση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας (δηλαδή της σχετικής συμμετοχής των διεθνώς εμπορεύσιμων αγαθών και υπηρεσιών στο εθνικό προϊόν), καθώς και η στενότερη διασύνδεση της παραγωγής με την τεχνολογία και την καινοτομία. Η στροφή της οικονομίας προς αυτή την κατεύθυνση, και με τρόπο συμβατό με τους κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς στόχους της χώρας, μπορεί να επιτευχθεί σταδιακά στα επόμενα χρόνια με συνδυασμένες δράσεις της συνολικής οικονομικής πολιτικής. Αυτές θα υποβοηθήσουν και την αποτελεσματικότερη διασύνδεση της ελληνικής οικονομίας με τις τάσεις στην ευρωπαϊκή και παγκόσμια οικονομία και την ανάπτυξη συγκριτικών πλεονεκτημάτων.

Επιμέρους πλευρές που εκφράζουν αυτή τη στροφή της οικονομίας και που μπορούν να προκύψουν συνδυαστικά από τις δράσεις που προτείνονται παρακάτω αποτελούν:

- Η άνοδος των συνολικών επενδύσεων και των εξαγωγών, ως ποσοστού του ΑΕΠ, ώστε να κινηθούν σταδιακά από τα σημερινά επίπεδα, του 12% και 37% περίπου αντίστοιχα, προς αυτά του 24% και 68%, δηλαδή προς τον μέσο όρο των άλλων μικρών ανοικτών οικονομιών της Ευρωζώνης.
- Η συστηματική άνοδος των εταιρικών επενδύσεων και των εξαγωγών αγαθών (σήμερα βρίσκονται μόλις στο 8% και 19% του ΑΕΠ αντίστοιχα).
- Η σταδιακή αύξηση του αριθμού των επιχειρήσεων μεσαίου και μεγάλου μεγέθους, που αποτελεί προϋπόθεση για την αύξηση της παραγωγικότητας σε σημαντικούς τομείς της οικονομίας, όπως και για την ενίσχυση των εξαγωγών. Παράλληλα, η καλύτερη διασύνδεση επιχειρήσεων μικρού

⁵ Ιούλιος 2020

και μεσαίου μεγέθους με τις μεγαλύτερες, ώστε να ενισχυθεί έμμεσα και περαιτέρω η εξωστρέφεια της οικονομίας.

- Η ενίσχυση της μισθωτής εργασίας, ώστε να υπάρξει μείωση του σχετικού μεγέθους της άτυπης οικονομίας, κίνητρα για επένδυση σε εκπαίδευση και γνώση, και αντιστροφή της διαρροής ανθρώπινου δυναμικού στο εξωτερικό, όπως και η διευκόλυνση της κινητικότητας εργαζομένων ανάμεσα σε επιχειρήσεις και κλάδους. Ανάπτυξη δεξιοτήτων, συνεχόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση από τον ιδιωτικό τομέα.
- Η λειτουργία της οικονομίας ως ένα περισσότερο ανοικτό σύστημα με απλούστερους κανόνες, χαμηλότερο ρυθμιστικό και διοικητικό βάρος και εντονότερο ανταγωνισμό στις αγορές.
- Η δημιουργία θυλάκων τεχνολογίας αιχμής σε επιμέρους κλάδους που θα αναπτύξουν και θα εφαρμόσουν καινοτομία σε παγκόσμια κλίμακα.
- Η ενίσχυση της αποταμίευσης των νοικοκυριών εγχωρίως και η διοχέτευση μεγαλύτερου μέρους των αποταμιεύσεων αυτών σε εταιρικές επενδύσεις. Η διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των μικρών και μεσαίων, σε μετοχικά κεφάλαια.
- Η ενίσχυση της οικονομίας ως τοπικού κέντρου, στη βάση αφενός της προσέλκυσης ανθρώπινου κεφαλαίου και αφετέρου της οικονομικής ανάπτυξης, της ιστορίας και του πολιτισμού.

3.4.2 Χωροταξικά πλαίσια και άλλα σχέδια που λήφθηκαν υπόψη

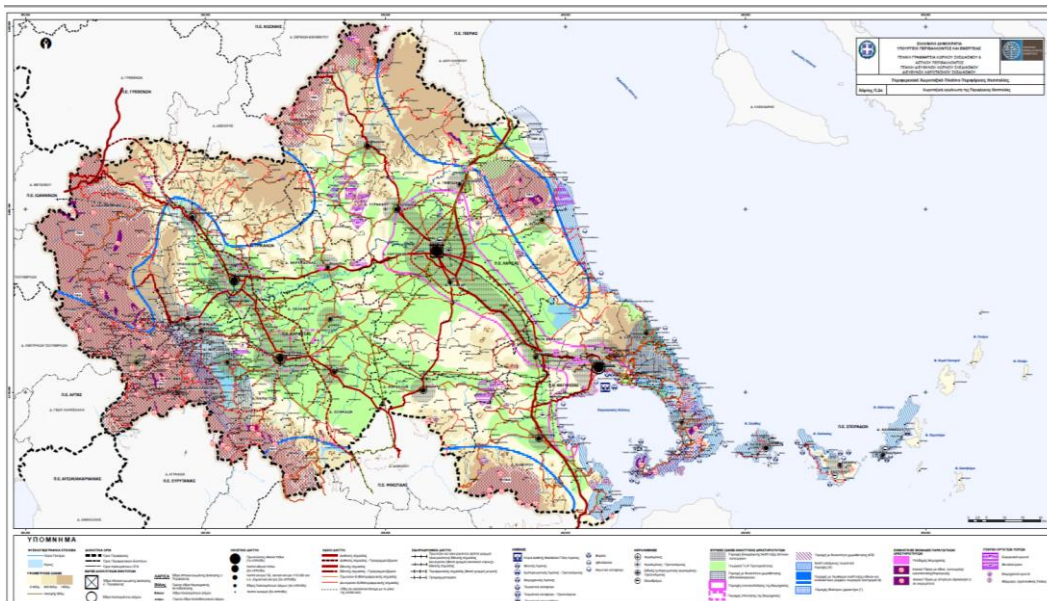
3.4.2.1. Γενικό και Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης

Οι βασικές αρχές του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΦΕΚ Α' 128/2008) καθώς και του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 269/Α.Α.Π./15.11.2018), λαμβάνονται υπόψη για τον σχεδιασμό και την κατάρτιση του Προγράμματος «Θεσσαλίας 2021-2027».

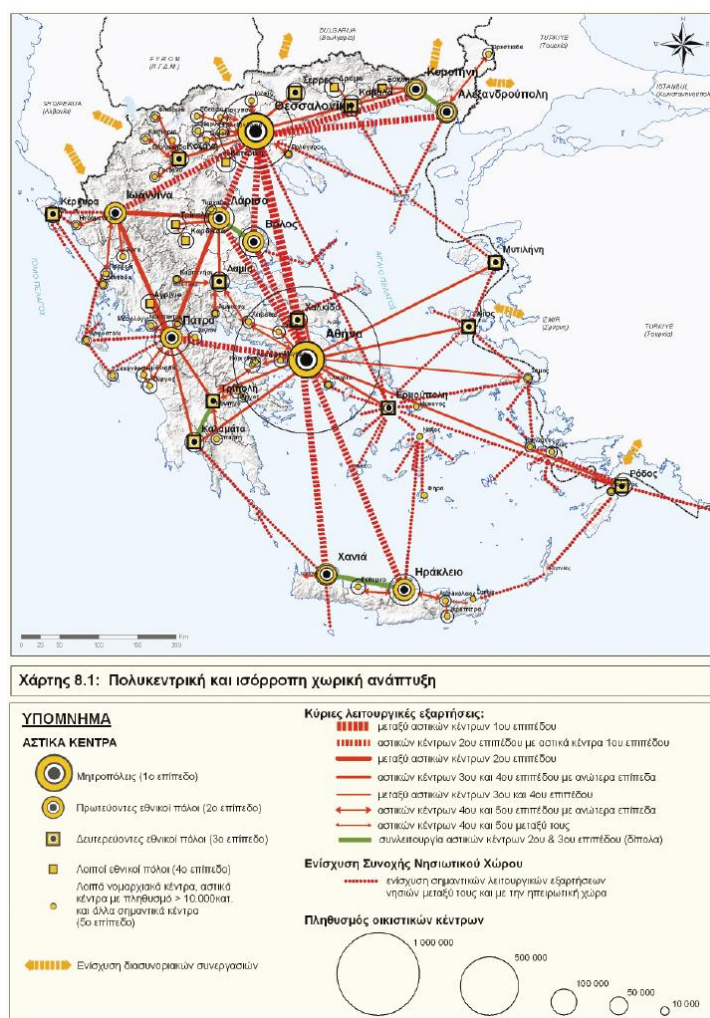
Σκοπός του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.) είναι ο προσδιορισμός στρατηγικών κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη χωρική ανάπτυξη και την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου για τα επόμενα 15 χρόνια, λαμβάνοντας υπόψη:

- την ανάγκη για: α) προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και σφαιρικά ανταγωνιστικής ανάπτυξης, β) κατοχύρωση της παραγωγικής και κοινωνικής συνοχής, γ) διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς στο σύνολο του εθνικού χώρου και στις επί μέρους ενότητες του και δ) ενίσχυση της θέσης της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο,
- τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η χώρα, σε διεθνές και κοινοτικό επίπεδο, για τη διαχείριση του χώρου, το περιβάλλον και την αειφορία,
- την υποχρέωση εναρμόνισης με το εθνικό πρόγραμμα δημοσίων επενδύσεων, το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013 και άλλα γενικά ή ειδικά αναπτυξιακά προγράμματα εθνικής σημασίας που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του εθνικού χώρου,
- την ανάγκη εναρμόνισης με τους γενικούς και επί μέρους οικονομικούς στόχους που έχουν τεθεί στο πλαίσιο του Αναθεωρημένου Προγράμματος Σταθερότητας και Ανάπτυξης, καθώς και με τις προτεραιότητες του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση,

- ότι το Γενικό Πλαίσιο αποτελεί, κατά νόμο, τη βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και την ανάπτυξη του εθνικού χώρου.

Εικόνα 3.3: Χάρτης Π.2α – Χωροταξική Οργάνωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 269/Α.Α.Π./15.11.2018).

Εικόνα 3.4: Χάρτης 8.1 – Πολυκεντρική και ισόρροπη χωρική ανάπτυξη (ΦΕΚ Α' 128/2008).

Σήμερα είναι σε ισχύ το αναθεωρημένο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΦΕΚ 269/Α.Α.Π./15.11.2018), σκοπός του οποίου είναι:

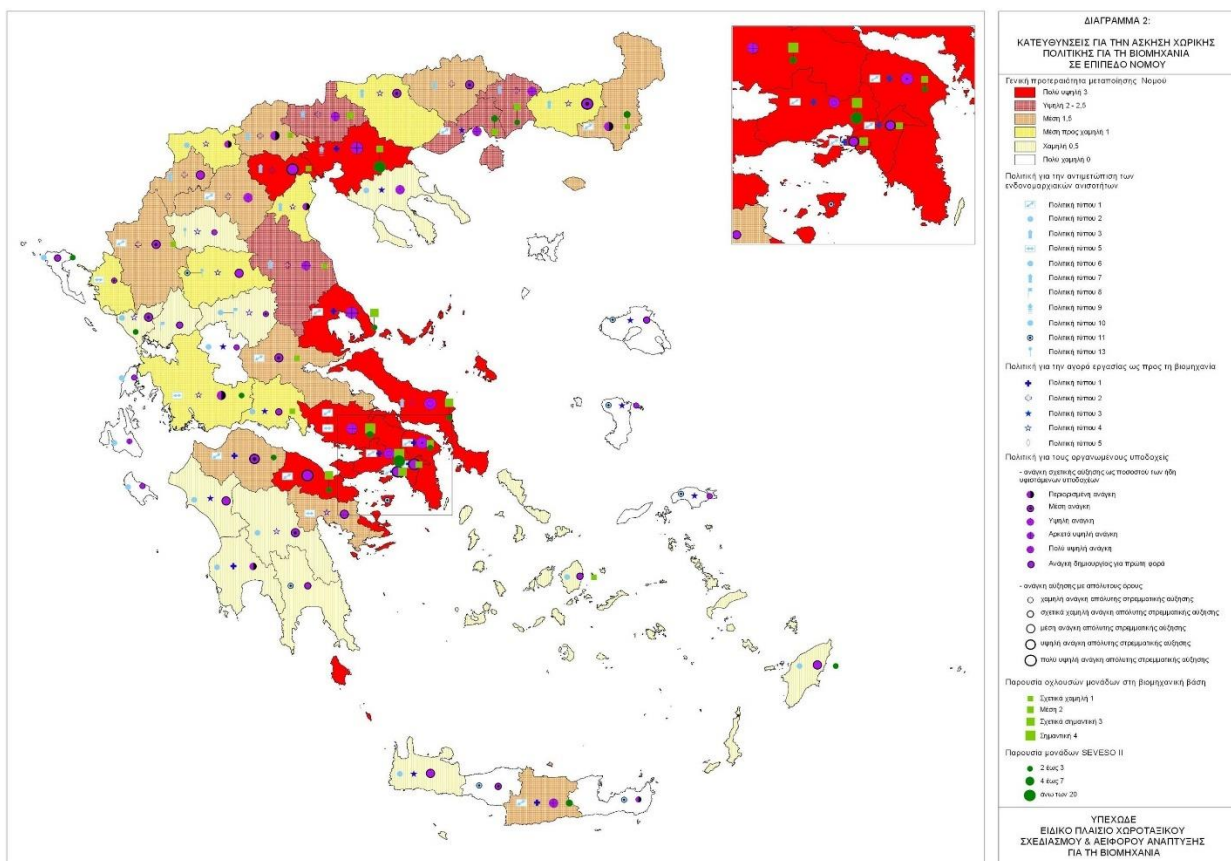
- 1.- Ο προσδιορισμός κατευθύνσεων για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη της Περιφέρειας, τη χωρική οργάνωση των παραγωγικών τομέων, της μεταφορικής και των λοιπών υποδομών και την προστασία και διαχείριση των φυσικών πόρων.
- 2.- Η εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών κατευθύνσεων, προτεραιοτήτων και επιλογών του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων ΧΣΑΑ.
- 3.- Η προσαρμογή του σχεδιασμού στα νέα δεδομένα και τις πολιτικές, στο πλαίσιο της ασκούμενης δημοσιονομικής πολιτικής.
- 4.- Η εξασφάλιση ενός σταθερού πλαισίου σχεδιασμού για τη χωροθέτηση των χρήσεων.
- 5.- Η παροχή των αναγκαίων κατευθύνσεων προς τα υποκείμενα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού για την προώθηση των στόχων της Περιφέρειας.

Το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027», είναι συμβατό με το ως άνω πλαίσιο, καθώς, συμβάλει στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης της Περιφέρειας. Οι ολοκληρωμένες αστικές στρατηγικές που περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα απαρτίζονται από αλληλένδετες δράσεις που επιδιώκουν την επίτευξη μακροχρόνιας βελτίωσης των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, κοινωνικών και δημογραφικών συνθηκών στις αστικές περιοχές της Περιφέρειας.

3.4.2.2. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία

Σκοπός του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τη Βιομηχανία (ΥΑ 11508 ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13-4-09) είναι ο μετασχηματισμός της χωρικής διάρθρωσης του εθνικής σημασίας τομέα της βιομηχανίας προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης, η οποία περιλαμβάνει τρεις διαστάσεις: την προστασία του περιβάλλοντος, την κοινωνική ισότητα και συνοχή και την οικονομική ευημερία.

Η χωροταξική κατανομή της βιομηχανίας χαρακτηρίζεται από έντονη συγκέντρωση σε λίγες περιοχές. Η συγκέντρωση αντανakλά την υψηλή εξάρτηση της Ελληνικής βιομηχανίας από τις υποδομές και την αγορά των δύο μητροπόλεων, κάτι που σημαίνει ότι βίαιες προσπάθειες απομάκρυνσής της ενέχουν προφανείς κινδύνους και για τη μεταποιητική βάση της χώρας και για τις αγορές εργασίας των μητροπόλεων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, επιπλέον, πρόκειται για μονάδες που από τη φύση τους έχουν στενή σχέση και με άλλα χαρακτηριστικά του μητροπολιτικού περιβάλλοντος (εστίες καινοτομίας, εξειδικευμένη εργασία) και που, συχνά, αποτελούν μια από τις ανταγωνιστικές αιχμές της Ελληνικής βιομηχανίας. Παράλληλα, ο τρόπος χωρικής ανάπτυξης της βιομηχανίας στις μητροπολιτικές Ζώνες χαρακτηρίζεται από έντονες αδυναμίες περιβαλλοντικού και πολεοδομικού χαρακτήρα.

Ανάμεσα στους βασικούς στόχους του πλαισίου είναι και η προώθηση της ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής συνιστώσας στη χωρική διάρθρωση της δραστηριότητας, κυρίως με την προαγωγή οργανωμένων μορφών χωροθέτησης της βιομηχανίας.

Το εν λόγω Πλαίσιο σχετίζεται με το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» καθότι αφορά σε μία σειρά μέτρων για τη χωροθέτηση και λειτουργία των βιομηχανικών μονάδων της περιοχής μελέτης. Πιο συγκεκριμένα έχει ληφθεί υπόψη σε μέτρα που αφορούν στη δημιουργία μητρώου βιομηχανικών μονάδων, στη θεσμοθέτηση ορίων εκπομπής ρύπων, στην ανάγκη καθορισμού νέων ευαίσθητων αποδεκτών, στην τήρηση αρχείου-μητρώου εγκαταστάσεων που εντάσσονται στις οδηγίες IPPC και SEVESO κ.α.

3.4.2.3. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ)

Ο νόμος 3851 του 2010 (Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής) ενισχύει το Ειδικό Χωροταξικό καθώς προβλέπει ότι οι ΑΠΕ, ως περιβαλλοντικά φιλικές μορφές ενέργειας, επιτρέπεται να χωροθετούνται κατ' αρχήν παντού, εκτός από τις περιοχές απολύτου προστασίας της φύσης ή άλλες περιοχές υψηλής οικολογικής αξίας όπως οι υγρότοποι διεθνούς προστασίας (RAMSAR) και οι οικότοποι προτεραιότητας. Επίσης προβλέπει ότι η εγκατάσταση έργων ΑΠΕ επιτρέπεται σε γαίες υψηλής παραγωγικότητας υπό αυστηρούς περιορισμούς για την μέγιστη κάλυψη (μικρότερο του 1% της καλλιεργήσιμης γης ανά νομό) ώστε να διατηρείται ο αγροτικός χαρακτήρας των μείζονων εκτάσεων.

Στο πλαίσιο σχεδιασμού του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», λήφθηκε υπόψη η αναγκαιότητα ενίσχυσης των ΑΠΕ για την απεξάρτηση της Περιφέρειας από τα ορυκτά καύσιμα και την προώθηση της ενεργειακής της αυτονομίας.

3.4.2.4. Θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός

Δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 101/Α/12.06.2018 ο νόμος 4546/2018 «Ενσωμάτωση στην Ελληνική νομοθεσία της Οδηγίας 2014/89/ΕΕ «περί θεσπίσεως πλαισίου για το θαλάσσιο χωροταξικό σχεδιασμό και άλλες διατάξεις».

Ο νέος νόμος περιλαμβάνει σημαντικές διατάξεις για την εναρμόνιση του εθνικού δικαίου με την Οδηγία 2014/89/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Ιουλίου 2014 για την αποτελεσματική εφαρμογή του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού στα ύδατα της ΕΕ και τη δημιουργία ενός κοινού πλαισίου στα κράτη-μέλη της ΕΕ που θα συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη των θαλάσσιων δραστηριοτήτων και την αειφόρο χρήση των θαλάσσιων πόρων.

Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός εντάσσεται στην ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική της ΕΕ, ως το διατομεακό μέσο πολιτικής που επιτρέπει στις δημόσιες αρχές και τους ενδιαφερομένους να εφαρμόζουν συντονισμένη, ολοκληρωμένη και διασυννοριακή προσέγγιση και συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων του άρθρου 3, σύμφωνα και με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (Σύμβαση UNCLOS), που κυρώθηκε με το ν. 2321/1995 (Α' 136).

Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός περιλαμβάνει:

- Την Εθνική χωρική στρατηγική για τον θαλάσσιο χώρο η οποία αποτελεί μέρος της εθνικής χωρικής στρατηγικής του άρθρου 3 του ν. 4447/2016.
- Τα θαλάσσια χωροταξικά σχέδια τα οποία αντιστοιχούν στο περιφερειακό επίπεδο σχεδιασμού του άρθρου 2 του ν. 4447/2016 και αναφέρονται σε θαλάσσιες και παράκτιες χωρικές ενότητες που μπορεί να είναι υπό-περιφερειακού, περιφερειακού ή δια-περιφερειακού επιπέδου.

Η Στρατηγική προσδιορίζει τις στρατηγικές κατευθύνσεις για τις θαλάσσιες περιοχές και τις παράκτιες ζώνες και υποδεικνύει την αναγκαιότητα για την εκπόνηση Σχεδίων.

Ο θαλάσσιος χωροταξικός σχεδιασμός συμβάλλει στη βιώσιμη ανάπτυξη στη θάλασσα, που περιλαμβάνει τον τομέα της ενέργειας, της ναυτιλίας, της αλιείας και της υδατοκαλλιέργειας, του τουρισμού, της εξόρυξης πρώτων υλών, καθώς και τη διατήρηση, προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, περιλαμβανομένης της ανθεκτικότητας στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Σε αυτή τη βάση, μέσω του θαλάσσιου χωροταξικού σχεδιασμού μπορούν να οριοθετούνται, μεταξύ άλλων, περιοχές για:

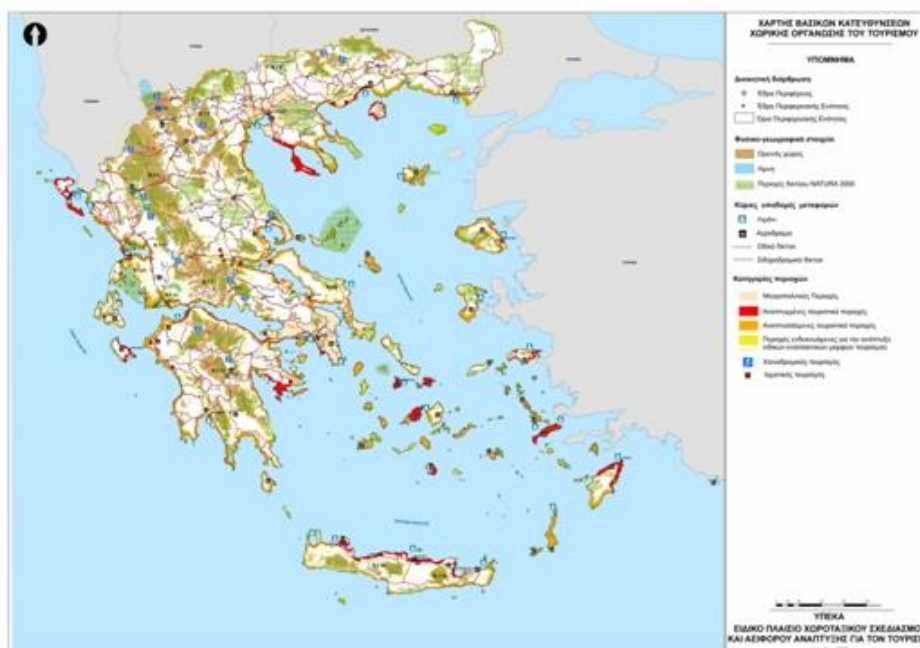
- Υδατοκαλλιέργεια
- Αλιεία

- Εγκαταστάσεις και υποδομές για έρευνα, εκμετάλλευση και εξόρυξη πετρελαίου, φυσικού αερίου, καθώς και άλλων ενεργειακών πόρων, ορυκτών και αδρανών υλικών και για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές
- Θαλάσσιες περιοχές και κυκλοφοριακές ροές
- Προστασία της βιοποικιλότητας και της υποθαλάσσιας πολιτιστικής κληρονομιάς
- Επιστημονική έρευνα
- Διαδρομές υποβρύχιων καλωδίων και αγωγών
- Τουρισμό

Στο πλαίσιο σχεδιασμού του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» λήφθηκε υπόψη οι στρατηγικές κατευθύνσεις για τις θαλάσσιες περιοχές και τις παράκτιες ζώνες όπως αυτές ορίζονται στο εν λόγω πλαίσιο.

3.4.2.5. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό

Με την ΚΥΑ 67659/2013 (ΦΕΚ 3155 Β/12-12-2013) εγκρίθηκε το νέο Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και της Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων αυτού, στο πλαίσιο των διατάξεων του Ν. 2742/1999 για το Χωροταξικό σχεδιασμό και την αειφόρο ανάπτυξη (ΦΕΚ 207 Α'/7-10-1999). Ωστόσο με την 3632/2015 απόφαση της ολομέλειας του ΣτΕ το Πλαίσιο ακυρώνεται και σύμφωνα με την υπ'αριθμ. 519/2017 απόφαση του Ε' Τμήματος του ΣτΕ «η ακύρωση δυνάμει της ΣτΕ 3632/2015 Ολ. του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό που εκδόθηκε το 2013 δεν συνεπάγεται την αναβίωση, ούτε προσωρινώς του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό που εκδόθηκε το 2009, καθώς το νεότερο δεν τροποποίησε αλλά αντικατέστησε το νεότερο (...) μετά την ακύρωση του νεώτερου Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό και μέχρι την έγκριση νέου, που, πάντως, πρέπει να προχωρήσει σε σύντομο χρονικό διάστημα (ενόψει της συνταγματικής επιταγής για χωροταξικό σχεδιασμό), εξακολουθεί να είναι δυνατή η ανάπτυξη τουριστικής δραστηριότητας στη χώρα, με βάση τις προβλέψεις που τυχόν υπάρχουν σε υφιστάμενα Περιφερειακά Χωροταξικά Πλαίσια (πρβλ. ΣτΕ 3043/2011), καθώς και στα κατωτέρου ιεραρχικώς επιπέδου σχεδιασμού, σε σχέση με τα περιφερειακά, χωρικά σχέδια».

Εικόνα 3.6: Χάρτης βασικών κατευθύνσεων χωρικής οργάνωσης τουρισμού (ΦΕΚ 3155 Β/12-12-2013)

Στο πλαίσιο σχεδιασμού του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» λήφθηκε υπόψη η ισχύουσα τουριστική νομοθεσία και τα επιμέρους νομοθετήματα που ενδεχομένως υπάρχουν στην κάθε περιοχή.

3.4.2.6. Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Θεσσαλίας

Σύμφωνα με την Κ.Υ.Α. υπ' αρ. οικ. 47393/4273/2016 (ΦΕΚ 3299/Β'/13.10.2016) κυρώθηκε η απόφαση έγκρισης του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Το ΠΕΣΔΑ αποτελεί ένα ολοκληρωμένο σχέδιο διαχείρισης των αποβλήτων που παράγονται στην Περιφέρεια, προσδιορίζει τις γενικές κατευθύνσεις για τη διαχείρισή τους, σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις του Εθνικού Σχεδιασμού Διαχείρισης Αποβλήτων και του Εθνικού Σχεδίου για την Πρόληψη δημιουργίας Αποβλήτων και υποδεικνύει τα κατάλληλα μέτρα που προωθούν ιεραρχικά και συνδυασμένα: α) την πρόληψη, β) την επαναχρησιμοποίηση, γ) την ανακύκλωση, δ) άλλου είδους ανάκτηση, όπως ανάκτηση ενέργειας, και ε) την ασφαλή τελική διάθεση σε επίπεδο Περιφέρειας.

Το ΠΕΣΔΑ της Θεσσαλίας, που πρόκειται να αναθεωρηθεί στο πλαίσιο του νέου ΕΣΔΑ, καταγράφει την κατάσταση και προβλέπει έργα και δράσεις για κάθε κατηγορία αποβλήτων. Ειδικά για τα αστικά στερεά απόβλητα, προωθείται στην Π.Π. 2014-2020 η κατασκευή 3 ΜΕΑ με Γραμμή Επεξεργασίας για βιοαπόβλητα, 3 ΜΕΒΑ για τα νησιά Βορείων Σποράδων, συστήματα συλλογής και μεταφοράς. Οι ήδη αποκαταστημένοι ΧΑΔΑ πρόκειται να λειτουργούν ως ΧΥΤΥ. Σε συνδυασμό με τα έργα/ δράσεις προώθησης ανακύκλωσης, θα επιτρέψουν την κατεύθυνση μεγάλου μέρους των απορριμμάτων προς εναλλακτικές μεθόδους διαχείρισης υπό τους κανόνες της κυκλικής οικονομίας και προς επίτευξης % εθνικού στόχου.

Τα ΑΣΑ χωρίζονται σε διάφορες υποκατηγορίες-ρεύματα αποβλήτων, αυτές είναι:

- Απόβλητα συσκευασιών
- Ανακυκλώσιμα υλικά
- Βιοαπόβλητα
- Βιοαποδομήσιμα
- Λοιπά είδη

Με εξαίρεση τη διαλογή στην πηγή των αποβλήτων συσκευασιών και μερικών άλλων ρευμάτων (π.χ. ΑΗΗΕ, μπαταρίες, κλπ.), το σύνολο των ΑΣΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας οδηγείται για ταφή. Η διαχείριση των ανακυκλώσιμων υλικών στην Περιφέρεια Θεσσαλίας πραγματοποιείται μέσω του Συλλογικού Συστήματος Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών «Σ.Σ.Ε.Δ.- ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ» της ΕΕΑΑ Α.Ε. Στην Τοπική Κοινότητα Αρτεσιάνου Καρδίτσας λειτουργεί το Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) Δυτικής Θεσσαλίας, στο οποίο καταλήγουν τα απόβλητα μέσω διαλογής στην πηγή (μπλε κάδοι). Στο σύστημα έχουν ενταχθεί όλοι οι Δήμοι της Δυτικής Θεσσαλίας. Στην ΠΕ Λάρισας λειτουργεί το ΚΔΑΥ Λάρισας από τον Ενιαίο Σύνδεσμο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Λάρισας, το οποίο έχει εγκατασταθεί στο χώρο του ΧΥΤΑ. Στην ΠΕ Μαγνησίας λειτουργεί το ιδιωτικό ΚΔΑΥ Μαγνησίας από το Δεκέμβριο του 2008. Ο Δήμος Σκιάθου έχει συνάψει από το 2015 σύμβαση συνεργασίας με την Ελληνική Εταιρεία Αξιοποίησης - Ανακύκλωσης ΑΕ (ΕΕΑΑ Α.Ε) για την εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας (χαρτί, πλαστικό, αλουμίνιο-λευκοσίδηρο και γυαλί). Στον Δήμο Αλοννήσου έχει αναπτυχθεί δίκτυο μπλε κάδων από τα μέσα του 2013.

Τα βιοαποδομήσιμα απόβλητα ανέρχονται στο 66,5% των παραγόμενων ΑΣΑ, βάσει της ποιοτικής σύστασης, ενώ η εκτροπή τους μέχρι σήμερα βασίζεται αποκλειστικά στο σύστημα ανακύκλωσης αποβλήτων συσκευασιών μέσω της ανάκτησης χαρτιού καθώς και στην εκτροπή των βιοαποβλήτων.

Για τη διαχείριση των ογκωδών αποβλήτων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας δεν υφίσταται κάποιο οργανωμένο σύστημα συλλογής και μετέπειτα επεξεργασίας τους. Το σύνολο των αποβλήτων αυτών καταλήγουν για ταφή στους ΧΥΤΑ.

Για τη διαχείριση των πρασίνων αποβλήτων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας δεν υφίσταται κάποιο οργανωμένο σύστημα συλλογής και μετέπειτα επεξεργασίας τους πλην κάποιων εξαιρέσεων που αφορούν δημοτικές πρωτοβουλίες. Το μεγαλύτερο μέρος των αποβλήτων αυτών καταλήγουν για ταφή στους ΧΥΤΑ ή διατίθενται ανεξέλεγκτα

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας έχουν ολοκληρωθεί και λειτουργούν όλοι οι ΧΥΤΑ που προβλέπονταν στην τελευταία αναθεώρηση του ΠΕΣΔΑ, αυτοί είναι:

- ❖ ΧΥΤΑ Δυτικής Θεσσαλίας (Π.Ε. Τρικάλων και Καρδίτσας)
- ❖ ΧΥΤΑ Λάρισας (ΠΕ Λάρισας ▪ ΧΥΤΑ Βόλου (Τμήμα της Π.Ε. Μαγνησίας)
- ❖ ΧΥΤΑ Αργαλαστής (μέρος της Π..Ε Σποράδων)
- ❖ ΧΥΤΑ Αλοννήσου (μέρος της Π.Ε. Σποράδων)
- ❖ ΧΥΤΑ Σκιάθου (μέρος της Π.Ε. Σποράδων)
- ❖ ΧΥΤΑ Σκοπέλου (μέρος της Π.Ε. Σποράδων)

Στο ΠΕΣΔΑ προβλεπόταν η λειτουργία δέκα (10) ΣΜΑ από τους οποίους έχουν κατασκευαστεί οι εννιά (9), οι οποίοι είναι:

- ❖ ΣΜΑ Καρδίτσας, Π..Ε Καρδίτσας
- ❖ ΣΜΑ Σοφάδων , Π.Ε. Καρδίτσας
- ❖ ΣΜΑ Πλαστήρα, Π.Ε. Καρδίτσας
- ❖ ΣΜΑ Αγιάς, Π.Ε. Λάρισας
- ❖ ΣΜΑ Ελασσόνας, Π.Ε. Λάρισας
- ❖ ΣΜΑ Πολυδάμαντα, Π.Ε. Λάρισας
- ❖ ΣΜΑ Αλμυρού, Π.Ε. Μαγνησίας
- ❖ ΣΜΑ Πύλης, Π.Ε. Τρικάλων
- ❖ ΣΜΑ Καλαμπάκας, Π.Ε. Τρικάλων

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας έχει παύσει οριστικά η λειτουργία ΧΑΔΑ, οι οποίοι έχουν αποκατασταθεί πλήρως.

Στο πλαίσιο της μετάβασης σε μία κυκλική και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία τσπον ΕΣ νί του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», περιλαμβάνεται η υλοποίηση δράσεων προτεραιότητας του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) το οποίο πρόκειται να επικαιροποιηθεί. Σημαντικό μέρος αυτών των δράσεων έχει ήδη ενεργοποιηθεί κατά την περίοδο 2014-2020 & παραμένει σε προτεραιότητα σύμφωνα με τις προβλέψεις του επικαιροποιημένου Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ). Ο Ειδικός Στόχος νί προωθεί τις επιδιώξεις του ΕΣΔΑ για αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης απορριμμάτων και τη μείωση στο 10% από το 80% των απορριμμάτων προς ταφή. Επιπλέον, ενισχύει τον Εθνικό Στόχο του ΕΣΕΚ για τη διαχείριση & αξιοποίηση απορριμμάτων με τις σύγχρονες τεχνολογίες κυκλικής οικονομίας. Επίσης, συμπληρώνει τις δράσεις του Άξονα 1.4 του 1ου Γενικού Στόχου («Πράσινη Μετάβαση») του Εθνικού Σχεδίου Ελλάδα 2.0 αναφορικά με την προώθηση της ανακύκλωσης και της κυκλικής οικονομίας. Τέλος, προωθείται η ατζέντα της Πράσινης Συμφωνίας για μια οικονομία μηδενικών ρύπων.

4 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

4.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟ ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στην παρούσα Σ.Μ.Π.Ε. ως περιοχή μελέτης ορίζεται το **γεωγραφικό διαμέρισμα της Περιφέρειας Θεσσαλίας**, το οποίο αποτελεί την ευρύτερη περιοχή του γεωγραφικού πεδίου εφαρμογής του Προγράμματος, στο οποίο αναμένονται τυχόν περιβαλλοντικές επιπτώσεις από την υλοποίηση των προγραμματιζόμενων δράσεων του.

4.2 ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

4.2.1 Διαμόρφωση της αναπτυξιακής στρατηγικής της Θεσσαλίας στη νέα περίοδο

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Θεσσαλίας για την επόμενη προγραμματική περίοδο, έχει ως κύριο στόχο την ενίσχυση του παραγωγικού συστήματος. Επιδιώκει την ανάδειξη ενός παραγωγικού μοντέλου στο οποίο θα έχουν σημαντική θέση η ποιότητα, η διαφοροποίηση, η πιστοποίηση, το branding, η κλίμακα, οι συνέργειες, η εξωστρέφεια, η δικτύωση του τοπικού με το διεθνές και όπου το επιστημονικό κεφάλαιο και η κοινωνία της γνώσης θα αλληλοεπιδρούν με το παραγωγικό κεφάλαιο και θα παράγουν καινοτόμες ιδέες, υπηρεσίες και προϊόντα στην υπηρεσία της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Η αναπτυξιακή στρατηγική έχει επίσης ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ενίσχυση της συνδεσιμότητας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων χωρίς αποκλεισμούς στα πλαίσια ενός χωρικά ισόρροπου μοντέλου ανάπτυξης με πολιτικές οι οποίες αντλούν από την τοπικά συσσωρευμένη γνώση των πόλεων, της υπαίθρου, των ορεινών, νησιωτικών και απομακρυσμένων περιοχών, και ασκούνται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εδαφικότητας για την ανάδειξη των μοναδικών χαρακτηριστικών της περιφέρειας.

Το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» συμβάλλει στην προώθηση της γαλάζιας ανάπτυξης, σύμφωνα με τις προτεραιότητες της Επιτροπής για μια νέα προσέγγιση για τη βιώσιμη γαλάζια οικονομία στην ΕΕ και δρα συνεργατικά με την μακροπεριφερειακή Στρατηγική EUSAIR, στην οποία μετέχουν όλες οι περιφέρειες της Χώρας. Επίσης, λειτουργεί συμπληρωματικά και αναπτύσσει συνέργειες με τα Προγράμματα Horizon Europe, Life, ΕΤΘΑΥ, και ΠΑΑ.

Με βάση τα παραπάνω, ο Στρατηγικός Στόχος του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» είναι «Η Ενίσχυση της καινοτομίας και εξωστρέφειας του παραγωγικού συστήματος και η μετάβαση της οικονομίας σε ένα μοντέλο αειφόρου και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης με σύμμαχο τη φύση».

Στο πλαίσιο αυτής της στρατηγικής, το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» θέτει ως Στρατηγικές προτεραιότητες:

- Την ανάπτυξη ενός σύγχρονου, εξωστρεφούς και καινοτόμου παραγωγικού συστήματος.
- Την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος, τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος και την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.
- Την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και των κοινωνικών υποδομών.
- Την ενίσχυση των μεταφορικών υποδομών.
- Την περαιτέρω προστασία και ανάδειξη των πολιτιστικών και τουριστικών πόρων.
- Τη βιώσιμη ανάπτυξη των αστικών κέντρων.
- Την ενίσχυση της χωρικής συνοχής και της ενδογενούς ανάπτυξης.

Το Πρόγραμμα θα υλοποιηθεί σύμφωνα με το περιεχόμενο του ΕΣΠΑ ως προς το Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου, τις Αρχές Διαχείρισης, τα μέτρα απλοποίησης αλλά και ενίσχυσης των εμπλεκόμενων φορέων, λαμβάνοντας υπόψη τα διδάγματα από την υλοποίηση στην περίοδο 2014-2020.

Το Πρόγραμμα δεσμεύεται να λαμβάνει υπόψη την αρχή «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης» στις παρεμβάσεις όλων των Στόχων Πολιτικής.

Το πρόγραμμα δύναται να υποστηρίξει επενδύσεις που συνδυάζουν επιτυχώς τις αρχές της αειφορίας, της αισθητικής και της συμμετοχικότητας της πρωτοβουλίας New European Bauhaus, με σκοπό την εξεύρεση προσιτών, χωρίς αποκλεισμούς, βιώσιμων και ελκυστικών λύσεων για τις κλιματικές προκλήσεις.

Ακολούθως παρουσιάζεται εποπτικά η στρατηγική του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» ανά Στόχο Πολιτικής, Ειδικό Στόχο και Δράση, ενώ στην ενότητα 4.2.2 παρουσιάζονται αναλυτικά.

Πίνακας 4-1: Αρχιτεκτονική του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
ΣΠ1. Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας	ΕΣ i: Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών	<ul style="list-style-type: none"> Συμπράξεις Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη Θεσσαλία με Ερευνητικούς φορείς, για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών που εντάσσονται στις προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε περιφερειακό επίπεδο. Ανάπτυξη και οργάνωση περιφερειακού μηχανισμού παρακολούθησης, υποστήριξης, ενημέρωσης και σύνδεσης επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς, για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας στη Θεσσαλία. Ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών και του εξοπλισμού δημόσιων φορέων Έρευνας που εδρεύουν στη Θεσσαλία, που δεν συμπεριλαμβάνονται στο σχετικό Πολυετές Σχέδιο, με επικέντρωση στους τομείς προτεραιότητας της RIS και στόχευση στην αναβάθμιση/ενίσχυση των προϊόντων/δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων της Θεσσαλίας. Δράσεις ενίσχυσης της καινοτομίας επιχειρηματικότητας
	ΕΣ ii: Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές	<ul style="list-style-type: none"> Ανάπτυξη ψηφιακής πλατφόρμας και ψηφιακών υπηρεσιών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλία. Ανάπτυξη ψηφιακής πλατφόρμας και ψηφιακών υπηρεσιών δημόσιων φορέων στη Θεσσαλία προς τους πολίτες. Πρόγραμμα ψηφιακής αναβάθμισης και εισαγωγής εργαλείων βελτίωσης της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και των καινοτόμων λύσεων ΤΠΕ στις επιχειρήσεις.
	ΕΣ iii: Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση ΜΜΕ με στόχευση στους τομείς της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, αύξηση εξαγωγών και δημιουργία θέσεων εργασίας, στοχεύοντας στους τομείς της νέας βιομηχανικής επανάστασης Ενίσχυση επιχειρήσεων για τη δημιουργία Clusters, κόμβων καινοτομίας και αλυσίδων αξίας με επικέντρωση στους τομείς προτεραιότητας της RIS. Δράση ενίσχυσης επιχειρήσεων για την ενσωμάτωση πράσινων και ωφέλιμων ενεργειακά υποδομών / εξοπλισμού. Προγράμματα ενίσχυσης και πιστοποίησης της ποιότητας των εισροών, των διαδικασιών και των εκροών των επιχειρήσεων. Εγκατάσταση συστημάτων ποιότητας. Ενίσχυση εξωστρέφειας επιχειρήσεων, μέσω δράσεων προβολής και δικτύωσης,
ΣΠ2. Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα	ΕΣ i: Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	<ul style="list-style-type: none"> Ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων,
	ΕΣ ii: Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτή	<ul style="list-style-type: none"> Ενσωμάτωση ΑΠΕ σε κτίρια, εγκαταστάσεις και τοπικές υποδομές δημόσιου τομέα.

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
	ΕΣ iv: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα	<ul style="list-style-type: none"> ■ Αντιπλημμυρική προστασία οικισμών με έργα τοπικής σημασίας και λοιπές δράσεις σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας. ■ Μελέτες ανθεκτικότητας δημοσίων υποδομών σε φυσικές καταστροφές (π.χ. σεισμό). ■ Επεμβάσεις ενίσχυσης ανθεκτικότητας δημοσίων υποδομών σε φυσικές καταστροφές ■ Εξοπλισμοί πολιτικής προστασίας (σε συνέργεια με τις δράσεις του Προγράμματος «Πολιτική Προστασία»). ■ Μέτρα και δράσεις για την αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών ή της ερημοποίησης με έργα τοπικής σημασίας. ■ Προστασία οικισμών από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως φωτιές, με παρεμβάσεις σε περιστατικές δασικές εκτάσεις (καθαρισμοί, αντιτυρικές ζώνες, κλπ.). ■ Μελέτες και έργα προστασίας οικισμών από κατολισθήσεις.
	ΕΣ v: Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού	<ul style="list-style-type: none"> ■ Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας. ■ Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς με ι.π. μικρότερο των 2.000 για άρση πιθανών κινδύνων στην δημόσια υγεία ή στο περιβάλλον, με έμφαση στις τουριστικές περιοχές. ■ Έργα βελτίωσης ποιότητας ή επάρκειας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς. ■ Έργα προτεραιότητας Σχεδίου Διαχείρισης (ΣΔΛΑΠ), ιδίως για την υποστήριξη βεβαρυμένων ή ευαίσθητων επιφανειακών ή υπογείων υδατικών συστημάτων.
	ΕΣ vi: Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία	<ul style="list-style-type: none"> ■ Προώθηση της ανακύκλωσης, έργα «πράσινων σημείων», «γωνιών ανακύκλωσης», δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. ■ Δίκτυο – συστήματα συλλογής βιοαποβλήτων για μεταφορά τους στις Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης ■ Μονάδες Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ) νήσων Βορείων Σποράδων ■ Γωνιές ανακύκλωσης ■ Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών στη διαχείριση των αστικών αποβλήτων
	ΕΣ vii: Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και τη μείωση κάθε μορφής ρύπανσης	<ul style="list-style-type: none"> ■ Αστικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις σε οικισμούς με επικέντρωση σε Πράσινες και Μπλε υποδομές (υδάτινα, πράσινα στοιχεία σε κοινόχρηστους χώρους κ.α.)
ΣΠ3. - Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας	ΕΣ i: Ανάπτυξη ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ	<ul style="list-style-type: none"> ■ Βελτίωση οδικών τμημάτων ΔΕΔ-Μ για τη σύνδεση με πύλες εισόδου/εξόδου (π.χ. με λιμάνια και αεροδρόμια).
	ΕΣ ii : Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυνοριακή κινητικότητα	<ul style="list-style-type: none"> ■ Βελτίωση οδικών τμημάτων σύνδεσης με ΔΕΔ-Μ. ■ Βελτίωση οδικής ασφάλειας στο περιφερειακό και τοπικό δίκτυο. ■ Παρεμβάσεις σε υποδομές ή ανωδομές στους περιφερειακούς (εκτός ΔΕΔ-Μ) λιμένες στη Θεσσαλία.
ΣΠ4 Α. Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για	ΕΣ i: Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της χωρίς αποκλεισμούς ένταξης στην αγορά εργασίας και της	<ul style="list-style-type: none"> ■ Δημιουργία – αναβάθμιση υποδομών και εξοπλισμού για την ενίσχυση δημόσιων δομών πρόωθησης στην απασχόληση

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη	πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις απασχόλησης μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών και της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία αναγκαίων υποδομών και εξοπλισμού για τη λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων.
	ΕΣ ii: Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης	<ul style="list-style-type: none"> Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και για εκπαίδευση ενηλίκων
	ΕΣ iii: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες	<ul style="list-style-type: none"> Δημιουργία / αναβάθμιση και εξοπλισμός κοινωνικών υποδομών, Παρεμβάσεις βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης σε οικισμούς Ρομά
	ΕΣ v: Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και την προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα	<ul style="list-style-type: none"> Υποδομές στον τομέα της υγείας Κινητές μονάδες για παροχή υπηρεσιών δημόσιας υγείας Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας με στόχευση στην αποϊδρυματοποίηση
	ΕΣ vi: Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία	<ul style="list-style-type: none"> Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς Υποστήριξη σύγχρονου πολιτισμού Δράσεις αναβάθμισης τουριστικών υποδομών Ανάδειξη και βελτίωση της προσβασιμότητας των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (φυσικής κληρονομιάς) Περιφερειακή στρατηγική πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης, με υποστήριξη της ικανότητας των φορέων στον σχεδιασμό και την υλοποίησή της
ΣΠ4 Β. Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας	ΕΣ 4α: Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις ενίσχυσης των υφιστάμενων και νέων φορέων Κοινωνικής Οικονομίας (ΚΑΛΟ), με επικέντρωση στις ευάλωτα κοινωνικά ομάδες πληθυσμού των ΟΧΕ και στόχευση στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης και «πράσινης» Ευρώπης. ΝΘΕ (Νέες Θέσεις Εργασίας) και παρεμφερείς δράσεις στις ΟΧΕ ή και προτεραιότητες RIS ΝΕΕ (Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες) και παρεμφερείς δράσεις στις ΟΧΕ ή και προτεραιότητες RIS. Δράσεις συμβουλευτικής - κατάρτισης - πιστοποίησης - πρακτικής άσκησης - mentoring (που στοχεύουν στην μείωση ανεργίας / αύξηση απασχόλησης), με στόχευση στις ΟΧΕ ή και στις προτεραιότητες RIS.

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
	ΕΣ 4γ: Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων	<ul style="list-style-type: none"> Capacit building για φορείς σχετικούς με την ένταξη στην αγορά εργασίας Δράσεις ενδυνάμωσης για γυναίκες που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης δεξιοτήτων, με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της ενεργής συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας
	ΕΣ 4δ Προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών σε ένα υγιές και καλά προσαρμοσμένο εργασιακό περιβάλλον που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης, εστιασμένες σε χωρικές παρεμβάσεις
	ΕΣ 4 στ: Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες	<ul style="list-style-type: none"> Προώθηση και υποστήριξη της ένταξης στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά («νέα» Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής ζωής). Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης / συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση. Προγράμματα δια βίου μάθησης αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης με έμφαση στους προερχόμενους από ευάλωτες κοινωνικά ομάδες σε Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.
	ΕΣ 4.η : Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/ και κατάρτιση εστιασμένες σε ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, εκτός ΥΤΧ και Ρομά (π.χ. ΑμεΑ,αποφυλακισμένοι) Δράσεις για την συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑΜΕΑ, ηλικιωμένοι, παιδιά) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς στο πλαίσιο των Κοινωνικών Δομών ΟΤΑ Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους. Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας Περιφέρειας Θεσσαλίας. Ενίσχυση ικανότητας (Capacity building) για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη.
	ΕΣ 4θ: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις ευαισθητοποίησης και διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης στο πλαίσιο των Κ.Κ. - Παροχή υπηρεσιών διαπολιτισμικής μεσολάβησης σε Δημόσιες Υπηρεσίες. Ολοκληρωμένες δράσεις ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών για διευκόλυνση πρόσβασης στην αγορά εργασίας.
	ΕΣ 4.ι.: προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά	<ul style="list-style-type: none"> ΝΕΕ, ΝΘΕ και παρεμφερείς δράσεις για απασχόληση και αυταπασχόληση εστιασμένες σε Ρομά.

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Δράσεις
		<ul style="list-style-type: none"> Ολοκληρωμένα προγράμματα για την ενσωμάτωση των Ρομά στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού Δράσεις υποστήριξης των Ρομά: ομάδες βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης, ομάδες διαχείρισης οργανωμένων χώρων μετεγκατάστασης Ανάπτυξη παρεμβάσεων ενίσχυσης νηπίων, παιδιών σχολικής ηλικίας / εφήβων σε βιωματικά εργαστήρια και παιδικές κατασκηνώσεις (Ρομά) στο πλαίσιο των παραρτημάτων Ρομά των Κέντρων Κοινότητας Capacity building για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη για Ρομά
	ΕΣ 4ια: Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης	<ul style="list-style-type: none"> Κοινωνικά Κέντρα/ Κέντρα Κοινότητας με την ενσωμάτωση ΚΕΜ, της διαπολιτισμικής μεσολάβησης, παραρτημάτων Ρομά, Κινητών Μονάδων. Δομές παροχής βασικών αγαθών όπως κοινωνικό φαρμακείο, παντοπωλείο, εστιατόριο, κ.α.. Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης. Λειτουργία Δομών ΚΔΗΦ (Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας), ΚΗΦΗ (Κέντρα Ανάπτυξη και λειτουργία Ξενώνων Άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή. Ενίσχυση Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας. Ενίσχυση Υπηρεσιών ψυχικής Υγείας Ανάπτυξη υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της εξάρτησης (αλκοόλ, ναρκωτικές ουσίες, άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές), συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων πρόληψης
	ΕΣ 4ιβ: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των ατόρων και των παιδιών	<ul style="list-style-type: none"> Δομές Αστέρων, όπως Υπνωτήρια, Κέντρα Ημέρας κ.α. Υποστήριξη εφήβων, ιδίως ευάλωτων ομάδων, σε υποβαθμισμένες περιοχές. Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση παιδικής φτώχειας.
ΣΠ5. - Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις	ΕΣ i: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές	<ul style="list-style-type: none"> Δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Θεσσαλίας Δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) σε αστικές περιοχές με υποβαθμισμένους θύλακες Ρομά.
	ΕΣ ii: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.	<ul style="list-style-type: none"> Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις στην περιοχή των Βορείων Σποράδων και στη Διαδρομή Πολιτισμού – Τουρισμού στη Θεσσαλία. Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις σε περιοχές που καταγράφουν αναπτυξιακή υστέρηση, μείωση πληθυσμού και ύπαρξη σημαντικών εμποδίων ανάπτυξης.

4.2.2 Αναλυτική περιγραφή έργων και δραστηριοτήτων που ενδεχομένως να προκύψουν από την εφαρμογή του Προγράμματος

4.2.2.1 ΣΠ1. Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας

4.2.2.1.1. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) i: Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών

Οι βασικές πολιτικές οι οποίες στοχεύονται να υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Ειδικού Στόχου i κινούνται σε τρεις αλληλοσυσχετιζόμενες κατευθύνσεις: Η πρώτη κατεύθυνση αφορά στην ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών και δυνατοτήτων της περιφέρειας ώστε να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες του ανθρώπινου δυναμικού, του παραγωγικού συστήματος και της κοινωνίας. Η δεύτερη κατεύθυνση αφορά στην ενίσχυση της συνεργασίας ανάμεσα στην Ερευνητική κοινότητα και το Θεσσαλικό παραγωγικό δυναμικό, η οποία θα συμβάλει στην ανάπτυξη νέων τομέων δραστηριότητας, στη δημιουργία καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών και στην εισαγωγή νέων προηγμένων τεχνολογιών στο παραγωγικό σύστημα. Η τρίτη κατεύθυνση αφορά στη δημιουργία ενός φορέα σε περιφερειακό επίπεδο, ο οποίος θα υποστηρίξει την περιφερειακή στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης, και τις επιχειρήσεις με ενημέρωση, διασύνδεση με ερευνητικούς φορείς για μεταφορά – ενσωμάτωση αποτελεσμάτων έρευνας, σύγχρονων τεχνολογιών και καινοτομίας, θα υποστηρίξει τις συνεργασίες και εξωστρέφεια, για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας στη Θεσσαλία. Οι πολιτικές αυτές αποσκοπούν στην ενίσχυση της καινοτομίας στη Θεσσαλία, όπως αυτή αποτυπώνεται στους σχετικούς δείκτες και τη σύγκλιση της Περιφέρειας με τον εθνικό και Ευρωπαϊκό μέσο όρο μέσω της αύξησης των δαπανών για E&A, και της ενίσχυσης και σύζευξης του επιστημονικού με το παραγωγικό δυναμικό της περιφέρειας προς όφελος της ανάπτυξης. Με δεδομένο ότι η Θεσσαλία διαθέτει ένα σημαντικό ερευνητικό δυναμικό σε όλους τους τομείς προτεραιότητας της RIS και της αναπτυξιακής στρατηγικής για την επόμενη περίοδο (αγροδιατροφή, μέταλλα – δομικά υλικά, περιβάλλον, ενέργεια, δημιουργικός τουρισμός, αποκατάσταση και προηγμένες υπηρεσίες υγείας), αναμένεται ο ΕΣ1 του Προγράμματος να έχει σημαντικά και μετρήσιμα αποτελέσματα.

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται ενδεικτικά οι ακόλουθες δράσεις:

- Συμπράξεις Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη Θεσσαλία με Ερευνητικούς φορείς, για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών που εντάσσονται στις προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε περιφερειακό επίπεδο

Η δράση περιλαμβάνει συμπράξεις επιχειρήσεων με ερευνητικά Κέντρα, Ινστιτούτα ή Πανεπιστημιακά Εργαστήρια με σκοπό την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων, ή υπηρεσιών στους τομείς προτεραιότητας της RIS στο περιφερειακό επίπεδο. Κάθε σύμπραξη θα έχει μεσοπρόθεσμο χαρακτήρα και θα περιλαμβάνει την επίτευξη συγκεκριμένων επιχειρηματικών στόχων, όπως την ενσωμάτωση αποτελεσμάτων έρευνας στην παραγωγική διαδικασία των επιχειρήσεων για βελτίωση και ανάπτυξη των προϊόντων και υπηρεσιών τους, την ενσωμάτωση σύγχρονων τεχνολογιών σε αυτές, την ενίσχυση της εξωστρέφειας και τη διεύρυνση των αγορών, την αύξηση της παραγωγικότητας και την ανάπτυξη τοπικών αλυσίδων αξίας, ή τη συμμετοχή σε διεθνείς αλυσίδες αξίας. Τα έργα τα οποία θα ενισχυθούν αναμένεται να έχουν και ένα εμβληματικό ή επιδεικτικό χαρακτήρα και να συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής βάσης της περιφέρειας.

- Ανάπτυξη και οργάνωση περιφερειακού μηχανισμού παρακολούθησης, υποστήριξης, ενημέρωσης και σύνδεσης επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς, για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας στη Θεσσαλία

Η δράση στοχεύει στην αντιμετώπιση της έλλειψης ενός περιφερειακού μηχανισμού παρακολούθησης, διάδοσης και ενίσχυσης της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης στο πλαίσιο της εθνικής στρατηγικής, που θα λειτουργεί συνεργατικά μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη της καινοτόμου επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλία. Στο πλαίσιο αυτό θα συνεισφέρει στην εξειδίκευση της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης με την αναζήτηση και ανάδειξη νέων ιδεών και δυνατοτήτων και την προετοιμασία και προώθηση έργων με καινοτομικά αποτελέσματα. Θα λειτουργεί ως κόμβος μεταξύ της διοίκησης, του Περιφερειακού Συμβουλίου Έρευνας και Καινοτομίας, του παραγωγικού συστήματος και της ερευνητικής κοινότητας, με αξιολόγηση κάθε στοιχείου και δυνατοτήτων για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, την ενίσχυση της εξωστρέφειας, της δικτύωσης και της ανάπτυξης της καινοτομίας.

Ο περιφερειακός αυτός μηχανισμός θα υποστηρίξει συνολικά δράσεις ενίσχυσης της εξωστρέφειας του ερευνητικού συστήματος και ανάπτυξης κουλτούρας καινοτομίας στις επιχειρήσεις και την κοινωνία. Θα υποστηρίξει υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις για την υλοποίηση έργων έρευνας και καινοτομίας σε συνεργασία με άλλες επιχειρήσεις ή ερευνητικούς φορείς, συστάδες επιχειρηματικών και ερευνητικών δραστηριοτήτων (clusters), καθώς και ερευνητικούς φορείς που στοχεύουν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση σημαντικών περιφερειακών προκλήσεων. Στη σύσταση του θα μπορούν να συμμετέχουν εκπρόσωποι της Περιφέρειας, των Ερευνητικών Φορέων και των Επιχειρήσεων της Θεσσαλίας.

- Ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών και του εξοπλισμού δημόσιων φορέων Έρευνας που εδρεύουν στη Θεσσαλία, που δεν συμπεριλαμβάνονται στο σχετικό Πολυετές Σχέδιο, στους τομείς προτεραιότητας της RIS και στόχευση στην αναβάθμιση/ενίσχυση των προϊόντων/δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων της Θεσσαλίας

Η δράση έχει ως στόχο την ενίσχυση της δυναμικότητας και αποτελεσματικότητας του περιφερειακού συστήματος καινοτομίας για την παραγωγή εφαρμοσμένης έρευνας για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη Θεσσαλία, η οποία θα συμβάλλει στην ενίσχυση της καινοτομίας στη Θεσσαλία. Αφορά στη χρηματοδότηση ερευνητικών υποδομών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και των Ερευνητικών Κέντρων και Ινστιτούτων της Θεσσαλίας και ειδικότερα στη συμπλήρωση των αναγκαίων υποδομών, στη συμπλήρωση / προμήθεια εξοπλισμού και σε συναφείς εργασίες και υπηρεσίες, για την ανάπτυξη έργων εφαρμοσμένης έρευνας για τις επιχειρήσεις της Θεσσαλίας στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης. Η χρηματοδότηση κατευθύνεται κατά προτεραιότητα σε υφιστάμενες ερευνητικές υποδομές, οι οποίες δεν περιλαμβάνονται στο Πολυετές Σχέδιο Ερευνητικών Υποδομών όπως αυτό επικαιροποιείται από την ΓΓΕΚ.

- Δράσεις ενίσχυσης της καινοτόμου επιχειρηματικότητας

Η δράση επιδιώκει την ενίσχυση της καινοτομίας στις επιχειρήσεις με άμεσο τρόπο και στοχεύει στην επίλυση ενός συγκεκριμένου προβλήματος μέσω της εφαρμογής καινοτόμων λύσεων. Αφορά στην αγορά εξοπλισμού ο οποίος θα συμβάλει στον εκσυγχρονισμό της παραγωγικής διαδικασίας ή στην αγορά και εφαρμογή υπηρεσιών με τις οποίες θα αντιμετωπιστούν συγκεκριμένα προβλήματα της εκάστοτε επιχείρησης στον τομέα της τεχνολογίας, της οργάνωσης ή της πρόσβασης στις αγορές.

4.2.2.1.2. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) ii: Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές

Ο Ειδικός Στόχος ii περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες υποστηρίζουν την ψηφιακή αναβάθμιση των επιχειρήσεων, αλλά και των ψηφιακών υπηρεσιών που προσφέρονται προς τις επιχειρήσεις, τους φορείς της αυτοδιοίκησης και τους πολίτες.

■ **Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλία**

Τα μικρά μεγέθη των περισσότερων επιχειρήσεων της Θεσσαλίας δεν τους επιτρέπουν να έχουν πρόσβαση σε όλο το εύρος των δεδομένων και πληροφοριών τα οποία τους είναι απαραίτητα για την λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων. Οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σημαντικές επιχειρηματικές προκλήσεις, αλλά δεν έχουν καμία ουσιαστική πρόσβαση σε συμβουλή, καθοδήγηση και υποστήριξη σε θέματα σχεδιασμού, αναδιάρθρωσης και ανάπτυξης της επιχειρηματικής τους δραστηριότητας λόγω του μικρού τους μεγέθους και της αδυναμίας τους να καλύψουν οικονομικά τέτοιες υπηρεσίες. Αλλά και όταν έχουν τη δυνατότητα και τη βούληση, είναι ιδιαίτερα δύσκολο να έχουν άμεση και εύκολη πρόσβαση στην πληροφόρηση για υποστήριξη, καθώς διαπιστώνεται έλλειψη ενός κόμβου που θα συγκεντρώνει το σύνολο της πληροφορίας με τρόπο προσιτό και αξιοποιήσιμο. Η υποστήριξη ενημέρωσης των επιχειρήσεων και των ενδιαφερόμενων να επιχειρήσουν, ιδίως των μικρών, με παροχή ψηφιακών υπηρεσιών, μπορεί να στηρίξει τη λειτουργία, ανάπτυξη και μεγέθυνση αποτελεσμάτων σε αυτές. Σκοπός αυτής της δράσης είναι η ανάπτυξη μιας web-based online ψηφιακής υπηρεσίας υποστήριξης μικρών επιχειρήσεων της περιφέρειας, για την ενημέρωση όλων των επιχειρηματικών δυνατοτήτων που διατίθενται, την αντιμετώπιση κρίσιμων προβλημάτων λειτουργίας για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων.

■ **Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών δημόσιων φορέων στη Θεσσαλία προς τους πολίτες.**

Παρά τη σημαντική πρόοδο στην παροχή ψηφιακών υπηρεσιών προς τους πολίτες από κεντρικούς, περιφερειακούς και τοπικούς φορείς, οι υπηρεσίες αυτές παραμένουν μη πλήρεις και συχνά μη εύκολα προσβάσιμες στην ανεύρεσή τους ή με λειτουργικές δυσκολίες, ενώ κάποιες υπηρεσίες εξακολουθούν να μη παρέχονται ψηφιακά. Αυτό συνεπάγεται δυσκολίες και καθυστερήσεις στην αναζήτηση των υπηρεσιών και στην εξυπηρέτηση των πολιτών. Η δράση αφορά στην ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών τοπικής εμβέλειας στους ΟΤΑ Α΄ βαθμού της περιφέρειας (Δήμοι) με πληθυσμό κάτω των 56.000 κατοίκων και στην Περιφέρεια Θεσσαλίας (ΟΤΑ Β΄ βαθμού) για την εξυπηρέτηση των πολιτών της Θεσσαλίας στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων κάθε φορέα και, σε συμπληρωματικότητα με τις δράσεις του Προγράμματος της Ψηφιακής Μεταρρύθμισης όπου προβλέπονται οριζόντιες δράσεις και δράσεις σε Δήμους μεγαλύτερου πληθυσμού. Στοχεύεται η λειτουργία των μικρότερων πληθυσμιακά Δήμων με αρχές των smart city

■ **Πρόγραμμα ψηφιακής αναβάθμισης και εισαγωγής εργαλείων βελτίωσης της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και των καινοτόμων λύσεων ΤΠΕ στις επιχειρήσεις.**

Οι επιχειρήσεις της περιφέρειας Θεσσαλίας καλούνται να αντιμετωπίσουν την πρόκληση της ψηφιακής μετάβασης, προκειμένου να εξασφαλίσουν τη βιωσιμότητά τους στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον της διεθνούς και της εγχώριας αγοράς. Καθώς πολλές από αυτές υστερούν ως προς το βαθμό ψηφιοποίησης τους σε σχέση με τα διεθνή πρότυπα και τις διεθνείς πρακτικές, απαιτούνται ενέργειες οι οποίες θα αντιμετωπίσουν το υφιστάμενο έλλειμα και θα συμβάλλουν στην ψηφιακή σύγκλιση σε όλο το εύρος της αλυσίδας αξίας. Η δράση αφορά την ενίσχυση επενδύσεων μικρής κλίμακας στον τομέα των ΤΠΕ για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που δημιουργεί η ψηφιακή τεχνολογία και

στόχος της είναι η αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών για την υιοθέτηση σύγχρονων εφαρμογών οι οποίες θα συμβάλλουν στη βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στο νέο ψηφιακό περιβάλλον.

4.2.2.1.3. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) iii: Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων

Οι επιχειρήσεις της Περιφέρειας διαθέτουν σε μεγάλο βαθμό μια σειρά από διαρθρωτικά προβλήματα, κυρίως λόγω του πολύ μικρού μεγέθους τους που δεν μπορεί να λειτουργήσει ανταγωνιστικά, και για το λόγο αυτό στοχεύεται η υποστήριξή τους για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας σε μια περίοδο αρνητικών μεταβολών και απειλών στο εξωτερικό τους περιβάλλον, οι οποίες συσχετίζονται μεταξύ άλλων και με την παρατεταμένη κρίση και τις επιπτώσεις της πανδημίας. Για την αντιμετώπιση των δυσμενών χαρακτηριστικών του εσωτερικού και εξωτερικού τους περιβάλλοντος, ο ΕΣ3 στοχεύει στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και των επενδύσεων, σε υφιστάμενες ή νεοφυείς επιχειρήσεις σε κλάδους οι οποίοι είτε διαθέτουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα (RIS3), ή συμμετέχουν σε παραγωγικές συσπειρώσεις, ή είναι κλάδοι αιχμής και προσφέρουν επαγγελματική διέξοδο στο νέο επιστημονικά δυναμικό της περιφέρειας, περιορίζοντας το brain drain, αλλά και στη δημιουργία νέων και καινοτόμων επιχειρήσεων στοχευμένων στις προτεραιότητες της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης. Οι προτεινόμενες δράσεις επιδιώκουν να αντιμετωπιστούν βασικά προβλήματα που περιορίζουν την παραγωγικότητα και την εξωστρέφεια των επιχειρήσεων, προωθώντας νέες επενδύσεις και νέα επιχειρηματικά και οργανωτικά πρότυπα και συνεργασίες που δημιουργούν κρίσιμα μεγέθη και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα στις αγορές.

Ενδεικτικές δράσεις:

- Ενίσχυση ΜΜΕ με στόχευση στους τομείς της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, αύξηση εξαγωγών και δημιουργία θέσεων εργασίας, στοχεύοντας στους τομείς της νέας βιομηχανικής επανάστασης

Η δράση αυτή επιδιώκει την υποστήριξη αναβάθμισης των επιχειρήσεων στις νέες συνθήκες επιχειρηματικότητας, παραγωγής και ανταγωνιστικότητας που διαμορφώνονται σε διεθνές επίπεδο. Ενισχύει επενδύσεις στους τομείς της RIS3 για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, αύξηση εξαγωγών και δημιουργία θέσεων εργασίας, στοχεύοντας στους τομείς της νέας βιομηχανικής επανάστασης. Οι επενδύσεις οι οποίες θα χρηματοδοτηθούν θα πρέπει να ικανοποιούν μια σειρά από ποιοτικά χαρακτηριστικά και να συμβάλουν στην αναβάθμιση του παραγωγικού δυναμικού της Περιφέρειας, με την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων ή υπηρεσιών. Αφορά σε υφιστάμενες επιχειρήσεις και σε επιχειρήσεις που θα συσταθούν, για χρηματοδότηση κυρίως επενδυτικών παρεμβάσεων στο πλαίσιο επιχειρηματικού σχεδίου.

- Ενίσχυση επιχειρήσεων για τη δημιουργία Clusters, κόμβων καινοτομίας και αλυσίδων αξίας με επικέντρωση στους τομείς προτεραιότητας της RIS

Με δεδομένο το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων και την ανάγκη απόκτησης ωφελειών κλίμακας, η δράση προβλέπει την ενίσχυση της δημιουργίας και ανάπτυξης συστάδων επιχειρήσεων (clusters) με έντονα χαρακτηριστικά καινοτομίας και εξωστρέφειας στις δραστηριότητές τους. Βασική επιδίωξη είναι η αύξηση της κλίμακας των επιχειρηματικών σχημάτων καθώς το μέγεθος αποτελεί προσδιοριστικό παράγοντα της εξωστρέφειας και της βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας. Τα συνεργατικά αυτά σχήματα θα πρέπει να δημιουργούν προοπτικές και ευκαιρίες διεθνούς δραστηριοποίησης, να είναι συνδεδεμένα με φορείς παραγωγής γνώσης και παροχής τεχνολογικών

υπηρεσιών (όπως ερευνητικά εργαστήρια, ινστιτούτα ή κέντρα κ.α.), να δραστηριοποιούνται σε τομείς αιχμής ή τομείς συγκριτικού πλεονεκτήματος και να αναπτύσσουν ισχυρά δίκτυα συνεργασίας που αποτυπώνονται με κοινές δράσεις στην παραγωγή και εξαγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών. Στα σχήματα συνεργασιών θα μπορούν να συμμετέχουν δυνητικά και υπό σύσταση και υφιστάμενες επιχειρήσεις.

- Προγράμματα ενίσχυσης και πιστοποίησης της ποιότητας των εισροών, των διαδικασιών και των εκροών των επιχειρήσεων. Εγκατάσταση συστημάτων ποιότητας

Η δράση αυτή ενισχύει την πιστοποίηση των επιχειρήσεων και την εφαρμογή συστημάτων και σημάτων ποιότητας και ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να χρησιμοποιούν το ενιαίο πλαίσιο βιομηχανικών προτύπων και τυποποίησης για το σχεδιασμό και την παρακολούθηση των παραγωγικών τους λειτουργιών.

- Ενίσχυση εξωστρέφειας επιχειρήσεων, μέσω δράσεων προβολής και δικτύωσης

Οι περισσότερες επιχειρήσεις, λόγω του μικρού τους μεγέθους, δεν έχουν τη δυνατότητα να συμμετέχουν σε εθνικές, κλαδικές ή διεθνείς εκθέσεις στις οποίες κατά κανόνα παρουσιάζονται οι σύγχρονες τάσεις και οι καινοτομίες στα προϊόντα και στις υπηρεσίες. Η δράση αυτή καλύπτει ακριβώς τις δαπάνες συμμετοχής σε εκθέσεις, η οποία συμμετοχή έχει το νόημα της προβολής, της ενημέρωσης, αλλά και της δικτύωσης με άλλες επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν στον ίδιο κλάδο στο εθνικό επίπεδο ή διεθνώς.

4.2.2.2 ΣΠ2. Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα

4.2.2.2.1 Ειδικός Στόχος (ΕΣ) i: Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνεται η ακόλουθη δράση:

- Ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων

Η δράση αφορά στην αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων της Θεσσαλίας, με δυνατότητα ενσωμάτωσης ΑΠΕ και συνεχίζει την αντίστοιχη δράση που υλοποιείται στο ΠΕΠ Θεσσαλίας 2014-2020 στο πλαίσιο της οποίας πολλά δημόσια κτίρια αναβαθμίστηκαν ενεργειακά. Στόχος της δράσης είναι να βελτιωθεί η ενεργειακή απόδοση των κτιρίων σύμφωνα με τον Κ.Εν.Α.Κ.

Ενδεικτικά κτίρια που εμπίπτουν στη δράση είναι υποδομές εκπαίδευσης και δημόσιας υγείας, κτίρια διοίκησης, δικαστήρια, σωφρονιστικά ιδρύματα κ.α. εξαιρουμένων των εμβληματικών κτιρίων της Κεντρικής Διοίκησης που χρηματοδοτούνται από το «Περιβάλλον και Κλιματική Αλλαγή 2021-2027».

Εστιάζοντας στην αποτελεσματικότητα της παρέμβασης, προτεραιότητα δίνεται στην ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων με χαμηλή ενεργειακή κλάση και υψηλή κατανάλωση ενέργειας μέσω της υιοθέτησης ενεργειακά αποδοτικών συστημάτων για ψύξη και θέρμανση χώρων και την παραγωγή ζεστού νερού χρήσης καθώς και τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας. Οι αναβαθμίσεις μπορούν να αφορούν επεμβάσεις στο κέλυφος των κτιρίων (θερμομόνωση), αντικατάσταση κουφωμάτων, προμήθεια φωτιστικών ενεργειακής κατανάλωσης, κα. σύμφωνα με τη μελέτη ενεργειακής αναβάθμισης που θα εκπονηθεί για κάθε κτίριο. Σε κάθε περίπτωση οι εργασίες συνιστούν μια ολοκληρωμένη παρέμβαση στο πλαίσιο του απαιτήσεων του ΚΕΝΑΚ. Η δράση θα καλύπτει επίσης την έκδοση Πιστοποιητικών Ενεργειακής Απόδοσης Δημοσίων Κτιρίων.

Επισημαίνεται ότι εργασίες που αφορούν σε καύση βιομάζας ή ξύλου δεν χρηματοδοτούνται.

Η ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων του ιδιωτικού τομέα θα χρηματοδοτηθεί από προγράμματα εθνικής εμβέλειας.

4.2.2.2.2 Ειδικός Στόχος (ΕΣ) ii: Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτή

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως καταγράφονται παραπάνω προτείνεται η ακόλουθη δράση:

■ Ενσωμάτωση ΑΠΕ σε κτίρια, εγκαταστάσεις και υποδομές δημόσιου τομέα.

Η δράση αφορά στην παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ σε κτίρια, εγκαταστάσεις και υποδομές του δημόσιου τομέα, όπως κτιριακές υποδομές, κοινόχρηστους χώρους και οδικά δίκτυα αποκλειστικά για την κάλυψη των αναγκών τους.

Ενδεικτικά οι παρεμβάσεις αφορούν σε υποδομές εκπαίδευσης και δημόσιας υγείας, κτίρια διοίκησης, δικαστήρια, σωφρονιστικά ιδρύματα, κλειστά γυμναστήρια, γήπεδα και κολυμβητήρια, χώρους εξυπηρέτησης κοινού, εγκαταστάσεις δημοτικών κοινωφελών υπηρεσιών κ.α., καθώς και σε φωτισμό κοινόχρηστων χώρων και οδών, με υψηλή κατανάλωση ενέργειας.

Τα είδη των παρεμβάσεων ΑΠΕ δύνανται να είναι:

1. Φωτοβολταϊκές εγκαταστάσεις
2. Κεντρικά ηλιοθερμικά συστήματα παραγωγής θερμού νερού (π.χ. ηλιακά πάνελ ή άλλου τύπου ηλιακοί συλλέκτες)
3. Συστήματα εκμετάλλευσης αβαθούς γεωθερμίας
4. Κατασκευή εγκατάστασης ταυτόχρονης παραγωγής ηλεκτρικής και θερμικής ενέργειας υψηλής αποδοτικότητας και εκμετάλλευσης για παραγωγή ψύξης.

Επισημαίνεται ότι παρεμβάσεις με χρήση βιομάζας ή ξύλου δεν περιλαμβάνονται.

4.2.2.2.3. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) iv: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα

Η κλιματική αλλαγή είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες πίεσης στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον με σημαντικές περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις για τη Θεσσαλία. Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι όπου θα συμβάλει για την πρόληψη και μείωση δυσμενών επιπτώσεων το ΠΕΠΘ 21-27 αφορούν σε πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, ακραία καιρικά φαινόμενα, διάβρωση των ακτών αλλά και κατολισθήσεις. Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, η Θεσσαλία την περίοδο 2014-2019 ήταν η δεύτερη περιφέρεια της χώρας αναφορικά με τον αριθμό κηρύξεων περιοχών της σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας με 67 κηρύξεις. Οι έντονες βροχοπτώσεις δημιουργούν πλημμυρικά φαινόμενα που πλήττουν και οικισμούς. Επιπλέον, το 2021 περιοχές των Περιφερειακών Ενοτήτων Λάρισας, Τρικάλων και Καρδίτσας τέθηκαν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω της ισχυρής σεισμικής δόνησης που εκδηλώθηκε στις 03-03-2021 πλήττοντας σημαντικά μεταξύ άλλων αρκετές δημόσιες υποδομές. Η σεισμικότητα στη Θεσσαλία καταγράφεται σημαντική, οδηγώντας στην ανάγκη ενίσχυσης των υποδομών της.

Η Θεσσαλία διαθέτει 697 χλμ. ακτογραμμής εκ των οποίων το 36,7% βρίσκεται υπό διάβρωση. Το ποσοστό αυτό ξεπερνά τον εθνικό μ.ό. (28,6%) και κατατάσσει την Περιφέρεια 4η στο σύνολο των περιφερειών της χώρας ως προς την έκταση των προβλημάτων διάβρωσης (Alexandrakis, 2013). Παρά τον εντοπισμό του προβλήματος στην παρούσα φάση διαπιστώνεται έλλειψη επαρκών δεδομένων για συγκεκριμένες δράσεις και τεχνικά έργα αντιμετώπισής του.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που περιέχονται στην Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, ο αριθμός των ημερών με εξαιρετικά αυξημένο κίνδυνο πυρκαγιάς, αναμένεται να αυξηθεί κατά 40 ημέρες το 2071-2100 σε όλη την Ανατολική Ελλάδα και συνεπώς και στη Θεσσαλία. Είναι λοιπόν αναγκαία η ανάπτυξη δράσης για την προστασία των δασών αλλά και των κατοίκων.

Η Θεσσαλία διαθέτει μεγάλους ορεινούς όγκους, ασταθείς γεωλογικά περιοχές με έντονο γεωγραφικό ανάγλυφο, που πληττόμενο από πυρκαγιές και πλημμύρες εμφανίζει κατολισθητικά φαινόμενα με επιπτώσεις και σε δημόσιες υποδομές και κίνδυνο για οικισμούς. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας ήταν μία εκ των συνολικά 11 Περιφερειακών Ενοτήτων της Ελλάδας που κηρύχθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας για φαινόμενα κατολισθήσεων το διάστημα 2014-2019, ενώ φαινόμενα κατολισθήσεων παρατηρούνται και στα Μετέωρα και στην ορεινή δυτική Θεσσαλία.

Με βάση τα παραπάνω προτείνονται μια σειρά δράσεων που θα βελτιώσουν την ικανότητα πρόληψης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής αλλά και άλλων φυσικών καταστροφών.

Ενδεικτικές δράσεις :

- Αντιπλημμυρική προστασία οικισμών με έργα τοπικής σημασίας και λοιπές δράσεις σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας.

Στόχος της δράσης είναι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας οικισμών της Περιφέρειας Θεσσαλίας σε πλημμυρικά φαινόμενα που προκαλούνται από την κλιματική αλλαγή. Η δράση έρχεται σε συμφωνία με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας στο πλαίσιο εναρμόνισης της εθνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2007/60/ΕΚ.

- Σχέδια εντοπισμού ευάλωτων δημοσίων υποδομών έναντι φυσικών καταστροφών (π.χ. σεισμό).

Σύμφωνα με το Περιφερειακό Επιχειρησιακό Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή πολλές γέφυρες εγκατεστημένες στο οδικό δίκτυο υπόκεινται σε υδραυλική διάβρωση λόγω της έκθεσης σε ροές ποταμών και χειμάρρων αλλά και σε καταπόνηση από μέτριους και ισχυρούς σεισμούς, με αποτέλεσμα να καθίσταται απαραίτητη μια μελέτη καταγραφής της στατικής τους επάρκειας για αξιολόγηση αναγκών θωράκισής τους. Αντίστοιχη ανάγκη διαπιστώνεται, μετά και την πρόσφατη έντονη σεισμική δραστηριότητα, για τα κτίρια του δημόσιου τομέα, ιδίως τα νευραλγικής χρήσης. Με την παρούσα δράση προβλέπεται η εκπόνηση επιχειρησιακού σχεδίου εντοπισμού των πλέον ευάλωτων σε ενδεχόμενο σεισμό δημοσίων υποδομών, εξετάζοντας κατά προτεραιότητα γέφυρες εθνικού περιφερειακού και τοπικού δικτύου και δημόσια κτίρια των τομέων εκπαίδευσης και υγείας.

- Επεμβάσεις ενίσχυσης ανθεκτικότητας δημοσίων υποδομών σε φυσικές καταστροφές.

Η δράση συμπληρώνει την αμέσως προηγούμενη και αφορά στην εκπόνηση των απαραίτητων τεχνικών μελετών και υλοποίηση παρεμβάσεων για την ενίσχυση της στατικότητας και εν γένει βελτίωση της σεισμικής ανθεκτικότητας των δημοσίων κτιρίων και υποδομών που δεν καλύπτουν τις απαιτήσεις αντισεισμικότητας και κρίνονται σημαντικά ευάλωτες, όπως προκύπτουν από το επιχειρησιακό σχέδιο ή και άλλη ολοκληρωμένη σχετική μελέτη. Ειδικότερα η δράση αφορά:

-Εκπόνηση τεχνικών μελετών ενίσχυσης αντισεισμικής θωράκισης δημοσίων υποδομών και

- Υλοποίηση έργων και παρεμβάσεων ενίσχυσης της στατικότητας δημοσίων υποδομών

■ Εξοπλισμοί πολιτικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο

Η δράση αφορά στην προμήθεια εξοπλισμού από τις αρμόδιες υπηρεσίες της τοπικής αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού (Δήμοι – Περιφέρεια) συμπληρωματικά και σε συνέργεια με το Τομεακό Πρόγραμμα «Πολιτική Προστασία» το οποίο καλύπτει αντίστοιχες ανάγκες εφαρμογής της πολιτικής προστασίας σε εθνικό επίπεδο. Ο εξοπλισμός δύναται να αφορά στην αντιμετώπιση διαφόρων τύπων κινδύνων με επικέντρωση στον εξοπλισμό για την αντιμετώπιση των πλημμυρών και των πυρκαγιών και βρίσκεται σε συμφωνία με αυτά που προβλέπονται στο Εθνικό και στο Περιφερειακό Σχέδιο για την Κλιματική Αλλαγή, το σχέδιο ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ, τις κατευθύνσεις της Πολιτικής Προστασίας και τις ανάγκες που καταγράφονται ανά περιοχή και φορέα. Ενδεικτικά η δράση αφορά σε εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού πυρόσβεσης, δασοπυρόσβεσης, αντιμετώπισης πλημμυρών με χρήση μηχανημάτων, εγκατάσταση τοπικών μετεωρολογικών σταθμών, εξειδικευμένων συστημάτων προειδοποίησης για έντονα καιρικά φαινόμενα, σεισμούς κ.α. έκτακτες συνθήκες, ανάπτυξη λογισμικού ταχείας και απρόσκοπτης εκκένωσης κτιρίων και περιοχών, προμήθεια μέσων εναέριας παρακολούθησης (π.χ. drones) κ.α.

■ Μέτρα για την αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών

Η δράση αφορά στα μέτρα προτεραιότητας του Περιφερειακού Σχεδίου για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΚΑ) στον τομέα της διάβρωσης των ακτών, όπως περιλαμβάνονται σε αυτό.

Σύμφωνα με το προς έγκριση ΠεΣΠΚΑ τα προτεινόμενα μέτρα προτεραιότητας στον τομέα αυτό αφορούν στη δημιουργία ακτολογίου, στον καθορισμό ζωνών επικινδυνότητας (υψηλού, μεσαίου και χαμηλού κινδύνου) ανάλογα με το χαρακτήρα κάθε παράκτιας περιοχής της Περιφέρειας Θεσσαλίας, στην εκπόνηση μελέτης εκτίμησης της τρωτότητας, των κινδύνων και των επιπτώσεων της κλιματικής μεταβολής στις παράκτιες περιοχές στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και στη θέσπιση ενός μηχανισμού συνεχούς παρακολούθησης των παράκτιων περιοχών.

■ Προστασία οικισμών από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως φωτιές, με παρεμβάσεις σε περιαστικές δασικές εκτάσεις (καθαρισμοί, αντιπυρικές ζώνες, κλπ.).

Η δράση αφορά στην προστασία οικισμών από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και κυρίως από δασικές πυρκαγιές. Οι παρεμβάσεις που προβλέπονται αφορούν σε περιαστικές δασικές εκτάσεις με καθαρισμούς των εδαφών, δενδροφυτεύσεις – αναδασώσεις, χάραξη αντιπυρικών ζωνών, εγκατάσταση συστημάτων ή και εξοπλισμού παρακολούθησης και πυρόσβεσης, μεταξύ άλλων. Επιπλέον και σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, περιλαμβάνονται και δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού.

■ Μελέτες και έργα προστασίας οικισμών από κατολισθήσεις.

Η δράση αφορά επόνηση τεχνικών μελετών προστασίας οικισμών από κατολισθήσεις και υλοποίηση έργων και παρεμβάσεων όπως τεχνικά έργα αντιστήριξης, τοποθέτηση πλεγμάτων προστασίας κ.ά.

4.2.2.4. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) ν: Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού

Για τη συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως καταγράφονται παραπάνω, προτείνονται οι Δράσεις:

■ Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς Γ΄ προτεραιότητας.

Η δράση περιλαμβάνει τα απαιτούμενα έργα υποδομής (Δίκτυα Συλλογής & Εγκαταστάσεις επεξεργασίας Λυμάτων) στους 3 οικισμούς της Περιφέρειας που δεν αναμένεται να έχουν

συμμορφωθεί έως τη λήξη της Περιόδου 2014-2020, προκειμένου να καλυφθεί το σύνολο των οικισμών Γ' Προτεραιότητας έναντι της Οδηγίας 91/271 (ΕΟΚ).

- Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς με ι.π. μικρότερο των 2.000 για άρση πιθανών κινδύνων στη δημόσια υγεία ή στο περιβάλλον, με έμφαση στις τουριστικές περιοχές. Η δράση αφορά σε μικρότερους πληθυσμιακά οικισμούς της Θεσσαλίας, κάτω της Γ' προτεραιότητας, που παρουσιάζουν σημαντική περιβαλλοντική ευαισθησία ή/και υψηλή τουριστική κίνηση και περιλαμβάνει τα απαιτούμενα έργα υποδομής (Δίκτυα Συλλογής & Εγκαταστάσεις επεξεργασίας Λυμάτων).

Η προτεραιοποίηση των σχετικών έργων θα γίνει βάσει Επιχειρησιακού Σχεδίου που πρόκειται να εκπονηθεί.

- Έργα βελτίωσης ποιότητας ή επάρκειας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς. Η δράση αφορά στη βελτίωση της ποιότητας και της επάρκειας του πόσιμου ύδατος σε οικισμούς της περιφέρειας και περιλαμβάνει έργα εξωτερικού υδραγωγείου (δεξαμενές, αγωγοί μεταφοράς, αντλιοστάσια κ.α.) συμπεριλαμβανομένων και αυτών της επεξεργασίας του ύδατος (π.χ. ταχυδυλιστήρια), εγκαταστάσεις αφαλάτωσης ύδατος για πόσιμη χρήση σε οικισμούς (π.χ. νησιά), έργα εξοικονόμησης ύδατος στα έργα/δίκτυα διανομής και συναφή έργα.

Η προτεραιοποίηση των σχετικών έργων θα γίνει βάσει της Περιφερειακής εξειδίκευσης του Εθνικού Επιχειρησιακού Σχεδίου για το πόσιμο νερό.

- Έργα και δράσεις προτεραιότητας Σχεδίων Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών (ΣΔΛΑΠ), ιδίως για την υποστήριξη βεβαρυμμένων ή ευαίσθητων επιφανειακών ή υπογείων υδατικών συστημάτων. Πρόκειται για διαχειριστικές δράσεις που περιλαμβάνονται ως Μέτρα στα αντίστοιχα ΣΔΛΑΠ και αφορούν στην προστασία και βελτίωση της ποσότητας και της ποιότητας των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων της Θεσσαλίας. Ενδεικτικά περιλαμβάνονται Σχέδια Ασφάλειας Νερού, Master Plans, μέτρα προστασίας πηγών υδροληψίας, κ.α.

4.2.2.2.5 Ειδικός Στόχος (ΕΣ) νί: Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Προώθηση της ανακύκλωσης, έργα «πράσινων σημείων»
Η δράση περιλαμβάνει τα εξής:
 - Κατασκευή & εξοπλισμό Πράσινων σημείων σε όλους τους Δήμους της Θεσσαλίας (συμπεριλαμβανομένου εξοπλισμού τεμαχισμού ογκωδών όπου προβλέπεται από τον ΠΕΣΔΑ) καθώς και Σταθμούς Μεταφόρτωσης Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΣΜΑΥ) στα τρία νησιά των Βορείων Σποράδων,
 - Προμήθεια κάδων οικιακής κομποστοποίησης στο σύνολο των Δήμων της Θεσσαλίας
- Δίκτυο – συστήματα συλλογής βιοαποβλήτων για μεταφορά τους στις Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης
Η δράση αφορά στην προμήθεια και εγκατάσταση δικτύου και συστημάτων συλλογής βιοαποβλήτων που καταλήγει στις Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΕΣΔΑ σε Δήμους της ηπειρωτικής Θεσσαλίας.

Περιλαμβάνει επιμέρους ενέργειες για τη χωριστή συλλογή και μεταφορά οικιακών βιοαποβλήτων τροφών/τροφίμων για κομποστοποίηση, τη χωριστή συλλογή, τον τεμαχισμό και τη μεταφορά πράσινων αποβλήτων κήπων και κοινόχρηστου πρασίνου.

■ Μονάδες Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ) νήσων Βορείων Σποράδων

Η δράση αφορά στη μελέτη και κατασκευή των Μονάδων ΕΒΑ στα νησιά καθώς και του αντίστοιχου δικτύου συλλογής βιοαποβλήτων σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΕΣΔΑ.

Σημειώνεται ότι οι παραπάνω δράσεις συνιστούν τοπικές υποδομές και δρουν συνδυαστικά με τα σχετικά έργα που χρηματοδοτούνται στην περίοδο 2014-2020 και τα έργα που χρηματοδοτούνται από το Τομεακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον 2021-2027» (όπως Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης), στο πλαίσιο του επικαιροποιημένου ΕΣΔΑ και ΠΕΣΔΑ Θεσσαλίας και της ολοκληρωμένης διαχείρισης αποβλήτων. Η συμπερίληψή τους στο «Θεσσαλία 2021-2027» γίνεται καθώς η ενεργοποίησή τους έγινε την περίοδο 2014-2020 στο πλαίσιο χρηματοδότησης από το ΠΕΠ Θεσσαλίας και σύμφωνα με την πρόβλεψη του εγκεκριμένου ΕΣΠΑ 2021-2027 για παραμονή των δράσεων που ξεκίνησαν την περίοδο 2014-2020 στην ίδια υπηρεσία διαχείρισης (ΕΥΔ Θεσσαλίας).

■ Γωνιές ανακύκλωσης

Η δράση αφορά στην προμήθεια και εγκατάσταση Γωνιών Ανακύκλωσης στις πόλεις και οικισμούς της Θεσσαλίας, με στόχο την περαιτέρω συμμετοχή των πολιτών στην ανακύκλωση σε συνδυασμό με δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης

■ Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών στη διαχείριση των αστικών αποβλήτων

Η Δράση αφορά σε ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο σχετικά με την χωριστή συλλογή στην πηγή, την ανακύκλωση και την κυκλική οικονομία και τα οφέλη τους σε περιβαλλοντικό και οικονομικό επίπεδο. Οι υπόψη ενέργειες θα εξειδικευθούν μέσω της εκπόνηση σχετικού Επικοινωνιακού Σχεδίου.

Επισημαίνεται ότι το σύνολο των παρεμβάσεων θα είναι απολύτως συμβατό με τα οριζόμενα στον ΠΕΣΔΑ, όπως θα επικαιροποιηθεί.

4.2.2.2.6. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) vii: Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και τη μείωση κάθε μορφής ρύπανσης

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνεται η ακόλουθη δράση:

■ Αστικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις σε οικισμούς με επικέντρωση σε Πράσινες και Μπλε υποδομές

Η δράση αφορά στη δημιουργία – αναβάθμιση κοινοχρήστων χώρων που περιλαμβάνουν σημαντική έκταση πρασίνου ή και υδάτινων στοιχείων στα οικιστικά κέντρα της Περιφέρειας, εξαιρουμένων των περιοχών στις οποίες θα υλοποιηθούν Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ).

Οι παρεμβάσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη αντίστοιχες καλές πρακτικές και εμπειρίες από την υλοποίηση στο πλαίσιο λοιπών χρηματοδοτικών εργαλείων (π.χ πρόγραμμα LIFE).

4.2.2.3. ΣΠ3. - Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας

4.2.2.3.1. *Ειδικός Στόχος (ΕΣ) i: Ανάπτυξη ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ*

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνεται η ακόλουθη δράση:

- Βελτίωση οδικών τμημάτων ΔΕΔ-Μ.
Η δράση αφορά στην κατασκευή έργων βελτίωσης οδικών τμημάτων που ανήκουν στο αναλυτικό Διευρωπαϊκό Οδικό Δίκτυο και περιλαμβάνει την βελτίωση των τεχνικών και γεωμετρικών χαρακτηριστικών των οδών, την κατασκευή παράπλευρων οδών, κατασκευή ισόπεδων – ανισόπεδων κόμβων, έργα ασφάλειας, κ.α..

Επίσης, η δράση δύναται να περιλαμβάνει την χρηματοδότηση των σχετικών με την ωρίμανση των έργων μελετών.

Λειτουργεί συμπληρωματικά με τις αντίστοιχες δράσεις του Προγράμματος «Μεταφορές» και του Ταμείου Ανάκαμψης.

4.2.2.3.2. *Ειδικός Στόχος (ΕΣ) ii : Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυνοριακή κινητικότητα*

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Βελτίωση οδικών τμημάτων σύνδεσης με ΔΕΔ-Μ.
Η δράση αφορά σε συμπλήρωση υποδομών του περιφερειακού οδικού δικτύου που συνδέουν τις κύριες κυκλοφοριακές ροές της Περιφέρειας με το Διευρωπαϊκό Οδικό Δίκτυο. Περιλαμβάνει νέες χαράξεις και αναβαθμίσεις υφισταμένων τμημάτων του οδικού δικτύου με έργα βελτίωσης των γεωμετρικών και τεχνικών χαρακτηριστικών των οδών, διαπλατύνσεις, κατασκευή παράπλευρων οδών, κατασκευή ισόπεδων ή και ανισόπεδων κόμβων όπου απαιτείται, σημάσεις, σηματοδοτήσεις, ηλεκτροφωτισμό, κ.α.
- Βελτίωση οδικής ασφάλειας στο περιφερειακό και τοπικό δίκτυο.
Βασικός στόχος της δράσης είναι να υλοποιηθούν έργα ενεργητικής οδικής ασφάλειας όπως βελτίωση χάραξης, βελτίωση οδοστρώματος αλλά και παθητικής οδικής ασφάλειας, όπως συστήματα καταγραφής της ταχύτητας, βελτίωση σήμανσης και φωτισμού στα σημεία εκείνα του εθνικού και επαρχιακού οδικού δικτύου που καταγράφονται ως προβληματικά, σύμφωνα και με τις προβλέψεις του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για την Οδική Ασφάλεια.
- Παρεμβάσεις σε υποδομές ή ανωδομές στους περιφερειακούς λιμένες στη Θεσσαλία.
Η δράση αφορά στους λιμένες της Περιφέρειας που δεν εντάσσονται στο δίκτυο ΔΕΔ-Μ και στοχεύει στην ενίσχυση της συνδεσιμότητας των νησιών Σκοπέλου και Αλοννήσου μεταξύ τους και με την ηπειρωτική χώρα, με όρους ασφάλειας και επάρκειας.

Περιλαμβάνονται έργα ενίσχυσης ασφάλειας λιμένων, επέκτασης λιμενικών έργων (κυματοθραύστες, μόλοι κ.α.), ενίσχυσης δυναμικότητας και χωρητικότητας λιμένων, βελτίωσης επίγειων εγκαταστάσεων εξυπηρέτησης επιβατών, χώρων στάθμευσης, δημιουργίας/επέκτασης

δικτύων εξυπηρέτησης σκαφών, περιβαλλοντικής αναβάθμισης, κ.α.. Το σύνολο των παρεμβάσεων πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένο στην βάση των αναγκών και του σχεδιασμού του εκάστοτε λιμένα και εντός του πλαισίου που ορίζεται από τις αντίστοιχες Εθνικές Στρατηγικές.

4.2.2.4. ΣΠ4 Α. Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη

4.2.2.4.1. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) i: Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της χωρίς αποκλεισμούς ένταξης στην αγορά εργασίας και της πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις απασχόλησης μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών και της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Δημιουργία – αναβάθμιση υποδομών και εξοπλισμού για την ενίσχυση δημόσιων δομών προώθησης στην απασχόληση

Η δράση περιλαμβάνει την χρηματοδότηση των Δημόσιων Δομών προώθησης στην απασχόληση για την δημιουργία κτιριακών υποδομών ή επέκταση - αναβάθμιση υφισταμένων καθώς και τη χρηματοδότηση συμπλήρωσης - αναβάθμισης του εξοπλισμού τους, συμπεριλαμβανομένου εξοπλισμού ΤΠΕ.

Η τεκμηρίωση της συμβολής της υποδομής ή/και εξοπλισμού που χρηματοδοτείται με στόχο την διευκόλυνση παροχής άρτιων υπηρεσιών σύζευξης προσφοράς και ζήτησης στην αγορά εργασίας που αφορά στη λειτουργία των Δομών αυτών, θα εξετάζεται κατά την αξιολόγηση των προτάσεων που υποβάλλονται στο πλαίσιο σχετικής Πρόσκλησης.

- Δημιουργία αναγκαίων υποδομών και εξοπλισμού για τη λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων.
- Η δράση αφορά στη δημιουργία εγκαταστάσεων φιλοξενίας κοινωνικών επιχειρήσεων (θερμοκοιτίδες) οι οποίες θα προσφέρουν σε κατάλληλα διαμορφωμένους χώρους κοινές υποδομές διευκολύνοντας την έναρξη και την ανάπτυξη νέων κοινωνικών επιχειρήσεων στη Θεσσαλία.

Περιλαμβάνει τη χρηματοδότηση της διαμόρφωσης ή/και αναβάθμισης υφισταμένων κτιριακών υποδομών για την στέγαση και λειτουργία των θερμοκοιτίδων, της προμήθειας του απαραίτητου εξοπλισμού για την λειτουργία τους και για την εξυπηρέτηση των υπό ανάπτυξη υπηρεσιών τους και συναφείς εργασίες.

Μέσω χρηματοδότησης με «συμπληρωματικό τρόπο» (άρθρο 25 Κανονισμού Κοινών Διατάξεων) παρέχεται η δυνατότητα χρηματοδότησης υποστηρικτικών υπηρεσιών όπως καθοδήγηση για πρόσβαση σε χρηματοδότηση, νομική, λογιστική και διοικητική υποστήριξη, δικτύωση κ.λπ..

Η δράση δύναται να λειτουργεί σε συνέργεια με την δράση του Προγράμματος «Ενίσχυση των φορέων Κοινωνικής Οικονομίας (ΚΑΛΟ)» συγχρηματοδότησης ΕΚΤ+.

4.2.2.4.2. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) ii: Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Η δράση αφορά στη δημιουργία / αναβάθμιση υποδομών και στην προμήθεια εξοπλισμού λειτουργίας τους για τις δομές της δημόσιας πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού ΤΠΕ.

- Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Η δράση αφορά στην δημιουργία / αναβάθμιση υποδομών και στην προμήθεια εξοπλισμού λειτουργίας τους για τις δομές της δημόσιας τριτοβάθμιας εκπαίδευσης συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού ΤΠΕ.

- Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών και εξοπλισμού επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και για εκπαίδευση ενηλίκων

Η δράση αφορά στην δημιουργία / αναβάθμιση υποδομών και στην προμήθεια εξοπλισμού λειτουργίας τους για τις δομές της δημόσιας επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και εκπαίδευσης ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού ΤΠΕ.

Επισημαίνεται ότι πριν την έκδοση των σχετικών Προσκλήσεων για την υποβολή και ένταξη έργων υποδομής στον τομέα της εκπαίδευσης θα εκπονηθεί η χαρτογράφηση των σχετικών αναγκών. Στην βάση της χαρτογράφησης θα υπάρξει προτεραιοποίηση των σχετικών επενδύσεων ανά βαθμίδα εκπαίδευσης.

4.2.2.4.3. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) iii: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Δημιουργία / αναβάθμιση και εξοπλισμός κοινωνικών υποδομών

Η δράση προβλέπει την χρηματοδότηση της δημιουργίας ή και της αναβάθμισης κοινωνικών υποδομών και του σχετικού εξοπλισμού τους για την ολοκληρωμένη υποστήριξη των αδύναμων κοινωνικών ομάδων της Περιφέρειας με στόχο την κοινωνικοοικονομική ένταξη τους. Ενδεικτικά περιλαμβάνονται Υποδομές και απαραίτητοι εξοπλισμοί για την ανάπτυξη των παρεχόμενων υπηρεσιών των Κέντρων Κοινότητας των Δήμων στις ευπαθείς ομάδες πληθυσμού ευθύνης τους, μεταβατικής και ημερήσιας φιλοξενίας Αστέγων (όπως υπνωτήρια, ξενώνες μεταβατικής φιλοξενίας, ανοικτά κέντρα ημέρας), Δομές φιλοξενίας γυναικών θυμάτων βίας, κ.λπ

Η επιλογή των παρεμβάσεων θα γίνει στην βάση σχετικής χαρτογράφησης των αναγκών του τομέα.

Η δράση λειτουργεί συμπληρωματικά με τις αντίστοιχες δράσεις του ΕΚΤ+ μέσω των οποίων χρηματοδοτείται η λειτουργία κοινωνικών δομών.

- Παρεμβάσεις βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης σε οικισμούς Ρομά

Η δράση αφορά σε ολοκληρωμένη παρέμβαση για την αναβάθμιση των βασικών υποδομών οικισμών Ρομά για τους οποίους καταγράφονται σχετικές ανάγκες στην Εθνική Στρατηγική για την ένταξη των Ρομά 2021 – 2030 και δεν περιλαμβάνονται σε Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του παρόντος Προγράμματος.

Ενδεικτικά περιλαμβάνει την χρηματοδότηση βελτίωσης ή/και συμπλήρωσης ή/και κατασκευής υποδομών ύδρευσης, αποχέτευσης, οδοποιίας συμπεριλαμβανομένου του φωτισμού οδών, κ.α., κτιριακών υποδομών ή εξοπλισμού που εξυπηρετούν τις ανάγκες του πληθυσμού του οικισμού, κ.α. η αναγκαιότητα των οποίων θα προκύψει από σχετικό Επιχειρησιακό Σχεδιασμό του αρμόδιου Δήμου.

4.2.2.4.4. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) ν: Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και την προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις :

- Υποδομές και εξοπλισμοί στον τομέα της υγείας
Η δράση αφορά παρεμβάσεις σε υποδομές του τομέα υγείας σε συμφωνία με την εθνική στρατηγική στον τομέα της υγείας και τις ανάγκες σε επίπεδο Περιφέρειας και περιλαμβάνει τα εξής:
 - εκσυγχρονισμό κτιριακών υποδομών υγειονομικών μονάδων όλων των βαθμίδων με έμφαση στις υποδομές πρωτοβάθμιας υγείας και ειδικότερα Κέντρων Υγείας, συμπεριλαμβανομένων των τεχνικών μελετών
 - προμήθεια ιατροτεχνολογικού εξοπλισμού για την κάλυψη ελλείψεων ή για τον εκσυγχρονισμό υφισταμένου.
- Κινητές μονάδες για παροχή υπηρεσιών δημόσιας υγείας
Η δράση αφορά στην προμήθεια κινητών μονάδων υγείας οι οποίες έχουν ως στόχο την ισότιμη πρόσβαση όλων των πολιτών και κυρίως των απομακρυσμένων δύσβατων περιοχών της Περιφέρειας σε υπηρεσίες κυρίως Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας. ώστε να υποστηριχθεί, διευκολυνθεί και εντατικοποιηθεί η υλοποίηση δράσεων πρόληψης της νόσου και προαγωγής της υγείας.
Προβλέπεται να στελεχωθούν από επαγγελματίες υγείας και λοιπό βοηθητικό προσωπικό σύμφωνα με τα οριζόμενα στον Ν.4600/2019 με χρηματοδότηση της λειτουργίας τους από το ΕΚΤ+ στο πλαίσιο του παρόντος Προγράμματος.
- Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας με στόχευση στην αποϊδρυματοποίηση
Στόχος της δράσης είναι η δημιουργία - ενίσχυση μονάδων κοινωνικής μέριμνας του τομέα κοινωνικής αλληλεγγύης και οι οποίες εντάσσονται στην εθνική πολιτική αποϊδρυματοποίησης, όπως αναλύεται στην Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2021-2027. Ενδεικτικά περιλαμβάνονται Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων, Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας ΑμεΑ, Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης, κ.α..
Χρηματοδοτείται η δημιουργία ή η αναβάθμιση κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού υποστήριξης φροντίδας και μεταφοράς ωφελουμένων, συμπεριλαμβανομένου του ψηφιακού εξοπλισμού.

Επισημαίνεται ότι πριν την έκδοση των σχετικών Προσκήσεων για την υποβολή και ένταξη έργων στον τομέα της υγείας θα εκπονηθεί η χαρτογράφηση των σχετικών αναγκών. Στην βάση της χαρτογράφησης θα υπάρξει προτεραιοποίηση των σχετικών επενδύσεων.

4.2.2.4.5. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) νι: Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις:

- Προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς
Η δράση αφορά στην ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου της Θεσσαλίας και περιλαμβάνει τις εξής παρεμβάσεις:
 - Αναβάθμιση και αποκατάσταση χώρων πολιτιστικής κληρονομιάς, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης της λειτουργικότητας τους (προσβασιμότητα, χώροι στάθμευσης, κ.α.)
 - Δημιουργία – αναβάθμιση χώρων προβολής πολιτιστικού αποθέματος
 - Ανάδειξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς της Θεσσαλίας μέσω ενεργειών καταγραφής και προβολής
- Υποστήριξη σύγχρονου πολιτισμού
Η δράση αφορά στην υποστήριξη της παραγωγής σύγχρονου πολιτισμού όλων των ειδών τέχνης και την συστηματική προβολή του με φυσική ή ψηφιακή διάσταση. Προβλέπονται επίσης παρεμβάσεις σύνδεσης του τουρισμού με τον πολιτισμό (όπως χρηματοδότηση φεστιβάλ, εκθέσεων, κλπ) με στόχο την ενσωμάτωση του σύγχρονου πολιτισμού στο τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας.
- Δράσεις αναβάθμισης τουριστικών υποδομών
Η δράση αφορά στην ενίσχυση εξειδικευμένων τουριστικών υποδομών μέσω της χρηματοδότησης της αναβάθμισης τους. Ενδεικτικά περιλαμβάνονται ιαματικές πηγές, τουριστικοί λιμένες, κ.α..
- Ανάδειξη και βελτίωση της προσβασιμότητας των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (φυσικής κληρονομιάς)
Η δράση αφορά στην ανάδειξη των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους της Θεσσαλίας. Περιλαμβάνει παρεμβάσεις βελτίωσης της προσβασιμότητας τους μέσω της κατασκευής των απαιτούμενων οδικών συνδέσεων καθώς και βελτίωσης των σημάτων ειδικά σε ορεινά μονοπάτια και διαδρομές που εντάσσονται στις συγκεκριμένες περιοχές.
- Περιφερειακή στρατηγική πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης, με υποστήριξη της ικανότητας των φορέων στον σχεδιασμό και την υλοποίησή της
Η δράση αφορά την δημιουργία και ενέργειες/δραστηριότητες ενός Μηχανισμού ο οποίος θα υποστηρίξει την πολιτιστική και τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας. Ο μηχανισμός θα έχει τον ρόλο ενός Οργανισμού Διαχείρισης Προορισμού (Destination Management Organization DMO) ο οποίος θα συντονίζει τις δράσεις των επιμέρους φορέων με σκοπό την ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας.

4.2.2.5. ΣΠ4 Β. Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας

4.2.2.5.1 Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 4α: Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικά αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας

Στον ειδικό στόχο 4α προτείνονται οι δράσεις:

- Δράσεις ενίσχυσης των υφιστάμενων και νέων φορέων Κοινωνικής Οικονομίας (ΚΑΛΟ), με επικέντρωση στις ευάλωτα κοινωνικά ομάδες πληθυσμού των ΟΧΕ και στόχευση στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης και «πράσινης» Ευρώπης.

Η δράση αφορά στην υποστήριξη των υφιστάμενων και την υποστήριξη νέων φορέων κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας όπως ορίζονται στο άρθρο 3, παρ.1 του Νόμου 4430/2016 και έχει ως στόχο:

- Τη στήριξη και ενίσχυση των παραγωγικών εγχειρημάτων αυτοδιαχείρισης και της συλλογικής κοινωνικής επιχειρηματικότητας
- Τη μείωση της ανεργίας και στη μεγέθυνση της κοινωνικής ωφέλειας που δημιουργούν
- Την ενίσχυση της απασχόλησης με τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας.

Ο σχεδιασμός βασίζεται στις κατευθύνσεις του Σχεδίου Δράσης για την ανάπτυξη της ΚΑΛΟ στη χώρα, της Ειδικής Γραμματείας ΚΑΛΟ του Υπουργείου. Προβλέπεται η χρηματοδότηση για την κάλυψη μέρους των επενδυτικών ή/ και λειτουργικών εξόδων.

- ΝΘΕ (Νέες Θέσεις Εργασίας) και παρεμφερείς δράσεις στις ΟΧΕ ή και προτεραιότητες RIS

Η δράση αφορά στην ενίσχυση της απασχόλησης ανέργων, διαφόρων κατηγοριών ή/και κοινωνικών ομάδων με στόχο την ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Πρόκειται για δράσεις κρατικών ενισχύσεων με δικαιούχους επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα στις οποίες τοποθετούνται οι ωφελούμενοι άνεργοι. Περιλαμβάνει την επιχορήγηση του συνόλου της μισθολογικής δαπάνης ή μέρος αυτής. Στόχος είναι η ενίσχυση της απασχόλησης και της ισότιμης πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

- ΝΕΕ (Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες) και παρεμφερείς δράσεις στις ΟΧΕ ή και προτεραιότητες RIS. Η δράση αφορά στην ενίσχυση των ανέργων (συμπεριλαμβανομένων και των μακροχρόνια ανέργων) να δημιουργήσουν δική τους επιχείρηση. Περιλαμβάνει ενδεικτικά, χρηματοδότηση της έναρξης των επιχειρήσεων για την κάλυψη επενδυτικών ή / και λειτουργικών εξόδων. Στόχος της δράσης είναι η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της ένταξης των ανέργων στην αγορά εργασίας.

- Δράσεις συμβουλευτικής - κατάρτισης - πιστοποίησης - πρακτικής άσκησης - mentoring (που στοχεύουν στην μείωση ανεργίας / αύξηση απασχόλησης), με στόχευση στις ΟΧΕ ή και στις προτεραιότητες RIS.

Η δράση αφορά τη χρηματοδότηση προγραμμάτων επιμόρφωσης, κατάρτισης, πιστοποίησης και συμβουλευτικής ανέργων (και μακροχρόνια ανέργων)

Παρεχόμενες υπηρεσίες:

- Επαγγελματική Συμβουλευτική
- Κατάρτιση σε εξειδικευμένες γνώσεις
- Πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων
- Πρακτική άσκηση

Το σύνολο των παραπάνω δράσεων θα υλοποιηθούν είτε στο πλαίσιο Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ), συμπεριλαμβανομένων των στρατηγικών βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, είτε μέσω σχετικών πρόσκλησεων που αφορούν αποκλειστικά στους τομείς της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS). Στόχος των δράσεων είναι η στήριξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας, της αυτοαπασχόλησης και της ανάπτυξης δεξιοτήτων των εργαζομένων με αποτέλεσμα την βελτίωση της απασχολησιμότητας και την διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας.

- Capacity building για φορείς σχετικούς με την ένταξη στην αγορά εργασίας

Η δράση αφορά στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και τη διοργάνωση επιμορφώσεων για τα μέλη των επίσημων φορέων. Στόχος της δράσης είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων των επίσημων φορέων.

Συνέργειες / συμπληρωματικότητες αναμένονται με το τομεακό Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» στο πλαίσιο του οποίου θα υλοποιηθούν δράσεις για τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση όλων των ατόμων, στοχευμένες δράσεις για τους Νέους εκτός Εκπαίδευσης, Απασχόλησης ή Κατάρτισης (NEETs), κλπ. Θα υπάρξει μέριμνα στην εξειδίκευση των προσκλήσεων για την αποφυγή επικάλυψης και για την επίτευξη μέγιστης συμπληρωματικότητας με το πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

4.2.2.5.2. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 4γ: Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων

Στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 4γ, προτείνεται η εξής δράση:

- Δράσεις ενδυνάμωσης για γυναίκες που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης δεξιοτήτων, με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της ενεργής συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας

Η δράση αφορά γυναίκες άνεργες ή μη που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες. Προβλέπεται η χρηματοδότηση προγραμμάτων επιμόρφωσης, κατάρτισης, πιστοποίησης και συμβουλευτικής αλλά και πρακτικής άσκησης για τις άνεργες γυναίκες. Στόχος είναι η προώθηση της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση και η μείωση των διακρίσεων λόγω φύλλου στην αγορά εργασίας.

4.2.2.5.3. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 4δ Προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών σε ένα υγιές και καλά προσαρμοσμένο εργασιακό περιβάλλον που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία

Στον ειδικό στόχο 4δ περιλαμβάνεται η δράση:

- Δράσεις προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης, εστιασμένες σε χωρικές παρεμβάσεις
- Οι δράσεις αφορούν στην κατάρτιση και πιστοποίηση απασχολούμενων σε επιχειρήσεις ή αυτοαπασχολούμενων στο πλαίσιο χωρικών παρεμβάσεων.

Στόχος είναι οι ωφελούμενοι να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες που αποσκοπούν στην αναβάθμιση των επαγγελματικών τους προσόντων, έχουν άμεση και θετική επίπτωση στην παραγωγικότητά τους και συμβάλουν στην προσαρμογή τους στις σημερινές αναπτυξιακές προτεραιότητες, καθώς και στις αλλαγές του τεχνολογικού περιβάλλοντος. Για την υλοποίηση των δράσεων θα ληφθεί μέριμνα για αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων με το Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητας.

4.2.2.5.4. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 4 στ: Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων,

συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες

Στον ειδικό στόχο 4στ προβλέπονται οι εξής δράσεις:

- Προώθηση και υποστήριξη της ένταξης στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά («νέα» Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής ζωής).

Η δράση θα υποστηρίξει παρεμβάσεις για την προώθηση παιδιών στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, λαμβάνοντας υπόψη και τις προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Εγγύησης για το Παιδί, καθώς και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα δικαιώματα του Παιδιού. Αφορά στην παροχή θέσεων φροντίδας και φιλοξενίας βρεφών, νηπίων, παιδιών και ατόμων με αναπηρία σε αντίστοιχες Δομές Φορέων, βρεφικούς, βρεφονηπιακούς, παιδικούς σταθμούς, βρεφονηπιακούς σταθμούς ολοκληρωμένης φροντίδας, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (Κ.Δ.Α.Π.) και Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών και Ατόμων με Αναπηρία (Κ.Δ.Α.Π. Α.μεΑ.).

Στόχος της δράσης είναι η διασφάλιση της ισότιμης και χωρίς αποκλεισμούς πρόσβασης ευάλωτων παιδιών και παιδιών σε ανάγκη, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών που προέρχονται από οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα σε ποιοτικές υπηρεσίες προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης/child guarantee.

Για τη δράση αυτή θα υπάρξει μέριμνα στην εξειδίκευση των προσκλήσεων για την αποφυγή επικάλυψης και για την επίτευξη μέγιστης συμπληρωματικότητας με το πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»

- Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης / συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση.

Η Δράση αφορά στην χρηματοδότησης απασχόλησης Εκπαιδευτικών, Ειδικού Εκπαιδευτικού Προσωπικού και Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού που υποστηρίζουν μαθητές ΑΜΕΑ και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες στη σχολική τάξη και στελεχώνουν τα Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.) και τις Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (Ε.Δ.Ε.Α.Υ.).

Στόχος της δράσης είναι η συμπερίληψη και η ένταξη των μαθητών/τριών με αναπηρία ή με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στη σχολική τάξη του γενικού σχολείου και η εξασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής αυτών στο εκπαιδευτικό και κοινωνικό γίνεσθαι, σύμφωνα με τη Διεθνή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των ΑμεΑ.

- Προγράμματα δια βίου μάθησης αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης με έμφαση στους προερχόμενους από ευάλωτες κοινωνικά ομάδες σε Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.

Η δράση αφορά προγράμματα ΔΒΜ αποφοίτων που υλοποιούνται στο Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ. του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας με έμφαση σε τεχνολογίες αιχμής και νέες τεχνολογίες σε αποφοίτους ανώτατης εκπαίδευσης που ανήκουν σε ευάλωτες κοινωνικά ομάδες.

Στόχος της δράσης είναι η εμβάθυνση των γνώσεων, η εξειδίκευση και απόκτηση νέων γνώσεων και η καλλιέργεια δεξιοτήτων που συνδέονται άμεσα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Μέσω των προγραμμάτων ΔΒΜ συνδέεται η ανώτατη εκπαίδευση με τον παραγωγικό τομέα και συμβάλει στην ενίσχυση της τοπικής ανάπτυξης, της καινοτομίας, της κινητικότητας και της μείωσης της ανεργίας.

4.2.2.5.5. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 4.η : Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απαγόρευσης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες

Στον ειδικό στόχο η προβλέπονται οι δράσεις:

- Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/ και κατάρτιση εστιασμένες σε ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, εκτός ΥΤΧ και Ρομά (π.χ. ΑμεΑ,αποφυλακισμένοι)
Οι δράσεις αφορούν ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, οι οποίες βρίσκονται σε περιθωριοποίηση όπως ΑΜΕΑ και αποφυλακισμένοι. Περιλαμβάνουν προγράμματα επιμόρφωσης, κατάρτισης και συμβουλευτικής (ενίσχυσης δημιουργίας Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών –ΝΕΕ και Νέων Θέσεων Εργασίας – ΝΘΕ). Στόχος των δράσεων είναι η βελτίωση της απασχολησιμότητας και η διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας ευπαθών ομάδων πληθυσμού.
- Δράσεις για την συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑΜΕΑ, ηλικιωμένοι, παιδιά) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς στο πλαίσιο των Κοινωνικών Δομών ΟΤΑ.
Οι δράσεις αφορούν στην συμμετοχή ατόμων που ανήκουν σε μειονεκτούσες ομάδες πληθυσμού σε αθλητικές, καλλιτεχνικές ή πολιτιστικές δραστηριότητες. Οι δράσεις θα υλοποιηθούν μέσω των Κοινωνικών Δομών των ΟΤΑ. Μέρος των δράσεων θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της "Εγγύησης για το παιδί". Στόχος των δράσεων είναι η καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και κάθε μορφής διακρίσεων.
- Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.
Στόχος της δράσης είναι:
 - η ενίσχυση της ικανότητας των αιρετών και μη στελεχών της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης να ενσωματώσουν τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας στις τοπικές κοινωνικές και αναπτυξιακές πολιτικές
 - η βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εξυπηρέτησης στα άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις από σημαντικές για την κοινωνική τους ένταξη υπηρεσίες
 - η ενημέρωση ατόμων με αναπηρία για τα δικαιώματά τους
 - ενεργοποίηση ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις για συμμετοχή σε προγράμματα κατάρτισης και απασχόλησης.
- Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας Περιφέρειας Θεσσαλίας.
Η Δράση αφορά την σύσταση λειτουργίας Παρατηρητηρίου Θεμάτων Αναπηρίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. Η λειτουργία του Παρατηρητηρίου αποσκοπεί στην ανάδειξη και καταγραφή των αναγκών ατόμων με αναπηρία σε θέματα κοινωνικής προστασίας, πρόνοιας και αλληλεγγύης. Στοιχείο επίσης στην συλλογή, επεξεργασία και ανάλυση συγκεντρωτικών στοιχείων στατιστικού χαρακτήρα και αναφορών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς και δράσεων της περιφερειακής στρατηγικής.
- Ενίσχυση ικανότητας (Capacity building) για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη.
Η δράση αφορά στη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού και τη διοργάνωση επιμορφώσεων για τα μέλη φορέων σχετικών με την κοινωνική ένταξη. Στόχος της δράσης είναι η ανάπτυξη δεξιοτήτων των φορέων.

4.2.2.5.6. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 4θ: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών

Στο πλαίσιο του ΕΣ 4θ, προτείνονται οι παρακάτω δράσεις:

- Δράσεις ευαισθητοποίησης και διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης στο πλαίσιο των Κ.Κ. -ΚΕΜ και λοιπών σχετικών Δομών, για την απαγόρευση των διακρίσεων, την ισότητα των φύλων, την πρόληψη του trafficking και κάθε μορφής βίας και με στόχο την προώθηση του Ευρωπαϊκού Τρόπου Ζωής.
Οι δράσεις αφορούν την ενεργό εμπλοκή και συμμετοχή διαφόρων θεσμικών ή/και τοπικών παραγόντων στη διαδικασία της ένταξης, όπως είναι οι Δήμοι, καθιστώντας την τοπική αυτοδιοίκηση βασικό συνδιαμορφωτή και φορέα υλοποίησης ενταξιακών πρωτοβουλιών. Στόχος των δράσεων είναι να ενθαρρύνουν την ουσιαστική κατανόηση ανάμεσα σε διαφορετικές κουλτούρες, αλλά παράλληλα να ενισχύσουν τον θετικό και αναπτυξιακό αντίκτυπο των ενταξιακών παρεμβάσεων στις τοπικές οικονομίες και κοινωνίες και θέτοντας τις βάσεις για μια ανοιχτή κοινωνία.
- Παροχή υπηρεσιών διαπολιτισμικής μεσολάβησης σε Δημόσιες Υπηρεσίες.
Η δράση αφορά την παροχή υπηρεσιών που διευκολύνουν την επικοινωνία και τη συναλλαγή των πολιτών τρίτων χωρών με τους φορείς του κράτους (π.χ. δημόσιες υπηρεσίες). Στόχος της δράσης είναι η πληρέστερη ενημέρωση και εξυπηρέτηση των πολιτών τρίτων χωρών.
- Ολοκληρωμένες δράσεις ένταξης υπηκόων τρίτων χωρών για διευκόλυνση πρόσβασης στην αγορά εργασίας.
Η δράση εστιάζει στην ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών (ΥΤΧ) στην αγορά εργασίας μέσω επιμέρους δράσεων ολοκληρωμένου χαρακτήρα. Ειδικότερα, αφορά τους δικαιούχους διεθνούς προστασίας και τα μέλη της οικογένειάς τους, οι οποίοι έχουν αναγνωριστεί από 01.01.2018 και μετέπειτα και στοχεύει στην διευκόλυνση της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την παροχή εξειδικευμένης υποστήριξης στα διάφορα στάδια της διαδικασίας ένταξης, την εξειδικευμένη κατάρτιση (εκμάθηση γλώσσας, επαγγελματική κατάρτιση κ.λπ.) και την προσφορά προσιτών λύσεων στέγασης.

Στόχος των δράσεων είναι η διασφάλιση της ικανότητας σε αυτόνομη διαβίωση, η ενίσχυση της απασχολησιμότητας και της πρόσβασης στην απασχόληση.

Οι δράσεις είναι σύμφωνες με τις αρχές της Εθνικής Στρατηγικής για την Ένταξη (ΕΣΕ). Συνέργειες / συμπληρωματικότητες αναμένονται με το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης μέσω του οποίου θα χρηματοδοτηθούν κυρίως παρεμβάσεις πρώιμης κοινωνικής ένταξης με έμφαση στα άτομα που διαβιούν στις δομές πρώτης υποδοχής, ενώ το ΠΕΠ θα χρηματοδοτήσει κυρίως παρεμβάσεις μεσο/μακροπρόθεσμης κοινωνικής ένταξης των ΥΤΧ/ ατόμων με μεταναστευτικό υπόβαθρο.

4.2.2.5.7. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 4.ι.: προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά

Στο πλαίσιο του ειδικού στόχου 4.ι. προβλέπονται οι παρακάτω δράσεις. Οι προβλεπόμενες δράσεις είναι σύμφωνες με την Εθνική Στρατηγική & Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2021 – 2030.

- ΝΕΕ, ΝΘΕ και παρεμφερείς δράσεις για απασχόληση και αυταπασχόληση εστιασμένες σε Ρομά.

Η δράσεις αφορούν προγράμματα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και προγράμματα νέας επιχειρηματικότητας για την απασχόληση ατόμων με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες (Ρομά).

Στόχος των δράσεων είναι η προώθηση της ενεργού συμμετοχής των Ρομά στην τυπική αγορά εργασίας, η βελτίωση της απασχολησιμότητας των Ρομά, η πρόσβαση των Ρομά σε ποιοτική και βιώσιμη απασχόληση και η μείωση του εργασιακού χάσματος μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού

Στόχος των δράσεων είναι:

- η προώθηση της ενεργού συμμετοχής των Ρομά στην τυπική αγορά εργασίας.
- η βελτίωση των συνθηκών εργασίας των απασχολούμενων Ρομά, στήριξη τους στον εργασιακό χώρο, εξάλειψη των εμποδίων ένταξης στην αγορά εργασίας
- η μείωση του εργασιακού χάσματος μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού.
- η διασφάλιση ίσων ευκαιριών
 - Ολοκληρωμένα προγράμματα για την ενσωμάτωση των Ρομά στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού

Οι δράσεις αφορούν ολοκληρωμένα προγράμματα εργασιακής και κοινωνικής ένταξης και επανένταξης για Ρομά και περιλαμβάνουν κατάρτιση – συμβουλευτική - απόκτηση εργασιακής εμπειρίας ανέργων, με σκοπό την καταπολέμηση του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού, τη μείωση του ψηφιακού χάσματος και τη διευκόλυνση της πρόσβασής τους στην αγορά εργασίας. Επίσης περιλαμβάνουν στεγαστική αποκατάσταση Ρομά με επιδότηση ενοικίου. Η δράση θα υλοποιηθεί ανάλογα με τις ανάγκες που διαμορφώνονται σε Δήμους της Περιφέρειας με συγκεντρώσεις πληθυσμού Ρομά.

Στόχος των δράσεων είναι:

- η προώθηση των ίσων ευκαιριών, της ενεργού συμμετοχής και της βελτίωσης της απασχολησιμότητας
- η πρόσβαση των Ρομά σε ποιοτική και βιώσιμη απασχόληση.
- η κοινωνικοοικονομική ένταξη περιθωριοποιημένων κοινοτήτων
- η ένταξη των Ρομά στον αστικό ιστό σε τοπικό επίπεδο ώστε να είναι εφικτή η σταδιακή κοινωνική τους ένταξη.
 - Δράσεις υποστήριξης των Ρομά: ομάδες βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης, ομάδες διαχείρισης οργανωμένων χώρων μετεγκατάστασης

Οι δράσεις αφορούν στην υποστήριξη διαχείρισης οργανωμένων χώρων μετεγκατάστασης και βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης των περιθωριοποιημένων ομάδων πληθυσμού όπως οι Ρομά. Οι δράσεις έχουν στόχο την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης (επαρκή και ποιοτική μη διαχωρισμένη στέγαση, πρόσβαση σε τρεχούμενο νερό και βασικές υποδομές, εξάλειψη διαβίωσης σε πολυπληθή νοικοκυριά). Η δράσεις θα υλοποιηθούν σε Δήμους της Περιφέρειας με πληθυσμούς Ρομά.

- Ανάπτυξη παρεμβάσεων ενίσχυσης νηπίων, παιδιών σχολικής ηλικίας / εφήβων σε βιωματικά εργαστήρια και παιδικές κατασκηνώσεις (Ρομά) στο πλαίσιο των παραρτημάτων Ρομά των Κέντρων Κοινότητας.

Οι δράσεις θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της "Εγγύησης για το παιδί" και αφορούν την ανάπτυξη παρεμβάσεων ενίσχυσης της συμμετοχής νηπίων, παιδιών σχολικής ηλικίας / εφήβων Ρομά σε βιωματικά εργαστήρια (π.χ. εργαστήριο μητέρας – παιδιού) επίσης και δράσεις υποστήριξης συμμετοχής παιδιών σε παιδικές κατασκηνώσεις.

Στόχος των δράσεων είναι η διασφάλιση της ισότιμης πρόσβασης των Ρομά σε υπηρεσίες παιδείας, δημιουργικής απασχόλησης, πολιτισμού, αθλητισμού, τουρισμού και αναψυχής με απώτερο σκοπό την ουσιαστική κοινωνική ένταξη των Ρομά στην τοπική αλλά και την ευρύτερη κοινότητα.

- Capacity building για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη για Ρομά

Η δράση αφορά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση επιμορφωτικών προγραμμάτων σε θέματα διαπολιτισμικότητας, άρσης στερεοτύπων και διακρίσεων για τους Ρομά, κοινωνικής ένταξης και συμπερίληψης των Ρομά για εργαζόμενους στον ευρύτερο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, στελέχη των Περιφερειών, των Δήμων και των Παραρτημάτων Ρομά των Κέντρων Κοινότητας/ Κοινωνικών Κέντρων. Οι εκπαιδευτικές δράσεις θα σχεδιαστούν και θα υλοποιηθούν σε συνεργασία με οργανώσεις Ρομά.

Στόχος είναι η ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης σε θέματα αποδοχής της διαφορετικότητας και της κουλτούρας των Ρομά.

4.2.2.5.8. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 4α: Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης

Στον ειδικό στόχο προβλέπονται οι δράσεις:

- Κοινωνικά Κέντρα/ Κέντρα Κοινότητας με την ενσωμάτωση ΚΕΜ, της διαπολιτισμικής μεσολάβησης, παραρτημάτων Ρομά, Κινητών Μονάδων.

Οι δράσεις αφορούν τους Δήμους που διαθέτουν ήδη Κέντρα Κοινότητας. Σκοπός τους είναι η περαιτέρω υποστήριξη των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης α' βαθμού στην εφαρμογή πολιτικών κοινωνικής προστασίας και η ανάπτυξη ενός τοπικού σημείου αναφοράς για την υποδοχή, εξυπηρέτηση και διασύνδεση των πολιτών με όλα τα Κοινωνικά Προγράμματα και Υπηρεσίες που υλοποιούνται στην περιοχή λειτουργίας τους με απώτερο στόχο την κοινωνικοοικονομική ένταξή τους. Στο πλαίσιο αυτό, οι παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν εξυπηρετούν επιμέρους στρατηγικές όπως, η Εθνική και Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης, η Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά, η Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης Προσφύγων/ Μεταναστών.

Στόχος των δράσεων είναι η αύξηση της προστιθέμενης αξίας των Κέντρων ως προς την απλοποίηση της πρόσβασης των πολιτών στις παροχές σε είδος μέσω μίας πλέον δομής σε επίπεδο Δήμου και τη συγκέντρωση διαφορετικών και κατακερματισμένων υπηρεσιών σε μια δομή.

- Δομές παροχής βασικών αγαθών όπως κοινωνικό φαρμακείο, παντοπωλείο, εστιατόριο, κ.α..
Η δράση αφορά την στήριξη λειτουργίας κοινωνικών δομών (παντοπωλείο, εστιατόριο, φαρμακείων) δήμων της Περιφέρειας. Στόχος της δράσης είναι η αντιμετώπιση του φαινομένου της ακραίας φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω της υποστήριξης ομάδων του τοπικού πληθυσμού που πλήττονται ή απειλούνται από τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό
- Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης.
Η δράση αφορά την στήριξη λειτουργίας του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης. Στόχος είναι η παρακολούθηση και αξιολόγηση των πολιτικών κοινωνικής ένταξης και κοινωνικής συνοχής σε αυτοδιοικητικό επίπεδο.

Η δράση εντάσσεται στο πλαίσιο λειτουργίας του Εθνικού Μηχανισμού Συντονισμού Παρακολούθησης και Αξιολόγησης των Πολιτικών Κοινωνικής Ένταξης και Κοινωνικής Συνοχής (ΕΜ).

- Λειτουργία Δομών ΚΔΗΦ (Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας), ΚΗΦΗ (Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων), ΣΥΔ (Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης), (για ΑΜΕΑ, ηλικιωμένους, ΥΤΧ). Η δράσεις αφορούν την στήριξη λειτουργίας δομών ΚΔΗΦ, ΚΗΦΗ, ΣΥΔ

Στόχος των δράσεων είναι:

- η παροχή από τα Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων (Κ.Η.Φ.Η.), υπηρεσιών ημερήσιας φροντίδας σε ηλικιωμένα άτομα μη δυνάμενα να αυτοεξυπηρετηθούν απόλυτα (κινητικές δυσκολίες, άνοια κλπ), των οποίων το οικογενειακό περιβάλλον που τα φροντίζει, εργάζεται ή αντιμετωπίζει σοβαρά κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα ή προβλήματα υγείας και αδυνατεί να ανταποκριθεί στη φροντίδα που έχει αναλάβει.
- Η παροχή υπηρεσιών ημερήσιας φροντίδας και παραμονής (ΚΔΗΦ) σε άτομα με αναπηρίες και υλοποίηση δράσεων δικτύωσης και συνεργασίας με στόχο τη διασύνδεση των δομών με την τοπική κοινότητα, την ένταξη των ωφελουμένων σε αυτήν και συνεπώς την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής σε τοπικό επίπεδο
- Η παροχή υπηρεσιών από τις Στέγες Υποστηριζόμενες Διαβίωσης (ΣΥΔ), διαβίωσης, φροντίδας, ψυχαγωγίας, κοινωνικοποίησης και σύνδεσης με την κοινότητα, κατάρτισης και αξιοποίησης δυνατοτήτων προς επίτευξη της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

Οι δράσεις λαμβάνουν υπόψη την Εθνική Στρατηγική Αποϊδρυματοποίησης, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των ΑμεΑ, καθώς και την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2021-2027.

- Δομές υποστήριξης των κακοποιημένων γυναικών και καταπολέμησης της έμφυλης βίας. Οι δράσεις αφορούν την λειτουργία δομών (συμβουλευτικών κέντρων και ξενώνων φιλοξενίας) κακοποιημένων γυναικών, λαμβάνοντας υπόψη την Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων.

Στόχος των δράσεων είναι:

- πρόληψη και αντιμετώπιση της έμφυλης βίας
- ολοκληρωμένη υποστήριξη των γυναικών θυμάτων όλων των μορφών βίας και των παιδιών τους – στην περίπτωση φιλοξενίας τους σε Ξενώνες
- ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών με στόχο την πρόληψη και την καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.
- ενίσχυση του ρόλου των φορέων του δημοσίου και της τοπικής αυτοδιοίκησης σε δράσεις για την πρόληψη και καταπολέμηση όλων των μορφών βίας κατά των γυναικών.
- Ανάπτυξη και λειτουργία Ξενώνων Άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή. Η δράση είναι στο πλαίσιο της «Εγγύησης για το παιδί». Η δομή Βραχείας Φιλοξενίας αποσκοπεί στη διαμονή νηπίων, παιδιών και εφήβων, μετά από εισαγγελική εντολή, έως ότου να διερευνηθεί η κατάσταση του εκάστοτε ωφελουμένου για επιστροφή στο οικογενειακό περιβάλλον ή για αναδοχή. Θα παρέχεται εξατομικευμένη φροντίδα και υποστήριξη στα παιδιά και στους εφήβους καθώς και κάλυψη βασικών αναγκών (διατροφή, ένδυση) και συμμετοχή σε πολιτισμικές / αθλητικές δραστηριότητες.

Στόχος είναι η προώθηση ολοκληρωμένων διαδικασιών αποϊδρυματοποίησης, αποκατάστασης και επανένταξης των παιδιών με ή χωρίς αναπηρία που διαβιούν σε δημόσιες και ιδιωτικές δομές κλειστής φροντίδας παιδιών.

- Ενίσχυση Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.

Οι δράσεις αφορούν την υποστήριξη και τη συνέχιση λειτουργίας των υφιστάμενων και τη χρηματοδότηση νέων Τοπικών Μονάδων Υγείας (ΤΟΜΥ). Προβλέπεται επίσης η δημιουργία Κινητών Ομάδων Υγείας (Κ.ΟΜ.Υ) οι οποίες θα εξυπηρετούν τις δύσβατες / απομονωμένες περιοχές δήμων της Περιφέρειας και ομάδες ειδικού σκοπού, λαμβάνοντας υπόψη τη Στρατηγική του τομέα Υγείας, καθώς και το Εθνικό Σχέδιο Δράσης Δημόσιας Υγείας 2021-2025.

Στόχος των δράσεων είναι:

- η μείωση των υγειονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων,
 - η πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού,
 - η βελτίωση της υγείας και της ποιότητας ζωής του πληθυσμού,
 - η ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας.
- Ενίσχυση Υπηρεσιών ψυχικής Υγείας
- Οι δράσεις αφορούν:
- Μονάδες ψυχικής υγείας για παιδιά και εφήβους.
 - Προαγωγή της ψυχικής υγείας των ηλικιωμένων και πρόληψη της άνοιας και alzheimer's
 - Μονάδες ψυχικής υγείας ενηλίκων

Στόχος των δράσεων είναι:

- η κατάργηση της ιδρυματικής περίθαλψης
 - η ανάπτυξη δικτύου υπηρεσιών ψυχικής υγείας στην κοινότητα και κατ' οίκον
 - η αποκατάσταση – πρόληψη του αποκλεισμού και η κοινωνική ένταξη των ατόμων με ψυχική αναπηρία
- Ανάπτυξη υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της εξάρτησης (αλκοόλ, ναρκωτικές ουσίες, άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές), συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων πρόληψης
- Οι δράσεις αφορούν τη στήριξη λειτουργίας δομών κατά των εξαρτήσεων. Οι παρεμβάσεις αφορούν την πρόληψη, τη θεραπεία και την κοινωνική επανένταξη. Όλες οι δομές θα λειτουργούν σε δίκτυο με τις ήδη υφιστάμενες κατά των εξαρτήσεων σε περιφερειακό επίπεδο, καθώς και με τις υπόλοιπες δομές υγείας/ κοινωνικής φροντίδας (Νοσοκομεία, Κέντρα Υγείας, ΤΟΜΥ, Μονάδες Ψυχικής Υγείας, Κοινωνικές Υπηρεσίες Δήμων, Κοινωνικά Ιατρεία κ.α).

Στόχος της είναι:

- η ενίσχυση της δυνατότητας πλήρους απεξάρτησης,
- η προώθηση της κοινωνικής επανένταξης των ατόμων με εξαρτήσεις,
- η πρόληψη και η φροντίδα πληθυσμών σε κίνδυνο,
- η υποστήριξη των οικογενειών και η ευαισθητοποίηση γενικού κοινού και ευάλωτων ομάδων

4.2.2.5.9 Ειδικός Στόχος (ΕΣ) 4ιβ: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών

Στον ειδικό στόχο ιβ οι προτεινόμενες δράσεις είναι οι εξής:

- Δομές Αστέρων, όπως Υπνωτήρια, Κέντρα Ημέρας κ.α.
- Οι δράσεις αφορούν τη στήριξη λειτουργίας δομών Αστέρων. Στο πλαίσιο των δομών θα παρέχονται ολοκληρωμένες υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης και διασύνδεσης με υπηρεσίες σίτισης, ψυχολογικής υποστήριξης, νομικής συνδρομής, συμβουλευτικής, υγείας, πρόνοιας, κοινωνικής και εργασιακής επανένταξης.

Στόχος είναι η κάλυψη επειγουσών στεγαστικών και βιοτικών αναγκών των αστέγων σε συμφωνία με την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη, για τη διασφάλιση της πρόσβασης σε κατάλληλη στέγη.

- Υποστήριξη εφήβων, ιδίως ευάλωτων ομάδων, σε υποβαθμισμένες περιοχές.
Η δράση θα υλοποιηθεί στο πλαίσιο της "Εγγύησης για το παιδί" και αφορά ιδιαίτερα ευάλωτους εφήβους και νέους με ενυπάρχοντα πολλαπλά και εδραιωμένα μειονεκτήματα και όπου ενδέχεται να υφίσταται μια μακρόχρονη αποσύνδεση από τον κοινωνικό ιστό. Ενδεικτικές ενέργειες που προβλέπονται με στόχο την κοινωνική ένταξη και την προετοιμασία τους για την αγορά εργασίας είναι:
- Εξατομικευμένη συμβουλευτική/ επαγγελματικός προσανατολισμός, υποστήριξη οικογενειών
- Συμμετοχή σε δραστηριότητες
- Υποστήριξη και αναβάθμιση δεξιοτήτων
- Ενημέρωση και ευαισθητοποίηση τοπικών φορέων για διασύνδεση – συνεργασία και υποστήριξη των ενεργειών της παρέμβασης
- Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση παιδικής φτώχειας.
Οι δράσεις θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο της "Εγγύησης για το παιδί" και αφορούν την υποστήριξη λειτουργίας δομών που θα αναπτύσσουν υπηρεσίες εξατομικευμένης υποστήριξης για τα παιδιά αλλά και για τους γονείς. Μέσω των δομών θα παρέχονται υπηρεσίες συμβουλευτικής, δράσεις ευαισθητοποίησης της τοπικής κοινότητας, ανάπτυξη συμμετοχικών δραστηριοτήτων, κλπ.

Στόχος είναι να δημιουργηθεί ένα δίκτυο συνεργασίας με την τοπική κοινότητα για την ένταξη του πληθυσμού και την ανάπτυξη του εθελοντισμού καθώς και δίκτυο συνεργασίας με τις τοπικές επιχειρήσεις για την προώθηση στην απασχόληση των γονέων.

4.2.2.6. ΣΠ5. - Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις

4.2.2.6.1. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) i: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται τα ακόλουθα:

- Δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (BAA) στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Θεσσαλίας
Οι δράσεις θα προκύψουν από Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης των αστικών συγκεντρώσεων της Λάρισας, του Βόλου, των Τρίκαλων και της Καρδίτσας.
Οι περιοχές παρέμβασης των υπόψη Στρατηγικών θα προκύψουν από τον στρατηγικό σχεδιασμό των φορέων τους, με τις αρχές του Προγράμματος, και δύναται να αφορούν σε τμήμα (περιοχή παρέμβασης) της πόλης, σε όλη την έκταση του εκάστοτε πολεοδομικού συγκροτήματος, να συμπεριλαμβάνουν περιφερειακές περιοχές άμεσα συνδεδεμένες λειτουργικά με την πόλη, το σύνολο της δημοτικής ενότητας ή και περισσότερων δημοτικών ενοτήτων, σε κάθε περίπτωση με συνολικό πληθυσμό >50.000 κατοίκων.
Οι δράσεις σχεδιάζονται τοπικά και αντιμετωπίζουν σύνθετα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, αξιοποιώντας ευκαιρίες ή δυνατότητες του αστικού ιστού, της πολιτιστικής κληρονομιάς, του ανθρώπινου δυναμικού, ή ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των πόλεων για την ολοκληρωμένων και βιώσιμων λύσεων με σημαντικό αναπτυξιακό αποτύπωμα, λαμβάνοντας

υπόψη και την εμπειρία από την υλοποίηση αντίστοιχων Στρατηγικών στην Προγραμματική Περίοδο 2014-20.

- Δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) σε αστικές περιοχές με υποβαθμισμένους θύλακες Ρομά. Οι δράσεις αφορούν σε λουπές αστικές περιοχές (εκτός αυτών που περιλαμβάνονται στην προηγούμενη δράση) για τις οποίες υπάρχει πρόβλεψη για Ολοκληρωμένες Αστικές Παρεμβάσεις από το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο για την αντιμετώπιση ζητημάτων που προκύπτουν από την ύπαρξη υποβαθμισμένων θυλάκων Ρομά. Σε αυτή την περίπτωση οι παρεμβάσεις έχουν ένα πιο ειδικό χαρακτήρα και κατά τον σχεδιασμό των Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης πρέπει να ληφθεί υπόψη ο κοινωνικός χαρακτήρας των προβλημάτων αλλά και η εμπειρία αντίστοιχων παρεμβάσεων στο παρελθόν.

4.2.2.6.2. Ειδικός Στόχος (ΕΣ) ii: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.

Για την συμβολή στην ικανοποίηση των αναγκών του τομέα, όπως περιγράφονται παραπάνω προτείνονται τα ακόλουθα:

- Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις στην περιοχή των Βορείων Σποράδων και στη Διαδρομή Πολιτισμού – Τουρισμού στη Θεσσαλία.

Οι σχετικές Δράσεις θα προκύψουν κατόπιν κατάλληλης επικαιροποίησης των αντιστοίχων Στρατηγικών της Προγραμματικής Περιόδου 2014-2020 στο πλαίσιο του ΠΕΠ Θεσσαλίας, η οποία θα πραγματοποιηθεί το αργότερο εντός 18 μηνών από την έγκριση του Προγράμματος και με την προϋπόθεση θετικής αξιολόγησής της από την Διαχειριστική Αρχή.

- Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις σε περιοχές που καταγράφουν αναπτυξιακή υστέρηση, μείωση πληθυσμού και ύπαρξη σημαντικών εμποδίων ανάπτυξης.

Μεταξύ αυτών προτεραιότητα θα δοθεί στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές και στις λειτουργικές περιοχές αστικού και αγροτικού χώρου, καθώς και σε περιοχές που διαθέτουν αξιόλογους φυσικούς/πολιτιστικούς πόρους με δυνατότητες αξιοποίησης, στοχεύοντας στην ανάπτυξη θέσεων εργασίας. Η επιλογή των νέων Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων θα πραγματοποιηθεί μέσω κατάλληλης τεκμηρίωσης και αξιολόγησης για την ανάδειξη των περιοχών στις οποίες καταγράφονται-τεκμηριώνονται τα χαρακτηριστικά αυτά. Η διαδικασία επιλογής θα ολοκληρωθεί εντός 2 (δύο) ετών από την έγκριση του Προγράμματος.

4.2.3 Προϋπολογισμός Προγράμματος

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται ο Προϋπολογισμός του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027».

Πίνακας 4-2: Προϋπολογισμός του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»

Στόχος Πολιτικής	Ταμείο	Συνεισφορά της Ένωσης	Εθνική συνεισφορά	Σύνολο	Ποσοστό συγχρηματοδότησης
ΣΠ1: Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας	ΕΤΠΑ	59.785.706,00	10.550.419,00	70.336.125,00	85
ΣΠ2: Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα	ΕΤΠΑ	95.043.943,00	16.772.461,00	111.816.404,00	85
ΣΠ3: Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας	ΕΤΠΑ	34.491.753,00	6.086.780,00	40.578.533,00	85
ΣΠ4.Α: Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη	ΕΤΠΑ	68.983.507,00	12.173.560,00	81.157.067,00	85
ΣΠ4.Β: Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας	ΕΚΤ+	119.444.125,00	21.078.375,00	140.522.500,00	85
ΣΠ5: Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις	ΕΤΠΑ	84.313.174,00	14.878.795,00	99.191.969,00	85
ΤΒ6.Α: Τεχνική βοήθεια» 6.Α. ΕΤΠΑ	ΕΤΠΑ	6.213.281,00	1.096.461,00	7.309.742,00	85
ΤΒ6.Β: Τεχνική βοήθεια» 6.Β. ΕΚΤ+	ΕΚΤ+	2.527.325,00	445.999,00	2.973.324,00	85
Σύνολο	ΕΤΠΑ	348.831.364,00	61.558.476,00	410.389.840,00	85
Σύνολο	ΕΚΤ+	121.971.450,00	21.524.374,00	143.495.824,00	85
Γενικό σύνολο		470.802.814,00	83.082.850,00	553.885.664,00	85

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζεται οι χρηματοδοτικές πιστώσεις ανά έτος του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», στο ποσό που αφορά τη συνεισφορά της Ένωσης.

Πίνακας 4-3: Χρηματοδοτικές πιστώσεις ανά έτος του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»

Ταμείο	2026					2027				Σύνολο
	2021	2022	2023	2024	2025	Χρηματοδοτική πίστωση χωρίς ποσό ευελιξίας	Ποσό ευελιξίας	Χρηματοδοτική πίστωση χωρίς ποσό ευελιξίας	Ποσό ευελιξίας	
Σύνολο ΕΤΠΑ	45.924.484,00	47.246.806,00	48.682.776,00	49.866.790,00	51.095.864,00	26.179.629,00	26.179.629,00	26.827.693,00	26.827.693,00	348.831.364,00
Σύνολο ΕΚΤ+	16.058.144,00	16.520.254,00	17.022.157,00	17.435.383,00	17.865.270,00	9.153.748,00	9.153.748,00	9.381.373,00	9.381.373,00	121.971.450,00
Σύνολο	61.982.628,00	63.767.060,00	65.704.933,00	67.302.173,00	68.961.134,00	35.333.377,00	35.333.377,00	36.209.066,00	36.209.066,00	470.802.814,00

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο “LIMANI CENTER” - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546.27

Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – [http : www.lever.gr](http://www.lever.gr)

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα -Τηλ.: +30 210 95 80 000 - +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

5 ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ

5.1 ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ

Η επιτυχία της αναπτυξιακής στρατηγικής στην περίοδο 2021-27 θα εξαρτηθεί από τις επιλογές που θα γίνουν, τη γνώση η οποία αποκτήθηκε από την περίοδο της κρίσης, την εμπειρία από την μέχρι τώρα υλοποίηση και προσαρμογή της Πολιτικής Συνοχής στο εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και τα χαρακτηριστικά του αναπτυξιακού μοντέλου που θα υιοθετηθεί. Τα κρίσιμα ερωτήματα για την επόμενη περίοδο είναι τι στρατηγική, στόχους και πολιτικές θα επιλέξουμε στο διεθνοποιημένο οικονομικό περιβάλλον, τι περιορισμούς και προϋποθέσεις αντιμετωπίζουμε, με ποια μέσα θα προσελκύσουμε επενδύσεις, πώς θα ενισχύσουμε την ανταγωνιστικότητα, καινοτομία και ανθεκτικότητα του παραγωγικού δυναμικού, τι σύστημα διακυβέρνησης θα εξυπηρετεί καλύτερα την αναπτυξιακή πολιτική, πώς μπορούμε να ενισχύσουμε την ενδογενή ανάπτυξη και πώς μπορεί να συμβάλει η επιστημονική βάση της περιφέρειας στο νέο μοντέλο ανάπτυξης.

Η αναπτυξιακή στρατηγική της περιφέρειας στην επόμενη περίοδο προϋποθέτει ένα λειτουργικό και αποτελεσματικό σύστημα διακυβέρνησης και ένα απλοποιημένο θεσμικό πλαίσιο στην υπηρεσία της παραγωγής και της απασχόλησης.

Με δεδομένες τις ανάγκες της οικονομίας και τις προτεραιότητες που θέτει η μελέτη του ΟΟΣΑ για τη Θεσσαλία, η αναπτυξιακή στρατηγική για την επόμενη προγραμματική περίοδο έχει ως κύριο στόχο την ενίσχυση του παραγωγικού συστήματος. Επιδιώκει την ανάδειξη ενός παραγωγικού μοντέλου στο οποίο θα έχουν σημαντική θέση η ποιότητα, η διαφοροποίηση, η πιστοποίηση, το branding, η κλίμακα, οι συνέργειες, η εξωστρέφεια, η δικτύωση του τοπικού με το διεθνές και όπου το επιστημονικό κεφάλαιο και η κοινωνία της γνώσης θα αλληλοεπιδρούν με το παραγωγικό κεφάλαιο και θα παράγουν καινοτόμες ιδέες, υπηρεσίες και προϊόντα στην υπηρεσία της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Η αναπτυξιακή στρατηγική έχει επίσης ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ενίσχυση της συνδεσιμότητας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων χωρίς αποκλεισμούς στα πλαίσια ενός χωρικά ισόρροπου μοντέλου ανάπτυξης με πολιτικές οι οποίες αντλούν από την τοπικά συσσωρευμένη γνώση των πόλεων, της υπαίθρου, των ορεινών, νησιωτικών και απομακρυσμένων περιοχών, και ασκούνται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εδαφικότητας για την ανάδειξη των μοναδικών χαρακτηριστικών της περιφέρειας.

Η επίτευξη των στόχων της αναπτυξιακής στρατηγικής θα υποστηριχθεί με τον κατάλληλο συνδυασμό των δράσεων και πόρων του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΤΕΠ) του ΕΣΠΑ, αλλά και των πόρων του Ταμείου Ανάκαμψης (ΤΑ), του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης (ΕΠΑ) 2021-25. Αν και οι συνέργειες με τα ΤΕΠ, και σε κάποιο βαθμό με το ΠΑΑ, αποτελούν συστατικό στοιχείο του σχεδιασμού των Περιφερειακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και προϋπόθεση για τη διαμόρφωση ενός αποτελεσματικού Προγράμματος, οι συνέργειες με τα υπόλοιπα μέσα πολιτικής είναι σε μικρότερο βαθμό θεσμοθετημένες και θα προκύψουν εκ των πραγμάτων με την πρόοδο του σχεδιασμού. Για το ΤΑ μέχρι στιγμής δεν είναι γνωστή χωρική ή εν γένει κατανομή των δράσεων και των πόρων του.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι για πρώτη φορά είναι διαθέσιμοι τόσο σημαντικοί πόροι για την ενίσχυση της Ελληνικής οικονομίας και της Θεσσαλίας και μάλιστα αυτή η εξέλιξη συνυπάρχει με μια αλλαγή, τόσο στο επίπεδο της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ, όσο και στο επίπεδο της μακροοικονομικής πολιτικής, με τη

χαλάρωση των όρων του Συμφώνου Σταθερότητας και την έκδοση για πρώτη φορά ευρωομολόγων από την ΕΕ. Μένει να διαπιστωθεί αν αυτή η τάση θα έχει ένα πιο μόνιμο αποτύπωμα στις Ευρωπαϊκές πολιτικές μετά το τέλος της πανδημίας, αλλά σε κάθε περίπτωση στην τρέχουσα περίοδο δημιουργεί τις προϋποθέσεις για σημαντικής κλίμακας αναπτυξιακές παρεμβάσεις στην οικονομία της Θεσσαλίας και της Χώρας.

Εκτιμάται ότι το σύνολο των πόρων από το ΕΣΠΑ, το ΕΠΑ, το ΤΑ και το ΠΑΑ που θα διατεθούν για αναπτυξιακές δράσεις στην Θεσσαλία ενδέχεται, με μέτριους υπολογισμούς, να ξεπεράσει τα 4 δισ. ευρώ. Το γεγονός της εισροής υψηλότατων πόρων στην Χώρα και την Θεσσαλία αποτελεί μια πολύ σημαντική ευκαιρία, αλλά ταυτόχρονα και μια πρόκληση για τους μηχανισμούς σχεδιασμού και υλοποίησης των προγραμμάτων, οι οποίοι θα πρέπει να αποκτήσουν μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα και ταχύτητα στην υλοποίηση και στην ανάδειξη των απαιτούμενων συνεργειών, και για τους φορείς που καλούνται να σχεδιάσουν και να υλοποιήσουν όλα τα έργα. Η έγκαιρη οριστικοποίηση επιλογής των κριτηρίων διαχωρισμού ανάμεσα στις δράσεις των ΠΕΠ, των ΤΕΠ, του ΠΑΑ και πιθανόν του ΤΑ θα συμβάλει στην αξιοποίηση των πόρων με τον πλέον κατάλληλο τρόπο στα πλαίσια της αρχής της εδαφικής προσέγγισης και της συμπληρωματικότητας.

Θα πρέπει να σημειωθεί, ότι ο προγραμματισμός του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021- 2027», όπως και όλων των Προγραμμάτων έχει γίνει σε σημαντικό βαθμό από το Υπουργείο Ανάπτυξης, καθώς οι πόροι του είναι κατανομημένοι ήδη σε Στόχους Πολιτικής (ΣΠ) και Ταμεία, περιορίζοντας εν μέρει το βαθμό ευελιξίας και προσαρμογής του σχεδιασμού στις τοπικές ανάγκες.

Αν και οι συνολικοί πόροι οι οποίοι θα διατεθούν στη Θεσσαλία είναι πιθανόν να βρίσκονται σε αντιστοιχία με τις προτεραιότητες που έχουν καταγραφεί από τη διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους στη μελέτη του ΟΟΣΑ, η κατανομή των πόρων του Προγράμματος στους Στόχους Πολιτικής δεν ικανοποιεί ακριβώς αυτή τη συνθήκη. Για παράδειγμα, ο ΣΠ1 και οι δράσεις επιχειρηματικότητας και καινοτομίας διαθέτουν περιορισμένους πόρους για να υποστηρίξουν το εύρος και το βάθος των παρεμβάσεων που απαιτούνται για την υλοποίηση της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης και κυρίως των δράσεων ενίσχυσης της ποιότητας, των τοπικών συνεργειών, των συσπειρώσεων και αλυσίδων αξίας, της σύνδεσης έρευνας-παραγωγής, της καινοτομίας και των ερευνητικών υποδομών. Αντίστοιχα, ο ΣΠ5 διαθέτει περιορισμένους πόρους για ΟΧΕ, οι οποίες θα μπορούσαν να αποτελέσουν ένα ολοκληρωμένο και πολύπλευρο εργαλείο τοπικής ανάπτυξης αν σχεδιαστούν έγκαιρα και σωστά. Με βάση τα παραπάνω, προκύπτει η ανάγκη ο σχεδιασμός του Προγράμματος να γίνει κατά κύριο λόγο ταυτόχρονα με το σχεδιασμό των Τομεακών Προγραμμάτων (ΤΕΠ), αλλά και το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης, έτσι ώστε τα επιμέρους Προγράμματα να λειτουργήσουν συμπληρωματικά και να καλύψουν από κοινού τις αναπτυξιακές ανάγκες της Θεσσαλίας.

Παρά τις όποιες επιμέρους δυσκολίες που παρουσιάζονται στα πλαίσια του πολυεπίπεδου σχεδιασμού, το Περιφερειακό Πρόγραμμα αποτελεί μια σημαντική ευκαιρία που θα πρέπει να αξιοποιηθεί με την επιλογή δράσεων οι οποίες θα έχουν ένα σημαντικό και διατηρήσιμο αποτύπωμα στην οικονομία, την κοινωνία, τις υποδομές και το περιβάλλον της Θεσσαλίας.

Κάποιες από αυτές έχουν καινοτόμο χαρακτήρα και θα υλοποιηθούν για πρώτη φορά, κάποιες αποτελούν συνέχεια υφιστάμενων πολιτικών και δράσεων που κρίθηκαν θετικά, κάποιες θα χρηματοδοτηθούν από Τομεακά Προγράμματα και κάποιες έχουν πιο εξειδικευμένο χαρακτήρα και θα υλοποιηθούν από το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027». Η εξειδίκευση αυτών των δράσεων για τη Θεσσαλία και πιθανά η προσθήκη νέων αποτελεί το αντικείμενο του αναπτυξιακού σχεδιασμού της επόμενης περιόδου. Η κατανομή της σχετικής χρηματοδότησης μεταξύ των Στόχων Πολιτικής όπως τελικά διαμορφώθηκε, παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

Πίνακας 5-1: Κατανομή χρηματοδότησης μεταξύ των Στόχων Πολιτικής

Στόχους Πολιτικής	Ταμείο	Συνεισφορά της Ένωσης	Εθνική συνεισφορά	Σύνολο	Ποσοστό Κατανομής ανά ΣΠ (%)
ΣΠ1	ΕΤΠΑ	59.785.706,00	10.550.419,00	70.336.125,00	12,70
ΣΠ2	ΕΤΠΑ	95.043.943,00	16.772.461,00	111.816.404,00	20,19
ΣΠ3	ΕΤΠΑ	34.491.753,00	6.086.780,00	40.578.533,00	7,33
ΣΠ4.Α	ΕΤΠΑ	68.983.507,00	12.173.560,00	81.157.067,00	14,65
ΣΠ4.Β	ΕΚΤ+	119.444.125,00	21.078.375,00	140.522.500,00	25,37
ΣΠ5:	ΕΤΠΑ	84.313.174,00	14.878.795,00	99.191.969,00	17,91
ΤΒ6.Α	ΕΤΠΑ	6.213.281,00	1.096.461,00	7.309.742,00	1,32
ΤΒ6.Β	ΕΚΤ+	2.527.325,00	445.999,00	2.973.324,00	0,54
Γενικό σύνολο		470.802.814,00	83.082.850,00	553.885.664,00	100,00

5.2 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΠΙΛΕΓΕΙΣΑΣ ΛΥΣΗΣ - ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΩΝ ΛΟΓΩΝ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΗΣ

5.2.1 Επιχειρησιακή αξιολόγηση

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Θεσσαλίας για την επόμενη προγραμματική περίοδο, έχει ως κύριο στόχο την ενίσχυση του παραγωγικού συστήματος. Επιδιώκει την ανάδειξη ενός παραγωγικού μοντέλου στο οποίο θα έχουν σημαντική θέση η ποιότητα, η διαφοροποίηση, η πιστοποίηση, το branding, η κλίμακα, οι συνέργειες, η εξωστρέφεια, η δικτύωση του τοπικού με το διεθνές και όπου το επιστημονικό κεφάλαιο και η κοινωνία της γνώσης θα αλληλοεπιδρούν με το παραγωγικό κεφάλαιο και θα παράγουν καινοτόμες ιδέες, υπηρεσίες και προϊόντα στην υπηρεσία της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Η αναπτυξιακή στρατηγική έχει επίσης ως στόχο την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ενίσχυση της συνδεσιμότητας και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων χωρίς αποκλεισμούς στα πλαίσια ενός χωρικά ισόρροπου μοντέλου ανάπτυξης με πολιτικές οι οποίες αντλούν από την τοπικά συσσωρευμένη γνώση των πόλεων, της υπαίθρου, των ορεινών, νησιωτικών και απομακρυσμένων περιοχών, και ασκούνται όσο το δυνατόν πιο κοντά στους πολίτες σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εδαφικότητας για την ανάδειξη των μοναδικών χαρακτηριστικών της περιφέρειας.

Το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027» συμβάλλει στην προώθηση της γαλάζιας ανάπτυξης, σύμφωνα με τις προτεραιότητες της Επιτροπής για μια νέα προσέγγιση για τη βιώσιμη γαλάζια οικονομία στην ΕΕ και δρα συνεργατικά με την μακροπεριφερειακή Στρατηγική EUSAIR, στην οποία μετέχουν όλες οι περιφέρειες της Χώρας. Επίσης, λειτουργεί συμπληρωματικά και αναπτύσσει συνέργειες με τα Προγράμματα Horizon Europe, Life, ΕΤΘΑΥ, και ΠΑΑ.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», με αναλυτική τεκμηρίωση ανά Στόχο Πολιτικής και Ειδικό Στόχο.

Πίνακας 5-2: Επιχειρησιακή αξιολόγηση του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
ΣΠ1. Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας	ΕΣ i: Ανάπτυξη και ενίσχυση των δυνατοτήτων της έρευνας και της καινοτομίας και την αξιοποίηση των προηγμένων τεχνολογιών	Η Θεσσαλία παρουσιάζει μια σχετικά χαμηλή επίδοση στους δείκτες καινοτομίας (Regional Innovation Scoreboard EE, 2019). Αν και παρουσιάζει μια θετική δυναμική, ο δείκτης αντιστοιχεί στο 76,2% του εθνικού μέσου όρου και στο 57,2% του μέσου όρου των ευρωπαϊκών περιφερειών, που οφείλεται τουλάχιστον σε δύο σημαντικές αιτίες: οι δαπάνες για Έρευνα, Τεχνολογική Ανάπτυξη και Καινοτομία (E&A) στην περιφέρεια είναι χαμηλές (0,77% του περιφερειακού ΑΕΠ (2018)) και τα μεγέθη των επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερα μικρά και δεν ευνοούν την ανάπτυξη δράσεων E&A στον ιδιωτικό τομέα. Από την άλλη πλευρά, η Θεσσαλία διαθέτει σημαντικό ερευνητικό δυναμικό σε όλο το εύρος των εφαρμοσμένων επιστημών και σε όλους τους τομείς προτεραιότητας της RIS και της στρατηγικής της ΕΕ και της Χώρας για την επόμενη περίοδο (τεχνολογίες πληροφορικής, περιβάλλον, ενέργεια, βιο-επιστήμες, υγεία, αγροδιατροφή, οικονομία, πολιτισμός, κ.α.). Το δυναμικό αυτό μπορεί και πρέπει να αξιοποιηθεί με κατάλληλες δράσεις και υποστήριξη ώστε να συμβάλει στην ενίσχυση της καινοτομικής δραστηριότητας των υφιστάμενων επιχειρήσεων και τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων σε τομείς αιχμής. Προκύπτει συνεπώς η ανάγκη σύζευξης της έρευνας με την παραγωγή και αξιοποίηση των δυνατοτήτων του ερευνητικού δυναμικού της Περιφέρειας για την ενίσχυση της καινοτομίας, της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων. Η βασική στρατηγική επιλογή της Περιφέρειας είναι η ενίσχυση του οικοσυστήματος έρευνας και καινοτομίας που αναπτύσσεται στην περιοχή, η ενίσχυσης της καινοτόμου επιχειρηματικότητα και η δημιουργία συμπράξεων με επιχειρήσεις, για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών που εντάσσονται στις προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε περιφερειακό επίπεδο. Ο στόχος περιλαμβάνει την ενίσχυση της τεχνολογικής υποδομής των Ερευνητικών Κέντρων, Ινστιτούτων και Εργαστηρίων της Περιφέρειας αποκλειστικά στους τομείς της RIS, την υποστήριξη της συνεργασίας μεταξύ Επιχειρήσεων και Ερευνητικών ομάδων για τη δημιουργία ενός οικοσυστήματος καινοτομίας και επιχειρηματικότητας και την υποστήριξη της ικανότητας των αρμοδίων φορέων στο σχεδιασμό και υλοποίηση δράσεων έξυπνης εξειδίκευσης, βιομηχανικής μετάβασης και επιχειρηματικότητας.
	ΕΣ ii: Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς οργανισμούς και τις δημόσιες αρχές	Η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει σχετικά χαμηλές επιδόσεις στον τομέα της ψηφιακής σύγκλισης σε μια σειρά δεικτών που αποτυπώνουν την ένταση χρήσης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ). Το πρόβλημα αφορά τόσο τον ιδιωτικό, όσο και τον δημόσιο τομέα και κυρίως τους φορείς της αυτοδιοίκησης. Πολλές επιχειρήσεις δεν έχουν πρόσβαση, ή δεν κάνουν χρήση των σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών και εφαρμογών στη λήψη επιχειρηματικών αποφάσεων, στην προβολή του προϊόντος ή των υπηρεσιών τους, στις επαφές με το δημόσιο τομέα, ή τη διαχείριση των προμηθειών και του δικτύου συνεργατών τους. Αντίστοιχα, οι φορείς της Αυτοδιοίκησης συχνά δεν διαθέτουν πρόσβαση σε σύγχρονες ψηφιακές υπηρεσίες, αλλά και βάσεις δεδομένων που θα τους επιτρέπουν να σχεδιάζουν, να υλοποιούν και να αξιολογούν με πιο αποτελεσματικό τρόπο το πρόγραμμα τους και να παρέχουν μια σειρά από ποιοτικές υπηρεσίες στους πολίτες. Η περίοδος της πανδημίας ανέδειξε την αναγκαιότητα ενίσχυσης της ψηφιακής λειτουργίας, επικοινωνίας και παρουσίας των επιχειρήσεων από την μία πλευρά και την επιτακτικότητα της δημιουργίας ψηφιακών μηχανισμών υποστήριξης της καθημερινότητας των πολιτών. Επίσης η υποστήριξη του συστήματος λήψης αποφάσεων με ψηφιακά μέσα θα διευκολύνει την τοπική αυτοδιοίκηση στην προσπάθεια να βελτιώνει την αποδοτικότητά της. Ο ΕΣ ii επιδιώκει την αξιοποίηση των ψηφιακών τεχνολογιών με στόχο την υποστήριξη του παραγωγικού δυναμικού της Θεσσαλίας στην προσπάθεια ενίσχυσης της παραγωγικότητας, της δικτύωσης και της ανταγωνιστικότητας. Με δεδομένα τα μικρά μεγέθη της επιχειρηματικότητας, απαιτούνται μια σειρά από ψηφιακές υπηρεσίες και δράσεις ψηφιακής αναβάθμισης, ή ψηφιακές πλατφόρμες και εφαρμογές που θα φέρνουν σε επαφή τις επιχειρήσεις με βάσεις δεδομένων ή αποτελέσματα έρευνας και επιτυχημένες πρακτικές, που θα συμβάλλουν με τη σειρά τους στην ανάδειξη καινοτόμων λύσεων και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τους. Αντίστοιχες λύσεις ψηφιακών εφαρμογών θα πρέπει να συμβάλλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών των δημόσιων φορέων στη Θεσσαλία προς τους πολίτες.
	ΕΣ iii: Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ,	Η Θεσσαλία υστερεί αναλογικά σε σχέση με το μέσο όρο της χώρας, τόσο σε σχέση με το επίπεδο ανάπτυξης, όσο και σε σχέση με το επίπεδο ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Καταγράφονται διαρθρωτικά προβλήματα στο παραγωγικό της σύστημα, όπως η περιορισμένη εξωστρέφεια, η περιορισμένη συμμετοχή σε περιφερειακές και διεθνείς αλυσίδες αξίας και τους σχετικά

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
	συμπεριλαμβανομένων των παραγωγικών επενδύσεων	χαμηλούς δείκτες τεχνολογικού εκσυγχρονισμού και καινοτομίας. Οι αδυναμίες του παραγωγικού συστήματος της Θεσσαλίας σχετίζονται με τα μικρά μεγέθη των επιχειρήσεων, τα οποία δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη οικονομιών κλίμακας στην παραγωγή. Για την αντιμετώπιση των παραπάνω απαιτούνται σημαντικές επενδύσεις σε τομείς με υφιστάμενο ή εν δυνάμει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, οι οποίες θα δημιουργήσουν οικονομική μεγέθυνση και βιώσιμες θέσεις απασχόλησης. Ο στόχος του ΕΣΐι είναι η ενίσχυση της επενδυτικής δραστηριότητας και της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων, καθώς και της αναβάθμισης των υφιστάμενων, ειδικά στους κλάδους της RIS και η ανάπτυξη συλλογικής αποτελεσματικότητας στο παραγωγικό σύστημα και ειδικά στους κλάδους αιχμής. Σημαντικά πεδία παρέμβασης του ΕΣΐι αποτελούν η βελτίωση της ποιότητας των εισροών, των διαδικασιών και των προϊόντων ή υπηρεσιών των επιχειρήσεων και η ανάπτυξη συλλογικών μηχανισμών οι οποίοι θα τις υποστηρίξουν σε μια σειρά από τομείς, όπως οι συνεργασίες, ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός, οι απαιτούμενες δεξιότητες και η αναζήτηση αγορών. Η δημιουργία ενός παραγωγικού οικοσυστήματος πυκνών σχέσεων και συνεργασιών αποτελεί έναν κρίσιμο παράγοντα επιτυχίας για τις μικρές επιχειρήσεις. Η συνεργασία μεταξύ ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων για την προώθηση κοινών επιχειρηματικών στόχων είναι σημαντική για την δημιουργία οικονομιών συγκέντρωσης-συσπείρωσης στην τοπική οικονομία, που με την σειρά τους θα ωθήσουν τις επιχειρήσεις σε αυξημένη παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια.
ΣΠ2. Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα	ΕΣ i: Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης είναι ένας από τους κύριους στόχους τόσο σε Ευρωπαϊκό και σε Εθνικό επίπεδο στον πλαίσιο της επιδίωξης για μια Ευρώπη «μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα», όσο και για τη Θεσσαλία. Η ενεργειακή κατανάλωση του κτιριακού τομέα είναι υψηλή, καθώς αντιπροσωπεύει το 41% της συνολικής τελικής κατανάλωσης ενέργειας. Αυτό οφείλεται κυρίως στη μεγάλη ηλικία του κτιριακού αποθέματος, το οποίο παρουσιάζει μηδενικό ή χαμηλό επίπεδο θερμομόνωσης/ ενεργειακών προδιαγραφών. Στη Θεσσαλία, η κατάσταση του κτιριακού αποθέματος αναφορικά με την ενεργειακή του απόδοση παρουσιάζει παρόμοια χαρακτηριστικά με το σύνολο της χώρας. Το ποσοστό των κτιρίων που εντάσσονται στην κατηγορία A-B είναι περίπου 10%, ελαφρώς μεγαλύτερο από το μέσο της χώρας. Συνεπώς, αναμένεται να προκύψουν σημαντικά οφέλη από τη βελτίωση των ενεργειακών προδιαγραφών των κτιρίων, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την προσαρμογή του κτιριακού αποθέματος στις νέες κλιματικές συνθήκες. Για αυτό τον ειδικό στόχο και σε συνδυασμό με τις προβλέψεις των τομεακών προγραμμάτων προωθείται η χρηματοδότηση της ενεργειακής αναβάθμισης κτιρίων του δημόσιου τομέα, που παρότι ξεκίνησε στην περίοδο 2014-2020 συνεχίζει να καταγράφει υψηλές ανάγκες καθώς υπάρχει σημαντικός αριθμός δημοσίων κτιρίων στη Θεσσαλία που χρήζουν ενεργειακής αναβάθμισης. Ο ΕΣ i βρίσκεται σε συμφωνία με κατευθύνσεις και προωθεί στόχους πολλών στρατηγικών και επιχειρησιακών σχεδίων Ευρωπαϊκής και εθνικής κλίμακας. Πιο συγκεκριμένα εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις του Άξονα 1.2 «Ενεργειακή αναβάθμιση του κτιριακού αποθέματος της χώρας και χωροταξική μεταρρύθμιση» του 1ου Πυλώνα του Εθνικού Σχεδίου Ελλάδα 2.0 «Πράσινη Μετάβαση», ενώ προωθεί τους στόχους του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα και του Εθνικού Προγράμματος Ελέγχου της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (NAPCR) και Σχεδίων Ποιότητας Αέρα (ΑQP). Επίσης, υιοθετεί μέρος των προτεινόμενων δράσεων για τη βελτίωση της αποδοτικότητας των κτιρίων που περιλαμβάνονται στην Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή. Οι δράσεις θα γίνουν με βάση τις προβλέψεις του ΚΕΝΑΚ.
	ΕΣ ii: Προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας σύμφωνα με την οδηγία (ΕΕ) 2018/2001, συμπεριλαμβανομένων των κριτηρίων αειφορίας που καθορίζονται σε αυτή	Η ενίσχυση της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ είναι ένας από τους κύριους στόχους τόσο σε Ευρωπαϊκό και σε Εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο της επιδίωξης για μια Ευρώπη «μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα», όσο και στη Θεσσαλία. Λαμβάνοντας υπόψη τη διαθεσιμότητα των πόρων και τον επιμερισμό των δράσεων μεταξύ των Προγραμμάτων, στο Πρόγραμμα επιδιώκεται η προώθηση των ΑΠΕ στις κτιριακές ή και άλλες υποδομές του δημόσιου τομέα. Οι κλιματικές συνθήκες της χώρας παρέχουν μεγάλες δυνατότητες παραγωγής Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Πάγια επιδίωξη σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο είναι η περαιτέρω ενίσχυση της συμμετοχής των ΑΠΕ στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας ώστε να εξασφαλίζεται η ενεργειακή αυτάρκεια της χώρας καθώς και η μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας. Για το λόγο αυτό στο ΕΣΕΚ τονίζεται ότι η συμμετοχή των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα πρέπει να ξεπεράσει το 30% μέχρι το 2030. Στο πλαίσιο αυτό, τα κτίρια και οι υποδομές του δημόσιου τομέα μπορούν να συμβάλλουν στην αύξηση παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ. Η χρήση δημοσίων κτιρίων και υποδομών για παραγωγή ΑΠΕ έχει διπλό όφελος για τη χώρα καθώς από τη μία μειώνεται η

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
		χρήση μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, ενώ ταυτόχρονα εξοικονομείται ενέργεια, καθώς όταν η ενέργεια παράγεται και καταναλώνεται τοπικά μειώνονται οι απώλειες ενέργειας που παρατηρούνται σε δίκτυα διανομής ηλεκτρικής ενέργειας. Επιπλέον, η παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ σε δημόσια κτίρια και υποδομές ενέχει το χαρακτήρα emblematicής δράσης που δύναται να κινητοποιήσει και άλλους φορείς και πολίτες της περιφέρειας προς αυτή την κατεύθυνση. Ο Ειδικός Στόχος ii επισπεύδει την επίτευξη των στόχων που τίθενται από το Εθνικό Σχέδιο Ελλάδα 2.0 Άξονας «Πράσινη Μετάβαση», σύμφωνα και με τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου που δίνουν προτεραιότητα στην πραγματοποίηση επενδύσεων για την προώθηση της χρήσης των ΑΠΕ. Επιπλέον, προωθεί το στόχο του ΕΣΕΚ και του Εθνικού Προγράμματος Ελέγχου της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και Σχεδίων Ποιότητας Αέρα (ΑQP) περί ενίσχυσης της ενεργειακής αυτάρκειας της χώρας μέσω της διαφοροποίησης των πηγών ενέργειας και της αύξησης της συμμετοχής των ΑΠΕ στην ακαθάριστη τελική κατανάλωση ενέργειας τουλάχιστον στο 35%. Οι δράσεις θα γίνουν με βάση τις προβλέψεις του ΚΕΝΑΚ.
	ΕΣ iv: Προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα	Σύμφωνα με μελέτη του ESPON (2010) και το πρόγραμμα πρόβλεψης COSMO-CLM, η Περιφέρεια Θεσσαλίας αναμένεται να επηρεασθεί σημαντικά από την κλιματική αλλαγή καθώς για το 2100 προβλέπεται αύξηση της μέσης θερμοκρασίας μεταξύ 3,1 και 4°C και μείωση του ύψους βροχόπτωσης κατά περισσότερο από 20%. Επιπλέον το 2011 οι οικονομικές ζημιές από την κλιματική αλλαγή για την Περιφέρεια ξεπερνούσαν τα 200 εκ. ευρώ. Συνεπώς η πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής πέρα από τα ανθρώπινα και περιβαλλοντικά οφέλη έχει και κοινωνικοοικονομικά οφέλη για την Περιφέρεια. Οι δράσεις του ΕΣ iv βρίσκονται σε συμφωνία με τον αντίστοιχο ΣΠ του ΕΣΠΑ 2021-2027 ο οποίος ενσωματώνει τις κατευθύνσεις και τις προτεραιότητες της Εθνικής Στρατηγικής Διαχείρισης Κινδύνων, της Εθνικής Στρατηγικής Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή και της Στρατηγικής για τα Δάση για την πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων και την ενίσχυση της ανθεκτικότητας σε καταστροφές. Επιπλέον εναρμονίζεται με τα Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών (Οδηγία 2000/60/ΕΚ) και με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (Οδηγία 2007/60/ΕΚ). Το Περιφερειακό Σχέδιο Θεσσαλίας για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή (ΠεΣΠΚΑ), το οποίο βρίσκεται σε στάδιο τελικής έγκρισης, επίσης καταγράφει την ανάγκη για δράσεις πρόληψης και αντιμετώπισης προβλημάτων που σχετίζονται με δασικές πυρκαγιές, πλημμύρες και διάβρωση ακτών. Οι αυξημένες σε πυκνότητα – ύψος βροχής και διάρκεια βροχοπτώσεις και τα έντονα πλημμυρικά φαινόμενα που καταγράφονται τα τελευταία χρόνια στη Θεσσαλία, πλήττουν έντονα περιοχές και οικισμούς, ενώ παράλληλα λόγω της γεωμορφολογίας ορισμένων ορεινών περιοχών, όπως Πήλιο, Πίνδος, επιφέρουν καταλισητικά φαινόμενα πλήττοντας ή κινδυνεύοντας να πλήξουν δημόσιες υποδομές ή οικισμούς, καθιστώντας αναγκαία τη λήψη μέτρων και παρεμβάσεων. Σύμφωνα με το Γενικό Σχέδιο «ΕΓΚΕΛΑΔΟΣ» που εκδόθηκε το 2020 οι περισσότερες περιοχές της Περιφέρειας κατατάσσονται στο 2ο από συνολικά 3 επίπεδα σεισμικής επικινδυνότητας της χώρας. Απαιτείται επομένως μελέτη και παρεμβάσεις ενίσχυσης της στατικότητας σημαντικών δημόσιων υποδομών, όπως σχολικά ή άλλα κτίρια, γεφυρών περιφερειακού/τοπικού οδικού δικτύου, που καταγράφουν αδυναμίες/επικινδυνότητα, για την αντισεισμική θωράκισή τους.
	ΕΣ v: Προαγωγή της πρόσβασης στο νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού	Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας βάσει της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ έχουν χαρακτηριστεί τέσσερις (4) οικισμοί ως Β' προτεραιότητας, τριάντα δύο (32) οικισμοί ως Γ' Προτεραιότητας ενώ δεν υπάρχουν οικισμοί Α' προτεραιότητας. Όλοι οι οικισμοί Β' προτεραιότητας είναι σε πλήρη συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ ενώ για 3 οικισμούς Γ' προτεραιότητας προβλέπεται ότι θα εκκρεμεί η συμμόρφωση τους στη λήξη της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου. Παράλληλα, παρότι υλοποιούνται ήδη ορισμένα αντίστοιχα έργα διαχείρισης αστικών λυμάτων σε οικισμούς με ι.π. κάτω των 2.000 κατοίκων, με στόχο την προστασία της δημόσιας υγείας ή και την αντιμετώπιση περιβαλλοντικής ρύπανσης σε περιοχές ευαίσθητες οικολογικά, με κύρια προτεραιότητα σε έργα προστασίας ζωνών πόσιμου ύδατος σύμφωνα με τα εγκεκριμένα ΣΔΛΑΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας, λόγω της σημαντικότητας και αναγκαιότητάς τους απαιτείται να συνεχιστεί η δράση και σε άλλες αντίστοιχες περιοχές/οικισμούς. Η δράση θα υλοποιηθεί στη βάση επιχειρησιακού σχεδίου που θα εκπονηθεί σχετικά. Η διαχείριση των υδάτινων πόρων, εμπίπτει στον ευρύτερο εθνικό σχεδιασμό για τα ύδατα. Η περιοχή καλύπτεται από τα αντίστοιχα ΣΔΛΑΠ σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Οδηγία 2000/60/ΕΚ. Ως προς το πόσιμο νερό, μετά την υλοποίηση σημαντικών έργων στο ΕΣΠΑ και την άρση κρίσιμων προβλημάτων σε περιοχές της Θεσσαλίας δεν καταγράφεται σημαντικό πρόβλημα ποιότητας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς, ούτε μη επάρκειάς του, ωστόσο απαιτείται η υλοποίηση δράσεων και έργων για την περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας, εξασφάλιση

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
		πλήρους επάρκειας και βιώσιμης διάθεσής του. Επίσης, απαραίτητη είναι η υλοποίηση σημαντικών μέτρων του ΣΔΛΑΠ. Η προτεραιοποίηση των σχετικών δράσεων θα γίνει σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Περιφερειακή εξειδίκευση του Εθνικού Επιχειρησιακού Σχεδίου για το πόσιμο νερό. Αναφορικά με την ποιότητα του πόσιμου νερού θα ληφθεί υπόψη η οδηγία 2020/2184. Οι δράσεις του ΕΣ υλοποιούνται σε συνέργεια με τις αντίστοιχες του Σχεδίου Ελλάδα 2.0, που καλύπτει τις χρηματοδοτήσεις του Ταμείου Ανάκαμψης.
	ΕΣ vi: Προαγωγή της μετάβασης σε μια κυκλική και σε αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία	Η κυκλική οικονομία μειώνει το περιβαλλοντικό αποτύπωμα της οικονομίας μέσω της μείωσης των απορριπτόμενων αποβλήτων που μπορούν να κατευθυνθούν ως πρώτες ή & ενδιάμεσες ύλες σε άλλες παραγωγικές διαδικασίες. Η ενίσχυση αντίστοιχων δράσεων μπορεί να αποφέρει σημαντικά οφέλη για το περιβάλλον & την Περιφερειακή οικονομία μέσω της δημιουργίας νέων επιχειρήσεων & θέσεων εργασίας σε σχετικούς τομείς. Στο πλαίσιο της μετάβασης σε μία κυκλική και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία στον ΕΣ νί περιλαμβάνεται η υλοποίηση δράσεων προτεραιότητας του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) το οποίο πρόκειται να επικαιροποιηθεί. Σημαντικό μέρος αυτών των δράσεων έχει ήδη ενεργοποιηθεί κατά την περίοδο 2014-2020 & παραμένει σε προτεραιότητα σύμφωνα με τις προβλέψεις του επικαιροποιημένου Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ). Η οικιακή ανακύκλωση, η δημιουργία πράσινων σημείων, η προμήθεια εξοπλισμού συλλογής και προώθησης διακριτών ρευμάτων απορριμμάτων σε όλους τους Δήμους, η εγκατάσταση γωνιών ανακύκλωσης και η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών είναι απαραίτητα για την επίτευξη των στόχων του ΕΣΔΑ στη Θεσσαλία και περιλαμβάνονται στον παρόντα ΕΣ vi. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (ΕΛΣΤΑΤ, 2021) το ποσοστό νοικοκυριών που ανακυκλώνει τα απορρίμματά του είναι 52,53% ενώ της χώρας είναι 51,04%, κατατάσσοντας τη Θεσσαλία 4η μεταξύ των 13 περιφερειών. Αντίστοιχα, το % απορριμμάτων που τελικά ανακυκλώνονται φτάνει το 33%, ίσο με της χώρας. Συνεπώς, υπάρχουν πολλά περιθώρια περαιτέρω ενδυνάμωσης της δραστηριότητας της ανακύκλωσης. Ο Ειδικός Στόχος νί προωθεί τις επιδιώξεις του ΕΣΔΑ για αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης απορριμμάτων και τη μείωση στο 10% από το 80% των απορριμμάτων προς ταφή. Επιπλέον, ενισχύει τον Εθνικό Στόχο του ΕΣΕΚ για τη διαχείριση & αξιοποίηση απορριμμάτων με τις σύγχρονες τεχνολογίες κυκλικής οικονομίας. Επίσης, συμπληρώνει τις δράσεις του Άξονα 1.4 του 1ου Γενικού Στόχου («Πράσινη Μετάβαση») του Εθνικού Σχεδίου Ελλάδα 2.0 αναφορικά με την προώθηση της ανακύκλωσης και της κυκλικής οικονομίας. Τέλος, προωθείται η ατζέντα της Πράσινης Συμφωνίας για μία οικονομία μηδενικών ρύπων.
	ΕΣ viii: Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών, μεταξύ άλλων σε αστικές περιοχές, και τη μείωση κάθε μορφής ρύπανσης	Η εθνική πολιτική για τις πόλεις εντοπίζει ζητήματα ρύπανσης, έλλειψης περιβαλλοντικών υποδομών, έλλειψης πρασίνου και ελεύθερων χώρων. Τα παραπάνω αποτελούν ζητήματα και για τα οικιστικά κέντρα της Θεσσαλίας όπου η περιορισμένη παρουσία του πρασίνου και του υγρού στοιχείου επιδεινώνουν τις περιβαλλοντικές παραμέτρους τους. Ο Ειδικός στόχος επιλέγεται για παρεμβάσεις ενίσχυσης των πράσινων και μπλε υποδομών και της βιοποικιλότητας στο αστικό περιβάλλον, που στοχεύουν στην αύξηση των ελεύθερων χώρων πρασίνου, στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης και του θορύβου, συνεπώς στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων σε αστικές περιοχές εκτός αυτών όπου θα υλοποιηθεί Ολοκληρωμένο Σχέδιο ΒΑΑ (στον Σ.Π. 5). Οι παρεμβάσεις εναρμονίζονται πλήρως με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Ελέγχου της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης. Επισημαίνεται ότι δράσεις στις περιοχές NATURA δεν περιλαμβάνονται, καθώς αφορούν στο αντίστοιχο τομεακό πρόγραμμα.
ΣΠ3. - Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας	ΕΣ i: Ανάπτυξη ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ	Η ολοκλήρωση – αναβάθμιση των υποδομών του κύριου και αναλυτικού Διευρωπαϊκού Δικτύου Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ) παραμένει σημαντική προτεραιότητα στο ΕΣΠΑ. Οι βασικές υποδομές του ΔΕΔ-Μ στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι σε ικανοποιητικό επίπεδο μετά την υλοποίηση σχετικών έργων αλλά και την πρόβλεψη ολοκλήρωσης λοιπών παρεμβάσεων (ολοκλήρωση Ε65, ηλεκτροκίνηση σιδηροδρομικών γραμμών Λάρισα – Βόλος, Παλαιοφάρσαλος - Καλαμπάκα) από το Ταμείο Ανάκαμψης και το Αντίστοιχο Τομεακό Πρόγραμμα Το πρόγραμμα θα χρηματοδοτήσει συμπληρωματικά σε αυτά, παρεμβάσεις σε τμήματα του αναλυτικού Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου (ΔΟΔ) με στόχο την αναβάθμισή τους, με προτεραιοποίηση στα τμήματα που καταγράφουν σημαντικό κυκλοφοριακό φόρτο και εξυπηρετούν τα αστικά κέντρα. Στόχος επίσης είναι η σύνδεση του ΔΟΔ με πύλες εισόδου/εξόδου (λιμάνια και αεροδρόμια) έτσι ώστε να ενισχυθεί η πολυτροπικότητα του δικτύου. Οι σχετικές παρεμβάσεις θα είναι πλήρως συμβατές με τα οριζόμενα στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών και την Περιφερειακή Διάσταση αυτού ως προς την Θεσσαλία.

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
	ΕΣ ii : Ανάπτυξη και ενίσχυση βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυνοριακή κινητικότητα	Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ παραμένουν ως βασικές ανάγκες για τη βελτίωση της προσβασιμότητας, της διασυνδεσιμότητας και της ασφάλειας των οδικών μεταφορών η κατασκευή/αναβάθμιση νέων οδικών τμημάτων εκτός ΔΟΔ και η βελτίωση της διασυνδεσιμότητας των νησιών μεταξύ τους και με την ηπειρωτική χώρα με εκσυγχρονισμό και επέκταση των λιμενικών υποδομών, όπου είναι αναγκαίο και επαρκώς αιτιολογημένο. Επίσης διατυπώνεται ανάγκη για παρεμβάσεις οδικής ασφάλειας σε συμβατότητα με τον στόχο της ΕΕ για μηδενικό αριθμό θυμάτων και σοβαρών τροχαίων ατυχημάτων έως το 2050 (Vision Zero). Οι βασικές μεταφορικές υποδομές στην Περιφέρεια είναι σε καλή κατάσταση αλλά αρκετές ενδοπεριφερειακές και διαπεριφερειακές οδικές συνδέσεις δεν έχουν ολοκληρωθεί, καθώς βασικά παραγωγικά κέντρα δεν έχουν εύκολη πρόσβαση στο κεντρικό ΔΕΔ-Μ που διέρχεται από τη Θεσσαλία ενώ παράλληλα είναι σημαντικού κυκλοφοριακού φόρτου και εν μέρει με επικινδυνότητα χρήσης. Στο πλαίσιο αυτό προωθείται η ολοκλήρωση αυτών των συνδέσεων για τη βελτίωση τόσο των κυκλοφοριακών ροών, όσο και της ασφάλειας των μετακινήσεων. Οι σχετικές παρεμβάσεις θα είναι πλήρως συμβατές με τα οριζόμενα στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (ΕΣΣΜ) και την Περιφερειακή Διάσταση αυτού ως προς την Θεσσαλία. Ειδικότερα για τις παρεμβάσεις που αφορούν στη βελτίωση της οδικής ασφάλειας στο περιφερειακό και τοπικό δίκτυο θα ληφθούν υπόψη τα περιλαμβανόμενα στο Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Οδική Ασφάλεια καθώς και η συμπληρωματικότητα με τις αντίστοιχες δράσεις του Ταμείου Ανάκαμψης. Τα λιμάνια εκτός ΔΕΔ-Μ χωροθετούνται στα νησιά των Β. Σποράδων, Αλόνησσο και Σκόπελο και χρήζουν παρεμβάσεων για τη βελτίωση της λειτουργίας τους στο πλαίσιο του ρόλου που καλούνται να ικανοποιήσουν ως κύριες πύλες εισόδου και εξόδου εμπορευμάτων και επιβατών από τα νησιά στην ηπειρωτική χώρα. Οι παρεμβάσεις θα είναι πλήρως συμβατές με τα οριζόμενα στο ΕΣΣΜ και την Περιφερειακή Διάσταση αυτού ως προς την Θεσσαλία καθώς και την Εθνική Στρατηγική Λιμένων. Το είδος των παρεμβάσεων θα είναι απολύτως διακριτό με αυτές που προβλέπονται στο Τομεακό Πρόγραμμα Μεταφορών για τους λιμένες. Η συμμόρφωση με την οδηγία (ΕΕ) 2019/883 σχετικά με τις λιμενικές εγκαταστάσεις παραλαβής για την παράδοση αποβλήτων από πλοία θα ληφθεί υπόψη στο πλαίσιο των Προσκλήσεων προς τους Δικαιούχους και κατά την αξιολόγηση των πράξεων.
ΣΠ4 Α. Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη	ΕΣ i: Ενίσχυση της αποτελεσματικότητας της χωρίς αποκλεισμούς ένταξης στην αγορά εργασίας και της πρόσβασης σε ποιοτικές θέσεις απασχόλησης μέσω της ανάπτυξης των κοινωνικών υποδομών και της προώθησης της κοινωνικής οικονομίας	Η πτώση του επιπέδου του εισοδήματος και η άνοδος του επιπέδου της ανεργίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας υπήρξε ιδιαίτερα αισθητή ως σύμπτωμα της οικονομικής κρίσης. Ιδιαίτερα αισθητή υπήρξε η αύξηση των ποσοστών ανεργίας ομάδων όπως οι γυναίκες, οι νέοι και τα άτομα ηλικίας 50+. Ένας από τους κρίσιμους παράγοντες αντιμετώπισης του φαινομένου είναι η αποτελεσματική λειτουργία των μηχανισμών που διευκολύνουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Η ύπαρξη της απαιτούμενης υποδομής και εξοπλισμού αποτελεί σημαντική παράμετρο της αποτελεσματικότητας τους. Στο δυσμενές περιβάλλον που διαμορφώθηκε στην αγορά εργασίας έχει αναδειχθεί εσχάτως η σπουδαιότητα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και συνεπώς η αναγκαιότητα ώθησης της ανάπτυξης της. Η τελευταία απορρέει από την αυξανόμενη αναγνώριση του ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην αντιμετώπιση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων και στην ώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς. Αυτό διότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις εξυπηρετούν το συμφέρον της κοινότητας (κοινωνικοί, οικονομικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι) αντί της μεγιστοποίησης του κέρδους και απασχολούν συνήθως τα πιο ευάλωτα μέλη της κοινωνίας, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό και στην κοινωνική συνοχή. Πρόδηλη είναι συνεπώς και η ανάγκη ενδυνάμωσης της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας όπου ήδη καταγράφεται σημαντικός αριθμός κοινωνικών επιχειρήσεων μέσω της ενίσχυσης της συνέχισης, επιχειρηματικής αναβάθμισης αλλά και της ανάδειξης νέων σχετικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα δύναται να οδηγήσει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, συνιστώντας ένα εξόχως ανθεκτικό επιχειρηματικό μοντέλο, καθώς και στην ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης. Οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο του συγκεκριμένου ΕΣ λαμβάνουν υπόψη τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και λειτουργούν συμπληρωματικά με: α) τον 3ο Πυλώνα του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την απασχόληση, τις δεξιότητες και την κοινωνική συνοχή, β) τον αναπτυξιακό στόχο για την Κοινωνική Ανάπτυξη του Εθνικού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-25, και γ) με τις κατευθύνσεις του σχεδίου δράσης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.
	ΕΣ ii: Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε χωρίς αποκλεισμούς και ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης	Παρά την ύπαρξη σημαντικού αριθμού σχολικών μονάδων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Θεσσαλία συνεχίζουν να εντοπίζονται ελλείψεις, οι οποίες μάλιστα εντείνονται λόγω και της πρόσφατης επέκτασης της δίχρονης υποχρεωτικής Προσχολικής Εκπαίδευσης. Μονάδες συστεγάζονται ή λειτουργούν σε χώρους που δεν πληρούν τις απαιτούμενες

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
	μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την ενίσχυση της ανθεκτικότητας της εξ αποστάσεως και της διαδικτυακής εκπαίδευσης και κατάρτισης	προδιαγραφές ενώ παράλληλα η πανδημία έδειξε ότι υπάρχει σημαντική ανάγκη αναβάθμισης των διαθέσιμων ψηφιακών υποδομών των σχολικών μονάδων. Η τριτοβάθμια εκπαίδευση εμφανίζει ανάγκες και αναφορικά με την επάρκεια των κτιριακών υποδομών και αναφορικά με την ποιότητα του εκπαιδευτικού εξοπλισμού. Οι ανάγκες αυτές ενισχύθηκαν έπειτα από την αναδιοργάνωση του ακαδημαϊκού χάρτη της Χώρας με το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας αποτελεί πλέον το 3ο μεγαλύτερο ΑΕΙ της Χώρας σε αριθμό Τμημάτων. Επίσης, ελλείψεις καταγράφονται στις υποδομές και εξοπλισμούς δομών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης. Μέσω των παρεμβάσεων στο πλαίσιο ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού, με επικέντρωση στις επιμέρους ανάγκες όπως καταγράφονται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Λαμβάνονται υπόψη οι συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και λειτουργούν συμπληρωματικά ή/και σε συμφωνία: α) του Άξονα 3.2 του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας «Ενίσχυση της εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης και εκσυγχρονισμός της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης» β) του αναπτυξιακού στόχου για την Κοινωνική Ανάπτυξη του ΕΠΑ 2021-25, γ) του επικαιροποιημένου Στρατηγικού Σχεδίου Πολιτικής για την Εκπαίδευση, την Κατάρτιση και τη Δια Βίου Μάθηση, δ) του Στρατηγικού Σχεδίου Δράσης για την ισότιμη πρόσβαση των ΑμΕΑ στην εκπαίδευση. Επίσης, οι προτεινόμενες παρεμβάσεις είναι σε συμφωνία με τις κατευθύνσεις του σχεδίου δράσης του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων.
	ΕΣ iii: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, νοικοκυριών με χαμηλό εισόδημα και μειονεκτουσών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων που περιλαμβάνουν υπηρεσίες στέγασης και κοινωνικές υπηρεσίες	Η οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της τρέχουσας πανδημικής κρίσης όξυνε τα προβλήματα των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού της Θεσσαλίας. Η δημιουργία και ο εκσυγχρονισμός κοινωνικών υποδομών για την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών και στη βάση διαπιστωμένων αναγκών αναμένεται να ενισχύσουν την κοινωνικοοικονομική ένταξη τους Στη Θεσσαλία υπάρχουν δέκα περιοχές (Μαύρικα, Σοφάδες, Νέα Σμύρνη, Τύρναβος, Φάρσαλα, Αλιβέρι, Νεάπολη, Αγία Παρασκευή, Κηπάκι, Πύργος) στις οποίες διαβιούν πληθυσμοί Ρομά. Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά 2021-2030 δύο (2) από τους αντίστοιχους οικισμούς κατατάσσονται στον τύπο Ι «Ακρως υποβαθμισμένες περιοχές» (συνθήκες διαβίωσης μη αποδεκτές με καλύβια, παραπήγματα και απουσία βασικών υποδομών) και επτά (7) στον τύπο ΙΙ «Μικτός καταυλισμός» (ανάμιξη σπιτιών με πρόχειρες κατασκευές (παραπήγματα, σκηνές /τσαντρία, λυόμενες κατασκευές (container) με μόνιμη, συνήθως, χρήση και μερική υποδομή (ύδρευσης, ηλεκτροδότησης, οδοποιίας)). Συνεπώς, η αναγκαιότητα δημιουργίας / βελτίωσης βασικών υποδομών στους παραπάνω τομείς παραμένει επίκαιρη. Μέσω του υπόψη ΕΣ θα αντιμετωπισθούν οι ανάγκες των οικισμών Ρομά οι οποίοι δεν περιλαμβάνονται σε Στρατηγική Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του ΕΣ ΣΙ. Οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο του εν λόγω ΕΣ είναι σε συμφωνία με α) την νέα Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη και τη Μείωση της Φτώχειας, β) την Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά και το Σχέδιο Δράσης της περιόδου 2021-2030, γ) το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των ΑμΕΑ και λειτουργούν συμπληρωματικά με τις δράσεις του 3ου Πυλώνα του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την απασχόληση, της δεξιότητας και την κοινωνική συνοχή.
	ΕΣ ν: Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, και την προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα που βασίζεται στην οικογένεια και την τοπική κοινότητα	Στη Θεσσαλία λειτουργούν 4 Γενικά Νοσοκομεία στις έδρες των Περιφερειακών ενοτήτων και 1 Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο και 1 Στρατιωτικό στη Λάρισα, 17 Κέντρα Υγείας, Περιφερειακά Ιατρεία και άλλες δομές πρωτοβάθμιας υγείας. Οι διαθέσιμες κλίνες σε αυτές ανά 100 χιλ. κατοίκους είναι 233, κατατάσσοντας τη Θεσσαλία στη 10η θέση μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών, με σημαντική υστέρηση έναντι του ευρωπαϊκού μ.ο., ενώ περίπου 9% του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας (ΟΟΣΑ, 2020). Παράλληλα η τρέχουσα υγειονομική κρίση έχει αναδείξει την προστασία της δημόσιας υγείας ως θεμέλιο της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής. Κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης και ιδίως της πανδημίας αποδείχθηκε ότι οι χώρες που διαθέτουν αποτελεσματικά συστήματα υγείας καθολικής πρόσβασης και αποτελεσματικές υπηρεσίες δημόσιας υγείας και επιδημιολογικής επιτήρησης μπορούν να περιορίσουν σημαντικά τις υγειονομικές και κοινωνικές συνέπειες της πανδημίας με πολλαπλά οφέλη στη δημόσια υγεία, κοινωνική συνοχή, οικονομική ανάπτυξη αλλά και στα οικονομικά των νοικοκυριών των συστημάτων υγείας και κοινωνικής προστασίας. Οι κατάλληλες υποδομές και εξοπλισμοί είναι σημαντικοί παράγοντες της αποτελεσματικότητας των συστημάτων υγείας. Οι δομές του Εθνικού Συστήματος Υγείας της Θεσσαλίας, παρά την ικανοποιητική χωρική κάλυψη τους και την ενίσχυση τους στο πλαίσιο της Π.Π.2014-2020 ιδίως όσον αφορά στην προμήθεια εξοπλισμού, συνεχίζουν να καταγράφουν ανάγκες για αναβάθμιση - επέκταση υποδομών και για προμήθεια εξοπλισμών.

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
		Πρόσθετα, οι κάτοικοι των απομακρυσμένων (ορεινών κυρίως) περιοχών, πρέπει να αποκτήσουν πρόσβαση σε υπηρεσίες δημόσιας υγείας μέσω επί τόπου παροχής τους με κατάλληλες Κινητές Μονάδες. Σε συνδυασμό με τις επιλογές σε εθνικό επίπεδο για την ενίσχυση της Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας, την έμφαση στην πρόληψη στο πλαίσιο και της ενεργού γήρανσης καθώς και για την ενίσχυση της αποϊδρυματοποίησης αιτιολογούν την επιλογή του υπόψη ΕΣ. Οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΕΣ λαμβάνουν υπόψη α) τις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, β) το Εθνικό Σχέδιο Δράσης Υγείας 2021-2025, γ) την Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη 2021-2027 και λειτουργούν συμπληρωματικά με τον 3ο Πυλώνα του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για την απασχόληση, της δεξιότητας και την κοινωνική συνοχή.
	ΕΣ vi: Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του βιώσιμου τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία	Η Θεσσαλία διαθέτει σημαντικά πολιτιστικά μνημεία, ορισμένα παγκοσμίου φήμης & προσέλκυσης σημαντικών ροών επισκεπτών όπως τα Μετέωρα & ο Όλυμπος. Αυτά αναφέρονται από τη νεολιθική εποχή & έως τις νεότερες ιστορικές περιόδους. Αρκετά μνημεία έχουν αναδειχθεί & καταστεί επισκέψιμα, ωστόσο αρκετά χρήζουν περαιτέρω προστασίας & ανάδειξης. Εκτός από τα χερσαία μνημεία, τα τελευταία χρόνια αναδεικνύονται & σημαντικοί ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι που αδειοδοτήθηκαν πρώτοι στη χώρα ως επισκέψιμοι στο κοινό (το ναυάγιο της Περιστεράς στην Αλόνησο λειτουργεί ήδη ως επισκέψιμος ενάλιος αρχαιολογικός χώρος) ενώ δρομολογείται η επισκεψιμότητα αντίστοιχων χώρων στον Δυτικό Παγασητικό, καθιστώντας τη Θεσσαλία πρωτοπόρα στον τομέα σε επίπεδο χώρας. Σημαντικοί χώροι πολιτισμού λειτουργούν επίσης όπως Δημοτικές Πινακοθήκες, Αρχαιολογικά Μουσεία, το Λαογραφικό Μουσείο Λάρισας καθώς & αντίστοιχοι μικρότερης εμβέλειας. Επίσης, δραστηριοποιούνται πολλοί φορείς πολιτισμού σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο, καλύπτοντας πολλούς τομείς του παραδοσιακού & σύγχρονου πολιτισμού, στηρίζοντας παράλληλα την οικονομία & την απασχόληση. Ο τουρισμός στην Θεσσαλία έχει πολλές δυνατότητες ανάπτυξης, βασιζόμενος στον πλούτο της φύσης, του πολιτισμού, της χωροταξίας της περιοχής & των προσβάσεων σε αυτήν, συνδεδεμένος με κάθε οικονομική δραστηριότητα & συνεισφέροντας στην ανάπτυξη και στην απασχόληση. Η αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος και της πολιτιστικής δραστηριότητας προς ένα μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, αναμένεται να συνεισφέρει στην περαιτέρω κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Θεσσαλίας. Στόχευση αποστεί η αύξηση των επισκεπτών, η επιμήκυνση της διάρκειας παραμονής τους, η ενσωμάτωση νέων προορισμών και δραστηριοτήτων, η σύνδεση όλων των τομέων της οικονομίας με τον τουρισμό, η υιοθέτηση ενός σύγχρονου και βιώσιμου τουριστικού μοντέλου προς όφελος των τοπικών κοινωνιών. Οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΕΣ υποστηρίζουν την προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού πλούτου, σύγχρονου πολιτισμού, τουριστικών πόρων και φυσικής κληρονομιάς, λειτουργώντας συμπληρωματικά του 4ου Πυλώνα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάκαμψης «Κοινωνική και Εδαφική Συνοχή» & του Άξονα 4.6 «Εκσυγχρονισμός & βελτίωση της ανθεκτικότητας κύριων κλάδων οικονομίας της χώρας» του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.
ΣΠ4 Β. Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας	ΕΣ 4α: Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και μέτρα ενεργοποίησης για όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία, συγκεκριμένα, τους νέους, ιδίως μέσω της υλοποίησης των εγγυήσεων για τη νεολαία, τους μακροχρόνια ανέργους και τις μειονεκτούσες ομάδες στην αγορά εργασίας, και για τα οικονομικώς αδρανή άτομα, καθώς και μέσω της προώθησης της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας	Η οικονομική κρίση ενέτεινε το πρόβλημα της ανεργίας στην Θεσσαλία όπως και στο σύνολο της χώρας. Στο διάστημα 2015-2018 παρατηρείται μείωση του ποσοστού της ανεργίας που ωστόσο παραμένει ακόμη υψηλό (18,3%). Επί αυτού τα ποσοστά της μακροχρόνιας και της γυναικείας ανεργίας ανέρχονται σε 71,2% και 23,3% αντίστοιχα ενώ οι επιπτώσεις της πανδημίας, οι οποίες δεν έχουν αποτυπωθεί ακόμη πλήρως στους σχετικούς δείκτες απασχόλησης, αναμένεται να είναι σημαντικότερες στις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες. Επίσης, κατά τις δύο τελευταίες προγραμματικές περιόδους δεν υπήρξαν σημαντικές παρεμβάσεις ενίσχυσης της κοινωνικής οικονομίας οι οποίες θα μπορούσαν να επιδράσουν θετικά στα παραπάνω ζητήματα της αγοράς εργασίας στη Θεσσαλία. Μέσω της επιλογής του υπόψη ΕΣ επιδιώκεται η ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης & της αυτοαπασχόλησης των ανέργων, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων. Οι σχετικές δράσεις θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων του Προγράμματος ή/και με στόχευση στις προτεραιότητες της Περιφερειακής Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3). Ο ΕΣ λειτουργεί συμπληρωματικά με το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και ειδικότερα με τον Άξονα 3.1 «Αύξηση των θέσεων εργασίας και προώθηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας» καθώς και με τις παρεμφερείς δράσεις του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή». ...
	ΕΣ 4γ: Προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής των φύλων στην αγορά εργασίας, των ισότιμων συνθηκών εργασίας και της καλύτερης	Σε επίπεδο χώρας η χαμηλή συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό αφορά κυρίως στις γυναίκες. Το ποσοστό των οικονομικά ενεργών γυναικών το 2019 στην Ελλάδα ήταν 60,4%, έναντι 68,5% κατά μέσο όρο στη ζώνη του Ευρώ και 67,9% στην ΕΕ των 27, το τρίτο χαμηλότερο στην ΕΕ. Στην Θεσσαλία και με ποσοστό ανεργίας 18,3% το έτος 2018 το ποσοστό της γυναικείας ανεργίας ανέρχεται

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
	ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής, μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή φροντίδα παιδιών και εξαρτώμενων ατόμων	σε 23,3%. Οι γυναίκες που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, ακόμη και στις περιπτώσεις που εργάζονται, δεν έχουν την δυνατότητα να βελτιώσουν την θέση τους στην αγορά εργασίας μέσω απόκτησης ή αναβάθμισης πρόσθετων γνώσεων δεξιοτήτων. Μέσω της επιλογής του συγκεκριμένου ΕΣ επιδιώκεται η ενίσχυση της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες στην αγορά εργασίας. Ο ΕΣ λειτουργεί συμπληρωματικά με τις παρεμφερείς δράσεις του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή». ...
	ΕΣ 4δ Προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών σε ένα υγιές και καλά προσαρμοσμένο εργασιακό περιβάλλον που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία	Ως αδυναμίες του παραγωγικού συστήματος της Θεσσαλίας καταγράφονται το μικρό μέγεθος των περισσότερων επιχειρήσεων και η δυσκολία ενσωμάτωσης καινοτομιών στις διαδικασίες τους, παραγωγικές ή / και λειτουργικές (ΟΟΣΑ, 2020). Το γεγονός αυτό τις καθιστά αδύναμες να προσαρμόζονται στις εκάστοτε συνθήκες της αγοράς, ο ρυθμός μεταβολής των οποίων έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια τόσο λόγω της οικονομικής κρίσης και της πανδημίας όσο και λόγω των επιταχυνόμενων τεχνολογικών αλλαγών. Μέσω της επιλογής του υπόψη ΕΣ σχεδιάζεται στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων του Προγράμματος η ενίσχυση της ικανότητας των εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των αυτοαπασχολούμενων, να προσαρμόζονται στις παραπάνω αλλαγές. Ο ΕΣ λειτουργεί συμπληρωματικά με τις παρεμφερείς δράσεις του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή». ...
	ΕΣ 4 στ: Προώθηση της ίσης πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση και της ολοκλήρωσής τους, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα έως τη γενική και επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και περαιτέρω έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την εκπαίδευση και επιμόρφωση ενηλίκων, συμπεριλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες	Βασική πολιτική που εξυπηρετεί η ευρωπαϊκή εγγύηση για το παιδί είναι η πρόληψη και η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού με την διασφάλιση της πρόσβασης των παιδιών σε ανάγκη σε ένα πλέγμα βασικών υπηρεσιών οι οποίες, μεταξύ άλλων, περιλαμβάνουν την εκπαίδευση και την φροντίδα κατά την πρώιμη παιδική ηλικία καθώς και τις σχολικές δραστηριότητες. Η διασφάλιση της καθολικής προσβασιμότητας και η έγκαιρη αξιολόγηση και εκπαιδευτική παρέμβαση αποτελούν βασικές συνιστώσες του σχεδίου γενίκευσης της συμπεριληπτικής / ενταξιακής εκπαίδευσης βάσει της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των παιδιών με αναπηρία που έχει επικυρωθεί με σχετική νομοθεσία από την ελληνική πολιτεία. Η Δια Βίου Μάθηση αποτελεί βασική συνιστώσα και μοχλό ανάπτυξης και κοινωνικής συνοχής σε ένα πολύπλοκο και μεταβαλλόμενο περιβάλλον που απαιτεί επένδυση σε εκπαίδευση και κατάρτιση με τις ευάλωτες κοινωνικά ομάδες να συναντούν δυσκολίες πρόσβασης σε αυτήν λόγω των περιορισμένων οικονομικών πόρων που κατά κανόνα διαθέτουν. Στο πλαίσιο του ΕΣ επιδιώκεται η πρόσβαση των παιδιών σε ανάγκη στην φροντίδα κατά την πρώιμη ηλικία, η διασφάλιση εξασφάλιση της ισότιμης συμμετοχής των μαθητών με ειδικές ανάγκες στο εκπαιδευτικό και κοινωνικό γίνεσθαι σύμφωνα με την Διεθνή Σύμβαση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των ΑμΕΑ, η ενίσχυση της πρόσβασης σε προγράμματα Δια Βίου Μάθησης ανεξαρτήτως κοινωνικής ή οικονομικής κατάστασης. Ο ΕΣ είναι συναφής με την Στρατηγική της ΕΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού - Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί και την Στρατηγική της ΕΕ για την Αναπηρία «Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για το 2021-2030» και λειτουργεί συμπληρωματικά με το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και ειδικότερα με τον Άξονα 3.4 «Αύξηση της πρόσβασης σε αποτελεσματικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικές πολιτικές» καθώς και με τις παρεμφερείς δράσεις του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή». ...
	ΕΣ 4.η : Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της απασχόλησης των διακρίσεων, και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ειδικότερα για τις μειονεκτούσες ομάδες	Βάσει των στατιστικών δεδομένων τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην απασχόληση και συνεπώς στην εξασφάλιση αξιοπρεπούς εργασίας και διαβίωσης. Επίσης, εμπόδια στην πρόσβαση στην απασχόληση αντιμετωπίζουν και λοιπές κοινωνικές ομάδες λόγω ύπαρξης αρνητικών κοινωνικών στερεοτύπων. Πέραν των εμποδίων στην πρόσβαση στην απασχόληση τα άτομα που ανήκουν σε μειονεκτούσες ομάδες βιώνουν πολλές φορές ευρύτερο κοινωνικό αποκλεισμό. Στο πλαίσιο του ΕΣ επιδιώκεται η ενίσχυση της απασχολησιμότητας των ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες, εξαιρουμένων των υπηκόων τρίτων χωρών και των Ρομά, καθώς και η ενίσχυση της ένταξης τους στο ευρύτερο κοινωνικό γίνεσθαι. Ο ΕΣ είναι συναφής με την Στρατηγική της ΕΕ για την Αναπηρία «Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία για το 2021-2030», τις Κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση (2020), την Στρατηγική της ΕΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού - Ευρωπαϊκή Εγγύηση για το Παιδί και λειτουργεί συμπληρωματικά με τις παρεμφερείς δράσεις του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή». ...

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
	ΕΣ 4θ: Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, περιλαμβανομένων των μεταναστών	Η Περιφέρεια Θεσσαλίας, παρότι δεν αποτελεί είσοδο μεταναστών πρώτης υποδοχής, φιλοξενεί σημαντικό αριθμό Δικαιούχων Διεθνούς Προστασίας (110 άτομα) και Αιτούντων Άσυλο (1913 άτομα) με τους Αιτούντες άσυλο να ανέρχονται στο 0,26% του πληθυσμού της Περιφέρειας. Από τους αιτούντες άσυλο οι 786 φιλοξενούνται στο πλαίσιο του προγράμματος «ΕΣΤΙΑ» και οι 1137 στις υπάρχουσες δομές φιλοξενίας (Υπουργείο Μετανάστευσης & Ασύλου, Οκτώβριος 2021). Οι υπηρεσίες κοινωνικής ένταξης, συμπεριλαμβανομένων της εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας και της διαμεσολάβησης στις δημόσιες υπηρεσίες, πρόσβασης στην αγορά εργασίας και στέγασης καθώς και η ευαισθητοποίηση των τοπικών κοινωνιών κρίνονται ως ιδιαίτερα σημαντικές για την ενσωμάτωση των αιτούντων άσυλο. Ο ΕΣ είναι συναφής με τις Ευρωπαϊκές Συστάσεις για τον σεβασμό των Κοινωνικών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων πολιτών τρίτων χωρών, με την Εθνική Στρατηγική για τη Κοινωνική Ένταξη καθώς και με το Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία ως προς την κατάρτιση μεταναστών και την καλύτερη ενσωμάτωση τους στην αγορά εργασίας.
	ΕΣ 4.ι.: προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως των Ρομά	Ο πληθυσμός των Ρομά στην Θεσσαλία ανέρχεται σε 14.534 άτομα (Επιχειρησιακό Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά 2017-2021) καθιστώντας την 5η Περιφέρεια στην Ελλάδα σε συγκέντρωση πληθυσμού Ρομά. Οι σχετικοί οικισμοί συγκεντρώνονται κυρίως στις παρυφές αστικών και ημιαστικών κέντρων και δευτερευόντως σε διακριτές «γειτονιές» αστικών κέντρων. Το 2,4 των Ρομά διαβίω σε άκρως υποβαθμισμένες περιοχές, το 85,8% σε μικτούς καταυλισμούς με μερικές βασικές υποδομές και το λοιπό 11,8% σε γειτονιές εντός του αστικού ιστού. Βάσει της Επικαιροποιημένης Περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά της Περιφέρειας Θεσσαλίας (2015) τα κύρια ζητήματα που αντιμετωπίζουν οι Ρομά είναι η υψηλή ανεργία, οι ελλείψεις σε βασικές υποδομές, καθώς και το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης. Η κοινωνικοοικονομική ένταξη των Ρομά, η καταπολέμηση των διακρίσεων και των στερεοτύπων και η ενίσχυση της συμμετοχής τους στην κοινωνικό, οικονομική και πολιτική ζωή αποτελούν βασικούς στόχους της νέας Εθνικής Στρατηγικής και Σχεδίου Δράσης για την Κοινωνική ένταξη των Ρομά 2021-2030. Στο παραπάνω πλαίσιο και λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της Θεσσαλίας στον τομέα το Πρόγραμμα μέσω του υπόψη ΕΣ παρεμβαίνει με ολοκληρωμένα προγράμματα για την ενσωμάτωση των Ρομά στην αγορά εργασίας, με δράσεις βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης καθώς και με παρεμβάσεις στοχευμένες στα παιδιά Ρομά. Επίσης σε συνέργεια λειτουργεί και ο ΕΣ 4iii μέσω δράσεων βελτίωσης βασικών υποδομών σε οικισμούς Ρομά. Ο ΕΣ είναι συναφής, πέραν της Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά, με τον Ευρωπαϊκό Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων για την μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων και την ομαλή ένταξη των Ρομά.
	ΕΣ 4ια: Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων υπηρεσιών που προάγουν την πρόσβαση σε στέγαση και υπηρεσιών φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο, συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, με έμφαση στα παιδιά και στις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, μεταξύ άλλων για τα άτομα με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης	Το ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας – κοινωνικού αποκλεισμού στην Θεσσαλία ανέρχεται σε 33,6% έναντι του 31,8% που αποτελεί τον μέσο όρο της χώρας ενώ αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα γήρανσης με τον σχετικό δείκτη να εμφανίζει την 3η υψηλότερη θέση στην χώρα ενώ 9% του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας (ΟΟΣΑ, 2020). Σύμφωνα με την Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης στην Θεσσαλία(2016) ο αριθμός των ΑμεΑ ανέρχεται σε 10.090 άτομα ήτοι ποσοστό 1,4% του πληθυσμού της. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι παρότι η κατάσταση στον τομέα παροχής υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υγείας είναι βελτιωμένη σε σχέση με την πρώτη περίοδο της οικονομικής κρίσης, με σημαντική συμβολή στην βελτίωση του ΕΚΤ, οι δυσμενείς κοινωνικοί δείκτες επιμένουν. Συνεπώς, η διατήρηση και επέκταση του αντικειμένου των σχετικών δομών της προηγούμενης περιόδου καθώς και η δημιουργία νέων με συγκεκριμένη στόχευση στο πλαίσιο του παρόντος Ειδικού Στόχου εκτιμάται ότι θα συμβάλλει περαιτέρω στην βελτίωση της κοινωνικής συνοχής. Στοχεύεται λοιπόν η συνέχιση λειτουργίας κοινωνικών δομών στήριξης ευάλωτου πληθυσμού για την καταπολέμηση των διακρίσεων και αντιμετώπιση της φτώχειας, με επέκτάσή τους στο πλαίσιο αναγκών και στόχευσης Στρατηγικών, η ενίσχυση των υπηρεσιών υγείας ιδίως πρωτοβάθμιας, ψυχικής και αντιμετώπισης των εξαρτήσεων, όπως και η δημιουργία νέων δομών (π.χ. ξενώνες Άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή).

Στόχος Πολιτικής	Ειδικός Στόχος	Αιτιολόγηση (περίληψη)
	ΕΣ 4ιβ: Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών	Το τμήμα του πληθυσμού που βιώνει φτώχεια ή και αστεγία και σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τα παιδιά χρειάζεται δομές υποστήριξης που θα καλύπτουν ανάγκες της καθημερινότητας (π.χ. σίτιση, στέγαση), δράσεις καταπολέμησης της φτώχειας, και συμβουλευτικές υπηρεσίες που είναι απαραίτητες για την κοινωνική ένταξη των ατόμων αυτών. Επίσης, ειδικά οι έφηβοι που ζουν σε υποβαθμισμένες περιοχές ή και ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες ή κινδυνεύουν από φτώχεια ή βιώνουν αποκλεισμό χρειάζονται υποστήριξη καθώς είναι σε ένα στάδιο της ζωής τους που μπορεί να οδηγηθούν σε ασαθείς ή παραβατικές συμπεριφορές
ΣΠ5. - Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις	ΕΣ i: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές	Ο οικονομικός και τεχνολογικός μετασχηματισμός του παραγωγικού συστήματος των πόλεων, η δημογραφική εξέλιξη, αλλά και η οικονομική κρίση, δημιουργούν συχνά κενά και ασυνέχειες, πιέσεις, απειλές ή ευκαιρίες στον αστικό ιστό που επιβάλλουν σύνθετες παρεμβάσεις στον τομέα των υποδομών, υπηρεσιών και παραγωγικού ιστού, για να αναδείξουν ή να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες βελτίωσης ποιότητας ζωής, υπηρεσιών και απασχόλησης στις πόλεις. Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στον αστικό χώρο (εκτός από απαίτηση του κανονισμού) αποτελούν μια σύγχρονη αναπτυξιακή προσέγγιση με σαφή τοποκεντρικό χαρακτήρα (place-based). Οι παρεμβάσεις αυτές βασίζονται στην ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μιας αστικής περιοχής που μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες της αναπτυξιακής διαδικασίας μέσα από την αναβάθμιση του αστικού χώρου, μέσα από την ανάδειξη νέων επιχειρηματικών ευκαιριών. Στη Θεσσαλία πολύ μεγάλο μέρος του πληθυσμού κατοικεί σε πόλεις, ιδίως στις δύο (2) μεγαλύτερες (Λάρισα - Βόλος) και στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενότητων Δυτικής Θεσσαλίας (Τρίκαλα - Καρδίτσα). Παρεμβάσεις στο πλαίσιο Στρατηγικών Αστικής Ανάπτυξης, που σχεδιάζονται με μακροπρόθεσμο όραμα και αρχές βιώσιμης ανάπτυξης, θα συνεισφέρουν σημαντικά στην αναβάθμισή τους με όρους βιώσιμης ανάπτυξης. Επιπρόσθετα, οι πόλεις αυτές έχουν σημαίνοντα λειτουργικό ρόλο σε σχέση με τις δραστηριότητες οικισμών ευρύτερης περιοχής τους, αλληλοεξαρτώμενα μεταξύ τους σε μεγάλο βαθμό κάποιες φορές. Ένα Στρατηγικό Σχέδιο διευρυμένο ως προς την χωρική εμβέλεια του με ανάπτυξη ως οικιστική ενότητα (λειτουργική περιοχή) σε περισσότερες δημοτικές ενότητες (πληθυσμού >50.000 κατοίκων σε κάθε περίπτωση) δύναται να συνεισφέρει στρατηγικά ως προς τα αποτελέσματά του. Παράλληλα, αντίστοιχες ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε οικιστικούς πυρήνες οι οποίοι καταγράφονται στο Περιφερειακό Χωροταξικό Σχέδιο να αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα, αναμένεται να έχουν θετικά αποτελέσματα και να συμβάλλουν στην βιώσιμη ανάπτυξη. Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις θα μεριμνήσουν ιδιαίτερα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων και της κλιματικής αλλαγής και την αύξηση της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της Εδαφικής Ατζέντας 2030 και της Νέας Χάρτας της Λειψίας.
	ΕΣ ii: Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, του πολιτισμού, της φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε περιοχές πλην των αστικών.	Μια σειρά από περιοχές διαθέτουν ιδιαίτερα παραγωγικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά ή πολιτισμικά χαρακτηριστικά, τα οποία μπορούν να αναδείξουν σημαντικές αναπτυξιακές ευκαιρίες εάν αξιοποιηθούν στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης με κεντρικό άξονα την ποιότητα, τη μοναδικότητα και τη στήριξη στις τοπικές δυνάμεις και πρωτοβουλίες. Η στοχευμένη αναπτυξιακή διαδικασία είναι σημαντική καθώς αξιοποιεί τις τοπικές ιδιαιτερότητες και δυνατότητες που έχουν οικονομικό περιεχόμενο και προοπτική, αλλά επίσης επειδή αναδεικνύει το τοπικό κεφάλαιο και συμβάλλει στις συνέργειες μεταξύ των τοπικών φορέων. Η συνεργασία δημόσιων και δημοτικών φορέων, επιχειρήσεων, ή πολιτών με στόχο μια ολοκληρωμένη χωρική παρέμβαση μπορεί να αποφέρει σημαντικά αναπτυξιακά οφέλη σε περιοχές που διαθέτουν αναξιποίητα συγκριτικά ή ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα. Ο ΕΣ περιλαμβάνει τις ΟΧΕ οι οποίες ξεκίνησαν στην Π.Π. 2014-2020 στο ΠΕΠ Θεσσαλίας και αφορούν (α) στις νήσους των Βορείων Σποράδων και (β) στη χωρική διαδρομή Πολιτισμού – Τουρισμού, οι οποίες θα επικαιροποιηθούν ώστε να συμβάλλουν περισσότερο στην ανάπτυξη των περιοχών που αφορούν. Επίσης, περιλαμβάνει και νέες ΟΧΕ που θα αναδειχθούν βάση των χαρακτηριστικών των περιοχών τους, ώστε να αποδοθεί ολοκληρωμένο αποτέλεσμα σε αυτές. Για το σύνολο των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων θα ληφθεί ειδική μέριμνα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων και της κλιματικής αλλαγής και την αύξηση της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της Εδαφικής Ατζέντας 2030 και της Νέας Χάρτας της Λειψίας.

5.2.2 Περιβαλλοντική αξιολόγηση

Για την αξιολόγηση της περιβαλλοντικής εκτίμησης του προγράμματος, στο πλαίσιο της παρούσας, διαμορφώθηκε η ακόλουθη μεθοδολογία:

A. Επελέγησαν κριτήρια που αφ' ενός είναι επαρκώς αναλυτικά και αφ' ετέρου είναι ανεξάρτητα από τις επιχειρησιακές επιδόσεις του Προγράμματος. Τα κριτήρια αυτά είναι:

1. Μέγεθος δαπανών για ενεργητική προστασία του περιβάλλοντος:

Πρόκειται για ένα σαφές μέτρο των αποτελεσμάτων του Προγράμματος ως προς την μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων, τη διαφύλαξη του φυσικού αποθέματος και την πρόληψη περιβαλλοντικής υποβάθμισης. (όπως ΕΣ 2i, 2ii, 2iv, 2v, 2vi και 2vii του ΣΠ2, ήτοι αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων και ενσωμάτωση ΑΠΕ σε κτίρια, εγκαταστάσεις και τοπικές υποδομές δημόσιου τομέα, αντιπλημμυρική προστασία οικισμών με έργα τοπικής σημασίας και λοιπές δράσεις σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας, εμβάσεις ενίσχυσης ανθεκτικότητας δημοσίων υποδομών σε φυσικές καταστροφές, έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας, υποδομές διαχείρισης στερεών αποβλήτων όπως προώθηση της ανακύκλωσης, έργα «πράσινων σημείων», δίκτυο - συστήματα συλλογής βιοαποβλήτων, για μεταφορά τους στις Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης και τέλος, αστικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις σε οικισμούς με επικέντρωση σε Πράσινες και Μπλε υποδομές).

2. Ποσοστό δαπανών για το περιβάλλον επί της συνολικής δαπάνης:

Με το κριτήριο αυτό μετريέται η ισορροπία των δαπανών για το περιβάλλον σε σχέση με τις δαπάνες για άλλους τομείς. Η ισορροπία αυτή αποτυπώνει και το τελικό ισοζύγιο πιέσεων και βελτιώσεων που αναμένεται από την υλοποίηση του Προγράμματος. (το ποσοστό δαπανών ΣΠ2)

3. Ενίσχυση τομέων με εμμέσως θετικό ή ουδέτερο περιβαλλοντικό αποτέλεσμα:

Για να αξιολογηθεί το συνολικό περιβαλλοντικό αποτέλεσμα του Προγράμματος, προσμετρώνται οι ενισχύσεις που κατευθύνονται σε τομείς οι οποίοι χαρακτηρίζονται είτε από έμμεσες περιβαλλοντικές βελτιώσεις είτε από ουδετερότητα, υπό την έννοια ότι δεν εκτιμάται ότι συνδέονται με διαφοροποιήσεις στο περιβάλλον. (όπως ΣΠ1, ΣΠ4, ΣΠ5, ΤΒ6)

4. Ενίσχυση τομέων με ενδεχόμενες αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις:

Για τους ίδιους με το προηγούμενο κριτήριο λόγους, προσμετρώνται οι ενισχύσεις που κατευθύνονται σε τομείς οι οποίοι χαρακτηρίζονται είτε από ουδέτερες είτε από αρνητικές έμμεσες περιβαλλοντικές μεταβολές (όπως ΕΣ 3i, 3ii του ΣΠ3, ήτοι βελτίωση οδικών τμημάτων ΔΕΔ-Μ, βελτίωση οδικών τμημάτων σύνδεσης με ΔΕΔ-Μ και παρεμβάσεις σε υποδομές ή ανωδομές στους περιφερειακούς λιμένες στη Θεσσαλία).

B. Μετά από τη διαμόρφωση των κριτηρίων, αναζητήθηκαν οι συντελεστές στάθμισης των βαθμών κάθε κριτηρίου, ώστε η τελική βαθμολογία να αποτυπώνει με ακρίβεια τα αναμενόμενα αποτελέσματα του Προγράμματος ως προς το περιβάλλον. Οι συντελεστές στάθμισης προσδιορίστηκαν με βάση τον ακόλουθο συλλογισμό:

- Το πρώτο κριτήριο, το μέγεθος των δαπανών για ενεργητική προστασία του περιβάλλοντος, θεωρήθηκε μακράν το σημαντικότερο, αφ' ενός γιατί αντιπροσωπεύει επενδύσεις για την αντιστροφή υφιστάμενων περιβαλλοντικών στρεβλώσεων και αφ' ετέρου διότι συνδέεται με την δημιουργία

υποδομών οι οποίες εξασφαλίζουν τη μείωση των περιβαλλοντικών πιέσεων στο μέλλον. Για τους λόγους αυτούς ο συντελεστής βαρύτητας του βαθμού στο κριτήριο αυτό καθορίστηκε στο 45%.

- Σημαντικό θεωρήθηκε επίσης και το δεύτερο κριτήριο, το ποσοστό δαπανών για το περιβάλλον επί της συνολικής δαπάνης, διότι αντιπροσωπεύει την ισορροπία της κατανομής των δαπανών. Για το λόγο αυτό στο σχετικό βαθμό αποδίδεται βαρύτητα 25%.
- Τα δύο τελευταία κριτήρια θεωρήθηκε ότι είναι σημαντικά για την αξιολόγηση αλλά σχετίζονται έμμεσα με το περιβάλλον και επιπλέον συνοδεύονται από ένα βαθμό αβεβαιότητας και υποκειμενικότητας αναφορικά με την κατάταξη ορισμένων παρεμβάσεων σε εκ των προτέρων θετικές, ουδέτερες και αρνητικές για το περιβάλλον. Για τους λόγους αυτούς, οι σχετικοί βαθμοί προσμετρώνται με συντελεστή βαρύτητας 15% και για τα δύο κριτήρια.

Η εφαρμογή της παραπάνω μεθοδολογίας για την περιβαλλοντική αξιολόγηση του Προγράμματος, παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 5-3: Περιβαλλοντική αξιολόγηση του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»

Κριτήριο	Συντελεστής βαρύτητας	Πρόγραμμα "Θεσσαλίας 2021-2020)	
		Μέγεθος (εκ. ευρώ)	Βαθμός
Μέγεθος δαπανών για ενεργητική προστασία του περιβάλλοντος (εκατομμύρια €)	45%	111,82	10,00
Ποσοστό δαπανών για το περιβάλλον επί της συνολικής δαπάνης (%)	25%	20,19	10,00
Ενίσχυση τομέων με εμμέσως θετικό ή ουδέτερο περιβαλλοντικό αποτέλεσμα (εκατομμύρια €)	15%	401,49	10,00
Ενίσχυση τομέων με ενδεχόμενες αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις (εκατομμύρια €)	15%	40,58	10,00
Τελική βαθμολογία (σταθμισμένος μέσος όρος βαθμών)		10,00	

Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα της βαθμολόγησης, η περιβαλλοντική αξιολόγηση του Προγράμματος αναδεικνύει την συγκεκριμένη ως άριστη δυνατότητα σχεδιασμού του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027».

5.3 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΜΗΔΕΝΙΚΗΣ ΛΥΣΗΣ

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, κατά τη διαδοχική αξιολόγηση εναλλακτικών δυνατοτήτων, είτε σε επίπεδο του συνολικού προγραμματισμού είτε σε αυτό επιμέρους τμημάτων του, ως σενάριο βάσης χρησιμοποιήθηκε η μηδενική λύση, δηλαδή η περίπτωση μη-πραγματοποίησης του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» στο σύνολό του ή σε ορισμένα τμήματά του.

Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, οι μηδενικές λύσεις σήμαιναν την αποφυγή της υλοποίησης των εξεταζόμενων προγραμματικών τμημάτων, υπό οποιαδήποτε μορφή τους, και τη συνακόλουθη απώλεια πόρων, αναπτυξιακής κινητοποίησης αλλά και παραίτηση από τα έργα μείωσης των περιβαλλοντικών πιέσεων.

5.3.1 Επιχειρησιακή αξιολόγηση

Από την άποψη της επιχειρησιακής αξιολόγησης, οι μηδενικές λύσεις μεταφράζονται σε:

1. Παραίτηση από τους στόχους της Πολιτικής Συνοχής
 - Η ΕΕ την περίοδο 2021-2027 επιδιώκει την επίτευξη πέντε κύριων στόχων πολιτικής: (α) μια Εξυπνότερη Ευρώπη, (β) μια Πιο Πράσινη Ευρώπη, (γ) μια Πιο Συνδεδεμένη Ευρώπη, (δ) μια Πιο Κοινωνική Ευρώπη, και (ε) μια Ευρώπη Πιο Κοντά στους πολίτες. Για την επίτευξη αυτών των στόχων διατίθενται 330 δισ. ευρώ (σε τιμές 2018) στα 27 κράτη μέλη της ΕΕ.
Είναι αυτονόητο ότι η παραίτηση από τους στόχους που τέθηκαν με την Πολιτική Συνοχής μεταφράζεται σε διεύρυνση του αναπτυξιακού χάσματος μεταξύ Περιφέρειας Θεσσαλίας και ευρωπαϊκού μέσου όρου.
2. Παραίτηση από μέρος των πόρων που δικαιούται η Περιφέρεια
 - Η θέση της Περιφέρειας Θεσσαλίας την κατατάσσει σε αυτές που δικαιούνται σημαντικής ενίσχυσης από τα χρηματοδοτικά εργαλεία της Πολιτικής Συνοχής.
 - Η αξιοποίηση των πόρων του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας αναμένεται να αναθερμάνει σε σημαντικό βαθμό την τοπική οικονομία, καταλήγοντας τελικά σε ουσιαστικές βελτιώσεις των δεικτών ευημερίας των πολιτών.

Συνεπώς, η παραίτηση από τους πόρους αυτούς μεταφράζεται στην πράξη, πέραν της αναπτυξιακής υστέρησης, σε καθήλωση της ευημερίας στα σημερινά επίπεδα και παραίτηση από τις ευκαιρίες βελτίωσής της.

Από την παραπάνω συνοπτική παράθεση των συνεπειών που συνοδεύουν τη μη πραγματοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας, καθίσταται εμφανές ότι η μηδενική λύση συνιστά ένα έντονα απευκαίριο ενδεχόμενο, με σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στις αναπτυξιακές προσπάθειες της Περιφέρειας όσο και στην ευημερία των κατοίκων της.

5.3.2 Περιβαλλοντική αξιολόγηση

Εκκινώντας από αφετηρία ανεξάρτητη της επιχειρησιακής αξιολόγησης, η περιβαλλοντική αξιολόγηση της μηδενικής λύσης διεξάγεται με βάση το ακόλουθο σκεπτικό:

1. Η οικονομική ανάπτυξη και η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος είναι αλληλένδετες: Η σύγχρονη αυτή αντίληψη έχει πλέον αντικαταστήσει τις παλαιότερες αντιλήψεις περιβαλλοντικού προστατευτισμού, που θεωρούσαν ότι η οικονομία μεγεθύνεται μόνο σε βάρος του περιβάλλοντος. Η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, αφ' ενός τροφοδοτεί με πόρους τις πρωτοβουλίες προστασίας του περιβάλλοντος και αφ' ετέρου καθιστά τις κοινωνίες ωριμότερες, ώστε τα περιβαλλοντικά ζητήματα να κατατάσσονται σε υψηλή θέση της κλίμακας προτεραιοτήτων. Με βάση αυτή τη σύνδεση μεταξύ ανάπτυξης και περιβάλλοντος, γίνεται προφανές ότι η μη-υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27, η οποία συνιστά μια έντονα αντιαναπτυξιακή επιλογή, αποτελεί κατ' ουσία και ένα έντονα αντιπεριβαλλοντικό ενδεχόμενο.
2. Η ενεργητική προστασία και η ορθή διαχείριση του περιβάλλοντος απαιτεί δαπάνες: Η ειδικότερη εφαρμογή της προηγούμενης διαπίστωσης στο επίπεδο των επενδύσεων για περιβαλλοντική προστασία, εκκινεί από το γεγονός ότι οι περισσότερες σύγχρονες ανθρωπογενείς δραστηριότητες επάγουν σημαντικές πιέσεις στο περιβάλλον, είτε λόγω υπερεκμετάλλευσης των φυσικών πόρων (σε επίπεδο εισροών) είτε μέσω εύκολων αλλά λανθασμένων επιλογών (σε επίπεδο εκροών). Για την εξισορρόπηση των αρνητικών αποτελεσμάτων από τις πιέσεις αυτές, απαιτούνται σημαντικές

επενδύσεις σε κατάλληλες περιβαλλοντικές υποδομές. Με βάση το σκεπτικό αυτό, η παραίτηση από την υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Θεσσαλία 2021-2027, σημαίνει απώλεια των πόρων που κατευθύνονται προς επένδυση σε περιβαλλοντικές υποδομές και, κατά συνέπεια, αποτυχία δημιουργίας επαρκούς εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων.

3. Οι τάσεις εξέλιξης του σημερινού περιβάλλοντος περιλαμβάνουν αρκετά σημεία που χρήζουν αντιμετώπισης. Παρότι η γενική εικόνα του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια είναι ενθαρρυντική, ορισμένοι τομείς παρουσιάζουν υστερήσεις και απαιτούν την ανάληψη δράσης, ώστε να αποφευχθούν δυσμενείς εξελίξεις. Οι κυριότεροι τέτοιοι τομείς είναι

- η ορθή διαχείριση των στερεών αποβλήτων
- η ολοκλήρωση της επεξεργασίας υγρών αποβλήτων και η συνακόλουθη προστασία των υδατικών αποδεκτών,
- η βιώσιμη διαχείριση του υδατικού δυναμικού και
- οι υποδομές ενίσχυσης της ανθεκτικότητας έναντι φυσικών κινδύνων

Στους τομείς αυτούς απαιτούνται επενδύσεις σε κατάλληλα έργα, υποδομές αλλά και στις απαραίτητες λειτουργικές δομές. Η μηδενική λύση μεταφράζεται σε απώλεια της ευκαιρίας πραγματοποίησης των επενδύσεων αυτών, με αποτέλεσμα οι υστερήσεις να παραμείνουν. Σε συνδυασμό με τη σταδιακή αύξηση των περιβαλλοντικών πιέσεων στους σχετικούς τομείς, τα αίτια των οποίων εξηγήθηκαν συνοπτικά πιο πάνω, η εξέλιξη του περιβάλλοντος με βάση το σενάριο μη-πραγματοποίησης του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» προβάλλει ιδιαίτερα δυσοίωνα.

Συνοψίζοντας, η περιβαλλοντική αξιολόγηση της μηδενικής λύσης καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η μη-υλοποίηση του υπό μελέτη Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» συνιστά ένα έντονα απευκαίριο, αντιπεριβαλλοντικό σενάριο, διότι:

- ο συνολικός αντίκτυπος της μηδενικής λύσης θα είναι η αναπτυξιακή υστέρηση, η οποία, λόγω της σύγχρονης σύνδεσης ανάπτυξης περιβάλλοντος θα συνοδεύεται από τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ενώ
- ειδικότερα στον τομέα των δαπανών που κατευθύνονται προς επένδυση σε περιβαλλοντικές υποδομές, η απώλεια των σχετικών κονδυλίων οδηγεί στην αποτυχία εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων.

5.4 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΩΝ

Οι εναλλακτικές προσεγγίσεις για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό στην Περιφέρεια για την προγραμματική περίοδο 2021-2027, εξετάστηκαν στο επίπεδο στοχοθεσίας, το οποίο αντιπροσωπεύει την κλασική προσέγγιση στα ζητήματα αναπτυξιακού σχεδιασμού.

Για την τελική προσέγγιση του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», όπως τελικά διαμορφώθηκε, παρουσιάστηκαν οι λόγοι επιλογής της με επιχειρησιακά κριτήρια, και αξιολογήθηκε ως προς τις περιβαλλοντικές της ιδιότητες μέσω μιας επαρκώς ποσοτικοποιημένης μεθοδολογίας. Διαπιστώθηκε ότι η τελική διαμόρφωση του Προγράμματος αναδεικνύεται από περιβαλλοντικής πλευράς ως άριστη δυνατότητα σχεδιασμού του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027».

Επιπλέον, η επιλεγείσα, αξιολογήθηκε έναντι της μηδενικής λύσης. Διαπιστώθηκε ότι η παραίτηση από την υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27 συνιστά ένα έντονα απευκαίριο ενδεχόμενο, με σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις τόσο στις αναπτυξιακές προσπάθειες της Περιφέρειας όσο και στην ευημερία των κατοίκων της. Παράλληλα, η μη-υλοποίηση του υπό μελέτη Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» συνιστά ένα

έντονα απευκταίο, αντιπεριβαλλοντικό σενάριο. Ο συνολικός αντίκτυπος της μηδενικής λύσης θα είναι η αναπτυξιακή υστέρηση, η οποία, λόγω της σύγχρονης σύνδεσης ανάπτυξης-περιβάλλοντος, θα συνοδεύεται από τάσεις περιβαλλοντικής υποβάθμισης, ενώ ειδικότερα στον τομέα των δαπανών που κατευθύνονται προς επένδυση σε περιβαλλοντικές υποδομές, η απώλεια των σχετικών κονδυλίων οδηγεί στην αποτυχία εξισορρόπησης των περιβαλλοντικών πιέσεων.

6 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

6.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στο Κεφάλαιο αυτό γίνεται μία ανασκόπηση της υφιστάμενης κατάστασης περιβάλλοντος της περιοχής μελέτης – Περιφέρεια Θεσσαλίας – με στόχο τον προσδιορισμό των βασικών παραμέτρων του περιβάλλοντος που συνθέτουν την περιοχή μελέτης, των σημαντικών χαρακτηριστικών του φυσικού περιβάλλοντος που χρήζουν ειδικής προστασίας, των σημαντικών πιέσεων από ανθρωπογενείς δραστηριότητες στο περιβάλλον και τις τάσεις εξέλιξης όλων των παραπάνω.

Η περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης περιβάλλοντος αναλύεται βάσει των εξής ενοτήτων:

- A Μη βιοτικά χαρακτηριστικά
- B Φυσικό Περιβάλλον
- Γ Ανθρωπογενές περιβάλλον

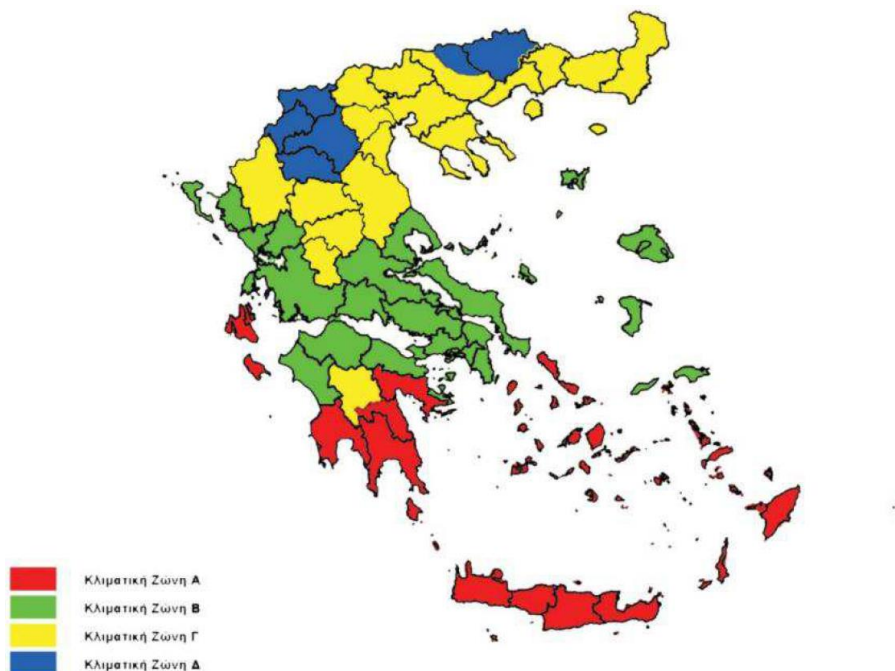
Το Κεφάλαιο αυτό καταλήγει σε μία σύνοψη των υφιστάμενων περιβαλλοντικών προβλημάτων και πιέσεων, στον προσδιορισμό των περιβαλλοντικών χαρακτηριστικών που ενδέχεται να επηρεαστούν σημαντικά από το προτεινόμενο Πρόγραμμα και στην πιθανή εξέλιξη της κατάστασης του περιβάλλοντος σε περίπτωση μη εφαρμογής του Προγράμματος.

6.2 ΜΗ ΒΙΟΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

6.2.1 ΚΛΙΜΑΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Γενικά κλιματολογικά στοιχεία

Σύμφωνα με τον «Κανονισμό Ενεργειακής Απόδοσης Κτιρίων – (KENAK)» (έγκριση: ΦΕΚ 407 Β'/09.04.2010), η ελληνική επικράτεια διαιρείται σε τέσσερις (4) κλιματικές ζώνες με βάση τις βαθμομέρες θέρμανσης (βλέπε Χάρτη κλιματικών ζωνών Ελληνικής επικράτειας).

Εικόνα 6.1: Χάρτης κλιματικών ζωνών Ελληνικής επικράτειας (Α θερμότερη – Δ ψυχρότερη)

Σύμφωνα με τον πιο πάνω χάρτη κλιματικών ζωνών, η Περιφέρεια Θεσσαλίας υπάγεται σχεδόν στο σύνολό της στην Γ' κλιματική ζώνη, που είναι και η τρίτη θερμότερη ζώνη, με την εξαίρεση του Νομού Μαγνησίας (Π.Ε. Μαγνησίας και Π.Ε. Σποράδων) ο οποίος και υπάγεται στην Β' Κλιματική ζώνη, δηλαδή στην δεύτερη θερμότερη ζώνη της Ελληνικής επικράτειας.

Το κλίμα της Περιφέρειας Θεσσαλίας παρουσιάζει ποικιλία λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της πολυμορφίας της. Οι κλιματικές περιοχές καθορίζονται από το ανάγλυφο, δηλαδή από τον προσανατολισμό, το υψόμετρο και την έκθεση στους ανέμους. Η Περιφέρεια Θεσσαλίας κλιματολογικά διαιρείται σε τρεις περιοχές: 1) την παράκτια όπου επικρατεί το μεσογειακό κλίμα, 2) την πεδινή με ηπειρωτικό κλίμα και 3) την ορεινή με ορεινό κλίμα.

Ειδικότερα, τα γενικά χαρακτηριστικά του κλίματος της περιοχής ανά εποχή είναι τα εξής:

- Χειμώνας: Ήπιος έως έντονος με εμφανή επηρεασμό από βόρειες ψυχρές μάζες.
- Άνοιξη: Ήπια χαρακτηριστικά κλίματος με σχετική μείωση των βροχών και χαμηλές θερμοκρασίες.
- Καλοκαίρι: Σημαντική αύξηση της ξηρασίας με ανάλογη μείωση των βροχοπτώσεων και αντίστοιχη αύξηση της θερμοκρασίας.
- Φθινόπωρο: Επίσης ήπια χαρακτηριστικά κλίματος με σχετική αύξηση των βροχοπτώσεων και αντίστοιχη αύξηση της υγρασίας.

Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται από 16 ως 17°C, ενώ στα πιο ορεινά περί των 2°C πιο κάτω. Οι πιο θερμοί μήνες είναι ο Ιούλιος και ο Αύγουστος και οι πιο ψυχροί ο Ιανουάριος, ο Φεβρουάριος και ο Δεκέμβριος. Το ύψος των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων στην περιοχή είναι σχετικά μεγάλο στα δυτικά, στη συνέχεια μειώνεται στο πεδινό τμήμα και αυξάνεται πάλι στο ορεινό ανατολικό τμήμα. Οι τιμές της ετήσιας βροχόπτωσης κυμαίνονται από 350 mm στο πεδινό τμήμα έως και 1.200 mm στα ορεινά. Οι πιο βροχεροί μήνες είναι από τον Οκτώβριο έως τον Ιανουάριο, ενώ οι πιο ξηροί οι Ιούλιος και Αύγουστος. Οι χιονοπτώσεις είναι συνηθισμένες, ιδιαίτερα στα ορεινά της περιοχής, και γίνονται πιο έντονες από τα νότια προς τα βόρεια και από τα ανατολικά προς τα δυτικά. Οι περισσότερες χιονοπτώσεις παρατηρούνται τους μήνες Φεβρουάριο και Ιανουάριο. Η μέση ετήσια νέφωση κυμαίνεται από 4 ως 5 βαθμίδες, με τις ψηλότερες τιμές να εμφανίζονται στα δυτικά και τις χαμηλότερες στα ανατολικά. Η μέση ετήσια σχετική υγρασία κυμαίνεται από 63% μέχρι 70%. Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας εμφανίζεται ξηρή περίοδος 4 έως 5 μηνών στα ανατολικά, η οποία όμως μειώνεται βαθμιαία σε 2 έως 4 μήνες στα κεντρικά-δυτικά πεδινά και 1 έως 2 μήνες στα δυτικά ορεινά. Η επικρατούσα φορά των ανέμων ποικίλει (βορειοδυτικοί και νότιοι στο Βόλο, ανατολικοί στη Λάρισα, δυτικοί στα Τρίκαλα).

Κλιματολογικά Δεδομένα

Για την επιβεβαίωση των πιο πάνω αναφερόμενων στοιχείων σχετικά με το κλίμα της Περιφέρειας Θεσσαλίας παρατίθενται παρακάτω στους παρακάτω Πίνακες (**Πίνακες 6.1 - 6.6**) κλιματολογικά δεδομένα. Η ενότητα αυτή περιέχει σε πινακοποιημένη μορφή τα κλιματικά δεδομένα για όλες τις μεγάλες και μικρομεσαίες πόλεις της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Οι μετεωρολογικές παράμετροι που περιγράφονται προέρχονται από δεδομένα της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας (EMY).

Πίνακας 6-1: Μέση μηνιαία θερμοκρασία 24ώρου (°C) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΟΧΗ		ΜΗΝΑΣ											
		ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
ΑΓΧΙΑΛΟΣ Μαγνησίας)	(Π.Ε.	6,6	7,7	10,0	14,3	19,6	24,6	26,9	26,3	22,2	17,0	12,1	8,1
ΛΑΡΙΣΑ Λάρισας)	(Π.Ε.	5,2	6,8	9,5	14,0	19,7	25,2	27,3	26,3	21,9	16,3	10,9	6,5
ΚΑΡΔΙΤΣΑ Καρδίτσας)	(Π.Ε.	4,5	6,9	10,4	13,9	18,0	24,2	26,3	25,6	22,1	16,1	10,1	4,3
ΤΡΙΚΑΛΑ Τρικάλων)	(Π.Ε.	5,4	6,9	10,6	15,0	20,6	25,6	27,4	26,1	22,6	16,4	10,2	6,4

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πιο πάνω πίνακα για όλες τις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας, ο θερμότερος μήνας είναι ο Ιούλιος και ακολουθεί ο Αύγουστος, ενώ ο ψυχρότερος μήνας είναι ο Ιανουάριος (με εξαίρεση την πόλη της Καρδίτσας για την οποία σύμφωνα με τα πιο πάνω δεδομένα ο ψυχρότερος μήνας είναι ο Δεκέμβριος) και ακολουθεί ο Δεκέμβριος για τις πόλεις της Λάρισας και των Τρικάλων, ο Φεβρουάριος για την πόλη της Αγχιάλου και ο Ιανουάριος για την πόλη της Καρδίτσας. Η μέση μηνιαία θερμοκρασία του αέρα για τον ψυχρότερο μήνα της περιόδου βρίσκεται πάνω από τους 0 °C, ενώ η μέση μηνιαία θερμοκρασία του αέρα, κατά τους θερινούς μήνες, δεν υπερβαίνει τους 28 °C, μολονότι οι απόλυτα μέγιστες θερμοκρασίες είναι μεγαλύτερες των 40 °C.

Πίνακας 6-2 Μέση μέγιστη μηνιαία θερμοκρασία (°C) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΟΧΗ		ΜΗΝΑΣ											
		ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
ΑΓΧΙΑΛΟΣ Μαγνησίας)	(Π.Ε.	11,1	12,1	14,9	19,8	25,8	31,1	33,2	32,7	28,5	22,3	15,9	11,0
ΛΑΡΙΣΑ (Π.Ε. Λάρισας)		9,8	10,5	14,5	19,6	25,2	29,9	31,9	31,1	28,0	21,3	13,6	9,0
ΚΑΡΔΙΤΣΑ Καρδίτσας)	(Π.Ε.	8,8	11,7	16,1	19,7	24,3	30,8	32,6	31,8	28,4	21,9	14,5	8,4
ΤΡΙΚΑΛΑ (Π.Ε. Τρικάλων)		10,0	11,6	15,4	20,0	25,8	31,1	32,8	31,9	28,8	22,1	15,1	10,9

Πίνακας 6-3: Μέση ελάχιστη μηνιαία θερμοκρασία (°C) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΟΧΗ		ΜΗΝΑΣ											
		ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
ΑΓΧΙΑΛΟΣ Μαγνησίας)	(Π.Ε.	2,8	3,5	4,9	7,8	12,2	16,4	18,8	18,7	15,7	12,2	8,2	4,5
ΛΑΡΙΣΑ (Π.Ε. Λάρισας)		0,7	1,3	3,3	6,3	11,0	15,3	17,8	17,4	14,1	10,0	5,8	1,9
ΚΑΡΔΙΤΣΑ Καρδίτσας)	(Π.Ε.	0,0	1,7	4,9	7,9	11,4	16,1	18,4	17,2	14,3	9,5	5,1	0,3
ΤΡΙΚΑΛΑ Τρικάλων)	(Π.Ε.	1,5	2,6	5,2	8,5	13,3	17,2	18,9	18,3	15,2	11,2	6,4	2,8

Πίνακας 6-4: Μέση μηνιαία σχετική υγρασία αέρα (%) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΟΧΗ		ΜΗΝΑΣ											
		ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
ΑΓΧΙΑΛΟΣ (Π.Ε. Μαγνησίας)		74,9	73,1	72,6	68,4	63,5	53,3	50,7	53,0	60,1	68,9	75,0	76,3
ΛΑΡΙΣΑ (Π.Ε. Λάρισας)		79,8	75,0	72,6	68,1	61,3	48,8	46,3	49,9	58,7	69,8	79,2	82,0
ΚΑΡΔΙΤΣΑ (Π.Ε. Καρδίτσας)		78,8	73,3	68,2	65,3	60,4	57,0	51,4	54,2	54,5	66,3	73,3	76,4
ΤΡΙΚΑΛΑ (Π.Ε. Τρικάλων)		76,7	72,4	71,5	67,5	63,7	56,7	56,9	62,9	67,1	73,3	77,3	78,4

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πιο πάνω πίνακα για όλες τις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας, σε ότι αφορά τη μέση μηνιαία σχετική υγρασία αέρα, η μεγαλύτερη τιμή εμφανίζεται τον μήνα Δεκέμβριο (με εξαίρεση την πόλη της Καρδίτσας στην οποία η μεγαλύτερη τιμή εμφανίζεται τον Ιανουάριο). Πολύ χαμηλότερο ποσοστό υγρασίας εμφανίζεται κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες και ιδιαίτερα τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο.

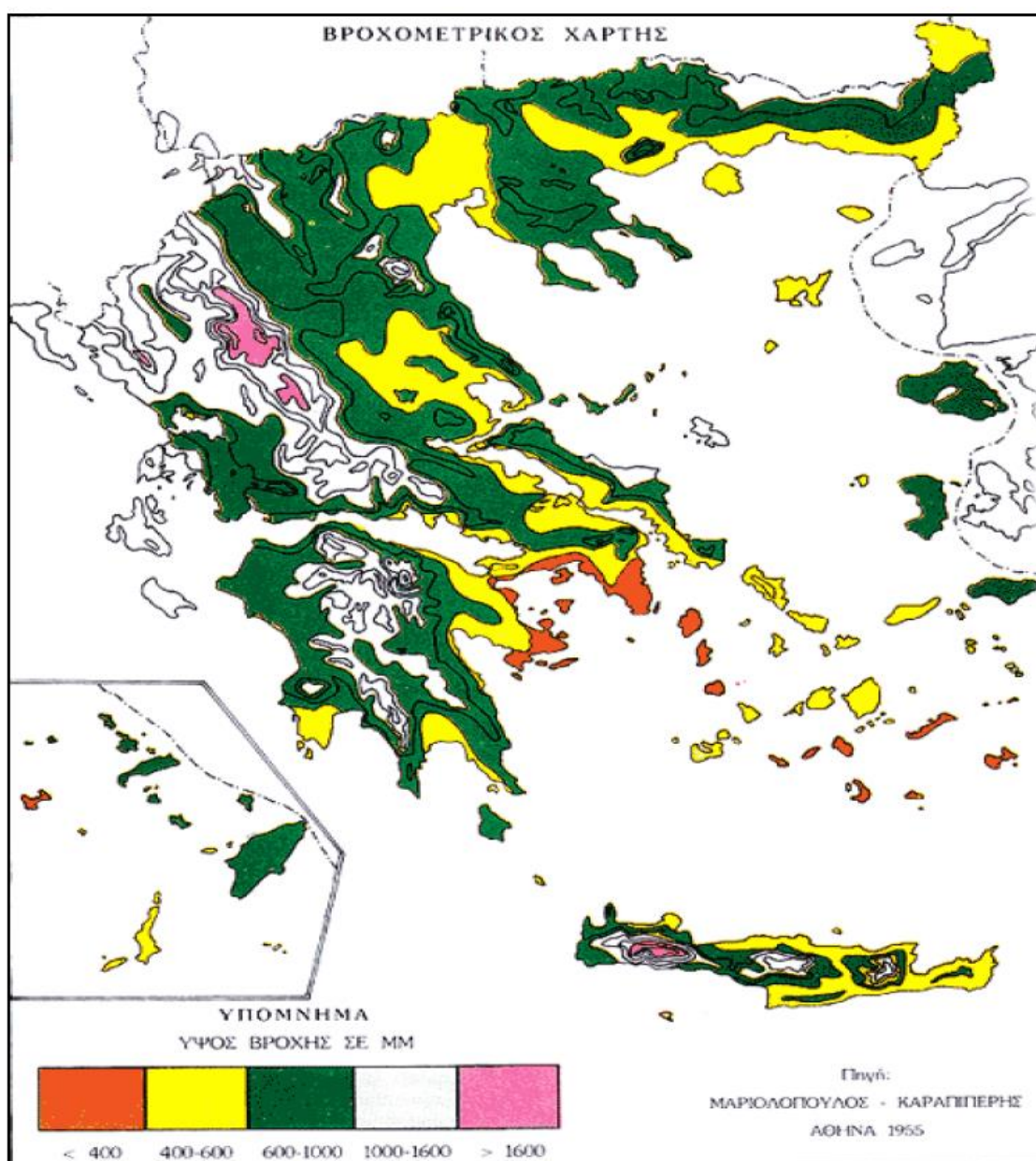
Πίνακας 6-5: Μέση ταχύτητα του ανέμου (m/s) στις Π.Ε. της Περιφέρειας Θεσσαλίας

ΠΕΡΙΟΧΗ		ΜΗΝΑΣ											
		ΙΑΝ	ΦΕΒ	ΜΑΡ	ΑΠΡ	ΜΑΙ	ΙΟΥΝ	ΙΟΥΛ	ΑΥΓ	ΣΕΠ	ΟΚΤ	ΝΟΕ	ΔΕΚ
ΑΓΧΙΑΛΟΣ (Π.Ε. Μαγνησίας)		2,8	2,9	2,7	2,5	2,4	2,8	2,8	2,8	2,6	2,5	2,3	2,7
ΛΑΡΙΣΑ (Π.Ε. Λάρισας)		1,2	1,5	1,7	1,6	1,6	2,0	2,1	1,9	1,7	1,4	1,0	0,9
ΚΑΡΔΙΤΣΑ (Π.Ε. Καρδίτσας)		2,2	2,3	2,5	2,6	2,8	2,9	2,9	2,7	2,7	2,6	2,5	2,4
ΤΡΙΚΑΛΑ (Π.Ε. Τρικάλων)		1,4	1,6	1,8	2,3	2,4	2,2	1,7	1,6	1,7	1,3	1,1	1,2

Πίνακας 6-6: Κλιματικά στοιχεία των δυσμενέστερων μηνών χειμώνα - θέρους στην Περ. Θεσσαλίας

ΣΤΑΘΜΟΣ	ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΕΣ	ΜΗΝΑΣ	ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΕΣ				ΑΝΕΜΟΙ		ΗΛΙΟΦΑΝΕΙΑ			ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ
			ΑΠΟΛΥΤΗ ΕΛΑΧΙΣΤΗ	ΜΕΣΗ ΕΛΑΧΙΣΤΗ	ΜΕΣΗ ΜΕΡΙΣΤΗ	ΑΠΟΛΥΤΗ ΜΕΓΙΣΤΗ	ΕΠΙΚΡΑΤΟΥΣΑ ΔΙΟΥΝΥΣΗ	ΜΕΣΗ ΕΝΤΑΣΗ	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	ΜΕΣΗ ΝΕΦΩΣΗ	ΥΨΟΣ ΥΕΤΟΥ	
ΑΓΧΙΑΛΟΣ	39° 13'	ΙΟΥΛ	11,2	18,7	31,1	46,2	Α	1,9	353,0	1,7	17,2	1956-2001
	22° 48'	ΑΥΓ	11,0	18,7	30,8	44,0	Α	1,9	334,8	1,6	16,6	
		ΙΑΝ	-9,8	2,8	11,1	24,0	ΒΔ	1,9	118,8	4,8	47,4	
		ΦΕΒ	-7,6	3,5	12,3	26,0	Δ	1,9	118,2	4,8	46,0	
ΛΑΡΙΣΑ	39° 39'	ΙΟΥΛ	11,0	17,8	33,2	45,4	Α	1,6	337,1	2,0	18,7	1955-2001
	22° 27'	ΑΥΓ	10,0	17,4	32,7	45,0	Α	1,5	319,7	1,9	15,7	
		ΙΑΝ	-21,6	0,7	9,8	22,8	Β	0,8	114,6	4,9	32,7	
		ΦΕΒ	-10,5	1,3	12,1	25,2	Α	1,1	121,7	4,7	33,4	

Όπως προαναφέρθηκε, το μέσο ετήσιο ύψος των ατμοσφαιρικών κατακρημνισμάτων στην περιοχή είναι σχετικά μεγάλο στα δυτικά, στη συνέχεια μειώνεται στο πεδινό τμήμα και αυξάνεται πάλι στο ορεινό ανατολικό τμήμα. Τα παραπάνω επιβεβαιώνονται και από την επισκόπηση του Βροχομετρικού Χάρτη (βλέπε παρακάτω Βροχομετρικός Χάρτης), από τον οποίο είναι εμφανές ότι ιδιαίτερα στα δυτικότερα όρια των Π.Ε. Καρδίτσας και Τρικάλων που περιλαμβάνουν τμήματα της ευρύτερης οροσειράς της Πίνδου παρατηρούνται ύψη βροχοπτώσεων στο εύρος 1.000-1.600 mm ή και άνω των 1.600 mm, ενώ όσο προχωράμε ανατολικότερα τα ύψη των βροχοπτώσεων μειώνονται αρχικά στο εύρος 600-1.000 mm και στη συνέχεια στο εύρος 400-600 mm στα πεδινά τμήματα της Περιφέρειας Θεσσαλίας, για να ξανανέβουν στο εύρος 600-1.000 mm στα ανατολικά τμήματα της Περιφέρειας που περιλαμβάνουν τους ορεινούς όγκους του Πηλίου, της Όσσας (Κίσσαβος), του Μαυροβουνίου και του τμήματος του ορεινού όγκου του Ολύμπου που υπάγεται εντός των ορίων της Περιφέρειας (στον ορεινό όγκο του Ολύμπου σύμφωνα με τον πιο κάτω Βροχομετρικό Χάρτη παρατηρούνται ύψη βροχής στο εύρος 1.000-1.600 mm ιδιαίτερα στα μεγαλύτερα υψόμετρα).

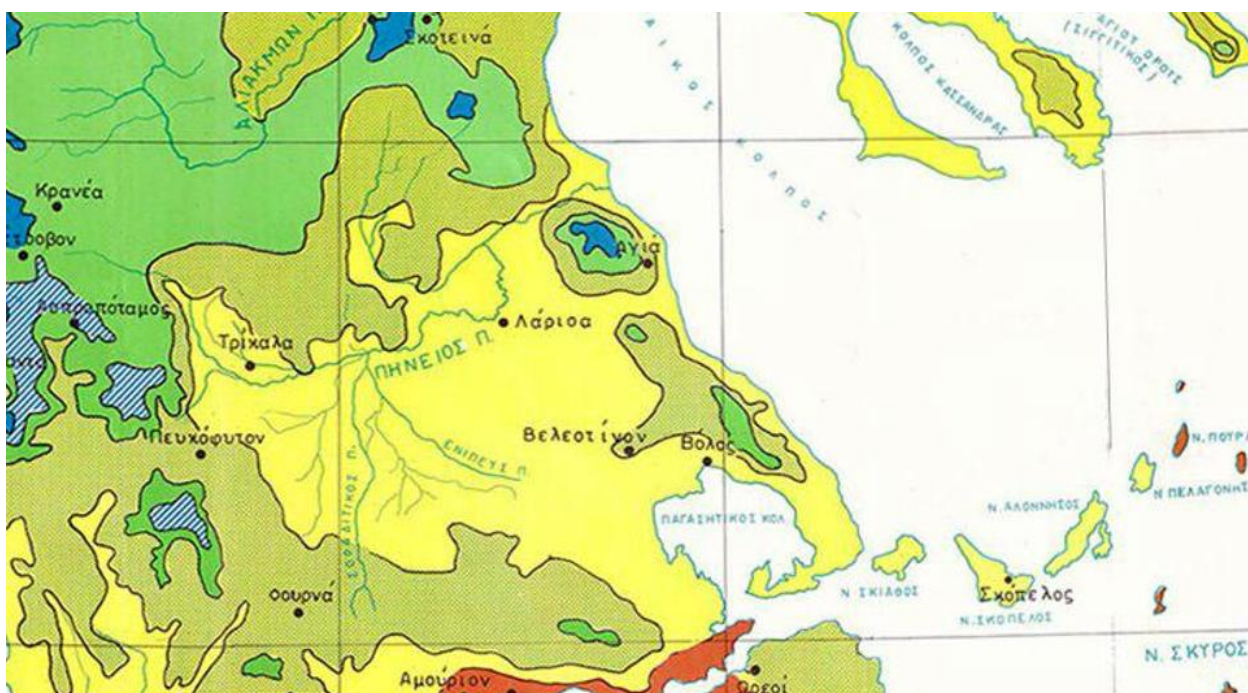

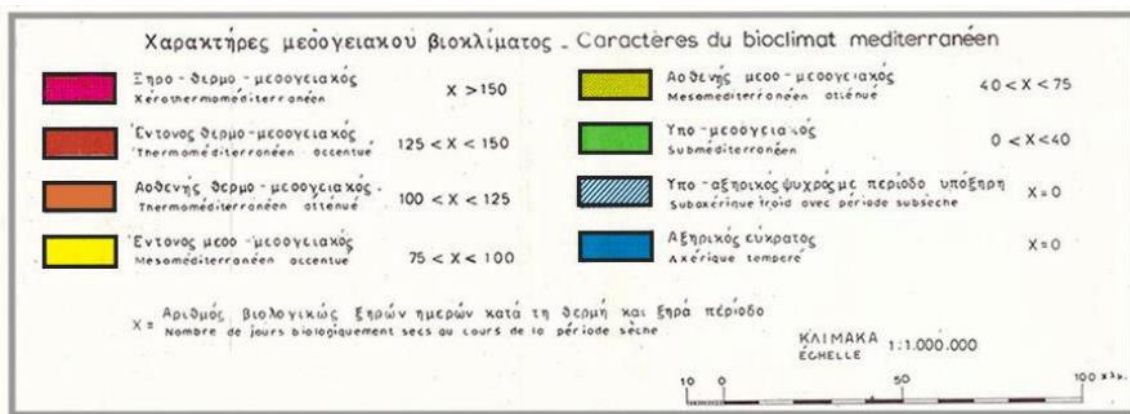
Εικόνα 6.2: Βροχομετρικός Χάρτης Ελλάδας (Μαρκόπουλος – Καραπέρης, 1955).

Βιοκλιματικά Χαρακτηριστικά

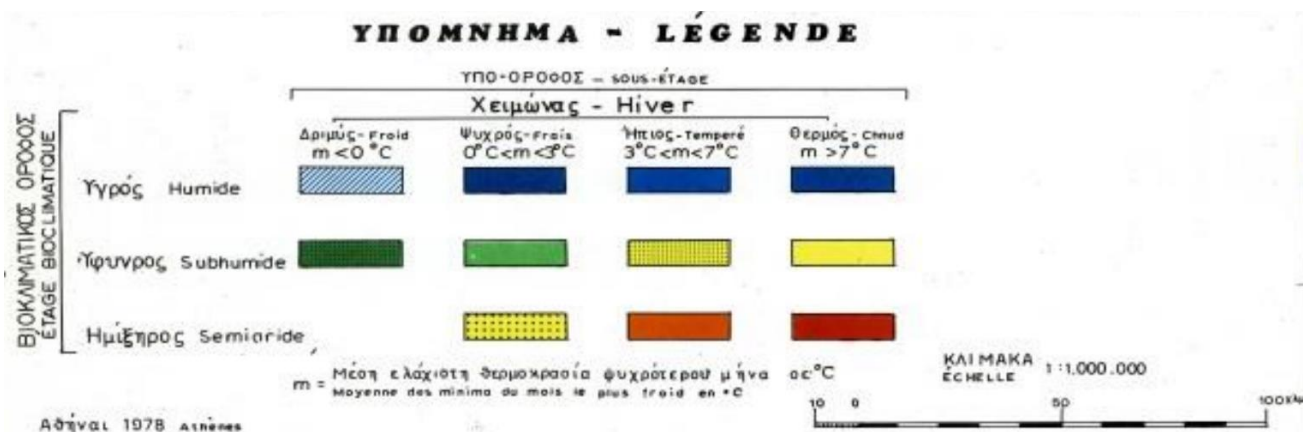
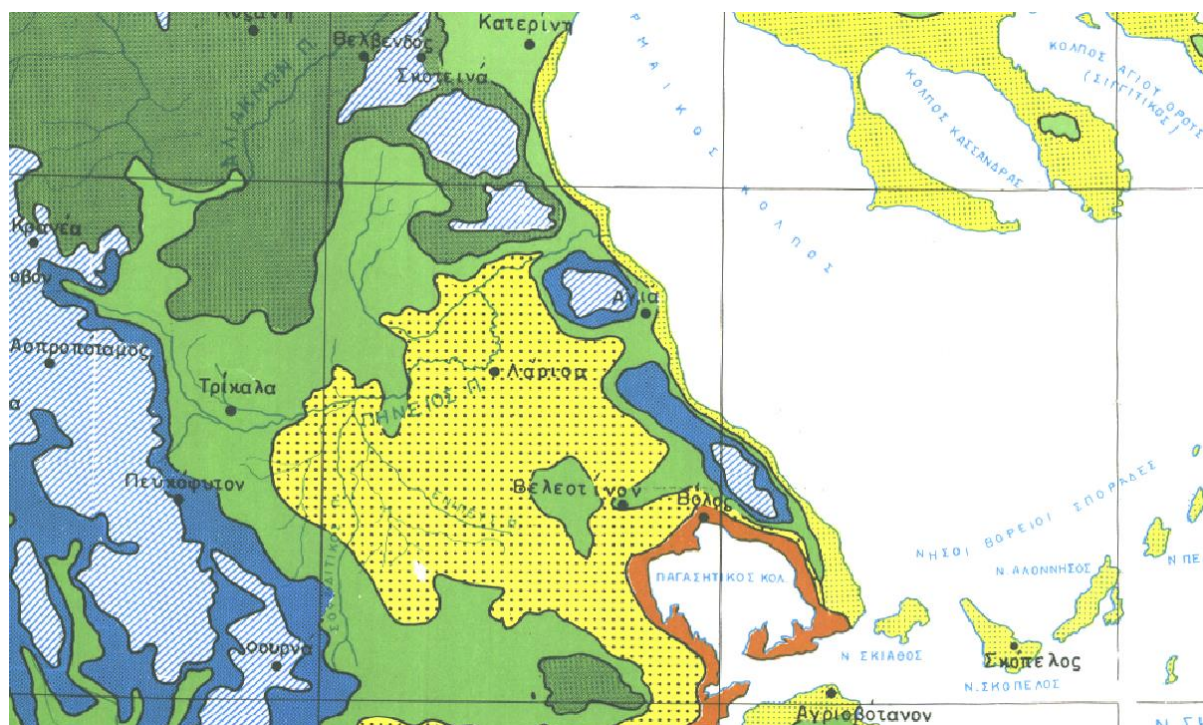
Σύμφωνα με τον Βιοκλιματικό Χάρτη της Ελλάδας, του Τομέα Δασικής Σταθμολογίας, του Ιδρύματος Δασικών Ερευνών του Υπουργείου Γεωργίας (Μαυρομμάτης, 1978), η Περιφέρεια Θεσσαλίας εμφανίζει:

Στην ακόλουθη εικόνα **6.3** παρουσιάζεται ο βιοκλιματικός χάρτης της ευρύτερης περιοχής μελέτης, ο οποίος έχει συνταχθεί μετά από μελέτη των γεωγραφικών συνθηκών, του ανάγλυφου (οροσειρές και κατεύθυνσή τους, ορεινοί όγκοι, έκθεση κλιτύων, υψόμετρα, κλειστά λεκανοπέδια, λεκάνες απορροής και κοιλάδες, πεδιάδες) και των ορίων των φυσικών κλιμακικών διαπλάσεων, οι οποίες εκφράζουν ιδιαίτερες βιοκλιματικές συνθήκες. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η οριογράφιση των βιοκλιματικών ορόφων και των χαρακτήρων του μεσογειακού βιοκλίματος και συγχρόνως γίνεται η σύνδεση και συσχέτιση των μετεωρολογικών-κλιματικών στοιχείων με τη φυσική βλάστηση. Σύμφωνα λοιπόν με τη εικόνα **6.3** η περιοχή μελέτης έχει κυρίως χαρακτήρα **έντονο μεσο-μεσογειακό** (δηλαδή ο ξηροθερμικός δείκτης είναι $75 < x < 100$, το οποίο σημαίνει ότι οι βιολογικά ξηρές ημέρες κατά την ξηροθερμική περίοδο είναι μεταξύ 75 και 100) έως **ασθενή μεσο-μεσογειακό** (δηλαδή ο ξηροθερμικός δείκτης είναι $40 < x < 75$) και **υπο-μεσογειακό** ($0 < x < 40$) στα βορειοδυτικά. Σε τμήματα των ορεινών όγκων της Πίνδου στα δυτικά όρια της Περιφέρειας εμφανίζονται ζώνες **υπό - αξηρικού ξηρού με περίοδο υπόξηρη** βιοκλίματος με $x=0$, δηλαδή καμία ξηρή ημέρα. Παρομοίως, στα μεγαλύτερα υψόμετρα των ορεινών όγκων που απαντώνται στα βόρεια και ανατολικά όρια της Περιφέρειας (ορεινός όγκος Ολύμπου, Όσσα) εμφανίζονται ζώνες **υπό - αξηρικού εύκρατου** βιοκλίματος με $x=0$, δηλαδή καμία ξηρή ημέρα.

Εικόνα 6.3: Απόσπασμα Βιοκλιματικού Χάρτη Ελλάδας όπου εμφανίζεται η περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Μαυρομμάτης, 1978).

Εικόνα 6-4: Απόσπασμα Χάρτη Βιοκλιματικών Ορόφων Ελλάδας όπου εμφανίζεται η περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Μαυρομμάτης, 1978).

Επίσης, σύμφωνα με την εικόνα **6.4 (Χάρτη Βιοκλιματικών Ορόφων της Ελλάδας)** του Τομέα Δασικής Σταθμολογίας, του Ιδρύματος Δασικών Ερευνών του Υπουργείου Γεωργίας (Μαυρομμάτης, 1978), ο βιοκλιματικός όροφος της περιοχής είναι γενικότερα **ημίξηρος** με χειμώνες ψυχρούς ($0^{\circ}\text{C} < m < 3^{\circ}\text{C}$, όπου m = η μέση ελάχιστη θερμοκρασία του ψυχρότερου μήνα) στα κεντρικά προς ανατολικά καθώς και στα νησιά των Βόρειων Σποράδων, **υγρός** με χειμώνες ψυχρούς έως δριμείς (και **ύφυγρος** με χειμώνες ψυχρούς σε μία ζώνη που περιλαμβάνει τις χαμηλότερες υπώρειες των ορεινών όγκων της Πίνδου) στα δυτικά και **ύφυγρος** με χειμώνες ψυχρούς έως δριμείς στα βόρεια. Τα υψηλότερα τμήματα των ορεινών όγκων στα ανατολικά όρια της Περιφέρειας (Πήλιο, Όσσα) εμφανίζουν βιοκλιματικό όροφο **υγρό** με χειμώνες ψυχρούς έως δριμείς.

6.2.2 ΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΠΙΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει απλή γεωμορφολογική εικόνα, με τα ορεινά τμήματά της περιμετρικά και τα πεδινά στις κεντρικές περιοχές. Υπάρχουν πέντε ορεινοί όγκοι, μεταξύ των οποίων ο Όλυμπος, με υψόμετρο 2.917 m, το ψηλότερο στην Ελλάδα. Η συνολική έκταση της Θεσσαλίας είναι 14.036 χλμ² περίπου χωρίς σε αυτή να συμπεριλαμβάνεται η έκταση των νησιών των Βορείων Σποράδων συνολικής έκτασης περίπου 208 χλμ² (τα τρία μεγαλύτερα η Σκιάθος, η Σκόπελος και η Αλόνησος) και αντιπροσωπεύει περίπου το 11% της συνολικής έκτασης της ελληνικής επικράτειας. Συνορεύει βόρεια με τις περιοχές της Δυτικής και Κεντρικής Μακεδονίας, νότια με την περιοχή Στερεάς Ελλάδος, δυτικά με την περιοχή Ηπείρου, ενώ ανατολικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος. Το μέσο υψόμετρο του γεωγραφικού διαμερίσματος είναι 285 m.

Ο Θεσσαλικός χώρος, γεωμορφολογικά διαιρείται ευχερώς στις παρακάτω περιοχές:

- α) Ορεινή Θεσσαλία.
- β) Πεδινή Θεσσαλία.
- γ) Θαλάσσια παράκτια ζώνη.
- δ) Νησιά των Βόρειων Σποράδων, τα οποία ανήκουν διοικητικά στη Θεσσαλία.

Η ορεινή Θεσσαλία. Το τμήμα της Θεσσαλίας με απόλυτο υψόμετρο άνω των 200 μ. έχει έκταση 9.550 τετρ. χιλιομέτρων. Το υψόμετρο των 200 μ. είναι χαρακτηριστικό για την Θεσσαλία, γιατί οριοθετεί σχεδόν παντού, τις περιοχές που αρχίζουν οι ορεινοί όγκοι.

Το ΒΑ τμήμα καταλαμβάνεται από τον Κάτω Όλυμπο, (Μεταμόρφωση 1.587 μ., Γοδαμάν 1.419 μ.), από τμήμα του Άνω Ολύμπου (Πάνθεον ή αλλιώς Μύτικας 2.917μ., η υψηλότερη κορυφή της Ελλάδος, Φράγκου Αλώνι 2.684μ., Καρδαράς 1.527μ.) και από το όρος Τίταρος, (με υψηλότερη κορυφή την Χλαπούρα 1.839μ.).

Το βόρειο τμήμα καταλαμβάνεται από τα Καμβούνια, με υψηλότερες κορυφές τις Βουνάσα (1.615μ.), Αμάρμπεη (1.476μ.), Δοβρά (1.378μ.).

Το βορειοδυτικό τμήμα της Περιφέρειας καταλαμβάνεται από τα όρη Αντιχάσια (νοτιότερα) και τμήμα των Χασίων (βορειότερα) με υψηλότερες κορυφές τις: Κράτσοβο (1.564μ.), Ορθοβούνι (1.106μ.), Βαλκανάσια (1282μ.), Οξυά (1.416μ.), Μετερίζια (1.381μ.).

Στο δυτικό τμήμα της Θεσσαλίας ανήκει μεγάλο τμήμα του πολυσχιδούς ορεινού όγκου της Νότιας Πίνδου (Μεγ. Κουκουρέλο 1.684 μ., Κατάρια 1.689μ., Κοπάνες 1.890μ., Κυνηγός, Τριγγιά 2.204 μ., Χαλικόβουνο 2.135 μ., Νεράιδα 2.074 μ., Αυγό 2.145 μ., Λουπάτα 2.066 μ., Περτούσα 1.544μ., Τούρλα 1.781μ.,

Καραβούλα 1.862μ , Σχιζοκάραβο 2.184μ, Ζυγουρολίβαδο 1.977, Βουτσικάκι 2.152μ κ.ά.). Το ανατολικότερο τμήμα του ορεινού όγκου αποτελούν το Κερκέτιο όρος ή Κόζιακας (Κόζιακας 1.900μ), που υψώνεται εντυπωσιακά πάνω από την πεδιάδα της Δυτικής Θεσσαλίας και η προς νότο συνέχεια του, το όρος Ίταμος (1.132μ). Δυτικά του κύριου όγκου της Νότιας Πίνδου βρίσκονται, από βορρά προς νότο, τα όρη Λάκμος ή Περιστέρι (2.295μ) και τα όρη Αθαμάνων ή Τζουμέρκα (2.429μ) . Μόνο οι ανατολικές κλιτείες τους ανήκουν στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, στην βάση των οποίων ρέει ο Άνω Αχελώος.

Το νότιο τμήμα της Περιφέρειας καταλαμβάνεται από τμήμα της Νοτίου Πίνδου, η οποία προς τα ανατολικά χαμηλώνει (Ντελιδίμι 2.163μ , Καταρραχιάς 1.997μ και 2.032μ , Μάρτσα 1.690μ, Βουλγάρα 1.654μ.) και συνεχίζεται προς την οροσειρά της Όθρυος. Μέρος μόνο της Όθρυος και συγκεκριμένα οι βόρειες πλαγιές του ανατολικού τμήματός της, ανήκουν στη Θεσσαλία (Αραπάς 1.291μ., Ξεροβούνι 1.454μ., Γερακοβούνι 1.726μ , Κούλια Κοκκωτών 1.189μ., κ.ά.). Το βόρειο τμήμα του Ναρθακίου όρους ή Κασιδιάρη (1.011 μ.), ο οποίος είναι πρόβουνος της Όθρυος, ανήκει επίσης στη Θεσσαλία.

Το ανατολικό προς το Αιγαίο Πέλαγος τμήμα της ορεινής Θεσσαλίας καταλαμβάνεται από το κωνικό όρος Όσσα ή Κίσσαβος (Προφ. Ηλίας 1.778 μ.), και την επιμήκη παράκτια οροσειρά Μαυροβουνίου (Σκούτλη 1.054μ, Κορυφή 855μ, Τσαγιάννη 834μ) και Πηλίου (Πουριανός Σταυρός 1.624μ , Πλεσίδι 1.528μ, Αγριόλευκες 1.470μ, Δραμάλα 1.455μ , Μακρυράχη 440μ, Μαύρο Όρος 422μ) η οποία σχηματίζει την χερσόνησο της Μαγνησίας και τον Παγασητικό κόλπο και εξελίσσεται στο όρος Τισαίο (Εύζωνος 620μ), της χερσονήσου του Τρίκερι.

Στο κέντρο της Θεσσαλίας βρίσκεται η επιμήκης ράχη των ορέων Ζάρκου (685 μ.), Τιτάνου (693 μ.), Φυλλίου (533 μ.) και Χαλκοδονίου ή Μαυροβουνίου (725 μ.). Η ράχη αυτή χωρίζει την πεδινή Θεσσαλία σε ένα ανατολικό και ένα δυτικό τμήμα. Το Χαλκοδόνιο καταλήγει στον Παγασητικό (Μαυροβούνι 526μ και Βελανιδιά 533μ) και διαχωρίζει επίσης την πεδιάδα του Αλμυρού από την πεδιάδα της Ανατολικής Θεσσαλίας (πεδιάδα Λάρισας – Κάρλας).

Η **πεδινή Θεσσαλία**, δηλ. οι περιοχές με υψόμετρο μικρότερο από 200 μ., καταλαμβάνει έκταση 4.520 τετρ. χιλιομέτρων περίπου.

Η συνήθως αναφερόμενη ως Θεσσαλική Πεδιάδα έχει μοναδική μορφολογική διέξοδο προς την θάλασσα τα στενά των Τεμπών και υψόμετρο που κυμαίνεται από 30 μ. μέχρι 200 μ.

Η προαναφερθείσα ράχη των ορέων Ζάρκου, Τιτάνου, Φυλλίου και Χαλκοδονίου, χωρίζει την πεδινή Θεσσαλία σε δύο τμήματα: την **Ανατολική** και την **Δυτική πεδιάδα**. Τα δύο τμήματα επικοινωνούν μεταξύ τους δια των στενών του Τσιοτίου μεταξύ των ορέων Ζάρκου προς βορρά και Τιτάνου προς νότο, απ' όπου διέρχεται και ο Πηνειός ποταμός.

Πεδινές εκτάσεις υπάρχουν επίσης στις παράκτιες περιοχές των εκβολών του Πηνειού (περιοχή Τσάγεζι) και της επαρχίας Αλμυρού. Αυτές διαχωρίζονται από την πεδιάδα της Ανατολικής Θεσσαλίας (πεδιάδα Λάρισας – Κάρλας): από την κατάληξη του Χαλκοδονίου όρους στον Παγασητικό η πεδιάδα του Αλμυρού και από τα στενά των Τεμπών η περιοχή των εκβολών του Πηνειού.

Εκτάσεις μικρών κλίσεων βρίσκονται επίσης μεταξύ ή επάνω σε ορεινούς όγκους. Οι κυριότερες είναι:

- Περιοχές της επαρχίας Ελασσόνας, μεταξύ Αντιχασίων, Χασίων, Καμβουνίων, Τιτάρου και Άνω και Κάτω Ολύμπου.
- Οι περιοχές Μουργκάνη και Ληθαίου της επαρχίας Καλαμπάκας μεταξύ Χασίων και Αντιχασίων.
- Η περιοχή της αποξηραμένης λίμνης Καλλιτεύκης στον Κάτω Όλυμπο.

- Μικρής έκτασης οροπέδια βρίσκονται στον Κόζιακα και στους λόφους που διαχωρίζουν τις δύο πεδιάδες.

Θαλάσσια παράκτια ζώνη διαθέτουν οι νομοί Λάρισας και Μαγνησίας. Εκτός από τις παράκτιες πεδινές περιοχές που αναφέρθηκαν προηγουμένως, όλες οι άλλες έχουν σχετικά μικρό πλάτος.

Ειδικά οι προς το Αιγαίο ακτές έχουν συνήθως πολύ μικρό πλάτος και στο μεγαλύτερο μήκος τους τα υψώματα καταλήγουν με μεγάλες κλίσεις στην ακτή. Στις περιοχές αυτές μικρού συνήθως μήκους παραλίες σχηματίζονται στις εκβολές των χειμάρρων.

Οι ανατολικές ακτές του Παγασητικού έχουν σε μεγάλο μήκος λοφώδη παράκτια ζώνη.

Τα **νησιά των Βορείων Σποράδων** είναι τα μόνα νησιά της Περιφέρειας Θεσσαλίας και ανήκουν στον ν. Μαγνησίας. Συγκεκριμένα:

- Σκιάθος: Έχει έκταση 48 τετ. χλμ. και ακτογραμμή 44 χλμ. Είναι ορεινή με πολλές κορυφές με υψηλότερη το όρος Σταυρός 430.
- Σκόπελος: Έχει έκταση 96 τετ. χλμ. και ακτογραμμή 67 χλμ. Είναι ορεινή με μέγιστο υψόμετρο 680μ το όρος Δελφί.
- Αλόνησος: Έχει έκταση 64 τετ. χλμ. και ακτογραμμή 66,7 χλμ.

Μικρότερα νησιά των Β. Σποράδων είναι το Πιπέρι, η Κυρά Παναγιά, τα Γιούρα, η Ψαθούρα, η Σκάντζουρα κ.ά.

Αξίζει να επισημανθεί ότι όσον αφορά τα τοπιολογικά χαρακτηριστικά των αστικών περιοχών, ο οικονομικός και τεχνολογικός μετασχηματισμός του παραγωγικού συστήματος των πόλεων, η δημογραφική εξέλιξη, αλλά και η οικονομική κρίση, δημιουργούν συχνά κενά και ασυνέχειες, πιέσεις, απειλές ή ευκαιρίες στον αστικό ιστό που επιβάλλουν σύνθετες παρεμβάσεις στον τομέα των υποδομών, υπηρεσιών και παραγωγικού ιστού, για να αναδείξουν ή να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες βελτίωσης ποιότητας ζωής, υπηρεσιών και απασχόλησης στις πόλεις. Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στον αστικό χώρο (εκτός από απαίτηση του κανονισμού) αποτελούν μια σύγχρονη αναπτυξιακή προσέγγιση με σαφή τοποκεντρικό χαρακτήρα (place-based). Οι παρεμβάσεις αυτές βασίζονται στην ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μιας αστικής περιοχής που μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες της αναπτυξιακής διαδικασίας μέσα από την αναβάθμιση του αστικού χώρου, μέσα από την ανάδειξη νέων επιχειρηματικών ευκαιριών. Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις θα μεριμνήσουν ιδιαίτερα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων και της κλιματικής αλλαγής και την αύξηση της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας.

Μια σειρά από περιοχές διαθέτουν ιδιαίτερα παραγωγικά, περιβαλλοντικά, κοινωνικά ή πολιτισμικά χαρακτηριστικά, τα οποία μπορούν να αναδείξουν σημαντικές αναπτυξιακές ευκαιρίες εάν αξιοποιηθούν στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης με κεντρικό άξονα την ποιότητα, τη μοναδικότητα και τη στήριξη στις τοπικές δυνάμεις και πρωτοβουλίες. Η στοχευμένη αναπτυξιακή διαδικασία είναι σημαντική καθώς αξιοποιεί τις τοπικές ιδιαιτερότητες και δυνατότητες που έχουν οικονομικό περιεχόμενο και προοπτική, αλλά επίσης επειδή αναδεικνύει το τοπικό κεφάλαιο και συμβάλλει στις συνέργειες μεταξύ των τοπικών φορέων.

6.2.3 ΓΕΩΛΟΓΙΚΑ, ΤΕΚΤΟΝΙΚΑ ΕΔΑΦΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΥΔΡΟΓΕΩΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Γεωλογικά Χαρακτηριστικά

Η γεωλογική δομή της Θεσσαλίας, από τους παλαιότερους στους νεότερους σχηματισμούς και σύμφωνα με τις συνηθέστερες απόψεις παρουσιάζεται συνοπτικά παρακάτω:

⊙ Προαλπικοί σχηματισμοί

Η κύρια εμφάνισή τους εντοπίζεται στην περιοχή της κεντρικής - βόρειας Θεσσαλίας στην περιοχή των όρεων Ζάρκου. Πρόκειται για γνεύσιους και γνευσιοσχιστόλιθους.

⊙ Αλπικοί σχηματισμοί

✓ Η Πελαγονική σειρά

Αρχίζει από τη Βόρεια Εύβοια, περιλαμβάνει τμήματα των νήσων Σκιάθου και Σκοπέλου, την ανατολική Όθρυ, το Πήλιο, τα Καμβούνια και Αντιχάσια όρη. Συνεχίζεται στα όρη της Δυτικής Μακεδονίας και φτάνει μέχρι τα Σκόπια.

Στη Θεσσαλία, η Πελαγονική ζώνη αντιπροσωπεύεται από κρυσταλλικούς σχιστόλιθους, φυλλίτες και γνεύσιους, με ενστρώσεις μαρμάρων. Επ' αυτών επικάθονται ασυμφώνως κρυσταλλικοί ασβεστόλιθοι, μάρμαρα και δολομίτες, εντός των οποίων συχνά απαντούν και οφιολιθικά σώματα.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο Όλυμπος και η Όσσα περιβάλλονται μεν από υλικά της Πελαγονικής Ζώνης, αλλά δεν ανήκουν σε αυτήν. Ο Όλυμπος αποτελεί «τεκτονικό παράθυρο». Δομείται από ανθρακικά υλικά και φλύσχη και πιθανότατα ανήκει στην ζώνη Γαβρόβου -Τριπόλεως επί της οποίας είναι επωθημένη η Πελαγονική Ζώνη. Η Όσσα δομείται από ανακρυσταλλωμένα ανθρακικά και άλλα μεταμορφωμένα υλικά με γλαυκοφανή και πιθανότατα αποτελεί κι αυτή τεκτονικό παράθυρο.

✓ Η Υποπελαγονική σειρά

Αντιστοιχεί στο ΝΔ τμήμα της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Είναι η τελευταία προς δυσμάς εσωτερική ζώνη. Κύρια χαρακτηριστικά της είναι η παρουσία της σχιστοκερατολιθικής διαπλάσεως με οφιολίθους και η επ' αυτής ασυμφωνία του άνω Κρητιδικού.

Στη Θεσσαλία το Τριαδικό δεν εμφανίζεται.

Το Ιουρασικό αντιπροσωπεύεται από τη σχιστοκερατολιθική με οφιολίθους διάπλαση. Αυτή αναπτύσσεται στις νότιες υπώρειες του Ναρθάκιου όρους (Κασσιδιάρη) και αποτελεί τον πυρήνα του αντικλίνου του. Επίσης στα δυτικά κράσπεδα της λεκάνης Καρδίτσας-Τρικάλων, όπου αποτελεί τους ανατολικούς πρόποδες του Κόζιακα. Από την Σαρακίνα και ΝΑ, σχηματίζει μία λωρίδα συχνά ασυνεχή: Ανατολικές υπώρειες του όρους Ίταμος - Ξεροβούνι - Όθρυς. Οι οφιολίθοι φαίνεται να αποσφηνούνται στην περιοχή Τουρναβίου Τρικάλων. Μικρότερες εμφανίσεις οφιολίθων υπάρχουν στο Χαλκοδόνιο, όπου εμφανίζεται και βωξιτικός ορίζοντας και η επίκληση του Κρητιδικού επί των οφιολίθων. Σποραδικά εμφανίζονται οφιολίθοι και εντός της Μεσοελληνικής αύλακας (Θεόπετρα κ.λ.π.). Η σχέση σχιστοκερατολίθων και οφιολίθων, δεν είναι πάντοτε εύκολα κατανοητή.

Το υπόβαθρο της Υποπελαγονικής σειράς φαίνεται ότι είναι το κρυσταλλοσχιστώδες.

✓ Η Υπερπινδική σειρά (σειρά Κόζιακα)

Η σειρά του Κόζιακα, αποτελεί την μετάβαση από την Υποπελαγονική προς τη ζώνη της Πίνδου.

Αποτελεί μία συνεχή σειρά ασβεστολίθων - σχιστοκερατολίθων. Οι ασβεστόλιθοι Θυμιάματος παρουσιάζουν έντονη εσωτερική τεκτονική λεπίων πριν επιπλεύσουν τον φλύσχη της Πίνδου.

Οι σχιστοκερατόλιθοι, περιβάλλουν σαν τόξο την λεκάνη Καλαμπάκας Καρδίτσης από Δυσμών και από του ύψους της Περιστεράς μέχρι του Μουζακίου περίπου.

✓ Η ζώνη Πίνδου.

Κατέχει κεντρική θέση στον κορμό της Ελλάδας και ακολουθεί την κάμψη του ορογενετικού τόξου, ενώ τμήματα της απαντούν στην Κρήτη και τη Ρόδο. Συνίσταται από ασβεστόλιθους, δολομίτες, κερατόλιθους, ηφαιστειοϊζηματογενή πετρώματα, ραδιολαρίτες, αργίλους, ψαμμίτες και πηλίτες. Έχει επωθηθεί προς τα δυτικά πάνω στη ζώνη Γαβρόβου-Τριπόλεως και χαρακτηρίζεται από δομή λεπίων, με αποτέλεσμα συχνές επαναλήψεις των στρωμάτων. Πάνω στη ζώνη της Πίνδου βρίσκονται επωθημένες οι μεγαλύτερες οφιολιθικές μάζες του ελληνικού χώρου. Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας συναντώνται στην πολύπλοκη μορφολογικά περιοχή της Ν. Πίνδου. Είναι έντονα τεκτονικά καταπονημένοι. Είναι Τριαδικοί-Ιουρασικοί ασβεστόλιθοι, σχιστοκερατόλιθοι, κρητιδικοί ασβεστόλιθοι, στρώματα μετάβασης προς φλύσχη και φλύσχη.

✓ Η ζώνη Γαβρόβου – Τρίπολης.

Η ζώνη Γαβρόβου - Τριπόλεως χαρακτηρίζεται από συνεχή ανθρακική ιζηματογένεση με κυρίαρχα πετρώματα τους ασβεστόλιθους και δολομίτες. Οι σχηματισμοί της ζώνης αυτής επικάθονται σε ένα υπόβαθρο αποτελούμενο από φυλλίτες, χαλαζιακούς φυλλίτες και μάρμαρα, γνωστό ως «φυλλιτική-χαλαζιτική» σειρά. Τα στρώματά της σχηματίζουν μεγάλα ανοικτά σύγκλινα και αντίκλινα και είναι επωθημένη δυτικά πάνω στην Ιόνιο ζώνη. Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας εμφανίζονται μικρές σχετικά εκτάσεις φλύσχη στα δυτικά όρια αυτής.

⊗ **Μολασικές αποθέσεις της Μεσοελληνικής αύλακας**

Οι τριτογενείς μολασικές αποθέσεις της Μεσοελληνικής αύλακας στην Θεσσαλία αποτελούν μία ασυνεχή σειρά, από το μέσο - ανώτερο Ηώκαινο και μέχρι το Βουρδιγάλιο. Η σειρά διακόπτεται λόγω τεκτονικών γεγονότων.

Οι μολασικές αποθέσεις αποτελούν το υπόβαθρο των πλειο-πλειστοκαινικών και νεωτέρων τεταρτογενών σχηματισμών. Διακρίνονται στις εξής σειρές:

- Σειρά Ριζώματος. Ανω Ηώκαινο. Μάργες, ψαμμίτες και οργανογενείς ασβεστολίθοι.
- Σειρά Επταχωρίου. Στάμπιος-ακουιτάνιο. Η σειρά αυτή υπέρκειται επικλυσισγενώς είτε της σειράς Ριζώματος, είτε παλαιότερων σχηματισμών (οφιόλιθοι κ.λ.π.). Στην βάση της κροκαλοπαγή, εναλλασσόμενα με ψαμμίτες και μαργαϊκές ενστρώσεις. Ακολουθούν μάργες.
- Σειρά Μετεώρων. Πιθανά Ακουιτάνιο. Αποτελείται από κροκαλοπαγή, (διαιρούνται σε ανώτερα και κατώτερα). Βρίσκονται σε συμφωνία επί της σειράς Επταχωρίου. Συνίστανται κυρίως από στοιχεία κρυσταλλικών πετρωμάτων. Σχηματίζουν τους λόφους των Μετεώρων.
- Σειρά Φαναρίου. Εναλλαγές κροκαλοπαγών, μαργών και ψαμμιτών. Η ηλικία της σειράς είναι ακουιτάνιος - βουρδιγάλιος.

- Σειρά Τρικάλων. Βουρδιγάλιο. Ζωογονείς ασβεστόλιθοι, σχετικά μικρού πάχους και εναλλαγές μαργών και ψαμμιτών.

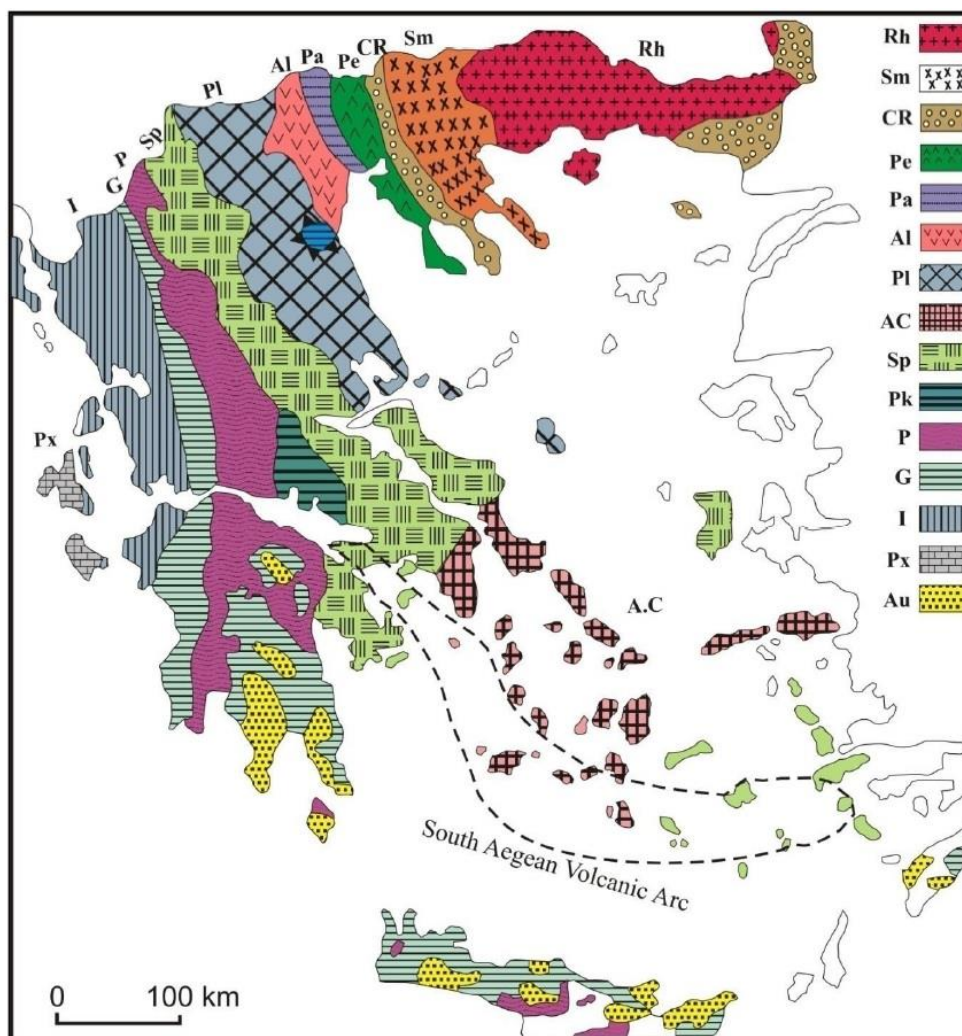
Ⓢ Νεότερες αποθέσεις

- Ανατολική λεκάνη (λεκάνη Λαρίσης).
 - Στο δυτικό τμήμα πλειοκαινικές αποθέσεις (νεογενείς), χερσαίες ή υφάλμυρης φάσης.
 - Στο ανατολικό τμήμα αποθέσεις Πλειστοκαίνου-νεωτέρου Τεταρτογενούς.
- Δυτική λεκάνη (λεκάνη Τρικάλων - Καρδίτσας).

Το ΝΑ τμήμα της λεκάνης αποτελεί προέκταση της πλειοκαινικής λεκάνης της Λαρίσης.

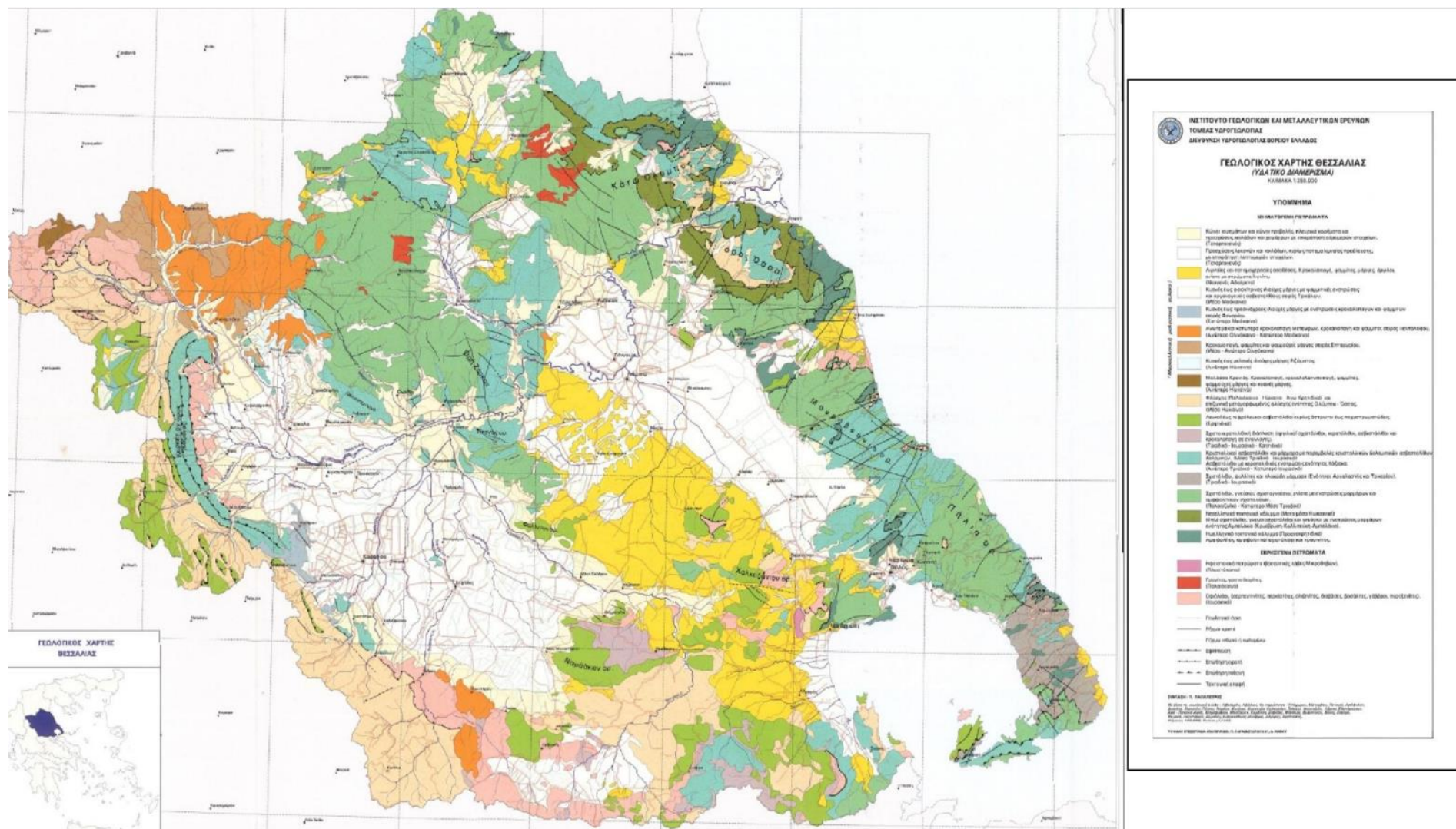
Στο Ν και ΝΔ τμήμα σποραδικές εμφανίσεις μολασικών αποθέσεων. Εδώ οι αποθέσεις του Πλειοκαίνου και Πλειστοκαίνου (σύνταγμα), έχουν μικρό πάχος.

Στο βόρειο τμήμα της λεκάνης - περιοχής Καλαμπάκας – Τρικάλων υπάρχουν αποθέσεις χειμαρρώδους, ποτάμιας και ποταμοχειμαρρώδους προέλευσης μεγάλου πάχους, οφειλόμενες στην απόθεση φερτών υλικών, λόγω της μακράς και συνεχούς καταβύθισης της περιοχής.

Εικόνα 6.5: Γεωτεκτονικό σχήμα των Ελληνίδων ζωνών.. (Κατά Mountrakis et al. 1983).

Στην παρακάτω εικόνα παρατίθεται απόσπασμα του Γεωλογικού Χάρτη του Ι.Γ.Μ.Ε. (κλίμακας 1:500.000) για την περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

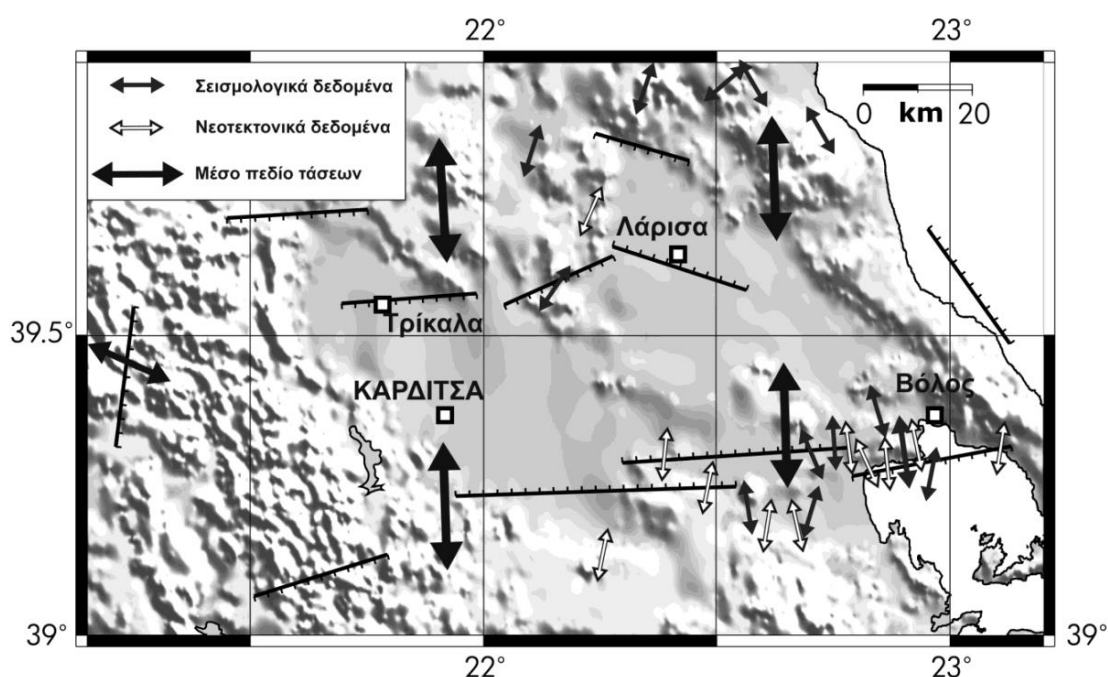

Εικόνα 6.6: Απόσπασμα Γεωλογικού Χάρτη Ι.Γ.Μ.Ε. (αρχικής κλίμακας 1:500.000)

Τεκτονικά Χαρακτηριστικά – Στοιχεία σεισμικότητας

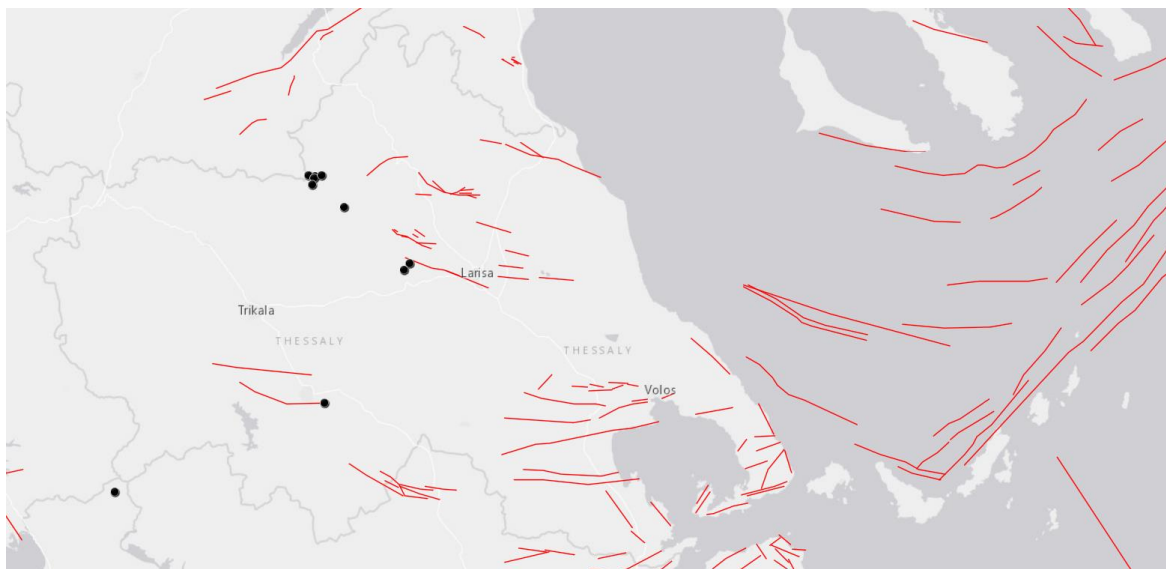
Από τα διαθέσιμα σεισμολογικά και γεωλογικά στοιχεία καθώς και από γνωστά γεωτεκτονικά μοντέλα στην ευρύτερη περιοχή της Καρδίτσας (λεκάνη της Θεσσαλίας) ασκούνται εφελκυστικές δυνάμεις με αποτέλεσμα ο φλοιός της Θεσσαλίας να επεκτείνεται (τεντώνεται) κατά τη διεύθυνση βορρά-νότου με ταχύτητα περίπου 1 εκατοστό το χρόνο (1 cm/yr) (Παναγιωτόπουλος Δ. και Παπαζάχος Κ., ΑΠΘ, παρουσίαση στο 1ο Αναπτυξιακό Συνέδριο της Καρδίτσας, 2008, σχετικά με την «Ενεργό Τεκτονική της Θεσσαλίας και τη Σεισμικότητα της Καρδίτσας»). Συνέπεια της παραμόρφωσης αυτής είναι η διάρρηξη του φλοιού και η δημιουργία δύο συστημάτων ρηγμάτων τα οποία έχουν διευθύνσεις ανατολής-δύσης. Το ένα σύστημα με τα μεγαλύτερα ρήγματα βρίσκεται κατά μήκος της νότιας Θεσσαλίας και το άλλο κατά μήκος του Πηνειού ποταμού. Το μεγαλύτερο γνωστό ρήγμα της Θεσσαλίας είναι αυτό των Σοφάδων με μήκος περίπου 50 χιλιόμετρα.

Στην εικόνα που ακολουθεί παριστάνονται οι τεκτονικές τάσεις (βέλη με δύο κατευθύνσεις) στη Θεσσαλία και τις γύρω περιοχές που έχουν προσδιορισθεί τόσο με σεισμολογικές μεθόδους όσο και με γεωλογικές-νεοτεκτονικές μεθόδους (Mountrakis et al., 2006).

Εικόνα 6.7: Οι εφελκυστικές τάσεις που επεκτείνουν το φλοιό της Θεσσαλίας κατά τη διεύθυνση Β-Ν και προκαλούν ρήγματα με διεύθυνση Α-Δ.

Στην ακόλουθη εικόνα παρουσιάζεται απόσπασμα δορυφορικής απεικόνισης από την ψηφιακή βάση δεδομένων για τα ενεργά ρήγματα της Ελλάδος (NOA faults), όπου εμφανίζονται τα σημαντικότερα ρήγματα στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Εικόνα 6.8: Απόσπασμα δορυφορικής απεικόνισης από την ψηφιακή βάση δεδομένων για τα ενεργά ρήγματα της Ελλάδος (NOA faults), όπου εμφανίζονται τα σημαντικότερα ρήγματα στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

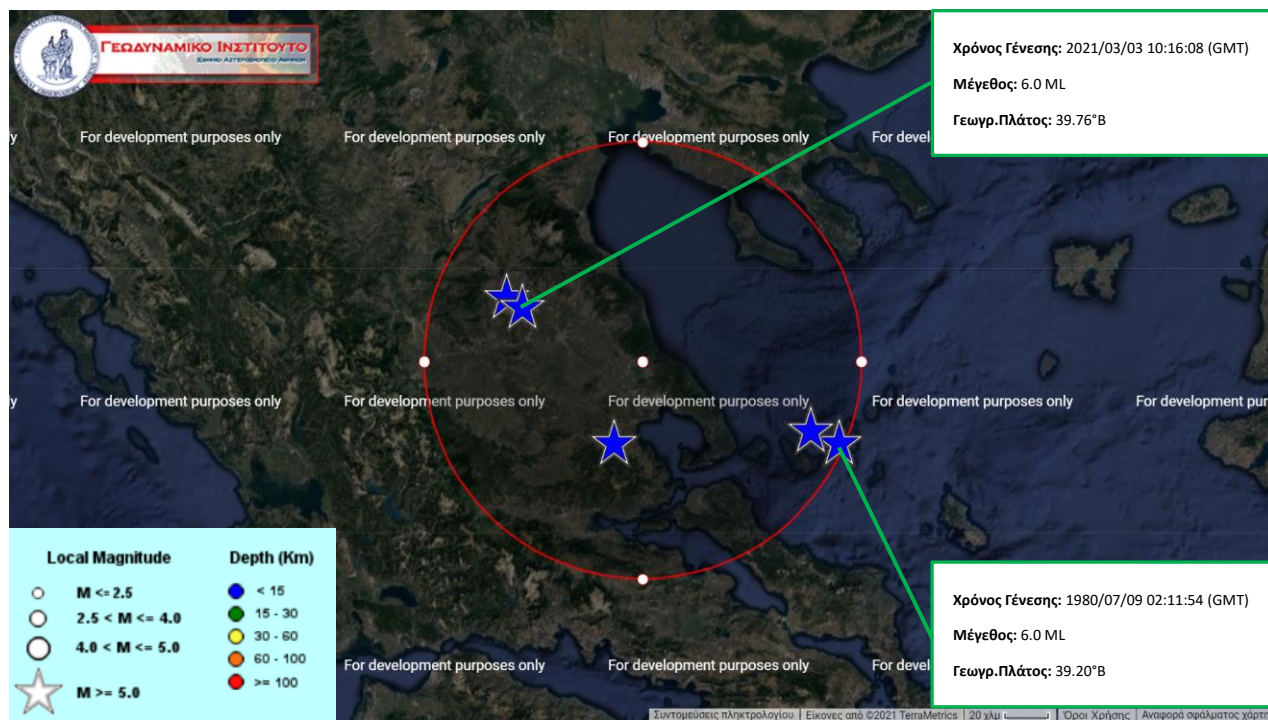
Η γένεση των σεισμών συνδέεται ιδιαίτερα με την έντονη ρηγματογόνο τεκτονική των γεωλογικών σχηματισμών. Ο συνδυασμός τεκτονικής δομής και σεισμικών επιβαρύνσεων δημιουργεί συνθήκες γενικότερης εδαφικής αστάθειας, που απαιτεί την εξέταση της σεισμικότητας με τα ιδιαίτερα τεκτονικά χαρακτηριστικά από τα οποία εξαρτάται όχι μόνο το μέγεθος των σεισμών, αλλά κυρίως η σεισμική ένταση.

Οι σεισμολογικοί φορείς της χώρας πρότειναν τον χωρισμό της Ελλάδας σε τρεις Κατηγορίες Ζωνών Σεισμικής Επικινδυνότητας. Σύμφωνα με τον Ελληνικό Αντισεισμικό Κανονισμό (ΕΑΚ 2000), όπως τροποποιήθηκε με τις αποφάσεις Υπουργού Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε. Δ17α/67/1/ΦΝ275/03 (ΦΕΚ 781 Β'/16.06.2003) και Δ17α/115/9/ΦΝ275/03 (ΦΕΚ 1154 Β'/12.08.2003), η Περιφέρεια Θεσσαλίας χαρακτηρίζεται από δύο διαφορετικές ζώνες σεισμικής επικινδυνότητας, τις Ζώνες Ι και ΙΙ (βλέπε παρακάτω εικόνα), ζώνες χαμηλής και μέτριας σεισμικής επικινδυνότητας αντίστοιχα. Ειδικότερα, στη Ζώνη ΙΙ ανήκει το μεγαλύτερο μέρος της Περιφέρειας Θεσσαλίας, ενώ το υπόλοιπο τμήμα της Περιφέρειας που περιλαμβάνει το βόρειο και βορειοανατολικό τμήμα της Π.Ε. Λάρισας (στην νοητή γραμμή που διέρχεται με κατεύθυνση ανατολικά προς δυτικά από τα παράλια της Λάρισας στο ύψος της Όσσας και συνεχίζει βόρεια της πόλης της Λάρισας και νότια του Τυρνάβου) και το μεγαλύτερο μέρος της Π.Ε. Τρικάλων (με εξαίρεση τα δυτικότερα τμήματα αυτής που φαίνεται ότι περιλαμβάνουν τμήματα της Δ.Ε. Ασπροποτάμου, τμήματα της Δ.Ε. Αιθικών και τμήματα της Δ.Ε. Νεράιδας) θεωρείται μικρής σεισμικότητας περιοχή, εφόσον ανήκει στην Ζώνη Ι. Οι αναμενόμενες σεισμικές επιταχύνσεις ανά ζώνη σεισμικότητας είναι 0,16g και 0,24g (όπου g = η επιτάχυνση βαρύτητας) για τις Ζώνες Ι και ΙΙ αντίστοιχα.

Εικόνα 6.9: Χάρτης Ζωνών Σεισμικής Επικινδυνότητας της Ελλάδος.

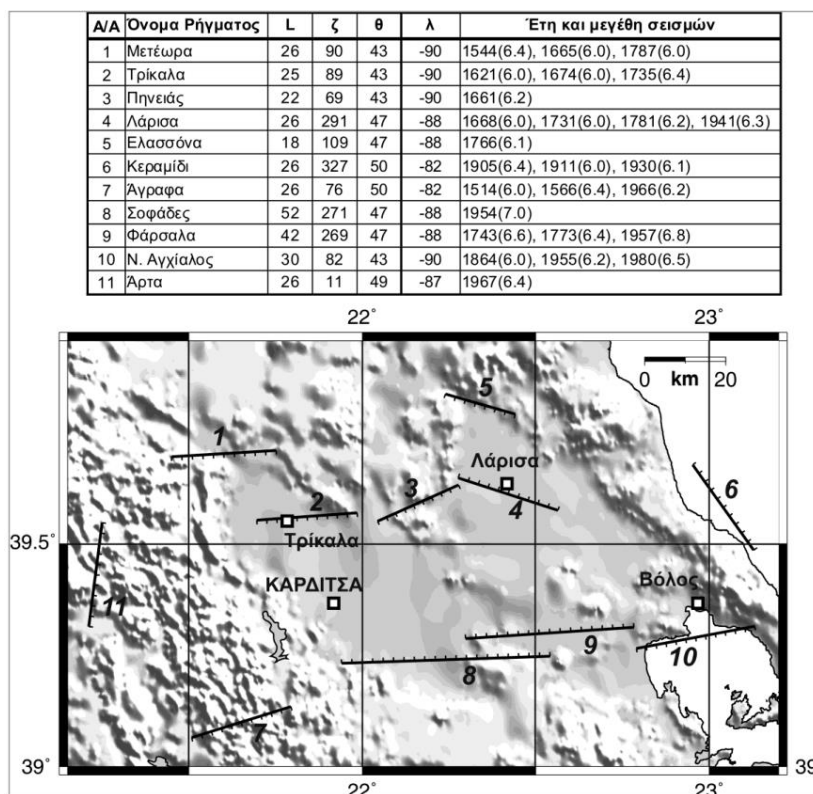
Σε γενικές γραμμές η σεισμικότητα στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας, τόσο από τα ιστορικά δεδομένα, όσο και από τα δεδομένα ενόργανης σεισμικότητας μπορεί να χαρακτηριστεί μέτρια προς χαμηλή καθώς είναι σπάνιοι οι σεισμοί μεγάλου μεγέθους. Η πιο σημαντική σεισμικότητα συναντάται στις νότιες - ανατολικές περιοχές της Περιφέρειας καθώς και στα νησιά των Βορείων Σποράδων πιθανόν εξαιτίας και της διέλευσης διαφόρων ρηγμάτων βορείως αυτών και νοτίως της χερσονήσου του Άθως.

Εικόνα 6.10: Σεισμική δραστηριότητα της ευρύτερης περιοχής της Περιφέρειας για την χρονική περίοδο 1964- Οκτώβριος 2021 και για σεισμούς άνω των 5,5 Richter

Βάσει των διαθέσιμων στοιχείων του Γεωδυναμικού Ινστιτούτου του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών, στη πιο πάνω εικόνα παρουσιάζονται τα σεισμικά γεγονότα με μέγεθος $M_s \geq 5,5$ Richter, που σημειώθηκαν στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας, κατά την χρονική περίοδο 1964 - Οκτώβριος 2021. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία ο μεγαλύτερος σεισμός στην ευρύτερη περιοχή κατά το πιο πάνω χρονικό διάστημα σημειώθηκε στις 03.03.2021, με επίκεντρο 22,5 χλμ ΒΔ της Λάρισας, έντασης 6,0 Richter και με εστιακό βάθος 8 km. Παρόμοιας έντασης σεισμός (6,0 Richter) σημειώθηκε στις 09.07.1980, με επίκεντρο 36,1 χλμ Α της Σκιάθου με εστιακό βάθος 10 km.

Στη πιο κάτω εικόνα παρουσιάζονται οι σεισμοί που παρατηρήθηκαν στην περιοχή καθώς και τα ρήγματα που παρουσιάζονται εντός αυτής (Παναγιωτόπουλος Δ. και Παπαζάχος Κ., ΑΠΘ, 2008).

Εικόνα 6.11: Τα έντεκα ρήγματα της Θεσσαλίας και των γύρων περιοχών που έδωσαν ισχυρούς σεισμούς ($M \geq 6.0$) κατά τους ιστορικούς χρόνους (Πηγή: Παναγιωτόπουλος Δ. και Παπαζάχος Κ., ΑΠΘ, 2008).

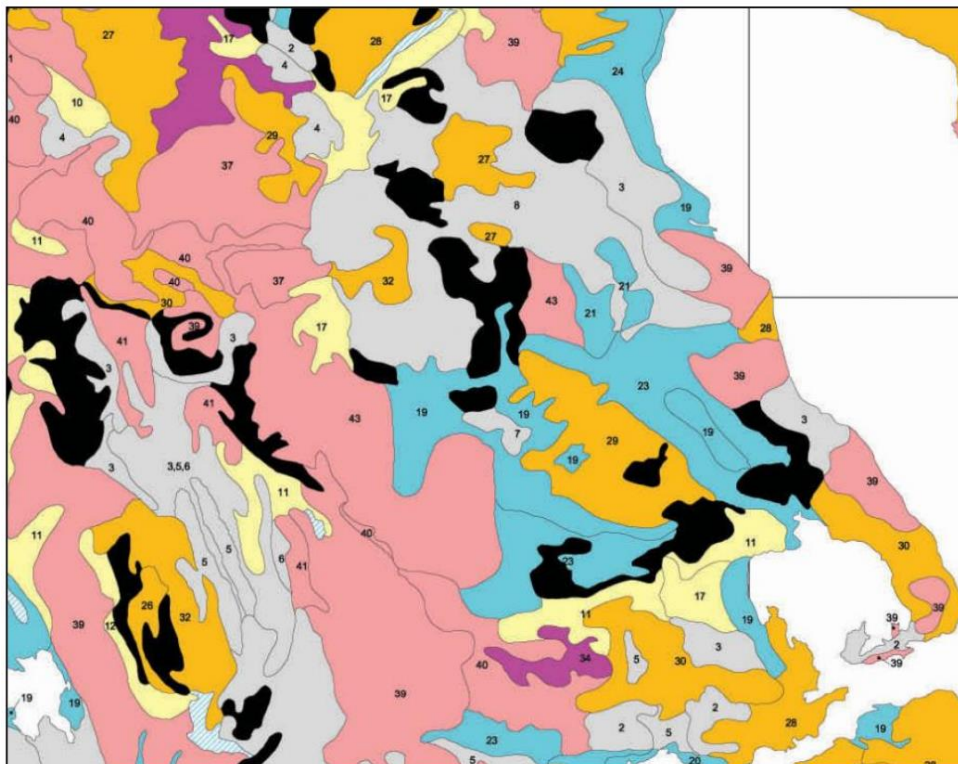
Στην περιοχή της Περιφέρειας είναι εγκατεστημένοι δύο (2) Σταθμοί μέτρησης της σεισμικής δραστηριότητας (σεισμόμετρα) από το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών. Ο πρώτος, βρίσκεται στο Κλοκοτό Τρικάλων σε θέση με γεωγραφικό πλάτος 39.5646°N και γεωγραφικό μήκος 22.0144°E . Ο δεύτερος βρίσκεται στο Νεοχώρι του Βόλου σε θέση με γεωγραφικό πλάτος 39.3056°N και γεωγραφικό μήκος 23.2218°E . Στην περιοχή της Περιφέρειας είναι επίσης εγκατεστημένο ένα δίκτυο από δέκα (10) επιταχυνσιογράφους από το Γεωδυναμικό Ινστιτούτο του Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών.

Εικόνα 6.12: Θέση Σταθμών μέτρησης της σεισμικής δραστηριότητας στην ευρύτερη περιοχή της Περιφέρειας Θεσσαλίας (πηγή Γεωδυναμικό Ινστιτούτο Εθνικού Αστεροσκοπείου Αθηνών)

Εδαφολογικά Χαρακτηριστικά

Στη ακόλουθη εικόνα παρουσιάζεται ο χάρτης των εδαφικών ενώσεων στην περιοχή μελέτης, ενώ στη συνέχεια γίνεται μία αναφορά στον κάθε τύπο εδάφους που αναφέρεται στον χάρτη.

Εικόνα 6.13 Χάρτης Εδαφικών ενώσεων (Πηγή: Χάρτης Εδαφικών Ενώσεων της Ελλάδος, Εθνική Επιτροπή κατά της Ερημοποίησης, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, 2004)

Βράχοι:

Leptosols (LP): Σημαντικές γεωμορφές σε βουνά και πρώην παγετώδεις περιοχές

Regosols (RG): Ρογόλιθοι και εδάφη στην ηφαιστειακή τέφρα

Fluvisols (FL): Σημαντικές γεωμορφές σε προσχωσιγενείς πεδιάδες

Cambisols (CM): αναπτύσσονται σε υλικά μέσης και λεπτής υφής που προέρχονται από ένα ευρύ φάσμα πετρωμάτων, κυρίως σε προσχλωσιγενείς, κολλουβιακές και αιολικές αποθέσεις.

Vertisols (VR): είναι ένας τύπος εδάφους στον οποίο υπάρχει υψηλή περιεκτικότητα σε εκτεταμένα ορυκτά αργίλου

Luvisols (LV): Το κύριο χαρακτηριστικό των Luvisols είναι ο αργικός ορίζοντας, μια υπεδάφια ζώνη με υψηλότερη περιεκτικότητα σε άργιλο από το υλικό από πάνω του

Υδρογεωλογικά Χαρακτηριστικά

Στο Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας αναπτύσσονται σημαντικοί προσχωματικοί υδροφορείς, αλλά και μεγάλες καρστικές υδρογεωλογικές ενότητες.

Σημαντικές καρστικές υδρογεωλογικές ενότητες αναπτύσσονται στην περίμετρο των δύο τμημάτων της Θεσσαλικής Πεδιάδας. Οι ενότητες αυτές αναπτύσσονται στους ανθρακικούς σχηματισμούς των

γεωτεκτονικών ζωνών υπερπινδική, πελαγονική και υποπελαγονική. Οι κυριότερες καρστικές ενότητες είναι:

Καρστική ενότητα Κόζιακα: Αναπτύσσεται σε λεπτοπλακώδεις ασβεστόλιθους έκτασης περί τα 200km². Εκφορτίζεται μέσω πηγών, που τοποθετούνται στο ανατολικό τμήμα της ενότητας, προς τη Θεσσαλική πεδιάδα, κυριότερες από τις οποίες είναι της Γκούρας, του Γοργορυγίου και του Ξυνοπάροικου, μέσης παροχής 1,0 m³/s και εμφανίζεται στις κοίτες των ποταμών Πορταϊκού και Πάμισου.

Καρστική ενότητα κρυσταλλικών ασβεστόλιθων κεντρικής Θεσσαλίας: Περιλαμβάνει τους καρστικούς σχηματισμούς Κουτσόχερου – Δαμασίου - Τυρνάβου και τα καρστικά τμήματα Βούλας και Κεραμιδίου. Έχει έκταση περί τα 400km². Η κύρια καρστική ενότητα Τυρνάβου εκφορτίζεται από τις πηγές Βούλας, Κλοκωτού, Κεραμιδίου και Μεταμόρφωσης. Η μέση παροχή των παραπάνω πηγών ανέρχεται σε 3,2m³/s.

Καρστική ενότητα Μαυροβουνίου-Πηλίου (Κάρλας): Περιλαμβάνει τα κράσπεδα της παλιάς λίμνης Κάρλας και αποτελείται από κρυσταλλικούς ασβεστόλιθους. Έχει έκταση περί τα 350km². Η καρστική ενότητα εκφορτίζεται προς το Αιγαίο Πέλαγος στα ανατολικά, με υποθαλάσσιες πηγές και προς νότο μέσω της μεγάλης υφάλμυρης παράκτιας πηγής Μπουρμπουλήθρας Βόλου. Το νοτιοδυτικό τμήμα της ενότητας παρουσιάζει έντονα φαινόμενα υφαλμύρισης. Η συνολική μέση υπόγεια απορροή είναι περίπου 2 - 3 m³/s.

Καρστική ενότητα Όσσας – Κάτω Ολύμπου: Περιλαμβάνει τους ασβεστόλιθους του τεκτονικού παραθύρου Όσσας και Ολύμπου. Έχει έκταση περί τα 170km². Η καρστική ενότητα εκφορτίζεται κυρίως από τις πηγές των Τεμπών, που αναβλύζουν στις δυο κοίτες του ποταμού Πηνειού (Πηγές Αφροδίτης, Αγίας Παρασκευής, Νυμφών κλπ). Ένα μέρος του κάτω Ολύμπου εκφορτίζεται προς τα βόρεια, στο πεδινό παράκτιο τμήμα της Κατερίνης. Οι μετρήσεις των κύριων πηγών των Τεμπών δίνουν μέση τιμή 1,0m³/s.

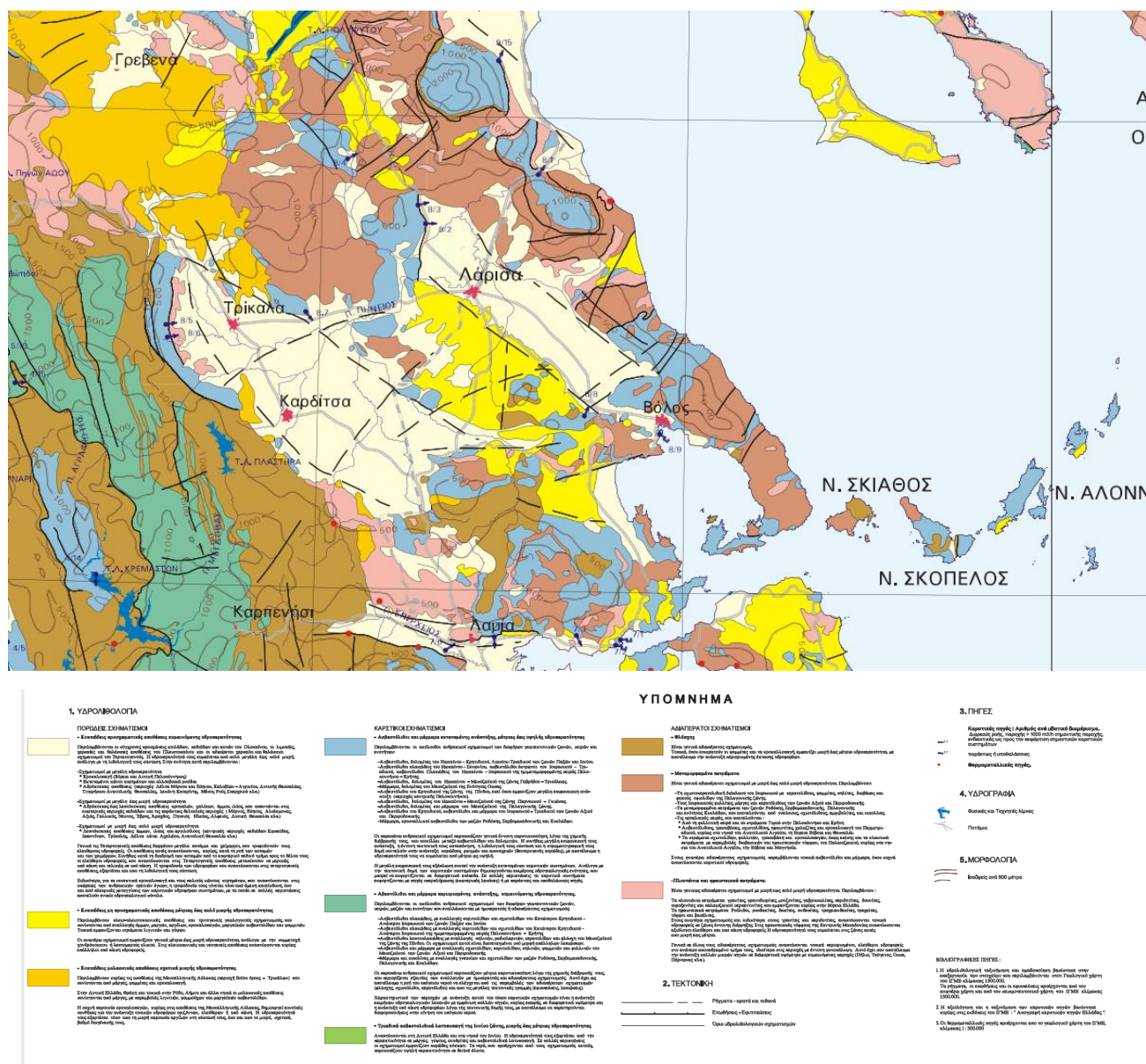
Καρστικό σύστημα βόρειας Όθρυος: Περιλαμβάνει τις βόρειες απολήξεις του ομώνυμου βουνού. Οι νότιες απολήξεις εκφορτίζονται στο Υδατικό Διαμέρισμα Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας, στην περιοχή Λαμίας και Στυλίδας. Ένα μικρό τμήμα ανθρακικών εμφανίσεων της βόρειας Όθρυος, που ανήκει στο Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας, πρέπει να εκφορτίζεται εκτός διαμερίσματος προς νότο. Η έκταση του καρστικού συστήματος είναι 260-300km². Η εκφόρτιση του συστήματος, εκτός του τμήματος που κινείται προς τα νότια, γίνεται μέσω μικρών πηγών στα βόρεια και ανατολικά (Πλατάνου, Σούρπης, Αγίας Τριάδας). Οι πηγές Πλατάνου και Σούρπης είναι υφάλμυρες. Οι πηγές Σούρπης είναι παράκτιες. Στον Όρμο της Σούρπης εξέρχονται επίσης υποθαλάσσιες πηγές.

Καρστικό σύστημα Κεφαλόβρυσου Ελασσόνας: Αποτελείται από κρυσταλλικούς ασβεστόλιθους, με έκταση περί τα 100km² και εκφορτίζεται μέσω της πηγής Κεφαλόβρυσου στο νότιο τμήμα της ανθρακικής εμφάνισης, μέσης παροχής περί τα 1,2m³/s.

Καρστικό σύστημα Ολύμπου: Περιλαμβάνει το τμήμα του όρους Ολύμπου που ανήκει στη Θεσσαλία και έχει έκταση περί τα 70-80km². Η εκφόρτιση του πραγματοποιείται προς τα βορειοανατολικά στην πεδιάδα της Κατερίνης.

Καρστικό σύστημα Πίνδου: Περιλαμβάνει τους λεπτοπλακώδεις ασβεστόλιθους της Πίνδου στην περιοχή Τρικάλων. Η έκταση της εμφάνισης εντός του διαμερίσματος είναι 75-80km². Η κύρια εκφόρτιση του συστήματος γίνεται προς νότο και δυσμάς, εκτός του διαμερίσματος, ενώ ένα τμήμα προς τα ανατολικά εκφορτίζεται μέσω μικρών πηγών εντός της κοίτης των ρεμάτων του Πηνειού.

Στη παρακάτω εικόνα παρατίθεται απόσπασμα του Υδρολιθολογικού Χάρτη της Ελλάδας, κλίμακας 1: 1.000.000 (πηγή: Υδρολιθολογικός Χάρτης της Ελλάδας, Υπουργείο Ανάπτυξης/Δνση Υδατικού Δυναμικού, Σχέδιο Προγράμματος Διαχείρισης των Υδατικών Πόρων της Χώρας, Αθήνα – Νοέμβριος 1996) για την περιοχή ενδιαφέροντος της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Εικόνα 6.14 Απόσπασμα Υδρολιθολογικού Χάρτη της Ελλάδας, κλίμακας 1: 1.000.000, για την περιοχή ενδιαφέροντος της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

6.2.4 ΥΠΕΔΑΦΟΣ – ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Οι γεωλογικές συνθήκες που επικρατούν στην ευρύτερη περιοχή μελέτης θεωρούνται ιδιαίτερα ευνοϊκές για τον σχηματισμό πλούσιων υπεδάφικων φυσικών πόρων.

Λατομικά ορυκτά

Στην περιοχή μελέτης υπάρχουν σημαντικές μαρμαροφόρες περιοχές κυρίως κατά μήκος των ορεινών όγκων του ανατολικού τμήματος. Ιδιαίτερη συγκέντρωση παρατηρείται στο Πήλιο (παραθαλάσσια περιοχή Σαρακινικού Λαύκου) και γενικότερα στο Ν. Μαγνησίας που κατατάσσεται στις πλέον μαρμαροπαραγωγικές περιοχές σε επίπεδο χώρας. Εξόρυξη μαρμάρου γίνεται στο Ν. Μαγνησίας (περιοχές Λαύκου, Καναλίων, Βένετου, Νεοχωρίου (εξόρυξη σχιστόλιθου, η γνωστή Πηλιορείτικη πλάκα), Καλαμακίου, Κεραμιδίου, Σούρπης, Πτελεού, Λαμπινού, Ν. Αγκιάλου, Κερασιάς και Συκής), στο Ν. Λάρισας (περιοχές Κοκκινόπηλου Ολύμπου, Γόννων, Αμπελείας, Καρυάς και Τυρνάβου), στο Ν. Τρικάλων

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο “LIMANI CENTER” - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546.27

Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – [http : www.lever.gr](http://www.lever.gr)

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα -Τηλ.: +30 210 95 80 000 +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

(περιοχή Κεραμιδίου) και στο Ν. Καρδίτσας (περιοχή Βλοχού). Επίσης, εξόρυξη βιομηχανικών ορυκτών γίνεται στις περιοχές Ανάβρας, Σέσκλου, Ν. Ιωνίας του Ν. Μαγνησίας και Λογγά Ν. Τρικάλων. Η περιοχή μελέτης δεν παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον στον τομέα των μεταλλικών ορυκτών. Είναι ενδεικτικό ότι στις περιοχές που παραχωρήθηκαν για εκμετάλλευση μετά από αξιολόγηση του ΙΓΜΕ, δεν παρουσιάζεται σήμερα άξια λόγου δραστηριότητα. Σε ότι αφορά τέλος στην εξόρυξη αδρανών, έχουν ήδη καθοριστεί λατομικές περιοχές ανά νομό.

Τύρφη - Λιγνίτης

Στον τομέα των ενεργειακών ορυκτών η περιοχή μελέτης διαθέτει αξιοποιήσιμα κοιτάσματα λιγνίτη, ορυκτού, στις περιοχές Δομένικου και Αμουρίου Ελασσόνας του Ν. Λάρισας.

Γεωθερμία

Στην ευρύτερη περιοχή εντοπίζονται επίσης γεωθερμικά πεδία, ανατολικά των Σοφάδων Ν. Καρδίτσας (γεωθερμική περιοχή σύμφωνα με δεδομένα γεωτρήσεων). Η αξιοποίηση των πεδίων αυτών ενδέχεται να δώσει ενέργεια, ήπιας μορφής, για την κάλυψη τοπικών αναγκών.

6.2.5 ΥΔΑΤΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

Τα γεωγραφικά όρια της Περιφέρειας Θεσσαλίας συμπίπτουν σχεδόν με αυτά του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας (EL08). Μικρά μόνο τμήματα του γεωγραφικού διαμερίσματος Θεσσαλίας ανήκουν σε γειτονικά υδατικά διαμερίσματα. Πιο συγκεκριμένα, τμήματα της Π.Ε. Μαγνησίας και των νησιών των Βορείων Σποράδων (14,9%) της Περιφέρειας Θεσσαλίας περιλαμβάνονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07). Ειδικότερα, τα νησιά της Σκιάθου, της Σκοπέλου, της Αλονήσσου και των μικρότερων νησιών του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων περιλαμβάνονται εντός της Λεκάνης Απορροής Ποταμών (ΛΑΠ) Σποράδων (EL0735), ενώ το νοτιοανατολικό άκρο του Δήμου Αλμυρού (τμήμα Δήμου Πτελεού) της Π.Ε. Μαγνησίας περιλαμβάνεται εντός της ΛΑΠ Σπερχειού (EL0718).

Επιπρόσθετα, μικρό μέρος της Περιφέρειας Θεσσαλίας και ειδικότερα τα δυτικότερα τμήματα της Π.Ε. Τρικάλων και της Π.Ε. Καρδίτσας περιλαμβάνονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (EL04) και συγκεκριμένα εντός της ΛΑΠ Αχελώου (EL0415).

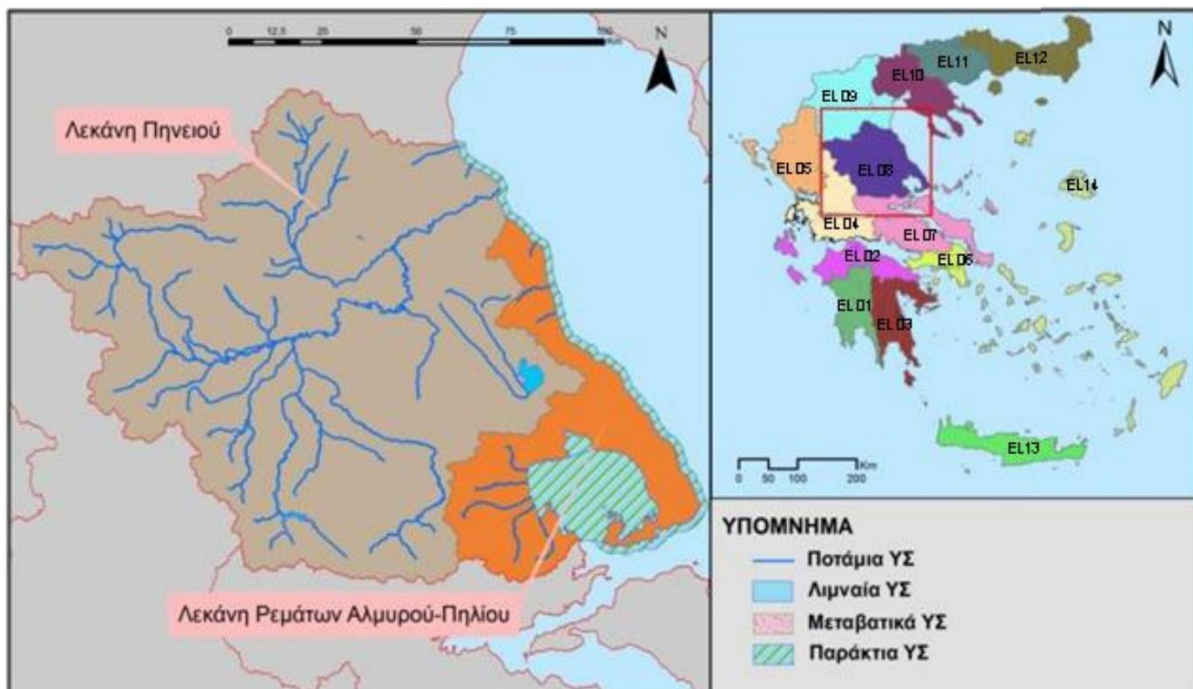
Τέλος, πολύ μικρά τμήματα της Π.Ε. Θεσσαλίας (1%) και συγκεκριμένα του Δήμου Ελασσόνας καθώς και της Π.Ε. Τρικάλων (0,36%) και συγκεκριμένα του Δήμου Καλαμπάκας περιλαμβάνονται στην ΛΑΠ Αλιάκμονα (EL0902) του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (EL09).

Η συνολική έκταση του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας (EL08) είναι 13.377 km². Το Υδατικό Διαμέρισμα παρουσιάζει απλή γεωμορφολογική εικόνα, με τα ορεινά τμήματά του περιμετρικά και τα πεδινά στις κεντρικές περιοχές. Το Θεσσαλικό Πεδίο που αποτελεί το μεγαλύτερο τμήμα του υδατικού διαμερίσματος, είναι τεκτονικό βύθισμα που περιβάλλεται από τις οροσειρές Ολύμπου-Καμβουνίων στα βόρεια, Πίνδου στα δυτικά, Όθρυος στα νότια και Πηλίου-Όσσας στα ανατολικά.

Οι δύο υδρολογικές λεκάνες του διαμερίσματος Θεσσαλίας είναι οι λεκάνες Πηνειού και Ρεμάτων Αλμυρού – Πηλίου (βλέπε παρακάτω εικόνα). Επισημαίνεται ωστόσο ότι η υπολεκάνη του π. Ταυρωπού (Μέγδοβα), ανάντη του φράγματος Πλαστήρα, έκτασης 161 km², αν και υδρολογικά ανήκει σε αυτή του Αχελώου, από διαχειριστική σκοπιά εντάσσεται σε αυτή του Πηνειού (δηλαδή στο Υδατικό Διαμέρισμα Θεσσαλίας), καθώς το σύνολο, πρακτικά, των υδατικών πόρων της εκτρέπονται προς την πλευρά της Θεσσαλίας.

Πίνακας 6-7: Φυσικά χαρακτηριστικά ΛΑΠ του ΥΔ Θεσσαλίας (EL08)

Υδατικό Διαμέρισμα	Κωδικός Λεκάνης	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΛΑΠ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)
Θεσσαλία (EL08)	EL0816	Πηνειού	11.062
	EL0817	Ρεμάτων Αλμυρού – Πηλίου	2.078

Εικόνα 6.15: Θέση, όρια και κύριες λεκάνες του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας

Όπως, προαναφέρθηκε, στο Δυτικό τμήμα της Διοικητικής Περιφέρειας Θεσσαλίας αναπτύσσεται η λεκάνη απορροής του Αχελώου του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (EL04), ενώ στο Κεντρικό και Ανατολικό της τμήμα, η λεκάνη του Πηνειού και του Αλμυρού-Πηλίου (αντίστοιχα). Στον πιο κάτω Πίνακα παρουσιάζονται τα φυσικά χαρακτηριστικά ΛΑΠ Αχελώου του ΥΔ Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (EL04).

Πίνακας 6-8: Φυσικά χαρακτηριστικά ΛΑΠ Αχελώου του ΥΔ Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (EL04)

Υδατικό Διαμέρισμα	Κωδικός Λεκάνης	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΛΑΠ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)
Δυτική Στερεά Ελλάδα (EL04)	EL0415	Αχελώου	7531

Επιπλέον, όπως προαναφέρθηκε, οι Βόρειες Σποράδες της Π.Ε. Μαγνησίας περιλαμβάνονται εντός της ΛΑΠ Σποράδων (EL0735) του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07). Στον πιο κάτω Πίνακα παρουσιάζονται τα φυσικά χαρακτηριστικά ΛΑΠ Σποράδων του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07).

Πίνακας 6-9: Φυσικά χαρακτηριστικά ΛΑΠ Σποράδων του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07)

Υδατικό Διαμέρισμα	Κωδικός Λεκάνης	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΛΑΠ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)
Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07)	EL0735	Σποράδων	497

Λεκάνη Απορροής Πηνειού (EL0816)

Η κύρια υδρολογική λεκάνη του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας είναι η λεκάνη του Πηνειού. Κυριότεροι παραπόταμοι του Πηνειού είναι προς τα νότια ο Ενιπέας, ο Φαρσαλιώτης, ο Σοφαδίτης (στον οποίο έχει κατασκευαστεί το φράγμα του Σμόκοβου) και ο Καλέντζης (που δέχεται νερά από την εκτροπή του π. Ταυρωπού μέσω του ταμειυτήρα Πλαστήρα), προς τα δυτικά-νοτιοδυτικά ο Πάμισος και ο Πορταϊκός και στο βόρειο μέρος ο Ληθαίος (που διασχίζει την πόλη των Τρικάλων), ο Νεοχωρίτης και ο Τιταρήσιος. Επίσης, η λεκάνη του Πηνειού περιλαμβάνει 3 τεχνητές λίμνες: την τεχνητή λίμνη Σμοκόβου (με επιφάνεια 9,9 km²), την τεχνητή λίμνη Αργυροπουλίου (με επιφάνεια 0,5 km²) και την τεχνητή λίμνη Κάρλας (με επιφάνεια 34,9 km²).

Το κύριο υδρογεωλογικό ενδιαφέρον στη ΛΑΠ Πηνειού αφορά στις τεταρτογενείς αποθέσεις οι οποίες φιλοξενούν υψηλού δυναμικού υπόγειες υδροφορίες και δευτερευόντως στα καρστικά συστήματα που αναπτύσσονται στην περίμετρο των πεδινών εκτάσεων. Η πεδιάδα της Θεσσαλίας διαχωρίζεται σε δύο κύρια αυτοτελή υδρογεωλογικά κοκκώδη συστήματα : της δυτικής και της ανατολικής πεδιάδας.

Αναπτύσσονται επίσης τοπικής σημασίας υδροφορίες στους μεταμορφωμένους γνευσιακούς σχηματισμούς της περιοχής, η υδροφορία των οποίων εκφορτίζεται μέσω σημαντικών πηγών, οι οποίες καλύπτουν τοπικές ανάγκες (Πήλιο, Μαυροβούνι, Όσσα, Χάσια, Κάτω Όλυμπος).

Η δυναμικότητα των υπογείων υδροφορέων ποικίλει μεταξύ πολύ μεγάλων ορίων, τόσο στα αλλούβια, όσο και στις καρστικές περιοχές. Αυτή εξαρτάται στα μεν αλλούβια από την κοκκομετρία και την δυνατότητα τροφοδοσίας τους, στους δε καρστικούς υδροφορείς από το βαθμό καρστικοποίησης και την έκταση της υδρογεωλογικής λεκάνης που τους αντιστοιχεί. Τέλος στις υδροφορίες των διεργηγμένων πετρωμάτων ρόλο διαδραματίζουν τόσο το ύψος βροχής όσο και ο βαθμός τεκτονικής καταπόνησης των σχηματισμών και το πάχος του μανδύα αποσάθρωσης.

Λεκάνη Ρεμάτων Αλμυρού-Πηλίου (EL0817)

Στη ΛΑΠ του Αλμυρού – Πηλίου δεν υπάρχουν μεγάλοι ποταμοί, αλλά ένα σύνολο ρεμάτων που καταλήγουν επί το πλείστον στον Παγασητικό κόλπο. Οι υπόγειες υδροφορίες της ΛΑΠ αναπτύσσονται τόσο στους ανθρακικούς σχηματισμούς και είναι επηρεασμένες από τη διείσδυση της θάλασσας, όπως επίσης στους κοκκώδεις σχηματισμούς των τεταρτογενών αποθέσεων (πεδιάδα Αλμυρού και πεδινή περιοχή Βόλου), το δυναμικό των οποίων εξαρτάται από την κοκκομετρία τους και τις συνθήκες τροφοδοσίας. Τοπικής σημασίας υδροφορίες αναπτύσσονται στα οφιολιθικά και μεταμορφωμένα πετρώματα των γνευσιοσχιστόλιθων που εκφορτίζονται μέσω πηγών.

Χρήσεις και Απολήψεις Ύδατος

Στην παρούσα ενότητα περιλαμβάνονται στοιχεία για τις **συνολικές ετήσιες απολήψεις ύδατος** για όλες τις δραστηριότητες και χρήσεις, στα **ΥΔ Θεσσαλίας (EL08)**.

Λεκάνη Απορροής Πηνειού (EL0816): Στη Λεκάνη Απορροής του Πηνειού οι συνολικές εκτιμώμενες απολήψεις ανέρχονται σε 1.291,6 hm³ . Από αυτές, το συντριπτικά μεγαλύτερο μέρος τους προορίζεται για άρδευση (1.202,5 hm³), και ένα μέρος για πόσιμο νερό (71,7 hm³), ενώ σαφώς μικρότερες είναι οι εκτιμώμενες απολήψεις για κτηνοτροφία (10,9 hm³) και βιομηχανία αντίστοιχα (6,5 hm³).

Λεκάνη Απορροής Ρεμάτων Αλμυρού - Πηλίου (EL0817): Στη Λεκάνη Απορροής του Αλμυρού-Πηλίου οι συνολικές εκτιμώμενες απολήψεις ανέρχονται σε 130,1hm³. Από αυτές, το μεγαλύτερο μέρος τους

προορίζεται για άρδευση (103,0 hm³), ένα σημαντικό μέρος για πόσιμο νερό (22,6 hm³), ενώ σαφώς μικρότερες είναι οι εκτιμώμενες απολήψεις για κτηνοτροφία (2,1 hm³) και βιομηχανία αντίστοιχα (2,4 hm³).

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ΥΔΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Στον Πίνακα που ακολουθεί δίνονται ανά ΛΑΠ τα αναλυτικά στοιχεία απολήψεων ανά επιφανειακό υδατικό σύστημα του ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08). Οι απολήψεις αυτές στη μεγάλη τους πλειοψηφία αφορούν στην άρδευση γεωργικών εκτάσεων.

Πίνακας 6-10: Ετήσιες απολήψεις νερού από τα Επιφανειακά ΥΣ του ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΥΣ	ΥΔΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	ΕΙΔΟΣ ΥΣ	ΕΤΗΣΙΑ ΑΠΟΛΗΨΙΜΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ (10 ⁶ m ³ /έτος)	ΣΚΟΠΟΣ ΑΠΟΛΗΨΗΣ
ΛΑΠ ΠΗΝΕΙΟΥ (ΕΛ0816)					
1	ΕΛ0816R000101001N	ΖΗΛΙΑΝΑ Π.	R	0,64	ΑΡΔΕΥΣΗ
2	ΕΛ0816R000301061N	ΔΕΡΜΠΙΝΑΣ Ρ.	R	0,98	ΑΡΔΕΥΣΗ
3	ΕΛ0816R000201002N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 1	R	687,73	ΑΡΔΕΥΣΗ
4	ΕΛ0816R000200003N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 2	R	683,50	ΑΡΔΕΥΣΗ
5	ΕΛ0816R000200004N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 3	R	680,62	ΑΡΔΕΥΣΗ
6	ΕΛ0816R000200005N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 4	R	678,45	ΑΡΔΕΥΣΗ
7	ΕΛ0816R000200015N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 5	R	633,53	ΑΡΔΕΥΣΗ
8	ΕΛ0816R000200017H	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 6	R	516,60	ΑΡΔΕΥΣΗ
9	ΕΛ0816R000200020N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 8	R	468,18	ΑΡΔΕΥΣΗ
10	ΕΛ0816R000200021N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 9	R	440,06	ΑΡΔΕΥΣΗ
11	ΕΛ0816R000200022N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 10	R	437,15	ΑΡΔΕΥΣΗ
12	ΕΛ0816R000200039N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 11	R	276,68	ΑΡΔΕΥΣΗ
13	ΕΛ0816R000200053N	ΠΗΝΕΙΟΣ Π. 12	R	97,10	ΑΡΔΕΥΣΗ
14	ΕΛ0816R000200056N	ΙΩΝ Π. 1	R	2,53	ΑΡΔΕΥΣΗ
15	ΕΛ0816R000200060N	ΙΩΝ Π. 2	R	0,11	ΑΡΔΕΥΣΗ
16	ΕΛ0816R000202006N	ΤΙΤΑΡΗΣΙΟΣ Π. 1	R	44,81	ΑΡΔΕΥΣΗ
17	ΕΛ0816R000202007N	ΤΙΤΑΡΗΣΙΟΣ Π. 2	R	0,24	ΑΡΔΕΥΣΗ
18	ΕΛ0816R000204018H	ΚΟΥΣΜΠΑΣΑΝΙΩΤΙΚΟ Ρ. 1	R	48,42	ΑΡΔΕΥΣΗ
19	ΕΛ0816R000204019N	ΚΟΥΣΜΠΑΣΑΝΙΩΤΙΚΟ Ρ. 2	R	9,91	ΑΡΔΕΥΣΗ
20	ΕΛ0816R000206023N	ΕΝΙΠΕΥΣ Π. 1	R	421,98	ΑΡΔΕΥΣΗ
21	ΕΛ0816R000206036N	ΕΝΙΠΕΥΣ Π. 2	R	55,59	ΑΡΔΕΥΣΗ
22	ΕΛ0816R000206037N	ΕΝΙΠΕΥΣ Π. 3	R	34,69	ΑΡΔΕΥΣΗ
23	ΕΛ0816R000206038N	ΕΝΙΠΕΥΣ Π. 4	R	1,80	ΑΡΔΕΥΣΗ

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΥΣ	ΥΔΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	ΕΙΔΟΣ ΥΣ	ΕΤΗΣΙΑ ΑΠΟΛΗΨΙΜΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ (10 ⁶ m ³ /έτος)	ΣΚΟΠΟΣ ΑΠΟΛΗΨΗΣ
24	EL0816R000206124N	ΚΑΛΕΝΤΖΗΣ Π. 1	R	45,70	ΑΡΔΕΥΣΗ
25	EL0816R000206125N	ΚΑΛΕΝΤΖΗΣ Π. 2	R	34,08	ΑΡΔΕΥΣΗ
26	EL0816R000206226N	ΣΟΦΑΔΙΤΗΣ Π. 1	R	201,06	ΑΡΔΕΥΣΗ
27	EL0816R000206227N	ΦΑΡΣΑΛΙΩΤΗΣ Π. 1	R	61,03	ΑΡΔΕΥΣΗ
28	EL0816R000206229N	ΦΑΡΣΑΛΙΩΤΗΣ Π. 2	R	50,00	ΑΡΔΕΥΣΗ
29	EL0816R000206228N	ΜΑΚΡΥΡΕΜΜΑ	R	29,82	ΑΡΔΕΥΣΗ
30	EL0816R000206235A	ΤΑΦΡΟΣ ΞΥΝΙΑΔΑΣ	R	4,89	ΑΡΔΕΥΣΗ
31	EL0816R000206234N	ΠΑΠΟΥΣΑ Ρ.	R	3,49	ΑΡΔΕΥΣΗ
32	EL0816R000206233N	ΤΣΑΤΣΟΡΡΕΜΑ	R	0,01	ΑΡΔΕΥΣΗ
33	EL0816R000206232N	ΣΜΟΚΟΒΙΤΙΚΟ Ρ.	R	0,33	ΑΡΔΕΥΣΗ
34	EL0816R000206231H	ΣΟΦΑΔΙΤΗΣ Π. 3	R	83,15	ΑΡΔΕΥΣΗ
35	EL0816R000206230N	ΣΟΦΑΔΙΤΗΣ Π. 2	R	93,46	ΑΡΔΕΥΣΗ
36	EL0816RL00206201H	ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΣΜΟΚΟΒΟΥ	R	64,65	ΑΡΔΕΥΣΗ
37	EL0816R000208040N	ΜΕΓΑ ΡΕΜΑ 1	R	66,65	ΑΡΔΕΥΣΗ
38	EL0816R000208041N	ΜΕΓΑ ΡΕΜΑ 2	R	19,79	ΑΡΔΕΥΣΗ
39	EL0816R000210042N	ΛΗΘΑΙΟΣ Π. 1	R	71,22	ΑΡΔΕΥΣΗ
40	EL0816R000210045H	ΛΗΘΑΙΟΣ Π. 2	R	32,93	ΑΡΔΕΥΣΗ
41	EL0816R000210046N	ΛΗΘΑΙΟΣ Π. 3	R	26,70	ΑΡΔΕΥΣΗ
42	EL0816R000210047N	ΛΗΘΑΙΟΣ Π. 4	R	14,37	ΑΡΔΕΥΣΗ
43	EL0816R000210143N	ΝΕΟΧΩΡΙΤΗΣ Π.	R	25,69	ΑΡΔΕΥΣΗ
44	EL0816R000212048N	ΠΑΜΙΣΟΣ Π. 1	R	25,56	ΑΡΔΕΥΣΗ
45	EL0816R000212049N	ΠΑΜΙΣΟΣ Π. 2	R	0,01	ΑΡΔΕΥΣΗ
46	EL0816R000214050N	ΔΥΤΙΚΗ ΚΟΙΤΗ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	R	28,7	ΑΡΔΕΥΣΗ
47	EL0816R000216051N	ΠΟΡΤΑΙΚΟΣ Π. 1	R	43,61	ΑΡΔΕΥΣΗ
48	EL0816R000216052N	ΠΟΡΤΑΙΚΟΣ Π. 2	R	0,08	ΑΡΔΕΥΣΗ
49	EL0816R000218054N	ΜΑΛΑΚΑΣΙΩΤΙΚΟ Ρ.	R	0,30	ΑΡΔΕΥΣΗ
50	EL0816R000218155N	ΚΛΕΙΝΟΒΙΤΙΚΟΣ Π.	R	1,32	ΑΡΔΕΥΣΗ
51	EL0816R000220057N	ΤΡΑΝΟ ΠΟΤΑΜΙ	R	0,21	ΑΡΔΕΥΣΗ
52	EL0816L0000000001H	ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΙΟΥ	L	1,74	ΑΡΔΕΥΣΗ
53	EL0816L0000000002H	ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΚΑΡΛΑΣ	L	0,11	ΑΡΔΕΥΣΗ
ΛΑΠ ΡΕΜΑΤΩΝ ΑΛΜΥΡΟΥ - ΠΗΛΙΟΥ (EL0817)					
54	EL0817R000701068N	ΛΑΧΑΝΟΡΡΕΜΑ	R	0,04	ΑΡΔΕΥΣΗ
55	EL0817R000901069N	ΧΟΛΟΡΕΜΜΑ	R	2,94	ΑΡΔΕΥΣΗ

A/A	ΚΩΔΙΚΟΣ ΥΣ	ΥΔΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	ΕΙΔΟΣ ΥΣ	ΕΤΗΣΙΑ ΑΠΟΛΗΨΙΜΗ ΠΟΣΟΤΗΤΑ (10 ⁶ m ³ /έτος)	ΣΚΟΠΟΣ ΑΠΟΛΗΨΗΣ
56	EL0817R001101070N	ΞΕΡΙΑΣ ΑΛΜΥΡΟΥ Ρ.	R	2,65	ΑΡΔΕΥΣΗ
57	EL0817R001301071N	ΠΛΑΤΑΝΟΡΕΜΜΑ Ρ.	R	2,59	ΑΡΔΕΥΣΗ
58	EL0817R001501072N	ΞΗΡΟΡΕΜΜΑ Ρ.	R	0,01	ΑΡΔΕΥΣΗ

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στη Θεσσαλία, πολλά επιφανειακά υδατικά συστήματα υφίστανται σημαντικές απολήψεις, άνω του 50% της φυσικοποιημένης απορροής τους, κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Επιπλέον, ειδικά για τη Θεσσαλία, όπου μέρος των δυναμικών (ανανεώσιμων) αποθεμάτων ορισμένων υπόγειων υδατικών συστημάτων συμβάλλουν μέσω εκφορτίσεων στις παροχές επιφανειακών υδατικών συστημάτων, οι αντλήσεις από τους υδροφορείς θεωρούνται απόληψη και για τα επιφανειακά αυτά συστήματα για την εκτίμηση της έντασης πίεσης απόληψης. Επομένως, η «Ετήσια Απολήψιμη Ποσότητα» που αναφέρεται στον παραπάνω Πίνακα είναι το άθροισμα των απευθείας απολήψεων από τα ΕΥΣ και των αντλήσεων που προέρχονται από τα ανανεώσιμα αποθέματα ΥΥΣ, που συμβάλλουν στον εν λόγω επιφανειακό σύστημα.

Τα επιφανειακά υδατικά συστήματα που υφίστανται μεσαία (>30% της μέσης ετήσιας απορροής) ή υψηλή (>50% της μέσης ετήσιας απορροής) απόληψη, καθώς και εκείνα των οποίων η θερινή απόληψη κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (Ιούλιος – Σεπτέμβριος) είναι μεγαλύτερη από 30% ή ακόμα και από 50% της αντίστοιχης φυσικής παρουσιάζονται αμέσως παρακάτω, ανά Περιφερειακή Ενότητα:

Π.Ε. Τρικάλων

Οι ποταμοί που εκτιμάται ότι υφίστανται μεσαία απόληψη είναι:

- το τμήμα του π. Ληθαίου από το ύψος της πόλης των Τρικάλων έως τη συμβολή του με τον π. Πηνειό και
- το τελευταίο τμήμα του π. Νεοχωρίτη (χαμηλά στην πεδιάδα) αμέσως πριν τη συμβολή με τον π. Ληθαίο.

Επιπλέον, τα τμήματα όπου η θερινή απόληψη είναι μεγαλύτερη από το 30% της αντίστοιχης φυσικής είναι το τμήμα χαμηλά στην πεδιάδα του π. Πορταϊκού, λίγο πριν τη συμβολή του με τον π. Πηνειό, το τμήμα του π. Πηνειού, λίγο πριν τη συμβολή του με τον π. Πορταϊκό και το τμήμα του π. Ληθαίου πριν από το ύψος της πόλης των Τρικάλων. Επίσης, η Δυτική Κοίτη Τρικάλων, εκτιμάται ότι υφίσταται υψηλή απόληψη.

Τέλος, τα τμήματα όπου η θερινή απόληψη είναι μεγαλύτερη από το 50% της αντίστοιχης φυσικής είναι:

- η Δυτική Κοίτη Τρικάλων,
- το τμήμα του π. Ληθαίου από το ύψος της πόλης των Τρικάλων έως τη συμβολή του με τον π. Πηνειό,
- το τμήμα του π. Πηνειού αμέσως πριν τη συμβολή του με τον π. Ληθαίο (δηλαδή αμέσως πριν τη γνωστή θέση μέτρησης παροχών «Αλή Εφέντη») και

- το τελευταίο τμήμα του π. Νεοχωρίτη (χαμηλά στην πεδιάδα) αμέσως πριν τη συμβολή με τον π. Ληθαίο.

Π.Ε. Καρδίτσας

Οι ποταμοί που εκτιμάται ότι υφίστανται μεσαία απόληψη (>30% της μέσης ετήσιας απορροής) είναι:

- το τμήμα του π. Επινέα λίγο πριν τη συμβολή του π. Σοφαδίτη και έως τη συμβολή του με τον π. Πηνειό και
- το τμήμα του π. Φαρσαλιώτη έως τη συμβολή του με το Μακρύρεμα.

Επιπλέον, το άνω τμήμα του π. Επινέα, που ανήκει στην Π.Ε. Καρδίτσας, υφίσταται θερινή απόληψη είναι μεγαλύτερη από το 30% της αντίστοιχης φυσικής. Επίσης, τα επιφανειακά υδατικά συστήματα όπου υφίστανται υψηλή απόληψη αλλά και η αντίστοιχη θερινή είναι μεγαλύτερη από το 50% της αντίστοιχης φυσικής είναι:

- το ρ. Παπούσα,
- η Τεχνητή Λίμνη Σμοκόβου,
- ο π. Σοφαδίτης από της Τεχνητή Λίμνη Σμοκόβου έως τη συμβολή του με τον π. Επινέα,
- Μέγα Ρέμα και
- το Μακρύρεμα.

Τέλος, τα τμήματα όπου μόνον η θερινή απόληψη είναι μεγαλύτερη από το 50% της αντίστοιχης φυσικής είναι:

- η Τάφρος Ξυνιάδας (που διοικητικά ανήκει στην Π.Ε. Φθιώτιδος),
- το τμήμα του π. Πάμισου, χαμηλά στην πεδιάδα, λίγο πριν τη συμβολή του με τον π. Πηνειό,
- ο π. Καλέντζης,
- ο π. Φαρσαλιώτης και
- το τμήμα του π. Επινέα λίγο πριν τη συμβολή του π. Σοφαδίτη και έως τη συμβολή του με τον π. Πηνειό.

Π.Ε. Λάρισας

Τα επιφανειακά υδατικά συστήματα που εκτιμάται ότι υφίστανται μεσαία απόληψη είναι:

- το τμήμα του ρ. Κουσμπασανιώτικο λίγο πριν τη συμβολή του με τον π. Πηνειό, καθώς και
- η Τεχνητή Λίμνη Αργυροπουλίου.

Επιπλέον, το τμήμα του π. Επινέα, που ανήκει στην Π.Ε. Λάρισας, μετά τη γνωστή θέση μέτρησης παροχών «Αμπέλια» και το πεδινό τμήμα του π. Τιταρήσιου λίγο πριν τη συμβολή του με τον π. Πηνειό υφίστανται θερινή απόληψη είναι μεγαλύτερη από το 30% της αντίστοιχης φυσικής.

Σημειώνεται ότι κανένα ποτάμιο υδατικό σύστημα στην Π.Ε. Καρδίτσας δεν εμφανίζει υψηλή απόληψη. Παρόλα αυτά,

- όλο το τμήμα του Πηνειού που εκτείνεται στην Π.Ε Λάρισας, δηλαδή από τη θέση μέτρησης «Αλή Εφέντη» έως τις εκβολές του, καθώς και
- το Κουσμπασανιώτικο ρέμα,

εμφανίζουν θερινή απόληψη πολύ μεγαλύτερη του 50% της αντίστοιχης φυσικής, με αποτέλεσμα να εμφανίζουν σημαντικά μειωμένη ροή κατά του καλοκαιρινούς μήνες.

Π.Ε. Μαγνησίας

Στο Νομό Μαγνησίας, στην πεδινή περιοχή του Αλμυρού και της Ν. Αγχιάλου, τα περισσότερα ρέματα υφίστανται χαμηλές απολήψεις ακόμη και τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ σε περιοχές του Πηλίου, όπου δεν υπάρχουν οργανωμένοι ΤΟΕΒ, η άρδευση γίνεται από πηγές μέσω επιφανειακών δικτύων. Εξαίρεση αποτελούν, το Χολόρεμα, ο Ξεριάς Αλμυρού και το Πλατανόρεμα όπου εμφανίζουν θερινή απόληψη του 50% της αντίστοιχης φυσικής.

ΥΠΟΓΕΙΑ ΥΔΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Στην υδρολογική λεκάνη του Πηνειού συναντώνται είκοσι επτά (27) υπόγεια υδατικά συστήματα, στα εννιά (9) από τα οποία πραγματοποιούνται υπεραντλήσεις που έχουν ως αποτέλεσμα σταδιακή μείωση των μονίμων υπογείων αποθεμάτων. Τα κύρια και εντονότερα προβλήματα, ως προς τις ποσότητες υπερεκμετάλλευσης, εντοπίζονται στα κοκκώδη υπόγεια υδατικά συστήματα της Νοτιοδυτικής Θεσσαλίας (ΕΛ0800030), Λάρισας-Κάρλας (ΕΛ0800110), Ταουσάνης-Καλού Νερού (ΕΛ0800130), Μακρυχωρίου-Συκουρίου (ΕΛ0800260). Οι έντονες υπεραντλήσεις συνδέονται και με τη δυσκολία επαναπλήρωσης των αντλούμενων ποσοτήτων λόγω γεωλογικών αιτιών. Στο υπόγειο υδατικό σύστημα του κώνου Τιταρήσιου (ΕΛ0800220) τα τελευταία χρόνια έχει επέλθει διατάραξη του ισοζυγίου και παρατηρείται μόνιμη διαχρονική πτώση στάθμης. Παλαιότερα πριν το 2000, οι κύριες απολήψεις για την ύδρευση της Λάρισας ήταν από το Σύστημα Κώνου – Τιταρήσιου. Σήμερα οι απολήψεις από το εν λόγω σύστημα έχουν μειωθεί και οι γεωτρήσεις είναι παλαιωμένες. Οι κύριες απολήψεις για την ύδρευση της Λάρισας τοποθετούνται στο Σύστημα Δαμασίου – Τιτάνου (ΕΛ ΕΛ0800070). Τοπικές υπεραντλήσεις παρατηρούνται επίσης και στο κοκκώδες σύστημα της Ξυνιάδος (ΕΛ0800200).

Μια ιδιαίτερη ιδιομορφία των υπεραντλήσεων στα κοκκώδη υπόγεια υδατικά συστήματα της πεδιάδας της Θεσσαλίας είναι ότι σε κάποια από αυτά αντλούνται, σε απόλυτο αριθμό, μεγαλύτερες ποσότητες από την εκτιμώμενη ετήσια τροφοδοσία τους.

Πέραν των κοκκωδών υπογείων υδατικών συστημάτων, υπεραντλήσεις πραγματοποιούνται και στα μικρά καρστικά υδροφόρα συστήματα στην περίμετρο της κύριας πεδινής έκτασης. Στα καρστικά αυτά συστήματα Φυλλήιου- Ορφανών (ΕΛ0800080), Εκκάρας-Βελεσιωτών (ΕΛ0800100), Ναρθακίου-Βρυσιών (ΕΛ0800180), εξαιτίας της ευκολίας άντλησης μεγάλων παροχών από τις γεωτρήσεις, άρχισαν να αντλούν από τα μόνιμα αποθέματα που είχε ως αποτέλεσμα την πλήρη στέρηση των πηγών που αποτελούσαν τη φυσική τους εκφόρτιση και τη μεγάλη πτώση στάθμης. Αθροιστικά, εκτιμάται ότι η ποσότητα υπογείων που έχουν αφαιρεθεί από τα μόνιμα υπόγεια υδατικά αποθέματα της λεκάνης του Πηνειού από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 έως σήμερα, με βάση τα υφιστάμενα δεδομένα μετρήσεων στάθμης, ανέρχεται περί τα 3.000 hm³ (3×10⁹ m³).

Στα υπόλοιπα υπόγεια υδατικά συστήματα, πέραν τοπικών μόνο προβλημάτων, δεν παρατηρούνται προβλήματα υπερεκμετάλλευσης και οι απολήψεις αποτελούν μικρό μόνο ποσοστό της μέσης ετήσιας φυσικής τροφοδοσίας τους.

Στην υδρολογική λεκάνη των ρεμάτων Αλμυρού-Πηλίου συναντώνται έξι (6) υπόγεια υδατικά συστήματα από τα οποία μόνο το κοκκώδες σύστημα του Αλμυρού (EL0800140) βρίσκεται σε καθεστώς υπερεκμετάλλευσης. Στα υπόλοιπα υπόγεια υδατικά συστήματα δεν παρατηρούνται προβλήματα υπερεκμετάλλευσης, πέραν τοπικών μόνο προβλημάτων και οι απολήψεις αποτελούν μικρό μόνο ποσοστό της μέσης ετήσιας φυσικής τροφοδοσίας τους. Στο υδατικό σύστημα του Αλμυρού οι υπεραντλήσεις έχουν ως αποτέλεσμα την θαλάσσια διείσδυση σε μεγάλη απόσταση από την ακτή και την ποιοτική υποβάθμισή του.

Στον παρακάτω πίνακα δίδονται αναλυτικά στοιχεία ανά Υπόγειο Υδατικό Σύστημα του ΥΔ Θεσσαλίας (EL08).

1

Πίνακας 6-11: Ετήσια τροφοδοσία και ετήσιες απολήψεις νερού από τα Υπόγεια ΥΣ του ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)

Κωδικός ΥΥΣ	Ονομασία ΥΥΣ	Μέση ετήσια τροφοδοσία (10 ⁶ m ³)	Μέσες ετήσιες απολήψεις (10 ⁶ m ³)	Άρδευση (10 ⁶ m ³)	Υδρευση (10 ⁶ m ³)	Ποσοτική Κατάσταση
ΛΑΠ ΠΗΝΕΙΟΥ (ΕΛ0816)						
ΕΛ0800010	Κόζιακα	55	5,54	3,61	1,93	Καλή
ΕΛ0800020	Παλαιοσαμαρίνας – Βούλας	20	8,51	7,76	0,74	Καλή
ΕΛ0800030	Πεδιάδα νοτιοδυτικής Θεσσαλίας	140	145,21	141,74	3,47	Κακή
ΕΛ0800040	Σαραντάπορου	23	12,87	12,35	0,52	Καλή
ΕΛ0800050	Κρασιάς – Ελασσόνας	32	1,58	1,14	0,44	Καλή
ΕΛ0800060	Ποταμιάς	16	11,86	11,13	0,73	Καλή
ΕΛ0800070	Δομασίου – Τιτάνου	120	56,97	41,11	15,85	Καλή
ΕΛ0800080	Φυλληΐου – Ορφανών	9	9,36	9,10	0,25	Κακή
ΕΛ0800100	Εκκαρας – Βελεσιωτών	10	6,40	6,00	0,40	Κακή
ΕΛ0800110	Λάρισας – Κάρλας	60	88,52	84,23	4,29	Κακή
ΕΛ0800120	Ολύμπου – Όσσας	27	1,32	1,19	0,13	Καλή
ΕΛ0800130	Ταουσάνης – Καλού Νερού	40	44,92	42,23	2,69	Κακή
ΕΛ0800180	Ναρθακίου – Βρυσίων	24	6,61	6,03	0,58	Κακή
ΕΛ0800190	Χασίων – Αντιχασίων	65	16,73	16,18	0,55	Καλή
ΕΛ0800200	Ξυνιάδος	30	12,34	12,13	0,22	Κακή
ΕΛ0800210	Ελασσόνας – Τσαρίτσανης	5	2,10	1,44	0,66	Καλή
ΕΛ0800220	Κώνου Τιταρήσιου	90	58,48	54,74	3,73	Κακή
ΕΛ0800230	Κώνου Πηνειού – Πορταϊκού – Παμισού	350	207,16	195,30	11,86	Καλή
ΕΛ0800240	Χασίων – Φαρκαδώνας	40	10,86	8,89	1,97	Καλή
ΕΛ0800250	Κάτω Ολύμπου – Σαραντάπορου	75	16,27	13,21	3,07	Καλή
ΕΛ0800260	Μακρυχωρίου – Συκουρίου	20	24,66	24,22	0,44	Κακή
ΕΛ0800270	Μαυροβουνίου – Όσσας	90	42,73	41,05	1,68	Καλή

Κωδικός ΥΥΣ	Ονομασία ΥΥΣ	Μέση ετήσια τροφοδοσία (10 ⁶ m ³)	Μέσες ετήσιες απολήψεις (10 ⁶ m ³)	Άρδευση (10 ⁶ m ³)	Υδρευση (10 ⁶ m ³)	Ποσοτική Κατάσταση
ΕΙ0800290	Άνω Ρου Ενιπέα	40	13,62	12,81	0,81	Καλή
ΕΙ0800300	Ξυνιάδας – Κέδρου	25	5,11	4,00	1,11	Καλή
ΕΙ0800310	Ελάτης – Ρεντίνας	25	3,32	2,56	0,75	Καλή
ΕΙ0800320	Μαλακασιώτικου ρέματος	50	4,49	2,83	1,66	Καλή
ΕΙ0800330	Εκβολών Πηνειού	7	0,91	0,91	0,00	Καλή
ΛΑΠ ΡΕΜΑΤΩΝ ΑΛΜΥΡΟΥ - ΠΗΛΙΟΥ (ΕΙ0817)						
ΕΙ0800090	Αλμυρού – Βελεστίνου	40	14,18	13,50	0,68	Καλή
ΕΙ0800140	Αλμυρού	50	28,14	26,36	1,78	Κακή
ΕΙ0800150	Μαυροβουνίου – Κάρλας	90	2,09	1,60	0,49	Καλή
ΕΙ0800160	Όρθρυος	118	8,50	8,04	0,46	Καλή
ΕΙ0800170	Πηλίου	80	39,65	27,07	12,58	Καλή
ΕΙ0800280	Νέας Αγχιάλου – Νέας Ιωνίας	25	11,94	8,36	3,59	Καλή

6.2.5.4 ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

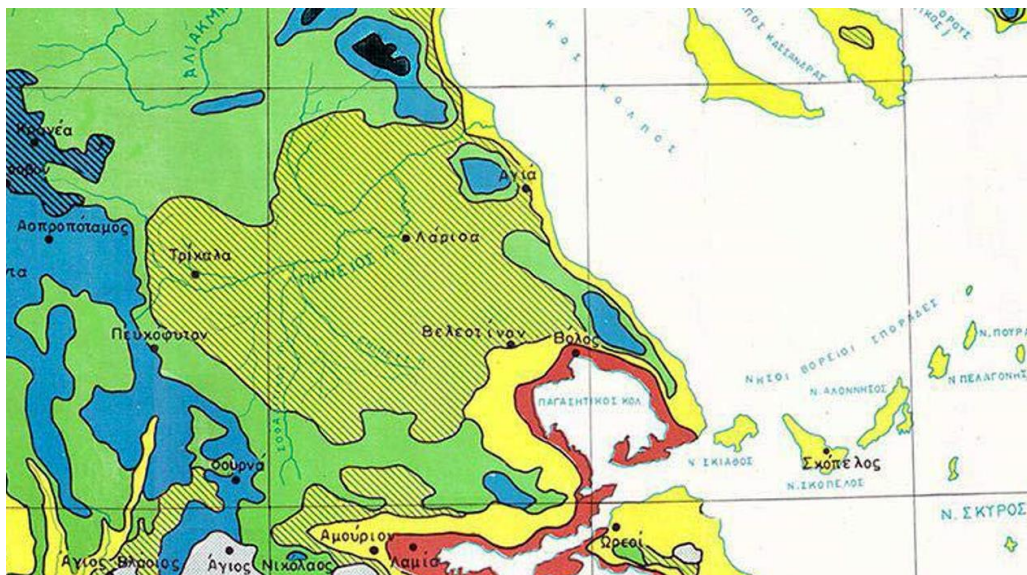
6.2.6 Ζώνες Βλάστησης – Χλωρίδα - Πανίδα

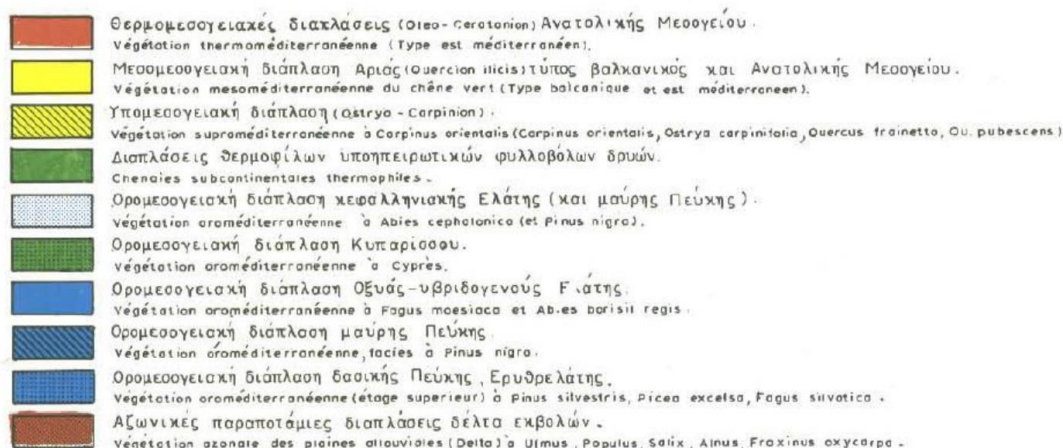
ΖΩΝΕΣ ΒΛΑΣΤΗΣΗΣ

Η σχέση μεταξύ τύπου εδάφους, τύπου βλάστησης και κλίματος είναι άρρηκτα συνδεδεμένη. Αυτό συμβαίνει γιατί τα διάφορα φυτικά είδη που αναπτύσσονται σε μια περιοχή έχουν διαφορετικές απαιτήσεις από το έδαφος και είναι προσαρτημένα από τους εκάστοτε επικρατούντες εδαφικούς παράγοντες. Συνεπώς η βλάστηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως ασφαλές κριτήριο για την αναγνώριση του τύπου του εδάφους. Εντούτοις, ο τύπος βλάστησης δεν εξαρτάται μόνο από το έδαφος αλλά και από το κλίμα της περιοχής. Εξαιτίας λοιπόν της αλληλένδετης αυτής σχέσης η παρουσία διαφορετικών τύπων κλίματος, έχει ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη διαφορετικών διαπλάσεων βλάστησης, άρα και διαφορετικών τύπων εδαφών. Η γνώση λοιπόν του βιοκλίματος και των βιοτόπων των διαφόρων διαπλάσεων οδηγεί στην γνώση των εδαφικών παραγόντων και των εδαφών εν γένει. Η βλάστηση βρίσκεται σε άμεση σχέση με το έδαφος και χρησιμεύει ως κριτήριο διάγνωσης του λόγω:

1. Των διαφορετικών απαιτήσεων εδαφικών συνθηκών των διάφορων φυτικών ειδών
2. Της άμεσης σχέσης κλίματος – εδάφους και κλίματος – βλάστησης
3. Της ίδιας της βλάστησης ως βασικού παράγοντα εδαφογένεσης

Η σύνθεση της φυσικής βλάστησης βρίσκεται κάτω από την επίδραση των επικρατούντων βιοκλιματικών συνθηκών. Σύμφωνα με τον φυτοκοινωνικό χάρτη της Ελλάδας (Μαυρομάτης 1980) και με τα αποτελέσματα της πρώτης εθνικής απογραφής των δασών (1992), στην περιοχή μελέτης φαίνεται πως κυρίαρχο είδος είναι η **υπομεσογειακή διάπλαση (Ostrygo Carpinion)** και οι **διαπλάσεις θερμοφίλων υποηπειρωτικών φυλλοβόλων δρυών**. Σε μικρότερο ποσοστό απαντούν και η **ορομεσογειακή διαπλάση Οξυάς – υβριδογενούς Ελάτης** καθώς και η **Μεσογειακή διάπλαση Αριάς (Quercion ilicis)** τύπος βαλκανικός και Ανατολικής Μεσογείου (βλέπε αμέσως παρακάτω).

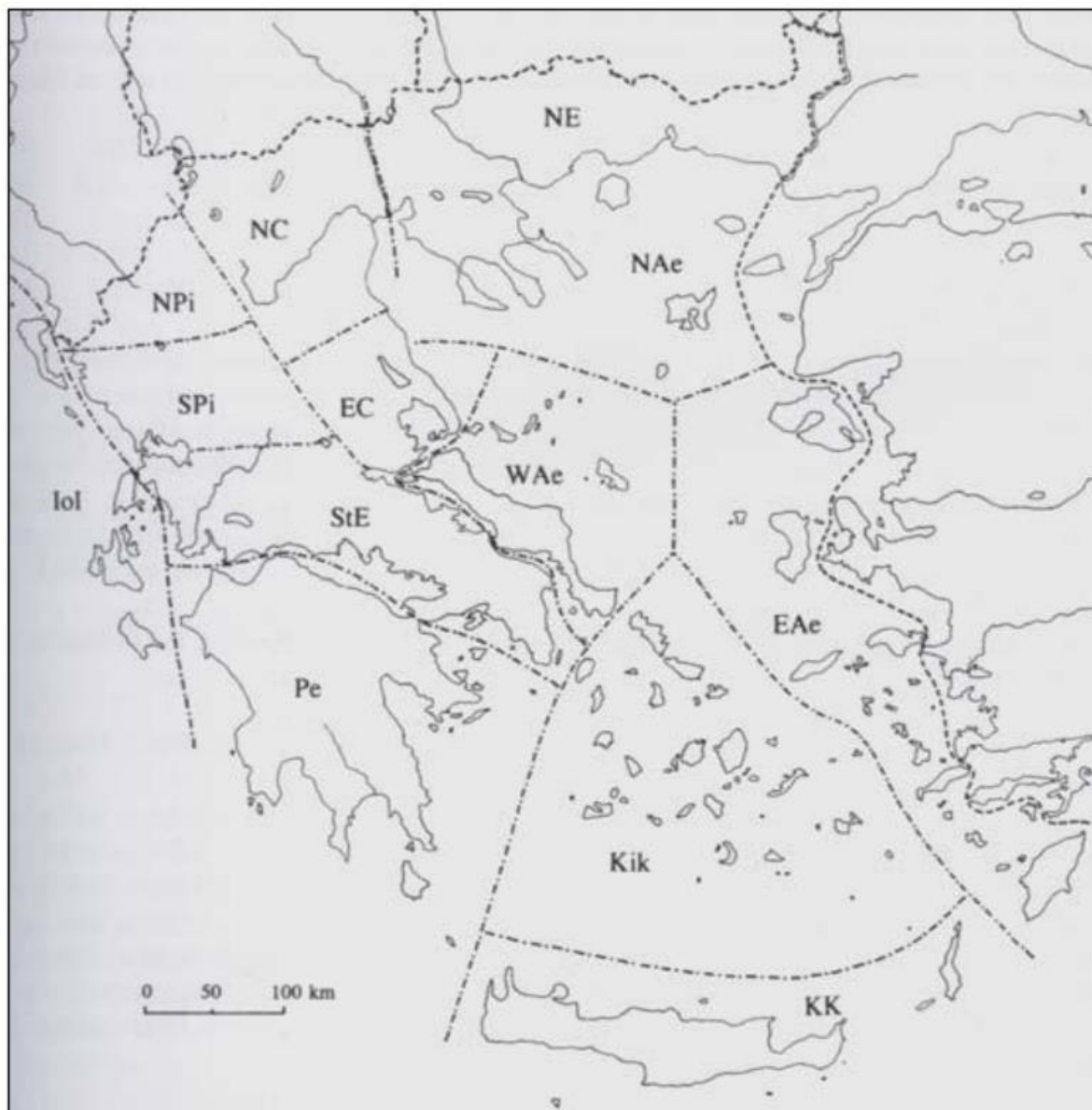

ΥΠΟΜΝΗΜΑ - L É G E N D E**Εικόνα 6.16: Απόσπασμα Χάρτη Βλάστησης της Ελλάδας (Πηγή: Γ. Μαυρομάτης)**

Οι παραπάνω αναφερθείσες βιοκλιματικές συνθήκες αντικατοπτρίζονται στην εικόνα της επικρατούσας βλάστησης στην οποία όμως έχουν επιδράσει και οι ανθρωπογενείς πιέσεις που λειτούργησαν από το παρελθόν έως και σήμερα.

ΧΛΩΡΙΔΑ

Η χλωρίδα της Θεσσαλίας είναι πλούσια και παρουσιάζεται πολύ σημαντική ποικιλομορφία. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη Θεσσαλία απαντώνται τμήματα 3 από τις 13 χλωριδικές περιοχές της Ελλάδος. Πρόκειται για τις περιοχές EC (Θεσσαλική πεδιάδα, Μαγνησία, βόρειος Μαλλιακός κόλπος), NC (BA Θεσσαλία) και Sp1 (Δυτ. Θεσσαλία, Πίνδος) (Strid & Tan 1997). Οι διάφοροι τύποι χλωρίδας, και τα είδη που τις απαρτίζουν σχηματίζουν χαρακτηριστικές φυτοκοινωνιολογικές ενώσεις στενά συνδεδεμένες με τα κυριότερα ορογραφικά συμπλέγματα και τις λεκάνες απορροής της περιοχής.

Εικόνα 6.17. Χλωριδικές περιοχές της Ελλάδας (Πηγή: Flora Hellenica)

Ακολουθώς, παρουσιάζονται τα κυριότερα χαρακτηριστικά της χλωρίδας της Περιφέρειας Θεσσαλίας ανά Π.Ε.

Π.Ε. Λάρισας

Στην περιοχή Μαυροβουνίου-Κάρλας, υφίσταται δασική χλωρίδα στα ανώτερα υψόμετρα του Μαυροβουνίου. Πρόκειται κυρίως για δρυοδάση (*Quercus confetra*), και σε υψηλότερες θέσεις δάση οξιάς *Fagus moesiaca*. Υπάρχουν επίσης δάση καστανιάς *Castanea sativa*, αλλά στο μεγαλύτερο μέρος τους αποτελούν εμβολιασμένους με τοπικές ποικιλίες καστανιώνες. Στα χαμηλά υψόμετρα εμφανίζονται αείφυλλα πλατύφυλλα με κύριο εκπρόσωπο το πουρνάρι *Quercus coccifera*, σε αρκετά υποβαθμισμένους θαμνώνες λόγω υπερβόσκησης. Σε αρκετά ρέματα της περιοχής, τα οποία ως επί το πλείστον είναι χειμαρρικού τύπου, επικρατούν τα πλατάνια *Platanus orientalis*, οι λεύκες *Populus*

tremula, τα σκλήθρα *Alnus glutinosa* και οι ιτιές *Salix caprea*. Στα πολύ χαμηλά υψόμετρα επικρατεί η φρυγανική χλωρίδα με κύριους εκπροσώπους τα *Cistus salvifolius*, *C. monspeliensis*, *Thymus capitatus*, *Ballota acetabulosa*, και *Sarcopoterium spinosum*. Στους δύο ταμιευτήρες που βρίσκονται σήμερα στην περιοχή της λίμνης Κάρλας επικρατεί ο οικοτόπος των καλαμιών *Phragmites australis*.

Στην περιοχή του Κάτω Ολύμπου εμφανίζεται σε χαμηλά υψόμετρα η διάπλαση των αειφύλλων πλατυφύλλων κυρίως αποτελούμενη από είδη δρυός, που ακολουθείται από εκτεταμένα δάση καστανιάς (*Castanea sativa*), ως επί το πλείστον καστανιώνες που απαρτίζονται από εμβολιασμένα από τοπικές ποικιλίες άτομα του φυσικού δάσους (άγρια υποκείμενα). Σχηματίζονται επίσης συστάδες μαύρης πεύκης (*Pinus nigra*). Σε μεγαλύτερα υψόμετρα εμφανίζεται η υβριδογενής ελάτη (*Abies borissi regis*) σε μίξη με την οξιά (*Fagus moesiaca*), ή σε αμιγείς συστάδες. Τα στενά του ποταμού ανάμεσα στον Κάτω Όλυμπο και την Κορακόπετρα σχηματίζουν την κοιλάδα Ροδιάς, όπου απαντώνται χαμηλή χλωρίδα, βοσκότοποι και ελαιώνες.

Η περιοχή της Όσσας περιλαμβάνει στα χαμηλότερα υψόμετρα μέχρι τα 300 m πληθώρα ειδών απαρτιζόμενη από αειφύλλα πλατυφύλλα και φυλλοβόλα αγγειόσπερμα με κυριότερους εκπροσώπους είδη κουμαριάς (*Arbutus* sp.), φυλικιού (*Phyllirea* Sp.), σφενδάμου (*Acer* Sp.), ρεϊκιού (*Erica* Sp.), δρυός (*Quercus* Sp.), φράξου (*Fraxinus* sp.), φτελιάς (*Ulmus* Sp.), κρυνιάς (*Cornus* Sp.) και φουντουκιάς (*Coryllus* Sp.).

Σε μεγαλύτερα υψόμετρα (300-500 m) κυριαρχεί η καστανιά (*Castanea sativa*), αποκλειστικά στη διαχειριστική μορφή των καστανιώνων, η οποία αναπτύσσεται σε συνύπαρξη με τη φλαμουριά (*Tilia* Sp.). Σε υψόμετρα από 500-650 m υφίσταται η ζώνη της δρυός με κυριότερους εκπροσώπους τα είδη *Quercus frainetto*, *Q. rubescens* και *Q. dellechampii*. Από τα 650-1600 m αρχικά απαντώνται δάση οξιάς (κυρίως *Fagus moesiaca*), ενώ από τα 1000-1450 m η οξιά σχηματίζει μικτά δάση με την υβριδογενή ελάτη (*Abies borissi regis*). Η ελάτη σχηματίζει και αμιγή δάση μέχρι τα 1600 m περίπου. Το ελατοδάσος βρισκόταν σε κακή κατάσταση και είχε υποχωρήσει σημαντικά τα τελευταία χρόνια, λόγω συνεχών και σημαντικών υπερκαρπώσεων και μόνο πρόσφατα έχει αρχίσει να αναλαμβάνει. Στην περιοχή 1600-1980 m άνω των δασο-ορίων υπάρχουν υπο-αλπικά λιβάδια με χλωρίδα της ένωσης *Astragalo-Daphnion*. Στους χείμαρρους και στις κοιλάδες που σχηματίζουν κατά θέσεις συναντώνται ο γαύρος (*Carpinus orientalis*), η σορβιά (*Sorbus* Sp.) και η υποκαστανιά (*Aesculus hippocastanum*) σπανιότερα. Σε υποβαθμισμένες χορτιβριθείς εκτάσεις επικρατεί η φτέρη (*Pteridium aquilinum*). Στην Όσσα απαντώνται επτά ενδημικά της ελληνικής χλωρίδας τα: *Ephedra major procera*, *Silene multicaulis genistifolia*, *Teucrium chamaedrys olympicum*, *Allium heldreichii*, *Cenaturea ossea*, *Viola anthois* και *Erobium absinthoides*. Στις παρυφές της Όσσας βρίσκεται το παραποτάμιο δάσος της Κοιλάδας Τεμπών. Πρόκειται για μία εκτεταμένη κοιλάδα του ποταμού Πηνειού με δασωμένες κλιτείες, παραποτάμιο δάσος που χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία του ανατολικού πλάτανου *Platanus orientalis*, και την ύπαρξη της διάπλασης των αειφύλλων πλατυφύλλων.

Η περιοχή των στενών Καλαμακίου περιλαμβάνει ένα τυπικό φαράγγι που διασχίζεται από τον Πηνειό ποταμό. Η χλωρίδα που παρατηρείται είναι τυπική παραμεσογειακών οικοσυστημάτων. Χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη ειδών ιτιάς *Salix alba*, σκλήθρου *Alnus glutinosa*, φτελιάς *Ulmus campestris*, λεύκης *Populus alba* (περιλαμβανομένων και υβριδίων *Populus*), λιγαριάς *Vitex agnus castus*, αρμυριθκιού *Tamarix* Sp., βάτων *Rubus* Sp. κ.ά. Υπάρχουν επίσης διάσπαρτα δέντρα πλατάνου *Platanus orientalis* και φράξου *Fraxinus angustifolia*. Η περιβάλλουσα περιοχή χρησιμοποιείται κυρίως ως βοσκότοπος.

Π.Ε. Μαγνησίας

Στην περιοχή του Πηλίου υπάρχει πολύ σημαντική βιοποικιλότητα και πληθώρα φυτοκοινωνιών. Στα χαμηλά υψόμετρα του Ν, ΝΑ Πηλίου κυριαρχεί η ζώνη Quercion ilicis-Adrachno-Quercetum ilicis που χαρακτηρίζεται από την παρουσία αειφύλλων πλατυφύλλων ειδών (μακκία) σε μίξη με χαρακτηριστικά είδη την αριά (*Q. ilex*), την κουμαριά (*Arbutus unedo*), τη γκορτσιά (*Pirus amygdaliformis*), το φυλίκι (*Phyllirea latifolia*), το ρέϊκι (*Erica verticillata*) και το πουρνάρι (*Quercus coccifera*). Επίσης, στις υπερκείμενες της πόλεως του Βόλου υπώρειες του Πηλίου σχηματίζεται ψευδομακία με κύρια είδη το κέδρο *Uniperus oxicedrus* και το πουρνάρι *Q. coccifera*. Στις χαμηλότερες νότιες περιοχές επικρατεί η φρυγανώδης χλωρίδα με κύριους εκπροσώπους τη λαδανιά (*Cistus salvifolius*), το ρέϊκι (*Erica verticillata*) και την αστιβή (*Sarcopoterium spinosum*). Στα Β, ΒΑ χαμηλά υψόμετρα η ζώνη αυτή αντικαθίσταται από την *Ostryo-Carpinion* με κύριους εκπροσώπους τον γαύρο και την οστριά. Σε μέσα υψόμετρα από 300-400 m νότια ως και 600-1000 m ανατολικά επικρατεί η ζώνη Quercion frainetto, όπου επικρατούν τα δάση δρυός στο βορρά με κύριο εκπρόσωπο την *Q. frainetto* και εκτενείς αμιγείς συστάδες καστανιάς *Castanea sativa* στα νότια και ανατολικά. Ιδιαίτερα η καστανιά χαρακτηρίζεται από υψηλά επίπεδα γενετικής ποικιλότητας (από τα μεγαλύτερα στην Ευρώπη) και από υψηλό παραγωγικό δυναμικό.

Στην ανώτερη ζώνη, από τα 1000 m νότια και τα 600 m βόρεια και ανατολικά επικρατεί η ζώνη Fagetalia με κυρίαρχο είδος την οξιά (*Fagus moesiaca*). Τα δάση οξιάς βρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση από πλευράς δομής και διατήρησης. Ο οικοτόπος χαρακτηρίζεται από την παρουσία ποωδών, όπως τα *Festuca drymeia*, *Silene multicaulis* και *Luzula sylvatica*. Το Πήλιο διατρέχεται από αρκετούς χειμάρρους και ρέματα, παροδικής ροής. Ωστόσο στις παρόχθιες περιοχές των χειμάρρων έχει αναπτυχθεί σημαντική βλάστηση αποτελούμενη κυρίως από πλατάνια *Platanus orientalis*, λεύκες *Populus tremula*, σκλήθρα *Alnus glutinosa* και ιτιές *Salix caprea*. Χαρακτηριστικά ενδημικά του Σπήλιου είναι τα *Alana Pella*, *Campanula incurve*, *Veronica urtifolia*, τα οποία είναι σπάνια και χαρακτηρίζονται ως απειλούμενα κατά IUCN. Πολύ σημαντικά ενδημικά είναι επίσης τα *Soldanella pelia* και *Diarthus haemnatocalyx*.

Π.Ε. Καρδίτσας

Χαρακτηριστική είναι επίσης η περιοχή της Λίμνης Πλαστήρα. Στην παροχή εμφανίζονται ως επί το πλείστον εκτεταμένες αμιγείς συστάδες της *Abies borisii regis* (υβριδογενής ελάτη). Επίσης εμφανίζονται συστάδες της δρυός *Quercus frainetto* με παράλληλη παρουσία των ειδών δρυός *Quercus pubescens*, *Q. cerris* και *Q. dellechampii*. Απαντώνται επίσης συστάδες της *Pinus nigra* Sp. *pallasiana* (μαύρη πεύκη), και κατά θέσεις η *Castanea sativa* (καστανιά). Στα δάση της περιοχής εμφανίζονται με ασυνεχή εξάπλωση είδη σφενδάμου (*Acer campestre*, *A. pseudoplatanus*), η οστριά (*Ostrya carpinifolia*) και ο γαύρος (*Carpinus betulus*). Σε υγρές θέσεις και κατά κύριο λόγο σε παραλίμνιες περιοχές εμφανίζεται ο *Platanus orientalis*, (πλατάνι) και η *Salix alba* (ιτιά). Η υποκαστανιά (*Aesculus hippocastanum*) και η αγριοτριανταφυλλιά (*Rosa arvensis*) αποτελούν δύο σχετικά σπάνια είδη της περιοχής με την τελευταία να βρίσκεται στον κατάλογο των απειλούμενων ειδών κατά IUCN (1993).

Στην ορεινή περιοχή των Αγράφων σε χαμηλότερα υψόμετρα κυριαρχούν τα δάση δρυός (*Quercus frainetto* και *Q. petraea*). Σε μεγαλύτερα υψόμετρα το κυρίαρχο είδος είναι η υβριδογενής ελάτη (*Abies borisii regis*). Σε διάκενα του δάσους εμφανίζονται λειμώνες της ορεινής υπερμεσογειακής ζώνης με κυρίαρχο είδος το *Nardus stricta*. Πάνω από τα δασοόρια στην κατώτερη αλπική ζώνη επικρατεί η *Festuca varia* και περιλαμβάνονται ακανθώδεις θάμνοι, ενώ στην ανώτερη επικρατούν τα *Luzula spicata* και

Nardus stricta. Εμφανίζονται επίσης ελώδεις εκτάσεις με *Blysmus compressus*, και οικότοποι βραχιδών σχηματισμών με πόες της φυτοκοινωνίας *Gallion degeni* και *Achillea pindicola*.

Π.Ε. Τρικάλων

Στην ορεινή περιοχή Κόζιακα, Περτουλίου, Ασπροποτάμου (όρη Κόζιακας, Μπουντούρα, Αυγό) κυριαρχεί η υβριδογενής ελάτη (*Abies alba* x *A. cephalonica* = *A. borisii regis*). Υπάρχουν επίσης δάση οξιάς (*Fagus moesiaca*), καθώς και περιορισμένα μεικτά δάση οξιάς - ελάτης, όπου η οξιά σε καλές ποιότητες τόπου εισχωρεί ως υπόροφος αρχικά σε συστάδες της πιο πρόσοπης ελάτης. Επίσης, υπάρχουν σε χαμηλότερα υψόμετρα αμιγείς συστάδες δρυός *Quercus cerris* και *Q. frainetto*. Εμφανίζονται επίσης εντός των συστάδων οι δρύες *Q. rubescens*, *Q. cerris*. Στην περιοχή απαντώνται και τεχνητές αναδασώσεις του υποείδους μαύρης πεύκης *Pinus nigra* Sp. *pallasiana*. Στην κατώτερη ζώνη της δρυός υπάρχουν πολλές υποβαθμισμένες από τη βόσκηση εκτάσεις που χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα στην εντατική κτηνοτροφία. Περιλαμβάνουν αραιούς θαμνώνες με κύριο εκπρόσωπο το πουρνάρι (*Quercus coccifera*). Η παρόχθια βλάστηση των ποταμών συνεχούς ροής χαρακτηρίζεται από συστάδες *Platanus orientalis* (πλατάνου), *Alnus glutinosa* (σκλήθρου) και ειδών ιτιάς με πλέον χαρακτηριστικά τα *Salix caprea*, *S. incana* και *S. alba*. Άλλοι οικότοποι που απαντώνται είναι οι ελώδεις περιοχές με *Blysmus compressus*, οι περιοχές με πόες της φυτοκοινωνίας *Gallion degeni* και ο οικότοπος με *Geranium aristatum*. Πάνω από τα δασο-όρια εμφανίζονται οι φυτοκοινωνίες των αλπικών (*Daphno-Festucetalia*) και υποαλπικών (*Junipero-Daphnion*) λιβαδιών. Στην ευρύτερη περιοχή της Πίνδου απαντώνται ενδημικά, σπάνια και απειλούμενα είδη φυτών. Ενδεικτικά αναφέρονται τα απειλούμενα και προστατευόμενα από διεθνείς συνθήκες και την ελληνική νομοθεσία *Thesium brachyphyllum*, *Barbarea sicula*, *Scutellaria rupestris*, *Pinguicula crystallina*, *Geranium humpertii*, *Lithospermum gaultheriorum* και *Allium heldreichii*.

Το σύμπλεγμα των Αντιχάσιων Όρεων και η ευρύτερη περιοχή νότια της Καλαμπάκας εμφανίζει δασώδεις λόφους και κοιλάδες. Η περιοχή εγγύς της Καλαμπάκας εμφανίζει δασώδεις λόφους με εντυπωσιακούς απότομους βράχους (Μετέωρα) και κοιλάδα με παραποτάμιο δάσος ανατολικού πλατάνου (*Platanus orientalis*). Το δάσος πλατάνου υλοτομείται. Η κατάστασή του θεωρείται καλή με τάση αργής υποβάθμισης. Η δασική έκταση των Αντιχάσιων καλύπτεται στα χαμηλά υψόμετρα από βλάστηση αιειφύλλων πλατυφύλλων σε περισσότερο δένδρωση παρά θαμνώδη μορφή. Απαντώνται επίσης ξηρά πυριτικά λιβάδια, δάση φυλλοβόλων πλατυφύλλων κυρίως δρυός με κυρίαρχο είδος τη *Quercus frainetto*, που συχνά αναμειγνύεται με *Q. cerris*, *Q. rubescens*, ή *Q. sessiliflora*. Σε υψόμετρα, μεγαλύτερα της ζώνης της δρυός, εμφανίζεται η οξιά (*Fagus moesiaca*) η οποία επίσης σχηματίζει συστάδες. Στις κοιλάδες εμφανίζονται πολύ υγρά παρόχθια δάση με κυρίαρχα είδη το πλατάνι (*Platanus orientalis*), την ιτιά (*Salix alba*), το σκλήθρο (*Alnus glutinosa*) και θάμνους. Το είδος *Anthemis cretica* Sp. *cretica* είναι ενδημικό των Βαλκανίων. Το γένος αυτό περιλαμβάνει επίσης το ενδημικό είδος *A. meteorica* το οποίο βρίσκεται στον Κατάλογο απειλούμενων ειδών της IUCN με τον χαρακτηρισμό "σπάνιο" και προστατεύονται από την Ελληνική Νομοθεσία (Προεδρικό Διάταγμα 67/81).

ΠΑΝΙΔΑ

Στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού του Ολύμπου έχουν καταγραφεί αρκετά προστατευόμενα είδη όπως το Αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra* - *balcanica*), το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), ο Γυπαετός (*Gypaetus*

barbatus), ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), το όρνιο (*Gyps fulvus*), ο μαυρόγυπας (*Aegipius monachus*), ο μαύρος δρυοκολάπτης (*Dryocopus martius*) και η χιονάδα (*Eremophila alpestris*).

Επίσης, το κικινέζι (*Falco naumanni*) είναι ένα παγκοσμίως απειλούμενο είδος μικρού αρπακτικού πουλιού, που τρέφεται κυρίως με ακρίδες και άλλα μεγάλα έντομα. Περιλαμβάνεται στο παράρτημα Ι της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Περί διατήρησης των αγρίων πτηνών». Το κικινέζι εξαρτάται αρκετά από τις ανθρώπινες δραστηριότητες εφόσον ζει και φωλιάζει σε χωριά ορισμένων αγροτικών περιοχών. Τέτοιοι οικισμοί βρίσκονται στις πεδινές εκτάσεις της νότιας και κεντρικής Θεσσαλίας και διατηρούν ακόμη παραδοσιακά αγροτικά κτίσματα, συνήθως πλινθόκτιστα, με σκεπές κατάλληλες για φώλιασμα και περιβάλλονται ή γειτονεύουν με καλλιεργούμενες εκτάσεις όπου το μικρό απειλούμενο γεράκι αναζητά την τροφή του (Hallmann 1995).

Στα παραποτάμια δάση του Πηνειού και των παραποτάμων του διατηρείται μια αξιόλογη πανίδα όπως είναι τα σαΐνια (*Accipiter brevipes*), μικρά μεταναστευτικά γεράκια που φωλιάζουν εκεί και θα εγκαταλείψουν την περιοχή αν καταστραφούν αυτά τα δάση. Επίσης οι σπάνιοι μαυροπελαργοί (*Ciconia nigra*) φωλιάζουν και τρέφονται εκεί. Τα δύο αυτά είδη προστατεύονται από το παράρτημα Ι της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ «Περί διατήρησης των αγρίων πτηνών». Άλλο αξιόλογο σπάνιο είδος πανίδας του οικοσυστήματος αυτού είναι η βίδρα (*Lutra lutra*), της οποίας οι τελευταίοι πληθυσμοί επιβιώνουν ακόμα στα καθαρότερα τμήματα των ποταμών αυτών. Εκτός από χώρο φωλιάσματος και διαβίωσης για πολλά είδη πανίδας οι στενές αυτές λωρίδες βλάστησης αποτελούν και διαδρόμους επικοινωνίας και εποίκισμού (*corridors*). Επιπλέον τα σπονδυλωτά αντιπροσωπεύονται από μεγάλη ποικιλία πουλιών (σποροφάγα, εντομοφάγα, παμφάγα, ημερόβια και νυχτόβια αρπακτικά) και θηλαστικών (χειρόπτερα, εντομοφάγα, φυτοφάγα, τρωκτικά και μικρά σαρκοφάγα) στην έκταση της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Επίσης υπάρχουν πολλά είδη τρωκτικών και αμφιβίων. Τέλος, σημειώνεται η ύπαρξη αρκετών μεταναστευτικών ειδών σε όλο τον ορεινό όγκο του Πηλίου.

Ειδικότερα, απαντώνται όσον αφορά στα θηλαστικά: Λύκος (*Canis lupus*)-τρωτό, Αλεπού (*Vulpes vulpes*)-τρωτό, Σκαντζόχοιρος (*Erinaceus concolor*), Τυφλοπόντικας, Λαγός (*Lepus europeus*), Μαυροποντικός (*Rattus rattus*), Πετροκούναβο (*Martes foina*), Ασβός (*Meles meles*), Νυφίτσα (*Mustela nivalis*), Αγριογούρουνο (*Sus scrofa*), Ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*)-τρωτό, Νυχτερίδες, Βίδρα (*Lutra lutra*)-τρωτό, Σκίουρος (*Sciurus vulgaris*). Όσον αφορά στα ερπετά και τα αμφίβια, απαντώνται τρία είδη Φρύνου (Φρύνος ο κοινός, Χωματόφρυνος, Πρασινόφρυνος), Γραικοχελώνα, Ονυχοχελώνα, τρία είδη Βατράχου, τέσσερα είδη σαύρας, και φίδια Δενδρογαλιά, Τυφλίτης, Σαΐτα, Οχιά και δύο είδη Νερόφιδου.

Επίσης, στην περιοχή ο ανασχηματισμός ενός μέρους της λίμνης Κάρλας έχει δημιουργήσει καταφύγιο για πολλά είδη ορνιθοπανίδας. Πιο συγκεκριμένα στην περιοχή εντοπίζονται αποικίες των ειδών *Ardea cinerea* (Σταχτοτσικνιάς), *Egretta garzetta* (Λευκοτσικνιάς), *Nycticorax nycticorax* (Νυχτοκόρακας) και *Ardeola ralloides* (Κρυπτοτσικνιάς), καθώς και φωλιές των ειδών *Plegadis falcinellus* (Χαλκόκοτα), *Platalea leucorodia* (Χουλιανομούτα), *Himantopus himantopus* (Καλαμοκανάς) (η μεγαλύτερη συγκέντρωση στην Ελλάδα, περισσότερα από 500 ζεύγη), *Haematopus ostralegus* (Στρειδοφάγος), *Glareola pratincola* (Νεροχελίδονο). Επιπλέον, τα είδη *Tachybaptus ruficollis* (Νανοβουτηχτάρι), *Podiceps cristatus* (Σκουροβουτηχτάρι) και *Podiceps nigricollis* (Μαυροβουτηχτάρι) φωλιάζουν σε σημαντικούς αριθμούς, μαζί με *Anas platyrhynchos* (Πρασινοκέφαλη), *Aythya nyroca* (Βαλτόπαπια), *Anas acuta* (Ψαλίδα), *Anas strepera* (Καπακλής), *Aythya ferina* (Γκισάρι) και *Tadorna tadorna* (Βαρβάρα). Άλλα σπάνια είδη περιλαμβάνουν τα *Buteo rufinus* (Αετογερακίνα), *Ardea purpurea* (Πορφυροτσικνιάς) και *Melanocorypha calandra* (Γαλιάντρα).

ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΠΟΤΑΜΟΥ ΠΗΝΕΙΟΥ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΟΤΑΜΙΩΝ ΔΑΣΩΝ ΤΟΥ

Στο μεγαλύτερο τμήμα του, το ποτάμι καλύπτεται από μεγάλα παρόχθια δάση με ιτιές, λεύκες, πλατάνια, σκλήθρα, σφενδάμια και πικροκαστανιές, ενώ λίγο πιο ψηλά αναπτύσσονται ελατοδάση και δρυοδάση. Τα παραποτάμια δάση που εκτείνονται λίγα χιλιόμετρα πριν τα Τέμπη μέχρι και τις εκβολές του, θεωρούνται από τα ομορφότερα της Ελλάδας. Τα πιο αξιόλογα φυτά που συναντά κανείς στις όχθες και στους λόφους γύρω από τον Πηνειό είναι η *Lysimachia atropurpurea*, ο λευκός κρίνος *Lilium candidum*, η *Putoria calabrica*, το *Sedum ceraea*, το *Damasonium alisma*, το *Sedum dasyphyllum*, το αγριόσκορδο *Allium heldreichii*, η καμπανούλα *Campanula thessala*, το υδρόφιλο *Spirodela polyrhiza*, η *Lactuca saligna*, η κενταύρια *Centaurea graeca ceccariniana*, ο *Cyperus michelianus pygmaeus*, η σιληνή *Silene ungeri*, ο *Petasites hybridus*, η *Cionura erecta*, η βιόλα *Viola odorata*, το κυκλάμινο *Cyclamen hederifolium*, η *Bassia hirsuta*, η *Potentilla micrantha* και οι ορχιδέες *Himantoglossum caprinum*, *Dactylorhiza saccifera*, *Anacamptis pyramidalis*, *Cephalanthera damasonium*, *C. longifolia* και *Ophrys apifera*.

Η ορνιθοπανίδα περιλαμβάνει δεκάδες είδη που διαδέχονται το ένα το άλλο ανάλογα με την περιοχή. Από τα αρπακτικά στα ψηλά και στα Τέμπη ζούνε φιδαιοί, μπούφοι, ξεφτέρια, βραχοκικινέζα, πετρίτες και σφηκιάρηδες, κοντά στις εκβολές υπάρχουν καλαμόκιρκοι, ενώ σε όλο το μήκος του συναντά κανείς κικινέζα, γερακίνες, αετογερακίνες, σαΐνια, λιβαδόκιρκους, βαλτόκιρκους, δεντρογέρακα, κ.ά. Στα χωράφια κοντά στο ποτάμι ζούνε λευκοί πελαργοί, σταχτοτσικνιάδες, αργυροτσικνιάδες, κάργιες και χαβαρόνια. Άλλα σημαντικά είδη του Πηνειού είναι οι νεροκότσυφες, οι δεντροτσιπανάκοι, οι βραχοτσιπανάκοι, οι σταχτοσουσουράδες, οι αλκύνες, οι κίσσες, τα σιρλοτσιχλόνια, οι κοκκινοκεφαλάδες, οι αετομάχοι, οι γαλιάντρες, οι κούκοι, οι σταρήθρες, τα αηδόνια, οι γαλαζοπαπαδίτσες, οι αιγίθαλοι, οι θαμνοτσιροβάκοι, οι μαυρομυγοχάφτες, οι κοκκοθραύστες, τα σκαρθάκια, τα λούγαλα, οι πετροτουρλίδες, οι χαλκοκουρούνες, οι μελισσοφάγοι, οι αμπελουργοί, οι στρειδοφάγοι και τα νεροχελιδόνια.

Από τα αμφίβια στον ποταμό ζουνε κοινοί τρίτωνες, σαλαμάνδρες, πρασινόφρυνοι, γραιοβάτραχοι, λιμνοβάτραχοι, δεντροβάτραχοι και κιτρινομπομπίνες ενώ η ερπετοπανίδα είναι μεγάλη και περιλαμβάνει βαλτοχελώνες, ποταμοχελώνες, μεσογειακές χελώνες, αβλέφαρους, κονάκια, κυρτοδάκτυλους, τρανόσαυρες, σαύρες της Ρούμελης, τοιχογουστέρες, σαΐτες, στεφανοφόρους, λαφιάτες, σαπίτες, νερόφιδα, λιμνόφιδα και οχιές. Οι βίδρες είναι κοινές σε όλο σχεδόν το ποτάμι, ενώ στα δάση στα ψηλά πριν την Καλαμπάκα, ζούνε αρκούδες, λύκοι, ζαρκάδια και αγριόγατοι. Άλλα θηλαστικά είναι οι αγριόχοιροι, οι αλεπούδες, οι ασβοί, τα κουνάβια, οι νυφίτσες, οι σκίουροι και οι δεντρομυωξοί.

Ο Πηνειός διακρίνεται για την εξαιρετικά πλούσια ιχθυοπανίδα του που περιλαμβάνει 29 είδη. Από αυτά ξεχωρίζουν ο γουλιανός (*Silurus glanis*), το θεσσαλόσιρκο (*Alburnus thessalicus*), η σαρδελομάνια (*Alosa fallax*), το χέλι (*Anguilla anguilla*), η μακεδονική μπριάνια (*Barbus macedonicus*), η πεταλούδα (*Carassius gibelio*), η τούρνα (*Esox lucius*), το αγκαθερό (*Gasterosteus gymnaeum*), ο φεροκωβιός (*Gobio ferreensis*), ο Θεσσαλογωβιός (*Knipowitschia thessala*), το μαυροτσιρώνι (*Pachychilon macedonicum*), η πέρκα (*Perca fluviatilis*), το βαβούκι (*Rhodeus meridionalis*), το μυλωνάκι (*Romanogobio elimeius*), το τσιρώνι (*Rutilus rutilus*), η χρυσοβελονίτσα (*Sabanejewia balcanica*), η μακεδονική βελονίτσα (*Cobitis vardarensis*), η ποταμοσαλιάρα (*Salapia fluviatilis*), η κοκκινοφτέρη (*Scardinius erythrophthalmus*), ο μακεδονικός ποταμοκέφαλος (*Squalius vardarensis*), το γλήνι (*Tinca tinca*) και η μαλαμίδα (*Vimba melanops*).

6.2.7 Περιοχές του Εθνικού Συστήματος Προστατευόμενων Περιοχών

ΓΕΝΙΚΑ

Σύμφωνα με την IUCN ως “προστατευόμενη περιοχή” ορίζεται: «Μια σαφώς οριοθετημένη γεωγραφική περιοχή, η οποία αναγνωρίζεται, αφιερώνεται και διαχειρίζεται, μέσω νομικών ή άλλων αποτελεσματικών μέσων, για την επίτευξη της μακροπρόθεσμης διατήρησης της φύσης με το σχετικό οικοσύστημα, τις υπηρεσίες και τις πολιτιστικές της αξίες».

Το βασικό νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος περιλαμβάνει το **N.1650/1986 «Για την προστασία του περιβάλλοντος»** όπως αυτός διαδοχικά τροποποιήθηκε από τους Νόμους:

- N.3010/2002 «Εναρμόνιση του Ν. 1650/1986 με τις Οδηγίες 97/11/ΕΕ και 96/61/ΕΕ, διαδικασία οριοθέτησης και ρυθμίσεις θεμάτων για τα υδατορέματα και άλλες διατάξεις».
- N.3536/2007 «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης».
- N. 3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».
- N. 4042/2012 «Ποινική προστασία του περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ – Πλαίσιο παραγωγής και διαχείρισης αποβλήτων – Ρύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής».
- N. 4685/2020 «Εκσυγχρονισμός περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενσωμάτωση στην ελληνική νομοθεσία των Οδηγιών 2018/844 και 2019/692 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και λοιπές διατάξεις».

Πλέον της νομοθεσίας που παρουσιάστηκε ανωτέρω, σε εθνικό επίπεδο, για την προστασία και διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος εφαρμόζεται η ακόλουθη νομοθεσία:

- ΠΔ 67/1988 «Περί Προστασίας της αυτοφυσούς χλωρίδας και άγριας πανίδας και καθορισμού διαδικασίας συντονισμού και ελέγχου της ερεύννης επ’ αυτών».

Σύμφωνα με το Άρθρο 5 (αντικατάσταση του Άρθρου 19 του Ν. 1650/1986) του Ν. 3937/2011 «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις» το **Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών** περιλαμβάνει:

1. **Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης** (Strict nature reserves),
2. **Περιοχές προστασίας της φύσης** (Nature reserves)
3. **Φυσικά πάρκα** (Natural parks), **Εθνικά πάρκα** (National parks) και **Περιφερειακά πάρκα** (Regional parks),
4. **Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών** (Habitat/species management areas). Διακρίνονται σε:
 - Ειδικές Ζώνες Διατήρησης – ΕΖΔ (Special Areas of Conservation)
 - Ζώνες Ειδικής Προστασίας – ΖΕΠ (Special Protection Areas)

- Καταφύγια Άγριας Ζωής – KAZ (Wildlife refuges)

5. Προστατευόμενα τοπία (Protected landscapes/seascapes) και Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί (Protected natural formations).

Αναλυτικότερα, σημειώνονται τα ακόλουθα:

- ❖ Οι **Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης** απαριθμούν **9 περιοχές**, 7 από τις οποίες οριοθετήθηκαν στο πλαίσιο κήρυξης Εθνικών Πάρκων και 2 στο πλαίσιο θεσμοθέτησης Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ).
- ❖ Οι **Περιοχές προστασίας της φύσης** απαριθμούν **24 περιοχές**, 17 από τις οποίες οριοθετήθηκαν στο πλαίσιο κήρυξης Εθνικών Πάρκων και 5 στο πλαίσιο θεσμοθέτησης Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ).
- ❖ Μέχρι σήμερα έχουν κηρυχθεί **17 Εθνικά Πάρκα**. Για 11 από αυτά έχουν καθοριστεί και περιφερειακές ζώνες προστασίας. Σημειώνεται ότι οι ήδη κηρυγμένοι εθνικοί δρυμοί και οι υγρότοποι διεθνούς σημασίας κατά τη Σύμβαση Ραμσάρ, χαρακτηρίζονται εθνικά πάρκα με Προεδρικό Διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού ΠΕΝ. Οι κηρυγμένοι Εθνικοί Δρυμοί απαριθμούν τους 10. Οι Εθνικοί Δρυμοί Πρεσπών, Βίκου-Αώου, Πίνδου, Οίτης και Σουνίου περιλαμβάνουν πυρήνες και περιφερειακές ζώνες, ενώ οι υπόλοιποι περιλαμβάνουν μόνο πυρήνες. Ορισμένοι από τους Εθνικούς Δρυμούς έχουν ήδη ενταχθεί σε Εθνικά Πάρκα. Η Ελλάδα έχει 10 υγροτόπους διεθνούς σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση Ραμσάρ, οι οποίοι ήδη έχουν ενταχθεί στο δίκτυο Natura 2000 και αποτελούν τμήματα Εθνικών Πάρκων.
- ❖ Όσον αφορά στην κατηγορία «**Περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών**», η μέχρι σήμερα κατάσταση έχει ως εξής:
 - ✓ Οι **Ειδικές Ζώνες Διατήρησης – ΕΖΔ** (Special Areas of Conservation) και οι **Ζώνες Ειδικής Προστασίας – ΖΕΠ** (Special Protection Areas) αποτελούν περιοχές του δικτύου **Natura**.
 - ✓ Επίσης, έως και τον Αύγουστο 2019, έχουν κηρυχθεί 603 περιοχές ως **Καταφύγια Άγριας Ζωής**.
- ❖ Όσον αφορά στην κατηγορία «**Προστατευόμενα τοπία και Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί**», η μέχρι σήμερα κατάσταση έχει ως εξής:
 - ✓ **Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί και Τοπία:** Έως σήμερα έχουν κηρυχθεί 2 περιοχές μέσω ΖΟΕ και στο Εθνικό Πάρκο Πρεσπών έχουν καθοριστεί 10 θέσεις με Προστατευόμενους Φυσικούς Σχηματισμούς και Τοπία ή στοιχεία τοπίων.
 - ✓ **Αισθητικά δάση:** Έχουν χαρακτηριστεί 19 περιοχές, με συνολική έκταση 32.056 εκτάρια.
 - ✓ **Διατηρητέα μνημεία της φύσης:** Σε αυτά περιλαμβάνονται μεμονωμένα δένδρα ή συστάδες δένδρων με ιδιαίτερη βοτανική, οικολογική, αισθητική ή ιστορική και πολιτισμική αξία. Στην ίδια κατηγορία ανήκουν επίσης εκτάσεις με σπουδαίο οικολογικό, παλαιοντολογικό, γεωμορφολογικό ή άλλο ενδιαφέρον. Η θεσμοθέτησή τους υλοποιήθηκε βάσει του δασικού κώδικα. Έχουν κηρυχθεί 51 Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, με συνολική έκταση 16.840 εκτάρια. Η πλειονότητα των μνημείων αυτών καταλαμβάνει ελάχιστα τετραγωνικά μέτρα.

- ✓ Σε σχέση με τα ήδη Κηρυγμένα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους δεν έχει εκδοθεί η σχετική απόφαση Υπουργού ΠΕΝ που θα ρυθμίζει τους όρους ένταξής τους στο Εθνικό Σύστημα Προστατευόμενων Περιοχών.

Μεγάλο μέρος των ανωτέρω περιοχών αποτελούν τμήματα του Δικτύου Natura 2000.

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΤΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

Η διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών γίνεται με βάση τα όσα ορίζονται στα άρθρα 15 και 17 του Ν.2742/1999, όπως αυτά τροποποιήθηκαν από το άρθρο 13 του Ν.3044/2002 και από το άρθρο 7 του Ν.3937/2011.

Τις προστατευόμενες περιοχές μπορούν να διαχειρίζονται Φορείς Διαχείρισης ή υφιστάμενες δημόσιες υπηρεσίες, ειδικές υπηρεσίες και ΝΠΔΔ ή φορείς που ορίζονται για το σκοπό αυτό με συμβάσεις διαχείρισης (Ν.2742/99).

Επιπλέον, σύμφωνα με την προσθήκη του άρθρου 17 του Ν.3937/2011 «με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση των Υπουργών Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης, ιδρύονται Διευθύνσεις Συντονισμού Προστατευόμενων Περιοχών σε επίπεδο Αποκεντρωμένης Διοίκησης με αρμοδιότητα την εποπτεία και διαχείριση των προστατευόμενων περιοχών που υπάγονται στη χωρική αρμοδιότητα των οικείων Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, το συντονισμό της φύλαξης από τα χωρικά αρμόδια σώματα ασφαλείας, καθώς και το σχεδιασμό και την εφαρμογή μέτρων και δράσεων διαχείρισης, έρευνας, προστασίας και ενημέρωσης. Οι Διευθύνσεις μπορούν να συνεπικουρούνται από συμβουλευτική επιτροπή που δεν αμείβεται και αποτελείται από επιστήμονες ακαδημαϊκών ή ερευνητικών ιδρυμάτων, ειδικούς σε γνωστικά αντικείμενα συναφή με το χαρακτήρα και τις οικολογικές απαιτήσεις των υπό διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, καθώς και εκπροσώπους περιβαλλοντικών οργανώσεων με αποδεδειγμένη εμπειρία, τεχνογνωσία και επιστημονική επάρκεια σε θέματα οικολογίας και διαχείρισης της βιοποικιλότητας».

Οι προστατευόμενες περιοχές διέπονται από κανονισμούς διοίκησης και λειτουργίας στους οποίους καθορίζονται τα αναγκαία μέτρα οργάνωσης και λειτουργίας των προστατευόμενων αντικειμένων και εξειδικεύονται οι γενικοί όροι και περιορισμοί άσκησης δραστηριοτήτων και εκτέλεσης έργων που καθορίζονται με το νομοθέτημα κήρυξης των περιοχών.

Επίσης καταρτίζονται πενταετή **Σχέδια Διαχείρισης** των προστατευόμενων περιοχών. Με τα σχέδια αυτά προσδιορίζονται, στο πλαίσιο των γενικότερων όρων και προϋποθέσεων, που τίθενται στα νομοθετήματα κήρυξης, οι κατευθύνσεις και οι προτεραιότητες για την εφαρμογή των έργων, δράσεων και μέτρων που απαιτούνται για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των κατά περίπτωση προστατευόμενων αντικειμένων. Τα Σχέδια Διαχείρισης συνοδεύονται από **Προγράμματα Δράσης**.

Μέχρι σήμερα, το διαχειριστικό σχήμα, που έχει επιλεγεί και λειτουργεί στις προστατευόμενες περιοχές αφορά στους «**Φορείς Διαχείρισης**». Τα Διοικητικά Συμβούλια των Φορέων Διαχείρισης απαρτίζονται από εκπροσώπους τοπικών κοινωνικών ομάδων, ερευνητές και εκπροσώπους Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ).

Με τον Ν. 3044/2002 ιδρύθηκαν 25 Φορείς Διαχείρισης για τη διαχείριση ισάριθμων προστατευόμενων περιοχών, που προστέθηκαν στις δύο περιοχές που είχαν ήδη κηρυχθεί ως προστατευόμενες, με βάση

τους Ν. 1650/1986 και 2742/1999: το Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Ζακύνθου και το Εθνικό Πάρκο Σχινιά – Μαραθώνα. Εν συνεχεία, με ΠΔ το 2009 συστάθηκε ο Φορέας Διαχείρισης του Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων, Κοιλιάδας Αχελώου, Αγράφων και Μετεώρων και τον Ιούνιο του 2012 ο Φορέας Διαχείρισης της περιοχής Προστασίας της Φύσης της λίμνης Καστοριάς.

Συνολικά, ο αριθμός των Φορέων Διαχείρισης που είχαν συσταθεί ως το πέρας του 2012 ανέρχεται σε 29, ενώ αυτών που είχαν συγκροτηθεί και λειτουργούσαν σε 28 (δεν λειτούργησε ο Φορέας Διαχείρισης της περιοχής Προστασίας της Φύσης της λίμνης Καστοριάς).

Σύμφωνα με τον πρόσφατο Ν. 4519/2018 «Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 25/20.02.2018), οι Φορείς Διαχείρισης (ΦΔ) της χώρας, ανέρχονται σε 36 (28 παλαιοί και 8 νέοι), οι οποίοι καλύπτουν όλες τις περιοχές Natura 2000 (πλην μίας, αυτή του όρους Άθως).

Με βάση τις νομοθετικές προβλέψεις, οι παλαιοί ΦΔ καλύπτουν το 65,6% των προστατευόμενων περιοχών, ενώ οι νέοι Φορείς θα καλύψουν το υπόλοιπο 34,2%. Συνολικά, σε καθεστώς προστασίας εντάσσεται το 99,8% των περιοχών, ενώ το 0,2% αφορά στη χερσαία περιοχή του Αγίου Όρους για την οποία υπάρχει πρόβλεψη, σε συνεργασία με το ΥΠΕΞ και την Ιερά Κοινότητα.

Σύμφωνα με τον Ν.4519/2018, οι 28 υφιστάμενοι Φορείς Διαχείρισης είναι οι ακόλουθοι:

- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Δέλτα Έβρου και Σαμοθράκης
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Δάσους Δαδιάς – Λευκίμμης – Σουφλίου
- Φορέας Διαχείρισης Λίμνης Κερκίνης
- Φορέας Διαχείρισης Λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου – Ακαρνανικών Ορέων
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Θερμαϊκού Κόλπου
- Φορέας Διαχείρισης Κορώνειας – Βόλβης – Χαλκιδικής
- **Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου- Βορείων Σποράδων**
- Φορέας Διαχείρισης Δέλτα Νέστου – Βιστωνίδας – Ισμαρίδας και Θάσου
- Φορέας Διαχείρισης Πάρνωνα, Μουστού, Μαινάλου και Μονεμβασίας
- Φορέας Διαχείρισης Λίμνης Παμβώτιδας Ιωαννίνων
- Φορέας Διαχείρισης Αμβρακικού Κόλπου – Λευκάδας
- Φορέας Διαχείρισης Υγροτόπων Κοτυχίου – Στροφυλιάς και Κυπαρισσιακού Κόλπου
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Πρεσπών
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Αίνου
- **Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Ολύμπου**
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Σαμαριάς – Δυτικής Κρήτης
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Παρνασσού
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Πάρνηθας

- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Δρυμού Οίτης, Κοιλιάδας Σπερχειού και Μαλιακού Κόλπου
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Καλαμά – Αχέροντα – Κέρκυρας
- Φορέας Διαχείρισης Χελμού - Βουραϊκού
- Φορέας Διαχείρισης Οροσειράς Ροδόπης
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Δωδεκανήσου
- **Φορέας Διαχείρισης Κάρλας – Μαυροβουνίου – Κεφαλόβρυσου Βελεστίνου – Δέλτα Πηνειού**
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Σχινιά – Μαραθώνα, Υμηττού και Νοτιοανατολικής Αττικής
- Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου
- **Φορέας Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων, Κοιλιάδας Αχελώου, Αγράφων και Μετεώρων**

Οι 8 νέοι Φορείς Διαχείρισης που δημιουργούνται με βάση το Ν. 4519/2018 (ΦΕΚ Α' 25/2018) είναι οι εξής:

- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Βόρα – Πάικου – Βερμίου
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Δυτικής Μακεδονίας
- Φορέας Διαχείρισης Κορινθιακού Κόλπου
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Εύβοιας
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Νότιας Πελοποννήσου – Κυθήρων
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κυκλάδων
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Βορείου Αιγαίου
- Φορέας Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών Κεντρικής και Ανατολικής Κρήτης

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΠΟΛΥΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Οι **Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης** εισήχθησαν ως κατηγορία προστατευόμενων περιοχών με τον Ν. 1650/86. Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν. 3937/2011, ως περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης (Strict nature reserves) χαρακτηρίζονται εκτάσεις με εξαιρετικά ευαίσθητα οικοσυστήματα, ενδιαιτήματα σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της αυτοφυούς χλωρίδας ή άγριας πανίδας ή εκτάσεις που έχουν σημαίνουσα θέση στον κύκλο ζωής σπάνιων ή απειλούμενων με εξαφάνιση ειδών της άγριας πανίδας.

Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης μπορεί να καθορίζονται εντός Περιοχών Προστασίας της Φύσης, εντός Φυσικών Πάρκων και εντός Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ). Στην τελευταία περίπτωση, χαρακτηρίζονται με την πράξη καθορισμού της ΖΟΕ (άρθρο 29 του Ν. 1337/1983, ΦΕΚ Α' 33/1983).

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, δεν εντοπίζονται περιοχές χαρακτηρισμένες ως Περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ

Οι **Περιοχές Προστασίας της Φύσης** εισήχθησαν ως κατηγορία προστατευόμενων περιοχών με τον Ν. 1650/1986 (άρθρα 18 και 19). Στο άρθρο 5 του Νόμου 3937/2011 προβλέπεται ότι: «Ως *Περιοχές Προστασίας της Φύσης (Nature reserves)* χαρακτηρίζονται εκτάσεις μεγάλης οικολογικής ή βιολογικής αξίας. Στις περιοχές αυτές προστατεύεται το φυσικό περιβάλλον από κάθε δραστηριότητα ή επέμβαση που μπορεί να μεταβάλει ή να αλλοιώσει τη φυσική κατάσταση, σύνθεση ή εξέλιξή του. Κατ' εξαίρεση, επιτρέπονται, σύμφωνα με τις ειδικότερες ρυθμίσεις του οικείου Σχεδίου Διαχείρισης, η εκτέλεση εργασιών που κρίνονται αναγκαίες για τη μη αλλοίωση εκείνων των χαρακτηριστικών που διασφαλίζουν τη διατήρηση των προστατευτέων αντικειμένων, επιστημονικών ερευνών και η άσκηση ήπιων ασχολιών και δραστηριοτήτων, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τους σκοπούς προστασίας».

Περιοχές Προστασίας της Φύσης μπορεί να καθορίζονται εντός των Φυσικών Πάρκων. Έως τον Αύγουστο 2019 έχουν χαρακτηριστεί ο υγρότοπος και η ακτή Ψαλιδίου Κω, η Λίμνη Καστοριάς και ο Κυπαρισσιακός Κόλπος και η ευρύτερη περιοχή, περιοχές Προστασίας της Φύσης εντός των Εθνικών Πάρκων Ζακύνθου, Σχινιά-Μαραθώνα, Τζουμέρκων και Θαλάσσιου Πάρκου Βορείων Σποράδων. Επίσης, Περιοχές Προστασίας της Φύσης μπορεί να περιλαμβάνονται σε Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου (ΖΟΕ) και χαρακτηρίζονται με την πράξη καθορισμού της ΖΟΕ (άρθρο 29 του Ν. 1337/1983 ΦΕΚ Α' 33).

Πίνακας 6-12: Περιοχές Προστασίας της Φύσης Ελλάδας

Περιοχές Προστασίας της Φύσης	ΦΕΚ
Υγρότοπος Δύστου Εύβοιας (Περιοχή 2)	ΠΔ, ΦΕΚ 60/Δ/08.02.1990 (ΖΟΕ)
Όρος Κέρκη και όρος Καρβούνι Σάμου (Περιοχή Β)	ΠΔ, ΦΕΚ 100/Δ/27.02.1995 (ΖΟΕ)
Υγρότοπος Ψαχνών στην Εύβοια (Περιοχή 1 - Πυρήνας υγροβιότοπου)	ΠΔ, ΦΕΚ 642/Δ/09.10.1989 (ΖΟΕ)
Περιοχή Δήμων Άργους και Μήδειας (Περιοχές 5 και 5α)	ΠΔ, ΦΕΚ 396/08.06.1999 (ΖΟΕ)
Δήμος Σταγείρου Ακάνθου (ΖΠΦΠ 1 και ΖΠΦΠ 2)	ΠΔ, ΦΕΚ 326/Δ/26.04.2002 (ΖΟΕ)
Ζώνες Α2, Α3, Ια, Ιβ, Π1, Π2, Π3, Υ και Υ' Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Ζακύνθου	ΠΔ, ΦΕΚ 906/22.12.1999
Ζώνες Α1, Α2, Α3, Α4 και Α5 Εθνικού Πάρκου Σχινιά – Μαραθώνα	ΠΔ, ΦΕΚ 395/Δ/03.07.2000
Υγρότοπος και ακτή Ψαλιδίου Δήμου Κω (Ζώνες ΠΠΦ1 και ΠΠΦ2)	ΠΔ, ΦΕΚ 571/Δ/06.07.2006
Περιοχή Α (Ζώνες Α1, Α2, Α3, Α4, Α5, Α6, Α7) Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Βορείων Σποράδων	ΠΔ (ΦΕΚ 519/Δ/28-05-1992) ΚΥΑ 23537/06-05-2003 (ΦΕΚ 621/Δ/19-06-2003)
Ζώνες ΙΑ, ΙΒ, ΙΓ και ΙΔ Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων - Περιστερίου και χαράδρας Αράχθου (*)	ΠΔ, ΦΕΚ 49/Δ/12.02.2009
Λίμνη Καστοριάς	ΠΔ, ΦΕΚ 226/Τ.Α.Α.Π./19.06.2012
Κυπαρισσιακός Κόλπος και ευρύτερη περιοχή	ΠΔ, ΦΕΚ 391/Δ/3.10.2018, διόρθωση σφάλματος με ΦΕΚ 414/Δ/12.10.2018

(*) Με το Νόμο 4519/2018 «Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις» άλλαξε η ονομασία του Εθνικού Πάρκου σε «Εθνικό Πάρκο Τζουμέρκων, κοιλάδας Αχελώου, Αγράφων και Μετεώρων» καθώς και τα όρια αρμοδιότητάς του.

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, εντοπίζονται περιοχές χαρακτηρισμένες ως Περιοχές Προστασίας της Φύσης και πιο συγκεκριμένα σχεδόν όλη η ζώνη ΙΓ και ΙΔ του Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων - Περιστερίου και χαράδρας Αράχθου (πλέον Εθνικό Πάρκο Τζουμέρκων, κοιλάδας Αχελώου, Αγράφων και Μετεώρων) καθώς και επτά (7) ζώνες (Ζώνες Α1,Α2,Α3,Α4, Α5, Α6, Α7) που περιλαμβάνονται μέσα στα όρια του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Βορείων Σποράδων.

ΦΥΣΙΚΑ, ΕΘΝΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΑΡΚΑ

Σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011, ως **Φυσικά Πάρκα (Natural parks)** χαρακτηρίζονται χερσαίες, υδάτινες ή μεικτού χαρακτήρα περιοχές, εφόσον παρουσιάζουν ιδιαίτερη αξία και ενδιαφέρον λόγω της ποιότητας και ποικιλίας των φυσικών και πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών, ιδίως βιολογικών, οικολογικών, γεωλογικών, γεωμορφολογικών και αισθητικών και παράλληλα προσφέρουν σημαντικές δυνατότητες για ανάπτυξη δραστηριοτήτων που εναρμονίζονται με την προστασία της φύσης και του τοπίου.

Τα φυσικά πάρκα διακρίνονται σε εθνικά και περιφερειακά και είναι δυνατόν να περιλαμβάνουν προστατευόμενες περιοχές Απόλυτης Προστασίας της Φύσης, περιοχές Προστασίας της Φύσης, περιοχές Προστασίας Οικοτόπων και Ειδών καθώς και Προστατευόμενα Τοπία & Προστατευόμενους Φυσικούς Σχηματισμούς.

Όταν το φυσικό πάρκο ή μεγάλο τμήμα του καταλαμβάνει θαλάσσια ή δασική περιοχή ή όταν περιλαμβάνει μεγάλης σημασίας γεωτόπους, μπορεί να ονομάζεται ειδικότερα θαλάσσιο πάρκο, εθνικός ή περιφερειακός δρυμός ή γεωπάρκο, αντίστοιχα.

Εθνικοί Δρυμοί

Οι Εθνικοί Δρυμοί περιλαμβάνουν εκτάσεις, στις περισσότερες από τις οποίες κυριαρχεί ο δασικός χαρακτήρας, με ιδιαίτερο οικολογικό και επιστημονικό ενδιαφέρον. Έχουν κηρυχθεί **10 Εθνικοί Δρυμοί** βάσει του Ν. 996/1971 που αποτελεί μέρος του Ν. 86/1969 «Περί Δασικού Κώδικος». Σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011, «Οι εθνικοί δρυμοί που έχουν κηρυχθεί κατά το άρθρο 78 του Ν.Δ. 86/1969 (ΦΕΚ 7 Α'), όπως αντικαταστάθηκε από το άρθρο 3 του Ν.Δ. 996/1971 (ΦΕΚ 192 Α'), χαρακτηρίζονται εθνικά πάρκα με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής».

Πίνακας 6-13: Εθνικοί Δρυμοί Ελλάδας

Εθνικοί Δρυμοί	Εμβαδόν ΦΕΚ (εκτάρια)	ΦΕΚ
Εθνικός Δρυμός Πάρνηθας	3.812	ΒΔ 644/1961 ΦΕΚ 155/Α/1961
Εθνικός Δρυμός Σουνίου	3.500	ΠΔ 182/1974 ΦΕΚ 80/Α/1974
Εθνικός Δρυμός Πίνδου	6.927	ΒΔ 487/1966 ΦΕΚ 120/Α/1966
Εθνικός Δρυμός Οίτης	7.210	ΒΔ 218/1966 ΦΕΚ 56/Α/1966
Εθνικός Δρυμός Πρεσπών	19.470	ΠΔ 46/1974 ΦΕΚ 19/Α/1974
Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου	12.600	ΠΔ 213/1973 ΦΕΚ 198/Α/1973
Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς	4.850	ΒΔ 731/1962, ΦΕΚ 200/Α/1962 ΒΔ 74/1964, ΦΕΚ 33/Α/1964
Εθνικός Δρυμός Παρνασσού	3.513	ΒΔ 25.07.1938, ΦΕΚ 286/Α/38

Εθνικοί Δρυμοί	Εμβαδόν ΦΕΚ (εκτάρια)	ΦΕΚ
		ΒΔ 23.12.1939, ΦΕΚ 1/Α/1939
Εθνικός Δρυμός Αίνου	2.862	ΒΔ 776/1962 ΦΕΚ 199/Α/1962
Εθνικός Δρυμός Ολύμπου	3.988	ΒΔ 09.06.1938 ΦΕΚ 248/Α/1938

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, εντοπίζεται περιοχή χαρακτηρισμένη ως Εθνικός Δρυμός και συγκεκριμένα τμήμα του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου.

Εθνικά Πάρκα

Σύμφωνα με την παράγραφο 2α του άρθρου 46 του Ν.4685/2020 το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 19 του Ν. 1650/1986, ως **Εθνικά Πάρκα**, χερσαία, θαλάσσια ή μικτού χαρακτήρα, χαρακτηρίζονται οι μεγάλες σε έκταση φυσικές ή ημιφυσικές περιοχές στις οποίες λαμβάνουν χώρα οικολογικές λειτουργίες ευρείας κλίμακας με χαρακτηριστικά είδη και τύπους φυσικών οικοτόπων κοινοτικής σημασίας ή/και ελληνικού ενδιαφέροντος, τα οποία χρήζουν προστασίας και διατήρησης.

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, εντοπίζονται τα Εθνικά Πάρκα που παρουσιάζονται στον ακόλουθο Πίνακα.

Πίνακας 6-14: Εθνικά Πάρκα Περιφέρειας Θεσσαλίας

Εθνικά Πάρκα	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ/ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ	ΦΕΚ
Εθνικό Πάρκο Τζουμέρκων - Περιστερίου και χαράδρας Αράχθου (*)	Ηπείρου/Ιωαννίνων-Άρτας Θεσσαλίας/Τρικάλων	Απόφαση 35633, ΦΕΚ 911/Δ/13.10.2006
Εθνικό Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου Βορείων Σποράδων (Ε.Θ.Π.Α.Β.Σ.)	Θεσσαλίας/Σποράδες	ΠΔ (ΦΕΚ-519/Δ/1992) Αποφ.23537 (ΦΕΚ-621/Δ/2003)
Εθνικό Πάρκο Βόρειας Πίνδου (**)	Ηπείρου/Ιωαννίνων Δυτ.Μακεδονίας/Γρεβενών Θεσσαλίας/Τρικάλων	Αποφ.23069 (ΦΕΚ-639/Δ/2005)
Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης (Ε.Π.Ο.Ρ.)		Απόφαση 40379/09, ΦΕΚ 445 Δ'

(*) Με το Νόμο 4519/2018 «Φορείς Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών και άλλες διατάξεις» άλλαξε η ονομασία του Εθνικού Πάρκου σε «Εθνικό Πάρκο Τζουμέρκων, κοιλάδας Αχελώου, Αγράφων και Μετεώρων» καθώς και τα όρια αρμοδιότητάς του.

(**) Μόνο μία πάρα πολύ μικρή έκταση στα σύνορα της Π.Ε. Τρικάλων με την Π.Ε. Γρεβενών περιλαμβάνεται εντός των ορίων του Εθνικού Πάρκου Βόρειας Πίνδου.

Περιφερειακά Πάρκα

Σύμφωνα με τον Νόμο 3937/2011 ως **Περιφερειακά Πάρκα** «χαρακτηρίζονται περιοχές που είτε λόγω της θέσης τους είτε λόγω της οικολογικής σπουδαιότητάς τους θεωρούνται σημαντικές σε περιφερειακό επίπεδο». Έως τώρα, έχει χαρακτηριστεί με Προεδρικό Διάταγμα **μία περιοχή ως Περιφερειακό Πάρκο.**

Πίνακας 6-15: Περιφερειακά Πάρκα Ελλάδας

Περιφερειακά Πάρκα	Εμβαδόν ΦΕΚ (εκτάρια)	ΦΕΚ
Περιφερειακό Πάρκο υγροτόπου Βουρκάρι Μεγάρων (Ν. Αττικής)		ΠΔ, ΦΕΚ 72/ Α.Α.Π./31.03.2017

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, δεν εντοπίζονται περιοχές χαρακτηρισμένες ως Περιφερειακά Πάρκα.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΔΙΚΤΥΟΥ NATURA 2000

Το Δίκτυο Natura 2000 ιδρύθηκε με σκοπό τη διατήρηση και προστασία ορισμένων φυσικών οικοτόπων, αυτοφυών ειδών χλωρίδας και άγριων ειδών πανίδας. Εκτείνεται σε όλα τα Κράτη Μέλη και αποτελείται από δύο τύπους περιοχών:

- Τους **Τόπους Κοινοτικής Σημασίας (ΤΚΣ, ή Sites of Community Interest, SCI)**, στους οποίους απαντούν τύποι οικοτόπων του Παραρτήματος I ή/και είδη φυτών και ζώων του Παραρτήματος II της **Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ** για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας.
- Τις **Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ, ή Special Protection Areas, SPA)**, για την Οрниθοπανίδα, όπως ορίζονται στην **Οδηγία 2009/147/ΕΚ** περί της διατηρήσεων των άγριων πτηνών.

Όσον αφορά στους **ΤΚΣ**, κάθε Κράτος Μέλος **προτείνει** έναν κατάλογο τόπων όπου απαντώνται φυσικοί οικότοποι και άγρια ζωικά και φυτικά είδη. Βάσει των εθνικών καταλόγων και σε συμφωνία με καθένα από τα Κράτη Μέλη, η Επιτροπή εκδίδει **κατάλογο Τόπων Κοινοτικής Σημασίας** για κάθε μία από τις επτά βιογεωγραφικές περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (αλπική, ατλαντική, αρκτική, ηπειρωτική, μακρονησιακή, μεσογειακή και παννονιακή). Σήμερα σε ισχύ βρίσκεται ο **14^{ος} ενημερωμένος σχετικός κατάλογος** που δημοσιεύτηκε με την **2021/159/ΕΕ Απόφαση** της Επιτροπής, της 21^{ης} Ιανουαρίου 2021 “σχετικά με την έγκριση του δέκατου τέταρτου ενημερωμένου καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας για την μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή”.

Όταν καθοριστεί ένας ΤΚΣ, το οικείο Κράτος Μέλος ορίζει τον εν λόγω τόπο ως **Ειδική Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ)** το ταχύτερο δυνατόν και, το αργότερο, μέσα σε μια εξαετία, καθορίζοντας τις προτεραιότητες σε συνάρτηση με τη σημασία των τόπων για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, ενός τύπου φυσικών οικοτόπων του Παραρτήματος I ή ενός είδους του Παραρτήματος II και για τη συνεκτικότητα του Natura 2000, καθώς και σε συνάρτηση με τους κινδύνους υποβάθμισης ή καταστροφής που επηρεάζουν τους εν λόγω τόπους.

Με βάση και τους ορισμούς της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ **Ειδική Ζώνη Διατήρησης** είναι ο Τόπος Κοινοτικής Σημασίας ορισμένος από τα Κράτη Μέλη μέσω κανονιστικής, διοικητικής ή/και συμβατικής πράξης, στον οποίο **εφαρμόζονται τα μέτρα διατήρησης** που απαιτούνται για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των φυσικών οικοτόπων ή/και των πληθυσμών των ειδών για τα οποία ορίστηκε ο τόπος.

Οι **Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ)**, μετά τον χαρακτηρισμό τους από τα Κράτη Μέλη, εντάσσονται αυτόματα στο Δίκτυο Natura 2000, και η διαχείρισή τους ακολουθεί τις διατάξεις του άρθρου 4 της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ (όπως ισχύει) και τις διατάξεις του άρθρου 6 της Οδηγίας 92/43/ΕΚ.

Η Εθνική Νομοθεσία εναρμονίστηκε με τις Οδηγίες 92/43/ΕΟΚ και 79/409/ΕΟΚ (καθώς και τις τροποποιήσεις αυτών) με τα ακόλουθα νομοθετήματα:

- ΚΥΑ 414985/1985 (ΦΕΚ 757/Β/1985) “Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας”
- ΚΥΑ 366599/1996 (ΦΕΚ 1188/Β/1996) “Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας σε συμμόρφωση προς την Οδηγία 91/224/ΕΟΚ της Επιτροπής για την τροποποίηση της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ του Συμβουλίου περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών”
- ΚΥΑ 294283/1998 (ΦΕΚ 68/Β/1998) “Μέτρα διαχείρισης της άγριας πτηνοπανίδας, σε συμμόρφωση με τις Οδηγίες 94/24/ΕΚ του Συμβουλίου και 91/244/ΕΟΚ 97/49/ΕΚ της Επιτροπής”
- ΚΥΑ 33318/3028/1998 (ΦΕΚ 1289/Β/1998) “Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων (ενδιαιτημάτων), της άγριας πανίδας και της αυτοφυούς χλωρίδας”
- ΚΥΑ 87578/703/07 (ΦΕΚ 581/Β/2007) “Τροποποίηση της υπ’ αριθμ. 414985/29.11.1985 Κοινής Υπουργικής Απόφασης (ΦΕΚ 757/Β/1985) όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει”
- ΚΥΑ 14849/853/Ε 103 (ΦΕΚ 645/Β/2008) “Τροποποίηση των υπ’ αριθμ. 33318/3028/1998 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β’ 1289) και υπ’ αριθμ. 29459/1510/2005 κοινών υπουργικών αποφάσεων (Β’ 992), σε συμμόρφωση με διατάξεις της Οδηγίας 2006/105 του Συμβουλίου της 20^{ης} Νοεμβρίου 2006 της Ευρωπαϊκής Ένωσης”
- ΚΥΑ 37338/1807/Ε.103 (ΦΕΚ 1495/Β/2010) “Καθορισμός μέτρων και διαδικασιών για τη διατήρηση της άγριας ορνιθοπανίδας και των οικοτόπων/ενδιαιτημάτων της, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, «Περί διατηρήσεως των άγριων πτηνών», του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 2ας Απριλίου 1979, όπως κωδικοποιήθηκε με την Οδηγία 2009/147/ΕΚ”
- Ν. 3937 (ΦΕΚ 60/Α/2011) «Διατήρηση της βιοποικιλότητας και άλλες διατάξεις».

Σύμφωνα με τον Νόμο 3937/2011 (άρθρο 5 παρ. 4.2) οι περιοχές της Ελληνικής Επικράτειας που έχουν ταξινομηθεί ως **ΖΕΠ** βάσει του άρθρου 4 της Οδηγίας 2009/147/ΕΚ και περιλαμβάνονται στα Παραρτήματα Β’ και Γ’ του άρθρου 14 της ΚΥΑ 37338/1807/Ε.103/01.09.2010 αποτελούν μέρος του Δικτύου Natura 2000. Με ΚΥΑ ο κατάλογος αυτός μπορεί να συμπληρώνεται με νέες ΖΕΠ, σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 4 της ΚΥΑ 37338/1807/Ε.103/01.09.2010 ΦΕΚ 1495/Β/2010).

Σύμφωνα με τον Νόμο 3937/2011 (άρθρο 5 παρ. 4.1) οι περιοχές που περιέχονται στον κατάλογο των **ΤΚΣ**, ο οποίος περιλαμβάνεται στο Παράρτημα 1 της Απόφασης 2006/613/ΕΚ της Επιτροπής χαρακτηρίζονται ως **ΕΖΔ**.

Με την ΚΥΑ 50743/11.12.2017 (ΦΕΚ 4432/Β/15.12.2017), εγκρίθηκε η αναθεώρηση του εθνικού καταλόγου των περιοχών του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000. Σύμφωνα με τον εν λόγω αναθεωρημένο εθνικό καταλογο, σε αυτόν περιλαμβάνονται συνολικά 446 περιοχές, εκ των οποίων:

- 32 περιοχές, αποτελούν νέες περιοχές και αφορούν σε ΖΕΠ (εντάσσονται αυτόματα στο Δίκτυο Natura 2000) και σε προτεινόμενους ΤΚΣ – πΤΚΣ (για την ενσωμάτωσή τους στο Δίκτυο Natura

2000 θα πρέπει να προηγηθεί έγκριση από βιογεωγραφικό σεμινάριο και η απόφαση θα ληφθεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο) και

- 63 περιοχές, αποτελούν περιοχές του Δικτύου Natura 2000, των οποίων τροποποιήθηκαν τα όριά τους.

Οι περιοχές του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 που εντοπίζονται των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας παρουσιάζονται στον Πίνακα που ακολουθεί. Σημειώνεται επίσης ότι στον εν λόγω Πίνακα αναφέρονται τόσο οι περιοχές του Ευρωπαϊκού Οικολογικού Δικτύου Natura 2000 που βρίσκονται εξ ολοκλήρου μέσα στα γεωγραφικά όρια της Θεσσαλίας όσο και αυτές που μόνο τμήμα τους περιλαμβάνεται εντός των γεωγραφικών ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Πίνακας 6-16: Περιοχές Δικτύου Natura 2000 Περιφέρειας Θεσσαλίας και στα όρια με όμορες Περιφέρειες

α/α	Κωδικός	Κατηγορία	Ονομασία Τόπου	Έκταση (ha)
Π.Ε. ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ				
1	GR 1410001	ΕΖΔ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΛΙΜΝΗΣ ΤΑΥΡΩΠΟΥ	2982,05
2	GR 1410002	ΕΖΔ	ΑΓΡΑΦΑ	9753,02
Π.Ε. ΛΑΡΙΣΑΣ				
3	GR 1420001	ΕΖΔ	ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΣ – ΚΑΛΛΙΠΕΥΚΗ	12437,76
4	GR 1420003	ΕΖΔ	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΟΣΣΑΣ	19580,19
5	GR 1420004	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΚΑΡΛΑ – ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ – ΚΕΦΑΛΟΒΡΥΣΟ ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ – ΝΕΟΧΩΡΙ	47050,5
6	GR 1420005	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΑΙΣΘΗΤΙΚΟ ΔΑΣΟΣ ΚΟΙΛΑΔΑΣ ΤΕΜΠΩΝ	1335,87
7	GR 1420006	ΖΕΠ	«ΟΡΟΣ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙ»	37126,92
8	GR 1420007	ΖΕΠ	«ΟΡΟΣ ΟΣΣΑ»	24125,98
9	GR 1420008	ΖΕΠ	«ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΣ – ΟΡΟΣ ΓΟΔΑΜΑΝΙ – ΚΟΙΛΑΔΑ ΡΟΔΙΑΣ»	24572,05
10	GR 1420009	ΖΕΠ	«ΣΤΕΝΑ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ & ΟΡΗ ΖΑΡΚΟΥ»	4169,49
11	GR 1420010	ΕΖΔ	ΣΤΕΝΑ ΚΑΛΑΜΑΚΙΟΥ	474,19
12	GR 1420011	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΘΕΣΣΑΛΙΚΟΥ ΚΑΜΠΟΥ	95596,12
13	GR 1420012	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΦΑΡΣΑΛΩΝ	4928,54
14	GR 1420013	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΥΡΝΑΒΟΥ	9476,99
15	GR 1420014	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	7369,38
16	GR 1420015	ΖΕΠ	ΔΕΛΤΑ ΠΗΝΕΙΟΥ	3359,16
Π.Ε. ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ				
17	GR1430001	ΕΖΔ - πΤΚΣ	ΟΡΟΣ ΠΗΛΙΟ ΚΑΙ ΠΑΡΑΚΤΙΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΖΩΝΗ - ΣΠΗΛΑΙΑ ΜΑΛΑΚΙ ΚΑΙ ΣΚΕΠΟΝΙ	31469,16
18	GR1430002	ΕΖΔ	ΚΟΥΡΙ ΑΛΜΥΡΟΥ - ΑΓΙΟΣ ΣΕΡΑΦΕΙΜ	100,23
19	GR1430003	ΕΖΔ	ΣΚΙΑΘΟΣ: ΚΟΥΚΟΥΝΑΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ	88,82
20	GR1430004	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΕΘΝΙΚΟ ΘΑΛΑΣΣΙΟ ΠΑΡΚΟ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ – ΒΟΡΕΙΩΝ ΣΠΟΡΑΔΩΝ, ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΣΚΟΠΕΛΟΣ	249145,6
21	GR1430005	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΑ ΚΥΡΑ ΠΑΝΑΓΙΑ, ΠΙΠΕΡΙ, ΨΑΘΟΥΡΑ ΚΑΙ ΓΥΡΩ ΝΗΣΙΔΕΣ ΑΓΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, ΝΗΣΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ, ΛΕΧΟΥΣΑ, ΓΑΪΔΟΥΡΟΝΗΣΙΑ	12967,39
22	GR1430006	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΟΘΡΥΣ, ΒΟΥΝΑ ΓΚΟΥΡΑΣ ΚΑΙ ΦΑΡΑΓΓΙ ΠΑΛΑΙΟΚΕΡΑΣΙΑΣ	31079,47
23	GR1430007	ΖΕΠ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΩΝ ΠΡΩΗΝ ΛΙΜΝΗΣ ΚΑΡΛΑΣ	12416,33
24	GR1430008	ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΠΗΛΙΟ	36193,78
25	GR1430009	ΖΕΠ	ΝΗΣΙΔΕΣ ΑΣΠΡΟΝΗΣΟΣ, ΑΡΓΚΟΣ, ΜΑΡΑΓΚΟΣ, ΡΕΠΙ, ΤΣΟΥΓΚΡΙΑ, ΤΣΟΥΓΚΡΙΑΚΙ ΚΑΙ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗ ΝΗΣΩΝ ΣΚΙΑΘΟΥ ΚΑΙ ΣΚΟΠΕΛΟΥ	20480
Π.Ε. ΤΡΙΚΑΛΩΝ				

α/α	Κωδικός	Κατηγορία	Ονομασία Τόπου	Έκταση (ha)
26	GR1440001	ΕΖΔ	ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΣ	20094,1
27	GR1440002	ΕΖΔ	ΚΕΡΚΕΤΙΟ ΟΡΟΣ (ΚΟΖΙΑΚΑΣ)	50431,17
28	GR1440003	ΕΖΔ - ΠΤΚΣ	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΑ - ΣΠΗΛΑΙΟ ΜΕΛΙΣΣΟΤΡΥΠΑ	61001,02
29	GR1440004	ΖΕΠ	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ ΚΑΙ ΜΕΤΕΩΡΑ	72047,1
30	GR1440006	ΖΕΠ	ΚΟΡΥΦΕΣ ΟΡΟΥΣ ΚΟΖΙΑΚΑ	19726,47
ΠΕΡΙΟΧΕΣ NATURA ΠΟΥ ΣΥΝΟΡΕΥΟΥΝ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΙΑ				
Π.Ε. ΠΙΕΡΙΑΣ				
31	GR1250001	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΟΛΥΜΠΟΣ	19139,59
32	GR1250003	ΕΖΔ	ΟΡΟΣ ΤΙΤΑΡΟΣ	5325,05
Π.Ε. ΑΡΤΑΣ				
33	GR2110002	ΕΖΔ	ΟΡΗ ΑΘΑΜΑΝΩΝ (ΝΕΡΑΙΔΑ)	18695,33
34	GR2110006	ΖΕΠ	ΚΟΙΛΑΔΑ ΑΧΕΛΩΟΥ ΚΑΙ ΟΡΗ ΒΑΛΤΟΥ	46737,83
Π.Ε. ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ				
35	GR2130006	ΕΖΔ	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΤΣΟΒΟΥ (ΑΝΗΛΙΟ - ΚΑΤΑΡΑ)	7328,82
36	GR2130007	ΕΖΔ - ΖΕΠ	ΟΡΟΣ ΛΑΚΜΟΣ (ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ)	20123,52
37	GR2130013	ΖΕΠ	ΕΥΡΥΤΕΡΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΑΘΑΜΑΝΙΚΩΝ ΟΡΕΩΝ	65236,53
Π.Ε. ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ				
38	GR2430002	ΖΕΠ	ΟΡΗ ΑΓΡΑΦΑ	39061,6

ΚΑΤΑΦΥΓΙΑ ΑΓΡΙΑΣ ΖΩΗΣ

Τα Καταφύγια Άγριας Ζωής περιλαμβάνονται στις προστατευόμενες περιοχές του Ν. 3937/2011.

Σύμφωνα με την παράγραφο 2β του άρθρου 46 του Ν.4685/2020 το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 19 του Ν. 1650/1986, ως Καταφύγια Άγριας Ζωής χαρακτηρίζονται περιοχές (χερσαίες, υγροτοπικές, θαλάσσιες ή μικτού χαρακτήρα) που αξιολογούνται ως κατάλληλες για την ανάπτυξη πληθυσμών της άγριας πανίδας και χλωρίδας ή ως βιότοποι αναπαραγωγής, διατροφής, διαχείμασης ειδών της άγριας πανίδας, ή ως περιοχές αναπαραγωγής ψαριών και συγκέντρωσης γόνου.

Ως καταφύγια άγριας ζωής μπορούν να χαρακτηρίζονται και οι οικολογικοί διάδρομοι μεταξύ άλλων κατηγοριών προστατευόμενων περιοχών. Για το χαρακτηρισμό μιας περιοχής ως καταφυγίου άγριας ζωής εκδίδεται απόφαση του Γενικού Γραμματέα της οικείας Αποκεντρωμένης Διοίκησης, με βάση ειδική έκθεση που τεκμηριώνει την οικολογική ή άλλη φυσική αξία της περιοχής.

Έως και τον Αύγουστο 2019, έχουν κηρυχθεί **603 περιοχές** ως Καταφύγια Άγριας Ζωής.

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, εντοπίζονται εξήντα δύο (62) περιοχές χαρακτηρισμένες ως Καταφύγια Άγριας Ζωής (βλέπε παρακάτω Πίνακα).

Πίνακας 6-17:: Καταφύγια Άγριας Ζωής Περιφέρειας Θεσσαλίας

Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΕΚ/ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
1	K162	Ανήλιο	779/16-6-76	Θεσσαλίας
2	K165	Σιόποτο-Δούλος- Παλιάμπελα (Κοκκινοπηλός-Καλύβια)	599/30-4-76	Θεσσαλίας
3	K167	Μπίμπα- Σάπκα- Βάρνα- Αγριδιά- Βίγλα-Λιβάδι	277/Β/95	Θεσσαλίας
4	K168	Δόβρα-Βάλτα	499/28-5-80	Θεσσαλίας Δυτικής Μακεδονίας
5	K176	Μαγκούτα-Αλωνάκι-Καραμάνο	277/11-4-95	Θεσσαλίας
6	K178	Καλλιθέα-Λόφος-Κοκκινογής-λαβάδι-Δολίχη	639/30-7-97	Θεσσαλίας
7	K187	Ασπρόπετρα-Αηλία(Καλλιτεύκης)	925/29-12-89	Θεσσαλίας
8	K189	Βαρικό-Καλύβια (Πόρων)	561/23-9-85	Θεσσαλίας Κεντρικής Μακεδονίας
9	K190	Δημόσιο Δάσος Κάτω Ολύμπου (Παντελεήμονα-Σκοτίνας)	485/23-7-84	Θεσσαλίας Κεντρικής Μακεδονίας
10	K194	Κρανέα-Λουτρό-Βαλανίδα	639/30-7-97	Θεσσαλίας
11	K195	Ρουσιανή-Κανατσιόλα	713/Β/79	Θεσσαλίας
12	K197	Τσαϊρα-Γκόλιανη (Ραψάνης)	859/7-12-84	Θεσσαλίας
13	K199	Τσουκά Καραλί-Βελόνι (Κρανιάς	321/Β/81	Θεσσαλίας Δυτ.Μακεδονίας
14	K201	Καρυά-Συκαμινέα (Ελασσόνας)	589/15-7-97	Θεσσαλίας
15	K206	Αγιονέριο-Ευαγγελισμός- Παλαιόκαστρο	648/7-8-91	Θεσσαλίας
16	K207	Δέλτα Πηνειού (Στομίου)	319/22-5-84	Θεσσαλίας
17	K214	Κοτρώνι Γερακαρίου	464/7-8-91	Θεσσαλίας
18	K215	Στεφανόβουνο-Δομενικό-Λευκή	1888/1-7-97	Θεσσαλίας
19	K216	Βερδικούσα-Πραιτώριο-Συκέα	277/11-4-95	Θεσσαλίας
20	K218	Καναλάκι (Καστρακίου- Βλαχάβας)	741/5-8-80	Θεσσαλίας
21	K220	Αρκουδόρεμα-Πλαστήρας (Σπαθάδων	349/31-5-81	Θεσσαλίας
22	K221	Έλατος-Σεκάρες (Στεφανίου)	698/25-5-76	Θεσσαλίας
23	K222	Σβόρος-Πετρομαγούλα («Ελληνοκάστρου»-Λιοπράσου)	418/8-7-85	Θεσσαλίας
24	K226	Δασόκτημα Πολυδενδρίου	599/3-4-76	Θεσσαλίας
25	K227	Κούτσουρο (Τζακούτα-Μνήματα- Κατάφυτου-Ανθούσας)	522/21-7-86	Θεσσαλίας
26	K230	Δασιά Πλατάνια (Σκήτης- Αμυγδαλής-Ποταμιάς)	599/14-4-76	Θεσσαλίας
27	K241	Σωτήρας-Κάστρο Τιτανίου (Μεταμόρφωσης)	511/6-8-92	Θεσσαλίας
28	K243	Δάσος Ι. Μ. Φλαμπουρίου (Κεραμιδίου)	354/12-6-90	Θεσσαλίας
29	K245	Μαυροβούνι (Αγναντερής- Λάρισας)	2708/10-7-87	Θεσσαλίας
30	K261	Λογγιές (Καταφυγίου)	183/13-4-83	Θεσσαλίας
31	K279	Δημ. Δάσος Αγράφων-Καμάρια	698/21-9-82	Θεσσαλίας Στ.Ελλάδας
32	K283	Π. Πλάτανος-Αμπέλια Κωφών (Κοκκωτών-Πλατάνου-Κωφών)	240/Β/19-5-87	Θεσσαλίας
33	K284	Μάρτσα-Κοκκινόβρυση (Κλειστού)	708/Β/80	Θεσσαλίας Στ.Ελλάδας

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο “LIMANI CENTER” - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546.27Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – [http : www.lever.gr](http://www.lever.gr)

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα -Τηλ.: +30 210 95 80 000 - +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΕΚ/ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
34	K287	Μπεσιώτη-Μέγδοβα- Λαχανόραμα (Μαυρομάτας)	376/Β/81	Θεσσαλίας Στ.Ελλάδας
35	K288	Παληοκαϊτσα-Θερμάκια (Μακρυρράχης)	1602/Β/81	Θεσσαλίας Στ.Ελλάδας
36	K294	Βαθύ Γκρέκι (Κοκκωτών-Ι. Μ. Ξένιας- Βρύναινας)	240/19-5-87	Θεσσαλίας
37	K295	Αν. Κλιτύς-Όρος Τυμφρηστού (Πιτσιωτών- Νεοχωρίου-Μαυρίλου-Μερκάδας)	834/25-6-76	Θεσσαλίας Στ.Ελλάδας
38	K297	Γκράντζια (Πτελεού-Σούρπης)	409/4-5-85	Θεσσαλίας
39	K299	Φαρδίκολη-Περία-Αγ. Βλάσιος (Βρύναινας-Αγ. Ιωάννου)	920/31-12-84	Θεσσαλίας
40	K882	Ορφανός Δήμου Οιχαλίας	930/Β/19-07-01 Τροποποίηση	Θεσσαλίας
41	K885	Έλος Σούρπης Δήμων Αλμυρού και Σούρπης	850/Β/04-07-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
42	K886	Λειχούρα Δήμου Πτελεού	850/Β/04-07-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
43	K887	Βαθυρρέματος-Παλιοκαρυάς- Στουρναρείκων Δήμου Πινδαίων	1069/Β/13-08-01 Τροποποίηση	Θεσσαλίας
44	K890	Κουκουναριές Δήμου Σκιάθου	994/Β/31-07-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
45	K930	Ξηροβούνι Δήμου Ταμασίου	1164/Β/25-6- 2008 Ίδρυση	Θεσσαλίας
46	K615	Λιθόστρωτο-Καψάλα (Λυγαριάς- Αργυρουπουλείου)	729/Β/98	Θεσσαλίας
47	K616	Σταυραετοφωλιά-Βυθός- Μνημείο (Μεσοχωρίου Τυρνάβου)	729/Β/98	Θεσσαλίας
48	K617	Κλαδαριές-Τρυπημένο- Μαγούλα-Σαμάρι (Δαμασίου Τυρνάβου)	729/Β/98	Θεσσαλίας
49	K621	Τσούκα Σάκκα-Ασπρόρεμα	405/Β/96	Θεσσαλίας Στ. Ελλάδα
50	K711	Κεχριά Δήμου Σκιάθου	994/Β/31-07-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
51	K717	Μητρούνα-Ολυμπάκος-Παπαμαγούλα Δημοτικών Διαμερισμάτων Παλαιοκάστρου- Κεφαλόβρυσου-Κρανέας των Δήμων Ελασσόνας-Αντιχασίων	961/Β/26-07-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
52	K736	Χολόρεμα Κουρί Δήμου Αλμυρού	850/Β/04-07-01 Τροποποίηση	Θεσσαλίας
53	K755	Νησί Νιάγκα λίμνης Πλαστήρα Δήμου Ιτάμου	702/Β/06-06-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
54	K756	Δημοτικά Διαμερίσματα Καρυάς, Κουμπουριανών Δήμου Αργιθέας και Κοινότητα Αθαμάνων	702/Β/06-06-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
55	K782	Διάσελο Δήμου Αλοννήσου	904/Β/16-07-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
56	K813	Ζερέλια Δήμου Αλμυρού	850/Β/04-07-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
57	K835	Πολυνερίου-Μαυροφύλλου Δήμου Πινδαίων και Κοινότητας Μαυροφύλλου	930/Β/19-07-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας
58	K839	Δ.Δ.Αργιθέας και Θερινού Δ.Αργιθέας	671/Β/01-06-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας

Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΕΚ/ ΑΠΟΦΑΣΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
59	K846	Αγ. Δημήτριος-Ίταμος των Δήμων Μηλετών, Αφετών, Μουρεσίου	995/Β/31-07-01 Τροποποίηση	Θεσσαλίας
60	K853	Σαρακηνός, Καλιακούδα, Παναγιάς, Πουρνάρι, Ελατόρεμα Κοινότητα Μακρινίτσας	995/Β/31-07-01 Τροποποίηση	Θεσσαλίας
61	K869	Παλούκι Δήμου Σκοπέλου	994/Β/31-07-01 Τροποποίηση	Θεσσαλίας
62	K881	Ανάβρα Κοινότητα Ανάβρας	850/Β/04-07-01 Ίδρυση	Θεσσαλίας

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΤΟΠΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Τα Προστατευόμενα Τοπία και Φυσικοί Σχηματισμοί εισήχθησαν ως κατηγορία προστατευόμενων περιοχών με τον Ν. 1650/1986.

Σύμφωνα με την παράγραφο 2γ του άρθρου 46 του Ν.4685/2020 το οποίο αντικατέστησε το άρθρο 19 του Ν. 1650/1986, ως Προστατευόμενα Τοπία και Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί χαρακτηρίζονται, αντιστοίχως, λειτουργικά τμήματα της φύσης ή μεμονωμένα δημιουργήματά της (περιοχές ή στοιχεία σημειακού χαρακτήρα), που έχουν ιδιαίτερη οικολογική, γεωλογική ή γεωμορφολογική αξία ή συμβάλλουν στη διατήρηση των φυσικών διεργασιών και στην προστασία φυσικών πόρων, όπως δέντρα, συστάδες δέντρων και θάμνων, θαλάσσια προστατευτική βλάστηση, παρόχθια και παράκτια βλάστηση, φυσικοί φράχτες, καταρράκτες, πηγές, φαράγγια, θίνες, ύφαλοι, σπηλιές, βράχοι, απολιθωμένα δάση, δέντρα ή τμήματά τους, παλαιοντολογικά ευρήματα, κοραλλιογενείς γεωμορφολογικοί σχηματισμοί και γεώτοποι. Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί που έχουν μνημειακό χαρακτήρα, χαρακτηρίζονται ειδικότερα ως **διατηρητέα μνημεία της φύσης** (Protected natural monuments).

Σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011, στα προστατευόμενα τοπία μπορεί να δίνονται με βάση τα κύρια χαρακτηριστικά τους, ειδικότερες ονομασίες, όπως αισθητικό δάσος, γεωπάрко, τοπίο άγριας φύσης, τοπίο αγροτικό, αστικό. Ως προστατευόμενα στοιχεία του τοπίου χαρακτηρίζονται τμήματα ή συστατικά στοιχεία του τοπίου που έχουν ιδιαίτερη οικολογική, αισθητική ή πολιτισμική αξία ή συμβάλλουν στην προστασία φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους, όπως αλσύλια, παραδοσιακές καλλιέργειες, αγροικίες, μονοπάτια, πέτρινοι φράχτες, ξερολιθιές και αναβαθμίδες, κρήνες. Στα προστατευόμενα τοπία περιλαμβάνονται οι ακόλουθες υποκατηγορίες:

- Αισθητικά Δάση
- Γεωπάρκα
- Τοπία άγριας φύσης
- Τοπία αγροτικά
- Τοπία αστικά
- Περιαστικά Δάση
- Προστατευτικά Δάση
- Κηρυγμένα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) του Ν. 1465/1950

ΤΟΠΙΑ ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΥ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΛΛΟΥΣ (ΤΙΦΚ)

Όσον αφορά στα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ), στο πλαίσιο της παρούσας Μελέτης εξετάστηκαν τα ακόλουθα:

- ✓ Τα ΤΙΦΚ, που προέκυψαν από του ερευνητικό πρόγραμμα του ΥΠΕΧΩΔΕ (1995) με θέμα «Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων προστασίας Τοπίων Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους» και παραθέτονται στη «Βάση Δεδομένων για την Ελληνική Φύση – ΦΙΛΟΤΗΣ» του ΕΜΠ. Στην εν λόγω βάση δεδομένων, έχουν προστεθεί και νεότερα ΤΙΦΚ τα οποία δεν είχαν εντοπισθεί από το πρόγραμμα «Οριοθέτηση και Καθορισμός Μέτρων προστασίας των ΤΙΦΚ».
- ✓ Τα ΤΙΦΚ που προέκυψαν από τον Ν. 1465/1950, ο οποίος συμπληρώνει τον Ν. 5351/1932 «Περί αρχαιοτήτων». Πρόκειται για εκτάσεις που περιλαμβάνουν σημαντικό τμήμα φυσικού περιβάλλοντος με αξιόλογη αισθητική αξία, η οποία χρήζει προστασίας και διατήρησης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και όπου επιβάλλονται διάφοροι περιορισμοί και απαγορεύσεις στις ανθρωπογενείς δραστηριότητες, μεταξύ των οποίων ο έλεγχος και ο περιορισμός της δόμησης, η θέσπιση ειδικών μορφολογικών στοιχείων στα κτίρια και στις διάφορες κατασκευές κ.λπ. Η αρμοδιότητα για τα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους (ΤΙΦΚ) περιήλθε από το Υπουργείο Πολιτισμού, στη Διεύθυνση Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού του ΥΠΕΧΩΔΕ (νυν ΥΠΕΝ), βάσει του ΠΔ 161/1984 (ΦΕΚ 54 Α').

ΑΙΣΘΗΤΙΚΑ ΔΑΣΗ

Τα **Αισθητικά Δάση** έχουν θεσμοθετηθεί βάσει της δασικής νομοθεσίας και περιλαμβάνουν τοπία με ιδιαίτερο αισθητικό και οικολογικό ενδιαφέρον, που έχουν σκοπό εκτός από την προστασία της φύσης να δώσουν την ευκαιρία στο κοινό να γνωρίσει και να απολαύσει το φυσικό περιβάλλον με διάφορες δραστηριότητες αναψυχής. Σύμφωνα με τον Ν. 3937/2011 (άρθρο 5), τοπία που έχουν κηρυχθεί ως αισθητικά δάση, εντάσσονται στα προστατευόμενα τοπία του εν λόγω Νόμου.

Στην Ελλάδα ως Αισθητικά Δάση έχουν χαρακτηριστεί **19 περιοχές**, με συνολική έκταση 32.577 εκτάρια. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική χερσαία έκταση των Αισθητικών Δασών αντιστοιχεί στο 0,24% της έκτασης της χώρας. Το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 9,8 εκτάρια.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΤΙΚΑ ΔΑΣΗ

Τα **Προστατευτικά Δάση** χαρακτηρίζονται ως τέτοια βάσει των άρθρων 69 και 70 του Ν.Δ. 86/1969 όπως τροποποιήθηκαν από το άρθρο 4 του Ν. 3208/2003 όσα συμβάλλουν στην προστασία του εδάφους, πηγών, ρευμάτων, οδών, μνημείων και αστικών περιοχών

Από τις παραπάνω κατηγορίες θεσμοθετημένων Προστατευόμενων Τοπίων και Φυσικών Σχηματισμών, στην **Περιφέρεια Θεσσαλίας εντοπίζονται Αισθητικά Δάση, Προστατευόμενα Δάση, Διατηρητέα Μνημεία της Φύσης, ΤΙΦΚ και Οικότοποι Προτεραιότητας** του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, όπως παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 6-18: Προστατευόμενα Τοπία και Φυσικοί Σχηματισμοί Περιφέρειας Θεσσαλίας

A/A	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΕΚ	ΠΕΡ.ΕΝΟΤΗΤΑ	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
Α. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΑ ΤΟΠΙΑ				
1	Δάση Νήσου Σκιάθου	248/Δ/1977	Μαγνησίας	Αισθητικό Δάσος
2	Δρυοδάσος Κουρί-Αλμυρού Μαγνησίας	99/Α/1980	Μαγνησίας	Αισθητικό Δάσος
3	Δάσος Φαρσάλων Λάρισας	103/Δ/1977	Λάρισας	Αισθητικό Δάσος
4	Δασικό Σύμπλεγμα Όσσας Λάρισας	175/Δ/1977, 160/Α/1985	Λάρισας	Αισθητικό Δάσος
5	Δάσος Κοιλάδας Τεμπών	31/ΤΑ/1974	Λάρισας	Αισθητικό Δάσος
6	Δάσος Αγ. Γεωργίου – Καραϊσκάκη Καρδίτσας	31/ΤΑ/1974	Καρδίτσας	Αισθητικό Δάσος
7	Δάσος Λόφων Κάστρου και Αηλιά Τρικάλων	609/Δ/1979	Τρικάλων	Αισθητικό Δάσος
8	Αμπελάκια	855/Β/1974	Λάρισας	ΤΙΦΚ
9	Κοιλάδα Τεμπών	648/Β/25.11.68	Λάρισας	ΤΙΦΚ
10	Σπήλαια στις τοποθεσίες «Καλιούρα» και «Γκορτσιά» Κοινότητας Αετοράχης Ελασσόνας	936/Β/22.11.71	Λάρισας	ΤΙΦΚ
11	Τμήματα των οικισμών Μακρυνίτσα, Ζαγορά, Αγ. Λαυρέντιος, Δράκεια και Βυζίτσα Πηλίου	352/Β/31.5.67	Μαγνησίας	ΤΙΦΚ
12	Παραλία του οικισμού Χόρτου	352/Β/31.5.67	Μαγνησίας	ΤΙΦΚ
13	Όρμος Κουκουναριές Σκιάθου	352/Β/31.5.67	Μαγνησίας	ΤΙΦΚ
14	Τρίκερι	352/Β/31.5.67	Μαγνησίας	ΤΙΦΚ
15	Τσαγκαράδα	352/Β/31.5.67	Μαγνησίας	ΤΙΦΚ
16	Όρος Πήλιο	652/Β/15.6.76	Μαγνησίας	ΤΙΦΚ
17	Νησί Μπούρτζι στη Σκιάθο	237/Β/29.4.83	Μαγνησίας	ΤΙΦΚ
18	Οικισμός Σκόπελου	763/Β/10.8.1977	Μαγνησίας	ΤΙΦΚ
19	Πύλη Τρικάλων - Ναός Πόρτα Παναγιάς, περιοχές Μονής Δοσίκου και τοξωτή γέφυρα Πορταϊκού	352/Β/31.5.67	Τρικάλων	ΤΙΦΚ
20	Περιοχή Μετεώρων και ο οικισμός Καστράκι Καλαμπάκας	352/Β/31.5.67	Τρικάλων	ΤΙΦΚ
Β. ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΟΙ ΦΥΣΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ				
1	Νησίδα Πιπέρι Β. Σποράδων	121/Δ/1980	Μαγνησίας	Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης
2	Φτελιά της Αηδόνας Καλαμπάκας	173/Β/1981	Τρικάλων	Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης
3	1120 Εκτάσεις θαλάσσιας βλάστησης με <i>Posidonia (Posidonia oceanicae)</i>	645/Β/11-4-2008	Μαγνησίας/Λά ρισας	Οικότοπος Προτεραιότητας
4	1150 Παράκτιες λιμνοθάλασσες	645/Β/11-4-2008	Μαγνησίας	Οικότοπος Προτεραιότητας
5	2270 Θίνες με δάση από <i>Pinus pinea</i> και/ή <i>Pinus pinaster</i>	645/Β/11-4-2008	Μαγνησίας	Οικότοπος Προτεραιότητας
6	3170 Μεσογειακά εποχιακά τέλματα	645/Β/11-4-2008	Μαγνησίας	Οικότοπος Προτεραιότητας
7	6110 Παρόχθιοι ασβεστούχοι ή βασεόφιλοι λειμώνες από <i>Alyso-Sedion albi</i>	645/Β/11-4-2008	Λάρισας	Οικότοπος Προτεραιότητας

A/A	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΕΚ	ΠΕΡ.ΕΝΟΤΗΤΑ	ΥΠΟΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
8	6220 Ψευδοστέπα με αγροστώδη και μονοετή φυτά από <i>Thero-Brachypodietea</i>	645/B/11-4-2008	Τρικάλων/ Λάρισας/ Μαγνησίας	Οικότοπος Προτεραιότητας
9	6230 Χλωώδεις διαπλάσεις με <i>Nardus</i> , ποικίλων ειδών, σε πυριτιούχα υποστρώματα των ορεινών ζωνών (και των υποορεινών ζωνών της ηπειρωτικής Ευρώπης)	645/B/11-4-2008	Τρικάλων/Λάρι σας	Οικότοπος Προτεραιότητας
10	9180 Δάση σε πλαγιές, λιθώνες ή χαράδρες από <i>Tilio-Acerion</i>	645/B/11-4-2008	Λάρισας	Οικότοπος Προτεραιότητας
11	9530 (Υπο) μεσογειακά πευκοδάση με ενδημικά μαυρόπευκα	645/B/11-4-2008	Τρικάλων/Λάρι σας	Οικότοπος Προτεραιότητας
12	9560 Ενδημικά δάση με <i>Juniperus spp.</i>	645/B/11-4-2008	Τρικάλων	Οικότοπος Προτεραιότητας

Παρακάτω παρατίθενται τα Προστατευτικά Δάση που εντοπίζονται εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Πίνακας 6-19: Προστατευτικά Δάση Περιφέρειας Θεσσαλίας

Προστατευτικά Δάση	Αποφάσεις	ΦΕΚ
Δημόσιο δάσος στη θέση Καρυόρεμα περιφέρειας Δ.Δ. Μολόχας, πρώην Δήμου (νυν Δ.Ε.) Καλλιφωνίου Καρδίτσας	380/06	112/13-02-0
Τμήμα της συστάδας 2α του δημοσίου δάσους Παλαιοκαρυάς στη δασική θέση Νεράκια Γκρόπας Δ.Δ. παλαιοκαρυάς πρώην Δήμου Πύλης Τρικάλων	7022/06	528/Δ/22-0
Δασική θέση Νεράκια Γκρόπας Δ.Δ. Παλαιοκαρυάς πρώην Δήμου Πύλης Τρικάλων	7013/06	532/Δ/23-0
Μπιντιβή Τσούκα Δ.Δ. Στρουναραϊκών πρώην Δήμου Πινδέων Τρικάλων	7015/06	535/Δ/26-0
Προφήτης Ηλίας Δ.Δ. Στρουναραϊκών πρώην Δήμου Πινδέων Τρικάλων	7018/06	535/Δ/26-0
Κακόρεμα Δ.Δ. Στρουναραϊκών πρώην Δήμου Πινδέων Τρικάλων	7017/06	535/Δ/26-0
Κορδάτο - Καραμπίνα Δ.Δ. Καλογριανής πρώην Δήμου Κλεινοβού Τρικάλων	7020/06	538/Δ/29-0
Δημόσιο δάσος στο Δ.Δ. Γλυκομηλιάς πρώην Δήμου Κλεινοβού Τρικάλων	7021/06	538/Δ/29-0
Παλαιοκόπρι Δ.Δ. Στουραραϊκών πρώην Δήμου Πινδέων Τρικάλων	7016/06	538/Δ/29-0
Ψηλό Γώγου Δ.Δ. Στουραραϊκών πρώην Δήμου Πινδέων Τρικάλων	7014/06	543/Δ/30-0
Δασική θέση «Λιβιάδια» πρώην Δήμου Πύλης Τρικάλων	7019/06	718/Δ/04-0
Δημόσιο δάσος Μεταξοχωρίου βορειοδυτικό τμήμα του Δ.Δ. Μεταξοχωρίου Δ. Αγιάς Λάρισας	1842/06	535/Δ/26-0
Τμήμα του Δημοσίου δάσους Σωτηρίτσας στο νότιο τμήμα του Δ.Δ. Μελιβοίας Δ. Αγιάς Λάρισας	2455/06	539/Δ/29-0
Δημοτικό δάσος Αγιάς στο βορειοδυτικό τμήμα του Δ.Δ. Αγιάς Λάρισας	7133/06	539/Δ/29-0
Δημόσιο δάσος Σκήτης στο νότιο τμήμα του Δ.Δ. Σκήτης πρώην Δήμου Μελιβοίας Λάρισας	2456/06	539/Δ/29-0

ΜΙΚΡΟΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΟΙ ΥΓΡΟΤΟΠΟΙ

Σύμφωνα με το άρθρο 13 του Ν. 3937/2011 και σε συνέχεια αυτού εκδόθηκε το Προεδρικό Διάταγμα για την «Έγκριση καταλόγου μικρών νησιωτικών υγροτόπων και καθορισμός όρων και περιορισμών για την προστασία και ανάδειξη των μικρών παράκτιων υγροτόπων που περιλαμβάνονται σε αυτόν» (ΦΕΚ 229/ΑΑΠΘ/19.06.2012). Σύμφωνα με το εν λόγω Π.Δ. οι καταγεγραμμένοι και προστατευόμενοι παράκτιοι υγροτόποι της Θεσσαλίας είναι αυτοί που παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας 6-20: Μικροί νησιώτικοι σχηματισμοί στην Περιφέρεια Θεσσαλίας

Α/Α	ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΝΗΣΟΣ	ΕΚΤΑΣΗ (στρ)
1	Y143ALO001	Έλος Αγίου Δημητρίου	Αλόνησος	11
2	Y143KPA001	Έλος Πλανήτης	Κύρα Παναγιά	4
3	Y143PSA001	Έλος Ανώνυμο 1	Ψαθούρα	3
4	Y143PSA002	Έλος Ανώνυμο 2	Ψαθούρα	5
5	Y143SKI001	Βρωμόλιμνος	Σκιάθος	19
6	Y143SKI008	Έλος Πλατανιά	Σκιάθος	30
7	Y143TSO001	Ανώνυμη λιμνούλα	Τσουγκριά	9
8	Y143TSO002	Ανώνυμες λιμνούλες	Τσουγκριά	22
9	Y143SKO001	Έλος Μηλιών	Σκόπελος	20
10	Y143SKO002	Έλος Λούτσα	Σκόπελος	37

ΣΗΜΑΝΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΓΙΑ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ (ΣΠΠ)

Οι Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά (ΣΠΠ), αποτελούν ένα διεθνές δίκτυο περιοχών που είναι ζωτικές για την διατήρηση παγκοσμίως απειλούμενων ειδών, ενδημικών ειδών ή ειδών πουλιών που εξαρτώνται από τους συγκεκριμένους βιοτόπους για την επιβίωσή τους. Το δίκτυο αυτό φιλοδοξεί να εξασφαλίσει στα πουλιά κατάλληλους τόπους για αναπαραγωγή, διαχείμαση, ή στάση κατά μήκος των μεταναστευτικών διαδρομών. Οι περιοχές αυτές έχουν αναγνωριστεί με βάση καθαρά επιστημονικά κριτήρια και στην Ελλάδα υπάρχουν 196.

Για τη Περιφέρεια Θεσσαλίας, οι παρακάτω είναι σημαντικές περιοχές για τα πουλιά της Ελλάδας (ΣΠΠΕ):

- Όρος Όλυμπος
- Όρος Κερκέτιο (Κόζιακας)
- Αντιχάσια Όρη και Μετέωρα
- Στενά Καλαμακίου και Όρη Ζάρκου
- Περιοχή Ελασσόνας
- Περιοχή Τυρνάβου
- Μάτι Τυρνάβου
- Κάτω Όλυμπος, Τέμπη, Όσσα
- Δέλτα Πηνειού

- Όρος Μαυροβούνι (Λάρισα)
- Ταμιευτήρες τέως Λίμνης Κάρλας
- Θεσσαλικός Κάμπος
- Περιοχή Φαρσάλων
- Όρος Πήλιον
- Νήσοι Κυρά Παναγιά/Γιούρα/Πιπέρι/Σκάντζουρα (Βόρειες Σποράδες)
- Όρος Περιστερί
- Αθαμανικά Όρη (Τζουμέρκα)
- Κοιλάδα Αχελώου
- Όρη Ντεληδίμη και Φτέρη (Άγραφα)
- Όρος Όρθρυς

ΔΑΣΗ ΚΑΙ ΔΑΣΙΚΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ

Σύμφωνα με την Αξιολόγηση, Αναθεώρηση και Εξειδίκευση ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας υπάρχουν τα παρακάτω Δάση και Δασικές εκτάσεις ανά Περιφερειακή Ενότητα:

Π.Ε. Καρδίτσας

- Είκοσι ένα (21) διαχειριζόμενα δημόσια δάση συνολικής έκτασης 44.365 Ha περίπου, και ογδόντα δύο (82) διαχειριζόμενα μη δημόσια δάση (δημοτικά, μοναστηριακά, εκκλησιαστικά, συνιδιόκτητα, διακατεχόμενα, συνδιακατεχόμενα και ιδιωτικά) συνολικής έκτασης 109.254 Ha περίπου.
- Έξι (6) καταφύγια άγριας ζωής συνολικής έκτασης 5.290 Ha, καθώς επίσης και απαγορεύσεις κυνηγιού ορισμένου χρόνου.
- Οι θεσμοθετημένες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000.

Π.Ε. Λάρισας

- Δέκα (10) διαχειριζόμενα δημόσια δάση συνολικής έκτασης 114.304,32 Ha, και δέκα εννέα (19) διαχειριζόμενα μη δημόσια δάση (δημοτικά, μοναστηριακά, εκκλησιαστικά, συνιδιόκτητα, διακατεχόμενα, συνδιακατεχόμενα και ιδιωτικά) συνολικής έκτασης 22.690,5916 Ha
- Κτηματογραφημένες περιοχές συνολικής έκτασης 3.513,8673 Ha
- 2750 Πράξεις χαρακτηρισμού που περιλαμβάνουν περιοχές συνολικής έκτασης 5220 Ha
- 1120 αναδασωτέες εκτάσεις συνολικής έκτασης 27500 Ha
- Δεκαέξι (16) καταφύγια άγριας ζωής συνολικής έκτασης 39113,7 Ha, η ΕΚΠ Οσσας έκτασης 26377 Ha, το Αισθητικό δάσος Τεμπών έκτασης 1700 Ha, καθώς επίσης και απαγορεύσεις κυνηγιού ορισμένου χρόνου.

- Τμήμα του Εθνικού Δρυμού Ολύμπου καθώς και οι θεσμοθετημένες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000.

Π.Ε. Μαγνησίας

Δάση και οι δασικές εκτάσεις με συνολική έκταση 1.780.000 Ha, η οποία κατανέμεται ως εξής: δάση 628.000 στρέμματα, και δασικές εκτάσεις 1.024.000 στρέμματα.

Ανάλογα με το δασοπονικό είδος τα δάση κατανέμονται ως εξής: Οξυάς 128.000 στρέμματα, Δρυός 162.000 στρέμματα, Πεύκης 126.000 στρέμματα, Ελάτης 9.000 στρέμματα, Καστανιάς 11.000 στρέμματα, Λοιπά πλατύφυλλα 5.000 στρέμματα, Αείφυλλα πλατύφυλλα 187.000 στρέμματα.

Π.Ε. Τρικάλων

- Είκοσι ένα (21) διαχειριζόμενα δημόσια δάση συνολικής έκτασης 35.737,96 Ha, και είκοσι έξι (26) διαχειριζόμενα μη δημόσια δάση (δημοτικά, μοναστηριακά, εκκλησιαστικά, συνιδιόκτητα, διακατεχόμενα, συνδιακατεχόμενα και ιδιωτικά) συνολικής έκτασης 34.515,2 Ha, που ανήκουν στην περιφέρεια του Δασαρχείου Τρικάλων και 29 δημόσια δάση, 36 δημοτικά δάση, 37 διακατεχόμενα δάση, 19 ιδιωτικά δάση και 6 ιδιωτικά-μοναστηριακά δάση, που ανήκουν στην περιφέρεια του Δασαρχείου Καλαμπάκας.
- 2195 Πράξεις χαρακτηρισμού
- 163 αναδασωτέες εκτάσεις συνολικής έκτασης 14.679,4Ha
- Εννιά (9) καταφύγια άγριας ζωής συνολικής έκτασης 180061,38 Ha, και η ΕΚΠ Κόζιακα έκτασης 483600Ha.
- Τμήμα του Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων καθώς και οι θεσμοθετημένες περιοχές του Δικτύου NATURA 2000.

Στις Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας Θεσσαλίας κυρώθηκαν μερικώς δασικοί χάρτες σύμφωνα με το άρθρο 17 του ν. 3889/2010 όπως ισχύει, με τις παρακάτω Αποφάσεις:

- ✓ Η αριθμ. 201/9053/24-1-2020 (ΑΔΑ: ΩΝΟΤΟΡ10-Ξ2Π) (ΦΕΚ 72/Δ/14-02-2020) απόφαση Συντονιστή Α.Δ.Θ.Σ.Ε., με την οποία κυρώθηκε μερικώς ο δασικός χάρτης του συνόλου της περιοχής αρμοδιότητας Δ/σης Δασών Καρδίτσας Π.Ε. Καρδίτσας.
- ✓ Η αριθμ. 7068/229076/21-12-2017 (ΑΔΑ: 7Η12ΟΡ10-43Π) (ΦΕΚ 14/Δ/2-2-2018) απόφαση Συντονιστή Α.Δ.Θ.Σ.Ε., με την οποία κυρώθηκε μερικώς ο δασικός χάρτης της Περιφερειακής Ενότητας Λάρισας πλην των προ-Καποδιστριακών Ο.Τ.Α. Αμπελώνας, Αργυροπουλίου, Γιάννουλης, Τυρνάβου και Φαλάνης.
- ✓ Η αριθμ. 5073/229085/21-12-2017 (ΦΕΚ Δ/54/14-2-2018) απόφαση του Συντονιστή Α.Δ.Θ.Σ.Ε., με την οποία κυρώθηκε μερικώς ο δασικός χάρτης της Περιφερειακής Ενότητας Μαγνησίας εκτός των προ-Καποδιστριακών Ο.Τ.Α.: Αλοννήσου, Βόλου, Νέας Αγχιάλου και Σκιάθου.

- ✓ Η αριθμ. 181/10619/24-Ι-2020 (ΑΔΑ: 6ΙΖ7ΟΡ10-Θ63) (ΦΕΚ 109/Δ/10-3-2020) απόφαση Συντονιστή Α.Δ.Θ.Σ.Ε., με την οποία κυρώθηκε μερικώς ο δασικός χάρτης των προ-Καποδιστριακών Ο.Τ.Α. Αλοννήσου, Βόλου, Νέας Αγχιάλου και Σκιάθου των Περιφερειακών Ενοτήτων Μαγνησίας και Σποράδων.
- ✓ Η αριθμ. 1782/82098/23-5-2019 (ΑΔΑ: 6ΤΖΣΟΡ10-ΠΤΨ) (ΦΕΚ 311/Δ/11-6-2019) απόφαση Συντονιστή Α.Δ.Θ.Σ.Ε., με την οποία κυρώθηκε μερικώς ο δασικός χάρτης του συνόλου της περιοχής αρμοδιότητας Δ/σης Δασών Τρικάλων Π.Ε. Τρικάλων.

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΟΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

Εκτός από την εθνική νομοθεσία, ειδικές υποχρεώσεις για την προστασία της φύσης απορρέουν από τις σχετικές Διεθνείς Συμβάσεις, τις οποίες η Ελλάδα έχει κυρώσει καθώς και από τη συμμετοχή της σε διεθνείς οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και η UNESCO. Οι χαρακτηρισμένες σε διεθνές επίπεδο περιοχές είναι οι Υγρότοποι Διεθνούς Σημασίας από τη Σύμβαση Ραμσάρ, τα Μνημεία της Παγκόσμιας Κληρονομιάς (UNESCO), τα Αποθέματα Βιόσφαιρας (UNESCO, Άνθρωπος και Βιόσφαιρα), οι Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές (Σύμβαση Βαρκελώνης), τα Βιογενετικά Αποθέματα (Συμβούλιο της Ευρώπης) και οι Περιοχές στις οποίες έχει απονεμηθεί Ευρωδίπλωμα (Συμβούλιο της Ευρώπης).

Υγρότοποι διεθνούς σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση Ραμσάρ

Η Σύμβαση Ραμσάρ επικυρώθηκε με το ΝΔ 191/74 (ΦΕΚ 350/Α/1974) «Περί κυρώσεως της Σύμβασης Ραμσάρ» και οι τροποποιήσεις της με τον Ν.1950/91 (ΦΕΚ 84/Α/1991) «Περί κυρώσεως των τροποποιήσεων της Σύμβασης Ραμσάρ».

Η Ελλάδα χαρακτήρισε **10 υγροτόπους** ως Διεθνούς Σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση (υγρότοποι Ραμσάρ). Οι υγρότοποι Ραμσάρ έχουν συνολική έκταση 167.001 εκτάρια. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,85% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 55.617 εκτάρια.

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, **δεν εντοπίζονται υγρότοποι διεθνούς σημασίας σύμφωνα με τη Σύμβαση Ραμσάρ (υγρότοποι Ραμσάρ).**

Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς

Σύμφωνα με τη Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική Κληρονομιά, η οποία λειτουργεί υπό την αιγίδα της UNESCO, έχουν κηρυχθεί ως Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς για το φυσικό περιβάλλον και την πολιτισμική κληρονομιά τους **δύο (2) περιοχές, τα Αντιχάσια Όρη- Μετέωρα** (έκτασης 387 εκταρίων) και το **όρος Άθως**. Η έκταση του όρους Άθω, αν και δεν ορίζεται, θεωρείται ότι αντιστοιχεί στη συνολική έκταση της χερσονήσου (33.700 εκτάρια).

Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,26 % της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας.

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, βρίσκονται τα Αντιχάσια Όρη- Μετέωρα (έκτασης 387 εκταρίων) που όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, αποτελεί περιοχή που έχει κηρυχθεί ως «Μνημεία Παγκόσμιας Κληρονομιάς».

Αποθέματα Βιόσφαιρας

Σύμφωνα με το πρόγραμμα της UNESCO «Άνθρωπος και Βιόσφαιρα» έχουν ενταχθεί στα «Αποθέματα Βιόσφαιρας» (Biosphere reserves) **δύο (2) περιοχές**, ο **Εθνικός Δρυμός Ολύμπου** (πυρήνας έκτασης 3.988 εκταρίων) και ο **Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς** πυρήνας έκτασης 4.850 εκταρίων). Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,07% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας.

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, βρίσκεται ο Εθνικός Δρυμός Ολύμπου, που όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, αποτελεί περιοχή που έχει ενταχθεί στα «Αποθέματα Βιόσφαιρας».

Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης

Η Σύμβαση της Βαρκελώνης με τα συνοδευτικά Πρωτόκολλα κυρώθηκε από την Ελλάδα με τον Ν. 855/78 (ΦΕΚ235/Α/1978) και τον Ν. 1634/86 (ΦΕΚ 104/Α/1986). Σύμφωνα με το πρωτόκολλο «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» τα συμβαλλόμενα Κράτη Μέρη της Σύμβασης δεσμεύονται να λάβουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για την προστασία των σημαντικών θαλάσσιων περιοχών για τη διατήρηση των φυσικών πόρων, των φυσικών τοπίων και των περιοχών της πολιτιστικής κληρονομιάς της Μεσογείου.

Σε εφαρμογή του Πρωτοκόλλου «Περί των ειδικά προστατευόμενων περιοχών της Μεσογείου» έχουν χαρακτηριστεί **εννιά (9) περιοχές** ως Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές με συνολική έκταση 260.176 εκτάρια. Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,32% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 214.790 εκτάρια.

Πίνακας 6-21: Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές στην Ελλάδα σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης

Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές σύμφωνα με το Πρωτόκολλο 4 της Σύμβασης της Βαρκελώνης	Εμβαδόν ΦΕΚ (εκτάρια)
Αισθητικό Δάσος Νικοπόλεως – Μύτικα	66
Αισθητικό Δάσος Πευκιάς Ξυλοκάστρου	27,5
Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς (πυρήνας)	4.850
Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου και Βορείων Σποράδων	208.713
Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου	15.000
Αισθητικό Δάσος Νήσου Σκιάθου	3.000
Εθνικός Δρυμός Σουνίου	3.500
Αισθητικό Δάσος Βάι	20
Αμβρακικός Κόλπος	25.000

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, βρίσκονται το Θαλάσσιο Πάρκο Αλοννήσου και Βορείων Σποράδων και το Αισθητικό Δάσος Νήσου Σκιάθου, περιοχές που σύμφωνα με τον πιο πάνω Πίνακα

έχουν χαρακτηριστεί ως «Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές σύμφωνα με τη Σύμβαση της Βαρκελώνης».

Βιογενετικά Αποθέματα

Το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων ιδρύθηκε το 1976 από το Συμβούλιο της Ευρώπης και αποσκοπεί στη διατήρηση αντιπροσωπευτικών δειγμάτων χλωρίδας, πανίδας και φυσικών περιοχών της Ευρώπης. Από την Ελλάδα εντάχθηκαν στο Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης **16 προστατευόμενες περιοχές**, με συνολική έκταση 22.261 εκτάρια.

Σύμφωνα με τα ψηφιοποιημένα όρια, η συνολική έκτασή τους αντιστοιχεί στο 0,16% της συνολικής χερσαίας έκτασης της χώρας, ενώ το θαλάσσιο τμήμα τους καταλαμβάνει έκταση ίση με 4.434 εκτάρια.

Πίνακας 6-22: Περιοχές της Ελλάδας ενταγμένες στο Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης

Βιογενετικά Αποθέματα	Εμβαδόν ΦΕΚ (εκτάρια)
Φυσικό Μνημείο Δάσους Λεσινίου	45,9
Εθνικός Δρυμός Πίνδου (πυρήνας)	3.393
Παρθένο Δάσος Κεντρικής Ροδόπης	550
Παρθένο Δάσος Παρανεστίου	500
Φυσικό Μνημείο Μικτού Δάσους Κυπαρισσίου Έμπωνα Ρόδου	135
Κόλπος Λαγανά	2.450
Φυσικό Μνημείο Μικτού Δάσους Γράμμου	130
Εθνικός Δρυμός Αίνου (πυρήνας)	2.862
Αισθητικό Δάσος Κουρί – Αλμυρού Μαγνησίας	100
Φυσικό Μνημείο Δάσους Αείφυλλων Πλατάνων Νήσου Σαπιέντζα	24
Φυσικό Μνημείο Δάσους Οξιές στην Τσίχλα -Χαϊντού Έανθης	18
Φυσικό Μνημείο Μικτού Δάσους Αλμωπίας Αριδαίας	192
Εθνικός Δρυμός Ολύμπου (πυρήνας)	3.988
Εθνικός Δρυμός Οίτης (πυρήνας)	3.010
Εθνικός Δρυμός Πρεσπών (Δάσος Κέδρων)	13
Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς	4.850

Εντός των ορίων της Περιφέρειας Θεσσαλίας, εντοπίζεται μία (1) περιοχή το Αισθητικό Δάσος Κουρί – Αλμυρού Μαγνησίας που εντάχθηκε στο Δίκτυο Βιογενετικών Αποθεμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, συνολικής έκτασης 100 εκταρίων.

Περιοχές στις οποίες έχει απονεμηθεί το Ευρωδίπλωμα

Το Ευρωδίπλωμα είναι ένας θεσμός του Συμβουλίου της Ευρώπης που ξεκίνησε το 1965. Το Ευρωδίπλωμα απονέμεται σε προστατευόμενες περιοχές οι οποίες αναγνωρίζονται για την εξαιρετική επιστημονική, πολιτισμική ή αισθητική αξία τους. Ως περιοχές φυσικής κληρονομιάς ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος θα πρέπει να προστατεύονται κατάλληλα. Σε περίπτωση υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος είναι δυνατή η άρση του Ευρωδιπλώματος.

Το Ευρωδίπλωμα (Α΄ κατηγορία) απονεμήθηκε το 1979 στον **Εθνικό Δρυμό Σαμαριάς** (με εμβαδόν 4.850 εκτάρια).

6.3 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

6.3.1 Διοικητική υπαγωγή

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι μία από τις δεκατρείς περιφέρειες της Ελλάδας.

Εικόνα 6.18: Η θέση της Περιφέρειας στην Ελλάδα

Η περιφέρεια διαιρείται σε πέντε περιφερειακές ενότητες, στους οποίους υπάγονται οι 25 δήμοι της. Οι Π.Ε. ταυτίζονται γεωγραφικά με τους αντίστοιχους νομούς, εκτός από τον νομό Μαγνησίας, ο οποίος διοικητικά μοιράστηκε στις Π.Ε. Μαγνησίας και Σποράδων.

Η συνολική έκταση της Περιφέρειας είναι 14.037 χλμ².

Πίνακας 6-23: Διάρθρωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Περιφερειακή Ενότητα	Δήμος	Έκταση	Έδρα
Καρδίτσας	Αργιθέας	372,9	Ανθηρό
	Καρδίτσας	647,4	Καρδίτσα
	Λίμνης Πλαστήρα	198,4	Μορφοβούνι
	Μουζακίου	313,9	Μουζάκι
	Παλαμά	382,7	Παλαμάς
	Σοφάδων	720,7	Σοφάδες
Λάρισας	Αγιάς	668,26	Αγιά
	Ελασσόνας	1568,14	Ελασσόνα
	Κιλελέρ	975,3	Νίκαια
	Λαρισαίων	335,12	Λάρισα
	Τεμπών	576,9	Μακρυχώρι
	Τυρνάβου	516,29	Τύρναβος
	Φαρσάλων	736	Φάρσαλα
Μαγνησίας	Αλμυρού	909,79	Αλμυρός
	Βόλου	387,14	Βόλος
	Ζαγοράς-Μουρεσίου	150,54	Ζαγορά
	Νότιου Πηλίου	369,4	Αργαλαστή
	Ρήγα Φεραίου	549,8	Βελεστίνο
Σποράδων	Αλοννήσου	129,6	Αλόννησος (Χώρα)
	Σκιάθου	49,9	Σκιάθος
	Σκοπέλου	96,3	Σκόπελος (Χώρα)
Τρικάλων	Μετεώρων	1650,2	Καλαμπάκα
	Πύλης	750,794	Πύλη
	Τρικάίων	608,5	Τρίκαλα
	Φαρκαδόνας	370,2	Φαρκαδόνα

6.3.2 Δημογραφικά στοιχεία

Ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 732762κατοίκους, σύμφωνα με την πλέον πρόσφατη απογραφή της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (Ελληνική απογραφή 2011).

Η διαχρονική εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού των ΟΤΑ και των Περιφερειακών Ενοτήτων της Περιφέρειας Θεσσαλίας παρουσιάζεται στον Πίνακα που ακολουθεί για τα έτη 1991, 2001 και 2011.

Πίνακας 6-24 Διαχρονική εξέλιξη του μόνιμου πληθυσμού των Π.Ε. και των ΟΤΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Α/Α	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	Πληθυσμοί			Ρυθμός μεταβολής	
		2011	2001	1991	2001-2001	2001-1991
1	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΡΙΣΑΣ (Έδρα: Λάρισα,η)	284325	282156	271786	0,77	3,82
1.1	ΔΗΜΟΣ ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ (Έδρα: Λάρισα,η)	162591	145981	129429	11,38	12,79
1.1.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ	146926	132779	119659	10,65	10,96
1.1.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΙΑΝΝΟΥΛΗΣ	12496	10000	6332	24,96	57,93
1.1.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΙΛΑΔΑΣ	3169	3202	3438	-1,03	-6,86
1.2	ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΑΣ (Έδρα: Αγιά,η)	11470	13120	14241	-12,58	-7,87
1.2.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΓΙΑΣ	5855	6297	6979	-7,02	-9,77
1.2.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΥΡΥΜΕΝΩΝ	1939	2246	2383	-13,67	-5,75
1.2.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΑΚΕΡΕΙΑΣ	1481	1703	1975	-13,04	-13,77
1.2.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΛΙΒΟΙΑΣ	2195	2874	2904	-23,63	-1,03
1.3	ΔΗΜΟΣ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ (Έδρα: Ελασσών,η)	32121	35358	39950	-9,15	-11,49
1.3.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	11044	11970	13172	-7,74	-9,13
1.3.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΤΙΧΑΣΙΩΝ	3584	3548	4175	1,01	-15,02
1.3.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΕΡΔΙΚΟΥΣΣΗΣ	2254	2126	2865	6,02	-25,79
1.3.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΥΑΣ	719	874	1075	-17,73	-18,70
1.3.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΛΙΒΑΔΙΟΥ	2674	2983	3376	-10,36	-11,64
1.3.6	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΟΛΥΜΠΟΥ	3164	3446	4251	-8,18	-18,94
1.3.7	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΟΤΑΜΙΑΣ	4187	4753	5270	-11,91	-9,81
1.3.8	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	2455	3337	3519	-26,43	-5,17
1.3.9	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	2040	2321	2247	-12,11	3,29
1.4	ΔΗΜΟΣ ΚΙΛΕΛΕΡ (Έδρα: Νίκαια,η, Ιστορική έδρα: Κιλελέρ,το)	20854	22719	23685	-8,21	-4,08
1.4.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΙΚΑΙΑΣ	6535	6720	6849	-2,75	-1,88
1.4.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΜΕΝΙΟΥ	2096	2267	2522	-7,54	-10,11
1.4.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΙΛΕΛΕΡ	2038	2568	2994	-20,64	-14,23
1.4.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΑΝΝΩΝΟΣ	2289	2973	3191	-23,01	-6,83
1.4.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΛΑΤΥΚΑΜΠΟΥ	7896	8191	8129	-3,60	0,76
1.5	ΔΗΜΟΣ ΤΕΜΠΩΝ (Έδρα: Μακρυχώριον,το, Ιστορική έδρα: Αμπελάκια,τα)	13712	15439	16215	-11,19	-4,79
1.5.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΚΡΥΧΩΡΙΟΥ	2553	2956	2960	-13,63	-0,14
1.5.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΜΠΕΛΑΚΙΩΝ	451	415	508	8,67	-18,31
1.5.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΝΝΩΝ	2462	2872	3396	-14,28	-15,43
1.5.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΥ	3496	3834	4015	-8,82	-4,51
1.5.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΕΣΣΩΝΟΣ	4750	5362	5336	-11,41	0,49
1.6	ΔΗΜΟΣ ΤΥΡΝΑΒΟΥ (Έδρα: Τύρναβος,ο)	25032	25864	25668	-3,22	0,76
1.6.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΡΝΑΒΟΥ	16977	17401	17102	-2,44	1,75
1.6.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΜΠΕΛΩΝΟΣ	8055	8463	8566	-4,82	-1,20

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο “LIMANI CENTER” - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546 27Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – http : www.lever.gr

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα -Τηλ.: +30 210 95 80 000 - +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

Α/Α	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	Πληθυσμοί			Ρυθμός μεταβολής	
		2011	2001	1991	2001-2001	2001-1991
1.7	ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΣΑΛΩΝ (Έδρα: Φάρσαλα,τα)	18545	23675	22598	-21,67	4,77
1.7.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΑΡΣΑΛΩΝ	9982	11216	9647	-11,00	16,26
1.7.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΝΙΠΠΕΑ	3213	4394	4725	-26,88	-7,01
1.7.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΑΡΘΑΚΙΟΥ	1175	1694	1756	-30,64	-3,53
1.7.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΟΛΥΔΑΜΑΝΤΑ	4175	6371	6470	-34,47	-1,53
2.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ (Έδρα: Καρδίτσα,η)	113544	120265	123215	-5,59	-2,39
2.1	ΔΗΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ (Έδρα: Καρδίτσα,η)	56747	57089	55702	-0,60	2,49
2.1.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	44002	41411	38940	6,26	6,35
2.1.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΤΑΜΟΥ	2657	3354	3805	-20,78	-11,85
2.1.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΛΙΦΩΝΟΥ (ΚΑΛΛΙΦΩΝΙΟΥ)	2501	2818	3165	-11,25	-10,96
2.1.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΜΠΟΥ	4255	5360	5488	-20,62	-2,33
2.1.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΗΣ	3332	4146	4304	-19,63	-3,67
2.2	ΔΗΜΟΣ ΑΡΓΙΘΕΑΣ (Έδρα: Ανθηρόν,το)	3450	2488	2999	38,67	-17,04
2.2.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΓΙΘΕΑΣ	1374	1067	1199	28,77	-11,01
2.2.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΡΓΙΘΕΑΣ	908	449	727	102,23	-38,24
2.2.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΧΕΛΩΟΥ	1168	972	1073	20,16	-9,41
2.3	ΔΗΜΟΣ ΛΙΜΝΗΣ ΠΛΑΣΤΗΡΑ (Έδρα: Μορφοβούνιον,το)	4635	4022	3915	15,24	2,73
2.3.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΛΑΣΤΗΡΑ	2412	2365	2164	1,99	9,29
2.3.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΕΒΡΟΠΟΛΗΣ ΑΓΡΑΦΩΝ	2223	1657	1751	34,16	-5,37
2.4	ΔΗΜΟΣ ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ (Έδρα: Μουζάκιον,το)	13122	16407	17645	-20,02	-7,02
2.4.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ	7291	9187	9494	-20,64	-3,23
2.4.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΘΩΜΗΣ	2044	2773	3292	-26,29	-15,77
2.4.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΜΙΣΟΥ	3787	4447	4859	-14,84	-8,48
2.5	ΔΗΜΟΣ ΠΑΛΑΜΑ (Έδρα: Παλαμάς,ο)	16726	18500	19413	-9,59	-4,70
2.5.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΛΑΜΑ	8903	9644	9873	-7,68	-2,32
2.5.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΕΛΛΑΝΩΝ	4551	4987	5484	-8,74	-9,06
2.5.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΥΛΛΟΥ	3272	3869	4056	-15,43	-4,61
2.6	ΔΗΜΟΣ ΣΟΦΑΔΩΝ (Έδρα: Σοφάδες,οι, Ιστορική έδρα: Ρεντίνα,η)	18864	21759	23541	-13,30	-7,57
2.6.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΟΦΑΔΩΝ	11153	12377	12467	-9,89	-0,72
2.6.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΝΗΣ	2604	3164	3537	-17,70	-10,55
2.6.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΝΕΛΑΪΔΑΣ	1850	2012	2740	-8,05	-26,57
2.6.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΕΝΤΙΝΗΣ	295	484	524	-39,05	-7,63
2.6.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΑΜΑΣΙΟΥ	2962	3722	4273	-20,42	-12,89
3	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ (Έδρα: Βόλος,ο)	190010	192086	184692	-1,08	4,00
3.1	ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΟΥ (Έδρα: Βόλος,ο)	144449	142923	132917	1,07	7,53
3.1.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΟΛΟΥ	86046	85001	79155	1,23	7,39
3.1.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΓΡΙΑΣ	5632	5835	5312	-3,48	9,85
3.1.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΣΩΝΙΑΣ	3249	3059	2906	6,21	5,26

Α/Α	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	Πληθυσμοί			Ρυθμός μεταβολής	
		2011	2001	1991	2001-2001	2001-1991
3.1.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΤΕΜΙΔΑΣ	4145	4397	4209	-5,73	4,47
3.1.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΙΩΛΚΟΥ	2138	2081	2143	2,74	-2,89
3.1.6	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΚΡΙΝΙΤΣΗΣ	694	661	584	4,99	13,18
3.1.7	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΕΑΣ ΑΓΧΙΑΛΟΥ	6819	6877	6054	-0,84	13,59
3.1.8	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	33815	32979	29759	2,53	10,82
3.1.9	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΟΡΤΑΡΙΑΣ	1911	2033	2795	-6,00	-27,26
3.2	ΔΗΜΟΣ ΑΛΜΥΡΟΥ (Έδρα: Αλμυρός,ο)	18614	20139	20350	-7,57	-1,04
3.2.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΛΜΥΡΟΥ	12678	13198	13783	-3,94	-4,24
3.2.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΝΑΒΡΑΣ	584	595	632	-1,85	-5,85
3.2.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΤΕΛΕΟΥ	2485	2648	2652	-6,16	-0,15
3.2.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΟΥΡΠΗΣ	2867	3698	3283	-22,47	12,64
3.3	ΔΗΜΟΣ ΖΑΓΟΡΑΣ - ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ (Έδρα: Ζαγορά,η)	5809	6449	6625	-9,92	-2,66
3.3.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΖΑΓΟΡΑΣ	3334	3759	3878	-11,31	-3,07
3.3.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	2475	2690	2747	-7,99	-2,07
3.4	ΔΗΜΟΣ ΝΟΤΙΟΥ ΠΗΛΙΟΥ (Έδρα: Αργαλαστή,η)	10216	10745	11860	-4,92	-9,40
3.4.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΡΓΑΛΑΣΤΗΣ	1985	1998	2229	-0,65	-10,36
3.4.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΦΕΤΩΝ	1746	1754	1978	-0,46	-11,32
3.4.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΗΛΕΩΝ	3085	3100	3578	-0,48	-13,36
3.4.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΗΠΙΑΔΟΣ	2047	2180	2444	-6,10	-10,80
3.4.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΚΕΡΙΟΥ	1353	1713	1631	-21,02	5,03
3.5	ΔΗΜΟΣ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ (Έδρα: Βελεστίνο,το)	10922	11830	12940	-7,68	-8,58
3.5.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΕΡΩΝ	5752	6210	6949	-7,38	-10,63
3.5.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΡΛΑΣ	4747	5040	5302	-5,81	-4,94
3.5.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΕΡΑΜΙΔΙΟΥ	423	580	689	-27,07	-15,82
4.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	13798	12919	11581	6,80	11,55
4.1	ΔΗΜΟΣ ΣΚΙΑΘΟΥ (Έδρα: Σκίαθος,η)	6088	5788	4620	5,18	25,28
4.2	ΔΗΜΟΣ ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ (Έδρα: Πατητήριον,το)	2750	2425	2275	13,40	6,59
4.3	ΔΗΜΟΣ ΣΚΟΠΕΛΟΥ (Έδρα: Σκόπελος,η)	4960	4706	4686	5,40	0,43
5.	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΚΑΛΩΝ (Έδρα: Τρίκαλα,τα)	131085	132689	138231	-1,21	-4,01
5.1	ΔΗΜΟΣ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ (Έδρα: Τρίκαλα,τα)	81355	78817	74866	3,22	5,28
5.1.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	62154	57914	52034	7,32	11,30
5.1.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΣΤΙΑΙΩΤΙΔΑΣ	2729	2927	3187	-6,76	-8,16
5.1.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΛΙΔΕΝΔΡΟΥ	2193	2311	2694	-5,11	-14,22
5.1.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΟΖΙΑΚΑ	2123	2503	2575	-15,18	-2,80
5.1.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΛΥΒΙΩΝ	2798	3021	3206	-7,38	-5,77
5.1.6	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΛΗΟΚΑΣΤΡΟΥ	2732	3098	3379	-11,81	-8,32
5.1.7	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΛΗΘΑΙΩΝ	2660	3097	3554	-14,11	-12,86
5.1.8	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΑΛΩΡΕΙΑΣ	3966	3946	4237	0,51	-6,87

Α/Α	ΠΕΡΙΟΧΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	Πληθυσμοί			Ρυθμός μεταβολής	
		2011	2001	1991	2001-2001	2001-1991
5.2	ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ (Έδρα: Καλαμπάκα,η)	21991	22853	26369	-3,77	-13,33
5.2.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	12000	11347	11048	5,75	2,71
5.2.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΣΠΡΟΠΟΤΑΜΟΥ	419	103	384	306,80	-73,18
5.2.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ	2200	2350	2535	-6,38	-7,30
5.2.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΣΤΑΝΙΑΣ	868	1116	1614	-22,22	-30,86
5.2.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΛΕΙΝΟΒΟΥ	1345	1820	2239	-26,10	-18,71
5.2.6	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΑΛΑΚΑΣΙΟΥ	1000	1063	1888	-5,93	-43,70
5.2.7	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΥΜΦΑΙΩΝ	1298	1536	2109	-15,49	-27,17
5.2.8	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΧΑΣΙΩΝ	2861	3518	4552	-18,68	-22,72
5.3	ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΗΣ (Έδρα: Πύλη,η)	14343	15886	19844	-9,71	-19,95
5.3.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΥΛΗΣ	3527	4015	4989	-12,15	-19,52
5.3.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΑΙΘΗΚΩΝ	1022	1360	1929	-24,85	-29,50
5.3.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΓΟΜΦΩΝ	4782	4901	5468	-2,43	-10,37
5.3.4	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΥΡΟΦΥΛΛΟΥ	448	575	619	-22,09	-7,11
5.3.5	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΝΕΡΑΙΔΑΣ	252	341	875	-26,10	-61,03
5.3.6	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΙΑΛΕΙΩΝ	3395	3507	3892	-3,19	-9,89
5.3.7	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΙΝΔΕΩΝ	917	1187	2072	-22,75	-42,71
5.4	ΔΗΜΟΣ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ (Έδρα: Φαρκαδών,η)	13396	15133	17152	-11,48	-11,77
5.4.1	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	5877	6755	7322	-13,00	-7,74
5.4.2	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΟΙΧΑΛΙΑΣ (ΝΕΟΧΩΡΙΟΥ)	4781	5457	6372	-12,39	-14,36
5.4.3	ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΠΕΛΛΙΝΑΙΩΝ	2738	2921	3458	-6,26	-15,53
	ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ (Έδρα: Λάρισα,η)	732762	740115	729505	-0,99	1,45

Από τα στοιχεία του παραπάνω Πίνακα προκύπτει ότι:

- Η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει οριακή μείωση του πληθυσμού της κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 2001-2011.
- Οι Περιφερειακές Ενότητες Μαγνησίας, Τρικάλων και Καρδίτσας παρουσιάζουν μείωση του πληθυσμού τους κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 2001-2011, σε ποσοστό 1,08%, 1,21%, και 5,59% αντίστοιχα.
- Οι Περιφερειακές Ενότητες Σποράδων και Λαρίσας παρουσιάζουν αύξηση του πληθυσμού τους κατά τη διάρκεια της δεκαετίας 2001-2011, σε ποσοστό 6,80% και 0,77% αντίστοιχα.

6.3.3 Χρήσεις Γης

Στον παρακάτω πίνακα καταγράφεται η κάλυψη εδάφους ανά Περιφερειακή Ενότητα της Θεσσαλίας. Από τα στοιχεία του πίνακα, παρατηρείται ότι η μεγαλύτερη έκταση της Θεσσαλίας καλύπτεται από γεωργικές περιοχές, ενώ ακολουθούν ως επί το πλείστον η δασική και ημιφυσική περιοχή (περιλαμβάνονται και οι φυσικοί βοσκότοποι).

Πίνακας 6-25α: Εδαφική οργάνωση και χρήση της γης της Περιφέρειας Θεσσαλίας

	Υψομετρικές ζώνες				Καλλιεργούμε έκταση		Κτηνοτρο φική γη	Δασοκάλυψη 1	Δασοκάλυψη 2	Οικιστική χρήση (σχέδια πόλης και οικισμοί)	Λοιπές πολεοδομ ημένες περιοχής	Εξωαστικ ή ζώνη με σχέδιο χρήσεων γης	
	Συνολική έκταση	Πεδινές	Ημιορεινές	Ορεινές	Σύνολο	Αρδευόμενη							
		στρ.	%	%	%	%							%
		ΕΛΣΤΑΤ	ΕΛΣΤΑΤ	ΕΛΣΤΑΤ	ΕΛΣΤΑΤ	ΕΛΣΤΑΤ							Εγκεκριμένο ΠΠΧΣΑΑ Θεσσαλίας (Δ/νσεις Γεωργίας πρώην Ν.Α.)
	2011	2001	2001	2001	1999/2000	2003	1999/2000	1999/2000	2000	2012	2012	2012	
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	131.957.413	29,4	28,5	42,2	38,4	-	11,0	43,9	37,3	×	×	×	
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	14.036.646	37,0	16,8	46,3	42,7	26,4	11,1	41,8	33,9	3,2	0,1	17,0	
ΠΕ ΛΑΡΙΣΑΣ	5.380.943	48,6	21,9	29,,5	51,6	28,8	12,9	32,8	28,3	3,0	0,1	14,1	
ΠΕ ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	2.635.954	46,3	4,5	49,2	50,5	42,2	5,1	37,6	26,5	3,3	0,1	31,1	
ΠΕ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	2.360.468	33,6	26,0	40,4	41,1	21,0	5,9	50,2	43,4	4,0	0,3	6,6	
ΠΕ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	275.804	0,0	18,1	81,9	25,9	0,0	1,4	69,8	61,6	2,4	0,0	46,6	
ΠΕ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	3.383.477	16,8%	12,0%	71,2	24,8	16,2	17,5	51,1	39,8	2,8	0,0	15,4	

Πίνακας 6-25β: Εδαφική οργάνωση και καλυψη γης κατά corine land cover 2018 της Περιφέρειας Θεσσαλίας (Βλέπε επισυναπτόμενο Χάρτη Νο2)

Κατηγορία εκτάσεων στο σύνολο της Περιφέρειας	Ποσοστό (%)
Γεωργικές εκτάσεις	28,75
Τεχνητές επιφάνειες	7,68
Δασικές και ημιφυσικές περιοχές	63,30
Υδροβιότοποι	0,26

6.4 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΤΟΜΕΙΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ

6.4.1 Οικονομική και Παραγωγική διάρθρωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας

Η Θεσσαλία είναι η 3η σε μέγεθος περιφέρεια της Χώρας με πληθυσμό 722.065 κατοίκους το 2018 (6.7% του πληθυσμού της Χώρας). Ο πληθυσμός έχει σημειώσει ελαφρά ετήσια πτώση σε σχέση με το 2008 (-0.3%), ενώ ο πληθυσμός της Χώρας παρουσιάζει ετήσια άνοδο 1.17% στην ίδια περίοδο. Η Θεσσαλία διαθέτει σημαντικές αστικές συγκεντρώσεις και είναι η 3η περιφέρεια σε επίπεδο αστικοποίησης. Ταυτόχρονα, όμως, αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα γήρανσης, με το σχετικό δείκτη να εμφανίζει την 3η υψηλότερη θέση στη Χώρα (OECD, 2020).

Η Θεσσαλία είναι επίσης η 3η σε μέγεθος οικονομία της Χώρας με ΑΕΠ ίσο με 9.349 εκ. € το 2019 (5,1% του ΑΕΠ της Χώρας). Η μέση ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ στην περίοδο 2008-19 ήταν αρνητική (-2,3%) και παρόμοια με τον μέσο όρο της Χώρας (-2,4%).

Το επίπεδο ανάπτυξης της Θεσσαλίας, μετρούμενο με το κατά κεφαλή ΑΕΠ, ανέρχεται σε 13.009 € το 2019, το οποίο ισούται με το 76% του εθνικού μέσου όρου και το 40% του μέσου όρου της ΕΕ. Η Θεσσαλία εμφανίζει μια σχετική διαφοροποίηση στα επίπεδα ανάπτυξης μεταξύ του ανατολικού και του δυτικού τμήματος, που οφείλεται εν μέρει στις γεωγραφικές συνθήκες και στη δραστηριοποίηση του πληθυσμού.

Με όρους παραγωγικού συστήματος η Περιφέρεια είναι η κατεξοχήν αγροτική περιφέρεια της Χώρας, καθώς ο πρωτογενής τομέας είναι ιδιαίτερα σημαντικός, παράγει το 11,8% του ΑΕΠ και παρέχει το 19,9% της απασχόλησης της Θεσσαλίας. (OECD, 2020).

Σημαντικός είναι επίσης και ο ρόλος της μεταποίησης, η οποία παρά την φθίνουσα πορεία της από την δεκαετία του '90, παράγει το 19,3% του Περιφερειακού ΑΕΠ και κατατάσσει την Θεσσαλία στην 5η θέση στην Χώρα. Η μεταποίηση, η οποία παρέχει το 8,6% της απασχόλησης της περιφέρειας, παρουσίασε επίσης σημαντική ανθεκτικότητα κατά τη διάρκεια της κρίσης, καθώς αύξησε Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία (ΑΠΑ) στην περίοδο 2010-17 κατά 9%, ενώ σε επίπεδο Χώρας η παραγωγή μειώθηκε κατά 9% στην ίδια περίοδο. (OECD, 2020). Σημαντικοί κλάδοι του δευτερογενή τομέα είναι τα τρόφιμα, τα μη μεταλλικά ορυκτά και τα βασικά μέταλλα, η επεξεργασία ξύλου και τα έπιπλα και τα μεταλλικά προϊόντα (OECD, 2020).

Ο τριτογενής τομέας είναι μικρότερος σε σχέση με το μέσο όρο της Χώρας (στην Περιφέρεια αποτελεί το 70% της ΑΠΑ ενώ στη Χώρα το 79,2%) αν και σε ορισμένες περιοχές (ιδίως στα νησιά) η εξειδίκευση στον τουρισμό είναι έντονη (OECD, 2020, ΕΛΣΤΑΤ, 2021). Ο τουρισμός στην Θεσσαλία έχει πολλές δυνατότητες ανάπτυξης, βασιζόμενος στον πλούτο της φύσης, του πολιτισμού, της χωροταξίας της περιοχής & των προσβάσεων σε αυτήν, συνδεδεμένος με κάθε οικονομική δραστηριότητα & συνεισφέροντας στην ανάπτυξη και στην απασχόληση. Η αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος και της πολιτιστικής δραστηριότητας προς ένα μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, αναμένεται να συνεισφέρει στην περαιτέρω κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Θεσσαλίας.

Μια από τις αδυναμίες του παραγωγικού συστήματος της Θεσσαλίας, και της χώρας, είναι το μικρό μέγεθος των περισσότερων επιχειρήσεων και ο χαμηλός βαθμός εξειδίκευσης και εξωστρέφειας. (OECD, 2020). Μια δεύτερη αδυναμία είναι το γεγονός ότι δεν έχουν διαμορφωθεί ακόμη σημαντικές συσπειρώσεις, συνέργειες και αλυσίδες αξίας μεταξύ των κλάδων εξειδίκευσης σε περιφερειακό επίπεδο.

Η Θεσσαλία έχει βελτιώσει την εξωστρέφεια της, εξάγει το 14,3% του περιφερειακού ΑΕΠ και έχει ένα θετικό εμπορικό ισοζύγιο. Οι εξαγωγές, οι οποίες αυξάνονται σημαντικά στην τελευταία περίοδο (8,5% ετησίως), προέρχονται κυρίως από κλάδους εντάσεως εργασίας ή χαμηλής τεχνολογικής εντάσεως

(ενδεικτικά τα τρόφιμα και ποτά, η επεξεργασία ξύλου και τα έπιπλα, η υφαντουργία, η ένδυση, κ.α) (OECD, 2020).

6.4.2 Απασχόληση και ανεργία

Οι απασχολούμενοι στην Περιφέρεια Θεσσαλίας αποτελούν το 41,1% του πληθυσμού της. Το ποσοστό αυτό μειώθηκε κατά 1,5% ετησίως κατά την περίοδο 2008-2018. Το ποσοστό των απασχολούμενων ηλικίας 15-24 ετών στο συνολικό πληθυσμό, ειδικότερα, ανέρχεται στο 9,9%, καταγράφοντας μείωση κατά 5,1% ετησίως κατά την περίοδο 2008-2018. Το ποσοστό ανεργίας στη Θεσσαλία ανέρχεται στο 18,3%, κατατάσσοντάς την στην 8η θέση της σχετικής περιφερειακής κατάταξης. Το ποσοστό αυτό αυξήθηκε κατά 8,2% ετησίως κατά την περίοδο 2008-2018. Τα ποσοστά της μακροχρόνιας ανεργίας και της γυναικείας ανεργίας, ειδικότερα, ανέρχονται στο 71,2% και το 23,3%, αντίστοιχα, καταγράφοντας αύξηση κατά 3,6% και 6,1% ετησίως κατά την περίοδο 2008-2018 (OECD, 2020).

Η πτώση του επιπέδου του εισοδήματος και η άνοδος του επιπέδου της ανεργίας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας υπήρξε ιδιαίτερα αισθητή ως σύμπτωμα της οικονομικής κρίσης. Ιδιαίτερα αισθητή υπήρξε η αύξηση των ποσοστών ανεργίας ομάδων όπως οι γυναίκες, οι νέοι και τα άτομα ηλικίας 50+. Ένας από τους κρίσιμους παράγοντες αντιμετώπισης του φαινομένου είναι η αποτελεσματική λειτουργία των μηχανισμών που διευκολύνουν την πρόσβαση στην αγορά εργασίας. Η ύπαρξη της απαιτούμενης υποδομής και εξοπλισμού αποτελεί σημαντική παράμετρο της αποτελεσματικότητας τους. Στο δυσμενές περιβάλλον που διαμορφώθηκε στην αγορά εργασίας έχει αναδειχθεί εσχάτως η σπουδαιότητα της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και συνεπώς η αναγκαιότητα ώθησης της ανάπτυξης της. Η τελευταία απορρέει από την αυξανόμενη αναγνώριση του ρόλου που μπορούν να διαδραματίσουν οι κοινωνικές επιχειρήσεις στην αντιμετώπιση των κοινωνικών και περιβαλλοντικών προκλήσεων και στην ώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς. Αυτό διότι οι κοινωνικές επιχειρήσεις εξυπηρετούν το συμφέρον της κοινότητας (κοινωνικοί, οικονομικοί και περιβαλλοντικοί στόχοι) αντί της μεγιστοποίησης του κέρδους και απασχολούν συνήθως τα πιο ευάλωτα μέλη της κοινωνίας, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό και στην κοινωνική συνοχή. Πρόδηλη είναι συνεπώς και η ανάγκη ενδυνάμωσης της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Περιφέρεια Θεσσαλίας όπου ήδη καταγράφεται σημαντικός αριθμός κοινωνικών επιχειρήσεων μέσω της ενίσχυσης της συνέχισης, επιχειρηματικής αναβάθμισης αλλά και της ανάδειξης νέων σχετικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Η οικονομική κρίση ενέτεινε το πρόβλημα της ανεργίας στην Θεσσαλία όπως και στο σύνολο της χώρας. Στο διάστημα 2015-2018 παρατηρείται μείωση του ποσοστού της ανεργίας που ωστόσο παραμένει ακόμη υψηλό (18,3%). Επί αυτού τα ποσοστά της μακροχρόνιας και της γυναικείας ανεργίας ανέρχονται σε 71,2% και 23,3% αντίστοιχα ενώ οι επιπτώσεις της πανδημίας, οι οποίες δεν έχουν αποτυπωθεί ακόμη πλήρως στους σχετικούς δείκτες απασχόλησης, αναμένεται να είναι σημαντικότερες στις ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες. Επίσης, κατά τις δύο τελευταίες προγραμματικές περιόδους δεν υπήρξαν σημαντικές παρεμβάσεις ενίσχυσης της κοινωνικής οικονομίας οι οποίες θα μπορούσαν να επιδράσουν θετικά στα παραπάνω ζητήματα της αγοράς εργασίας στη Θεσσαλία. Μέσω της επιλογής του υπόψη ΣΠ4Α επιδιώκεται η ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης & της αυτοαπασχόλησης των ανέργων, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων.

Σε επίπεδο χώρας η χαμηλή συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό αφορά κυρίως στις γυναίκες. Το ποσοστό των οικονομικά ενεργών γυναικών το 2019 στην Ελλάδα ήταν 60,4%, έναντι 68,5% κατά μέσο όρο στη ζώνη του Ευρώ και 67,9% στην ΕΕ των 27, το τρίτο χαμηλότερο στην ΕΕ. Στην Θεσσαλία και με ποσοστό ανεργίας 18,3% το έτος 2018 το ποσοστό της γυναικείας ανεργίας ανέρχεται σε 23,3%. Οι γυναίκες που ανήκουν σε

ευπαθείς ομάδες, ακόμη και στις περιπτώσεις που εργάζονται, δεν έχουν την δυνατότητα να βελτιώσουν την θέση τους στην αγορά εργασίας μέσω απόκτησης ή αναβάθμισης πρόσθετων γνώσεων δεξιοτήτων. Μέσω της επιλογής του ΣΠ4Β επιδιώκεται η ενίσχυση της ισότιμης συμμετοχής των γυναικών που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες στην αγορά εργασίας. Ο ΕΣ λειτουργεί συμπληρωματικά με τις παρεμφερείς δράσεις του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή».

6.4.3 Εκπαίδευση

Το επίπεδο εκπαίδευσης του πληθυσμού της Περιφέρειας θεωρείται υψηλό, καθώς το ποσοστό των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 25-64 ετών στο συνολικό πληθυσμό ανέρχεται στο 28,6%, καταγράφοντας αύξηση κατά 2,6% ετησίως κατά την περίοδο 2008-2018. Βεβαίως, είναι εμφανής η αρνητική επίδραση της οικονομικής κρίσης, καθώς το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών το οποίο παραμένει στη Θεσσαλία και τελεί σε καθεστώς αποκλεισμού από την εκπαίδευση (ή/και την αγορά εργασίας) ανέρχεται στο 16,3%. (OECD, 2020).

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας φιλοξενεί το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, το οποίο αποτελεί το 3ο σε μέγεθος ΑΕΙ της Χώρας, με 8 Σχολές, 37 Τμήματα και 71 Προγράμματα Μεταπτυχιακών Σπουδών, μεγάλο αριθμό φοιτητών και καθηγητών όλων των βαθμίδων.

Σε ότι αφορά τις υποδομές, οι υποδομές της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας είναι επαρκείς, αλλά απαιτούν προσαρμογή στα σύγχρονα δεδομένα ενεργειακής αποδοτικότητας και ενίσχυση του εξοπλισμού τους, ενώ η τριτοβάθμια εκπαίδευση χρειάζεται ενίσχυση τόσο σε κτιριακές υποδομές όσο και σε εξοπλισμούς.

6.4.4 Κοινωνική Συνοχή

Η Θεσσαλία εμφανίζει Δείκτη Εξάρτησης Ηλικιωμένων της τάξης του 33.96% Το ποσοστό των ατόμων τα οποία διαμένουν στην Περιφέρεια και τελούν υπό κίνδυνο φτώχειας ή/και κοινωνικού αποκλεισμού ανέρχεται στο 33.6%. Επιπρόσθετα, το ποσοστό του πληθυσμού της Περιφέρειας με ελλιπή πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας ανέρχεται στο 5,6% (OECD, 2020).

Τα προαναφερθέντα στοιχεία, σε συνδυασμό με την αυξητική τάση της ανεργίας, και ειδικά της μακροχρόνιας ανεργίας, δημιουργούν μια εύθραυστη κατάσταση αναφορικά με την κοινωνική συνοχή, ιδιαίτερα σε χωρικά εντοπισμένους θύλακες συγκέντρωσης κοινωνικά ευπαθών ομάδων (όπως Ρομά, μετανάστες και πρόσφυγες), με ελλείψεις στέγασης ή και πλήρους πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες.

Η οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της τρέχουσας πανδημικής κρίσης όξυνε τα προβλήματα των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού της Θεσσαλίας. Η δημιουργία και ο εκσυγχρονισμός κοινωνικών υποδομών για την παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών και στη βάση διαπιστωμένων αναγκών αναμένεται να ενισχύσουν την κοινωνικοοικονομική ένταξη τους. Στη Θεσσαλία υπάρχουν δέκα περιοχές (Μαύρικά, Σοφάδες, Νέα Σμύρνη, Τύρναβος, Φάρσαλα, Αλιβέρι, Νεάπολη, Αγία Παρασκευή, Κηπάκι, Πύργος) στις οποίες διαβιούν πληθυσμοί Ρομά. Σύμφωνα με την Εθνική Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης των Ρομά 2021-2030 δύο (2) από τους αντίστοιχους οικισμούς κατατάσσονται στον τύπο Ι «Άκρως υποβαθμισμένες περιοχές» (συνθήκες διαβίωσης μη αποδεκτές με καλύβια, παραπήγματα και απουσία βασικών υποδομών) και επτά (7) στον τύπο ΙΙ «Μικτός καταυλισμός» (ανάμιξη σπιτιών με πρόχειρες κατασκευές (παραπήγματα, σκηνές /τσαντίρια, λυόμενες κατασκευές (container) με μόνιμη, συνήθως, χρήση και μερική υποδομή (ύδρευσης, ηλεκτροδότησης, οδοποιίας)). Συνεπώς, η αναγκαιότητα δημιουργίας / βελτίωσης βασικών υποδομών στους παραπάνω τομείς παραμένει επίκαιρη.

Το ποσοστό του πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας – κοινωνικού αποκλεισμού στην Θεσσαλία ανέρχεται σε 33,6% έναντι του 31,8% που αποτελεί τον μέσο όρο της χώρας ενώ αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα γήρανσης με τον σχετικό δείκτη να εμφανίζει την 3η υψηλότερη θέση στην χώρα ενώ 9% του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας (ΟΟΣΑ, 2020). Σύμφωνα με την Περιφερειακή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης στην Θεσσαλία(2016) ο αριθμός των ΑμεΑ ανέρχεται σε 10.090 άτομα ήτοι ποσοστό 1,4% του πληθυσμού της. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι παρότι η κατάσταση στον τομέα παροχής υπηρεσιών κοινωνικής πρόνοιας και υγείας είναι βελτιωμένη σε σχέση με την πρώτη περίοδο της οικονομικής κρίσης, με σημαντική συμβολή στην βελτίωση του ΕΚΤ, οι δυσμενείς κοινωνικοί δείκτες επιμένουν.

Το τμήμα του πληθυσμού που βιώνει φτώχεια ή και αστεγία και σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό τα παιδιά χρειάζεται δομές υποστήριξης που θα καλύπτουν ανάγκες της καθημερινότητας (π.χ. σίτιση, στέγαση), δράσεις καταπολέμησης της φτώχειας, και συμβουλευτικές υπηρεσίες που είναι απαραίτητες για την κοινωνική ένταξη των ατόμων αυτών. Επίσης, ειδικά οι έφηβοι που ζουν σε υποβαθμισμένες περιοχές ή και ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες ή κινδυνεύουν από φτώχεια ή βιώνουν αποκλεισμό χρειάζονται υποστήριξη καθώς είναι σε ένα στάδιο της ζωής τους που μπορεί να οδηγηθούν σε ασταθείς ή παραβατικές συμπεριφορές.

Βάσει των στατιστικών δεδομένων τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζουν σοβαρά εμπόδια πρόσβασης στην απασχόληση και συνεπώς στην εξασφάλιση αξιοπρεπούς εργασίας και διαβίωσης. Επίσης, εμπόδια στην πρόσβαση στην απασχόληση αντιμετωπίζουν και λοιπές κοινωνικές ομάδες λόγω ύπαρξης αρνητικών κοινωνικών στερεοτύπων.

6.5 ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΥΓΕΙΑ

Στη Θεσσαλία λειτουργούν 4 Γενικά Νοσοκομεία στις έδρες των Περιφερειακών ενοτήτων και 1 Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο και 1 Στρατιωτικό στη Λάρισα, 17 Κέντρα Υγείας, Περιφερειακά Ιατρεία και άλλες δομές πρωτοβάθμιας υγείας. Οι διαθέσιμες κλίνες σε αυτές ανά 100 χιλ. κατοίκους είναι 233, κατατάσσοντας τη Θεσσαλία στη 10η θέση μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών, με σημαντική υστέρηση έναντι του ευρωπαϊκού μ.ο., ενώ περίπου 9% του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας (ΟΟΣΑ, 2020). Παράλληλα η τρέχουσα υγειονομική κρίση έχει αναδείξει την προστασία της δημόσιας υγείας ως θεμέλιο της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής.

6.6 ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Η Θεσσαλία διαθέτει σημαντικό αριθμό μεταφορικών δικτύων και εμφανίζει σημαντική δραστηριότητα στον κλάδο των μεταφορών. Στις οδικές μεταφορές, εντοπίζονται δύο οδικά δίκτυα διεθνούς σημασίας, ο ΠΑΘΕ και ο Ε-65. Σημαντικός είναι ο «κάθετος» οδικός άξονας Βόλου - Λάρισας – Τρικάλων, άξονες διαπεριφερειακοί (όπως Λάρισα – Κοζάνη), ενδοπεριφερειακοί (όπως Λάρισα – Φάρσαλα), παρακάμψεις πόλεων και ενδοπεριφερειακές συνδέσεις οικισμών και περιοχών. Σύμφωνα με το Στρατηγικό Πλαίσιο Μεταφορών, υλοποιήθηκαν σημαντικά έργα με συγχρηματοδότηση, μικρότερου μεγέθους με εθνικές χρηματοδοτήσεις, ενώ απαιτείται η εκτέλεση πρόσθετων έργων, σε συμφωνία με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών / Θεσσαλία.

Η Θεσσαλία παρουσιάζει σημαντική δραστηριότητα στον τομέα των εμπορευματικών οδικών μεταφορών, κατατάσσεται 4η μεταξύ των 13 περιφερειών στις φορτώσεις οχημάτων οδικών εμπορευματικών μεταφορών. Στις επιβατικές οδικές μεταφορές, η περιφέρεια κατατάσσεται σχετικά χαμηλά στο δείκτη

κατοχής αυτοκινήτου, καθώς το 2019 αριθμούσε 347 Ι.Χ. ανά 1000 κατοίκους, με τον εθνικό μέσο όρο να φτάνει τα 504 (OECD, 2020).

Αναφορικά με τις σιδηροδρομικές μεταφορές, την περιφέρεια διατρέχει μέρος του κεντρικού σιδηροδρομικού ΠΑΘΕ (Αθήνα-Θεσσαλονίκη), που λειτουργεί πλήρως εξηλεκτρισμένη, ενώ αναμένεται και η υλοποίηση των έργων ηλεκτροκίνησης των κάθετων συνδετήριων γραμμών Βόλου-Λάρισας και Παλαιοφάρσалу – Καλαμπάκας.

Στις θαλάσσιες μεταφορές, κομβικό ρόλο κατέχει το λιμάνι του Βόλου, καθώς συγκαταλέγεται στις Κύριες Διεθνείς Θαλάσσιες Πύλες - Λιμένες της Χώρας, εντασσόμενο στο αναλυτικό δίκτυο ΔΕΔ-Μ όπως και το λιμάνι της Σκιάθου. Επίσης, λειτουργούν μικρότεροι λιμένες τοπικής – περιφερειακής σημασίας (σε Σκόπελο και Αλόνησο), ορισμένα ιδιωτικά λιμάνια και αλιευτικά καταφύγια. Η περιφέρεια έχει χαμηλή επιβατική κίνηση, με το μεγαλύτερο μέρος της να αφορά στη σύνδεση του λιμένα του Βόλου με τις Βόρειες Σποράδες. Στις εμπορευματικές μεταφορές, η περιφέρεια υπολείπεται σε μεταφορικό έργο, μόνο των περιφερειών Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδας, επιτυγχάνοντας το 2019 ετήσια διακίνηση φορτίων που ξεπέρασε τους 6,8 εκ. τόνους (OECD, 2020).

Ως προς τις αεροπορικές μεταφορές, στην περιφέρεια λειτουργούν δύο διεθνή αεροδρόμια: της Νέας Αγχιάλου και της Σκιάθου (που εντάσσεται στο αναλυτικό δίκτυο ΔΕΔ-Μ). Το 2019, από τα 2 αεροδρόμια διακινήθηκαν 469 χιλιάδες επιβάτες. Η περιοχή παρουσιάζει σχεδόν μηδενική εμπορευματική αεροπορική κίνηση (OECD, 2020).

Τέλος, σύμφωνα με το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών (Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών, 2019) ο κλάδος των μεταφορών αναμένεται να ενισχυθεί περαιτέρω, μέσω έργων και παρεμβάσεων, όπως εμπορευματικού κέντρου (περιοχή Λάρισας-Βόλου), ολοκλήρωση της E-65 κ.α.

Συστήματα περιβαλλοντικών υποδομών

■ Εγκαταστάσεις διαχείρισης Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΑΣΑ)

Το ΠΕΣΔΑ της Θεσσαλίας, που πρόκειται να αναθεωρηθεί στο πλαίσιο του νέου ΕΣΔΑ, καταγράφει την κατάσταση και προβλέπει έργα και δράσεις για κάθε κατηγορία αποβλήτων. Ειδικά για τα αστικά στερεά απόβλητα, προωθείται στην Π.Π. 2014-2020 η κατασκευή 3 ΜΕΑ με Γραμμή Επεξεργασίας για βιοαπόβλητα, 3 ΜΕΒΑ για τα νησιά Βορείων Σποράδων, συστήματα συλλογής και μεταφοράς. Οι ήδη αποκαταστημένοι ΧΑΔΑ πρόκειται να λειτουργούν ως ΧΥΤΥ. Σε συνδυασμό με τα έργα/ δράσεις προώθησης ανακύκλωσης, θα επιτρέψουν την κατεύθυνση μεγάλου μέρους των απορριμμάτων προς εναλλακτικές μεθόδους διαχείρισης υπό τους κανόνες της κυκλικής οικονομίας και προς επίτευξης % εθνικού στόχου.

Τα ΑΣΑ χωρίζονται σε διάφορες υποκατηγορίες-ρεύματα αποβλήτων, αυτές είναι:

- Απόβλητα συσκευασιών
- Ανακυκλώσιμα υλικά
- Βιοαπόβλητα
- Βιοαποδομήσιμα
- Λοιπά είδη

Με εξαίρεση τη διαλογή στην πηγή των αποβλήτων συσκευασιών και μερικών άλλων ρευμάτων (π.χ. ΑΗΗΕ, μπαταρίες, κλπ.), το σύνολο των ΑΣΑ της Περιφέρειας Θεσσαλίας οδηγείται για ταφή. Η διαχείριση των ανακυκλώσιμων υλικών στην Περιφέρεια Θεσσαλίας πραγματοποιείται μέσω του Συλλογικού

Συστήματος Εναλλακτικής Διαχείρισης Συσκευασιών «Σ.Σ.Ε.Δ.- ΑΝΑΚΥΚΛΩΣΗ» της ΕΕΑΑ Α.Ε. Στην Τοπική Κοινότητα Αρτεσιανού Καρδίτσας λειτουργεί το Κέντρο Διαλογής Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΚΔΑΥ) Δυτικής Θεσσαλίας, στο οποίο καταλήγουν τα απόβλητα μέσω διαλογής στην πηγή (μπλε κάδοι). Στο σύστημα έχουν ενταχθεί όλοι οι Δήμοι της Δυτικής Θεσσαλίας. Στην ΠΕ Λάρισας λειτουργεί το ΚΔΑΥ Λάρισας από τον Ενιαίο Σύνδεσμο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων Δήμων και Κοινοτήτων Ν. Λάρισας, το οποίο έχει εγκατασταθεί στο χώρο του ΧΥΤΑ. Στην ΠΕ Μαγνησίας λειτουργεί το ιδιωτικό ΚΔΑΥ Μαγνησίας από το Δεκέμβριο του 2008. Ο Δήμος Σκιάθου έχει συνάψει από το 2015 σύμβαση συνεργασίας με την Ελληνική Εταιρεία Αξιοποίησης - Ανακύκλωσης ΑΕ (ΕΕΑΑ Α.Ε) για την εναλλακτική διαχείριση των δημοτικών αποβλήτων συσκευασίας (χαρτί, πλαστικό, αλουμίνιο-λευκοσίδηρο και γυαλί). Στον Δήμο Αλοννήσου έχει αναπτυχθεί δίκτυο μπλε κάδων από τα μέσα του 2013.

Τα βιοαποδομήσιμα απόβλητα ανέρχονται στο 66,5% των παραγόμενων ΑΣΑ, βάσει της ποιοτικής σύστασης, ενώ η εκτροπή τους μέχρι σήμερα βασίζεται αποκλειστικά στο σύστημα ανακύκλωσης αποβλήτων συσκευασιών, μέσω της ανάκτησης χαρτιού καθώς και στην εκτροπή των βιοαποβλήτων.

Για τη διαχείριση των ογκωδών αποβλήτων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας δεν υφίσταται κάποιο οργανωμένο σύστημα συλλογής και μετέπειτα επεξεργασίας τους. Το σύνολο των αποβλήτων αυτών καταλήγουν για ταφή στους ΧΥΤΑ.

Για τη διαχείριση των πρασίνων αποβλήτων στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, δεν υφίσταται κάποιο οργανωμένο σύστημα συλλογής και μετέπειτα επεξεργασίας τους πλην, κάποιων εξαιρέσεων που αφορούν δημοτικές πρωτοβουλίες. Το μεγαλύτερο μέρος των αποβλήτων αυτών, καταλήγουν για ταφή στους ΧΥΤΑ ή διατίθενται ανεξέλεγκτα.

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, έχουν ολοκληρωθεί και λειτουργούν όλοι οι ΧΥΤΑ που προβλέπονταν στην τελευταία αναθεώρηση του ΠΕΣΔΑ,:

- ❖ ΧΥΤΑ Δυτικής Θεσσαλίας (Π.Ε. Τρικάλων και Καρδίτσας)
- ❖ ΧΥΤΑ Λάρισας (ΠΕ Λάρισας ▪ ΧΥΤΑ Βόλου (Τμήμα της Π.Ε. Μαγνησίας)
- ❖ ΧΥΤΑ Αργαλαστής (μέρος της Π..Ε Σποράδων)
- ❖ ΧΥΤΑ Αλοννήσου (μέρος της Π.Ε. Σποράδων)
- ❖ ΧΥΤΑ Σκιάθου (μέρος της Π.Ε. Σποράδων)
- ❖ ΧΥΤΑ Σκοπέλου (μέρος της Π.Ε. Σποράδων)

Στο ΠΕΣΔΑ προβλεπόταν η λειτουργία δέκα (10) ΣΜΑ από τους οποίους έχουν κατασκευαστεί οι εννιά (9), οι οποίοι είναι:

- ❖ ΣΜΑ Καρδίτσας, Π..Ε Καρδίτσας
- ❖ ΣΜΑ Σοφάδων , Π.Ε. Καρδίτσας
- ❖ ΣΜΑ Πλαστήρα, Π.Ε. Καρδίτσας
- ❖ ΣΜΑ Αγιάς, Π.Ε. Λάρισας
- ❖ ΣΜΑ Ελασσόνας, Π.Ε. Λάρισας
- ❖ ΣΜΑ Πολυδάμαντα, Π.Ε. Λάρισας
- ❖ ΣΜΑ Αλμυρού, Π.Ε. Μαγνησίας
- ❖ ΣΜΑ Πύλης, Π.Ε. Τρικάλων
- ❖ ΣΜΑ Καλαμπάκας, Π.Ε. Τρικάλων

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας έχει παύσει οριστικά η λειτουργία ΧΑΔΑ, οι οποίοι έχουν αποκατασταθεί πλήρως.

■ Εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων (ΕΕΛ)

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας για την εφαρμογή της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ «για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων» έχουν χαρακτηριστεί :

- τέσσερις (4) οικισμοί ως Β' Προτεραιότητας,
- τριάντα ένας (31) οικισμοί ως Γ' Προτεραιότητας

Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, με βάση την αναθεωρημένη μεθοδολογία προσδιορισμού νέων οικισμών Γ' προτεραιότητας προκύπτει επιπλέον ένας (1) νέος οικισμός, (η Βερδικούσσα), επομένως το σύνολο των οικισμών Γ' Προτεραιότητας ανέρχεται σε τριάντα δύο (32). Το σύνολο αυτό αντιστοιχεί σε 8,12 % του συνόλου των οικισμών Γ' προτεραιότητας της χώρας και σε συνολικό ισοδύναμο πληθυσμό της τάξης των 165.714 κατοίκων. Από τα στοιχεία της Εθνικής Έκθεσης Αναφοράς (Report art. 15 Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ) που υποβλήθηκε από την ΕΓΥ και έχει έτος αναφοράς το 2016, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας προκύπτουν 31 συνολικά οικισμοί Γ' Προτεραιότητας, εκ των οποίων 11 οικισμοί (Αγιά, Αλμυρός, Βελεστίνο, Καλαμπάκα, Καρδίτσομαγούλα, Λιβάδι, Πορταριά, Σκιάθος, Σκόπελος, Τύρναβος και Φάρσαλα) είναι σε πλήρη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτή.

Η καταγραφή της υφιστάμενης σήμερα κατάστασης των τριάντα δύο (32) οικισμών Γ' προτεραιότητας βασίζεται :

- a) στα στοιχεία που παρουσιάστηκαν (με χρονική αναφορά 12/2017) στο πλαίσιο της εμπειρογνωμοσύνης της Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Πολιτικής και Αστικής Ανάπτυξης (DG Regio) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για το Στρατηγικό Σχέδιο,
- b) στα επικαιροποιημένα στοιχεία που συγκέντρωσε η Τεχνική Γραμματεία Λυμάτων (ΤΓΛ) μέχρι και το 2018 από τους αρμόδιους φορείς, την Ειδική Γραμματεία Υδάτων (ΕΓΥ), την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΕΥΔ ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ) καθώς και την Περιφερειακή Συνάντηση στην Λάρισα στις 18/5/2018 και συνοψίζεται στα ακόλουθα:

Δώδεκα (12) οικισμοί παρουσιάζονται σήμερα σε πλήρη συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ. Πρόκειται για τους οικισμούς Αγιά, Αλμυρός, Βελεστίνο, Γιάννουλη, Καλαμπάκα, Καρδίτσομαγούλα, Λιβάδι, Πορταριά, Σκιάθος, Σκόπελος, Τύρναβος, Φάρσαλα.

Είκοσι (20) οικισμοί δεν είναι σε πλήρη συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ, και πιο συγκεκριμένα :

- δέκα πέντε (15) οικισμοί έχουν ενταγμένα έργα για τα οποία έχει εξασφαλιστεί η απαραίτητη χρηματοδότηση από τα ΕΠ ΕΣΠΑ 2014 – 2020 (ΥΜΕΠΠΕΡΑΑ).
- ένας (1) οικισμός (Ζαγορά) δεν έχει ωριμότητα των απαιτούμενων έργων υποδομής (ΔΑ ή/και ΕΕΛ) και δεν έχει προβλεφθεί η αναγκαία χρηματοδότηση των υποδομών τους,
- ένας (1) οικισμός (Βερδικούσσα) διαθέτει ΕΕΛ, έχει ωριμότητα των απαιτούμενων έργων υποδομής ΔΑ και σχεδιάζεται να χρηματοδοτηθεί από εθνικούς πόρους.
- ένας (1) οικισμός (Οιχαλία) εξυπηρετείται από υφιστάμενες υποδομές ΔΑ και ΕΕΛ, που παρουσιάζουν αδυναμίες οι οποίες δεν επιτρέπουν την πλήρη συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ. Συγκεκριμένα η ΕΕΛ και το ΔΑ δεν είχαν ολοκληρωθεί το 2016 και σήμερα που έχουν ολοκληρωθεί δεν είναι λειτουργικά γιατί κατασκευάζονται οι διακλαδώσεις των ιδιωτικών συνδέσεων στο ΔΑ, ένας (1) οικισμός (Σοφάδες) δεν έχει υποβάλλει στοιχεία λειτουργίας της αντίστοιχης ΕΕΛ για το 2017

- ένας (1) οικισμός (Ελασσόνα) έχει υποβάλλει ανεπαρκή στοιχεία λειτουργίας της αντίστοιχης ΕΕΛ.

Η συνολική απεικόνιση των οικισμών Γ' προτεραιότητας της Περιφέρειας Θεσσαλίας παρουσιάζεται στον παρακάτω Πίνακα.

A/A	Οικισμός	Δήμος	Π.Ε.	Υφιστάμενη	Υπό κατασκευή-Νέα
1	ΦΑΡΣΑΛΑ	ΦΑΡΣΑΛΩΝ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
2	ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ	ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	ΤΡΙΚΑΛΩΝ		
3	ΚΑΡΔΙΤΣΟΜΑΓΟΥΛΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ		
4	ΠΟΡΤΑΡΙΑ	ΒΟΛΟΥ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		
5	ΣΚΟΠΕΛΟΣ	ΣΚΟΠΕΛΟΥ	ΣΠΟΡΑΔΩΝ		
6	ΒΕΛΕΣΤΙΝΟ	ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		
7	ΑΛΜΥΡΟΣ	ΑΛΜΥΡΟΥ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		
8	ΛΙΒΑΔΙ	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
9	ΣΚΙΑΘΟΣ	ΣΚΙΑΘΟΥ	ΣΠΟΡΑΔΩΝ		
10	ΤΥΡΝΑΒΟΣ	ΤΥΡΝΑΒΟΥ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
11	ΓΙΑΝΝΟΥΛΗ	ΛΑΡΙΣΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
12	ΑΓΙΑ	ΑΓΙΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
13	ΣΟΦΑΔΕΣ	ΣΟΦΑΔΩΝ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ		
14	ΕΛΑΣΣΟΝΑ	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
15	ΟΙΧΑΛΙΑ	ΦΑΡΚΑΔΟΝΑΣ	ΤΡΙΚΑΛΩΝ		
16	ΜΟΥΖΑΚΙ	ΜΟΥΖΑΚΙΟΥ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ		
17	ΑΜΠΕΛΩΝΑΣ	ΤΥΡΝΑΒΟΥ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
18	ΣΟΥΡΠΗ	ΑΛΜΥΡΟΥ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		
19	ΑΓΡΙΑ	ΒΟΛΟΥ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		
20	ΠΑΛΑΜΑΣ	ΠΑΛΑΜΑ	ΚΑΡΔΙΤΣΑΣ		
21	ΑΓΙΟΚΑΜΠΟΣ	ΑΓΙΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
22	ΒΕΛΙΚΑ	ΑΓΙΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
23	ΚΑΤΩ ΣΩΤΗΡΙΤΣΑ	ΑΓΙΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
24	ΚΡΑΝΙΑ ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
25	ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗ	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
26	ΝΙΚΑΙΑ	ΚΙΛΕΛΕΡ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
27	ΦΑΛΑΝΗ	ΛΑΡΙΣΑΙΩΝ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
28	ΣΥΚΟΥΡΙΟ	ΤΕΜΠΩΝ	ΛΑΡΙΣΑΣ		
29	ΠΑΤΗΤΗΡΙ	ΑΛΟΝΝΗΣΟΥ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		
30	ΝΕΑ ΑΓΧΙΑΛΟΣ	ΒΟΛΟΥ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		
31	ΖΑΓΟΡΑ	ΖΑΓΟΡΑΣ-ΜΟΥΡΕΣΙΟΥ	ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ		
32	ΒΕΡΔΙΚΟΥΣΣΙΑ	ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	ΛΑΡΙΣΑΣ		

Στον τομέα της διαχείρισης των αστικών λυμάτων, η Θεσσαλία βαίνει προς ολοκλήρωση των υποχρεώσεων για εναρμόνιση έναντι της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ. Στην Π.Π. 2014-2020 υλοποιούνται τα εναπομένοντα έργα διαχείρισης αστικών λυμάτων σε οικισμούς ισοδύναμου πληθυσμού από 2.000 έως 15.000 κατοίκους, με στόχευση να ολοκληρωθούν σχεδόν στο σύνολό τους έως το πέρας αυτής, ενώ παράλληλα υλοποιούνται αντίστοιχα έργα και σε οικισμούς με μικρότερο πληθυσμό, στοχεύοντας στην προστασία της δημόσιας υγείας και την αντιμετώπιση περιβαλλοντικής ρύπανσης σε περιοχές ευαίσθητες οικολογικά.

Ενέργεια

Στη Θεσσαλία λειτουργούν σήμερα δύο μονάδες παραγωγής ενέργειας, οι υδροηλεκτρικοί σταθμοί των τεχνητών λιμνών Πλαστήρα και Σμοκόβου, ενώ αναμένεται η αδειοδότηση και έναρξη λειτουργίας του

σταθμού της Μεσοχώρας. Η περιφέρεια, παρουσιάζει μεγάλες δυνατότητες παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, επιπρόσθετα των ήδη εγκατεστημένων (ηλιακής, αιολικής κ.α.).

Αναφορικά με την κατανάλωση ενέργειας, η Θεσσαλία κατατάσσεται σχετικά χαμηλά σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες στην κατανάλωση πετρελαιοειδών λόγω και της ευρείας χρήσης φυσικού αερίου. (OECD, 2020).

Όσον αφορά το φυσικό αέριο, υπάρχουν 20 διανομείς στη Θεσσαλία με διαχειριστή δικτύου την ΕΔΑ ΘΕΣΣ Α.Ε. Το δίκτυο του Φυσικού Αερίου καλύπτει αρκετό τμήμα της Περιφέρειας (με συνδέσεις σε δημόσια κτίρια, κατοικίες και επιχειρήσεις) και αναπτύσσεται σταδιακά και στις υπόλοιπες περιοχές της Θεσσαλίας.

Αναφορικά με την ηλεκτρική ενέργεια, η Θεσσαλία κατατάσσεται στις πιο ενεργοβόρες περιφέρειες της Ελλάδας. Η κατάταξη αυτή οφείλεται στο γεγονός πως μεγάλο μέρος της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας προέρχεται από τις βιομηχανίες (ποσοστό βιομηχανικής κατανάλωσης άνω του 32%, με το αντίστοιχο εθνικό στο 24%). Υψηλότερη, σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, είναι και η σχετική κατανάλωση ρεύματος για γεωργική χρήση (15% έναντι 5%) (ΕΛΣΤΑΤ, τελευταία δημοσιευμένα στοιχεία του 2012).

Διαχείριση Υδάτων

Η Θεσσαλία αποτελεί το 8ο Υδατικό Διαμέρισμα της Χώρας, ενώ μικρά τμήματά της υπάγονται στο 4ο και στο 7ο Υδατικό Διαμέρισμα και καλύπτεται από τα αντίστοιχα Σχέδια Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών (Οδηγία 2000/60/ΕΚ) και από Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (Οδηγία 2007/60/ΕΚ). Αναφορικά με την κατανάλωση ύδατος το Υδατικό Διαμέρισμα της Θεσσαλίας παρουσιάζει τη μεγαλύτερη χρήση ύδατος στη Χώρα η οποία την τριετία 2016-2018 ξεπέρασε τα 1,2 τρισ. κυβικά μέτρα (ΕΛΣΤΑΤ, 2021). Η κατανάλωση αυτή οφείλεται κυρίως στην ανάγκη κάλυψης των μεγάλων αρδευτικών αναγκών του πρωτογενή τομέα τομέα που κατέχει την κύρια θέση απασχόλησης και οικονομίας στη Θεσσαλία, σε συνδυασμό με την έλλειψη επαρκών αρδευτικών υποδομών και έργων συγκράτησης επιφανειακών υδάτων, οδηγώντας σε υπεράντληση των υπόγειων υδάτινων αποθεμάτων. Ένας άλλος κρίσιμος παράγοντας είναι οι πιέσεις από πλημμυρικά φαινόμενα που εντοπίζονται σε αρκετές περιοχές της Θεσσαλίας.

Ως προς το πόσιμο νερό, μετά την υλοποίηση σημαντικών έργων στις τελευταίες Προγραμματικές Περιόδους και την άρση κρίσιμων προβλημάτων σε περιοχές της Θεσσαλίας, δεν καταγράφεται σημαντικό πρόβλημα ποιότητας ή επάρκειάς του σε οικισμούς.

6.7 ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΙΣ ΠΙΕΣΕΙΣ

Όσον αφορά τη κατάσταση της Θεσσαλίας ως προς τις τεχνικές υποδομές (διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων, οδικοί άξονες κ.λπ.) και τις πιέσεις που αυτές ασκούν στο περιβάλλον, παρουσιάσθηκε στην προηγούμενη ενότητα. Στο σημείο αυτό, αξίζει να σημειωθεί μόνο το εμπορικό λιμάνι του Βόλου, το οποίο μπορεί να θεωρηθεί ως πηγή ρύπανσης. Η ρύπανση από το λιμάνι του Βόλου αποκτά ακόμα μεγαλύτερη βαρύτητα καθώς αυτό βρίσκεται μέσα στον κλειστό Παγασητικό κόλπο. Το λιμάνι και οι λειτουργίες του μπορεί να επιβαρύνουν το ατμοσφαιρικό περιβάλλον, την ποιότητα των υδάτων, τη χλωρίδα και την πανίδα της θάλασσας, το ακουστικό περιβάλλον κ.α.

Όσον αφορά τις παραγωγικές δραστηριότητες της Θεσσαλίας, ισχύουν τα εξής:

- Μία από τις σημαντικές πηγές διάχυτης ρύπανσης της Θεσσαλίας σχετίζεται με τις χρήσεις γης και ειδικότερα τη γεωργική δραστηριότητα που αναπτύσσεται στην περιοχή. Η ρύπανση εμφανίζεται κατά κύριο λόγο με τη μορφή θρεπτικών, αζώτου και φωσφόρου (ως αποτέλεσμα των λιπάνσεων των φυτών) και συντηρητικών ρύπων από φυτοφάρμακα, που προέρχονται από την χρήση και εφαρμογή προϊόντων φυτοπροστασίας και βιοκτόνων.
- Η κτηνοτροφία ως διάχυτη πηγή ρύπανσης αφορά την ελεύθερη βοσκή και τις μη οργανωμένες κτηνοτροφικές μονάδες. Ως σημειακή πηγή ρύπανσης αφορά σε εσταυλισμένες, οργανωμένες εγκαταστάσεις.
- Στη Θεσσαλία δεν απαντάται σημαντικός αριθμός ιχθυοκαλλιεργειών. Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία στην περιοχή μελέτης είναι εγκατεστημένες 3 μονάδες αλμυρού νερού και 6 μονάδες γλυκού νερού. Σχεδόν το σύνολο των μονάδων γλυκού νερού απαντάται στην ΠΕ Τρικάλων.
- Οι βιομηχανίες μπορούν να θεωρηθούν πηγές ρύπανσης τόσο των υδάτων και του εδάφους μέσω των υγρών αποβλήτων που παράγουν και της διάθεσής τους όσο και της ατμόσφαιρας μέσω των εκπομπών αέριων ρύπων. Επίκεντρο της ανάπτυξης της μεταποίησης στη Θεσσαλία είναι οι περιοχές της Μαγνησίας και της Λάρισας (δίπολο Λάρισα - Βόλος), ιδίως για τις μεγαλύτερες μονάδες. Οι μικρομεσαίες παραγωγικές μονάδες όμως και κυρίως οι οικογενειακές που λειτουργούν σε παραδοσιακούς κλάδους είναι διάσπαρτες σε όλη τη Θεσσαλία και κυρίως στις μεγάλες αστικές συγκεντρώσεις και στους οδικούς άξονες. Ένας μεγάλος αριθμός βιομηχανιών έχει εγκατασταθεί εντός καθορισμένων βιομηχανικών περιοχών και συγκεκριμένα στις ΒΙ.ΠΕ. Λάρισας και ΒΙ.ΠΕ. Βόλου (κύριο τμήμα και παράρτημα), τη ΒΙΟ.ΠΑ. Βόλου και τη ΒΙ.ΠΕ. Καρδίτσας. Η τελευταία δεν είναι οργανωμένη ως προς τις υποδομές ύδρευσης και αποχέτευσης και μάλιστα είναι εγκατεστημένος περιορισμένος αριθμός επιχειρήσεων.
- Στη Θεσσαλία η υφιστάμενη εξορυκτική δραστηριότητα αφορά αποκλειστικά λατομικές εγκαταστάσεις και όχι μεταλλεία. Στο σύνολό τους οι εγκαταστάσεις αυτές παράγουν αδρανή απόβλητα. Συνεπώς, δεν πρόκειται για μια σημαντική πηγή ρύπανσης. Επίσης, στα νησιά των Σποράδων πρακτικά δε λειτουργούν λατομεία και μεταλλεία.

Άλλου τύπου πίεση είναι η άναρχη αστική εκτός σχεδίου δόμηση και ειδικά η αυθαίρετη δόμηση που παρατηρείται ειδικά στις παράκτιες περιοχές της Θεσσαλίας (όπως στην περιοχή των εκβολών του π. Πηνειού), καθώς επίσης και η διάσπαρτη χωροθέτηση παραγωγικών δραστηριοτήτων (βιομηχανικών-βιοτεχνικών μονάδων), αλλά και τουριστικών μονάδων εκτός οργανωμένων υποδοχέων. Όλα τα παραπάνω προκαλούν πίεση στο περιβάλλον γιατί συνήθως δε συνοδεύονται από τις κατάλληλες τεχνικές υποδομές που θα εξασφάλιζαν την προστασία του περιβάλλοντος και οδηγούν σε μη βιώσιμη διαχείριση των φυσικών πόρων.

Τέλος, βασικότερο περιβαλλοντικό θέμα της Θεσσαλίας είναι η πίεση που ασκείται στους υδατικούς πόρους. Το σημερινό καθεστώς εκμετάλλευσης των υδάτινων πόρων στη Θεσσαλία έχει οδηγήσει σε υπεραντλήσεις των υπογείων νερών, έτσι ώστε εκτός από τους ανανεώσιμους πόρους να μειώνονται και τα μόνιμα υπόγεια αποθέματα, ειδικά στις δύο πεδινές εκτάσεις της Θεσσαλίας. Παράλληλα, αντλούνται εντατικά και τα επιφανειακά ύδατα με αποτέλεσμα ανεπάρκεια θερινής ροής για τη συντήρηση υγίων οικοσυστημάτων. Τελικά, η αρδευτική κατανάλωση είναι μικρότερη από τη ζήτηση και το αποτέλεσμα είναι η μη άρδευση ή η ελλειμματική άρδευση παραγωγικών εκτάσεων.

Εν κατακλείδι, οι κύριες πηγές ρύπανσης στο φυσικό περιβάλλον γενικά, αλλά και συγκεκριμένα στην Περιφέρεια Θεσσαλίας σχετίζονται κυρίως με τις διάφορες ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως η διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων, η γεωργία και κτηνοτροφία, οι βιομηχανίες, οι

ιχθυοκαλλιέργειες, οι μεγάλοι οδικοί άξονες, το λιμάνι του Βόλου κ.ά.. Οι παραπάνω δραστηριότητες προκαλούν πίεση και περιβαλλοντικά προβλήματα κυρίως στο έδαφος, τα ύδατα και τα φυσικά οικοσυστήματα και δευτερευόντως στην ατμόσφαιρα και το ακουστικό περιβάλλον (οδικοί άξονες, βιομηχανία, λιμάνια). Πιο συγκεκριμένα, προέκυψε ότι το μεγαλύτερο ρυπαντικό φορτίο σε BOD δημιουργεί η κτηνοτροφία και ιδιαίτερα η διάχυτη κτηνοτροφική δραστηριότητα και μετά τα υγρά αστικά απόβλητα και η βιομηχανία. Επίσης, το μεγαλύτερο ρυπαντικό φορτίο σε άζωτο δημιουργεί η κτηνοτροφία και ιδιαίτερα η διάχυτη κτηνοτροφική δραστηριότητα και μετά η γεωργική δραστηριότητα, στη συνέχεια τα υγρά αστικά λύματα και τέλος η βιομηχανία. Τέλος, το μεγαλύτερο ρυπαντικό φορτίο σε φωσφόρο δημιουργούν η κτηνοτροφία και η γεωργία (αντίστοιχα μεγέθη) και μετά τα υγρά αστικά λύματα και η βιομηχανία.

6.8 ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Η ρύπανση του αέρα στην περιοχή μελέτης προέρχεται κυρίως από:

- την κυκλοφορία των οχημάτων στο οδικό δίκτυο. Αποτελεί βασική πηγή ατμοσφαιρικής ρύπανσης, με εκπομπές CO, NOx, υδρογονανθράκων για τους βενζινοκινητήρες και επιπλέον καπνού και SO₂ για τους πετρελαιοκινητήρες
- τις κεντρικές θερμάνσεις. Οι παραγόμενοι ρύποι από τις κεντρικές θερμάνσεις είναι CO₂, CO, SO₂ και σωματίδια (κυρίως αιθάλη). Πάντως η εκπομπή SO₂ είναι ιδιαίτερα μειωμένη λόγω της χρήσης πετρελαίου με χαμηλή περιεκτικότητα σε θείο
- τις εκπομπές των βιομηχανιών. Οι παραγόμενοι ρύποι από τις βιομηχανίες περιλαμβάνουν, CO₂, SO₂, CO, και σωματίδια (αιθάλη) από την καύση μαζούτ, καθώς και άλλα αέρια απόβλητα ανάλογα με την παραγωγική διαδικασία.

Η ποιότητα της ατμόσφαιρας παρακολουθείται από τα τέλη του 2000 από το ΥΠΕΚΑ (πρώην ΥΠΕΧΩΔΕ), το οποίο έχει εγκαταστήσει το Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης (ΕΔΠΑΡ). Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας λειτουργούν δύο σταθμοί παρακολούθησης, στη Λάρισα και το Βόλο.

Οι μετρήσεις αφορούν συγκεντρώσεις αιωρούμενων σωματιδίων PM₁₀, οξειδίων του αζώτου (NOx), διοξειδίου του θείου (SO₂), όζοντος (O₃), μονοξειδίου του άνθρακα (CO), βενζολίου (C₆H₆) και μολύβδου. Από την αξιολόγηση που έγινε στις διαθέσιμες μετρήσεις για συγκεκριμένες παραμέτρους καθώς επίσης και τα αντίστοιχα θεσμοθετημένα όρια, προκύπτει ότι το ατμοσφαιρικό περιβάλλον στη Θεσσαλία, ακόμα και το πιο επιβαρυνμένο αστικό περιβάλλον του Βόλου και της Λάρισας, είναι καλό και δεν ξεπερνάει τα θεσμοθετημένα όρια για τους ατμοσφαιρικούς ρύπους.

Από το Σεπτέμβριο του 2020, η Περιφέρεια Θεσσαλίας έχει εντάξει την πράξη με τίτλο: «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ», στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2014-2020», με αντικείμενο την προμήθεια του κατάλληλου εξοπλισμού για την παρακολούθηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Θεσσαλίας. Συγκεκριμένα αφορά στην προμήθεια και εγκατάσταση έξι νέων Σταθμών παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης 2 για την πόλη του Βόλου, 2 για τη Λάρισα, 1 για τα Τρίκαλα, και 1 για την Καρδίτσα, συμπεριλαμβανομένης της τηλεμετάδοσης, καθώς επίσης στη συμπλήρωση και στον εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού του υφιστάμενου σταθμού παρακολούθησης της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην Λάρισα και στην αποκατάσταση της λειτουργίας του συστήματος τηλεμετάδοσής του. Η λειτουργία του ως άνω

δικτύου θα δράσει καταλυτικά στην εξασφάλιση των απαραίτητων δεδομένων για την λήψη εξειδικευμένων μέτρων για την βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Στην καλή κατάσταση της ποιότητας του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος στις αστικές περιοχές της Περιφέρειας, συμβάλει η Δράση «Αντικατάσταση συστημάτων θέρμανσης πετρελαίου με συστήματα φυσικού αερίου σε κατοικίες στην Περιφέρεια Θεσσαλίας στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020». Στόχος της δράσης είναι η βελτίωση της ποιότητας του αέρα, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου, μέσω της αντικατάστασης του πετρελαίου θέρμανσης με φυσικό αέριο σε οικιακά συστήματα θέρμανσης και της εξοικονόμησης πρωτογενούς ενέργειας.

6.9 ΑΚΟΥΣΤΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΔΟΝΗΣΕΙΣ

Ο θόρυβος αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες υποβάθμισης του περιβάλλοντος. Με τη λέξη «θόρυβος» συνήθως γίνεται αναφορά σε οποιοδήποτε ανεπιθύμητο ήχο. Σήμερα έχει επαρκώς τεκμηριωθεί ότι οι επιπτώσεις του θορύβου στον άνθρωπο διακρίνονται σε φυσιολογικές και ψυχολογικές. Κοινές πηγές θορύβου είναι τα μηχανοκίνητα μέσα μεταφοράς, μηχανήματα οδοποιίας και κατασκευής οικοδομών, αλλά και συσκευές όπως τα κλιματιστικά, το ψυγείο κ.λπ.

Οι επιπτώσεις του στην υγεία σχετίζονται με τις συχνότητες από τις οποίες συνίσταται, την ένταση, την διάρκεια και την επαναληπτικότητα του θορύβου. Έτσι μπορεί να παρατηρηθούν από απλή ενόχληση, μέχρι άγχος, δυσκολία πνευματικής συγκέντρωσης, διαταραχή του ύπνου, υπέρταση, μόνιμες ή παροδικές ακουστικές βλάβες, δυσκολία στην ομιλία, μείωση της παραγωγικότητας στον εργασιακό τομέα κ.ά. Μελέτες έδειξαν ότι άνθρωποι που ζουν μόνιμα σε θορυβώδες περιβάλλον παρουσιάζουν αυξημένα ποσοστά κατανάλωσης αντιόξινων φαρμάκων, υπνωτικών και ηρεμιστικών. Ο θόρυβος σχετίζεται επίσης και με εργατικά και με τροχαία ατυχήματα. Σε πολλές περιπτώσεις είναι αιτία για την οικονομική υποβάθμιση οικιστικών και εμπορικών κέντρων.

Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το σύνολο της περιοχής μελέτης, καθώς η μελέτη «Αξιολόγηση περιβαλλοντικού θορύβου στο πλαίσιο εφαρμογής της οδηγίας 2002/49/ΕΚ» πραγματοποιήθηκε για τα πολεοδομικά συγκροτήματα Λάρισας και Βόλου. Από τα αποτελέσματα της μελέτης που αφορούν την Λάρισα προκύπτει ότι:

- Η μεγαλύτερη ομάδα πληθυσμού ζει στις ζώνες θορύβου μεταξύ 50 και 65 dB(A).
- Η όχληση λόγω σιδηροδρομικού θορύβου περιορίζεται στη ζώνη κάτω των 45 dB(A).
- Η σημαντικότερη όχληση (μεγαλύτερη από 70 dB(A) αφορά στους σημαντικούς οδικούς άξονες, εκατέρωθεν των οποίων δεν προβλέπεται χρήση αμιγούς κατοικίας.
- Ακόμη και στο κέντρο, στο εσωτερικό των οικοδομικών τετραγώνων εμφανίζονται ήσυχες περιοχές με τιμές θορύβου κάτω των 45 dB(A), ακόμη και όταν στην πρόσοψη του κτιρίου υπάρχει όχληση μεγαλύτερη από 65 dB(A). Σημειώνεται ότι το ανώτερο όριο θορύβου στις περιοχές που επικρατεί το αστικό στοιχείο είναι τα 45 dB(A).

Σχετικά με την όχληση που προκαλούν οι προσγειώσεις αεροσκαφών στις κατοικημένες περιοχές της Λάρισας θα πρέπει να σημειωθεί ότι από το 1981 υπήρχε σχεδιασμός από το Αρχηγείο Τακτικής Αεροπορίας για την κατασκευή νέου αεροδιαδρόμου, με κλίση έως 40ο από τον υφιστάμενο, ώστε οι άξονες προσέγγισης των αεροπλάνων να απομακρυνθούν από την πόλη. Σε σχετική έκθεση του ΓΕΑ αναφέρεται ότι για τη διαμόρφωση της πρότασης λήφθηκαν υπόψη όλοι οι παράγοντες που επιδρούν στη λειτουργία των αεροδρομίων σύμφωνα με την απόφαση Φ.440/000/ε.1588/17-9- 1981.

Όσον αφορά την ηχορύπανση στην Δημοτική Ενότητα Γιάννουλης περιορίζεται εκατέρωθεν του οδικού άξονα Λάρισας- Κοζάνης και στην περιοχή συγκέντρωσης δραστηριοτήτων μεταποίησης βορειοδυτικά του οικισμού Γιάννουλης.

Για το πολεοδομικό συγκρότημα του Βόλου δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία.

6.10 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Η Περιφέρεια Θεσσαλίας διακρίνεται για τη σημαντική της πολιτιστική κληρονομιά, όπως αυτή αποδεικνύεται από τα ευρήματα της Νεολιθικής περιόδου, τα μνημεία της Κλασσικής και της Ελληνιστικής περιόδου, τα ιστορικά μνημεία της Μεταβυζαντινής περιόδου, αλλά και τα Νεότερα Μνημεία. Εξάλλου, πολλές περιοχές της Θεσσαλίας σχετίζονται με την μυθολογία: ο Όλυμπος ως κατοικία του Δωδεκάθεου, το Πήλιο με τους Κενταύρους, η Ιωλκός με τον Ιάσωνα και την Αργοναυτική εκστρατεία, η Φθία με τον Αχιλλέα και τον Πάτροκλο, τα Τρίκαλα με τον Ασκληπιό και η Λάρισα με τον Ιπποκράτη. Αρκετά μνημεία έχουν αναδειχθεί & καταστεί επισκέψιμα, ωστόσο αρκετά χρήζουν περαιτέρω προστασίας & ανάδειξης. Εκτός από τα χερσαία μνημεία, τα τελευταία χρόνια αναδεικνύονται & σημαντικοί ενάλιοι αρχαιολογικοί χώροι που αδειοδοτήθηκαν πρώτοι στη χώρα ως επισκέψιμοι στο κοινό (το ναυάγιο της Περιστεράς στην Αλόννησο λειτουργεί ήδη ως επισκέψιμος ενάλιος αρχαιολογικός χώρος) ενώ δρομολογείται η επισκεψιμότητα αντίστοιχων χώρων στον Δυτικό Παγασητικό, καθιστώντας τη Θεσσαλία πρωτοπόρα στον τομέα σε επίπεδο χώρας. Σημαντικοί χώροι πολιτισμού λειτουργούν επίσης όπως Δημοτικές Πινακοθήκες, Αρχαιολογικά Μουσεία, το Λαογραφικό Μουσείο Λάρισας καθώς & αντίστοιχοι μικρότερης εμβέλειας.

Π.Ε. Καρδίτσας

Η περιοχή κατοικήθηκε από τα προϊστορικά χρόνια (6000 π.Χ περίπου) κυρίως στα πεδινά της. Από τις αρχαιότερες πόλεις είναι η Άρνη μεταξύ Πύργου και Ματαράγκας, το Κιέριο που δημιουργήθηκε αργότερα στην ίδια περιοχή, οι Γόμφοι κοντά στο Μουζάκι (περιλαμβάνονται στα διοικητικά όρια του νομού Τρικάλων), η Μητρόπολη (Παλαιόκαστρο) στη θέση του ομώνυμου οικισμού, η Ιθώμη κοντά στην κωμόπολη Φανάρι, κ.ά. Από τα Βυζαντινά μνημεία της περιοχής ξεχωρίζουν το Κάστρο Φαναρίου, καθώς και τα μοναστήρια Ι.Μ. Πελεκητής Καρίτσας, Ι.Μ. Κορώνας Μεσενικόλα, Ι.Μ. Πέτρας Καταφυγίου, Ι.Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου Ρεντίνας, Ι.Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου Σπηλιάς Κουμπουριανών. Σημειώνουμε επίσης το μοναστήρι του Αγ. Γεωργίου Καραϊσκάκη και το σπήλαιο στο οποίο γεννήθηκε ο Γεώργιος Καραϊσκάκης στην ευρύτερη περιοχή του Μαυρομματίου, το Ξωκλήσι της Ζωοδόχου πηγής στην ευρύτερη περιοχή του Μεσενικόλα, οι παραδοσιακές βρύσες Σκέντζος, Ρίζα, Καναλάκος, Τράχος, Σκλήθρος στην ευρύτερη περιοχή του Μαυρομματίου, το μοναστήρι της Αγίας Τριάδας που στέγασε σανατόριο στην ευρύτερη περιοχή του Μορφοβουνίου, το μοναστήρι της Αγ. Τριάδας που ήταν καταφύγιο των Ελλήνων στην Τουρκοκρατία στην ευρύτερη περιοχή του Μουζακίου, οι παλαιές γέφυρες Σοφάδων και Μοσχολουρίου, Το Γεφύρι, μονότοξο, πετρόχτιστο, 14ου αιώνα στην περιοχή του Ανθηρού, η Γέφυρα του Κοράκου στον Ανθηρό, η Καμάρα του Πετρωτού, η Τοξοτή γέφυρα στο Δροσάτο, η Γέφυρα του Καταφυλλίου.

Π.Ε. Λάρισας

Η περιοχή κατοικήθηκε από τη Μέση Παλαιολιθική εποχή (100.000 π.Χ). Η Λάρισα είναι μία από τις αρχαιότερες πόλεις που κατά την εποχή του Τρωικού πολέμου αναδείχτηκε στη μεγαλύτερη πόλη της ευρύτερης περιοχής. Ιδιαίτερη ακμή γνώρισε τον 6ο και 5ο αιώνα π.Χ. Άλλοι αρχαιολογικοί χώροι που ξεχωρίζουν είναι:

- ❖ Μελιβοία Αγιοκάμπου όπου σώζονται ίχνη από το αρχαίο τείχος καθώς και το αρχαίο λιμάνι (όρμος Κρυψιάνα),
- ❖ Ολοσσόνα στη θέση που είναι χτισμένη η Ελασσόνα,
- ❖ Αρχαίο λατομείο μαρμάρου στο Καστρί Αγιάς,
- ❖ Φάρσαλος, Σκοτούσα, Φαλάννα, Γόννος, Κραννών, Ευύδριον στην περιοχή των ομόνυμων οικισμών. Από τα Βυζαντινά μνημεία της περιοχής ξεχωρίζουν ο αρχαιολογικός χώρος «Φρούριο» πόλεως Λάρισας,
- ❖ η Ι.Μ. Ολυμπιώτισσας πόλεως Ελασσόνας,
- ❖ ο αρχαιολογικός χώρος Αζώρου Ελασσόνας,
- ❖ το Τζαμί Ελασσόνας, το Τεκές Χασάν Μπαμπά Τεμπών,
- ❖ το Χαμάμ πόλεως Τυρνάβου,
- ❖ το Αρχοντικό Γ. Σβαρτς στα Αμπελάκια,
- ❖ η Ι.Μ. Αγίου Δημητρίου Στομίου,
- ❖ το Μνημείο-Μουσείο του πατέρα της ιατρικής Ιπποκράτη απέναντι από το Αλκαζάρ στην πόλη της Λάρισας,
- ❖ το παρθεναγωγείο, κτίσμα του 1871 που στεγάζει νηπιαγωγείο στην περιοχή Αγιάς,
- ❖ το αρχοντικό του Αλεξούλη στην περιοχή Αγιάς,
- ❖ τον πύργο του Χατζηκώστα και τα νεοκλασικά σπίτια στην περιοχή Αγιάς,
- ❖ τα αρχοντικά του Ευθύμιου Ευθυμιάδη και του Σωκράτη Σολωμού στα Αμπελάκια,
- ❖ το σπίτι του Θανάση Χαϊμάδη, κέντρο δράσης στον αντιστασιακό αγώνα, με όλο τον εξοπλισμό του παράνομου τυπογραφείου στην ευρύτερη περιοχή των Αμπελακίων,
- ❖ το Γεφύρι στην Ελασσόνα, το πέτρινο γεφύρι από το οποίο πέρασε το 1084 τα στρατεύματα του ο Αλέξιος Α΄ Κομνηνός ακολουθώντας τη δευτερεύουσα οδό Στόμιο - Αγιοκάμπο,
- ❖ τα δύο αρχοντικά, σημάδια του αλλοτινού πλούτου της Ραψάνης,
- ❖ τους πύργους του Μαμτζιού, του Ραματά και του Κουρμαζάχου,
- ❖ το αρχοντικό του Δαμουλά που στέγαζε αυστριακό προξενείο στην Τσαρίτσανη,
- ❖ η πηγή της Αγίας Άννας στην ευρύτερη περιοχή του Τυρνάβου,
- ❖ το σπίτι-στρατηγείο στον Ελληνοτουρκικό πόλεμο καθώς και οι πηγές του Απίδανου στα Φάρσαλα.

Π.Ε. Μαγνησίας και Π.Ε. Σποράδων

Η (πεδινή κυρίως) περιοχή ήταν ήδη πυκνοκατοικημένη κατά τη νεολιθική εποχή. Έχουν βρεθεί 40 περίπου προϊστορικοί οικισμοί με σημαντικότερους το Σέσκλο και το Δίμνι. Άλλοι σημαντικοί αρχαιολογικοί χώροι είναι η Δημητριάδα, η Γορίτσα, οι Παγασαί, και η Ιωλκός στην ευρύτερη περιοχή του Βόλου, οι Φεραί στο Βελεστίνο, Πύρασος στη Ν. Αγχίαλο, Φυλακή, Γλαφυραί, Πτελεός στην ευρύτερη περιοχή των ομώνυμων οικισμών.

Στη Σκόπελο τα παλαιότερα λείψανα κατοίκησης χρονολογούνται μεταξύ 16ου και 14ου αιώνα π.Χ. (Στάφυλος). Αρχαίοι οικισμοί είναι η Πεπάρηθος στη θέση του Κάστρου της πόλης της Σκοπέλου, η Σελινούς στην περιοχή Λουτρακίου Γλώσσας και ο Πάνορμος στον ομώνυμο όρμο.

Στη Σκιάθο η ομώνυμη πόλη χρονολογείται ότι ιδρύθηκε τον 6ο-5ο αιώνα π.Χ.

Στην Αλόνησο και στα γύρω νησιά, νεολιθικές εγκαταστάσεις έχουν εντοπισθεί στις θέσεις Γλυφά και Στενή Βάλλα, στην Περιστέρα, στη Κυρά Παναγιά, στο σπήλαιο του Κύκλωπα στο νησί Γιούρα, στη νησίδα Μ. Κοκκινόκαστρο και αλλού. Στη χερσόνησο Κοκκινόκαστρο τοποθετείται η αρχαία πόλη της Ίκου.

Οι σημαντικότεροι οικισμοί κατά την Βυζαντινή περίοδο, ήταν η Δημητριάδα και οι Φθιώτιδες Θήβες στην ευρύτερη περιοχή Νέας Αγχιάλου. Στις Φθιώτιδες Θήβες ανακαλύφτηκε πρόσφατα το θέατρο της πόλης (3500 θέσεων) που σώζεται σε πολύ καλή κατάσταση. Άλλα σημαντικά βυζαντινά μνημεία είναι ο Ι.Ν. Αγίου Νικολάου στα Κανάλια, η Βασιλική Δαμοκρατείας στη Δημητριάδα, η Κάτω Μονή Ξενιάς Αλμυρού, η Άνω Μονή Ξενιάς Κοκκωτών, το Κάστρο Πτελεού, ο οικισμός Παλαιού Πλατάνου, το Κάστρο Σκιάθου, η Ι. Μ. Ευαγγελιστρίας Σκιάθου, η Παναγία Κεχριά Σκιάθου, η Παναγία Εικονίστρια Σκιάθου, το Κάστρο Σκοπέλου, η Παναγίτσα Κάστρου Σκοπέλου.

Σημειώνουμε επίσης τα αρχοντικά και νεοκλασικά σπίτια στην περιοχή του Βόλου, το μοναστήρι του Αγίου Λαυρεντίου στον ομώνυμο οικισμό, το εκκλησάκι της Παναγιάς της Τρύπας, χτισμένο μέσα σε βράχο στη θάλασσα στην ευρύτερη περιοχή της Αγριάς, τα ερείπια του μοναστηρίου της Αγίας Τριάδας στις Νήες, την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου και το ξωκλήσι της Αγίας Τριάδας στην ευρύτερη περιοχή του Ανήλιου, τον Πύργο του Κοσκολή που αποτέλεσε το πρώτο εργοστάσιο κατεργασίας μεταξιού στα Κάτω Λεχώνια, τη βρύση του Μαυρογιάννη στα Άνω Λεχώνια, το κτίριο του «Ελληνικού Σχολείου» που δίδαξε ο Κώστας Βάρναλης ως φιλόλογος στην Αργαλαστή, το περίτεχνο καμπαναριό των Αγ. Αποστόλων και το σπίτι του Φιλικού Μαργαρίτη Δημάδη στην Αργαλαστή, το Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου στην περιοχή Πάου, η εκκλησία του Αγίου Δημητρίου στο ορεινό Νεοχώρι με τοιχογραφίες του Παγώνη, το μοναστήρι του Αϊ Γιάννη του Προδρόμου στη Βυζίτσα, το αρχοντικό του Τριαντάφυλλου στη Δράκεια, το ξωκλήσι του Σταυρού στη θέση «Ανεμούτσα» ανάμεσα στη Δράκεια και στην Αγριά, τα αρχοντικά του Κωσταντινίδη, του Φρονίμου, του Πρίγκου και του Ρέτσου στη Ζαγορά, το «Ελληνοσχολείο» στη συνοικία του Αγίου Γεωργίου στο δρόμο για το Χορευτό, πλήθος εκκλησιών στην ευρύτερη περιοχή της Ζαγοράς, τις μαρμάρινες βρύσες του Δεσπότη και του Κάραλλη στη Ζαγορά, τα αρχοντικά των οικογενειών Μουσλή, Τοπάλη, Βασαρδάνη, Γουργιώτη, Μαραγκλή και Σκωτεινώτη στη Μακρυνίτσα, τη βρύση στη κεντρική πλατεία της Μακρυνίτσας και πλήθος από εκκλησίες και μοναστήρια στην ευρύτερη περιοχή της, τις βρύσες, τα αρχοντικά, το λιοτρίβι και το σταθμός του τρένου στην ευρύτερη περιοχή των Μηλεών, τη «Τρανή Βρύση» στο Προμύρι, την εκκλησία της Παναγιάς, χτισμένη πάνω στα θεμέλια του ναού της Άρτεμης στη παραθαλάσσια τοποθεσία Θεοτόκος, τα αρχοντικά στην Πορταριά και στο Τρίκερι, το μοναστήρι της Ευαγγελιστρίας πίσω από το οποίο υπάρχει το αρχαίο θέατρο που κατασκευάστηκε από πολιτικούς κρατούμενους στο παλιό Τρίκερι, το σπίτι του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη στη Σκιάθο, το μοναστηράκι του Αγ. Ιωάννη, το «Κρυφό» όπως λέγεται για το κρυφό σχολειό του στην Τουρκοκρατία κοντά στη μονή της Παναγιάς της Κουνίστρας.

Π.Ε. Τρικάλων

Πρωτοκατοικήθηκε την παλαιολιθική εποχή. Στους αρχαίους χρόνους ιδιαίτερα πυκνοκατοικημένες ήταν οι παραποτάμιες περιοχές με σημαντικότερες τις πόλεις Τρίκκη στη θέση της σημερινής πόλης των Τρικάλων και Αιγίνιον στην ευρύτερη περιοχή της Καλαμπάκας. Άλλοι αρχαιολογικοί χώροι στην παραποτάμια περιοχή του Πηνειού είναι το Φακίον, οι Πειρεσίοι, το Πελινναίον. Οι σημαντικότεροι οικισμοί κατά την Βυζαντινή περίοδο, ήταν η Τρίκκη και οι Σταγοί (Αιγίνιο). Άλλα σημαντικά βυζαντινά μνημεία είναι ο Ι.Ν. Πόρτας-Παναγιάς Πύλης, η Ι.Μ. Αγίου Βησσαρίωνος (Δούσικο) στον Αγ. Βησσαρίωνα, ο Ι.Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου (Μητρόπολη) Καλαμπάκας, η Ι.Μ. Κοιμήσεως Θεοτόκου Βυτουμιά, ο Βυζαντινός ναός στο Ζάρκο, η Συνοικία «Βαρούσι» πόλεως Τρικάλων, το Φρούριο πόλεως Τρικάλων, η Τέμενος Οσμάν Σαχ πόλεως Τρικάλων. Σημειώνουμε επίσης τη γέφυρα Χατζηπέτρου στην ευρύτερη περιοχή του Νεραϊδοχωρίου, την πέτρινη βρύση στην είσοδο του χωριού Νεραϊδοχώρι, τον πύργο του Χατζή Γάκη στο Περτούλι, τη μονότοξη λίθινη γέφυρα στην ευρύτερη περιοχή της Πύλης.

6.11 ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα υλικά ή ενσώματα περιουσιακά στοιχεία, είναι εκείνα τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση της παραγωγικής λειτουργίας μιας επιχείρησης. Η ωφέλιμη διάρκεια της ζωής τους είναι μεγαλύτερη τουλάχιστον του ενός έτους. Οι κατηγορίες των υλικών περιουσιακών στοιχείων σύμφωνα με το Ελληνικό Γενικό Λογιστικό Σχέδιο(Ε.Γ.Λ.Σ.) είναι:

- Εδαφικές εκτάσεις (γήπεδα, ορυχεία, λατομεία, αγροί, φυτείες κ.λπ.).
- Κτίρια, εγκαταστάσεις κτιρίων, τεχνικά έργα.
- Μηχανήματα, τεχνικές εγκαταστάσεις, λοιπός μηχανολογικός εξοπλισμός.
- Μεταφορικά μέσα (αυτοκίνητα, λεωφορεία, λοιπά επιβατικά αυτοκίνητα, πλωτά και εναέρια μέσα).
- Έπιπλα και λοιπός εξοπλισμός (έπιπλα, σκεύη, μηχανές γραφείου, Η/Υ κ.λπ.).

Η υλοποίηση του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» δεν συνδέεται με οποιεσδήποτε μεταβολές στα υλικά περιουσιακά στοιχεία. Οι οποίες επιπτώσεις από απαλλοτριώσεις που ενδεχομένως θα απαιτηθούν για την υλοποίηση έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα, μπορούν να αντιμετωπισθούν πλήρως βάσει του παγίου νομικού πλαισίου που ρυθμίζει τις σχετικές διαδικασίες.

6.12 ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

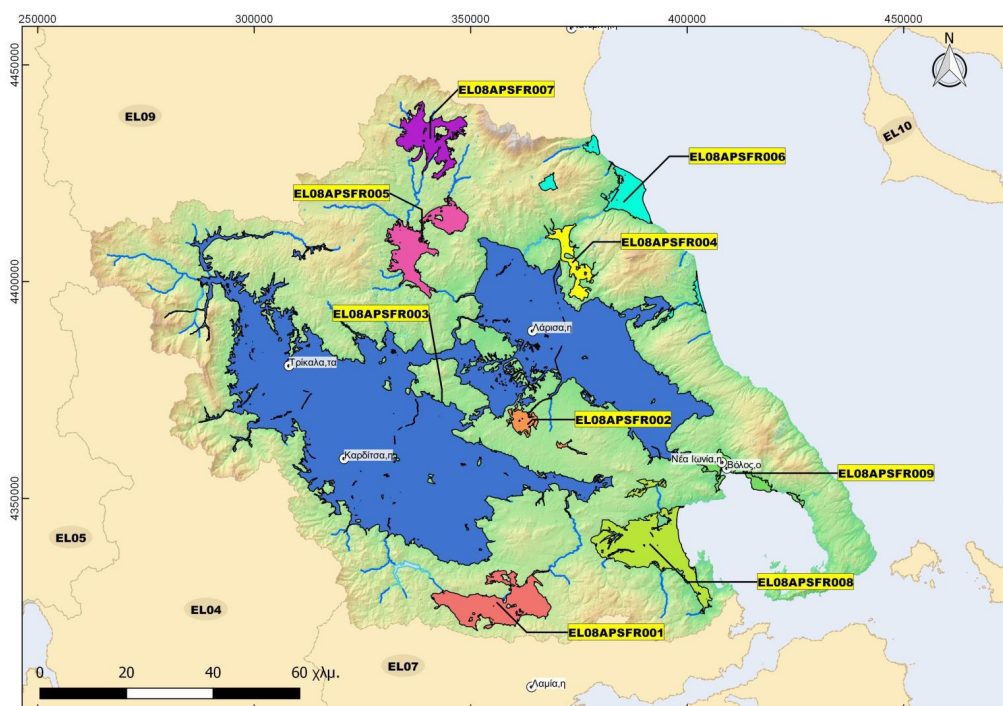
Στην ενότητα αυτή, παρουσιάζεται η αλληλεπίδραση φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος που στην περίπτωση μη εφαρμογής του Προγράμματος, θα οδηγήσει στη διατήρηση του κινδύνου πλημμυρικών φαινομένων με αρνητικές επιπτώσεις τόσο στο δομημένο περιβάλλον, όσο και στη φυσικό περιβάλλον. Επιπλέον η κλιματική αλλαγή είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες πίεσης στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον με σημαντικές περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις για τη Θεσσαλία. Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι όπου θα συμβάλει για την πρόληψη και μείωση δυσμενών επιπτώσεων στο ΠΕΠΘ 21-27 αφορούν σε πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, ακραία καιρικά φαινόμενα, διάβρωση των ακτών αλλά και κατολισθήσεις. Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, η Θεσσαλία την περίοδο 2014-2019 ήταν η δεύτερη περιφέρεια της χώρας αναφορικά με τον αριθμό κηρύξεων περιοχών της σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας με 67 κηρύξεις. Οι έντονες βροχοπτώσεις δημιουργούν πλημμυρικά φαινόμενα που πλήττουν και οικισμούς. Επιπλέον, το 2021 περιοχές των Περιφερειακών Ενότητων Λάρισας, Τρικάλων και Καρδίτσας τέθηκαν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω της ισχυρής σεισμικής δόνησης που εκδηλώθηκε στις 03-03-2021 πλήττοντας σημαντικά μεταξύ άλλων αρκετές δημόσιες υποδομές. Η σεισμικότητα στη Θεσσαλία καταγράφεται σημαντική, οδηγώντας στην ανάγκη ενίσχυσης των υποδομών της.

Κίνδυνος πλημμύρας

Στο πλαίσιο προσαρμογής της Ελλάδας με την Κοινοτική Οδηγία 2007/60/ΕΚ «για την αξιολόγηση και τη διαχείριση των κινδύνων πλημμύρας», το 2012 πραγματοποιήθηκε από την ΕΓΥ η Προκαταρκτική Αξιολόγηση Κινδύνων Πλημμύρας (ΠΑΚΠ), ενώ το έτος 2019 πραγματοποιήθηκε και η 1^η Αναθεώρηση αυτής. Με την ΠΑΚΠ ορίστηκαν οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας (ΖΔΥΚΠ), συλλέχθηκαν πληροφορίες σχετικά με πλημμυρικά γεγονότα από τους αρμόδιους φορείς διαχείρισης κινδύνων και καταστροφών σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο, αξιολογήθηκαν και καταχωρήθηκαν τα στοιχεία τους σε λογιστικά φύλλα για όλη την επικράτεια. Ειδικότερα η Προκαταρκτική Αξιολόγηση Κινδύνων Πλημμύρας περιελάμβανε τα ακόλουθα στάδια:

- Την καταγραφή των ιστορικών πλημμυρών με τα κύρια χαρακτηριστικά τους και εντοπισμό των σημαντικών ιστορικών πλημμυρών με βάση τις συνέπειές τους.
- Τον εντοπισμό περιοχών όπου είναι πιθανό να σημειωθεί πλημμύρα και αξιολόγηση των δυνητικών αρνητικών συνεπειών των μελλοντικών πλημμυρών, λαμβανομένων υπόψη ιστορικών στοιχείων πλημμυρών και των έκτοτε αλλαγών στις συνθήκες των πλημμυρικών πεδίων.
- Τον καθορισμό των Ζωνών Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας.

Στο ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται οι Ζώνες Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας, σύμφωνα με την 1^η Αναθεώρηση της ΠΑΚΠ κατά την Οδηγία 2007/60/ΕΚ, κατ' εφαρμογή της Κ.Υ.Α. Η.Π. 31822/1542/Ε103/2010 (ΦΕΚ 1108/Β'/21.07.2010) της ΕΓΥ/ΥΠΕΚΑ, όπως τροποποιήθηκε με την Κ.Υ.Α. 177772/924/2017 (ΦΕΚ 2140/Β'/22.06.2017).

Εικόνα 6.19.: Απόσπασμα του Χάρτη αποτύπωσης των Ζωνών Δυνητικά Υψηλού Κινδύνου Πλημμύρας, βάσει της 1^{ης} Αναθεώρησης της ΠΑΚΠ.

Σύμφωνα με την Απόφαση υπ' αρ. ΥΠΕΝ/ΓρΕΓΥ/41377/329/2018 (ΦΕΚ 2685/Β'/06.07.2018) εγκρίθηκε το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας (ΕΙ08) και η αντίστοιχη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας διαρθρώνεται σε δύο στάδια ως ακολούθως:

- 1^ο Στάδιο: Κατάρτιση Χαρτών Επικινδυνότητας Πλημμύρας και Χαρτών Κινδύνων Πλημμύρας
- 2^ο Στάδιο: Κατάρτιση Σχεδίων Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας (ΣΔΚΠ), Εκπόνηση Στρατηγικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΣΜΠΕ) και Διαβούλευση

Ειδικότερα, για έκαστη ΖΔΥΚΠ έχουν καταρτιστεί και εγκριθεί οι Χάρτες Κινδύνων πλημμύρας, βάσει της χωρικής κατανομής της επιφάνειας κατάκλυσης πλημμύρας για κάθε περίοδο επαναφοράς (T=50, 100 και 1000 έτη). Οι Χάρτες Κινδύνων Πλημμύρας βάσει της χωρικής κατανομής της επιφάνειας κατάκλυσης από ποτάμια ροές που καταρτίστηκαν αντιστοιχούν στα εξής σενάρια:

- πλημμύρες υψηλής πιθανότητας υπέρβασης περιόδου επαναφοράς 50 ετών,

- πλημμύρες μέσης πιθανότητας υπέρβασης περιόδου επαναφοράς 100 ετών,
- πλημμύρες χαμηλής πιθανότητας υπέρβασης περιόδου επαναφοράς 1000 ετών.

Κλιματική Αλλαγή

Η υπερθέρμανση του πλανήτη συνιστά πολύ σημαντική απειλή, όπως διαπιστώνεται από τις επιστημονικές εκτιμήσεις που αποτυπώνονται στη Συμφωνία των Παρισίων, η οποία κυρώθηκε με τον ν. 4426/2016. Για την αντιμετώπιση του μείζονος αυτού προβλήματος η Ε.Ε. υιοθέτησε τον Κανονισμό 2021/1119 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 30ής Ιουνίου 2021 «για τη θέσπιση πλαισίου με στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 401/2009 και (ΕΕ) 2018/1999 («ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα»)) (L 243), με τον οποίο θεσπίζεται ο ευρωπαϊκός ενδιάμεσος στόχος μείωσης των ανθρωπογενών εκπομπών κατά πενήντα πέντε τοις εκατό (55%) έως το 2030, σε σχέση με το 1990, με τελικό στόχο την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας της Ε.Ε. ως το 2050. Ο στόχος αυτός απαιτεί ριζικές αλλαγές στον τρόπο παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας. Επιπλέον, η Ελλάδα λαμβάνοντας τα κατάλληλα μέτρα και πολιτικές για την προσαρμογή στην αναπόφευκτη αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη, θα αποκτήσει σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα και αναμένεται να πετύχει τη μετάβαση με μικρότερο κόστος και κοινωνικά δίκαιο τρόπο, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα καλύτερη πρόσβαση σε διεθνείς χρηματοδοτικούς πόρους. Αντίθετα, η μη έγκαιρη ανάληψη δράσης θα έχει ως αποτέλεσμα την σπατάλη πόρων, τη μειωμένη προσβασιμότητα στις διεθνείς αγορές κεφαλαίου, τη μείωση των επενδύσεων και την αύξηση του κόστους προσαρμογής

Σύμφωνα με μελέτη του ESPON (2010) και το πρόγραμμα πρόβλεψης COSMO-CLM, η Περιφέρεια Θεσσαλίας αναμένεται να επηρεασθεί σημαντικά από την κλιματική αλλαγή καθώς για το 2100 προβλέπεται αύξηση της μέσης θερμοκρασίας μεταξύ 3,1 και 4°C και μείωση του ύψους βροχόπτωσης κατά περισσότερο από 20%. Επιπλέον το 2011 οι οικονομικές ζημιές από την κλιματική αλλαγή για την Περιφέρεια ξεπερνούσαν τα 200 εκ. ευρώ. Συνεπώς η πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής πέρα από τα ανθρώπινα και περιβαλλοντικά οφέλη έχει και κοινωνικοοικονομικά οφέλη για την Περιφέρεια.

Η Θεσσαλία διαθέτει 697 χλμ. ακτογραμμής εκ των οποίων το 36,7% βρίσκεται υπό διάβρωση. Το ποσοστό αυτό ξεπερνά τον εθνικό μ.ό. (28,6%) και κατατάσσει την Περιφέρεια 4η στο σύνολο των περιφερειών της χώρας ως προς την έκταση των προβλημάτων διάβρωσης (Alexandrakis, 2013). Παρά τον εντοπισμό του προβλήματος στην παρούσα φάση διαπιστώνεται έλλειψη επαρκών δεδομένων για συγκεκριμένες δράσεις και τεχνικά έργα αντιμετώπισής του.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που περιέχονται στην Εθνική Στρατηγική για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή, ο αριθμός των ημερών με εξαιρετικά αυξημένο κίνδυνο πυρκαγιάς, αναμένεται να αυξηθεί κατά 40 ημέρες το 2071-2100 σε όλη την Ανατολική Ελλάδα και συνεπώς και στη Θεσσαλία. Είναι λοιπόν αναγκαία η ανάπτυξη δράσης για την προστασία των δασών αλλά και των κατοίκων.

Η Θεσσαλία διαθέτει μεγάλους ορεινούς όγκους, ασταθείς γεωλογικά περιοχές με έντονο γεωγραφικό ανάγλυφο, που πληττόμενο από πυρκαγιές και πλημμύρες εμφανίζει κατολισθητικά φαινόμενα με επιπτώσεις και σε δημόσιες υποδομές και κίνδυνο για οικισμούς. Είναι χαρακτηριστικό ότι η Περιφερειακή Ενότητα Μαγνησίας ήταν μία εκ των συνολικά 11 Περιφερειακών Ενοτήτων της Ελλάδας που κηρύχθηκε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας για φαινόμενα κατολισθήσεων το διάστημα 2014-2019, ενώ φαινόμενα κατολισθήσεων παρατηρούνται και στα Μετέωρα και στην ορεινή δυτική Θεσσαλία.

Με βάση τα παραπάνω θα πρέπει να ληφθεί μια σειρά δράσεων που θα βελτιώσουν την ικανότητα πρόληψης και αντιμετώπισης των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής αλλά και άλλων φυσικών καταστροφών.

6.13 ΠΙΘΑΝΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στην ενότητα που ακολουθεί παρουσιάζεται η πιθανή εξέλιξη της υφιστάμενης κατάστασης περιβάλλοντος χωρίς την εφαρμογή του Προγράμματος. Ειδικότερα:

- **Βιοποικιλότητα:** Η επιφάνεια που καλύπτουν οι εκτάσεις των θεσμικά προστατευόμενων περιοχών στη Θεσσαλία είναι σημαντική και η προστασία τους διαφυλάσσεται επαρκώς από την περιβαλλοντική νομοθεσία. Οι θεσμοθετημένες περιοχές στην Περιφέρεια Θεσσαλίας είναι:
 - 9 Περιοχές Προστασίας της Φύσης,
 - 4 Φυσικά Πάρκα,
 - 102 Περιοχές Προστασίας Οικοτόπων και Ειδών και ειδικότερα 21 Ζώνες Ειδικής Προστασίας (ΖΕΠ), 19 Ειδικές Ζώνη Διατήρησης (ΕΖΔ) 62 Καταφύγια Άγριας Ζωής
 - 20 Προστατευόμενα Τοπία και 19 Προστατευόμενοι Φυσικοί Σχηματισμοί
 - 10 Μικροί νησιώτικοι υγρότοποι
- **Πληθυσμός:** Η Θεσσαλία είναι η 3^η σε μέγεθος περιφέρεια της Χώρας με πληθυσμό 722.065 κατοίκους το 2018 (6,7% του πληθυσμού της Χώρας). Ο πληθυσμός έχει σημειώσει ελαφρά ετήσια πτώση σε σχέση με το 2008 (-0,3%), ενώ ο πληθυσμός της Χώρας παρουσιάζει ετήσια άνοδο 1,17% στην ίδια περίοδο. Η Θεσσαλία διαθέτει σημαντικές αστικές συγκεντρώσεις και είναι η 3^η περιφέρεια σε επίπεδο αστικοποίησης. Ταυτόχρονα, όμως, αντιμετωπίζει σημαντικά προβλήματα γήρανσης, με το σχετικό δείκτη να εμφανίζει την 3η υψηλότερη θέση στη Χώρα (OECD, 2020).

Η Θεσσαλία είναι επίσης η 3^η σε μέγεθος οικονομία της Χώρας με ΑΕΠ ίσο με 9.349 εκ. € το 2019 (5,1% του ΑΕΠ της Χώρας). Η μέση ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ στην περίοδο 2008-19 ήταν αρνητική (-2,3%) και παρόμοια με τον μέσο όρο της Χώρας (-2,4%).

Η οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαετίας σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της τρέχουσας πανδημικής κρίσης όξυνε τα προβλήματα των ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού της Θεσσαλίας.

- **Υγεία των ανθρώπων:** Στη Θεσσαλία λειτουργούν 4 Γενικά Νοσοκομεία στις έδρες των Περιφερειακών ενοτήτων και 1 Πανεπιστημιακό Γενικό Νοσοκομείο και 1 Στρατιωτικό στη Λάρισα, 17 Κέντρα Υγείας, Περιφερειακά Ιατρεία και άλλες δομές πρωτοβάθμιας υγείας. Οι διαθέσιμες κλίνες σε αυτές ανά 100 χιλ. κατοίκους είναι 233, κατατάσσοντας τη Θεσσαλία στη 10η θέση μεταξύ των ελληνικών Περιφερειών, με σημαντική υστέρηση έναντι του ευρωπαϊκού μ.ο., ενώ περίπου 9% του πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας (ΟΟΣΑ, 2020). Παράλληλα η τρέχουσα υγειονομική κρίση έχει αναδείξει την προστασία της δημόσιας υγείας ως θεμέλιο της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής.
- **Πανίδα:** Σε μια από την σημαντικότερες προστατευόμενες περιοχές της Θεσσαλίας, στην περιοχή του Εθνικού Δρυμού του Ολύμπου έχουν καταγραφεί αρκετά προστατευόμενα είδη όπως το Αγριόγιδο (*Rupicapra rupicapra - balcanica*), το ζαρκάδι (*Capreolus capreolus*), ο Γυπαετός (*Gypaetus barbatus*), ο χρυσαετός (*Aquila chrysaetos*), το όρνιο (*Gyps fulvus*), ο μαυρόγυπας (*Aegipius monachus*), ο μαύρος δρυοκόλαπτης (*Dryocopus martius*), η χιονάδα (*Eremophila alpestris*) και το κερκινέζι (*Falco naumanni*) είναι ένα παγκοσμίως απειλούμενο είδος μικρού αρπακτικού πουλιού.
- **Χλωρίδα:** Η χλωρίδα της Θεσσαλίας είναι πλούσια και παρουσιάζεται πολύ σημαντική ποικιλομορφία. Είναι χαρακτηριστικό ότι στη Θεσσαλία απαντώνται τμήματα 3 από τις 13 χλωριδικές περιοχές της

Ελλάδος. Πρόκειται για τις περιοχές EC (Θεσσαλική πεδιάδα, Μαγνησία, βόρειος Μαλλιακός κόλπος), NC (ΒΑ Θεσσαλία) και Spi (Δυτ. Θεσσαλία, Πίνδος) (Strid & Tan 1997). Οι διάφοροι τύποι χλωρίδας, και τα είδη που τις απαρτίζουν σχηματίζουν χαρακτηριστικές φυτοκοινωνιολογικές ενώσεις στενά συνδεδεμένες με τα κυριότερα ορεογραφικά συμπλέγματα και τις λεκάνες απορροής της περιοχής.

- **Εδαφος:** Η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσιάζει απλή γεωμορφολογική εικόνα, με τα ορεινά τμήματά της περιμετρικά και τα πεδινά στις κεντρικές περιοχές. Υπάρχουν πέντε ορεινοί όγκοι, μεταξύ των οποίων ο Όλυμπος, με υψόμετρο 2.917 m, το ψηλότερο στην Ελλάδα. Η συνολική έκταση της Θεσσαλίας είναι 14.036 χλμ² περίπου χωρίς σε αυτή να συμπεριλαμβάνεται η έκταση των νησιών των Βορείων Σποράδων συνολικής έκτασης περίπου 208 χλμ² (τα τρία μεγαλύτερα η Σκιάθος, η Σκόπελος και η Αλόνησος) και αντιπροσωπεύει περίπου το 11% της συνολικής έκτασης της ελληνικής επικράτειας. Η μεγαλύτερη έκταση της Θεσσαλίας καλύπτεται από γεωργικές περιοχές, ενώ ακολουθούν ως επί το πλείστον η δασική και ημιφυσική περιοχή (περιλαμβάνονται και οι φυσικοί βοσκοτόποι).
- **Υδατα:** Οι ΠΕ Λάρισας, Καρδίτσας, Μαγνησίας και Τρικάλων βρίσκονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας ενώ η ΠΕ Σποράδων βρίσκεται εντός της Λεκάνης Απορροής Σποράδων του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας. Η διαχείριση των υδάτινων πόρων, εμπίπτει στον ευρύτερο εθνικό σχεδιασμό για τα ύδατα. Η περιοχή καλύπτεται από τα αντίστοιχα ΣΔΛΑΠ σύμφωνα με τα οριζόμενα στην Οδηγία 2000/60/ΕΚ. Ως προς το πόσιμο νερό, μετά την υλοποίηση σημαντικών έργων στο ΕΣΠΑ και την άρση κρίσιμων προβλημάτων σε περιοχές της Θεσσαλίας δεν καταγράφεται σημαντικό πρόβλημα ποιότητας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς, ούτε μη επάρκειάς του, ωστόσο απαιτείται η υλοποίηση δράσεων και έργων για την περαιτέρω βελτίωση της ποιότητας, εξασφάλισης πλήρους επάρκειας και βιώσιμης διάθεσής του. Επίσης, απαραίτητη είναι η υλοποίηση σημαντικών μέτρων του ΣΔΛΑΠ.
- **Αέρας:** Σύμφωνα με τις ετήσιες εκθέσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος, το ατμοσφαιρικό περιβάλλον στη Θεσσαλία, ακόμα και το πιο επιβαρυνμένο αστικό περιβάλλον του Βόλου και της Λάρισας, είναι καλό και δεν ξεπερνάει τα θεσμοθετημένα όρια για τους ατμοσφαιρικούς ρύπους. Από το Σεπτέμβριο του 2020, η Περιφέρεια Θεσσαλίας έχει εντάξει τη πράξη με τίτλο: «ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΑΤΜΟΣΦΑΙΡΙΚΗΣ ΡΥΠΑΝΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ», στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2014-2020», με αντικείμενο την προμήθεια του κατάλληλου εξοπλισμού για την παρακολούθηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Θεσσαλίας.
- **Κλιματικοί παράγοντες:** Η Περιφέρεια Θεσσαλίας αναμένεται να επηρεασθεί σημαντικά από την κλιματική αλλαγή καθώς για το 2100 προβλέπεται αύξηση της μέσης θερμοκρασίας μεταξύ 3,1 και 4°C και μείωση του ύψους βροχόπτωσης κατά περισσότερο από 20%. Επιπλέον το 2011 οι οικονομικές ζημιές από την κλιματική αλλαγή για την Περιφέρεια ξεπερνούσαν τα 200 εκ. ευρώ. Συνεπώς η πρόληψη και αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής πέρα από τα ανθρώπινα και περιβαλλοντικά οφέλη έχει και κοινωνικοοικονομικά οφέλη για την Περιφέρεια.
Η κλιματική αλλαγή είναι ένας από τους κυριότερους παράγοντες πίεσης στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον με σημαντικές περιβαλλοντικές και οικονομικές επιπτώσεις για τη Θεσσαλία. Οι σημαντικότεροι κίνδυνοι όπου θα συμβάλει για την πρόληψη και μείωση δυσμενών επιπτώσεων το ΠΕΠΘ 21-27 αφορούν σε πλημμύρες, δασικές πυρκαγιές, ακραία καιρικά φαινόμενα, διάβρωση των ακτών αλλά και κατολισθήσεις. Σύμφωνα με στοιχεία της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, η Θεσσαλία την περίοδο 2014-2019 ήταν η δεύτερη περιφέρεια της χώρας αναφορικά με τον αριθμό κηρύξεων περιοχών της σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης πολιτικής

προστασίας με 67 κηρύξεις. Οι έντονες βροχοπτώσεις δημιουργούν πλημμυρικά φαινόμενα που πλήττουν και οικισμούς. Επιπλέον, το 2021 περιοχές των Περιφερειακών Ενοτήτων Λάρισας, Τρικάλων και Καρδίτσας τέθηκαν σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης λόγω της ισχυρής σεισμικής δόνησης που εκδηλώθηκε στις 03-03-2021 πλήττοντας σημαντικά μεταξύ άλλων αρκετές δημόσιες υποδομές. Η σεισμικότητα στη Θεσσαλία καταγράφεται σημαντική, οδηγώντας στην ανάγκη ενίσχυσης των υποδομών της.

- *Πολιτιστική κληρονομιά:* Η Θεσσαλία διαθέτει σημαντικά πολιτιστικά μνημεία, ορισμένα παγκοσμίου φήμης & προσέλκυσης σημαντικών ροών επισκεπτών όπως τα Μετέωρα & ο Όλυμπος. Αυτά αναφέρονται από τη νεολιθική εποχή & έως τις νεότερες ιστορικές περιόδους. Αρκετά μνημεία έχουν αναδειχθεί & καταστεί επισκέψιμα, ωστόσο αρκετά χρήζουν περαιτέρω προστασίας & ανάδειξης. Η αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος και της πολιτιστικής δραστηριότητας προς ένα μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, αναμένεται να συνεισφέρει στην περαιτέρω κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Θεσσαλίας.
- *Τοπίο:* Όσον αφορά τα τοπιολογικά χαρακτηριστικά των αστικών περιοχών, ο οικονομικός και τεχνολογικός μετασχηματισμός του παραγωγικού συστήματος των πόλεων, η δημογραφική εξέλιξη, αλλά και η οικονομική κρίση, δημιουργούν συχνά κενά και ασυνέχειες, πιέσεις, απειλές ή ευκαιρίες στον αστικό ιστό που επιβάλλουν σύνθετες παρεμβάσεις στον τομέα των υποδομών, υπηρεσιών και παραγωγικού ιστού, για να αναδείξουν ή να δημιουργήσουν νέες ευκαιρίες βελτίωσης ποιότητας ζωής, υπηρεσιών και απασχόλησης στις πόλεις. Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στον αστικό χώρο αποτελούν μια σύγχρονη αναπτυξιακή προσέγγιση με σαφή τοποκεντρικό χαρακτήρα (place-based). Οι παρεμβάσεις αυτές βασίζονται στην ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μιας αστικής περιοχής που μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες της αναπτυξιακής διαδικασίας μέσα από την αναβάθμιση του αστικού χώρου, μέσα από την ανάδειξη νέων επιχειρηματικών ευκαιριών. Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις θα μεριμνήσουν ιδιαίτερα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων και της κλιματικής αλλαγής και την αύξηση της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας.
- *Διαχείριση στερεών αποβλήτων:* Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία (ΕΛΣΤΑΤ, 2021) το ποσοστό νοικοκυριών που ανακυκλώνει τα απορρίμματά του είναι 52,53% ενώ της χώρας είναι 51,04%, κατατάσσοντας τη Θεσσαλία 4η μεταξύ των 13 περιφερειών. Αντίστοιχα, το ποσοστό απορριμμάτων που τελικά ανακυκλώνονται φτάνει το 33%, ίσο με της χώρας. Συνεπώς, υπάρχουν πολλά περιθώρια περαιτέρω ενδυνάμωσης της δραστηριότητας της ανακύκλωσης. Στο πλαίσιο της μετάβασης σε μία κυκλική και αποδοτική ως προς τους πόρους οικονομία το προτεινόμενο πρόγραμμα περιλαμβάνεται η υλοποίηση δράσεων προτεραιότητας του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) το οποίο πρόκειται να επικαιροποιηθεί. Σημαντικό μέρος αυτών των δράσεων έχει ήδη ενεργοποιηθεί κατά την περίοδο 2014-2020 & παραμένει σε προτεραιότητα σύμφωνα με τις προβλέψεις του επικαιροποιημένου Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ).
- *Διαχείριση υγρών αποβλήτων:* Στην Περιφέρεια Θεσσαλίας βάσει της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ έχουν χαρακτηριστεί τέσσερις (4) οικισμοί ως Β' προτεραιότητας, τριάντα δύο (32) οικισμοί ως Γ' Προτεραιότητας ενώ δεν υπάρχουν οικισμοί Α' προτεραιότητας. Όλοι οι οικισμοί Β' προτεραιότητας είναι σε πλήρη συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ ενώ για 3 οικισμούς Γ' προτεραιότητας προβλέπεται ότι θα εκκρεμεί η συμμόρφωση τους στη λήξη της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου. Παράλληλα, παρότι υλοποιούνται ήδη ορισμένα αντίστοιχα έργα διαχείρισης αστικών λυμάτων σε οικισμούς με ι.π. κάτω των 2.000 κατοίκων, με στόχο την προστασία της δημόσιας υγείας ή και την αντιμετώπιση περιβαλλοντικής ρύπανσης σε περιοχές ευαίσθητες οικολογικά, με κύρια

προτεραιότητα σε έργα προστασίας ζωνών πόσιμου ύδατος σύμφωνα με τα εγκεκριμένα ΣΔΛΑΠ Περιφέρειας Θεσσαλίας. Παρόμοιες δράσεις κρίνεται σκόπιμο να συνεχιστούν και στην επόμενη Προγραμματική Περίοδο.

- **Κατάσταση στο τομέα της ενέργειας:** Η βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης είναι ένας από τους κύριους στόχους τόσο σε Ευρωπαϊκό / Εθνικό επίπεδο στον πλαίσιο της επιδίωξης για μια Ευρώπη «μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα», όσο και για τη Θεσσαλία. Η ενεργειακή κατανάλωση του κτιριακού τομέα είναι υψηλή, καθώς αντιπροσωπεύει το 41% της συνολικής τελικής κατανάλωσης ενέργειας. Αυτό οφείλεται κυρίως στη μεγάλη ηλικία του κτιριακού αποθέματος, το οποίο παρουσιάζει μηδενικό ή χαμηλό επίπεδο θερμομόνωσης/ ενεργειακών προδιαγραφών. Στη Θεσσαλία, η κατάσταση του κτιριακού αποθέματος αναφορικά με την ενεργειακή του απόδοση παρουσιάζει παρόμοια χαρακτηριστικά με το σύνολο της χώρας. Το ποσοστό των κτιρίων που εντάσσονται στην κατηγορία A-B είναι περίπου 10%, ελαφρώς μεγαλύτερο από το μέσο της χώρας. Η ενίσχυση της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ είναι επίσης ένας κύριος εθνικός και περιφερειακός στόχος για τη μείωση του αποτυπώματος άνθρακα. Οι κλιματικές συνθήκες της χώρας παρέχουν μεγάλες δυνατότητες παραγωγής Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Στο ΕΣΕΚ τονίζεται ότι η συμμετοχή των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα πρέπει να ξεπεράσει το 30% μέχρι το 2030. Οι κλιματικές συνθήκες της χώρας παρέχουν μεγάλες δυνατότητες παραγωγής Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Στο ΕΣΕΚ τονίζεται ότι η συμμετοχή των ΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα πρέπει να ξεπεράσει το 30% μέχρι το 2030.

6.14 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ ΠΟΥ ΕΝΔΕΧΕΤΑΙ ΝΑ ΕΠΗΡΕΑΣΤΟΥΝ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ

Στην παρούσα ενότητα γίνεται μία προσπάθεια να αναγνωριστούν οι περιοχές στις οποίες αναμένεται να επιδράσει το Πρόγραμμα, καθώς μπορεί η περιοχή εφαρμογής του Προγράμματος να ταυτίζεται με το σύνολο της Περιφέρειας, ωστόσο η ένταση και οι πιέσεις που θα ασκηθούν αναμένεται να έχουν σημαντικές χωρικές και θεματικές διαφοροποιήσεις ανά δράση.

Από τη φύση του το Πρόγραμμα Θεσσαλίας «2021-2027» δεν έχει αναλυτική χωρική διάσταση, καθώς πέραν ορισμένων εξαιρέσεων δεν είναι, εκ των προτέρων, γνωστή η χωροθέτηση των έργων που θα υλοποιηθούν, ώστε να είναι δυνατή η επακριβής εξέταση των πιέσεων που αναμένεται να ασκήσουν στο περιβάλλον. Στη γενική περίπτωση, ο προσδιορισμός της χωροθέτησης των έργων, μπορεί να γίνει σε επίπεδο **τύπου περιοχών**. Ο προσδιορισμός αυτός γίνεται είτε λόγω της ειδικής στόχευσης των επιμέρους δράσεων (π.χ. έξυπνες πόλεις, αναβάθμιση υποδομών αστικής κινητικότητας = χωροθέτηση σε αστικές περιοχές) είτε λόγω της γνώσης για τη συγκέντρωση υφιστάμενων τομέων στους οποίους απευθύνονται οι δράσεις (π.χ. βελτίωση υποδομών υγείας = χωροθέτηση κυρίως σε αστικές και περιαστικές περιοχές, υποδομές μεταφορών όπως η βελτίωση των λιμενικών υποδομών = χωροθέτηση σε παράκτιες ζώνες). Η ακριβής χωροθέτηση των έργων είναι γνωστή κυρίως για ορισμένες κατηγορίες υποδομών στις οποίες υπάρχουν ήδη οι σχετικές μελέτες - χωροθετήσεις (π.χ. αναβάθμιση υφιστάμενων οδικών αξόνων, βελτίωση υφιστάμενων λιμενικών υποδομών), ή σχετίζονται με την αξιοποίηση/ανάδειξη χωρικά εστιασμένων φυσικών/πολιτιστικών πόρων (π.χ. ανάδειξη του πολιτιστικού και φυσικού πλούτου = χωροθέτηση κυρίως σε σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους).

Σύμφωνα με τις προβλέψεις των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή όπως αυτές εμφανίζονται τα τελευταία χρόνια, τα θέματα ερημοποίησης, πλημμυρών, και διάβρωσης ακτών αναμένεται να συνεχίσουν να παρουσιάζονται στη Θεσσαλία.

- Το θέμα της ερημοποίησης, αφορά κυρίως στις περιοχές εντατικής γεωργίας, πεδιάδες Τρικάλων Καρδίτσας Λαρίσης,
- Το θέμα των πλημυρών αφορά στο υδρογραφικό δίκτυο χαμηλών υψομέτρων των αντίστοιχων πεδινών τμημάτων και των εκβολών
- Το θέμα της διάβρωσης των ακτών αφορά κυρίως τα παράλια του νομού Λάρισσας
- Για τα θέματα πυρκαγιών και σεισμών είναι δύσκολο να προσδιορισθούν εκ των προτέρων γεωγραφικά.

Οι ειδικοί στόχοι και δράσεις του Προγράμματος, συμβάλουν στην αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής, στοχεύοντας στην βελτίωση του περιβάλλοντος των πόλεων και της υπαίθρου με ενσωμάτωση ολοκληρωμένης διαχείρισης απορριμμάτων, υγρών αποβλήτων, και πράσινων – μπλέ υποδομών.

7 ΕΚΤΙΜΗΣΗ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

7.1 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ, ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Η διερεύνηση και επιλογή ή σύνθεση της κατάλληλης μεθόδου εκτίμησης των επιπτώσεων ενός προγράμματος αποτελεί καταλυτικό στοιχείο για την επίτευξη του σκοπού της ΣΜΠΕ. Το γεγονός αυτό αναγνωρίστηκε από τα αρχικά στάδια εκπόνησης της παρούσας μελέτης και οδήγησε την ομάδα μελέτης στο συμπέρασμα ότι η μεθοδολογική προσέγγιση που θα χρησιμοποιηθεί, θα πρέπει να είναι προϊόν μιας σφαιρικής και σε βάθος ανάλυσης των εξελίξεων στο σχετικό τομέα ώστε να επιλεγούν τα καλύτερα στοιχεία από τις επικρατούσες προσεγγίσεις.

Ακολουθώντας το παράδειγμα πολλών πρόσφατων ΣΜΠΕ που εκπονήθηκαν σε κράτη – μέλη της ΕΕ και δημοσιεύονται ως μελέτες περίπτωσης στη σχετική ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ομάδα μελέτης κατέληξε ότι η προσφορότερη προσέγγιση του μεθοδολογικού ζητήματος δεν είναι η μηχανιστική εφαρμογή κάποιας από τις γνωστές μεθόδους (π.χ. ανάλυση πίεσης – κατάστασης - απόκρισης, υπολογισμοί συντελεστών ευαισθησίας, πίνακες ελέγχου κ.ά.) αλλά η σύνθεση μιας υβριδικής μεθόδου η οποία:

- αφ' ενός θα χαρακτηρίζεται από το μέγιστο βαθμό αναλυτικότητας που επιτρέπει το στρατηγικό επίπεδο, ώστε να εντοπισθεί κάθε πιθανό ζήτημα μείζονος περιβαλλοντικής σημασίας, ακόμη και αν για ορισμένα ζητήματα, η προσέγγιση αυτή ενδέχεται να καταλήγει σε υπερβολικά λεπτομερή ανάλυση,
- αφ' ετέρου να αντισταθμίζει το έλλειμμα εφικτότητας των αριθμητικών εκτιμήσεων με ποιοτικής φύσης μεν, αλλά λεπτομερούς χαρακτήρα εκτιμήσεις για τις ιδιότητες των επιπτώσεων.

Στη βάση αυτού του σκεπτικού, συντέθηκε μια μεθοδολογία δύο σταδίων. Συνοπτικά:

- Στο πρώτο στάδιο προσδιορίζεται η πιθανότητα να επηρεαστεί κάποια περιβαλλοντική παράμετρος ή δείκτης από μια ή περισσότερες δράσεις του ΠΕΠΘ 21-27.
- Στο δεύτερο στάδιο, για τις μεταβολές που εκτιμήθηκαν ως πιθανές, εκτιμώνται τα χαρακτηριστικά των αλλαγών π.χ. η ένταση και έκταση της αλλαγής, η μονιμότητα ή ο περιορισμένος χρόνος παραμονής της κ.ά. Κατόπιν, διεξάγεται η αξιολόγηση των χαρακτηριστικών και διαπιστώνεται η αναγκαιότητα ή μη της λήψης μέτρων αντιμετώπισης. Σε καταφατική περίπτωση προσδιορίζεται το είδος των κατάλληλων μέτρων.

Η συνοπτική περιγραφή της μεθοδολογίας κάθε σταδίου, μαζί με το σκεπτικό από το οποίο εκπορεύτηκε παρουσιάζεται στις δύο επόμενες ενότητες, και εκτενείς ανάλυση της γίνεται στα κείμενα τεκμηρίωσης του Παραρτήματος της παρούσας.

7.1.1 Μεθοδολογία του σταδίου προσδιορισμού των περιβαλλοντικών μεταβολών

Για τον προσδιορισμό των επιπτώσεων, δηλαδή τον εντοπισμό των περιβαλλοντικών συνιστωσών που ενδέχεται να μεταβληθούν λόγω της υλοποίησης του ΠΕΠΘ 21-27, συντέθηκε μια μεθοδολογία υβριδικού τύπου ως εξής:

1. Από τις διαδεδομένες μεθόδους, επιλέχθηκε η **μέθοδος των κρίσιμων ερωτήσεων**, η οποία μεταξύ άλλων συστήνεται και στο «Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013» του Greening Regional Development Programmes Network.
2. Ο **τύπος των κρίσιμων ερωτήσεων** επελέγη ώστε να κατευθύνεται προς τις περιβαλλοντικές παραμέτρους, αντί της εναλλακτικής κατεύθυνσης προς τα έργα και δράσεις του προγράμματος. Δηλαδή επελέγη ο τύπος «η υλοποίηση του [μέρους του προγράμματος x] θα μεταβάλλει την [περιβαλλοντική συνιστώσα y];», ώστε η ανάλυση να εστιάσει απ' ευθείας στα συστατικά του περιβάλλοντος, αντί του τύπου «πως θα μεταβάλλει η υλοποίηση του [έργου ή δράσης x] το περιβάλλον;». Το κύριο κριτήριο που οδήγησε στην επιλογή αυτή, της κατεύθυνσης των ερωτήσεων προς τις περιβαλλοντικές παραμέτρους, είναι η διασφάλιση που επιτυγχάνεται ως προς το σφαιρικό, στρατηγικό χαρακτήρα της εκτίμησης, αφού μπορούν να συνεκτιμηθούν όλες οι επιδράσεις των μερών του προγράμματος και να εξαχθεί η συνισταμένη μεταβολή
3. Το ουσιαστικό ζήτημα που ανακύπτει με βάση αυτή την προσέγγιση είναι να συγκεκριμενοποιηθεί η **έννοια των περιβαλλοντικών συνιστωσών**. Για γενική προσέγγιση ανά κατηγορία, του τύπου «βιοποικιλότητα», «αέρας» κ.λπ., κρίθηκε ότι θα καθιστούσε την ανάλυση πολύ αφηρημένη. Έτσι, η ομάδα μελέτης κατέληξε στο να αναζητήσει τα χαρακτηριστικά μεγέθη ή δείκτες για κάθε περιβαλλοντική συνιστώσα και να κατευθύνει τις κρίσιμες ερωτήσεις προς τα μεγέθη ή τους δείκτες αυτούς. Μετά από εκτενή βιβλιογραφική έρευνα, συντέθηκε μια «υβριδική» σειρά δεικτών και χαρακτηριστικών μεγεθών που προέρχεται από
 - τους **δείκτες αειφορίας** που χρησιμοποιήθηκαν στην Έκθεση Δεικτών Αειφορίας του Εθνικού Κέντρου Περιβάλλοντος και Αιφόρου Ανάπτυξης με τίτλο «Περιβαλλοντικά Σήματα», η οποία διαβιβάστηκε το 2003 στην European Environmental Agency και χρησιμοποιείται έκτοτε ως πηγή άντλησης των τιμών για τους δείκτες αειφορίας στην Ελλάδα,
 - **χαρακτηριστικά μεγέθη** των περιβαλλοντικών συνιστωσών που δεν καλύπτονται στην παραπάνω έκθεση.
4. Το επόμενο ουσιαστικό ζήτημα που είναι καθοριστικό για τη διαμόρφωση της μεθοδολογίας αφορά στο **επίπεδο ομαδοποίησης των δράσεων** που θα έπρεπε να εξετασθεί ώστε να εξασφαλισθεί ισορροπία μεταξύ σφαιρικότητας και αναλυτικότητας στην εκτίμηση. Η ομάδα μελέτης κατέληξε στα συμπεράσματα ότι:
 - μια εξέταση σε επίπεδο μεμονωμένης δράσης ή έργου, παρότι θα εξασφάλιζε επαρκές επίπεδο αναλυτικότητας, θα υστερούσε σημαντικά σε ικανότητα διάγνωσης των συνεργιστικών και αθροιστικών επιπτώσεων, αλλά και των επιπτώσεων στρατηγικού επιπέδου, δηλαδή των τάσεων και των δευτερογενών μεταβολών που θα επέφεραν τα οργανωμένα σύνολα των έργων,
 - αντίθετα η εξέταση σε επίπεδο είτε ολόκληρου του προγράμματος είτε ομοειδών ομάδων αξόνων που αναφέρονται στην επίτευξη καθενός από τους ειδικούς στόχους, θα κάλυπτε το ζήτημα της δυνατότητας εκτίμησης των στρατηγικής φύσης μεταβολών άλλα ενδεχομένως θα υπέφερε από μειωμένη αναλυτικότητα,
 - βάσει των παραπάνω, το προσφορότερο επίπεδο ομαδοποίησης κρίθηκε ότι είναι η κάθε στόχο πολιτική, ο οποίος συνίσταται σε ένα οργανωμένο σύνολο έργων και δράσεων, σχεδιασμένων να αλληλοσυμπληρώνονται και να οδηγούν στην επίτευξη συγκεκριμένων και συχνά μετρήσιμων στόχων.

5. Τέλος, μεθοδολογική διευκρίνιση χρειάστηκε και ως προς τα **κριτήρια** για να εκτιμηθεί εάν σε κάποια περιβαλλοντική παράμετρο αναμένονται ή όχι μεταβολές. Η βασική μέριμνα της ομάδας μελέτης ήταν η επιλογή κριτηρίων που να αρμόζουν στο στρατηγικό χαρακτήρα της μελέτης. Βάσει του σκεπτικού αυτού έγινε η ακόλουθη ανάλυση:
- Ως μεταβολές στρατηγικού επιπέδου σε μια περιβαλλοντική παράμετρο ή δείκτη νοούνται οι διαφοροποιήσεις που αναμένονται στο επίπεδο αναφοράς της παραμέτρου ή του δείκτη, δηλαδή σε επίπεδο Περιφέρειας ή σε μια περιοχή σημαντικά ευρύτερη από αυτή κάθε επιμέρους έργου. Συνεπώς, επιπτώσεις τοπικού χαρακτήρα, στην άμεση περιοχή γύρω από κάθε μελλοντικό έργο του ΠΕΠΘ 21-27 δεν θεωρούνται ως μεταβολές στρατηγικού χαρακτήρα. Παράλληλα, συνεκτιμάται το γεγονός ότι αυτές οι τοπικού χαρακτήρα μεταβολές μπορούν να προληφθούν ή να αντιμετωπισθούν επαρκώς στα επόμενα στάδια σχεδιασμού, μέσω της διαδικασίας έγκρισης των περιβαλλοντικών όρων των Νόμων 1650/86 και 4014/2011. Με τον τρόπο αυτό εκπληρώνεται και η επιταγή της Οδηγίας 2001/42, αλλά και της σχετικής Ελληνικής ΚΥΑ για αποφυγή επικαλύψεων των διαδικασιών περιβαλλοντικής εκτίμησης. Ανακεφαλαιώνοντας, οι μεταβολές τοπικού χαρακτήρα επαφίενται προς εκτίμηση και πρόληψη για τα επόμενα στάδια, αυτά των ΜΠΕ και δεν αναγνωρίζονται ως μεταβολές στρατηγικού χαρακτήρα που θα πρέπει να προληφθούν στο τρέχον επίπεδο εκπόνησης του προγράμματος.
 - Ως μεταβολές στρατηγικού χαρακτήρα θεωρούνται όχι μόνο πρωτογενείς αλλαγές που συνδέονται απ' ευθείας με την υλοποίηση των έργων και δράσεων μίας στρατηγικής προτεραιότητας, αλλά και διαφοροποιήσεις που είναι πιθανόν να προκληθούν δευτερογενώς, αρκεί να διαπερνούν το φίλτρο του πρώτου κριτηρίου. Η διάγνωση της πιθανότητας τέτοιων μεταβολών ανήκει κατ' εξοχήν στο αντικείμενο της παρούσας μελέτης· συνεπώς το κριτήριο αυτό διατηρήθηκε σε υψηλή προτεραιότητα εντός του σταδίου προσδιορισμού των ενδεχόμενων περιβαλλοντικών μεταβολών.

Η προσέγγιση αυτή κατέληξε στην κατάρτιση του ακόλουθου πίνακα με **εξήντα τέσσερις κρίσιμες ερωτήσεις**, διαρθρωμένες σε **είκοσι περιβαλλοντικά θεματικά πεδία**. Ο πίνακας αυτός χρησιμοποιείται ως «κόσκινο» για κάθε στόχο πολιτικής του ΠΕΠΘ 21-27, ώστε να διαγνωσθούν οι περιβαλλοντικές συνιστώσες που ενδέχεται να μεταβληθούν, αλλά και αυτές που δεν πρόκειται να δεχθούν τάσεις αλλαγής (**screening**). Οι πρώτες συλλέγονται και περνούν στο επόμενο στάδιο, αυτό του προσδιορισμού των ιδιοτήτων κάθε μεταβολής. Οι ερωτήσεις είναι σχεδιασμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να δέχονται απαντήσεις ΝΑΙ/ΟΧΙ. Οι απαντήσεις αυτές συνοδεύονται από αιτιολόγηση, η οποία έχει τυποποιηθεί σε μια σειρά επιλογών.

Ο πίνακας που χρησιμοποιείται ως «κόσκινο» για κάθε στόχο πολιτικής του ΠΕΠΘ 21-27, ώστε να διαγνωσθούν οι περιβαλλοντικές συνιστώσες που ενδέχεται να μεταβληθούν παρουσιάζεται ακολούθως.

Πίνακας 7-1: Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων

Εξεταζόμενος ΣΠ	Τίτλος ΣΠ	Από- ντηση	Αιτιο- λόγηση
Τα σύμβολα στη στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
ΟΧΙ Α: Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο.			
ΟΧΙ Β: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η <i>a priori</i> απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.			
ΟΧΙ Γ: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση.			
ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.			
Οι πιθανές μεταβολές συλλέγονται και αιτιολογούνται στην παράγραφο που ακολουθεί τον πίνακα.			
α/α	Ερώτηση	Από- ντηση	Αιτιο- λόγηση
ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ			
1.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
1.1.	το ποσοστό έκτασης που προστατεύεται για τη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί;		
1.2.	τη συνοχή των οικοτόπων στις προστατευόμενες περιοχές;		
1.3.	υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας, όπως αποστάσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ρύπανση οικοτόπων κ.ά.;		
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			
2.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον πληθυσμό, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
2.1.	παράγοντες που επηρεάζουν τη γονιμότητα ή το μέσο αριθμό τέκνων ανά γυναίκα;		
2.2.	παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα ή το μέσο προσδόκιμο χρόνο ζωής;		
2.3.	παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια;		
ΥΓΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ			
3.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
3.1.	την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο;		
3.2.	υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας;		
ΠΑΝΙΔΑ			
4.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πανίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
4.1.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των απειλούμενων ειδών;		
4.2.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των ενδημικών ειδών;		
4.3.	τον συνολικό αριθμό σπονδυλωτών ειδών;		
ΧΛΩΡΙΔΑ			
5.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη χλωρίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
5.1.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των απειλούμενων ειδών;		
5.2.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των ενδημικών ειδών;		
5.3.	τον συνολικό αριθμό φυτικών ειδών;		
5.4.	την έκταση των δασικών οικοσυστημάτων;		
ΕΔΑΦΟΣ			
6.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το έδαφος, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		

6.1.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;		
6.2.	παράγοντες που εμμέσως θα προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές στις χρήσεις γης;		
ΥΔΑΤΑ			
7.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την κατανάλωση και τα αποθέματα νερού επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
7.1.	την κατανάλωση νερού από επιφανειακά ύδατα;		
7.2.	την κατανάλωση νερού από υπόγεια ύδατα;		
7.3.	την τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, την οικιακή χρήση, τη βιομηχανία και την ηλεκτροπαραγωγή;		
8.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των επιφανειακών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
8.1.	τις συγκεντρώσεις νιτρικών ενώσεων;		
8.2.	τις συγκεντρώσεις φωσφορικών ενώσεων;		
8.3.	τη συγκέντρωση του χημικώς απαιτούμενου οξυγόνου;		
8.4.	τη συγκέντρωση του βιολογικώς απαιτούμενου οξυγόνου;		
8.5.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά;		
9.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των κολυμβητικών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
9.1.	τη συμμόρφωση με τα όρια;		
9.2.	τον αριθμό γαλάζιων σημαιών;		
ΑΕΡΑΣ			
10.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
10.1.	εκπομπές NO _x ;		
10.2.	εκπομπές SO ₂ ;		
10.3.	εκπομπές μη μεθανιούχων πτητικών οργανικών ενώσεων;		
10.4.	εκπομπές CO;		
10.5.	επηρεάζοντας εμμέσως τις εκπομπές αέριων ρύπων από τις τομείς;		
10.6.	επηρεάζοντας εμμέσως τις ημέρες υπέρβασης των οριακών τιμών συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων στα αστικά κέντρα;		
ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
11.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
11.1.	το σύνολο των εκπεμπόμενων αερίων σε ισοδύναμους τόνους CO ₂ ;		
11.2.	εκπομπές CO ₂ ;		
11.3.	εκπομπές CH ₄ ;		
11.4.	εκπομπές N ₂ O;		
11.5.	εκπομπές HFCs ή PFCs;		
12.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
12.1.	το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα;		
12.2.	το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών;		
12.3.	το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα;		
12.4.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα;		
12.5.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από τις μεταφορές;		
ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
13.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, μέσω		
13.1.	εκτεταμένων απαλλοτριώσεων;		
13.2.	κατανομής δημοσίων εκτάσεων σε πολίτες ή επιχειρήσεις;		
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			

14.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πολιτισμική κληρονομιά, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
14.1.	στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς;	
14.2.	μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς;	
ΤΟΠΙΟ		
15.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το τοπίο, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
15.1.	το ανάγλυφο σημαντικών εκτάσεων;	
15.2.	την εικόνα περιοχών με φυσικό κάλλος;	
15.3.	την εικόνα περιοχών με αξιόλογο ανθρωπογενές τοπίο;	
ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ		
16.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, μέσω σημαντικών αλλαγών	
16.1.	στον αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων;	
16.2.	στο ποσοστό του εξυπηρετούμενου πληθυσμού;	
17.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή, σύσταση, διάθεση και ανακύκλωση των στερεών απορριμμάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
17.1.	τη συνολική ετήσια παραγωγή ή την παραγωγή κατ' άτομο;	
17.2.	τη σύσταση σε ότι αφορά τα ποσοστά ζυμώσιμων, χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων, πλαστικών και αδρανών;	
17.3.	τη διάθεση των απορριμμάτων σε ΧΥΤ ή ανεξέλεγκτους χώρους;	
17.4.	την ανακύκλωση μέσω ΔσΠ;	
17.5.	την ανακύκλωση υλικών συσκευασίας χαρτί, γυαλί, πλαστικό και αλουμίνιο;	
18.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, μέσω σημαντικών αλλαγών	
18.1.	στο μείγμα ενεργειακής παραγωγής, δηλαδή το βαθμό συμμετοχής του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του λιγνίτη, της υδροηλεκτρικής παραγωγής, της αιολικής παραγωγής και της φωτοβολταϊκής παραγωγής;	
18.2.	στη ζήτηση ενέργειας;	
18.3.	στην αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας;	
19.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει στις μεταφορές, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
19.1.	το συνολικό μεταφορικό έργο;	
19.2.	την κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα;	
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ		
20.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να συνοδεύεται από διασυνοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, στην;	
20.1.	διασυνοριακή μεταφορά αέριων ρύπων;	
20.2.	υποβάθμιση της ποιότητας στα ύδατα διασυνοριακών ποταμών;	

7.1.2 Μεθοδολογία του σταδίου προσδιορισμού των ιδιοτήτων των πιθανών επιπτώσεων και αξιολόγησής

Στο στάδιο αυτό εισέρχονται οι μεταβολές που εκτιμήθηκαν ως πιθανές.

BM-1: Στο πρώτο βήμα, ομαδοποιούνται οι μεταβολές σε κάθε περιβαλλοντική παράμετρο, οι οποίες προέρχονται από διαφορετικούς στόχους πολιτικής. Το βήμα αυτό είναι ουσιώδες για το στρατηγικό επίπεδο της μελέτης, διότι διαμορφώνει μια συνολική εικόνα της επίδρασης σε κάθε περιβαλλοντική παράμετρο, η οποία θα ήταν ανέφικτο να διαμορφωθεί αλλά και να αξιοποιηθεί σε επόμενα στάδια σχεδιασμού. Κατ' ουσία πρόκειται για τον έμπρακτο έλεγχο αθροιστικότητας ή συνέργειας του προγράμματος, ως προς τις επιπτώσεις τους στο περιβάλλον.

BM-2: Στο δεύτερο βήμα, για τη μεταβολή κάθε περιβαλλοντικής παραμέτρου, προσδιορίζονται έξι ιδιότητες, οι οποίες συναποτελούν την «ταυτότητα» της επίπτωσης. Οι ιδιότητες αυτές είναι:

- η κατεύθυνση της επίπτωσης, δηλαδή εάν πρόκειται για θετική/αρνητική ή μικτή επίπτωση
- η έκταση της επίπτωσης, δηλαδή η εκτιμώμενη γεωγραφική της εξάπλωση, μικρή μεσαία ή μεγάλη.
- η ένταση της επίπτωσης με όρους τάξης μεγέθους, δηλαδή εάν πρόκειται για ασθενή, μέτρια ή ισχυρή επίπτωση,
- η προέλευση της επίπτωσης, δηλαδή εάν πρόκειται για πρωτογενή ή δευτερογενή επίπτωση,
- η διάρκεια της μεταβολής, δηλαδή εάν πρόκειται για βραχυ-, μεσο- ή μακροπρόθεσμη μεταβολή
- η αθροιστικότητα ή/και η συνέργεια που μεταβολή μπορεί να παρουσιάσει είτε με άλλες επιπτώσεις του προγράμματος είτε με άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής.

BM-3 Στο τρίτο βήμα, εντοπίζονται οι δυνατότητες πρόληψης και εκ των υστέρων αναστροφής των επιπτώσεων, ώστε να διαμορφωθεί η κατεύθυνση προς την οποία πρέπει να στρέφονται τα μέτρα αντιμετώπισης. Στο βήμα αυτό, υιοθετείται η βασική αρχή του ευρωπαϊκού περιβαλλοντικού κεκτημένου για την προτίμηση της πρόληψης και όχι της εκ των υστέρων αντίδρασης.

BM-4 Τέλος, στο τέταρτο βήμα, διερευνώνται λεπτομερέστερα τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων.

7.2 ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στοχεύει στον εντοπισμό των πιθανών μεταβολών στις παραμέτρους του περιβάλλοντος και αποτελεί το πρώτο στάδιο που συνθέτει την εκτίμηση των επιπτώσεων. Στις επόμενες ενότητες η μεθοδολογία που παρουσιάσθηκε στην ενότητα 7.1 εφαρμόζεται σε καθένα από τους Στόχους Πολιτικής του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»

7.2.1 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Στόχο Πολιτικής1

Οπως αναφέρθηκε, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, στον ακόλουθο πίνακα υπενθυμίζονται ότι οι δράσεις του ΣΠ 1.

ΣΠ	Ειδικός Στόχος	Κατηγορίες Δράσεων
ΣΠ1	1.ι	Συμπράξεις Επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη Θεσσαλία με Ερευνητικούς φορείς, για την ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών που εντάσσονται στις προτεραιότητες της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης σε περιφερειακό επίπεδο.
ΣΠ1	1.ι	Ανάπτυξη και οργάνωση περιφερειακού μηχανισμού παρακολούθησης, υποστήριξης, ενημέρωσης και σύνδεσης επιχειρήσεων με ερευνητικούς φορείς, για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και καινοτομίας στη Θεσσαλία
ΣΠ1	1.ι	Ενίσχυση των ερευνητικών υποδομών και του εξοπλισμού δημόσιων φορέων Έρευνας που εδρεύουν στη Θεσσαλία, που δεν συμπεριλαμβάνονται στο σχετικό Πολυετές Σχέδιο, με επικέντρωση στους τομείς προτεραιότητας της RIS και στόχευση στην αναβάθμιση/ενίσχυση των προϊόντων/δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων της Θεσσαλίας.
ΣΠ1	1.ι	Δράσεις ενίσχυσης της καινοτόμου επιχειρηματικότητας

ΣΠ1	1.ii	Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλία.
ΣΠ1	1.ii	Ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών δημόσιων φορέων στη Θεσσαλία προς τους πολίτες.
ΣΠ1	1.ii	Πρόγραμμα ψηφιακής αναβάθμισης και εισαγωγής εργαλείων βελτίωσης της παραγωγικότητας, της ανταγωνιστικότητας και των καινοτόμων λύσεων ΤΠΕ στις επιχειρήσεις.
ΣΠ1	1.iii	Ενίσχυση υφιστάμενων και υπό σύσταση ΜΜΕ με στόχευση στους τομείς της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης (RIS3) για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, ενίσχυσης της εξωστρέφειας και δημιουργία θέσεων εργασίας
ΣΠ1	1.iii	Ενίσχυση επιχειρήσεων για τη δημιουργία Clusters και αλυσίδων αξίας με επικέντρωση στους τομείς προτεραιότητας της RIS.
ΣΠ1	1.iii	Προγράμματα ενίσχυσης και πιστοποίησης της ποιότητας των εισροών, των διαδικασιών και των εκροών των επιχειρήσεων. Εγκατάσταση συστημάτων ποιότητας.
ΣΠ1	1.iii	Ενίσχυση εξωστρέφειας επιχειρήσεων, μέσω δράσεων προβολής και δικτύωσης

Κατόπιν της ως άνω ανασκόπησης, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από το Στόχο Πολιτικής 1 διεξάγεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 7-2: Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ1

Εξεταζόμενος ΣΠ 1		Ενίσχυση της Ανταγωνιστικότητας της Οικονομίας	
Τα σύμβολα στη στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
OXI A: Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο.			
OXI B: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η a priori απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.			
OXI Γ: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
NAI+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση.			
NAI-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.			
Οι πιθανές μεταβολές συλλέγονται και αιτιολογούνται στην παράγραφο που ακολουθεί τον πίνακα..			
α/α	Ερώτηση	Απά-ντηση	Αιτιο-λόγηση
ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ			
1.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
1.1.	το ποσοστό έκτασης που προστατεύεται για τη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί;	OXI	B
1.2.	τη συνοχή των οικοτόπων όχι προστατευόμενες περιοχές;	OXI	Γ
1.3.	υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης όχι βιοποικιλότητας, όχι αποστάσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ρύπανση οικοτόπων κ.ά.;	OXI	Γ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			
2.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον πληθυσμό, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
2.1.	παράγοντες που επηρεάζουν τη γονιμότητα ή το μέσο αριθμό τέκνων ανά γυναίκα;	OXI	Γ
2.2.	παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα ή το μέσο προσδόκιμο χρόνο ζωής;	OXI	Γ
2.3.	παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια;	OXI	Γ
ΥΓΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ			
3.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
3.1.	την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο;	OXI	A

3.2.	υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας;	OXI	A
ΠΑΝΙΔΑ			
4.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πανίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
4.1.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των απειλούμενων ειδών;	OXI	A
4.2.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των ενδημικών ειδών;	OXI	A
4.3.	τον συνολικό αριθμό σπονδυλωτών ειδών;	OXI	A
ΧΛΩΡΙΔΑ			
5.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη χλωρίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
5.1.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των απειλούμενων ειδών;	OXI	A
5.2.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των ενδημικών ειδών;	OXI	A
5.3.	τον συνολικό αριθμό φυτικών ειδών;	OXI	A
5.4.	την έκταση των δασικών οικοσυστημάτων;	OXI	A
ΕΔΑΦΟΣ			
6.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το έδαφος, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
6.1.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	OXI	Γ
6.2.	παράγοντες που εμμέσως θα προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές στις χρήσεις γης;	OXI	B
ΥΔΑΤΑ			
7.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την κατανάλωση και τα αποθέματα νερού επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
7.1.	την κατανάλωση νερού από επιφανειακά ύδατα;	OXI	Γ
7.2.	την κατανάλωση νερού από υπόγεια ύδατα;	OXI	Γ
7.3.	την τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, την οικιακή χρήση, τη βιομηχανία και την ηλεκτροπαραγωγή;	OXI	Γ
8.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των επιφανειακών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
8.1.	της συγκεντρώσεις νιτρικών ενώσεων;	OXI	Γ
8.2.	τις συγκεντρώσεις φωσφορικών ενώσεων;	OXI	Γ
8.3.	τη συγκέντρωση του χημικής απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	Γ
8.4.	τη συγκέντρωση του βιολογικής απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	Γ
8.5.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά;	OXI	A
9.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των κολυμβητικών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
9.1.	τη συμμόρφωση με τα όρια;	OXI	Γ
9.2.	τον αριθμό γαλάζιων σημαιών;	OXI	Γ
ΑΕΡΑΣ			
10.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
10.1.	τις εκπομπές NO _x ;	OXI	A
10.2.	τις εκπομπές SO ₂ ;	OXI	A
10.3.	τις εκπομπές μη μεθανιούχων πτητικών οργανικών ενώσεων;	OXI	A
10.4.	τις εκπομπές CO;	OXI	A
10.5.	επηρεάζοντας εμμέσως τις εκπομπές αέριων ρύπων από άλλους τομείς;	OXI	A
10.6.	επηρεάζοντας εμμέσως τις ημέρες υπέρβασης των οριακών τιμών συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων στα αστικά κέντρα;	OXI	A
ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
11.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
11.1.	το σύνολο των εκπεμπόμενων αερίων σε ισοδύναμους τόνους CO ₂ ;	OXI	A

11.2.	τις εκπομπές CO ₂ ;	OXI	A
11.3.	τις εκπομπές CH ₄ ;	OXI	A
11.4.	τις εκπομπές N ₂ O;	OXI	A
11.5.	τις εκπομπές HFCs ή PFCs;	OXI	A
12.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
12.1.	το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα;	NAI	+
12.2.	το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών;	NAI	+
12.3.	το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα;	OXI	Γ
12.4.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα;	NAI	+
12.5.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από τις μεταφορές;	OXI	Γ
ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
13.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, μέσω		
13.1.	εκτεταμένων απαλλοτριώσεων;	OXI	B
13.2.	κατανομής δημοσίων εκτάσεων σε πολίτες ή επιχειρήσεις;	OXI	Γ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
14.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πολιτισμική κληρονομιά, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
14.1.	στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς;	OXI	Γ
14.2.	μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς;	OXI	Γ
ΤΟΠΙΟ			
15.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το τοπίο, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
15.1.	το ανάγλυφο σημαντικών εκτάσεων;	OXI	B
15.2.	την εικόνα περιοχών με φυσικό κάλλος;	OXI	A
15.3.	την εικόνα περιοχών με αξιόλογο ανθρωπογενές τοπίο;	OXI	Γ
ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
16.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, μέσω σημαντικών αλλαγών		
16.1.	στον αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων;	OXI	Γ
16.2.	στο ποσοστό του εξυπηρετούμενου πληθυσμού;	OXI	Γ
17.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή, σύσταση, διάθεση και ανακύκλωση των στερεών απορριμμάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
17.1.	τη συνολική ετήσια παραγωγή ή την παραγωγή κατ' άτομο;	OXI	Γ
17.2.	τη σύσταση σε ότι αφορά τα ποσοστά ζυμώσιμων, χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων, πλαστικών και αδρανών;	OXI	Γ
17.3.	τη διάθεση των απορριμμάτων σε ΧΥΤ ή ανεξέλεγκτους χώρους;	OXI	Γ
17.4.	την ανακύκλωση μέσω Διαλογής στην Πηγή	OXI	Γ
17.5.	την ανακύκλωση υλικών συσκευασίας όπως χαρτί, γυαλί, πλαστικό και αλουμίνιο;	OXI	Γ
18.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, μέσω σημαντικών αλλαγών		
18.1.	στο μείγμα ενεργειακής παραγωγής, δηλαδή το βαθμό συμμετοχής του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του λιγνίτη, της υδροηλεκτρικής παραγωγής, της αιολικής παραγωγής και της φωτοβολταϊκής παραγωγής;	OXI	Γ
18.2.	στη ζήτηση ενέργειας;	OXI	Γ
18.3.	στην αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας;	OXI	Γ
19.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις μεταφορές, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
19.1.	το συνολικό μεταφορικό έργο;	OXI	Γ
19.2.	την κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα;	OXI	Γ
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ			

20.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως;		
20.1.	διασυννοριακή μεταφορά αέριων ρύπων;	ΟΧΙ	Γ
20.2.	υποβάθμιση της ποιότητας στα ύδατα διασυννοριακών ποταμών;	ΟΧΙ	Γ

Συνοψίζοντας, οι αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση της Στρατηγικής Προτεραιότητας 1 του Προγράμματος «ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2021-2027» είναι στην τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο

- το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα
- το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών
- το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα

Αιτιολόγηση:

- Από την εφαρμογή του ΣΠ1, περιβαλλοντικές βελτιώσεις αναμένονται για τους ακόλουθους λόγους:
 - Με την ανάπτυξη ψηφιακής πλατφόρμας και ψηφιακών υπηρεσιών για την στήριξη της επιχειρηματικότητας στη Θεσσαλία, η πρόσβαση στο διαδίκτυο και οι ευρυζωνικές συνδέσεις των επιχειρήσεων στο διαδίκτυο θα δεχθεί θετική συνεισφορά από την παρέμβαση ενίσχυσης των υπηρεσιών και εφαρμογών για μικρομεσαίες επιχειρήσεις, όπως το ηλεκτρονικό εμπόριο, η εκπαίδευση και κατάρτιση, η δικτύωση κ.λπ. Υπενθυμίζεται ότι η διαδικτυακή πρόσβαση θεωρείται αντιπροσωπευτική για την πρόσβαση στη γνώση και την γένεση πρωτοποριακών λύσεων σε περιβαλλοντικά ζητήματα, και οφείλει την περιβαλλοντική της σημασία σε αυτό, ενώ είναι αντιστρόφως ανάλογη των επιπτώσεων από τις παραδοσιακές μορφές γραπτής επικοινωνίας, εκπαίδευσης κατάρτισης και εμπορίου. Μικρές αλλά θετικές επιπτώσεις αναμένεται να εμφανιστούν και λόγω της μείωσης στην κινητικότητα που σήμερα δημιουργείται από τις παραδοσιακές μορφές εμπορίου και γραπτής επικοινωνίας.
 - Τέλος, η συνεργασία μεταξύ ομοειδών ή συμπληρωματικών επιχειρήσεων της Θεσσαλίας για την προώθηση κοινών επιχειρηματικών στόχων είναι σημαντική για την δημιουργία οικονομιών συγκέντρωσης-συσπείρωσης στην τοπική οικονομία, που με την σειρά τους θα ωθήσουν τις επιχειρήσεις σε αυξημένη παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα και εξωστρέφεια. Σημαντικά πεδία παρέμβασης ΣΠ1 αποτελούν η βελτίωση της ποιότητας των εισροών, των διαδικασιών και των προϊόντων ή υπηρεσιών των επιχειρήσεων και η ανάπτυξη συλλογικών μηχανισμών οι οποίοι θα τις υποστηρίζουν σε μια σειρά από τομείς, όπως οι συνεργασίες, ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός, οι απαιτούμενες δεξιότητες και η αναζήτηση αγορών. Η επαφή των επιχειρήσεων με αποτελέσματα έρευνας και επιτυχημένες πρακτικές, που θα συμβάλλουν με τη σειρά τους στην ανάδειξη καινοτόμων λύσεων και τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας τους, αναμένεται να βελτιώσουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα όσων επιχειρήσεων κάνουν χρήση αυτών των καλών πρακτικών στην διαχείριση εισροών, εκροών και προϊόντων. Προς την κατεύθυνση αυτή θα συμβάλλουν και οι παρεμβάσεις της δράσης ενίσχυσης επιχειρήσεων για την ενσωμάτωση πράσινων και ωφέλιμων ενεργειακά υποδομών / εξοπλισμού.
- Από την εφαρμογή του ΣΠ1, σε όλες τις υπόλοιπες περιβαλλοντικές παραμέτρους δεν αναμένεται καμία επίδραση, καθώς:

Α: Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη περιβαλλοντική παράμετρο.

- Β:** Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η α priori απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.
- Γ:** Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

7.2.2 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Στόχο Πολιτικής 2

Όπως αναφέρθηκε, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός, τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου, τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, υπενθυμίζεται ότι οι κατηγορίες δράσεων του ΣΠ2 είναι:

ΣΠ	Ειδικός Στόχος	Κατηγορίες Δράσεων
ΣΠ2	2.i	Ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων.
ΣΠ2	2.ii	Ενσωμάτωση ΑΠΕ σε κτίρια, εγκαταστάσεις και τοπικές υποδομές δημόσιου τομέα.
ΣΠ2	2.iv	Αντιπλημμυρική προστασία οικισμών με έργα τοπικής σημασίας και λοιπές δράσεις σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας
ΣΠ2	2.iv	Σχέδια εντοπισμού ευάλωτων δημοσίων υποδομών έναντι σε φυσικές καταστροφές (π.χ. σεισμό).
ΣΠ2	2.iv	Επεμβάσεις ενίσχυσης ανθεκτικότητας δημοσίων υποδομών σε φυσικές καταστροφές.
ΣΠ2	2.iv	Εξοπλισμοί πολιτικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο
ΣΠ2	2.iv	Μέτρα για την αντιμετώπιση της διάβρωσης των ακτών
ΣΠ2	2.iv	Προστασία οικισμών από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως φωτιές, με παρεμβάσεις σε περιστατικές δασικές εκτάσεις (καθαρισμοί, αντιτυρικές ζώνες, κλπ.).
ΣΠ2	2.iv	Μελέτες και έργα προστασίας οικισμών από κατολισθήσεις.
ΣΠ2	2.v	Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας.
ΣΠ2	2.v	Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς με ι.π. μικρότερο των 2.000 για άρση πιθανών κινδύνων στην δημόσια υγεία ή στο περιβάλλον, με έμφαση στις τουριστικές περιοχές.
ΣΠ2	2.v	Έργα βελτίωσης ποιότητας ή επάρκειας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς.
ΣΠ2	2.v	Έργα και δράσεις προτεραιότητας Σχεδίου Διαχείρισης (ΣΔΛΑΠ), ιδίως για την υποστήριξη βεβαρυσμένων ή ευαίσθητων επιφανειακών ή υπογείων υδατικών συστημάτων.
ΣΠ2	2.vi	Πρωώθηση της ανακύκλωσης, έργα «πράσινων σημείων»
ΣΠ2	2.vi	Δίκτυο - συστήματα συλλογής βιοαποβλήτων, για μεταφορά τους στις Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης
ΣΠ2	2.vi	Μονάδες Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ) νήσων Βορείων Σποράδων.
ΣΠ2	2.vi	Δράσεις Ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε τοπικό επίπεδο
ΣΠ2	2.vi	Γωνιές Ανακύκλωσης
ΣΠ2	2.vii	Αστικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις σε οικισμούς με επικέντρωση σε Πράσινες και Μπλε υποδομές (υδάτινα, πράσινα στοιχεία σε κοινόχρηστους χώρους κ.α.) εκτός των περιοχών όπου θα υλοποιηθούν Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ).

Κατόπιν της ανασκόπησης αυτής, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τον Στόχο Πολιτικής 2 διεξάγεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 7-3: Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ2

Εξεταζόμενος ΣΠ 2		Περιβάλλον και Ανθεκτικότητα	
Τα σύμβολα στη στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
ΟΧΙ Α: Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο.			
ΟΧΙ Β: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η a priori απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.			
ΟΧΙ Γ: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση.			
ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.			
Οι πιθανές μεταβολές συλλέγονται και αιτιολογούνται στην παράγραφο που ακολουθεί τον πίνακα..			
α/α	Ερώτηση	Από-ντηση	Αιτιο-λόγηση
ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ			
1.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
1.1.	το ποσοστό έκτασης που προστατεύεται για την βιοποικιλότητα που φιλοξενεί;	ΟΧΙ	Β
1.2.	τη συνοχή των οικοτόπων στις προστατευόμενες περιοχές;	ΟΧΙ	Α
1.3.	υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας, όπως αποστάσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ρύπανση οικοτόπων κ.ά.;	ΝΑΙ	+
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			
2.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον πληθυσμό, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
2.1.	παράγοντες που επηρεάζουν τη γονιμότητα ή το μέσο αριθμό τέκνων ανά γυναίκα;	ΟΧΙ	Γ
2.2.	παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα ή το μέσο προσδόκιμο χρόνο ζωής;	ΟΧΙ	Γ
2.3.	παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια;	ΟΧΙ	Γ
ΥΓΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ			
3.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
3.1.	την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο;	ΝΑΙ	+
3.2.	υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας;	ΝΑΙ	+
ΠΑΝΙΔΑ			
4.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πανίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
4.1.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των απειλούμενων ειδών;	ΟΧΙ	Β
4.2.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των ενδημικών ειδών;	ΟΧΙ	Β
4.3.	τον συνολικό αριθμό σπονδυλωτών ειδών;	ΟΧΙ	Α
ΧΛΩΡΙΔΑ			
5.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη χλωρίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
5.1.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των απειλούμενων ειδών;	ΟΧΙ	Β
5.2.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των ενδημικών ειδών;	ΟΧΙ	Β
5.3.	τον συνολικό αριθμό φυτικών ειδών;	ΟΧΙ	Β
5.4.	την έκταση των δασικών οικοσυστημάτων;	ΟΧΙ	Α
ΕΔΑΦΟΣ			

6.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το έδαφος, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
6.1.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	OXI	Γ
6.2.	παράγοντες που εμμέσως θα προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές στις χρήσεις γης;	OXI	Γ
ΥΔΑΤΑ			
7.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την κατανάλωση και τα αποθέματα νερού επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
7.1.	την κατανάλωση νερού από επιφανειακά ύδατα;	OXI	Γ
7.2.	την κατανάλωση νερού από υπόγεια ύδατα;	OXI	Γ
7.3.	την τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, την οικιακή χρήση, τη βιομηχανία και την ηλεκτροπαραγωγή;	NAI	+
8.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των επιφανειακών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
8.1.	τις συγκεντρώσεις νιτρικών ενώσεων;	OXI	Γ
8.2.	τις συγκεντρώσεις φωσφορικών ενώσεων;	OXI	Γ
8.3.	τη συγκέντρωση του χημικώς απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	Γ
8.4.	τη συγκέντρωση του βιολογικώς απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	Γ
8.5.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά;	NAI	+
9.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των κολυμβητικών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
9.1.	τη συμμόρφωση με τα όρια;	OXI	B
9.2.	τον αριθμό γαλάζιων σημαιών;	OXI	B
ΑΕΡΑΣ			
10.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
10.1.	τις εκπομπές NO _x ;	OXI	A
10.2.	τις εκπομπές SO ₂ ;	OXI	A
10.3.	τις εκπομπές μη μεθανιούχων πτητικών οργανικών ενώσεων;	OXI	A
10.4.	τις εκπομπές CO;	OXI	A
10.5.	επηρεάζοντας εμμέσως τις εκπομπές αέριων ρύπων από άλλους τομείς;	NAI	+
10.6.	επηρεάζοντας εμμέσως τις ημέρες υπέρβασης των οριακών τιμών συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων στα αστικά κέντρα;	OXI	A
ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
11.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
11.1.	το σύνολο των εκπεμπόμενων αερίων σε ισοδύναμους τόνους CO ₂ ;	OXI	A
11.2.	τις εκπομπές CO ₂ ;	OXI	A
11.3.	τις εκπομπές CH ₄ ;	OXI	A
11.4.	τις εκπομπές N ₂ O;	OXI	A
11.5.	τις εκπομπές HFCs ή PFCs;	OXI	A
12.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
12.1.	το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα;	NAI	+
12.2.	το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών;	NAI	+
12.3.	το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα;	OXI	A
12.4.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα;	NAI	+
12.5.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από τις μεταφορές;	OXI	A
ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
13.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, μέσω		

13.1.	εκτεταμένων απαλλοτριώσεων;	OXI	Γ
13.2.	κατανομής δημοσίων εκτάσεων σε πολίτες ή επιχειρήσεις;	OXI	Γ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
14.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πολιτισμική κληρονομιά, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
14.1.	στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς;	OXI	A
14.2.	μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς;	OXI	A
ΤΟΠΙΟ			
15.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το τοπίο, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
15.1.	το ανάγλυφο σημαντικών εκτάσεων;	OXI	A
15.2.	την εικόνα περιοχών με φυσικό κάλλος;	OXI	A
15.3.	την εικόνα περιοχών με αξιόλογο ανθρωπογενές τοπίο;	OXI	A
ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
16.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, μέσω σημαντικών αλλαγών		
16.1.	στον αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων;	NAI	+
16.2.	στο ποσοστό του εξυπηρετούμενου πληθυσμού;	NAI	+
17.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή, σύσταση, διάθεση και ανακύκλωση των στερεών απορριμμάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
17.1.	τη συνολική ετήσια παραγωγή ή την παραγωγή κατ' άτομο;	NAI	+
17.2.	τη σύσταση σε ότι αφορά τα ποσοστά ζυμώσιμων, χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων, πλαστικών και αδρανών;	NAI	+
17.3.	τη διάθεση των απορριμμάτων σε ΧΥΤ ή ανεξέλεγκτους χώρους;	NAI	+
17.4.	την ανακύκλωση μέσω Διαλογής στην Πηγή	NAI	+
17.5.	την ανακύκλωση υλικών συσκευασίας όπως χαρτί, γυαλί, πλαστικό και αλουμίνιο;	NAI	+
18.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, μέσω σημαντικών αλλαγών		
18.1.	στο μείγμα ενεργειακής παραγωγής, δηλαδή το βαθμό συμμετοχής του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του λιγνίτη, της υδροηλεκτρικής παραγωγής, της αιολικής παραγωγής και της φωτοβολταϊκής παραγωγής;	NAI	+
18.2.	στη ζήτηση ενέργειας;	NAI	+
18.3.	στην αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας;	NAI	+
19.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις μεταφορές, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
19.1.	το συνολικό μεταφορικό έργο;	OXI	A
19.2.	την κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα;	OXI	A
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ			
20.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να συνοδεύεται από διασυνοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως;		
20.1.	διασυνοριακή μεταφορά αέριων ρύπων;	OXI	A
20.2.	υποβάθμιση της ποιότητας στα ύδατα διασυνοριακών ποταμών;	OXI	A

Συνοψίζοντας, οι αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση της Στρατηγικής Προτεραιότητας 2 του Προγράμματος «ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2021-2027» είναι οι ακόλουθες:

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη **βιοποικιλότητα**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας, όπως αποστάσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ρύπανση οικοτόπων κ.ά.

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **υγεία των ανθρώπων**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο

- την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο
- υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την κατανάλωση και τα **αποθέματα νερού** επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- την τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, την οικιακή χρήση, τη βιομηχανία και την ηλεκτροπαραγωγή

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των **επιφανειακών υδάτων**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **ποιότητα του αέρα**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- επηρεάζοντας εμμέσως τις εκπομπές αέριων ρύπων από άλλους τομείς

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα
- το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών
- το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το **βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων**, μέσω σημαντικών αλλαγών:

- στον αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων
- στο ποσοστό του εξυπηρετούμενου πληθυσμού

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **παραγωγή, σύσταση, διάθεση και ανακύκλωση των στερεών απορριμμάτων**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- τη συνολική ετήσια παραγωγή ή την παραγωγή κατ' άτομο
- τη σύσταση σε ότι αφορά τα ποσοστά ζυμώσιμων, χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων, πλαστικών και αδρανών
- τη διάθεση των απορριμμάτων σε ΧΥΤ ή ανεξέλεγκτους χώρους
- την ανακύκλωση μέσω Διαλογής στην Πηγή
- την ανακύκλωση υλικών συσκευασίας όπως χαρτί, γυαλί, πλαστικό και αλουμίνιο

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει **την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας**, μέσω σημαντικών αλλαγών:

- στο μείγμα ενεργειακής παραγωγής, δηλαδή το βαθμό συμμετοχής του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του λιγνίτη, της υδροηλεκτρικής παραγωγής, της αιολικής παραγωγής και της φωτοβολταϊκής παραγωγής
- στη ζήτηση ενέργειας

- στην αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας

Αιτιολόγηση:

1. Από την εφαρμογή του ΣΠ2, περιβαλλοντικές βελτιώσεις αναμένονται για τους ακόλουθους λόγους:

- Ορισμένοι καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες του περιβάλλοντος αναμένεται να βελτιωθούν. Πρόκειται για παράγοντες υποστρωματικής φύσης, οι οποίοι σχετίζονται με την ποιότητα των ενδιαιτημάτων που φιλοξενούν τα είδη του βιοτικού περιβάλλοντος. Οι κύριες βελτιώσεις αναμένονται στο έδαφος, στα νερά, στη συνοχή των οικοτόπων, στην προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων και στον περιορισμό της υποβάθμισής τους από απρογραμματίστες αποθέσεις απορριμμάτων και διαθέσεις λυμάτων. Οι βελτιώσεις αυτές επέρχονται ως αποτέλεσμα της άμβλυνσης των περιβαλλοντικών πιέσεων, λόγω των παρεμβάσεων για την καλύτερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων.
- Θετική μεταβολή αναμένεται να σημειωθεί και στους παράγοντες που σχετίζονται με την ανθρώπινη υγεία. Οι παρεμβάσεις για ορθότερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, αλλά και αυτές για τη βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης και διανομής πόσιμου νερού, αναμένεται να περιορίσουν το βαθμό διεύθυνσης στην τροφική αλυσίδα ουσιών που ενδέχεται να συντελούν στην υποβάθμιση της ανθρώπινης υγείας. Η ευαισθητοποίηση του κοινού αλλά και της Πολιτείας σε ζητήματα πρόληψης θα βοηθήσει στην καταπολέμηση παραγόντων που επάγουν περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις στην ανθρώπινη υγεία. Συνδυαστικά των θετικών αυτών επιπτώσεων στην ανθρώπινη υγεία, λειτουργούν και οι δράσεις πρόληψης κινδύνων καταστροφών, ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στα οικοσυστήματα.
- Η συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου (dissolved oxygen, DO) στα νερά της Περιφέρειας αναμένεται να αυξηθεί σε μικρό βαθμό, λόγω των παρεμβάσεων για την ολοκλήρωση της επεξεργασίας αστικών λυμάτων.
- Επιπλέον θετική συνεισφορά στην ποιότητα των υδάτων αναμένεται από τα δευτερογενή αποτελέσματα των παρεμβάσεων που στοχεύουν στην ορθολογική διαχείριση στερεών αποβλήτων. Η άρση των ρυπογόνων παραγόντων στους τομείς αυτούς, πρόκειται να μειώσει τα ρυπαντικά φορτία που συνάγονται στα επιφανειακά και υπόγεια ύδατα.
- Οι παρεμβάσεις για την εξοικονόμηση ενέργειας σε δημοτικά κτίρια και την ενσωμάτωση ΑΠΕ σε κτίρια, εγκαταστάσεις και τοπικές υποδομές δημόσιου τομέα, αναμένεται να περιορίσουν τις εκπομπές CO₂ ανά μονάδα καταναλισκόμενης ενέργειας. Συνεπώς, οι εκπομπές άνθρακα ανά κάτοικο και ανά μονάδα ΑΕΠ εκτιμάται ότι θα υποχωρήσουν. Λόγω των ίδιων παρεμβάσεων, αναμένεται βελτίωση του δείκτη οικο-αποτελεσματικότητας της ενέργειας, ο οποίος συναρτάται προς το ποσοστό ενεργειακής παραγωγής από ανανεώσιμες πηγές.
- Ορισμένες περιβαλλοντικές πιέσεις – οι οποίες επηρεάζουν περισσότερες από μία περιβαλλοντικές συνιστώσες, και για το λόγο αυτό καλούνται διατροφικές – αναμένεται να αμβλυνθούν, λόγω των παρεμβάσεων του ΣΠ2. Αυτές είναι
 - ο προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και της πρόληψης του κινδύνου καταστροφών, και της ανθεκτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στο οικοσύστημα, η οποία επιτυγχάνεται από τις παρεμβάσεις για την αντιπλημμυρική προστασία οικισμών, της διάβρωσης των ακτών κ.ά., στο πλαίσιο ειδικού στόχου του ΣΠ2,

- ο το ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων, το οποίο αναμένεται να αυξηθεί λόγω των δράσεων ανακύκλωσης και κυκλικής οικονομίας (όπως, η οικιακή κομποστοποίηση, η δημιουργία πράσινων σημείων, η προμήθεια εξοπλισμού συλλογής και προώθησης διακριτών ρευμάτων απορριμμάτων σε όλους τους Δήμους, η εγκατάσταση γωνιών ανακύκλωσης και η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών κ.ά), στο πλαίσιο του σχετικού ειδικού στόχου του ΣΠ2,
 - ο η ποιότητα ζωής των κατοίκων, ιδίως στα οικιστικά κέντρα της Θεσσαλίας, η οποία αναμένεται να βελτιωθεί από τις αστικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις σε οικισμούς με επικέντρωση σε Πράσινες και Μπλε υποδομές, που ενισχύουν την προστασία και την διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος, της βιοποικιλότητας και των πράσινων υποδομών και τη μείωση κάθε μορφής ρύπανσης, στο πλαίσιο του σχετικού ειδικού στόχου του ΣΠ2,
2. Από την εφαρμογή του ΣΠ2, σε όλες τις υπόλοιπες περιβαλλοντικές παραμέτρους δεν αναμένεται καμία επίδραση, καθώς:
- A:** Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη περιβαλλοντική παράμετρο.
- B:** Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η *a priori* απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.
- Γ:** Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

7.2.3 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τον Στόχο Πολιτικής 3

Όπως αναφέρθηκε, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, υπενθυμίζεται ότι οι κατηγορίες δράσεων του ΣΠ3 είναι:

ΣΠ	Ειδικός Στόχος	Κατηγορίες Δράσεων
ΣΠ3	3.i	Βελτίωση οδικών τμημάτων ΔΕΔ-Μ.
ΣΠ3	3.ii	Βελτίωση οδικών τμημάτων σύνδεσης με ΔΕΔ-Μ.
ΣΠ3	3.ii	Βελτίωση οδικής ασφάλειας στο περιφερειακό και τοπικό δίκτυο.
ΣΠ3	3.ii	Παρεμβάσεις σε υποδομές ή ανωδομές στους περιφερειακούς λιμένες στη Θεσσαλία.

Κατόπιν της ανασκόπησης αυτής, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τον Στόχο Πολιτικής 3 διεξάγεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 7-4: Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ3

Εξεταζόμενος ΣΠ 3	Βελτίωση μεταφορικών υποδομών και συνδεσιμότητας
Τα σύμβολα στη στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:	
ΟΧΙ Α: Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο.	
ΟΧΙ Β: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η <i>a priori</i> απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.	

ΟΧΙ Γ: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση.

ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.

Οι πιθανές μεταβολές συλλέγονται και αιτιολογούνται στην παράγραφο που ακολουθεί τον πίνακα..

α/α	Ερώτηση	Απά- ντηση	Αιτιο- λόγηση
ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ			
1.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
1.1.	το ποσοστό έκτασης που προστατεύεται για τη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί;	ΟΧΙ	Β
1.2.	τη συνοχή των οικοτόπων στις προστατευόμενες περιοχές;	ΟΧΙ	Α
1.3.	υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας, όπως αποστάσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ρύπανση οικοτόπων κ.ά.;	ΟΧΙ	Γ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			
2.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον πληθυσμό, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
2.1.	παράγοντες που επηρεάζουν τη γονιμότητα ή το μέσο αριθμό τέκνων ανά γυναίκα;	ΟΧΙ	Γ
2.2.	παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα ή το μέσο προσδόκιμο χρόνο ζωής;	ΟΧΙ	Γ
2.3.	παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια;	ΟΧΙ	Γ
ΥΓΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ			
3.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
3.1.	την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο;	ΝΑΙ	+
3.2.	υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας;	ΟΧΙ	Γ
ΠΑΝΙΔΑ			
4.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πανίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
4.1.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των απειλούμενων ειδών;	ΟΧΙ	Α
4.2.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των ενδημικών ειδών;	ΟΧΙ	Α
4.3.	τον συνολικό αριθμό σπονδυλωτών ειδών;	ΟΧΙ	Α
ΧΛΩΡΙΔΑ			
5.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη χλωρίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
5.1.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των απειλούμενων ειδών;	ΟΧΙ	Α
5.2.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των ενδημικών ειδών;	ΟΧΙ	Α
5.3.	τον συνολικό αριθμό φυτικών ειδών;	ΟΧΙ	Α
5.4.	την έκταση των δασικών οικοσυστημάτων;	ΟΧΙ	Α
ΕΔΑΦΟΣ			
6.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το έδαφος, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
6.1.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΟΧΙ	Γ
6.2.	παράγοντες που εμμέσως θα προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές στις χρήσεις γης;	ΟΧΙ	Γ
ΥΔΑΤΑ			
7.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την κατανάλωση και τα αποθέματα νερού επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
7.1.	την κατανάλωση νερού από επιφανειακά ύδατα;	ΟΧΙ	Α

7.2.	την κατανάλωση νερού από υπόγεια ύδατα;	OXI	A
7.3.	την τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, την οικιακή χρήση, τη βιομηχανία και την ηλεκτροπαραγωγή;	OXI	A
8.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των επιφανειακών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
8.1.	τις συγκεντρώσεις νιτρικών ενώσεων;	OXI	A
8.2.	τις συγκεντρώσεις φωσφορικών ενώσεων;	OXI	A
8.3.	τη συγκέντρωση του χημικώς απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	A
8.4.	τη συγκέντρωση του βιολογικώς απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	A
8.5.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά;	OXI	A
9.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των κολυμβητικών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
9.1.	τη συμμόρφωση με τα όρια;	OXI	A
9.2.	τον αριθμό γαλάζιων σημαιών;	OXI	A
ΑΕΡΑΣ			
10.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
10.1.	τις εκπομπές NO _x ;	OXI	Γ
10.2.	τις εκπομπές SO ₂ ;	OXI	A
10.3.	τις εκπομπές μη μεθανιούχων πτητικών οργανικών ενώσεων;	OXI	A
10.4.	τις εκπομπές CO;	OXI	A
10.5.	επηρεάζοντας εμμέσως τις εκπομπές αέριων ρύπων από άλλους τομείς;	OXI	A
10.6.	επηρεάζοντας εμμέσως τις ημέρες υπέρβασης των οριακών τιμών συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων στα αστικά κέντρα;	OXI	Γ
ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
11.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
11.1.	το σύνολο των εκπεμπόμενων αερίων σε ισοδύναμους τόνους CO ₂ ;	OXI	A
11.2.	τις εκπομπές CO ₂ ;	OXI	A
11.3.	τις εκπομπές CH ₄ ;	OXI	A
11.4.	τις εκπομπές N ₂ O;	OXI	A
11.5.	τις εκπομπές HFCs ή PFCs;	OXI	A
12.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
12.1.	το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα;	OXI	A
12.2.	το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών;	OXI	A
12.3.	το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα;	OXI	A
12.4.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα;	OXI	A
12.5.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από τις μεταφορές;	NAI	+
ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
13.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, μέσω		
13.1.	εκτεταμένων απαλλοτριώσεων;	OXI	Γ
13.2.	κατανομής δημοσίων εκτάσεων σε πολίτες ή επιχειρήσεις;	OXI	A
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
14.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πολιτισμική κληρονομιά, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
14.1.	στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς;	OXI	A
14.2.	μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς;	OXI	A
ΤΟΠΙΟ			
15.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το τοπίο, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		

15.1.	το ανάγλυφο σημαντικών εκτάσεων;	OXI	A
15.2.	την εικόνα περιοχών με φυσικό κάλλος;	OXI	A
15.3.	την εικόνα περιοχών με αξιόλογο ανθρωπογενές τοπίο;	OXI	A
ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
16.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, μέσω σημαντικών αλλαγών		
16.1.	στον αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων;	OXI	A
16.2.	στο ποσοστό του εξυπηρετούμενου πληθυσμού;	OXI	A
17.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή, σύσταση, διάθεση και ανακύκλωση των στερεών απορριμμάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
17.1.	τη συνολική ετήσια παραγωγή ή την παραγωγή κατ' άτομο;	OXI	A
17.2.	τη σύσταση σε ότι αφορά τα ποσοστά ζυμώσιμων, χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων, πλαστικών και αδρανών;	OXI	A
17.3.	τη διάθεση των απορριμμάτων σε ΧΥΤ ή ανεξέλεγκτους χώρους;	OXI	A
17.4.	την ανακύκλωση μέσω Διαλογής στην Πηγή	OXI	A
17.5.	την ανακύκλωση υλικών συσκευασίας όπως χαρτί, γυαλί, πλαστικό και αλουμίνιο;	OXI	A
18.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, μέσω σημαντικών αλλαγών		
18.1.	στο μείγμα ενεργειακής παραγωγής, δηλαδή το βαθμό συμμετοχής του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του λιγνίτη, της υδροηλεκτρικής παραγωγής, της αιολικής παραγωγής και της φωτοβολταϊκής παραγωγής;	OXI	A
18.2.	στη ζήτηση ενέργειας;	OXI	A
18.3.	στην αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας;	OXI	A
19.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις μεταφορές, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
19.1.	το συνολικό μεταφορικό έργο;	NAI	+
19.2.	την κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα;	NAI	+
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ			
20.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως;		
20.1.	διασυννοριακή μεταφορά αέριων ρύπων;	OXI	A
20.2.	υποβάθμιση της ποιότητας στα ύδατα διασυννοριακών ποταμών;	OXI	A

Συνοψίζοντας, οι αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση της Στρατηγικής Προτεραιότητας 3 του Προγράμματος «ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2021-2027» είναι οι ακόλουθες:

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **υγεία των ανθρώπων**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο, με την αύξηση της ασφαλείας

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από τις μεταφορές

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις **μεταφορές**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- το συνολικό μεταφορικό έργο
- την κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα

Αιτιολόγηση:

1. Από την εφαρμογή του ΣΠ3, περιβαλλοντικές βελτιώσεις αναμένονται για τους ακόλουθους λόγους:
 - Η βελτίωση της προσπελασιμότητας αναμένεται ότι θα αυξήσει σε κάποιο βαθμό τη χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km², από παρεμβάσεις σε τμήματα του αναλυτικού Διευρωπαϊκού Οδικού Δικτύου (ΔΟΔ) με στόχο την αναβάθμισή τους, με προτεραιοποίηση στα τμήματα που καταγράφουν σημαντικό κυκλοφοριακό φόρτο και εξυπηρετούν τα αστικά κέντρα. Η αύξηση αυτή εκτιμάται ότι θα επέλθει ως δευτερογενής ενίσχυση της υπάρχουσας τάσης διόγκωσης στη χρήση οχημάτων, λόγω βελτίωσης του οδικού δικτύου, παρά ως πρωτογενής γένεση αναγκών για χρήση οχημάτων.
 - Αναμένεται να βελτιωθεί η κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα, μέσω της σύνδεσης του ΔΟΔ με πύλες εισόδου/εξόδου (λιμάνια και αεροδρόμια) έτσι ώστε να ενισχυθεί η πολυτροπικότητα του δικτύου καθώς και μέσω των παρεμβάσεων σε υποδομές ή ανωδομές στους περιφερειακούς (εκτός ΔΕΔ-Μ) λιμένες στη Θεσσαλία.
 - Αναμένεται μείωση της έκθεσης τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο, εφόσον προωθείται η ολοκλήρωση συνδέσεων για τη βελτίωση τόσο των κυκλοφοριακών ροών, όσο και της ασφάλειας των μετακινήσεων.
2. Από την εφαρμογή του ΣΠ3, σε όλες τις υπόλοιπες περιβαλλοντικές παραμέτρους δεν αναμένεται καμμία επίδραση, καθώς:
 - Α:** Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη περιβαλλοντική παράμετρο.
 - Β:** Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η *a priori* απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.
 - Γ:** Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

7.2.4 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από τους Στόχους Πολιτικής 4Α&Β

Όπως αναφέρθηκε, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, υπενθυμίζεται ότι οι κατηγορίες δράσεων των ΣΠ4Α&Β είναι:

ΣΠ	Ειδικός Στόχος	Κατηγορίες Δράσεων
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.i	Δημιουργία – αναβάθμιση αναγκαίων υποδομών και εξοπλισμού για τη λειτουργία των κοινωνικών επιχειρήσεων.
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.i	Δημιουργία – αναβάθμιση υποδομών και εξοπλισμού για την ενίσχυση δημόσιων δομών προώθησης πολιτικών απασχόλησης.
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.ii	Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών, εξοπλισμού και βελτίωσης της προσβασιμότητας κτιρίων και εκπαιδευτικών μέσων για τα ΑμΕΑ, συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού ΤΠΕ, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.ii	Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών, εξοπλισμού και βελτίωσης της προσβασιμότητας κτιρίων και εκπαιδευτικών μέσων για τα ΑμΕΑ, συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού ΤΠΕ, τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.ii	Ενίσχυση εκπαιδευτικών υποδομών, εξοπλισμού και βελτίωσης της προσβασιμότητας κτιρίων και εκπαιδευτικών μέσων για τα ΑμΕΑ, συμπεριλαμβανομένου του εξοπλισμού ΤΠΕ, επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και για εκπαίδευση ενηλίκων,
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.iii	Δημιουργία / αναβάθμιση και εξοπλισμός κοινωνικών υποδομών, με στόχους την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και την καταπολέμηση της φτώχειας (όπως για ΑμεΑ, ηλικιωμένους, ευπαθείς ομάδες, κ.α.).
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.iii	Παρεμβάσεις βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης σε οικισμούς Ρομά
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.v	Υποδομές και εξοπλισμοί στον τομέα της υγείας
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.v	Κινητές μονάδες για παροχή υπηρεσιών δημόσιας υγείας
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.v	Μονάδες Κοινωνικής Μέριμνας για παροχή υπηρεσιών αποϊδρυματοποίησης
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.vi	Προστασία και ανάδειξη πολιτιστικής κληρονομιάς, με δράσεις αναβάθμισης δημόσιων πολιτιστικών υποδομών, όπως αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία κ.α., δράσεις εξασφάλισης προσβασιμότητας, και δράσεις ανάδειξης άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στη Θεσσαλία.
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.vi	Δράσεις υποστήριξης σύγχρονου πολιτισμού, εκθέσεων προβολής του πολιτιστικού πλούτου της Θεσσαλίας
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.vi	Δράσεις αναβάθμισης άλλων τουριστικών υποδομών, όπως ιαματικές πηγές, τουριστικοί λιμένες.
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.vi	Ανάδειξη και βελτίωση της προσβασιμότητας των περιοχών ιδιαίτερου φυσικού κάλλους (φυσικής κληρονομιάς).
ΣΠ4_ΕΤΠΑ	4.vi	Περιφερειακή στρατηγική πολιτιστικής και τουριστικής ανάπτυξης, με υποστήριξη της ικανότητας των φορέων στον σχεδιασμό και την υλοποίησή της.
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.α	Δράσεις ενίσχυσης των υφιστάμενων και νέων φορέων Κοινωνικής Οικονομίας (ΚΑΛΟ), με επικέντρωση στις ευάλωτα κοινωνικά ομάδες πληθυσμού των ΟΧΕ και στόχευση στους τομείς έξυπνης εξειδίκευσης και «πράσινης» Ευρώπης.
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.α	ΝΘΕ και παρεμφερείς δράσεις, στις ΟΧΕ ή και προτεραιότητες RIS
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.α	ΝΕΕ και παρεμφερείς δράσεις, στις ΟΧΕ ή και προτεραιότητες RIS
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.α	Δράσεις συμβουλευτικής-κατάρτισης-πιστοποίησης- πρακτικής άσκησης-mentoring (που στοχεύουν στην μείωση ανεργίας/αύξηση απασχόλησης), με στόχευση στις ΟΧΕ ή και στις προτεραιότητες RIS
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.α	Capacity building για φορείς σχετικούς με την ένταξη στην αγορά εργασίας
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.γ	Δράσεις ενδυνάμωσης για γυναίκες που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες , συμπεριλαμβανομένης της αναβάθμισης δεξιοτήτων, με στόχο την καταπολέμηση των πολλαπλών διακρίσεων και την ενίσχυση της ενεργής συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας

ΣΠ	Ειδικός Στόχος	Κατηγορίες Δράσεων
ΣΠ4_EKT	4.δ	Δράσεις προσαρμογής εργαζομένων, επιχειρήσεων και επιχειρηματιών στην αλλαγή, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης, εστιασμένες σε χωρικές παρεμβάσεις
ΣΠ4_EKT	4.στ	Πρωώθηση και υποστήριξη της ένταξης στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά σε ανάγκη και ιδιαίτερα ευάλωτα παιδιά «νέα» Εναρμόνιση Οικογενειακής και Επαγγελματικής ζωής).
ΣΠ4_EKT	4.στ	Πρόγραμμα ανάπτυξης και ενδυνάμωσης διεπιστημονικών συμβουλευτικών και υποστηρικτικών δομών και μαθησιακής υποστήριξης / συνεκπαίδευσης μαθητών/τριών με αναπηρία ή / και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες για την ισότιμη πρόσβαση και συμπερίληψη στην εκπαίδευση.
ΣΠ4_EKT	4.στ	Προγράμματα δια βίου μάθησης αποφοίτων ανώτατης εκπαίδευσης με έμφαση στους προερχόμενους από ευάλωτες κοινωνικά ομάδες σε Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.
ΣΠ4_EKT	4.η	Δράσεις για την προώθηση στην απασχόληση ή/ και κατάρτιση εστιασμένες σε ευπαθείς πληθυσμιακές ομάδες, εκτός ΥΤΧ και Ρομά (π.χ. ΑμεΑ , αποφυλακισμένοι)
ΣΠ4_EKT	4.η	Δράσεις για την συμμετοχή μειονεκτουσών ομάδων (π.χ. ΑΜΕΑ, ηλικιωμένοι, παιδιά) στον αθλητισμό, τον πολιτισμό και την ενεργή κοινωνική ζωή χωρίς αποκλεισμούς στο πλαίσιο των Κοινωνικών Δομών ΟΤΑ
ΣΠ4_EKT	4.η	Ολοκληρωμένη παρέμβαση για την κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.
ΣΠ4_EKT	4.η	Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας Περιφέρειας Θεσσαλίας.
ΣΠ4_EKT	4.η	Ενίσχυση ικανότητας (Capacity building) για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη
ΣΠ4_EKT	4.θ	Δράσεις ευαισθητοποίησης και διαπολιτισμικής αλληλεπίδρασης στο πλαίσιο των Κ.Κ. -ΚΕΜ και λοιπών σχετικών Δομών, για την απαγόρευση των διακρίσεων, την ισότητα των φύλων, την πρόληψη του trafficking και κάθε μορφής βίας και με στόχο την προώθηση του Ευρωπαϊκού Τρόπου Ζωής.
ΣΠ4_EKT	4.θ	Παροχή υπηρεσιών διαπολιτισμικής μεσολάβησης σε δημόσιες Υπηρεσίες
ΣΠ4_EKT	4.θ	Ολοκληρωμένες δράσεις κοινωνικής ένταξης Υπηκόων τρίτων χωρών για διευκόλυνση πρόσβασης στην αγορά εργασίας
ΣΠ4_EKT	4.ι	ΝΕΕ, ΝΘΕ και παρεμφερείς δράσεις για απασχόληση και αυταπασχόληση εστιασμένες σε Ρομά.
ΣΠ4_EKT	4.ι	Ολοκληρωμένα προγράμματα για την ενσωμάτωση των Ρομά στην αγορά εργασίας συμπεριλαμβανομένης της καταπολέμησης του ψηφιακού αποκλεισμού
ΣΠ4_EKT	4.ι	Δράσεις υποστήριξης των Ρομά: ομάδες βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης, ομάδες διαχείρισης οργανωμένων χώρων μετεγκατάστασης
ΣΠ4_EKT	4.ι	Ανάπτυξη παρεμβάσεων ενίσχυσης νηπίων, παιδιών σχολικής ηλικίας / εφήβων σε βιωματικά εργαστήρια και παιδικές κατασκηνώσεις (Ρομά) στο πλαίσιο των Παραρτημάτων Ρομά των Κ.Κ.
ΣΠ4_EKT	4.ι	Capacity building για φορείς σχετικούς με την κοινωνική ένταξη για Ρομά
ΣΠ4_EKT	4.ια	Κοινωνικά Κέντρα/ Κέντρα Κοινότητας με την ενσωμάτωση ΚΕΜ, της διαπολιτισμικής μεσολάβησης, παραρτημάτων Ρομά, Κινητών Μονάδων
ΣΠ4_EKT	4.ια	Δομές παροχής βασικών αγαθών όπως κοινωνικό φαρμακείο, παντοπωλείο, εστιατόριο, κ.α.
ΣΠ4_EKT	4.ια	Περιφερειακό Παρατηρητήριο Κοινωνικής Ένταξης.
ΣΠ4_EKT	4.ια	Λειτουργία Δομών ΚΔΗΦ (Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας), ΚΗΦΗ (Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων), ΣΥΔ (Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης) (για ΑΜΕΑ, ηλικιωμένους, ΥΤΧ).
ΣΠ4_EKT	4.ια	Δομές υποστήριξης των κακοποιημένων γυναικών και καταπολέμησης της έμφυλης βίας.

ΣΠ	Ειδικός Στόχος	Κατηγορίες Δράσεων
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.ια	Ανάπτυξη και λειτουργία Ξενώνων Άμεσης υποδοχής και βραχείας φιλοξενίας προς αναδοχή.
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.ια	Ενίσχυση Υπηρεσιών Πρωτοβάθμιας Φροντίδας Υγείας.
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.ια	Ενίσχυση υπηρεσιών ψυχικής υγείας.
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.ια	Ανάπτυξη υπηρεσιών για την αντιμετώπιση της εξάρτησης (αλκοόλ, ναρκωτικές ουσίες, άλλες εξαρτητικές συμπεριφορές), συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων πρόληψης.
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.ιβ	Δομές Αστέγων, όπως Υπνωτήρια, Κέντρα Ημέρας
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.ιβ	Υποστήριξη εφήβων, ιδίως ευάλωτων ομάδων, σε υποβαθμισμένες περιοχές.
ΣΠ4_ΕΚΤ	4.ιβ	Ολοκληρωμένα σχέδια τοπικών δράσεων για την αντιμετώπιση παιδικής φτώχειας.

Κατόπιν της ανασκόπησης αυτής, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από τους Στόχους Πολιτικής 4Α&Β διεξάγεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 7-5: Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ4

Εξεταζόμενοι ΣΠ 4Α & ΣΠ 4Β		Υποδομές ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής για χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη Δράσεις ενίσχυσης της Κοινωνικής Συνοχής και αντιμετώπισης της φτώχειας	
Τα σύμβολα στη στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής: ΟΧΙ Α: Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο. ΟΧΙ Β: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η a priori απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές. ΟΧΙ Γ: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης. ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση. ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση. Οι πιθανές μεταβολές συλλέγονται και αιτιολογούνται στην παράγραφο που ακολουθεί τον πίνακα..			
α/α	Ερώτηση	Από-ντηση	Αιτιο-λόγηση
ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ			
1.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
1.1.	το ποσοστό έκτασης που προστατεύεται για τη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί;	ΟΧΙ	Α
1.2.	τη συνοχή των οικοτόπων στις προστατευόμενες περιοχές;	ΟΧΙ	Α
1.3.	υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας, όπως αποστάσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ρύπανση οικοτόπων κ.ά.;	ΟΧΙ	Α
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			
2.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον πληθυσμό, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
2.1.	παράγοντες που επηρεάζουν τη γονιμότητα ή το μέσο αριθμό τέκνων ανά γυναίκα;	ΟΧΙ	Γ
2.2.	παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα ή το μέσο προσδόκιμο χρόνο ζωής;	ΟΧΙ	Γ
2.3.	παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια;	ΝΑΙ	+
ΥΓΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ			
3.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
3.1.	την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο;	ΟΧΙ	Γ
3.2.	υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας;	ΝΑΙ	+
ΠΑΝΙΔΑ			
4.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πανίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
4.1.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των απειλούμενων ειδών;	ΟΧΙ	Α
4.2.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των ενδημικών ειδών;	ΟΧΙ	Α
4.3.	τον συνολικό αριθμό σπονδυλωτών ειδών;	ΟΧΙ	Α
ΧΛΩΡΙΔΑ			

5.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη χλωρίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
5.1.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των απειλούμενων ειδών;	OXI	A
5.2.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των ενδημικών ειδών;	OXI	A
5.3.	τον συνολικό αριθμό φυτικών ειδών;	OXI	A
5.4.	την έκταση των δασικών οικοσυστημάτων;	OXI	A
ΕΔΑΦΟΣ			
6.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το έδαφος, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
6.1.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	OXI	Γ
6.2.	παράγοντες που εμμέσως θα προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές στις χρήσεις γης;	OXI	A
ΥΔΑΤΑ			
7.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την κατανάλωση και τα αποθέματα νερού επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
7.1.	την κατανάλωση νερού από επιφανειακά ύδατα;	OXI	A
7.2.	την κατανάλωση νερού από υπόγεια ύδατα;	OXI	A
7.3.	την τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, την οικιακή χρήση, τη βιομηχανία και την ηλεκτροπαραγωγή;	OXI	A
8.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των επιφανειακών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
8.1.	τις συγκεντρώσεις νιτρικών ενώσεων;	OXI	A
8.2.	τις συγκεντρώσεις φωσφορικών ενώσεων;	OXI	A
8.3.	τη συγκέντρωση του χημικώς απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	A
8.4.	τη συγκέντρωση του βιολογικώς απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	A
8.5.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά;	OXI	A
9.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των κολυμβητικών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
9.1.	τη συμμόρφωση με τα όρια;	OXI	A
9.2.	τον αριθμό γαλάζιων σημαιών;	OXI	A
ΑΕΡΑΣ			
10.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
10.1.	τις εκπομπές NO _x ;	OXI	A
10.2.	τις εκπομπές SO ₂ ;	OXI	A
10.3.	τις εκπομπές μη μεθανιούχων πτητικών οργανικών ενώσεων;	OXI	A
10.4.	τις εκπομπές CO;	OXI	A
10.5.	επηρεάζοντας εμμέσως τις εκπομπές αέριων ρύπων από άλλους τομείς;	OXI	A
10.6.	επηρεάζοντας εμμέσως τις ημέρες υπέρβασης των οριακών τιμών συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων στα αστικά κέντρα;	OXI	A
ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
11.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
11.1.	το σύνολο των εκπεμπόμενων αερίων σε ισοδύναμους τόνους CO ₂ ;	OXI	A
11.2.	τις εκπομπές CO ₂ ;	OXI	A
11.3.	τις εκπομπές CH ₄ ;	OXI	A
11.4.	τις εκπομπές N ₂ O;	OXI	A
11.5.	τις εκπομπές HFCs ή PFCs;	OXI	A
12.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
12.1.	το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα;	OXI	A

12.2.	το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών;	OXI	A
12.3.	το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα;	OXI	A
12.4.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα;	OXI	A
12.5.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από τις μεταφορές;	OXI	A
ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
13.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, μέσω		
13.1.	εκτεταμένων απαλλοτριώσεων;	OXI	A
13.2.	κατανομής δημοσίων εκτάσεων σε πολίτες ή επιχειρήσεις;	OXI	A
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
14.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πολιτισμική κληρονομιά, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
14.1.	στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς;	NAI	+
14.2.	μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς;	NAI	+
ΤΟΠΙΟ			
15.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το τοπίο, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
15.1.	το ανάγλυφο σημαντικών εκτάσεων;	OXI	A
15.2.	την εικόνα περιοχών με φυσικό κάλλος;	OXI	A
15.3.	την εικόνα περιοχών με αξιόλογο ανθρωπογενές τοπίο;	OXI	A
ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
16.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, μέσω σημαντικών αλλαγών		
16.1.	στον αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων;	OXI	A
16.2.	στο ποσοστό του εξυπηρετούμενου πληθυσμού;	OXI	A
17.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή, σύσταση, διάθεση και ανακύκλωση των στερεών απορριμμάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
17.1.	τη συνολική ετήσια παραγωγή ή την παραγωγή κατ' άτομο;	OXI	A
17.2.	τη σύσταση σε ότι αφορά τα ποσοστά ζυμώσιμων, χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων, πλαστικών και αδρανών;	OXI	A
17.3.	τη διάθεση των απορριμμάτων σε ΧΥΤ ή ανεξέλεγκτους χώρους;	OXI	A
17.4.	την ανακύκλωση μέσω Διαλογής στην Πηγή	OXI	A
17.5.	την ανακύκλωση υλικών συσκευασίας όπως χαρτί, γυαλί, πλαστικό και αλουμίνιο;	OXI	A
18.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, μέσω σημαντικών αλλαγών		
18.1.	στο μείγμα ενεργειακής παραγωγής, δηλαδή το βαθμό συμμετοχής του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του λιγνίτη, της υδροηλεκτρικής παραγωγής, της αιολικής παραγωγής και της φωτοβολταϊκής παραγωγής;	OXI	A
18.2.	στη ζήτηση ενέργειας;	OXI	A
18.3.	στην αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας;	OXI	A
19.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις μεταφορές, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
19.1.	το συνολικό μεταφορικό έργο;	OXI	A
19.2.	την κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα;	OXI	A
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ			
20.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να συνοδεύεται από διασυνοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως;		
20.1.	διασυνοριακή μεταφορά αέριων ρύπων;	OXI	A
20.2.	υποβάθμιση της ποιότητας στα ύδατα διασυνοριακών ποταμών;	OXI	A

Συνοψίζοντας, οι αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση της Στρατηγικής Προτεραιότητας 4 του Προγράμματος «ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2021-2027» είναι οι ακόλουθες:

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον **πληθυσμό**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **υγεία των ανθρώπων**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **πολιτισμική κληρονομιά**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς
- μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς

Αιτιολόγηση:

1. Από την εφαρμογή του ΣΠ4, περιβαλλοντικές βελτιώσεις αναμένονται για τους ακόλουθους λόγους:

- Αναμένεται μείωση της έκθεσης τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο. Οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι δεν κατανέμονται ομοιογενώς στην κοινωνία, αντιθέτως επηρεάζουν δυσανάλογα τις κοινωνικά μειονεκτούσες και ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού. Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση ενός ατόμου επηρεάζει την έκθεσή του σε περιβαλλοντικούς παράγοντες καταπόνησης, δεδομένου ότι οι φτωχότεροι άνθρωποι είναι πιθανότερο να ζουν σε υποβαθμισμένα περιβάλλοντα. Τα κοινωνικά μειονεκτούντα άτομα ενδέχεται να είναι περισσότερο ευαίσθητα στις επιπτώσεις των περιβαλλοντικών παραγόντων καταπόνησης λόγω προβλημάτων υγείας που προϋπάρχουν, κακής διατροφικής κατάστασης και συγκεκριμένων συμπεριφορών, όπως το κάπνισμα ή η καθιστική ζωή. Ενδέχεται επίσης να αντιμετωπίζουν περιορισμούς όσον αφορά την προσαρμογή τους σε περιβαλλοντικούς κινδύνους και την αποφυγή των κινδύνων αυτών. Αυτό αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά μέσω των στρατηγικών επιλογών του ΣΠ4.
- Μεταβολές αναμένονται στον δείκτη «παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια», λόγω παρεμβάσεων βελτίωσης συνθηκών διαβίωσης σε οικισμούς Ρομά. Η δράση αφορά σε ολοκληρωμένη παρέμβαση για την αναβάθμιση των βασικών υποδομών οικισμών Ρομά για τους οποίους καταγράφονται σχετικές ανάγκες και δεν περιλαμβάνονται σε Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης στο πλαίσιο του παρόντος Προγράμματος. Ενδεικτικά περιλαμβάνει την χρηματοδότηση βελτίωσης ή/και συμπλήρωσης ή/και κατασκευής υποδομών ύδρευσης, αποχέτευσης, οδοποιίας συμπεριλαμβανομένου του φωτισμού οδών, κ.α., κτιριακών υποδομών ή εξοπλισμού που εξυπηρετούν τις ανάγκες του πληθυσμού του οικισμού.
- Η αξιοποίηση του πολιτιστικού αποθέματος και της πολιτιστικής δραστηριότητας προς ένα μοντέλο τουριστικής ανάπτυξης, αναμένεται να συνεισφέρει στην περαιτέρω κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη της Θεσσαλίας και στην ολοκληρωμένη τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας.

2. Από την εφαρμογή του ΣΠ4, σε όλες τις υπόλοιπες περιβαλλοντικές παραμέτρους δεν αναμένεται καμμία επίδραση, καθώς:
- A:** Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη περιβαλλοντική παράμετρο.
 - B:** Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η *a priori* απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.
 - Γ:** Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

7.2.5 Προσδιορισμός των επιπτώσεων από το Στόχο Πολιτικής 5

Όπως αναφέρθηκε, ο προσδιορισμός των επιπτώσεων στο περιβάλλον λαμβάνει υπόψη δύο ομάδες πληροφοριών: αφενός τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος και αφετέρου τα χαρακτηριστικά του υποσυνόλου του προγράμματος που εισάγεται στη διαδικασία εκτίμησης.

Επιγραμματικά, υπενθυμίζεται ότι οι κατηγορίες δράσεων της ΣΠ5 είναι:

ΣΠ	Ειδικός Στόχος	Κατηγορίες Δράσεων
ΣΠ5	5.i	Δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) στις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων της Θεσσαλίας, με σημαίνοντα λειτουργικό ρόλο αστικού κέντρου ή / και σε οικιστικές ενότητες (λειτουργικές περιοχές) που αναπτύσσονται σε περισσότερες δημοτικές ενότητες με πληθυσμό >50.000 κατοίκων.
ΣΠ5	5.i	Δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) σε λοιπές αστικές περιοχές με πρόβλεψη για ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις από το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο Θεσσαλίας (οικισμοί με υποβαθμισμένους θύλακες Ρομά).
ΣΠ5	5.ii	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις στην περιοχή Νήσων Βορείων Σποράδων και Διαδρομής Πολιτισμού – Τουρισμού στη Θεσσαλία, κατόπιν επικαιροποίησης των Στρατηγικών της Π.Π.2014-2020.
ΣΠ5	5.ii	Ολοκληρωμένες Χωρικές Επενδύσεις σε περιοχές που καταγράφουν αναπτυξιακή υστέρηση, μείωση πληθυσμού και ύπαρξη σημαντικών εμποδίων ανάπτυξης, με προτεραιότητα στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, στις λειτουργικές περιοχές αστικού και αγροτικού χώρου, καθώς και σε περιοχές που διαθέτουν αξιόλογους φυσικούς/πολιτιστικούς πόρους με δυνατότητες αξιοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη και τις προβλέψεις του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου Θεσσαλίας

Κατόπιν της ανασκόπησης αυτής, ο προσδιορισμός των πιθανών περιβαλλοντικών επιπτώσεων από το Στόχο Πολιτικής 5 διεξάγεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 7-6: Πίνακας προσδιορισμού περιβαλλοντικών επιπτώσεων από ΣΠ5

Εξεταζόμενος ΣΠ 5	Ολοκληρωμένες Χωρικές Παρεμβάσεις
Τα σύμβολα στη στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:	
ΟΧΙ Α: Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο.	
ΟΧΙ Β: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η <i>a priori</i> απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.	

ΟΧΙ Γ: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση.

ΝΑΙ-: - Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.

Οι πιθανές μεταβολές συλλέγονται και αιτιολογούνται στην παράγραφο που ακολουθεί τον πίνακα..

α/α	Ερώτηση	Απά- ντηση	Αιτιο- λόγηση
ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ			
1.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
1.1.	το ποσοστό έκτασης που προστατεύεται για τη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί;	ΟΧΙ	A
1.2.	τη συνοχή των οικοτόπων στις προστατευόμενες περιοχές;	ΟΧΙ	A
1.3.	υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας, όπως αποστάσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ρύπανση οικοτόπων κ.ά.;	ΟΧΙ	A
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			
2.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον πληθυσμό, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
2.1.	παράγοντες που επηρεάζουν τη γονιμότητα ή το μέσο αριθμό τέκνων ανά γυναίκα;	ΟΧΙ	Γ
2.2.	παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα ή το μέσο προσδόκιμο χρόνο ζωής;	ΟΧΙ	Γ
2.3.	παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια;	ΝΑΙ	+
ΥΓΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ			
3.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
3.1.	την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο;	ΟΧΙ	Γ
3.2.	υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας;	ΝΑΙ	+
ΠΑΝΙΔΑ			
4.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πανίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
4.1.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των απειλούμενων ειδών;	ΟΧΙ	A
4.2.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των ενδημικών ειδών;	ΟΧΙ	A
4.3.	τον συνολικό αριθμό σπονδυλωτών ειδών;	ΟΧΙ	A
ΧΛΩΡΙΔΑ			
5.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη χλωρίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
5.1.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των απειλούμενων ειδών;	ΟΧΙ	A
5.2.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των ενδημικών ειδών;	ΟΧΙ	A
5.3.	τον συνολικό αριθμό φυτικών ειδών;	ΟΧΙ	A
5.4.	την έκταση των δασικών οικοσυστημάτων;	ΟΧΙ	A
ΕΔΑΦΟΣ			
6.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το έδαφος, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
6.1.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;	ΟΧΙ	Γ
6.2.	παράγοντες που εμμέσως θα προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές στις χρήσεις γης;	ΟΧΙ	A
ΥΔΑΤΑ			
7.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την κατανάλωση και τα αποθέματα νερού επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
7.1.	την κατανάλωση νερού από επιφανειακά ύδατα;	ΟΧΙ	A

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο "LIMANI CENTER" - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546.27

Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – [http : www.lever.gr](http://www.lever.gr)

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα - Τηλ.: +30 210 95 80 000 - +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

7.2.	την κατανάλωση νερού από υπόγεια ύδατα;	OXI	A
7.3.	την τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, την οικιακή χρήση, τη βιομηχανία και την ηλεκτροπαραγωγή;	OXI	A
8.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των επιφανειακών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
8.1.	τις συγκεντρώσεις νιτρικών ενώσεων;	OXI	A
8.2.	τις συγκεντρώσεις φωσφορικών ενώσεων;	OXI	A
8.3.	τη συγκέντρωση του χημικώς απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	A
8.4.	τη συγκέντρωση του βιολογικώς απαιτούμενου οξυγόνου;	OXI	A
8.5.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά;	OXI	A
9.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των κολυμβητικών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
9.1.	τη συμμόρφωση με τα όρια;	OXI	A
9.2.	τον αριθμό γαλάζιων σημαιών;	OXI	A
ΑΕΡΑΣ			
10.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
10.1.	τις εκπομπές NO _x ;	OXI	A
10.2.	τις εκπομπές SO ₂ ;	OXI	A
10.3.	τις εκπομπές μη μεθανιούχων πτητικών οργανικών ενώσεων;	OXI	A
10.4.	τις εκπομπές CO;	OXI	A
10.5.	επηρεάζοντας εμμέσως τις εκπομπές αέριων ρύπων από άλλους τομείς;	OXI	A
10.6.	επηρεάζοντας εμμέσως τις ημέρες υπέρβασης των οριακών τιμών συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων στα αστικά κέντρα;	OXI	A
ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
11.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
11.1.	το σύνολο των εκπεμπόμενων αερίων σε ισοδύναμους τόνους CO ₂ ;	OXI	A
11.2.	τις εκπομπές CO ₂ ;	OXI	A
11.3.	τις εκπομπές CH ₄ ;	OXI	A
11.4.	τις εκπομπές N ₂ O;	OXI	A
11.5.	τις εκπομπές HFCs ή PFCs;	OXI	A
12.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
12.1.	το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα;	OXI	A
12.2.	το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών;	OXI	A
12.3.	το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα;	OXI	A
12.4.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα;	OXI	A
12.5.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από τις μεταφορές;	OXI	A
ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
13.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, μέσω		
13.1.	εκτεταμένων απαλλοτριώσεων;	OXI	A
13.2.	κατανομής δημοσίων εκτάσεων σε πολίτες ή επιχειρήσεις;	OXI	A
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			
14.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πολιτισμική κληρονομιά, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
14.1.	στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς;	NAI	+
14.2.	μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς;	NAI	+
ΤΟΠΙΟ			
15.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το τοπίο, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		

15.1.	το ανάγλυφο σημαντικών εκτάσεων;	ΟΧΙ	A
15.2.	την εικόνα περιοχών με φυσικό κάλλος;	ΟΧΙ	A
15.3.	την εικόνα περιοχών με αξιόλογο ανθρωπογενές τοπίο;	ΟΧΙ	Γ
ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
16.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, μέσω σημαντικών αλλαγών		
16.1.	στον αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων;	ΟΧΙ	A
16.2.	στο ποσοστό του εξυπηρετούμενου πληθυσμού;	ΟΧΙ	A
17.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή, σύσταση, διάθεση και ανακύκλωση των στερεών απορριμμάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
17.1.	τη συνολική ετήσια παραγωγή ή την παραγωγή κατ' άτομο;	ΟΧΙ	A
17.2.	τη σύσταση σε ότι αφορά τα ποσοστά ζυμώσιμων, χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων, πλαστικών και αδρανών;	ΟΧΙ	A
17.3.	τη διάθεση των απορριμμάτων σε ΧΥΤ ή ανεξέλεγκτους χώρους;	ΟΧΙ	A
17.4.	την ανακύκλωση μέσω Διαλογής στην Πηγή	ΟΧΙ	A
17.5.	την ανακύκλωση υλικών συσκευασίας όπως χαρτί, γυαλί, πλαστικό και αλουμίνιο;	ΟΧΙ	A
18.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, μέσω σημαντικών αλλαγών		
18.1.	στο μείγμα ενεργειακής παραγωγής, δηλαδή το βαθμό συμμετοχής του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του λιγνίτη, της υδροηλεκτρικής παραγωγής, της αιολικής παραγωγής και της φωτοβολταϊκής παραγωγής;	ΟΧΙ	A
18.2.	στη ζήτηση ενέργειας;	ΟΧΙ	A
18.3.	στην αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας;	ΟΧΙ	A
19.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις μεταφορές, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
19.1.	το συνολικό μεταφορικό έργο;	ΟΧΙ	A
19.2.	την κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα;	ΟΧΙ	A
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ			
20.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να συνοδεύεται από διασυννοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, όπως;		
20.1.	διασυννοριακή μεταφορά αέριων ρύπων;	ΟΧΙ	A
20.2.	υποβάθμιση της ποιότητας στα ύδατα διασυννοριακών ποταμών;	ΟΧΙ	A

Συνοψίζοντας, οι αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές από την υλοποίηση της Στρατηγικής Προτεραιότητας 5 του Προγράμματος «ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ 2021-2027» είναι οι ακόλουθες:

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον **πληθυσμό**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **υγεία των ανθρώπων**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας

Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την **πολιτισμική κληρονομιά**, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο:

- στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς
- μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς

Αιτιολόγηση:

1. Από την εφαρμογή του ΣΠ5, περιβαλλοντικές βελτιώσεις αναμένονται για τους ακόλουθους λόγους:
 - Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις στον αστικό χώρο αποτελούν μια σύγχρονη αναπτυξιακή προσέγγιση με σαφή τοποκεντρικό χαρακτήρα (place-based). Οι παρεμβάσεις αυτές βασίζονται στην ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών μιας αστικής περιοχής που μπορούν να λειτουργήσουν ως καταλύτες της αναπτυξιακής διαδικασίας μέσα από την αναβάθμιση του αστικού χώρου, μέσα από την ανάδειξη νέων επιχειρηματικών ευκαιριών. Οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις της ΣΠ5 θα μεριμνήσουν ιδιαίτερα για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προκλήσεων και της κλιματικής αλλαγής και την αύξηση της κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας.
 - Οι δράσεις αφορούν σε λοιπές αστικές περιοχές για τις οποίες υπάρχει πρόβλεψη για Ολοκληρωμένες Αστικές Παρεμβάσεις από το Περιφερειακό Χωροταξικό Πλαίσιο για την αντιμετώπιση ζητημάτων που προκύπτουν από την ύπαρξη υποβαθμισμένων θυλάκων Ρομά. Σε αυτή την περίπτωση οι παρεμβάσεις έχουν ένα πιο ειδικό χαρακτήρα και κατά τον σχεδιασμό των Στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης πρέπει να ληφθεί υπόψη ο κοινωνικός χαρακτήρας των προβλημάτων αλλά και η εμπειρία αντίστοιχων παρεμβάσεων στο παρελθόν.
 - Οι δράσεις σχεδιάζονται τοπικά και αντιμετωπίζουν σύνθετα οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, αξιοποιώντας ευκαιρίες ή δυνατότητες του αστικού ιστού, της πολιτιστικής κληρονομιάς, του ανθρώπινου δυναμικού, ή ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των πόλεων για την ολοκληρωμένων και βιώσιμων λύσεων με σημαντικό αναπτυξιακό αποτύπωμα.
2. Από την εφαρμογή του ΣΠ5, σε όλες τις υπόλοιπες περιβαλλοντικές παραμέτρους δεν αναμένεται καμία επίδραση, καθώς:
 - Α:** Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη περιβαλλοντική παράμετρο.
 - Β:** Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η a priori απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.
 - Γ:** Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.

7.2.6 Συμπεράσματα του προσδιορισμού των επιπτώσεων

Στις προηγούμενες ενότητες, η καθεμία από τους πέντε Στόχους Πολιτικής του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» υποβλήθηκε στο «κόσκινο» (screen) των κρίσιμων ερωτήσεων που συνθέτουν το εργαλείο διάγνωσης για τις αναμενόμενες περιβαλλοντικές μεταβολές, βάσει της μεθοδολογίας που παρουσιάστηκε στην ενότητα 7.1.1. Στο στάδιο του προσδιορισμού των επιπτώσεων, επιχειρείται μια διαλογή με κριτήρια στρατηγικού επιπέδου, εστιάζοντας **μόνο σε ουσιαστικές μεταβολές, που αναμένονται σε επίπεδο Περιφέρειας ή περιοχής με σημαντική έκταση**. Με τον τρόπο αυτό, στο στάδιο του χαρακτηρισμού, περνούν μόνο οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που είναι πιθανόν να επηρεαστούν, μαζί με τις αιτίες που τους επηρεάζουν.

Η ανάλυση του πρώτου σταδίου βάσει του παραπάνω πίνακα οδηγεί στον εντοπισμό συγκεκριμένων πτυχών των περιβαλλοντικών παραμέτρων που κρίνεται πιθανό να επηρεαστούν από την εφαρμογή του ΠΕΠΘ. Αυτές παρουσιάζονται στον Πίνακα 7-7.

Πίνακας 7-7: Σύνοψη των επηρεαζόμενων περιβαλλοντικών παραμέτρων και των αντίστοιχων μεταβολών

Περιβαλλοντική Παράμετρος	ΣΠ1	ΣΠ2	ΣΠ3	ΣΠ4	ΣΠ5
t : βελτίωση f : επιδείνωση					
Περιβαλλοντική μεταβολή της ανθρώπινης υγείας		t		t	t
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες		t			
Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά		t			
Καθοριστικοί για τα νερά παράγοντες		t			
Επιβάρυνση υδάτων από βιομηχανική δραστηριότητα		t			
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου		t			
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²			t		
Μεταβολές στο συνολικό μεταφορικό έργο			t		
Ποσοστό ανακύκλωσης αποβλήτων		t			
Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	t				
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας		t			
Διατήρηση πολιτιστικής κληρονομιάς				t	
Μεταβολές στο τοπίο		t			
Καθοριστικοί για τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια παράγοντες				t	t
Χρωματικό υπόμνημα <div> <div>Δείκτες βιοτικού περιβάλλοντος</div> <div>Δείκτες ατμόσφαιρας</div> <div>Δείκτες υδάτων</div> <div>Δείκτες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων</div> </div>					

7.3 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Οι περιβαλλοντικοί δείκτες που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος και ενδέχεται να επηρεαστούν από την υλοποίηση ορισμένων δράσεων του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027», όπως προέκυψε από την ανάλυση της προηγούμενης ενότητας, είναι:

- Δείκτες βιοτικού περιβάλλοντος
- Δείκτες υδάτων
- Δείκτες ατμόσφαιρας
- Δείκτες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων

Οι αιτίες των μεταβολών οφείλονται στο ΣΠ2 στους περισσότερους δείκτες, ενώ για ένα μέρος αυτών των δεικτών, οι μεταβολές προκύπτουν ως συνδυασμένο αποτέλεσμα των στόχων και δράσεων των υπόλοιπων ΣΠ.

Στις προηγηθείσες ενότητες προσδιορίστηκαν οι ιδιότητες των μεταβολών που αναμένεται να προκαλέσει η υλοποίηση του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027» σε περιβαλλοντικούς δείκτες. Υπενθυμίζεται ότι οι δείκτες αυτοί είναι όσοι εκτιμήθηκε ότι θα μεταβληθούν, μέσω της ανάλυσης που πραγματοποιήθηκε στην ενότητα 7.2

Ο προσδιορισμός των ιδιοτήτων αυτών των μεταβολών πραγματοποιήθηκε με συστηματικό τρόπο, έτσι ώστε για τη μεταβολή κάθε περιβαλλοντικής παραμέτρου, προσδιορίζονται έξι ιδιότητες, οι οποίες συναποτελούν την «ταυτότητα» της επίπτωσης. Οι ιδιότητες αυτές είναι:

- η κατεύθυνση της επίπτωσης, δηλαδή εάν πρόκειται για θετική/αρνητική ή μικτή επίπτωση
- η έκταση της επίπτωσης, δηλαδή η εκτιμώμενη γεωγραφική της εξάπλωση, μικρή μεσαία ή μεγάλη.
- η ένταση της επίπτωσης με όρους τάξης μεγέθους, δηλαδή εάν πρόκειται για ασθενής, μέτρια ή ισχυρή επίπτωση,
- η προέλευση της επίπτωσης, δηλαδή εάν πρόκειται για πρωτογενή ή δευτερογενή επίπτωση,
- η διάρκεια της μεταβολής, δηλαδή εάν πρόκειται για βραχυ-, μεσο- ή μακροπρόθεσμη μεταβολή
- η αθροιστικότητα ή/και η συνέργεια που η υπό χαρακτηρισμό μεταβολή μπορεί να παρουσιάσει είτε με άλλες επιπτώσεις του προγράμματος είτε με άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής.

Τα αποτελέσματα του προσδιορισμού των ιδιοτήτων, συνοψίζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 7-8: Σύνοψη των ιδιοτήτων των μεταβολών

Αριθμός στήλης	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Μεταβολή	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Χρονικός ορίζοντας		Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα περιορισμού ή
					Εμφάνιση	Παραμονή			
Δείκτες βιοτικού περιβάλλοντος									
Περιβαλλοντική μεταβολή της ανθρώπινης υγείας	+	■ ■ ■ ■	■ ■	Δ	A	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες	+	■ ■ ■ ■	■	Δ	A	~	☒	☒	☒
Δείκτες υδάτων									
Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά	+	■ ■	■ ■	Π	A	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τα νερά της Περιφέρειας παράγοντες	+	■ ■	■ ■	Δ	A	~	☒	☒	☒
Επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα	+	■ ■	■ ■	Δ	A	~	☑	☒	☒
Δείκτες ατμόσφαιρας									
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	+	■ ■ ■ ■	■ ■	Π	A	~	☑	☒	☒
Δείκτες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων									
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²	+	■ ■	■	Δ	M	~	☑	☒	☒
Μεταβολές στο συνολικό μεταφορικό έργο	+	■ ■	■	Δ	M	~	☑	☒	☒
Ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων	+	■ ■ ■ ■	■	Π	M	~	☑	☒	☒
Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	+	■ ■ ■ ■	■	Π	A	~	☑	☒	☒
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας	+	■ ■ ■ ■	■ ■	Δ	A	~	☑	☒	☒
Διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς	+	■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■	Π	A	~	☒	☒	☒
Μεταβολές στο τοπίο	+	■ ■ ■ ■	■	Π	A	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια παράγοντες	+	■ ■ ■ ■	■ ■ ■ ■	Π	A	~	☒	☒	☒
Επεξήγηση συμβόλων στηλών:									
Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν: + : Θετική - : Αρνητική (+) : Συνδυασμός θετικών και αρνητικών τάσεων		Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν: Π : Πρωτογενής Δ : Δευτερογενής			Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν: ~ : Μόνιμη ! : Προσωρινή				
Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν: ■ : Μικρή ■ ■ : Μέση ■ ■ ■ : Ευρεία ☒ : Δεν απαιτείται		Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν: A : Άμεση M : Μεσοπρόθεσμη			Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν: ☒ : Πιθανή ☒ : Απίθανη				

Τα ανωτέρω αναλύονται διεξοδικά, στην επόμενη ενότητα, της αξιολόγησης των επιπτώσεων. Ο σκοπός του βήματος αυτού είναι να αξιολογήσει τα χαρακτηριστικά κάθε επίπτωσης ώστε να διαπιστωθεί εάν η ένταση, η έκταση, η δυνατότητα πρόληψης, η αντιστάθμιση ή μη από άλλες επιπτώσεις και οι άλλες ιδιότητες της επίπτωσης επιτρέπουν τη λήψη μέτρων.

7.4 ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Ο σκοπός του σταδίου αυτού είναι να αξιολογήσει τα χαρακτηριστικά κάθε επίπτωσης. Για τη θεματική διάταξη της παρούσας ενότητας, προτιμήθηκε η σειρά των περιβαλλοντικών παραγόντων που αναφέρεται στο σημείο Ζ του Παραρτήματος ΙΙΙ της ΚΥΑ με α. π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/28.8.2006 (ΦΕΚ 1225Β).

7.4.1 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στη βιοποικιλότητα

Η εκτίμηση των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 σε παράγοντες της βιοποικιλότητας, κατέληξε ότι αναμένονται θετικές αλλαγές, οι οποίες συνοπτικά υπενθυμίζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 7-9: Σύνοψη των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 σε παράγοντες που επηρεάζουν τη βιοποικιλότητα

Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν:			Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν:				Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν:		
+ : Θετική - : Αρνητική (+) : Συνδυασμός θετικών και αρνητικών τάσεων			Π : Πρωτογενής Δ : Δευτερογενής				~ : Μόνιμη ! : Προσωρινή		
Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν:			Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν:				Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν:		
■ : Μικρή ■■ : Μέση ■■■ : Ευρεία ☒ : Δεν απαιτείται			Α : Άμεση Μ : Μεσοπρόθεσμη				☑ : Πιθανή ☒ : Απίθανη		
Αριθμός στήλης →	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Μεταβολή	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Χρονικός ορίζοντας Εμφάνιση	Παραμονή	Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα περιορισμού αντιστροφής
Καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες	+	■■	■	Δ	Α	~	☒	☒	☒

Ειδικότερα, εκτιμήθηκε ότι ορισμένοι καθοριστικοί για τη βιοποικιλότητα παράγοντες υποστρωματικής φύσης, σχετικοί με την ποιότητα των ενδιαιτημάτων που φιλοξενούν τα είδη του βιοτικού περιβάλλοντος, αναμένεται να βελτιωθούν. Η βελτίωση επέρχεται ως αποτέλεσμα της άμβλυνσης των περιβαλλοντικών πιέσεων, λόγω των παρεμβάσεων του ΣΠ2 για την καλύτερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων. Η εφαρμογή του Προγράμματος, αναμένεται να συμβάλει στην προστασία της βιοποικιλότητας και θέση αυτής σε πορεία ανάκαμψης έως το 2030, αποφυγή μη αναστρέψιμων απωλειών.

Η συνολική μεταβολή αναμένεται θετική, και διακρίνεται από αξιολογή ένταση καθ'όλη την διάρκεια του προγράμματος. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, διαπιστώνεται ότι δεν απαιτούνται επιπλέον μέτρα.

7.4.2 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στον πληθυσμό

Όπως διαπιστώθηκε από το στάδιο προσδιορισμού των επιπτώσεων, η υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27 συνδέεται θετικά με μεταβολές στον πληθυσμό της Περιφέρειας, ως προς τον δείκτη μείωσης της έκθεσης σε περιβαλλοντικούς κινδύνους και άλλους, καθοριστικούς για τον πληθυσμό της Περιφέρειας παράγοντες, μέσω των ΣΠ2, ΣΠ4 και ΣΠ5.

Με την εφαρμογή του Προγράμματος επιτυγχάνεται:

- Δημιουργία συνθηκών για τη βελτίωση της υγείας και μείωση ανισοτήτων υγείας

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο “ΛΙΜΑΝΙ CENTER” - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546.27

Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – [http : www.lever.gr](http://www.lever.gr)

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα - Τηλ.: +30 210 95 80 000 - +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

- Κοινωνική συνοχή και προστασία ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων
- Μείωση θορύβου οικιστικών περιοχών
- Ενίσχυση του τοπικού εισοδήματος και της απασχόλησης
- Ισόρροπη εδαφική ανάπτυξη (σχέσεις πόλης - υπαίθρου)

Οι μεταβολές αυτές είναι αμιγώς θετικές και διακρίνονται από αξιόλογη ένταση και διάχυση σε όλη την έκταση της Περιφέρειας και καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, διαπιστώνεται ότι δεν απαιτούνται επιπλέον μέτρα.

7.4.3 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στην ανθρώπινη υγεία

Όπως διαπιστώθηκε στο στάδιο του χαρακτηρισμού των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27, η κατάσταση σε ορισμένους περιβαλλοντικούς παράγοντες που επιβαρύνουν την ανθρώπινη υγεία αναμένεται να βελτιωθεί. Οι παρεμβάσεις για ορθότερη διαχείριση των στερεών και υγρών αποβλήτων, αλλά και αυτές για τη βελτίωση των συστημάτων διαχείρισης και διανομής πόσιμου νερού, αναμένεται να περιορίσουν τον βαθμό διεύθυνσης στην τροφική αλυσίδα, ουσιών που συντελούν στην υποβάθμιση της ανθρώπινης υγείας. Οι απευθείας επενδύσεις στον κλάδο της υγείας αναμένεται να βελτιώσουν την ικανότητα περίθαλψης του συστήματος και παράλληλα να συνοδεύονται από επαύξηση της ευαισθητοποίησης του κοινού αλλά και της Πολιτείας σε ζητήματα πρόληψης, ώστε παράγοντες που επάγουν περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις στην ανθρώπινη υγεία να μπορούν να καταπολεμηθούν αποτελεσματικότερα. Τέτοιοι παράγοντες είναι π.χ. η ποιότητα του αέρα στο εσωτερικό των κτιρίων και η υποβάθμισή της από το κάπνισμα και τις εκπομπές δομικών υλικών, η κατανάλωση προϊόντων από φυτά και ζώα που αναπτύσσονται πλησίον περιβαλλοντικά επιβαρυνμένων περιοχών κ.ά.

Οι μεταβολές αυτές είναι αμιγώς θετικές και διακρίνονται από αξιόλογη ένταση και διάχυση σε όλη την έκταση της Περιφέρειας καθώς και σε όλη την διάρκεια του προγράμματος. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, διαπιστώνεται ότι δεν απαιτούνται επιπλέον μέτρα.

7.4.4 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στην πανίδα

Οι επιπτώσεις στην πανίδα, παρότι δεν εκτιμάται ότι εμφανίζουν αθροιστικότητα ή συνέργεια, παρουσιάζουν ομοιότητα με αυτές στη βιοποικιλότητα, κυρίως λόγω των αιτιών που τις προκαλούν. Ορισμένοι καθοριστικοί για την πανίδα παράγοντες του περιβάλλοντος αναμένεται να βελτιωθούν, για τους ίδιους λόγους με αυτούς των βελτιώσεων στη βιοποικιλότητα. Συνοπτικά, οι βελτιώσεις που αναμένονται στο έδαφος, στα νερά, στη συνοχή των οικοτόπων, στην προστασία των φυσικών ενδιαιτημάτων, προσφέρουν σημαντικά οφέλη στους όρους διαβίωσης της πανίδας και της ορνιθοπανίδας.

Η συνολική μεταβολή αναμένεται ουδέτερη σε στρατηγικό επίπεδο. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, διαπιστώνεται ότι δεν απαιτούνται επιπλέον μέτρα.

7.4.5 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στη χλωρίδα

Οι επιπτώσεις στην χλωρίδα, παρότι δεν εκτιμάται ότι εμφανίζουν αθροιστικότητα ή συνέργεια, παρουσιάζουν ομοιότητα με αυτές στη βιοποικιλότητα, κυρίως λόγω των αιτιών που τις προκαλούν. Ορισμένοι καθοριστικοί για την χλωρίδα παράγοντες του περιβάλλοντος αναμένεται να βελτιωθούν, για τους ίδιους λόγους με αυτούς των βελτιώσεων στη βιοποικιλότητα. Συνοπτικά, οι βελτιώσεις που

αναμένονται στο έδαφος και στα νερά, προσφέρουν σημαντικά οφέλη στην συνοχή των οικοτόπων και την διατήρηση των φυσικών ενδιαιτημάτων.

Η συνολική μεταβολή αναμένεται ουδέτερη σε στρατηγικό επίπεδο. Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία αυτά, διαπιστώνεται ότι δεν απαιτούνται επιπλέον μέτρα.

7.4.6 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στο έδαφος

Όπως διαπιστώθηκε στο στάδιο του προσδιορισμού των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27, δεν αναμένονται απ' ευθείας μεταβολές των παραγόντων του εδάφους. Εμμέσως, θετική συμβολή εκτιμάται ότι θα προκύψει από ένα φάσμα παρεμβάσεων του προγράμματος, το οποίο εκκινεί από τις αμεσότερα σχετιζόμενες με το έδαφος δράσεις, όπως τις παρεμβάσεις που βελτιώνουν τη διαχείριση των υδατικών πόρων. Επίσης εξ αντανάκλασας στον δείκτη «ποσοστό της χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων», οι επιπτώσεις στο έδαφος, παρουσιάζουν ομοιότητα με αυτές στη βιοποικιλότητα.

Επομένως με την εφαρμογή του Προγράμματος επιτυγχάνεται:

- Μείωση της ρύπανσης των εδαφών και διαφύλαξη της ποσότητας και ποιότητάς τους
- Αποφυγή διάβρωσης των εδαφών και του κινδύνου ερημοποίησης
- Μείωση αποβλήτων στο ελάχιστο μέσω της πρόληψης, επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης, κομποστοποίησης ή ανάκτησης ενέργειας

Συνεπώς, οι περιβαλλοντικοί παράγοντες του εδάφους βελτιώνονται εμμέσως από την υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27 καθ' όλη την διάρκεια του προγράμματος. Για το λόγο αυτό, δεν απαιτούνται μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων στο έδαφος. Ισχύουν τα μέτρα που θα προταθούν για την βιοποικιλότητα.

7.4.7 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στα ύδατα

Κατά τον προσδιορισμό και τον χαρακτηρισμό των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 σε παράγοντες των υδάτων, διαπιστώθηκε ότι αναμένονται βελτιώσεις και στους τρεις σχετικούς δείκτες, οι οποίες συνοψίζονται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 7-10: Σύνοψη των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στα νερά

Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν: + : Θετική - : Αρνητική (+) : Συνδυασμός θετικών και αρνητικών τάσεων			Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν: Π : Πρωτογενής Δ : Δευτερογενής				Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν: ~ : Μόνιμη ! : Προσωρινή		
Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν: ■ : Μικρή ■■ : Μέση ■■■ : Ευρεία ☒ : Δεν απαιτείται			Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν: Α : Άμεση Μ : Μεσοπρόθεσμη				Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν: ☑ : Πιθανή ☒ : Απίθανη		
Αριθμός στήλης →	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Μεταβολή	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Χρονικός ορίζοντας		Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα περιορισμού αντιστροφής
					Εμφάνιση	Παραμονή			
Συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά	+	■■	■■	Π	A	~	☒	☒	☒
Καθοριστικοί για τα νερά της Περιφέρειας παράγοντες	+	■■	■■	Δ	A	~	☒	☒	☒
Επιβάρυνση των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα	+	■■	■■	Δ	A	~	☑	☒	☒

Ειδικότερα, εκτιμήθηκε ότι οι στόχοι και οι παρεμβάσεις του ΣΠ2 για την ολοκλήρωση της επεξεργασίας λυμάτων αναμένεται να βελτιώσουν την ευρωστία των υδατικών οικοσυστημάτων, η οποία αποτυπώνεται στο δείκτη συγκέντρωσης διαλυμένου στο νερό οξυγόνου.

Συγχρόνως, η ποιότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων δέχεται θετική συνεισφορά από τον περιορισμό συναγωγής ή κατείσδυσης ρύπων, λόγω των δράσεων για την διαχείριση στερεών αποβλήτων.

Τέλος, οι παρεμβάσεις διείσδυσης της καινοτομίας στον επιχειρησιακό τομέα του ΣΠ1 περιορίζουν την τιμή του δείκτη επιβάρυνσης των υδάτων από τη βιομηχανική δραστηριότητα, με την υιοθέτηση καλών πρακτικών ως προς την διαχείριση των επιπτώσεων του τομέα.

Επομένως, με την εφαρμογή του Προγράμματος επιτυγχάνεται:

- Διασφάλιση της καλής χημικής και οικολογικής κατάστασης των υδάτων
- Διασφάλιση της επαρκούς επαναπλήρωσης των υδροφορέων όπου γίνονται υδροληψίες πάσης φύσεως
- Διασφάλιση επάρκειας ύδατος για ύδρευση, άρδευση και χρήση σε άλλες οικονομικές δραστηριότητες

Όπως προκύπτει από τις ανωτέρω διαπιστώσεις, και όλες μεταβολές κινούνται προς τη θετική κατεύθυνση καθ' όλη την διάρκεια του προγράμματος, οπότε δεν προκύπτει ανάγκη για επιπλέον μέτρα.

7.4.8 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στον αέρα

Οι μεταβολές σε παράγοντες της ποιότητας του αέρα που συνδέονται με το πρόγραμμα, όπως εκτιμήθηκαν κατά τα στάδια προσδιορισμού και χαρακτηρισμού των επιπτώσεων, συνοψίζονται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 7-11: Σύνοψη των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 σε παράγοντες του ατμοσφαιρικού περιβάλλοντος.

Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν: + : Θετική - : Αρνητική (+) : Συνδυασμός θετικών και αρνητικών τάσεων			Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν: Π : Πρωτογενής Δ : Δευτερογενής			Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν: ~ : Μόνιμη ! : Προσωρινή				
Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν: ■ : Μικρή ■■ : Μέση ■■■ : Ευρεία ☒ : Δεν απαιτείται			Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν: Α : Άμεση Μ : Μεσοπρόθεσμη			Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν: ☑ : Πιθανή ☒ : Απίθανη				
Αριθμός στήλης →	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Μεταβολή	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Χρονικός ορίζοντας	Εμφάνιση	Παραμονή	Αθροισκό ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής
Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου	+	■■■	■■	Π	Α	~	☑	☒	☒	

Ειδικότερα, εκτιμήθηκε ότι η πύκνωση του οδικού δικτύου και η βελτίωση των συνθηκών κυκλοφορίας, ως αποτέλεσμα των στόχων και παρεμβάσεων του ΣΠ3, αναμένεται να οδηγήσουν βελτιώσουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου.

Προχωρώντας στην **αξιολόγηση των επιπτώσεων** αυτών, προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

1. Οι επιπτώσεις στην ατμοσφαιρική ποιότητα από την υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27 είναι επί το πλείστον θετικά και κρίνονται *σημαντικές*, διότι επηρεάζουν έναν κρίσιμο περιβαλλοντικό παράγοντα.
2. Η εμφάνιση των επιπτώσεων είναι έμμεση και μεσοπρόθεσμη.

3. Με την εφαρμογή του Προγράμματος επιτυγχάνεται:

- Περιορισμός της ανάγκης μετακινήσεων - Μείωση των περιβαλλοντικών συνεπειών του τομέα των μεταφορών
- Περιορισμός της ατμοσφαιρικής ρύπανσης
- Περιορισμός παραγωγής αερίων θερμοκηπίου (μετριασμός κλιματικής αλλαγής)
- Ενίσχυση της συμβολής των ΑΠΕ στην παραγωγή ενέργειας (μετριασμός κλιματικής αλλαγής)
- Συμβολή στην εξοικονόμηση ενέργειας (μετριασμός κλιματικής αλλαγής)

7.4.9 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στους κλιματικούς παράγοντες

Όπως διαπιστώθηκε στα στάδια προσδιορισμού και χαρακτηρισμού των επιπτώσεων, οι στόχοι και οι παρεμβάσεις του ΣΠ2 για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) αναμένεται να περιορίσουν τις εκπομπές CO₂ ανά μονάδα παραγόμενης ενέργειας, συμβάλλοντας στον περιορισμό των παραγόντων της κλιματικής αλλαγής. Η ένταση της θετικής επίδρασης για την Περιφέρεια δεν είναι ιδιαίτερα μεγάλη. Σε εθνικό όμως επίπεδο, η συμβολή των ΑΠΕ που εντάσσονται στο υπό μελέτη πρόγραμμα έχει ιδιαίτερη αξία. Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τα έργα που θα ενταχθούν στη συγκεκριμένη παρέμβαση, είναι σχετικά ήπιες και μπορούν να αντιμετωπισθούν πλήρως στο στάδιο της Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων, όπως έχει αποδειχθεί από την εμπειρία εφαρμογής της διαδικασίας αυτής τα τελευταία έτη.

Βάσει των παραπάνω στοιχείων, συνάγεται ότι στο τρέχον επίπεδο προγραμματισμού δεν απαιτούνται μέτρα για τους κλιματικούς παράγοντες.

7.4.10 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στα υλικά περιουσιακά στοιχεία

Όπως διαπιστώθηκε από το στάδιο προσδιορισμού των επιπτώσεων, η υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27 δεν συνδέεται με οποιεσδήποτε μεταβολές στα υλικά περιουσιακά στοιχεία. Οι οποίες επιπτώσεις από απαλλοτριώσεις που ενδεχομένως θα απαιτηθούν για την υλοποίηση έργων που θα ενταχθούν στο ΠΕΠΘ 21-27, μπορούν να αντιμετωπισθούν πλήρως βάσει του παγίου νομικού πλαισίου που ρυθμίζει τις σχετικές διαδικασίες.

7.4.11 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στην πολιτιστική κληρονομιά

Όπως διαπιστώθηκε στο στάδιο του χαρακτηρισμού των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27, ο βαθμός διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς αναμένεται να βελτιωθεί. Ο ΣΠ4Α προβλέπει τη διάθεση σημαντικών πόρων για παρεμβάσεις προστασίας και διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς, καθώς και για την ανάπτυξη πολιτισμικών υποδομών, οι οποίες αναμένεται να διευρύνουν την προβολή του αρχαιολογικού και μνημειολογικού πλούτου της Περιφέρειας.

Επομένως με την εφαρμογή του Προγράμματος επιτυγχάνεται:

- Προστασία, ανάδειξη και βελτίωση προσβασιμότητας ιστορικών κτιρίων, αρχαιολογικών χώρων και άλλων χώρων πολιτιστικού ενδιαφέροντος
- Προστασία και ανάδειξη τοπίου
- Βελτίωση ποσότητας και ποιότητας ανοικτών χώρων, προσβάσιμων στο κοινό

7.4.12 Αξιολόγηση των επιπτώσεων στο τοπίο

Όπως διαπιστώθηκε στο στάδιο του χαρακτηρισμού των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27, αναμένονται μεταβολές στο τοπίο της Περιφέρειας υπό την επίδραση θετικών αποτελεσμάτων του προγράμματος. Η συνισταμένη των επιδράσεων αυτών εκτιμάται ότι θα κινηθεί προς τη θετική κατεύθυνση.

Ειδικότερα, διαπιστώθηκε ότι σημαντικό μέρος των παρεμβάσεων του ΣΠ2, όπως κυρίως ο εξορθολογισμός της διαχείρισης στερεών αποβλήτων, ο οποίος αναμένεται να περιορίσει την απρογραμματίστη διάθεση απορριμμάτων σε αξιόλογες περιοχές της υπαίθρου, και αναμένεται να συνοδεύονται από άμεσες και έμμεσες βελτιώσεις στα τοπία της Περιφέρειας.

Βάσει των παραπάνω στοιχείων, συνάγεται ότι στο τρέχον επίπεδο προγραμματισμού δεν απαιτούνται μέτρα για το τοπίο.

7.4.13 Αξιολόγηση των αλλαγών στις διατροφικές περιβαλλοντικές πιέσεις

Στα στάδια προσδιορισμού και χαρακτηρισμού των επιπτώσεων, διαπιστώθηκε ότι αναμένονται μεταβολές σε μια σειρά δεικτών, ο οποίοι αντιπροσωπεύουν πιέσεις των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων προς το περιβάλλον. Το κοινό χαρακτηριστικό αυτών των πιέσεων είναι ότι συντελούν στην βελτίωση περισσοτέρων της μιας περιβαλλοντικών συνιστωσών και για το λόγο αυτό καλούνται διατροφικές πιέσεις.

Οι αναμενόμενες μεταβολές στους παράγοντες τέτοιων πιέσεων συνοψίζεται στον επόμενο πίνακα.

Πίνακας 7-12: Σύνοψη των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στους παράγοντες διατροφικών περιβαλλοντικών πιέσεων.

Στη στήλη 1 τα σύμβολα σημαίνουν: + : Θετική : Αρνητική (+) : Συνδυασμός θετικών και αρνητικών τάσεων			Στη στήλη 4 τα σύμβολα σημαίνουν: Π : Πρωτογενής Δ : Δευτερογενής			Στη στήλη 6 τα σύμβολα σημαίνουν: ~ : Μόνιμη ! : Προσωρινή			
Στις στήλες 2, 3, 8 και 9 τα σύμβολα σημαίνουν: ■ : Μικρή ■■ : Μέση ■■■ : Ευρεία ☒ : Δεν απαιτείται			Στη στήλη 5 τα σύμβολα σημαίνουν: Α : Άμεση Μ : Μεσοπρόθεσμη			Στη στήλη 7 τα σύμβολα σημαίνουν: ☑ : Πιθανή ☒ : Απίθανη			
Αριθμός στήλης →	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Μεταβολή	Κατεύθυνση	Έκταση	Ένταση	Μηχανισμός	Χρονικός ορίζοντας Εμφάνιση	Παραμονή	Αθροιστικότητα ή συνέργεια	Δυνατότητα πρόληψης	Δυνατότητα περιορισμού ή αντιστροφής
Χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km ²	+	■■■	■	Δ	Μ	~	☑	☒	☒
Μεταβολές στο συνολικό μεταφορικό έργο	+	■■■	■	Δ	Μ	~	☑	☒	☒
Ποσοστό ανακύκλωσης των αποβλήτων	+	■■■	■	Π	Μ	~	☑	☒	☒
Δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης	+	■■■	■	Π	Α	~	☑	☒	☒
Οικο-αποτελεσματικότητα της ενέργειας	+	■■■	■■	Δ	Α	~	☑	☒	☒
Καθοριστικοί για τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια	+	■■■	■■■	Π	Α	~	☒	☒	☒

Ειδικότερα, εκτιμήθηκε ότι η χρήση οχημάτων ανά κατοικημένο km² αναμένεται να αυξηθεί λόγω των στόχων και παρεμβάσεων του ΣΠ3 για τα οδικά έργα. Η έκταση των επιπτώσεων που αντιπροσωπεύονται από το δείκτη είναι σημαντική, αλλά η αύξηση αναμένεται να είναι μικρού μεγέθους και βαθμιαία.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο “LIMANI CENTER” - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546.27

Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – [http : www.lever.gr](http://www.lever.gr)

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα -Τηλ.: +30 210 95 80 000 - +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

Ως προς το ποσοστό ανακύκλωσης των απορριμμάτων, αναμένεται βελτίωση, λόγω των στόχων και παρεμβάσεων του ΠΕΠΘ 21-27 για τον εξορθολογισμό της διαχείρισης στερεών αποβλήτων του ΣΠ2. Η προσδοκία βασίζεται στο δεδομένο ότι η ενίσχυση της ανακύκλωσης αποτελεί τη συνηθέστερη – και πρωταρχικού ενδιαφέροντος – συνιστώσα όλων των σύγχρονων συστημάτων διαχείρισης στερεών αποβλήτων. Η αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης αμβλύνει μια σειρά περιβαλλοντικών πιέσεων· πρόκειται για αμιγώς θετική επίδραση, η οποία δεν απαιτεί επιπλέον μέτρα εκ μέρους του ΠΕΠΘ 21-27.

Ο δείκτης διαδικτυακής πρόσβασης ενισχύεται από τις παρεμβάσεις του ΣΠ1, ενώ σημαντική περαιτέρω βελτίωση αναμένεται από το εθνικό τομεακό πρόγραμμα ψηφιακής σύγκλισης. Ο δείκτης αυτός οφείλει την περιβαλλοντική του σημασία στο ότι αφ' ενός θεωρείται αντιπροσωπευτικός για την πρόσβαση στη γνώση και για τη γένεση πρωτοποριακών λύσεων σε περιβαλλοντικά ζητήματα, ενώ αφ' ετέρου είναι αντιστρόφως ανάλογος των επιπτώσεων από τις παραδοσιακές μορφές γραπτής επικοινωνίας, εκπαίδευσης - κατάρτισης και εμπορίου. Οι βελτιώσεις του, τόσο λόγω του ΠΕΠΘ 21-27 όσο και λόγω του τομεακού προγράμματος αποτελούν αμιγώς θετικές εξελίξεις από περιβαλλοντική σκοπιά· συνεπώς, δεν απαιτείται η ενσωμάτωση περαιτέρω μέτρων στο ΠΕΠΘ 21-27.

Ως αποτέλεσμα των στόχων και παρεμβάσεων του ΠΕΠΘ 21-27 για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, βελτιώνεται ο δείκτης οικο-αποτελεσματικότητας της ενέργειας, ο οποίος σχετίζεται με το ποσοστό της παραγόμενης ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες ή φιλικές για το περιβάλλον πηγές.

Τέλος, εκτιμήθηκε ότι παράγοντες καθοριστικοί για τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια, αναμένεται να βελτιωθούν από τις δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (BAA) σε αστικές περιοχές με υποβαθμισμένους θύλακες Ρομά.

Επομένως με την εφαρμογή του Προγράμματος επιτυγχάνονται:

- Επίτευξη του εθνικού στόχου μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου για το 2030 και της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050
- Ενίσχυση της προσαρμοστικής ικανότητας, της ανθεκτικότητας και μείωση της τρωτότητας στην κλιματική αλλαγή
- Επιτάχυνση της μετάβασης σε μια κυκλική οικονομία, αποσυνδέοντας την οικονομική ανάπτυξη από τη χρήση των πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος
- Προστασία, διατήρηση και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου (ιδίως του αέρα, των υδάτων, του εδάφους και των δασών, των γλυκών υδάτων, των υγροτόπων και των θαλάσσιων οικοσυστημάτων)
- Μείωση των περιβαλλοντικών και κλιματικών πιέσεων που σχετίζονται με την παραγωγή και την κατανάλωση (ιδίως στους τομείς της ενέργειας, της βιομηχανικής ανάπτυξης, των κτιρίων και των υποδομών και της κινητικότητας)

7.4.14 Συμπεράσματα της αξιολόγησης των επιπτώσεων

Στις προηγούμενες ενότητες αξιολογήθηκαν οι μεταβολές που αναμένεται να επιφέρει η υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27 στους περιβαλλοντικούς παράγοντες της Περιφέρειας. Τα συμπεράσματα που εξήχθησαν από την αξιολόγηση αυτή, συνοψίζονται ως εξής:

1. Στα ζητήματα του πληθυσμού και των υλικών περιουσιακών στοιχείων, καθώς και στη σχέση μεταξύ των περιβαλλοντικών παραγόντων, **δεν αναμένονται μεταβολές** στρατηγικού επιπέδου από την υλοποίηση του ΕΠ
2. Η κατάσταση ως προς

- τη ανθρώπινη υγεία,
- τη βιοποικιλότητα,
- τη χλωρίδα,
- τη πανίδα
- το τοπίο
- τα ύδατα,
- τη ποιότητα της ατμόσφαιρας
- το έδαφος και
- τους κλιματικούς παράγοντες

αναμένεται να βελτιωθεί κατά και μετά την υλοποίηση του προγράμματος, λόγω της σημαντικής μέριμνας και των ανάλογων στόχων και πόρων που έχουν προβλεφθεί στο ΠΕΠΘ 21-27 για τα ζητήματα αυτά.

7.5 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΡΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Όπως προαναφέρθηκε και στις προηγούμενες ενότητες του παρόντος Κεφαλαίου, η υλοποίηση του Προγράμματος αναμένεται ότι θα έχει ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις ως προς τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. Ωστόσο, προκειμένου οι ιδιαίτερα θετικές αυτές επιπτώσεις να διατηρηθούν και ει δυνατόν να ενισχυθούν και να αποφευχθούν οι τυχόν αρνητικές επιπτώσεις που προκύπτουν, στην παρούσα ενότητα αναφέρονται οι γενικές προτάσεις/κατευθύνσεις για την προστασία και τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και προτείνονται μέτρα πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την υλοποίηση των δράσεων του Προγράμματος.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι εξαιτίας του πολύ πρώιμου σταδίου της διαδικασίας αναφορικά με την έγκριση του προτεινόμενου ΠΕΠΘ 21-27, στην παρούσα φάση δεν είναι γνωστά με μεγαλύτερη λεπτομέρεια τα έργα που πρόκειται να ενταχθούν στο εν λόγω ΠΕΠΘ 21-27 προς υλοποίηση, κατά συνέπεια υπάρχει **μεγάλη αβεβαιότητα τόσο ως προς το είδος των έργων, όσο και προς την θέση χωροθέτησής τους**. Το αποτέλεσμα των παραπάνω είναι να υπάρχει ασάφεια σε πολλά τεχνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά του Προγράμματος που πρόκειται να αξιολογηθεί όσον αφορά τις περιβαλλοντικές του επιπτώσεις. Επομένως, και ελλείψει συγκεκριμένων στοιχείων, τα οποία θα προκύψουν από τη σταδιακή και δια της εφαρμογής εξειδίκευση του Προγράμματος, η Σ.Μ.Π.Ε. αποτελεί μια κατά κύριο λόγο θεωρητική διερεύνηση των τυχόν σημαντικών επιπτώσεων του Προγράμματος.

Παρόλα' αυτά, ως **γενικές προτάσεις/ κατευθύνσεις** για την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Προγράμματος προτείνονται τα παρακάτω:

Περιβαλλοντικός Τομέας	Γενικές προτάσεις/ κατευθύνσεις
Περιβάλλον (γενικά – στρατηγικά)	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελούν από μόνα τους μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων

Βιοποικιλότητα – χλωρίδα – πανίδα	Προτείνεται η αποφυγή εγκατάστασης εντός βιοτόπων και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών, στην περίπτωση της χωροθέτησης έργων του Προγράμματος σχετιζόμενων με διαχείριση υδατικών πόρων, ΕΕΛ και έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων (ΚΔΑΥ, ΣΜΑ, ΜΕΑ, ΧΥΤΥ, Μονάδων Κομποστοποίησης Αποβλήτων κ.λπ.), λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, με παράλληλη προστασία των φυσικών περιοχών και των ευαίσθητων οικοσυστημάτων
Υδατικοί πόροι – υγρά απόβλητα	Εφαρμογή των βασικών και συμπληρωματικών μέτρων των εγκεκριμένων Αναθεωρημένων Σχεδίων Διαχείρισης. Βασικές κατευθύνσεις των πιο πάνω μέτρων αποτελούν η αντιμετώπιση και ο έλεγχος της σημειακής και μη σημειακής ρύπανσης, ο έλεγχος των απολήψεων ύδατος, η ενίσχυση των δικτύων ύδρευσης με σκοπό την εξοικονόμηση των απωλειών, κ.ά. Προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά το στάδιο σχεδιασμού και χωροθέτησης των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα, ώστε να μην προκύπτουν σημαντικές επιπτώσεις στο υδατικό περιβάλλον λόγω ρύπανσης ή μεταβολών του υδρογραφικού δικτύου.
Έδαφος –στερεά απόβλητα	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελούν από μόνα τους μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων. Πέραν αυτού όμως, για την προστασία από την ερημοποίηση προτείνεται η υλοποίηση σχεδίου προσδιορισμού των περιοχών κινδύνου και των παραγόντων υποβάθμισης των εδαφών, ώστε να καθοριστούν ειδικότερα μέτρα αντιμετώπισης. Επίσης προτείνεται η ορθή εφαρμογή των προβλέψεων του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), για τη μείωση, επανάχρηση, ανακύκλωση / ανάκτηση και ασφαλή διάθεση των αποβλήτων.
Κλιματικοί παράγοντες - ατμοσφαιρική ρύπανση - εξοικονόμηση ενέργειας	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελούν από μόνα τους μέτρα για την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων. Επιπλέον, απαιτείται η εφαρμογή της Νομοθεσίας για την μείωση εκπομπών αέριων ρύπων κατά την φάση κατασκευής των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα.
Πληθυσμός – ανθρώπινη υγεία	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελεί από μόνη της μέτρο για την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων. Επιπλέον, απαιτείται η εφαρμογή της Νομοθεσίας για την μείωση των εκπομπών αέριων ρύπων κατά την φάση κατασκευής των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα.
Πολιτιστική κληρονομιά - τοπίο	Προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά το στάδιο σχεδιασμού και χωροθέτησης των έργων του Προγράμματος ώστε να αποφεύγεται η εγκατάσταση μη συμβατών έργων και δραστηριοτήτων εντός οριοθετημένων περιοχών πολιτιστικού ενδιαφέροντος, προκειμένου να μην προκύπτουν αρνητικές επιπτώσεις στην πολιτιστική κληρονομιά. Επίσης, γενικότερα για την προστασία του τοπίου προτείνεται η προσαρμογή της κλίμακας των παρεμβάσεων για την κατασκευή των έργων υποδομής του Προγράμματος

(π.χ. τυχόν νέοι οδικοί άξονες και βελτιώσεις υφιστάμενων, έργα τεχνικής υποδομής, κ.ά.) στο απολύτως απαραίτητο μέγεθος.

Σε ότι αφορά τα ειδικότερα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Προγράμματος, θα πρέπει να σημειωθεί ότι αυτή πραγματοποιείται κύρια μέσω δύο μηχανισμών: α) της περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων, όπως αυτή ισχύει και β) της δημιουργίας ειδικών όρων, προβλέψεων ή/και προϋποθέσεων που θα εφαρμοστούν κατά την υλοποίηση του Προγράμματος και θα ενσωματωθούν στις διαδικασίες διαχείρισής του (αξιολόγηση πράξεων, ένταξη έργων). Ο πρώτος μηχανισμός θα συστήσει και τους κανονιστικούς όρους του Προγράμματος που θα αναφερθούν στο **Κεφάλαιο 8**.

α) Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων

Οι επιπτώσεις κάθε έργου ελέγχονται από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης σύμφωνα με τον Ν.4014/11 όπως αυτός τροποποιημένος ισχύει. Η ένταξη ενός έργου στο ΠΕΠΘ 21-27 δεν τροποποιεί τις υποχρεώσεις του ως προς τις διατάξεις του Νόμου, βάσει των οποίων προκύπτουν οι ειδικοί όροι και προϋποθέσεις εκτέλεσής του. Σε σχέση με τις κύριες δραστηριότητες, ενδεικτικά αλλά όχι περιοριστικά, θα πρέπει, σύμφωνα με τις προβλέψεις της ισχύουσας νομοθεσίας, στις ΑΕΠΟ που εκδίδονται να αναφέρονται:

- Η τήρηση των ειδικών οριακών τιμών εκπομπής ρυπαντικών φορτίων και συγκεντρώσεων για την ατμόσφαιρα, τα ύδατα και το έδαφος σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.
- Οι ειδικές οριακές τιμές στάθμης θορύβου.
- Η τήρηση των διατάξεων για τη διαχείριση των αποβλήτων, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΕΣΔΑ.
- Η καταλληλότητα της χωροθέτησης σύμφωνα με εγκεκριμένα σχέδια χρήσεων γης, όρους και περιορισμούς δόμησης.
- Η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων σε σχέση με την πρόληψη και περιορισμό της ρύπανσης προστατευόμενων περιοχών, των θαλασσιών υδάτων και των δασικών εκτάσεων.

β) Όροι και περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος

Ως κύρια αρχή για τον προσδιορισμό των ειδικών όρων και προϋποθέσεων που θα προταθούν αναγνωρίζεται η **αρχή της πρόληψης**. Τα μέτρα προσδιορίζονται, προκειμένου:

- να κατευθύνουν τις επενδύσεις προς περιοχές που δεν επηρεάζονται ή επηρεάζονται λιγότερο από τις πιέσεις που μπορεί να δημιουργήσουν.
- να δώσουν κίνητρα για την ενσωμάτωση "πράσινων υποδομών και καινοτομιών" που έχουν προαιρετικό της περιβαλλοντικής αδειοδότησης χαρακτήρα και τα οποία θα βελτιώσουν το περιβαλλοντικό αποτέλεσμα.
- να συνδέσουν την όλη κατασκευή (χωροθέτηση) και λειτουργία των διαφόρων έργων με τις ανάγκες και προβλέψεις που προκύπτουν από κύριες Πολιτικές, Στρατηγικές και Σχέδια Εθνικού και Περιφερειακού χαρακτήρα, όπως είναι τα Αναθεωρημένα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, το ΠΕΣΔΑ, το Περιφερειακό Χωροταξικό, τα Σχέδια Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, κ.λπ..
- να θέσουν προϋποθέσεις ώστε να περιορίζονται οι τυχόν αρνητικές σωρεύσεις, άλλα και να ενισχύονται οι θετικές συνέργειες που έχουν αναγνωριστεί.
- να τίθενται συγκεκριμένοι περιορισμοί που αφορούν τοπικές συνθήκες.

7.6 ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ

Τόσο η Οδηγία 2001/42/ΕΚ όσο και η ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107-017/28.8.2006 απαιτούν την παρακολούθηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον κατά την υλοποίηση ενός σχεδίου ή προγράμματος, ώστε να εξασφαλίζεται η δυνατότητα έγκαιρου εντοπισμού και αντιμετώπισης. Οι επιπτώσεις αυτές μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως εξής:

- επιπτώσεις που έχουν υποστεί εκτίμηση και για τις οποίες έχουν ληφθεί κατάλληλα μέτρα με την έγκριση του εγγράφου προγραμματισμού· για τις επιπτώσεις αυτές η παρακολούθηση οφείλει να καταγράφει τη διατήρησή τους ή μη εντός του πλαισίου που προβλέπεται στη μελέτη εκτίμησης και στο ως άνω έγγραφο,
- επιπτώσεις που έχουν διαφύγει της εκτίμησης· γι' αυτές απαιτείται ο έγκαιρος εντοπισμός τους και η ανάληψη πρωτοβουλίας για την αντιμετώπισή τους.

Το σύστημα παρακολούθησης που θα υιοθετηθεί θα πρέπει να καλύπτει και τις δύο παραπάνω κατηγορίες επιπτώσεων. Για το λόγο αυτό, η παρακολούθηση οφείλει να είναι σφαιρικού χαρακτήρα.

Επισημαίνεται, ότι σύμφωνα με την Οδηγία για την Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση οι αρμόδιες αρχές οφείλουν να παρακολουθούν τις σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις κατά την υλοποίηση του Σχεδίου "ώστε, μεταξύ άλλων, να προσδιοριστούν οι απρόβλεπτες δυσμενείς επιπτώσεις και να είναι σε θέση να λαμβάνονται τα διορθωτικά μέτρα". Χωρίς να μειώνεται ή να υποκαθίσταται η ανάγκη για παρακολούθηση του Προγράμματος με δείκτες αποτελέσματος ή εκροής από τον Φορέα του Προγράμματος, η παρούσα μελέτη προτείνει δείκτες παρακολούθησης της περιβαλλοντικής επίδρασης του Προγράμματος.

7.6.1 Διετής αναφορά

Για ορισμένους από τους παράγοντες του περιβάλλοντος, οι οποίοι μένουν ανεπηρέαστοι ή βελτιώνονται, η διετής παρακολούθηση των μεταβολών τους μπορεί να πραγματοποιείται μέσω αντιπροσωπευτικών δεικτών οι οποίοι συνδυάζουν δύο χαρακτηριστικά: αφ' ενός συνδέονται στενά με τα έργα και τις δραστηριότητες του ΠΕΠΘ 21-27, ώστε να υποδεικνύουν το μέρος των επιπτώσεων που οφείλεται στο πρόγραμμα και όχι σε γενικότερες αιτίες, και αφ' ετέρου να μπορούν με εύλογο τρόπο να υπολογιστούν, χωρίς υπερβολική επιβάρυνση των διαδικασιών υλοποίησης του ΠΕΠΘ 21-27. Οι προτεινόμενοι δείκτες παρουσιάζονται στον επόμενο πίνακα και αποτελούν δείκτες εκροής και αποτελέσματος του ΠΕΠΘ 21-27, που είναι κρίσιμοι για την μέτρηση της περιβαλλοντικής επίδρασης του Προγράμματος. Για τους υπόλοιπους παράγοντες, η παρακολούθησή τους μέσω της συγκεντρωτικής έκθεσης της επόμενης ενότητας εκτιμάται ότι είναι επαρκής.

Πίνακας 7-13: Ενδεικτικοί δείκτες για τη διετή παρακολούθηση ορισμένων περιβαλλοντικών παραγόντων του Προγράμματος «Θεσσαλία 2021-2027»

Κατηγορίες Δράσεων	Δείκτης		Μονάδα μέτρησης	Πεδίο Παρέμβασης
	Κωδικός	Ονομασία		
Ενεργειακή αναβάθμιση δημόσιων κτιρίων.	RCO19	Δημόσια κτίρια με βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση	Τετραγωνικά μέτρα	Ανακαίνιση για ενεργειακή απόδοση ή μέτρα ενεργειακής απόδοσης σε δημόσια υποδομή, έργα επίδειξης και υποστηρικτικά μέτρα σύμφωνα με τα κριτήρια ενεργειακής απόδοσης
	RCR26	Ετήσια κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας (εκ της οποίας: κατοικίες, δημόσια κτίρια, επιχειρήσεις, άλλα)	MWh/έτος	
Ενσωμάτωση ΑΠΕ σε κτίρια, εγκαταστάσεις και τοπικές υποδομές δημόσιου τομέα.	RCO22	Πρόσθετη παραγωγική ικανότητα για ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)	MW	Ανανεώσιμη πηγή ενέργειας: ηλιακή
	RCR31	Συνολική παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)	MWh/έτος	
Αντιπλημμυρική προστασία οικισμών με έργα τοπικής σημασίας και λοιπές δράσεις σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας	RCO25	Αντιπλημμυρικά έργα σε ακτές, όχθες ποταμών και λιμνών που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα	Χιλιόμετρα	Προσαρμογή στα μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα: πλημμύρες και κατολισθήσεις (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών, των υποδομών και των προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα)
	RCR35	Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά μέτρα	Άτομα	
Επεμβάσεις ενίσχυσης ανθεκτικότητας δημοσίων υποδομών σε φυσικές καταστροφές.	PSO180	Επενδύσεις σε υποδομές ενίσχυσης της ανθεκτικότητας έναντι φυσικών κινδύνων που δεν συνδέονται με την κλιματική αλλαγή	Ευρώ	Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων για φυσικούς κινδύνους μη σχετιζόμενους με το κλίμα (π.χ. σεισμοί) και κινδύνων που συνδέονται με ανθρώπινες δραστηριότητες (π.χ. τεχνολογικά ατυχήματα), συμπεριλαμβανομένων των

Κατηγορίες Δράσεων	Δείκτης		Μονάδα μέτρησης	Πεδίο Παρέμβασης
	Κωδικός	Ονομασία		
	RCR96	Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από φυσικούς κινδύνους που δεν συνδέονται με την κλιματική αλλαγή και κινδύνους που συνδέονται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες	Άτομα	δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών, των υποδομών και των προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα
Εξοπλισμοί πολιτικής προστασίας σε τοπικό επίπεδο	RCO24	Επενδύσεις σε νέα ή αναβαθμισμένα συστήματα παρακολούθησης, ετοιμότητας, προειδοποίησης και ανταπόκρισης σε περίπτωση φυσικών καταστροφών	Ευρώ	Προσαρμογή στα μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα: πυρκαγιές (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών, των υποδομών και των προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα)
	RCR36	Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές	Άτομα	
Προστασία οικισμών από τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, όπως φωτιές, με παρεμβάσεις σε περιαστικές δασικές εκτάσεις (καθαρισμοί, αντιπυρικές ζώνες, κλπ.).	RCO28	Περιοχές που καλύπτονται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές	Εκτάρια	Προσαρμογή στα μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα: πυρκαγιές (συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών, των υποδομών και των προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα)
	RCR36	Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές	Άτομα	
Μελέτες και έργα προστασίας οικισμών από κατολισθήσεις.	RCO106	Έργα προστασίας από τις κατολισθήσεις που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα	Εκτάρια	Προσαρμογή στα μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με το κλίμα: πλημμύρες και κατολισθήσεις

Κατηγορίες Δράσεων	Δείκτης		Μονάδα μέτρησης	Πεδίο Παρέμβασης
	Κωδικός	Ονομασία		
	RCR37	Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από φυσικές καταστροφές που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή (εκτός των πλημμυρών και ή των ανεξέλεγκτων πυρκαγιών)	Άτομα	(συμπεριλαμβανομένων των δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης, της πολιτικής προστασίας και των συστημάτων διαχείρισης καταστροφών, των υποδομών και των προσεγγίσεων με βάση το οικοσύστημα)
Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς Γ' προτεραιότητας.	RCO32	Νέα ή αναβαθμισμένη ικανότητα επεξεργασίας λυμάτων	Ισοδύναμο πληθυσμού	Συλλογή και επεξεργασία υγρών αποβλήτων
	RCR42	Πληθυσμός συνδεδεμένος σε τουλάχιστον δευτερεύον δημόσιο σύστημα επεξεργασίας λυμάτων	Άτομα	
Έργα διαχείρισης αστικών υγρών αποβλήτων, σε οικισμούς με ι.π. μικρότερο των 2.000 για άρση πιθανών κινδύνων στην δημόσια υγεία ή στο περιβάλλον, με έμφαση στις τουριστικές περιοχές.	RCO31	Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για το δημόσιο δίκτυο συλλογής λυμάτων	Χιλιόμετρα	Συλλογή και επεξεργασία υγρών αποβλήτων
	RCR42	Πληθυσμός συνδεδεμένος σε τουλάχιστον δευτερεύον δημόσιο σύστημα επεξεργασίας λυμάτων	Άτομα	
Έργα βελτίωσης ποιότητας ή επάρκειας πόσιμου ύδατος σε οικισμούς.	RCO30	Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για τα συστήματα διανομής των δημόσιων δικτύων ύδρευσης	Χιλιόμετρα	Παροχή νερού για ανθρώπινη κατανάλωση (άντληση, επεξεργασία, υποδομές αποθήκευσης και διανομής, μέτρα αύξησης της απόδοσης, παροχή πόσιμου νερού)
	RCR41	Πληθυσμός συνδεδεμένος σε βελτιωμένο δημόσιο δίκτυο ύδρευσης	Άτομα	

Κατηγορίες Δράσεων	Δείκτης		Μονάδα μέτρησης	Πεδίο Παρέμβασης
	Κωδικός	Ονομασία		
Πρώθηση της ανακύκλωσης, έργα «πράσινων σημείων»	RCO107	Επενδύσεις σε εγκαταστάσεις για χωριστή συλλογή αποβλήτων	Ευρώ	Διαχείριση οικιακών αποβλήτων: μέτρα πρόληψης, ελαχιστοποίησης, διαλογής, επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης
	RCR103	Απόβλητα που συλλέγονται χωριστά	Τόννοι ανά έτος	
Δίκτυο - συστήματα συλλογής βιοαποβλήτων, για μεταφορά τους στις Μονάδες Ανάκτησης και Ανακύκλωσης	RCO107	Επενδύσεις σε εγκαταστάσεις για χωριστή συλλογή αποβλήτων	Ευρώ	Διαχείριση οικιακών αποβλήτων: μέτρα πρόληψης, ελαχιστοποίησης, διαλογής, επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης
	RCR103	Απόβλητα που συλλέγονται χωριστά	Τόννοι ανά έτος	
Μονάδες Επεξεργασίας Βιοαποβλήτων (ΜΕΒΑ) νήσων Βορείων Σποράδων.	RCO107	Επενδύσεις σε εγκαταστάσεις για χωριστή συλλογή αποβλήτων	Ευρώ	Διαχείριση οικιακών αποβλήτων: μέτρα πρόληψης, ελαχιστοποίησης, διαλογής, επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης
	RCR103	Απόβλητα που συλλέγονται χωριστά	Τόννοι ανά έτος	
Γωνιές Ανακύκλωσης	RCO107	Επενδύσεις σε εγκαταστάσεις για χωριστή συλλογή αποβλήτων	Ευρώ	Διαχείριση οικιακών αποβλήτων: μέτρα πρόληψης, ελαχιστοποίησης, διαλογής, επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης
	RCR103	Απόβλητα που συλλέγονται χωριστά	Τόννοι ανά έτος	
Αστικές περιβαλλοντικές παρεμβάσεις σε οικισμούς με επικέντρωση σε Πράσινες και Μπλε υποδομές (υδάτινα, πράσινα στοιχεία σε κοινόχρηστους χώρους κ.α.) εκτός των περιοχών όπου θα υλοποιηθούν Στρατηγικές Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ).	RCO114	Ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές	Τετραγωνικά μέτρα	Προστασία της φύσης και της βιοποικιλότητας, φυσική κληρονομιά και φυσικοί πόροι, πράσινες και γαλάζιες υποδομές
	RCR95	Πληθυσμός που έχει πρόσβαση σε νέες ή βελτιωμένες πράσινες υποδομές	Άτομα	

7.6.2 Συγκεντρωτική έκθεση

Η αποτύπωση των συνολικών επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 προτείνεται να ολοκληρωθεί με την εκπόνηση της συγκεντρωτικής έκθεσης παρακολούθησης, με τη λήξη – ολοκλήρωση του προγράμματος προκειμένου να υπάρξει συνολική εικόνα των επιπτώσεων του στις κρίσιμες παραμέτρους. Επισημαίνεται ότι κάθε αναθεώρηση του Προγράμματος επανεξετάζεται στο πλαίσιο της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου, εφόσον κρίνεται αναγκαίο από την αρμόδια αρχή.

Το περιεχόμενο της έκθεσης αυτής προτείνεται να στοχεύει στη διαπίστωση των συγκριτικών μεταβολών που θα έχουν επέλθει στο χρόνο εκπόνησής της, σε σχέση με τη σημερινή κατάσταση του περιβάλλοντος, και παράλληλα στη σύνδεση των μεταβολών που θα διαπιστωθούν με τις παρεμβάσεις του ΠΕΠΘ 21-27 που θα έχουν ολοκληρωθεί. Η σύνδεση αυτή μπορεί να στηριχθεί, μεταξύ άλλων, και στα δεδομένα του προηγούμενου εργαλείου παρακολούθησης. Για παράδειγμα, εάν οι διετείς εκθέσεις δείχνουν μικρή παρεμβατικότητα του ΠΕΠΘ 21-27 στα νερά και η συγκεντρωτική έκθεση καταγράψει σημαντικές μεταβολές, τότε μπορεί να συναχθεί ότι οι τελευταίες δεν οφείλονται στην υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27.

7.6.3 Σύνοψη συμπερασμάτων και προτάσεων για την παρακολούθηση

Στο κεφάλαιο αυτό μελετήθηκε το ζήτημα της παρακολούθησης των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στο περιβάλλον. Για την παρακολούθηση των σημαντικών επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 προτείνεται να συντάσσεται Διετής Έκθεση. Η παρακολούθηση θα βασιστεί κύρια στη χρήση δεικτών που είτε παρακολουθούν παραμέτρους που δημιουργούν πιέσεις στο περιβάλλον είτε αναφέρονται στις κύριες περιβαλλοντικές μεταβολές που μπορεί να προκληθούν (είτε θετικά είτε αρνητικά) από το Πρόγραμμα, Στο πλαίσιο της Σ.Μ.Π.Ε., ειδικά για το ΠΕΠΘ 21-27, συστήνεται η χρήση των δεικτών που έχουν καταγραφεί στην ενότητα §7.6.1 της Σ.Μ.Π.Ε.

Ειδικότερα, με την αναζήτηση των κατάλληλων δεικτών, διαμορφώθηκε η πρόταση του ακόλουθου σχήματος παρακολούθησης:

1. Διετής παρακολούθηση ορισμένων εκ των περιβαλλοντικών συνιστωσών που είναι κρίσιμοι για το περιβαλλοντικό αποτύπωμα του ΠΕΠΘ 21-27, μέσω των ακόλουθων δεικτών⁶:
 - Δημόσια κτίρια με βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση
 - Ετήσια κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας (εκ της οποίας: κατοικίες, δημόσια κτίρια, επιχειρήσεις, άλλα)
 - Πρόσθετη παραγωγική ικανότητα για ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)
 - Συνολική παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)
 - Αντιπλημμυρικά έργα σε ακτές, όχθες ποταμών και λιμνών που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα
 - Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά μέτρα

⁶ Οι προτεινόμενοι δείκτες είναι δείκτες εκροών και αποτελέσματος του ΠΕΠΘ και οι τιμές τους καταχωρούνται στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ) για κάθε ενταγμένο έργο.

- Επενδύσεις σε υποδομές ενίσχυσης της ανθεκτικότητας έναντι φυσικών κινδύνων που δεν συνδέονται με την κλιματική αλλαγή
 - Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από φυσικούς κινδύνους που δεν συνδέονται με την κλιματική αλλαγή και κινδύνους που συνδέονται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες
 - Επενδύσεις σε νέα ή αναβαθμισμένα συστήματα παρακολούθησης, ετοιμότητας, προειδοποίησης και ανταπόκρισης σε περίπτωση φυσικών καταστροφών
 - Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές
 - Περιοχές που καλύπτονται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές
 - Έργα προστασίας από τις κατολισθήσεις που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα
 - Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από φυσικές καταστροφές που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή (εκτός των πλημμυρών και ή των ανεξέλεγκτων πυρκαγιών)
 - Νέα ή αναβαθμισμένη ικανότητα επεξεργασίας λυμάτων
 - Πληθυσμός συνδεδεμένος σε τουλάχιστον δευτερεύον δημόσιο σύστημα επεξεργασίας λυμάτων
 - Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για το δημόσιο δίκτυο συλλογής λυμάτων
 - Πληθυσμός συνδεδεμένος σε τουλάχιστον δευτερεύον δημόσιο σύστημα επεξεργασίας λυμάτων
 - Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για τα συστήματα διανομής των δημόσιων δικτύων ύδρευσης
 - Πληθυσμός συνδεδεμένος σε βελτιωμένο δημόσιο δίκτυο ύδρευσης
 - Επενδύσεις σε εγκαταστάσεις για χωριστή συλλογή αποβλήτων
 - Απόβλητα που συλλέγονται χωριστά
 - Ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές
 - Πληθυσμός που έχει πρόσβαση σε νέες ή βελτιωμένες πράσινες υποδομές
2. Συγκεντρωτική αποτίμηση των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στο περιβάλλον με τη λήξη – ολοκλήρωση του προγράμματος προκειμένου να υπάρξει συνολική εικόνα των επιπτώσεων του στις κρίσιμες παραμέτρους. Επισημαίνεται ότι κάθε αναθεώρηση του Προγράμματος επανεξετάζεται στο πλαίσιο της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου, εφόσον κρίνεται αναγκαίο από την αρμόδια αρχή.
3. Η Διετής Έκθεση Παρακολούθησης και η Συγκεντρωτική αποτίμηση των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στο περιβάλλον συντάσσεται από την υπηρεσία διαχείρισης του Προγράμματος, η οποία έχει και την ευθύνη τήρησης και συλλογής των στοιχείων παρακολούθησης.

8 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΑΞΗΣ

Συμπυκνώνοντας τα πορίσματα για τα αναγκαία μέτρα αντιμετώπισης και παρακολούθησης των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στο περιβάλλον, στην κανονιστική πράξη περιβαλλοντικής έγκρισης του προγράμματος προτείνεται να περιλαμβάνονται οι ακόλουθες διατάξεις:

A. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ, ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ, ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ, ΤΟΝ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η υλοποίηση του Προγράμματος αναμένεται ότι θα έχει ιδιαίτερα θετικές επιπτώσεις ως προς τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. Ωστόσο, προκειμένου οι ιδιαίτερα θετικές αυτές επιπτώσεις να διατηρηθούν και ει δυνατόν να ενισχυθούν και να αποφευχθούν οι τυχόν αρνητικές επιπτώσεις που προκύπτουν, ακολούθως αναφέρονται οι γενικές προτάσεις/κατευθύνσεις για την προστασία και τη βελτίωση της υφιστάμενης κατάστασης του περιβάλλοντος στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και προτείνονται μέτρα πρόληψης, περιορισμού και αντιμετώπισης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων από την υλοποίηση των δράσεων του Προγράμματος.

Ως **γενικές προτάσεις/ κατευθύνσεις** για την προστασία του περιβάλλοντος και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του Προγράμματος προτείνονται τα παρακάτω:

Περιβαλλοντικός Τομέας	Γενικές προτάσεις/ κατευθύνσεις
Περιβάλλον (γενικά στρατηγικά) –	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελούν από μόνα τους μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων
Βιοποικιλότητα – χλωρίδα - πανίδα	Προτείνεται η αποφυγή εγκατάστασης εντός βιοτόπων και περιβαλλοντικά ευαίσθητων περιοχών, στην περίπτωση της χωροθέτησης έργων του Προγράμματος σχετιζόμενων με διαχείριση υδατικών πόρων, ΕΕΛ και έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων (ΚΔΑΥ, ΣΜΑ, ΜΕΑ, ΧΥΤΥ, Μονάδων Κομποστοποίησης Αποβλήτων κ.λπ.), λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, με παράλληλη προστασία των φυσικών περιοχών και των ευαίσθητων οικοσυστημάτων
Υδατικοί πόροι – υγρά απόβλητα	Εφαρμογή των βασικών και συμπληρωματικών μέτρων των εγκεκριμένων Αναθεωρημένων Σχεδίων Διαχείρισης. Βασικές κατευθύνσεις των πιο πάνω μέτρων αποτελούν η αντιμετώπιση και ο έλεγχος της σημειακής και μη σημειακής ρύπανσης, ο έλεγχος των απολήψεων ύδατος, η ενίσχυση των δικτύων ύδρευσης με σκοπό την εξοικονόμηση των απωλειών, κ.ά. Προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά το στάδιο σχεδιασμού και χωροθέτησης των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα, ώστε να μην προκύπτουν σημαντικές επιπτώσεις στο υδατικό περιβάλλον λόγω ρύπανσης ή μεταβολών του υδρογραφικού δικτύου.
Έδαφος –στερεά απόβλητα	Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελούν από μόνα τους μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων. Πέραν αυτού όμως, για την προστασία από την ερημοποίηση προτείνεται η υλοποίηση σχεδίου προσδιορισμού των περιοχών κινδύνου και των παραγόντων υποβάθμισης των εδαφών,

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο "LIMANI CENTER" - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546.27

Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – [http : www.lever.gr](http://www.lever.gr)

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα - Τηλ.: +30 210 95 80 000 - +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

	<p>ώστε να καθοριστούν ειδικότερα μέτρα αντιμετώπισης. Επίσης προτείνεται η ορθή εφαρμογή των προβλέψεων του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ), για τη μείωση, επανάχρηση, ανακύκλωση / ανάκτηση και ασφαλή διάθεση των αποβλήτων.</p>
Κλιματικοί παράγοντες ατμοσφαιρική ρύπανση εξοικονόμηση ενέργειας	<p>- Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελούν από μόνα τους μέτρα για την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων. Επιπλέον, απαιτείται η εφαρμογή της Νομοθεσίας για την μείωση εκπομπών αέριων ρύπων κατά την φάση κατασκευής των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα.</p>
Πληθυσμός – ανθρώπινη υγεία	<p>Η ουσιαστική εφαρμογή του Προγράμματος και η επίτευξη των στόχων του αποτελεί από μόνη της μέτρο για την αύξηση του μεγέθους των θετικών επιπτώσεων. Επιπλέον, απαιτείται η εφαρμογή της Νομοθεσίας για την μείωση των εκπομπών αέριων ρύπων κατά την φάση κατασκευής των έργων που θα ενταχθούν στο Πρόγραμμα.</p>
Πολιτιστική κληρονομιά - τοπίο	<p>Προσοχή θα πρέπει να δοθεί κατά το στάδιο σχεδιασμού και χωροθέτησης των έργων του Προγράμματος ώστε να αποφεύγεται η εγκατάσταση μη συμβατών έργων και δραστηριοτήτων εντός οριοθετημένων περιοχών πολιτιστικού ενδιαφέροντος, προκειμένου να μην προκύπτουν αρνητικές επιπτώσεις στην πολιτιστική κληρονομιά. Επίσης, γενικότερα για την προστασία του τοπίου προτείνεται η προσαρμογή της κλίμακας των παρεμβάσεων για την κατασκευή των έργων υποδομής του Προγράμματος (π.χ. τυχόν νέοι οδικοί άξονες και βελτιώσεις υφιστάμενων, έργα τεχνικής υποδομής, κ.ά.) στο απολύτως απαραίτητο μέγεθος.</p>

Στην συνέχεια προτείνονται **ειδικότερα μέτρα για την πρόληψη, τον περιορισμό και την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων** του Προγράμματος, μέσω δύο μηχανισμών: **α) της περιβαλλοντικής αδειοδότησης έργων και δραστηριοτήτων, όπως αυτή ισχύει και β) της δημιουργίας ειδικών όρων, προβλέψεων ή/και προϋποθέσεων που θα εφαρμοστούν κατά την υλοποίηση του Προγράμματος και θα ενσωματωθούν στις διαδικασίες διαχείρισής του (αξιολόγηση πράξεων, ένταξη έργων):**

α) Περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων

Οι επιπτώσεις κάθε έργου ελέγχονται από τη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης σύμφωνα με τον Ν.4014/11 όπως αυτός τροποποιημένος ισχύει. Η ένταξη ενός έργου στο ΠΕΠΘ 21-27 δεν τροποποιεί τις υποχρεώσεις του ως προς τις διατάξεις του Νόμου, βάσει των οποίων προκύπτουν οι ειδικοί όροι και προϋποθέσεις εκτέλεσής του. Σε σχέση με τις κύριες δραστηριότητες, ενδεικτικά αλλά όχι περιοριστικά, θα πρέπει, σύμφωνα με τις προβλέψεις της ισχύουσας νομοθεσίας, στις ΑΕΠΟ που εκδίδονται να αναφέρονται:

- Η τήρηση των ειδικών οριακών τιμών εκπομπής ρυπαντικών φορτίων και συγκεντρώσεων για την ατμόσφαιρα, τα ύδατα και το έδαφος σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις.
- Οι ειδικές οριακές τιμές στάθμης θορύβου.
- Η τήρηση των διατάξεων για τη διαχείριση των αποβλήτων, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ΠΕΣΔΑ.

- Η καταλληλότητα της χωροθέτησης σύμφωνα με εγκεκριμένα σχέδια χρήσεων γης, όρους και περιορισμούς δόμησης.
- Η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων σε σχέση με την πρόληψη και περιορισμό της ρύπανσης προστατευόμενων περιοχών, των θαλασσίων υδάτων και των δασικών εκτάσεων.

β) Όροι και περιορισμοί για την προστασία του περιβάλλοντος

Ως κύρια αρχή για τον προσδιορισμό των ειδικών όρων και προϋποθέσεων που θα προταθούν αναγνωρίζεται η **αρχή της πρόληψης**. Τα μέτρα προσδιορίζονται, προκειμένου:

- να κατευθύνουν τις επενδύσεις προς περιοχές που δεν επηρεάζονται ή επηρεάζονται λιγότερο από τις πιέσεις που μπορεί να δημιουργήσουν.
- να δώσουν κίνητρα για την ενσωμάτωση "πράσινων υποδομών και καινοτομιών" που έχουν προαιρετικό της περιβαλλοντικής αδειοδότησης χαρακτήρα και τα οποία θα βελτιώσουν το περιβαλλοντικό αποτέλεσμα.
- να συνδέσουν την όλη κατασκευή (χωροθέτηση) και λειτουργία των διαφόρων έργων με τις ανάγκες και προβλέψεις που προκύπτουν από κύριες Πολιτικές, Στρατηγικές και Σχέδια Εθνικού και Περιφερειακού χαρακτήρα, όπως είναι τα Αναθεωρημένα Σχέδια Διαχείρισης Λεκανών Απορροής Ποταμών, το ΠΕΣΔΑ, το Περιφερειακό Χωροταξικό, τα Σχέδια Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών, κ.λπ..
- να θέσουν προϋποθέσεις ώστε να περιορίζονται οι τυχόν αρνητικές σωρεύσεις, άλλα και να ενισχύονται οι θετικές συνέργειες που έχουν αναγνωριστεί.
- να τίθενται συγκεκριμένοι περιορισμοί που αφορούν τοπικές συνθήκες.

Β. ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Για την παρακολούθηση των σημαντικών επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 προτείνεται να συντάσσεται Διετής Έκθεση. Η παρακολούθηση θα βασιστεί κύρια στη χρήση δεικτών που είτε παρακολουθούν παραμέτρους που δημιουργούν πιέσεις στο περιβάλλον είτε αναφέρονται στις κύριες περιβαλλοντικές μεταβολές που μπορεί να προκληθούν από το Πρόγραμμα.

Ειδικότερα, με την αναζήτηση των κατάλληλων δεικτών, διαμορφώθηκε η πρόταση του ακόλουθου σχήματος παρακολούθησης:

1. Διετής παρακολούθηση ορισμένων εκ των περιβαλλοντικών συνιστωσών που είναι κρίσιμοι για το περιβαλλοντικό αποτύπωμα του ΠΕΠΘ 21-27, μέσω των ακόλουθων δεικτών⁷:
 - Δημόσια κτίρια με βελτιωμένη ενεργειακή απόδοση
 - Ετήσια κατανάλωση πρωτογενούς ενέργειας (εκ της οποίας: κατοικίες, δημόσια κτίρια, επιχειρήσεις, άλλα)
 - Πρόσθετη παραγωγική ικανότητα για ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)
 - Συνολική παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (εκ της οποίας: ηλεκτρική, θερμική)

⁷ Οι προτεινόμενοι δείκτες είναι δείκτες εκροών και αποτελέσματος του ΠΕΠΘ και οι τιμές τους καταχωρούνται στο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ) για κάθε ενταγμένο έργο.

- Αντιπλημμυρικά έργα σε ακτές, όχθες ποταμών και λιμνών που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα
 - Πληθυσμός που ωφελείται από αντιπλημμυρικά μέτρα
 - Επενδύσεις σε υποδομές ενίσχυσης της ανθεκτικότητας έναντι φυσικών κινδύνων που δεν συνδέονται με την κλιματική αλλαγή
 - Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από φυσικούς κινδύνους που δεν συνδέονται με την κλιματική αλλαγή και κινδύνους που συνδέονται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες
 - Επενδύσεις σε νέα ή αναβαθμισμένα συστήματα παρακολούθησης, ετοιμότητας, προειδοποίησης και ανταπόκρισης σε περίπτωση φυσικών καταστροφών
 - Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές
 - Περιοχές που καλύπτονται από μέτρα προστασίας από ανεξέλεγκτες πυρκαγιές
 - Έργα προστασίας από τις κατολισθήσεις που κατασκευάστηκαν ή ενισχύθηκαν πρόσφατα
 - Πληθυσμός που ωφελείται από μέτρα προστασίας από φυσικές καταστροφές που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή (εκτός των πλημμυρών και ή των ανεξέλεγκτων πυρκαγιών)
 - Νέα ή αναβαθμισμένη ικανότητα επεξεργασίας λυμάτων
 - Πληθυσμός συνδεδεμένος σε τουλάχιστον δευτερεύον δημόσιο σύστημα επεξεργασίας λυμάτων
 - Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για το δημόσιο δίκτυο συλλογής λυμάτων
 - Πληθυσμός συνδεδεμένος σε τουλάχιστον δευτερεύον δημόσιο σύστημα επεξεργασίας λυμάτων
 - Μήκος νέων ή αναβαθμισμένων σωλήνων για τα συστήματα διανομής των δημόσιων δικτύων ύδρευσης
 - Πληθυσμός συνδεδεμένος σε βελτιωμένο δημόσιο δίκτυο ύδρευσης
 - Επενδύσεις σε εγκαταστάσεις για χωριστή συλλογή αποβλήτων
 - Απόβλητα που συλλέγονται χωριστά
 - Ανοιχτοί χώροι που δημιουργούνται ή αποκαθίστανται σε αστικές περιοχές
 - Πληθυσμός που έχει πρόσβαση σε νέες ή βελτιωμένες πράσινες υποδομές
2. Συγκεντρωτική αποτίμηση των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στο περιβάλλον με τη λήξη – ολοκλήρωση του προγράμματος προκειμένου να υπάρξει συνολική εικόνα των επιπτώσεων του στις κρίσιμες παραμέτρους. Επισημαίνεται ότι κάθε αναθεώρηση του Προγράμματος επανεξετάζεται στο πλαίσιο της διαδικασίας περιβαλλοντικού προελέγχου, εφόσον κρίνεται αναγκαίο από την αρμόδια αρχή.
3. Η Διετής Έκθεση Παρακολούθησης και η Συγκεντρωτική αποτίμηση των επιπτώσεων του ΠΕΠΘ 21-27 στο περιβάλλον συντάσσεται από την υπηρεσία διαχείρισης του Προγράμματος η οποία έχει και την ευθύνη τήρησης και συλλογής των στοιχείων παρακολούθησης.

9 ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ ΠΟΥ ΑΝΕΚΥΨΑΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΠΟΝΗΣΗ ΤΗΣ ΣΜΠΕ

Οι βασικές δυσκολίες που αντιμετώπισε η ομάδα μελέτης ομαδοποιούνται σε δύο κατηγορίες:

- στην έλλειψη ενός καθιερωμένου, συστηματικού συνόλου περιβαλλοντικών δεδομένων, τα οποία θα επέτρεπαν με ακρίβεια την αποτύπωση της σημερινής κατάστασης και των τάσεων στο περιβάλλον της Περιφέρειας,
- στην ανυπαρξία ενός πλήρως καθιερωμένου μεθοδολογικού πλαισίου, το οποίο να εγγυάται την επιτυχή προσέγγιση στην εκτίμηση των επιπτώσεων και στην πρόταση μέτρων αντιμετώπισής τους.

Οι δυσκολίες αυτές μετεφραστήκαν σε προκλήσεις, στις οποίες η μελέτη απαντά με το βέλτιστο εφικτό τρόπο, ο οποίος βέβαια δεν μπόρεσε να αποφύγει στοιχεία στοχαστικότητας ή υποκειμενικών κρίσεων σε ορισμένες πτυχές του.

Η έλλειψη συστηματοποίησης των περιβαλλοντικών δεδομένων της Περιφέρειας, ισοσκελίσθηκε με εξαντλητική συλλογή των διαθέσιμων στοιχείων και επεξεργασία τους ώστε να σχηματισθεί μια συνεκτική και αξιοποιήσιμη για το στρατηγικό επίπεδο εικόνα του περιβάλλοντος.

Η πρόκληση αντιμετωπίστηκε, αφ' ενός με την εκτεταμένη αναζήτηση βιβλιογραφικών πληροφοριών τόσο σε μεθοδολογικού τύπου συγγράμματα, όσο και σε στρατηγικές μελέτες άλλων χωρών, και αφ' ετέρου με τη λεπτομερή ανάλυση των ιδιοτεροτήτων του προγράμματος και της διαθέσιμης περιβαλλοντικής πληροφορίας. Η προσπάθεια αυτή κατέληξε σε μια μεθοδολογία υβριδικού τύπου, στην οποία συνδυάζονται τα σχετικά στοιχεία του «Οδηγού Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης για την Πολιτική Συνοχής 2007 – 2013» με τις προτάσεις αξιόλογων συγγραμμάτων, προσαρμοσμένα στο σχετικά περιορισμένο επίπεδο εξειδίκευσης του υπό μελέτη προγράμματος. Η μεθοδολογία αυτή έχει περιγραφεί συνοπτικά στο 7.1. και αναλυτικότερα στοιχεία αυτής δίδονται στα κείμενα τεκμηρίωσης (βλέπε Παράρτημα Ι της ΣΜΠΕ).

10 ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΕΣ

Η διερεύνηση ορισμένων πλευρών του περιβάλλοντος της Περιφέρειας είναι σημαντική, κυρίως υπό την έννοια ότι μπορεί να οδηγήσει σε λεπτομερέστερη επίγνωση ορισμένων περιβαλλοντικών ζητημάτων που σήμερα είναι γνωστά μόνο σε γενικές γραμμές. Ενώ οι πρώτες σκέψεις γύρω από το ζήτημα της λεπτομερέστερης περιβαλλοντικής επίγνωσης επικεντρώνονται συνήθως στην οικολογική πλευρά, υπάρχει μια σημαντική πτυχή, η οποία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα στον αναπτυξιακό σχεδιασμό: η λεπτομερής γνώση οδηγεί σε πιο ισορροπημένα μέτρα προστασίας και οι σταθμίσεις στο πλαίσιο επιδίωξης της αειφόρου ανάπτυξης μπορούν να πραγματοποιούνται πιο αντικειμενικά. Αντίθετα, το έλλειμμα λεπτομερών καταγραφών σε συνδυασμό με την υψηλή αξία των περιβαλλοντικών πόρων, δικαιολογημένα οδηγεί σε υπερβολική αυστηρότητα ως προς τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες, χάριν της περιβαλλοντικής προστασίας. Ειδικότερα, είναι γνωστό ότι ορισμένες φορές, με αφορμή θέματα περιβαλλοντικής προστασίας, έχουν ληφθεί αποφάσεις που εκ των υστέρων αποδείχθηκαν υπερβολικές. Τη στιγμή της λήψης των αποφάσεων αυτών, η γνώση των κρίσιμων περιβαλλοντικών παραμέτρων του ζητήματος ήταν συνήθως περιορισμένη ή αποσπασματική, κυρίως λόγω έλλειψης συστηματικών δεδομένων και μελετών που θα έπρεπε να είχαν προηγηθεί. Όταν αργότερα, οι μελέτες βάσης έδειξαν ότι οι αποφάσεις θα μπορούσαν να είχαν επιτρέψει κάπως εντατικότερη ανάπτυξη, οι όποιες υστερήσεις είχαν ήδη επέλθει.

Συμπερασματικά, οι περιβαλλοντικές μελέτες βάσης είναι απαραίτητο να προωθηθούν, για τη διασφάλιση ισορροπίας στις σταθμίσεις της αειφόρου ανάπτυξης. Τέτοιες μελέτες βέβαια, εκφεύγουν των στόχων και του θεματικού πεδίου του υπό μελέτη προγράμματος· η προώθησή τους είναι δυνατή μόνο μέσω κινητοποίησης σε ευρύτερα επίπεδα πολιτικών για το περιβάλλον.

Στην κατεύθυνση αυτή, προτεραιότητες για τις περιβαλλοντικές μελέτες βάσης αποτελούν κυρίως:

- η ολοκλήρωση των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών για όλες τις περιοχές του δικτύου Natura στην Περιφέρεια,
- η ολοκλήρωση των μελετών που θα υποστηρίζουν την πλήρη εφαρμογή της Οδηγίας – Πλαίσιο για τα Νερά,
- η τομεακή και χωρική ανάλυση των πηγών ρύπανσης, τόσο σε ότι αφορά το ατμοσφαιρικό περιβάλλον όσο και τα υγρά απόβλητα,
- η χαρτογράφηση του θορύβου, σε πρώτη φάση με στόχο τον εντοπισμό των περιοχών με τα εντονότερα προβλήματα και σε δεύτερη φάση με στόχο την εκπόνηση σχεδίων περιορισμού της έκθεσης σημαντικών τμημάτων του πληθυσμού στις πιο πάνω περιοχές.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ:

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι: ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

Στο Παράρτημα Ι περιέχονται πληροφορίες που λειτουργούν συμπληρωματικά στις αναλύσεις του κυρίως κειμένου.

Ι.1 ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑΣ ΕΚΤΙΜΗΣΗΣ ΤΩΝ ΕΠΙΠΤΩΣΕΩΝ

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται αναλυτικά η Μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την εκτίμηση των επιπτώσεων του Προγράμματος στο περιβάλλον, η οποία εναρμονίζεται με τις κατευθύνσεις των σχετικών εθνικών και ενωσιακών εγγράφων και των άλλων σχετικών κατευθύνσεων και προτεραιοτήτων, και είναι η ακόλουθη.

Η εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον από ένα πρόγραμμα ή σχέδιο, εξ' αντικειμένου χαρακτηρίζεται από βαθμό αβεβαιότητας, κυρίως διότι:

- οι αδρές γραμμές περιγραφής των έργων και δραστηριοτήτων του προγράμματος, ενδέχεται να συσκοτίζουν ως ένα βαθμό τα θέματα εκείνα που κατά την υλοποίηση μπορεί να αποδειχθούν μείζονος περιβαλλοντικής σημασίας, αλλά και
- η ευρύτητα που πρέπει να χαρακτηρίζει την αποτύπωση της κατάστασης του περιβάλλοντος πριν την έναρξη υλοποίηση του προγράμματος, ενδέχεται να εμποδίσει ως ένα βαθμό την εμβρίθεια με την οποία πρέπει να αντιμετωπισθούν ορισμένες σημαντικές περιβαλλοντικές μεταβολές.

Κατανοώντας αυτές τις εγγενείς αδυναμίες, η ομάδα μελέτης προσανατολίστηκε στη σύνθεση μιας μεθοδολογικής προσέγγισης που να χαρακτηρίζεται από το μέγιστο βαθμό αναλυτικότητας που επιτρέπει το στρατηγικό επίπεδο, ώστε να εντοπισθεί κάθε πιθανό ζήτημα μείζονος περιβαλλοντικής σημασίας, ακόμη και αν για ορισμένα ζητήματα η προσέγγιση αυτή ενδέχεται να καταλήγει σε υπερβολικά λεπτομερή ανάλυση. Στη βάση αυτού του σκεπτικού, συντέθηκε μια μεθοδολογία τριών σταδίων. Συνοπτικά:

- Στο πρώτο στάδιο προσδιορίζεται η πιθανότητα να επηρεαστεί κάποια περιβαλλοντική παράμετρος ή δείκτης από μια ή περισσότερες δράσεις του ΠΕΠΘ 21-27. Τα δεδομένα που συνεκτιμώνται για τον προσδιορισμό αυτό είναι αφ' ενός τα χαρακτηριστικά των στόχων και των αξόνων του προγράμματος και αφ' ετέρου οι ιδιότητες του περιβάλλοντος της Περιφέρειας.
- Στο δεύτερο στάδιο, για τις μεταβολές που εκτιμήθηκαν ως πιθανές, εκτιμώνται τα χαρακτηριστικά των αλλαγών π.χ. η θετική ή αρνητική κατεύθυνση της αλλαγής, η μονιμότητα ή ο περιορισμένος χρόνος παραμονής της κ.ά.
- Στο τρίτο στάδιο, με βάση τα χαρακτηριστικά των επιπτώσεων, και σε συνδυασμό με την ευαισθησία του περιβάλλοντος ως προς τη συγκεκριμένη μεταβολή, αξιολογείται η αναγκαιότητα λήψης μέτρων είτε προς την κατεύθυνση αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων, είτε προς μεγιστοποίηση του περιβαλλοντικού οφέλους από τις θετικές επιπτώσεις.

Η μεθοδολογική προσέγγιση για το κάθε ένα εκ των τριών σταδίων παρουσιάζεται στις ακόλουθες ενότητες.

Ι.1.1 Μεθοδολογία του σταδίου προσδιορισμού των επιπτώσεων

Στο στάδιο αυτό αποσκοπείται να εντοπισθούν οι περιβαλλοντικές παράμετροι που ενδέχεται να επηρεαστούν από κάποιο έργο ή δράση του ΠΕΠΘ 21-27, μαζί με τις αιτίες της επίδρασης.

Για τις ανάγκες του σταδίου αυτού, η μέθοδος διάγνωσης συντέθηκε ως μια υβριδική προσέγγιση των μεθόδων που προτείνονται στα σημαντικά συγγράμματα του σχετικού επιστημονικού πεδίου.⁸

Αφετηρία της σύνθεσης αποτέλεσε η μέθοδος των κρίσιμων ερωτήσεων του Handbook on SEA for Cohesion Policy, η οποία αξιοποιείται όταν οι μελέτες στρατηγικού επιπέδου οφείλουν να συνδυάζουν ποσοτικά με ποιοτικά μέτρα. Κατά την εφαρμογή της μεθόδου αυτής, ομογενή υποσύνολα του σχεδίου ή προγράμματος υποβάλλονται σε ένα «κόσκινο» (screen) ερωτήσεων ώστε να εκτιμηθεί η πιθανότητα και η κατεύθυνση μεταβολής κάθε περιβαλλοντικής συνιστώσας. Η βασική διαφορά της μεθόδου που συγκροτήθηκε για την παρούσα μελέτη, είναι ότι στρέφει τις κρίσιμες ερωτήσεις από τους περιβαλλοντικούς στόχους στις περιβαλλοντικές παραμέτρους. Αυτή η επιλογή προωθεί σε σημαντικό βαθμό την αναλυτικότητα της διάγνωσης, για τον εξής λόγο: ένας περιβαλλοντικός στόχος (π.χ. η βελτίωση της ποιότητας της ατμόσφαιρας) εξαρτάται από έναν αριθμό περιβαλλοντικών παραμέτρων (π.χ. συγκεντρώσεις NO₂, SO₂, PM₁₀, εκπομπές των ρύπων αυτών ανά τομέα κ.ά.). Στρέφοντας τις κρίσιμες ερωτήσεις στις περιβαλλοντικές παραμέτρους, μπορεί να διαπιστωθεί όχι μόνο εάν το σχέδιο συμβάλλει συνολικά στην επίτευξη του περιβαλλοντικού στόχου, αλλά και ποιες επιμέρους μεταβολές συνθέτουν τη συνολική συμβολή· έτσι, οι

8. Τέτοια συγγράμματα είναι π.χ. το «Handbook on SEA for Cohesion Policy», το «The SEA Manual: a Sourcebook on Strategic Environmental Assessment of Transport Infrastructure Plans and Programmes (the BEACON manual)» και το «Strategic Environmental Assessment in Action»

περαιτέρω εκτιμήσεις μπορούν να εστιάσουν στους λεπτομερείς αιτιακούς παράγοντες των επιπτώσεων και να προτείνουν κατάλληλα μέτρα.

Για την περιβαλλοντική εκτίμηση του ΠΕΠΘ 21-27, οι ΣΠ, με τους στόχους από τους οποίους εκπορεύονται και με τις παρεμβάσεις στις οποίες εξειδικεύονται, υποβάλλονται σε μια μακρά σειρά ερωτημάτων του τύπου «ενδέχεται να επιφέρουν μεταβολές στην [περιβαλλοντική παράμετρο ή δείκτης x];». Οι ερωτήσεις ομαδοποιούνται θεματικά στους δεκατρείς περιβαλλοντικούς τομείς κατάστασης του σημείου στ' του Παραρτήματος Ι της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ και του σημείου Ζ' της ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107017/2006 (ΦΕΚ 1225Β/5.9.2006), δηλαδή:

- βιοποικιλότητα,
- πληθυσμός,
- υγεία των ανθρώπων,
- πανίδα,
- χλωρίδα,
- έδαφος,
- ύδατα,
- αέρας,
- κλιματικοί παράγοντες,
- υλικά περιουσιακά στοιχεία,
- πολιτιστική κληρονομιά, συμπεριλαμβανομένης της αρχιτεκτονικής και αρχαιολογικής κληρονομιάς,
- τοπίο και
- σχέσεις μεταξύ των ανωτέρω παραγόντων
- αλλά και σε ορισμένους επιπλέον παράγοντες που αφορούν στις *διατροφικές περιβαλλοντικές πιέσεις*, όπως η διάθεση των αποβλήτων και η ενεργειακή αποτελεσματικότητα. Οι παράγοντες διατροφικών πιέσεων αναφέρονται σε ζητήματα που οι επιπτώσεις τους διαχέονται σε περισσότερες από μια περιβαλλοντικές συνιστώσες. Για παράδειγμα, ο τρόπος διάθεσης των αποβλήτων είναι δυνατόν να επηρεάσει την ανθρώπινη υγεία, το έδαφος, τα νερά και τη βιοποικιλότητα, καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις.

Όπως αναφέρθηκε, στις κρίσιμες ερωτήσεις υποβάλλονται οι στόχοι πολιτικής του προγράμματος. Αυτό το **επίπεδο ομαδοποίησης** επελέγη ώστε να εξασφαλισθεί ισορροπία μεταξύ σφαιρικότητας και αναλυτικότητας στην εκτίμηση. Πράγματι, μια εκτίμηση σε επίπεδο μεμονωμένης δράσης ή έργου, παρότι θα εξασφάλιζε επαρκές επίπεδο αναλυτικότητας, θα υστερούσε σημαντικά σε ικανότητα διάγνωσης των συνεργιστικών και αθροιστικών επιπτώσεων, αλλά και των επιπτώσεων στρατηγικού επιπέδου, δηλαδή των τάσεων και των δευτερογενών μεταβολών που θα επέφεραν τα οργανωμένα σύνολα των έργων. Από την άλλη πλευρά, η εκτίμηση σε επίπεδο είτε ολόκληρου του προγράμματος είτε γενικών στόχων, θα κάλυπτε το ζήτημα της διάγνωσης των στρατηγικής φύσης μεταβολών άλλα ενδεχομένως θα υπέφερε από μειωμένη αναλυτικότητα.

Τα **κριτήρια** για να εκτιμηθεί εάν σε κάποιον δείκτη κατάστασης ή πίεσης αναμένονται ή όχι μεταβολές επελέγησαν ώστε να αρμόζουν στο στρατηγικό χαρακτήρα της μελέτης αυτής, ως εξής:

- Ως μεταβολές σε ένα δείκτη κατάστασης ή πίεσης νοούνται οι διαφοροποιήσεις που αναμένονται στο επίπεδο αναφοράς του δείκτη, δηλαδή *σε επίπεδο Περιφέρειας ή σε μια περιοχή σημαντικά ευρύτερη από αυτή κάθε επιμέρους παρέμβασης*. Συνεπώς, επιπτώσεις τοπικού χαρακτήρα, στην άμεση περιοχή γύρω από κάθε μελλοντικό έργο ή δραστηριότητα του ΠΕΠΘ 21-27 δεν θεωρούνται ως μεταβολές στρατηγικού χαρακτήρα. Παράλληλα, συνεκτιμάται το γεγονός ότι, αυτές οι τοπικού χαρακτήρα μεταβολές μπορούν να προληφθούν ή να αντιμετωπισθούν επαρκώς στα επόμενα στάδια σχεδιασμού, μέσω της διαδικασίας Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) των νόμων 1650/86 και 3010/2002. Με τον τρόπο αυτό εκπληρώνεται και η επιταγή της Οδηγίας 2001/42, αλλά και της ΚΥΑ 107017/2006 (ΦΕΚ 1225Β/5.9.2006) για αποφυγή επικαλύψεων των διαδικασιών περιβαλλοντικής εκτίμησης. Ανακεφαλαιώνοντας, οι μεταβολές τοπικού χαρακτήρα επαφίενται προς εκτίμηση και πρόληψη για τα επόμενα στάδια, αυτά των ΕΠΟ, και δεν αναγνωρίζονται ως μεταβολές στρατηγικού χαρακτήρα που θα πρέπει να προληφθούν στο τρέχον επίπεδο εκπόνησης του προγράμματος.
- Επίσης, ως αναμενόμενες μεταβολές θεωρούνται όχι μόνο πρωτογενείς αλλαγές που συνδέονται απ' ευθείας με την υλοποίηση ενός υποσυνόλου έργων, αλλά και *διαφοροποιήσεις που είναι πιθανόν να προκληθούν δευτερογενώς*, αρκεί να διαπερνούν το φίλτρο του πρώτου κριτηρίου.
- Τέλος, τα δύο παραπάνω κριτήρια διάγνωσης χρησιμοποιούνται και για τις διασυννοριακές επιπτώσεις. Ειδικότερα, εάν μια μεταβολή θεωρείται πιθανή σε στρατηγικό επίπεδο, εξετάζεται κατά πόσο η επίπτωση αυτή ενδέχεται να επεκτείνεται και έξω από τα σύνορα της χώρας.

Το **εργαλείο** που δημιουργήθηκε για την εφαρμογή της μεθόδου των κρίσιμων ερωτήσεων είναι ένας πίνακας εξήντα τέσσερις κρίσιμες ερωτήσεις, διαρθρωμένες σε είκοσι περιβαλλοντικά θεματικά πεδία. Η μορφή και το περιεχόμενο αυτού του πίνακα κρίσιμων ερωτήσεων, παρουσιάζεται ακολούθως.

Εξεταζόμενη ΣΠ	Τίτλος ΣΠ		
Τα σύμβολα στη στήλη της αιτιολόγησης αντιστοιχούν στα εξής:			
ΟΧΙ Α: Το εξεταζόμενο τμήμα του προγράμματος δεν έχει τη δυνατότητα να μεταβάλλει τη συγκεκριμένη περιβαλλοντική παράμετρο.			
ΟΧΙ Β: Η περιβαλλοντική παράμετρος προστατεύεται με αυστηρό πάγιο ρυθμιστικό πλαίσιο. Συνεπώς, η a priori απαίτηση συμμόρφωσης του προγράμματος με το πλαίσιο αυτό θα αποτρέψει ενδεχόμενες μεταβολές.			
ΟΧΙ Γ: Δεν αναμένονται μεταβολές στρατηγικού επιπέδου. Οι επιπτώσεις είναι τοπικού χαρακτήρα και χωρίς διαθεματική έκταση, με δυνατότητα πλήρους αντιμετώπισης σε μεταγενέστερα στάδια περιβαλλοντικής αδειοδότησης.			
ΝΑΙ+: Είναι πιθανή μεταβολή προς τη θετική κατεύθυνση.			
ΝΑΙ-: Είναι πιθανή μεταβολή προς την αρνητική κατεύθυνση.			
Οι πιθανές μεταβολές συλλέγονται και αιτιολογούνται στην παράγραφο που ακολουθεί τον πίνακα.			
α/α	Ερώτηση	Από- ντηση	Αιτιο- λόγηση
ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ			
1.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη βιοποικιλότητα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
1.1.	το ποσοστό έκτασης που προστατεύεται για τη βιοποικιλότητα που φιλοξενεί;		
1.2.	τη συνοχή των οικοτόπων στις προστατευόμενες περιοχές;		
1.3.	υποστρωματικούς παράγοντες διατήρησης της βιοποικιλότητας, όπως αποστάσεις από ανθρωπογενείς δραστηριότητες, ρύπανση οικοτόπων κ.ά.;		
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			
2.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τον πληθυσμό, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
2.1.	παράγοντες που επηρεάζουν τη γονιμότητα ή το μέσο αριθμό τέκνων ανά γυναίκα;		
2.2.	παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα ή το μέσο προσδόκιμο χρόνο ζωής;		
2.3.	παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση από ή προς την Περιφέρεια;		
ΥΓΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ			
3.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την υγεία των ανθρώπων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
3.1.	την έκθεση τμημάτων του πληθυσμού σε περιβαλλοντικό κίνδυνο;		
3.2.	υποστρωματικούς παράγοντες που μπορούν να επιφέρουν αλλαγές στο επίπεδο της ανθρώπινης υγείας;		
ΠΑΝΙΔΑ			
4.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πανίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
4.1.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των απειλούμενων ειδών;		
4.2.	τον αριθμό ή τους βιοτόπους των ενδημικών ειδών;		
4.3.	τον συνολικό αριθμό σπονδυλωτών ειδών;		
ΧΛΩΡΙΔΑ			
5.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τη χλωρίδα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
5.1.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των απειλούμενων ειδών;		
5.2.	τον αριθμό ή την εξάπλωση των ενδημικών ειδών;		
5.3.	τον συνολικό αριθμό φυτικών ειδών;		
5.4.	την έκταση των δασικών οικοσυστημάτων;		
ΕΔΑΦΟΣ			
6.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το έδαφος, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		

6.1.	το ποσοστό της χερσαίας έκτασης με ανεπαίσθητο αντίκτυπο ανθρωπογενών δραστηριοτήτων;		
6.2.	παράγοντες που εμμέσως θα προκαλέσουν εκτεταμένες αλλαγές στις χρήσεις γης;		
ΥΔΑΤΑ			
7.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την κατανάλωση και τα αποθέματα νερού επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
7.1.	την κατανάλωση νερού από επιφανειακά ύδατα;		
7.2.	την κατανάλωση νερού από υπόγεια ύδατα;		
7.3.	την τομεακή ζήτηση νερού από τη γεωργία, την οικιακή χρήση, τη βιομηχανία και την ηλεκτροπαραγωγή;		
8.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των επιφανειακών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
8.1.	τις συγκεντρώσεις νιτρικών ενώσεων;		
8.2.	τις συγκεντρώσεις φωσφορικών ενώσεων;		
8.3.	τη συγκέντρωση του χημικώς απαιτούμενου οξυγόνου;		
8.4.	τη συγκέντρωση του βιολογικώς απαιτούμενου οξυγόνου;		
8.5.	τη συγκέντρωση διαλυμένου οξυγόνου στα νερά;		
9.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα των κολυμβητικών υδάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
9.1.	τη συμμόρφωση με τα όρια;		
9.2.	τον αριθμό γαλάζιων σημαιών;		
ΑΕΡΑΣ			
10.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την ποιότητα του αέρα, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
10.1.	εκπομπές NO _x ;		
10.2.	εκπομπές SO ₂ ;		
10.3.	εκπομπές μη μεθανιούχων πτητικών οργανικών ενώσεων;		
10.4.	εκπομπές CO;		
10.5.	επηρεάζοντας εμμέσως τις εκπομπές αέριων ρύπων από τις τομείς;		
10.6.	επηρεάζοντας εμμέσως τις ημέρες υπέρβασης των οριακών τιμών συγκέντρωσης ατμοσφαιρικών ρύπων στα αστικά κέντρα;		
ΚΛΙΜΑΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ			
11.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
11.1.	το σύνολο των εκπεμπόμενων αερίων σε ισοδύναμους τόνους CO ₂ ;		
11.2.	εκπομπές CO ₂ ;		
11.3.	εκπομπές CH ₄ ;		
11.4.	εκπομπές N ₂ O;		
11.5.	εκπομπές HFCs ή PFCs;		
12.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την τομεακή κατανομή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο		
12.1.	το ποσοστό συμμετοχής του ενεργειακού τομέα;		
12.2.	το ποσοστό συμμετοχής των βιομηχανικών διεργασιών;		
12.3.	το ποσοστό συμμετοχής του αγροτικού τομέα;		
12.4.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από απορρίμματα;		
12.5.	το ποσοστό συμμετοχής των εκπομπών από τις μεταφορές;		
ΥΛΙΚΑ ΠΕΡΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ			
13.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει τα υλικά περιουσιακά στοιχεία, μέσω		
13.1.	εκτεταμένων απαλλοτριώσεων;		
13.2.	κατανομής δημοσίων εκτάσεων σε πολίτες ή επιχειρήσεις;		
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ			

14.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την πολιτισμική κληρονομιά, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
14.1.	στοιχεία ή χώρους της αρχαιολογικής κληρονομιάς;	
14.2.	μνημεία ή στοιχεία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς;	
ΤΟΠΙΟ		
15.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το τοπίο, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
15.1.	το ανάγλυφο σημαντικών εκτάσεων;	
15.2.	την εικόνα περιοχών με φυσικό κάλλος;	
15.3.	την εικόνα περιοχών με αξιόλογο ανθρωπογενές τοπίο;	
ΠΟΛΥΤΡΟΠΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ		
16.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει το βαθμό επεξεργασίας των υγρών αποβλήτων, μέσω σημαντικών αλλαγών	
16.1.	στον αριθμό εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων;	
16.2.	στο ποσοστό του εξυπηρετούμενου πληθυσμού;	
17.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή, σύσταση, διάθεση και ανακύκλωση των στερεών απορριμμάτων, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
17.1.	τη συνολική ετήσια παραγωγή ή την παραγωγή κατ' άτομο;	
17.2.	τη σύσταση σε ότι αφορά τα ποσοστά ζυμώσιμων, χαρτιού, γυαλιού, μετάλλων, πλαστικών και αδρανών;	
17.3.	τη διάθεση των απορριμμάτων σε ΧΥΤ ή ανεξέλεγκτους χώρους;	
17.4.	την ανακύκλωση μέσω ΔσΠ;	
17.5.	την ανακύκλωση υλικών συσκευασίας χαρτί, γυαλί, πλαστικό και αλουμίνιο;	
18.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας, μέσω σημαντικών αλλαγών	
18.1.	στο μείγμα ενεργειακής παραγωγής, δηλαδή το βαθμό συμμετοχής του πετρελαίου, του φυσικού αερίου, του λιγνίτη, της υδροηλεκτρικής παραγωγής, της αιολικής παραγωγής και της φωτοβολταϊκής παραγωγής;	
18.2.	στη ζήτηση ενέργειας;	
18.3.	στην αποτελεσματικότητα της καταναλισκόμενης ενέργειας;	
19.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να μεταβάλλει στις μεταφορές, επηρεάζοντας με ουσιαστικό τρόπο	
19.1.	το συνολικό μεταφορικό έργο;	
19.2.	την κατανομή του μεταφορικού έργου στα διάφορα μέσα;	
ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΕΚΤΟΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ		
20.	Η υλοποίηση των έργων και δράσεων του εξεταζόμενου ΣΠ πρόκειται να συνοδεύεται από διασυνοριακές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, στην:	
20.1.	διασυνοριακή μεταφορά αέριων ρύπων;	
20.2.	υποβάθμιση της ποιότητας στα ύδατα διασυνοριακών ποταμών;	

Συνοψίζοντας, στο στάδιο του προσδιορισμού των επιπτώσεων, επιχειρείται μια διαλογή με κριτήρια στρατηγικού επιπέδου, εστιάζοντας μόνο σε ουσιαστικές μεταβολές, που αναμένονται σε επίπεδο Περιφέρειας ή περιοχής με σημαντική έκταση. Με τον τρόπο αυτό, στο στάδιο του χαρακτηρισμού, περνούν μόνο οι περιβαλλοντικοί παράγοντες που είναι πιθανόν να επηρεαστούν, μαζί με τις αιτίες που τους επηρεάζουν.

Ι.1.2 Μεθοδολογία του σταδίου χαρακτηρισμού των επιπτώσεων

Για τις επιπτώσεις που εισέρχονται στο στάδιο αυτό, προσδιορίζονται οκτώ ιδιότητες, οι εξής:

- η κατεύθυνση της επίπτωσης, δηλαδή εάν πρόκειται για θετική ή αρνητική μεταβολή,
- η έκταση της επίπτωσης, δηλαδή η εκτιμώμενη γεωγραφική της εξάπλωση,
- η ένταση της επίπτωσης με όρους τάξης μεγέθους, δηλαδή εάν πρόκειται για μικρής, μέσης ή μεγάλης έντασης μεταβολή,
- ο μηχανισμός εμφάνισης, δηλαδή εάν πρόκειται για πρωτογενή ή δευτερογενή επίπτωση,
- ο χρονικός ορίζοντας της μεταβολής, δηλαδή εάν πρόκειται για βραχυ-, μεσο- ή μακροπρόθεσμη αλλαγή,

- η συσσώρευση ή/και η συνέργεια που η υπό χαρακτηρισμό μεταβολή μπορεί να παρουσιάσει είτε με άλλες επιπτώσεις του προγράμματος είτε με άλλα περιβαλλοντικά προβλήματα της περιοχής,
- η δυνατότητα πρόληψης και
- η δυνατότητα εκ των υστέρων αντιμετώπισης.

Ο προσδιορισμός των ιδιοτήτων αυτών για κάθε περίπτωση πραγματοποιείται λαμβάνοντας υπόψη αφενός την κατάσταση της επηρεαζόμενης περιβαλλοντικής συνιστώσας στην Περιφέρεια και αφετέρου τους αιτιακούς παράγοντες που προκαλούν την επίπτωση, βάσει των σχετικών χαρακτηριστικών του Προγράμματος.

Αφού ολοκληρωθεί ο προσδιορισμός των συνολικά οκτώ χαρακτηριστικών για κάθε μεταβολή που εκτιμήθηκε ως πιθανή, δημιουργείται ένας συνοπτικός, αλλά ιδιαίτερα χρήσιμος, πίνακας των επιπτώσεων. Εκεί, μπορούν εύκολα να διαχωριστούν οι θετικές επιδράσεις από τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Οι τελευταίες, καθώς και οι θετικές επιδράσεις που έχουν περιθώρια περαιτέρω βελτίωσης, οδηγούνται στο τρίτο στάδιο, ώστε να αξιολογηθεί η αναγκαιότητα και η δυνατότητα λήψης μέτρων.

Ι.1.3. Μεθοδολογία του σταδίου αξιολόγησης των επιπτώσεων

Ο σκοπός του σταδίου αυτού είναι να αξιολογήσει τα χαρακτηριστικά κάθε επίπτωσης ώστε αφ' ενός να διαπιστωθεί εάν η ένταση, η έκταση, η δυνατότητα πρόληψης, η αντιστάθμιση ή μη από άλλες επιπτώσεις και οι άλλες ιδιότητες της επίπτωσης επιτρέπουν τη λήψη μέτρων και αφετέρου, σε καταφατική περίπτωση, να εντοπισθεί το είδος των μέτρων που προσφέρεται περισσότερο για την πρόληψη ή την αντιμετώπιση των ενδεχόμενων αρνητικών συνεπειών.

Το βασικό κριτήριο αξιολόγησης της αναγκαιότητας ή μη για λήψη μέτρων στο παρόν επίπεδο εκπόνησης του προγράμματος εκπορεύεται τόσο από την Οδηγία 2001/42/ΕΚ και την ΚΥΑ με α.π. ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/107017/28.8.2006 όσο και από τη φύση και τη διαδοχή των σταδίων σχεδιασμού. Το κριτήριο αυτό είναι:

«Θα πρέπει να ληφθούν ενεργητικά μέτρα στο τρέχον, πρώιμο επίπεδο σχεδιασμού, ή η επίπτωση μπορεί να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά σε επόμενα ωριμότερα στάδια σχεδιασμού;»

Η αιτιολόγηση της προσέγγισης αυτής έχει ως εξής:

- Στο τρέχον, στρατηγικό στάδιο σχεδιασμού, τα χαρακτηριστικά των έργων και των δράσεων είναι γνωστά μόνο σε αδρό βαθμό, ενώ σε επόμενα στάδια θα συγκεκριμενοποιηθούν περισσότερο. Για το λόγο αυτό, τα ωριμότερα εκείνα στάδια είναι προσφορότερα για λήψη λεπτομερών μέτρων και την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητάς τους.
- Η διαδικασία για τη λήψη μέτρων ανά έργο ή δράση είναι γνωστή και καθιερωμένη: πρόκειται για τη διαδικασία Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΕΠΟ) που καθορίζεται στους Νόμους 1650/1986 και 3010/2002, καθώς και στις κατ' επιταγήν αυτών ΚΥΑ. Συνεπώς, για τα ζητήματα που μπορούν αποτελεσματικά να αντιμετωπιστούν κατά την ΕΠΟ, το στάδιο εκείνο είναι προσφορότερο.
- Παράλληλα, στο τρέχον στάδιο προγραμματισμού, θα πρέπει να εξεταστούν τα οργανωμένα σύνολα έργων ως προς το σφαιρικό τους περιβαλλοντικό αποτύπωμα, δηλαδή ως προς τις συνολικές αλλαγές που θα επέλθουν από την υλοποίησή τους. Η υπερβολική προσήλωση στην αντιμετώπιση ανά έργο ή δράση, ενδέχεται να υποβαθμίσει τη δυνατότητα σφαιρικής εκτίμησης.
- Τέλος, λαμβάνεται υπόψη η φύση της επίπτωσης, καθώς και αυτή των ενδεχόμενων μέτρων. Εάν τα μέτρα εκφεύγουν από το επίπεδο του έργου, τότε η αντιμετώπιση της επίπτωσης πρέπει να πραγματοποιηθεί σε στρατηγικό επίπεδο. Ως παράδειγμα αναφέρεται ότι τα έργα των μεταφορών ενδέχεται να επηρεάσουν τις εκπομπές NO_x αλλά και την έκθεση σε θόρυβο ορισμένων πολιτών, λόγω της αύξησης στην κυκλοφορία που είναι πιθανόν να επιφέρουν. Η έκθεση στο θόρυβο μπορεί επιτυχώς να αντιμετωπισθεί στο στάδιο της ΕΠΟ, με την ενσωμάτωση κατάλληλων προβλέψεων για ηχοπετάσματα, υπογειοποιήσεις ή αλλαγές χάραξης· συνεπώς, δεν αποτελεί πρόβλημα προς αντιμετώπιση σε στρατηγικό επίπεδο. Όμως, η αύξηση των εκπομπών NO_x είναι δύσκολο να αντιμετωπισθεί στην ΕΠΟ, διότι δεν εξαρτάται από το σχεδιασμό των έργων, αλλά κυρίως από την πολιτική που ασκείται ως προς τα καύσιμα και τους ελέγχους των εκπομπών από τα οχήματα. Συνεπώς, η αντιμετώπιση της αύξησης των εκπομπών NO_x θα πρέπει να πραγματοποιηθεί τώρα, στο στρατηγικό επίπεδο, μέσω μέτρων που δεν σχετίζονται απ' ευθείας με τις λεπτομέρειες της υλοποίησης των έργων.

Για την ομαλή και αξιόπιστη **εφαρμογή του κριτηρίου** που διατυπώθηκε πιο πάνω, εξετάζονται μια σειρά από ιδιότητες της περιβαλλοντικής μεταβολής:

1. Η μεταβολή προέρχεται από ένα ή από περισσότερα έργα/δράσεις; Αν οι αιτίες εντοπίζονται σε ένα μόνο έργο, το γεγονός αυτό είναι ένας καλός δείκτης για την παραπομπή της αντιμετώπισης στη διαδικασία ΕΠΟ του συγκεκριμένου έργου. Αντίθετα, εάν η μεταβολή προέρχεται από συνδυασμό έργων και δράσεων, τότε στο τρέχον στάδιο απαιτούνται ενέργειες συντονισμού και μέτρα για τη συνολική αντιμετώπιση της επίπτωσης.

2. Η χωρική εξάπλωση της μεταβολής περιορίζεται στην περιοχή επίδρασης ενός ή περισσότερων έργων; Αν η απάντηση είναι καταφατική, η αντιμετώπιση στη διαδικασία ΕΠΟ είναι μάλλον προσφορότερη. Αν όμως η εξάπλωση της μεταβολής είναι ευρύτερη της περιοχής επίδρασης των έργων ή δράσεων το τρέχον, στρατηγικό επίπεδο είναι το προσφορότερο για την αντιμετώπιση.

Ι.2 ΚΕΜΕΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΤΗΝ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στην επόμενη ενότητα αναλύονται οι πτυχές των αναγκών για την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών αλλαγών που συνδέονται με το Πρόγραμμα «Θεσσαλία 2021-2027», ώστε οι προτάσεις της μελέτης να αποτελέσουν προϊόν τεκμηριωμένων με διαφανή τρόπο προσεγγίσεων.

Ένα πρώτο ζήτημα που χρήζει ανάλυσης είναι το **ποιοι δείκτες θα πρέπει να παρακολουθούνται**. Το φάσμα δυνατοτήτων ξεκινά από το ένα άκρο, την παρακολούθηση αδιακρίτως όλων των δεικτών της παρούσας μελέτης ενώ στο άλλο άκρο βρίσκεται η παρακολούθηση ελάχιστων σε αριθμό αλλά αντιπροσωπευτικών δεικτών. Η επιλογή, μέσα σε αυτό το φάσμα, μπορεί να πραγματοποιηθεί εάν ληφθούν υπόψη τα συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων, δηλαδή των διαπιστώσεων που παρουσιάστηκαν αναφορικά με το ποιες περιβαλλοντικές παράμετροι αναμένεται να επιδεινωθούν, ποιες αναμένεται να βελτιωθούν και τέλος ποιες αναμένεται να μείνουν ανεπηρέαστες από την υλοποίηση του ΠΕΠΘ 21-27 (οι τελευταίες δεν σημαίνει ότι θα μείνουν αμετάβλητες· απλώς, μέσα στους παράγοντες που καθορίζουν την εξέλιξή τους δεν περιλαμβάνονται επιρροές του προγράμματος). Προφανώς, *οι περιβαλλοντικές συνιστώσες στις οποίες αναμένονται πιέσεις από το ΠΕΠΘ 21-27 θα πρέπει να παρακολουθούνται κατά προτεραιότητα, ενώ οι ουδέτερες και οι βελτιούμενες δεν είναι απαραίτητο να παρακολουθούνται λεπτομερώς.* Η **μέθοδος της παρακολούθησης**, δηλαδή τα «εργαλεία» που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καταγραφή και επεξεργασία των μεταβολών στις περιβαλλοντικές παραμέτρους, αποτελούν το επόμενο προς ανάλυση ζήτημα. Εδώ, το φάσμα δυνατοτήτων ξεκινά από μελέτες βάσης, με αποκλειστικό σκοπό την καταγραφή της κατάστασης σε ένα ή περισσότερα περιβαλλοντικά θέματα, και φθάνει έως την εξαγωγή έμμεσων συμπερασμάτων, μέσω της ανάλυσης υφιστάμενων καταγραφών και αποτυπωμένων τάσεων, χωρίς την πραγματοποίηση απευθείας μετρήσεων. Το κριτήριο για να εντοπισθεί η βέλτιστη μέθοδος εντός του φάσματος αυτού, είναι οι δυνατότητες των διαδικασιών υλοποίησης του προγράμματος, ιδίως δε αυτές που σχετίζονται με την υλοποίηση έργων και δραστηριοτήτων, δηλαδή με τους κύριους παράγοντες γένεσης περιβαλλοντικών πιέσεων.⁹ Τα περισσότερα εξ αυτών των έργων και δραστηριοτήτων του ΠΕΠΘ 21-27, θα χρειαστεί, στην πρώιμη φάση του σχεδιασμού τους να υποβληθούν στη διαδικασία περιβαλλοντικής αδειοδότησης, στην οποία περιλαμβάνεται η εκπόνηση Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ). Η ΜΠΕ αποτελεί ένα αναλυτικό εργαλείο εκτίμησης των επιπτώσεων του έργου στο περιβάλλον, οπότε περιλαμβάνει δυο από τα βασικά στοιχεία που απαιτεί η παρακολούθηση των περιβαλλοντικών μεταβολών του ΕΠ: την καταγραφή της κατάστασης του περιβάλλοντος τη χρονική «στιγμή» πριν από το έργο και την εκτίμηση των επιπτώσεων που το έργο ενδέχεται να επιφέρει στο περιβάλλον αυτό. Συνεπώς διαφαίνεται ότι η αξιοποίηση των ΜΠΕ των έργων και δραστηριοτήτων του ΠΕΠΘ 21-27 για τους σκοπούς της παρακολούθησης των επιπτώσεων του προγράμματος θα πρέπει να είναι ουσιαστική.

Ένα τρίτο ζήτημα που χρήζει ανάλυσης είναι η **χρονική οργάνωση της παρακολούθησης**, δηλαδή η βέλτιστη επιλογή μεταξύ μιας υπερλεπτομερούς, π.χ. τριμηνιαίας περιόδου παρακολούθησης και μιας αδρομερούς, συγκεντρωτικής περιόδου π.χ. τριετίας. Για την επιλογή της περιόδου, θα πρέπει κατ' αρχήν να ληφθεί υπόψη ο επταετής χρονικός ορίζοντας υλοποίησης του προγράμματος, αλλά και το ενδεχόμενο παράτασής, το οποίο είναι βάσιμο σύμφωνα με την εμπειρία των τριών προηγούμενων προγραμματικών περιόδων. Παράλληλα, θα πρέπει να συνυπολογιστεί ότι, οι περισσότερες επιπτώσεις του προγράμματος δεν πρόκειται να εμφανισθούν άμεσα, όπως εκτιμήθηκε στην ΣΜΠΕ αλλά μετά από μια περίοδο «επώασης», η διάρκεια της οποίας κυμαίνεται από λίγους μήνες έως λίγα έτη. Συνεπώς, η παρακολούθηση των επιπτώσεων δεν θα πρέπει να λειτουργεί με χαρακτήρα κατεπείγουσας καταγραφής. Αντίθετα, πολύ σημαντικότερη είναι η αποτύπωση της πλήρους έντασης των ενδεχόμενων περιβαλλοντικών μεταβολών, μετά τον κύκλο γένεσής τους.

9. Υπενθυμίζεται ότι η Οδηγία 2001/42/ΕΚ εστιάζει μόνο σε εκείνα τα σχέδια και προγράμματα που θέτουν το πλαίσιο αδειών για μελλοντικά έργα και δραστηριότητες, του είδους εκείνου που απαιτεί περιβαλλοντική αδειοδότηση. Τόσο στα ερμηνευτικά κείμενα που εκδόθηκαν για την υποβολή της εναρμόνισης του δικαίου των κρατών – μελών, όσο και ειδικότερα στην ΚΥΑ ΥΠΕΧΩΔΕ/ΕΥΠΕ/οικ.107-017/28.8.2006, η εστίαση αυτή τηρείται. Συνεπώς, σχέδια και προγράμματα που θέτουν πλαίσια πολιτικής ή «άυλων» δράσεων, θεωρείται ότι δεν συνοδεύονται από συγκεκριμένες επιπτώσεις στο περιβάλλον. Στην πράξη, αναγνωρίζεται ότι οι όποιες μεταβολές πρόκειται να επέλθουν στο περιβάλλον μπορούν να αντιμετωπισθούν είτε στα μετέπειτα στάδια εφαρμογής των πολιτικών είτε όταν οι «άυλες» δράσεις αρχίζουν να έχουν απόρροια στο περιβάλλον.

Ι.3 ΚΕΜΕΝΑ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ**Ι.3.1 Επιφανειακά Υδατικά Συστήματα****Ποταμοί ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)**

Στο ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08) εντοπίζονται συνολικά 72 ποτάμια ΥΣ, σύμφωνα με τα αναφερόμενα στη 1^η Αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας. Ο κύριος ποταμός του ΥΔ 08 είναι ο **ποταμός Πηνειός**. Το συνολικό του μήκος είναι 216 χλμ. περίπου και είναι ο τρίτος σε μήκος ποταμός της χώρας καλύπτοντας μια τεράστια λεκάνη απορροής που φτάνει τα 10.700 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ο Πηνειός σχηματίζεται κυρίως από τη συμβολή του Μαλακασιώτικου ρέματος που πηγάζει από τον Λάκμο στην Πίνδο και του ρέματος Μουργκάνι που πηγάζει από την Αντιχάσια. Κινείται από τα δυτικά προς τα ανατολικά, περνώντας από τα στενά της Καλαμπάκας και φτάνει στον Θεσσαλικό κάμπο. Στην συνέχεια διασχίζει το πέρασμα της Κοιλάδας των Τεμπών, μεταξύ Ολύμπου και Κισσάβου και εκβάλλει τελικά στον Αιγαίο, δημιουργώντας το Δέλτα του κοντά στην κωμόπολη Στόμιο. Στον Πηνειό καταλήγουν πολλοί ακόμα μεγάλοι ποταμοί με κυριότερους τον Πορταϊκό, τον Τιταρήσιο, τον Ενιπέα, τον Καλέτση, τον Πάμισο, το Μουργκάνι, τον Σοφαδίτικο, καθώς και τα νερά που έρχονται από την εκτροπή του Ταυρωπού στην περιοχή της Καρδίτσας. Ο ποταμός δέχεται διαχρονικά μεγάλες πιέσεις από την άντληση των νερών του και από τη ρύπανση, ενώ η μεγάλη μείωση της παροχής του κατά τους θερινούς μήνες προκαλεί σημαντική επιβάρυνση της ποιότητας των νερών του. Εν τούτοις ο Πηνειός είναι από τους πιο πλούσιους ποταμούς σε βιοπολιότητα, ιδιαίτερα όσον αφορά το πλήθος των ειδών της ιχθυοπανίδας του.

Λίμνες και Ταμιευτήρες ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)

Στο ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08) εντοπίζονται δύο (2) λιμναία ΥΣ (ΙΤΥΣ) καθώς και ένα (1) ποτάμιο ΙΤΥΣ λιμναίου τύπου (ταμιευτήρας) τα οποία παρουσιάζονται στον παρακάτω Πίνακα.

Πίνακας Π-1: Λίμνες ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)

A/A	Όνομα ΥΣ	Κωδικός ΥΣ	Κατηγορία	Έκταση (km ²)	Περίμετρος (Km)	Τύπος ΥΣ
ΛΑΠ ΠΗΝΕΙΟΥ (ΕΛ0816)						
1	ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΙΟΥ	ΕΛ0816L000000001H	ΙΤΥΣ	0,49	4,46	GR-SNL
2	ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΚΑΡΛΑΣ	ΕΛ0816L000000002H	ΙΤΥΣ	34,92	29,7	GR-SR

Πίνακας Π-2: Ποτάμια ΙΤΥΣ λιμναίου τύπου (Ταμιευτήρες) ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)

A/A	Όνομα ΥΣ	Κωδικός ΥΣ	Κατηγορία	Έκταση (km ²)	Μήκος	Άμεση Λεκάνη Απορροής (km ²)	Αθροιστική Λεκάνη Απορροής (km ²)	Μέση Ετήσια Απορροή (hm ³)	Τύπος ΥΣ
ΛΑΠ ΠΗΝΕΙΟΥ (ΕΛ0816)									
1	ΤΕΧΝΗΤΗ ΛΙΜΝΗ ΣΜΟΚΟΒΟΥ	ΕΛ0816RL00206201H	ΙΤΥΣ	9,91	18,3	74,46	369,01	65,00	L-M8

Μεταβατικά Ύδατα ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)

Στο ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08) δεν εντοπίζονται μεταβατικά ύδατα.

Παράκτια Ύδατα ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)

Στο ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08) προσδιορίστηκαν επτά (7) παράκτια ΥΣ που παρουσιάζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

Πίνακας Π-3: Παράκτια Ύδατα ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08)

ΚΩΔΙΚΟΣ ΛΑΠ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΥΣ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)	ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΣ (km)
ΕΛ0816	ΒΟΡΕΙΟ ΤΜΗΜΑ ΑΚΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	28,2	37,36
ΕΛ0816	ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΑΚΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ (ΔΕΛΤΑ ΠΗΝΕΙΟΥ)	19,88	25,09
ΕΛ0817	ΝΟΤΙΟ ΤΜΗΜΑ ΑΚΤΩΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	46,27	59,02

EL0817	ΘΑΛΑΣΣΑ ΠΗΛΙΟΥ	104,55	155,49
EL0817	ΣΤΕΝΑ ΣΚΙΑΘΟΥ	117,14	172,91
EL0817	ΠΑΓΑΣΗΤΙΚΟΣ ΚΟΛΠΟΣ	623,95	233,99
EL0817	ΟΡΜΟΣ ΒΟΛΟΥ	3,35	38,45

Εντός του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07) και ειδικότερα εντός της ΛΑΠ Σποράδων (EL0735) εντοπίζονται επιπλέον δύο (2) Παράκτια Υδατικά Συστήματα τα οποία σχετίζονται με τις Βόρειες Σποράδες (Σκιάθος, Σκόπελος, Αλλόννησος, Σύμπλεγμα νήσων Κυρά Παναγιάς και Γιούρας) που όπως έχει προαναφερθεί υπάγονται διοικητικά στην Π.Ε. Μαγνησίας της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Στον πιο κάτω Πίνακα παρουσιάζονται τα Παράκτια Υδατικά Συστήματα τα οποία σχετίζονται με τις Βόρειες Σποράδες.

Επιπρόσθετα, εντός του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07) και ειδικότερα εντός της ΛΑΠ Σπερχειού (EL0718) εντοπίζεται το Παράκτιο Υδατικό Σύστημα Όρμος Πτελεού (EL0718C0004N), με έκταση 38,5 km² και περίμετρο 62,3 km², που όπως έχει προαναφερθεί υπάγεται διοικητικά στην Π.Ε. Μαγνησίας της Περιφέρειας Θεσσαλίας.

Πίνακας Π-4: Παράκτια Ύδατα της ΛΑΠ Σποράδων (EL0735) του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07) που αφορούν την Περιφέρεια Θεσσαλίας

ΚΩΔΙΚΟΣ ΛΑΠ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΥΣ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)	ΠΕΡΙΜΕΤΡΟΣ (km)
EL0735	ΑΚΤΕΣ ΣΚΙΑΘΟΥ	106,5	141,4
EL0735	ΘΑΛΑΣΣΑ ΣΠΟΡΑΔΩΝ	2411,6	680,4

Σύμφωνα με τα αναφερόμενα στη 1^η Αναθεώρηση του Σχεδίου Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας, στο ΥΔ Θεσσαλίας προσδιορίστηκαν συνολικά **ογδόντα δύο (82) επιφανειακά υδατικά συστήματα**, η κατανομή των οποίων στο ΥΔ αλλά και ανά ΛΑΠ παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα. Επιπρόσθετα, εντός της διοικητικής υπαγωγής της Περιφέρειας Θεσσαλίας ανήκουν και τα δύο (2) **επιφανειακά υδατικά συστήματα** (ειδικότερα τα δύο παράκτια υδατικά συστήματα) της ΛΑΠ Σποράδων (EL0735) του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07) που αναφέρονται στον αμέσως πιο πάνω Πίνακα.

Πίνακας Π-5 Αριθμός Επιφανειακών Υδατικών Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (EL12)

ΤΥΠΟΣ	ΛΑΠ		ΣΥΝΟΛΟ ΥΔ
	EL0816	EL0817	
Ποτάμια ΥΣ	64	8	72
Ποτάμια ΙΤΥΣ Λιμναίου Χαρακτήρα (Ταμιευτήρες)	1	-	1
Λιμναία ΥΣ	2	-	2
Μεταβατικά ΥΣ	-	-	-
Παράκτια ΥΣ	2	5	7
ΣΥΝΟΛΟ	69	13	82

Ι.3.2. Υπόγεια Υδατικά Συστήματα

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται ανά ΛΑΠ **τα τριάντα τρία (33) ΥΥΣ** του ΥΔ Θεσσαλίας (EL08).

Πίνακας Π-6: Υπόγεια Υδατικά Συστήματα ΥΔ Θεσσαλίας (EL08) ανά ΛΑΠ

A/A	ΟΝΟΜΑ ΥΥΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΥΥΣ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)
ΛΑΠ ΠΗΝΕΙΟΥ (EL0816)			
1	ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΟΖΙΑΚΑ	EL0800010	219,34
2	ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΑΛΑΙΟΣΑΜΑΡΙΝΑΣ – ΒΟΥΛΑΣ	EL0800020	75,61
3	ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΕΔΙΑΔΑΣ ΝΟΤΙΟΔΥΤΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	EL0800030	1.261,98
4	ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	EL0800040	116,89
5	ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΡΑΝΙΑΣ – ΕΛΑΣΣΟΝΑΣ	EL0800050	124,87
6	ΣΥΣΤΗΜΑ ΠΟΤΑΜΙΑΣ	EL0800060	86,69
7	ΣΥΣΤΗΜΑ ΔΑΜΑΣΙΟΥ – ΤΙΤΑΝΟΥ	EL0800070	382,73
8	ΣΥΣΤΗΜΑ ΦΥΛΛΗΪΟΥ – ΟΡΦΑΝΩΝ	EL0800080	37,11
9	ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΚΚΑΡΑΣ – ΒΕΛΕΣΙΩΤΩΝ	EL0800100	42,22
10	ΣΥΣΤΗΜΑ ΛΑΡΙΣΑΣ – ΚΑΡΛΑΣ	EL0800110	578,18
11	ΣΥΣΤΗΜΑ ΟΛΥΜΠΟΥ – ΏΣΣΑΣ	EL0800120	94,82
12	ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΑΟΥΣΑΝΗΣ – ΚΑΛΟΥ ΝΕΡΟΥ	EL0800130	921,96

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: 26^{ης} Οκτωβρίου 43 – Εμπορικό Κέντρο "LIMANI CENTER" - Περιοχή FIX - Τ.Κ. 546.27

Τηλ 2310 552113 & 2310 541620 e-mail: info@lever.gr info@samaras-co.gr – <http://www.lever.gr>

ΑΘΗΝΑ: Πανεπιστημίου 10 - Τ.Κ. 10671 - Σύνταγμα - Τηλ.: +30 210 95 80 000 - +30 210 95 90 030 - Fax: +30 210 95 90 031

13	ΣΥΣΤΗΜΑ ΝΑΡΘΑΚΙΟΥ – ΒΡΥΣΙΩΝ	EL0800180	97,74
14	ΣΥΣΤΗΜΑ ΧΑΣΙΩΝ – ΑΝΤΙΧΑΣΙΩΝ	EL0800190	532,69
15	ΣΥΣΤΗΜΑ ΞΥΝΙΑΔΟΣ	EL0800200	146,01
16	ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΛΑΣΣΩΝΑΣ – ΤΣΑΡΙΤΣΑΝΗΣ	EL0800210	45,18
17	ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΩΝΟΥ ΤΙΤΑΡΗΣΙΟΥ	EL0800220	309,73
18	ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΩΝΟΥ ΠΗΝΕΙΟΥ – ΠΟΡΤΑΪΚΟΥ – ΠΑΜΙΣΟΥ	EL0800230	819,89
19	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΔΡΟΦΟΡΙΩΝ ΧΑΣΙΩΝ – ΦΑΡΚΑΔΩΝΑΣ	EL0800240	854,12
20	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΔΡΟΦΟΡΙΩΝ ΚΑΤΩ ΟΛΥΜΠΟΥ – ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΥ	EL0800250	1.153,42
21	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΔΡΟΦΟΡΙΩΝ ΜΑΚΡΥΧΩΡΙΟΥ – ΣΥΚΟΥΡΙΟΥ	EL0800260	113,67
22	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΔΡΟΦΟΡΙΩΝ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ – ΏΣΣΑΣ	EL0800270	648,21
23	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΔΡΟΦΟΡΙΩΝ ΑΝΩ ΡΟΥ ΕΝΙΠΕΑ	EL0800290	493,89
24	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΔΡΟΦΟΡΙΩΝ ΞΥΝΙΑΔΑΣ – ΚΕΔΡΟΥ	EL0800300	314,92
25	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΔΡΟΦΟΡΙΩΝ ΕΛΑΤΗΣ – ΡΕΝΤΙΝΑΣ	EL0800310	600,11
26	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΔΡΟΦΟΡΙΩΝ ΜΑΛΑΚΑΣΙΩΤΙΚΟΥ ΡΕΜΑΤΟΣ	EL0800320	439,45
27	ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΚΒΟΛΩΝ Π.ΠΗΝΕΙΟΥ	EL0800330	74,35
ΛΑΠ ΡΕΜΑΤΩΝ ΑΛΜΥΡΟΥ - ΠΗΛΙΟΥ (EL0817)			
28	ΛΟΦΩΔΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΛΜΥΡΟΥ – ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ	EL0800090	251,68
29	ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΛΜΥΡΟΥ	EL0800140	268,51
30	ΣΥΣΤΗΜΑ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΥ– ΚΑΡΛΑΣ	EL0800150	375,58
31	ΣΥΣΤΗΜΑ ΏΘΡΥΟΣ	EL0800160	505,52
32	ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΗΛΙΟΥ	EL0800170	589,17
33	ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΔΡΟΦΟΡΙΩΝ ΝΕΑΣ ΑΓΧΙΑΛΟΥ – ΝΕΑΣ ΙΩΝΙΑΣ	EL0800280	127,83

Επιπρόσθετα, καθώς οι Βόρειες Σποράδες που υπάγονται διοικητικά και γεωγραφικά στην Περιφέρεια Θεσσαλίας περιλαμβάνονται στο ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07) και ειδικότερα στη ΛΑΠ Σποράδων (EL0735), στον πιο κάτω Πίνακα παρατίθενται τα ΥΥΣ της ΛΑΠ Σποράδων (EL0735) που αφορούν την Περιφέρεια Θεσσαλίας.

Πίνακας Π-7: Υπόγεια Υδατικά Συστήματα της ΛΑΠ Σποράδων (EL0735) του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07) που αφορούν την Περιφέρεια Θεσσαλίας

A/A	ΟΝΟΜΑ ΥΥΣ	ΚΩΔΙΚΟΣ ΥΥΣ	ΕΚΤΑΣΗ (km ²)
ΛΑΠ ΣΠΟΡΑΔΩΝ (EL0735)			
1	Σκιάθου	EL0700380	47
2	Σκοπέλου	EL0700390	95
3	Αλοννήσου	EL0700400	78
4	Συμπλέγματος νήσων Κυρά Παναγιά και Γιούρα	EL0700410	50

Επιπρόσθετα, όπως έχει προαναφερθεί, τμήματα της Π.Ε. Μαγνησίας και ειδικότερα το νοτιοανατολικό άκρο του Δήμου Αλμυρού (τμήμα Δήμου Πτελεού) περιλαμβάνεται εντός της ΛΑΠ Σπερχειού (EL0718) του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07) και συγκεκριμένα εντός του ΥΥΣ Πελασγίας (EL0700040).

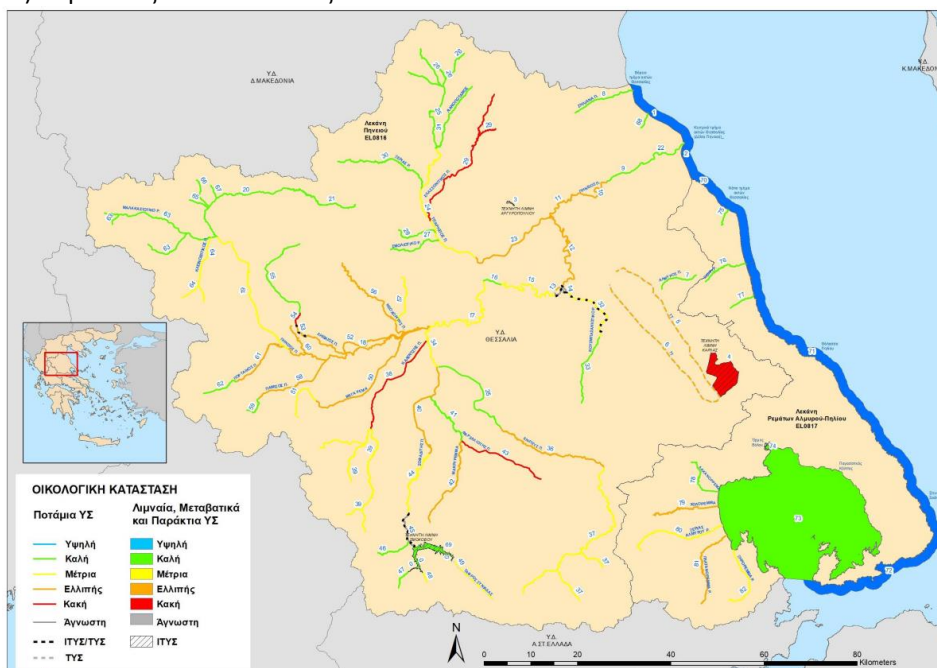
Επίσης, τα δυτικότερα τμήματα της Π.Ε. Τρικάλων και της Π.Ε. Καρδίτσας περιλαμβάνονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (EL04). Πιο συγκεκριμένα περιλαμβάνονται εντός της ΛΑΠ Αχελώου (EL0415) και ειδικότερα εντός του ΥΥΣ Ωλονού - Πίνδου (EL0400130) και του ΥΥΣ Υδροφοριών Ανατολικού Τμήματος Λεκάνης Αχελώου (EL0400200).

Τέλος, πολύ μικρά τμήματα της Π.Ε. Θεσσαλίας (1%) και συγκεκριμένα του Δήμου Ελασσόνας φαίνεται να βρίσκονται εντός των ορίων του ΥΥΣ Σύστημα Πιερίων (EL0900240) και πιθανός και του ΥΥΣ Υποσύστημα Καρστικό Λιτοχώρου (EL0900142).

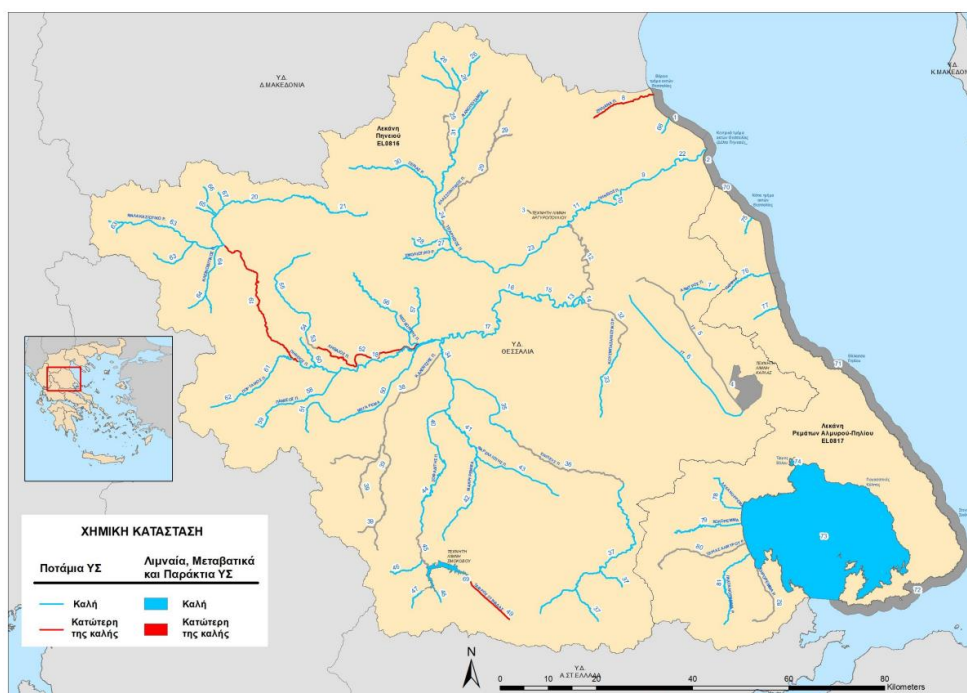
1.3.2. Κατάσταση Υδατικών Συστημάτων

ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΚΑ ΥΔΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Η συνοπτική εικόνα της οικολογικής και χημικής κατάστασης των Επιφανειακών Υδατικών Συστημάτων του ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08) παρουσιάζεται ακολούθως.

Εικόνα Π.1: Χάρτης οικολογικής κατάστασης Επιφανειακών Υδάτινων Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).

Εικόνα Π.2: Χάρτης χημικής κατάστασης Επιφανειακών Υδάτινων Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).

Από τα 72 ποτάμια ΥΣ του ΥΔ Θεσσαλίας:

- 30, ήτοι ποσοστό 41,67%, υπήχθησαν στην κατηγορία “καλή” οικολογική κατάσταση/“καλό” οικολογικό δυναμικό,

- 16, ήτοι ποσοστό 22,22%, υπήχθησαν στην “μέτρια” οικολογική κατάσταση/“μέτριο” οικολογικό δυναμικό,
- 20, ήτοι ποσοστό 27,78%, υπήχθησαν στην “ελλιπή” οικολογική κατάσταση/“ελλιπές” οικολογικό δυναμικό,
- 4, ήτοι ποσοστό 5,55%, υπήχθησαν στην “κακή” οικολογική κατάσταση/“κακό” οικολογικό δυναμικό, και
- 2, ήτοι ποσοστό 2,78%, δεν ταξινομήθηκαν ως προς το δυναμικό τους (αφορούν Ιδιαίτερως Τροποποιημένα ή Τεχνητά ΥΣ)

Επίσης, όσον αφορά στη χημική τους κατάσταση:

- 56, ήτοι ποσοστό 77,78%, υπήχθησαν στην “καλή” χημική κατάσταση,
- 4, ήτοι ποσοστό 5,55%, υπήχθησαν στην “κατώτερη της καλής” χημική κατάσταση και
- 12, ήτοι ποσοστό 16,67%, δεν ταξινομήθηκαν.

Σε ότι αφορά τον **1 ταμιευτήρα (Ιδιαίτερως Τροποποιημένο Ποτάμιο Υδατικό Σύστημα), την Τεχνητή λίμνη Σμοκόβου του ΥΔ Θεσσαλίας:**

- Ταξινομήθηκε σε “καλό” οικολογικό δυναμικό, και
- Ταξινομήθηκε σε “καλή” χημική κατάσταση

Σε ότι αφορά το **2 λιμναία ΥΣ (τεχνητές λίμνες Κάρλας και Αργυροπουλίου) του ΥΔ Θεσσαλίας:**

- Η Τεχνητή λίμνη Κάρλας ταξινομήθηκε στο “κακό” οικολογικό δυναμικό και η Τεχνητή λίμνη Αργυροπουλίου δεν ταξινομήθηκε ως προς το οικολογικό δυναμικό
- Και τα δύο 2 λιμναία ΥΣ δεν ταξινομήθηκαν όσον αφορά στη χημική τους κατάσταση

Σε ότι αφορά στη χημική τους κατάσταση:

- 2, ήτοι ποσοστό 40,0%, υπήχθησαν στην “καλή” χημική κατάσταση και
- 3, ήτοι ποσοστό 60,0%, δεν ταξινομήθηκαν

Σε ότι αφορά τα **7 παράκτια ΥΣ του ΥΔ Θεσσαλίας:**

- 5, ήτοι ποσοστό 71,43%, ταξινομήθηκαν στην “υψηλή” οικολογική κατάσταση,
- 2, ήτοι ποσοστό 28,57%, ταξινομήθηκαν στην “καλή” οικολογική κατάσταση,

Σε ότι αφορά στη χημική τους κατάσταση:

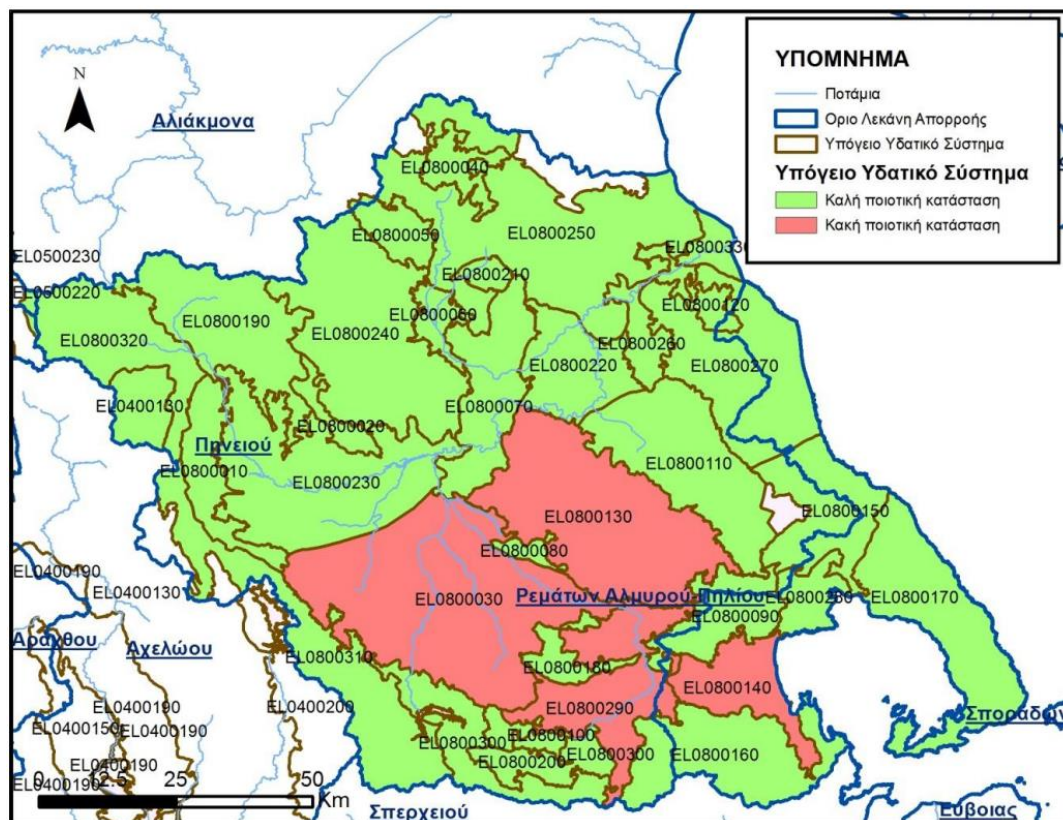
- 2, ήτοι ποσοστό 71,43%, ταξινομήθηκαν στην “καλή” χημική κατάσταση και
- 5, ήτοι ποσοστό 25,0%, δεν ταξινομήθηκαν.

Επιπρόσθετα, όπως έχει προαναφερθεί, εντός του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (ΕΛ07) και ειδικότερα εντός της ΛΑΠ Σποράδων (ΕΛ0735) εντοπίζονται δύο (2) Παράκτια Υδατικά Συστήματα [ΥΣ Ακτές Σκιάθου (ΕΛ0735C0001N) και ΥΣ Θάλασσα Σποράδων (ΕΛ0735C0002N)] τα οποία σχετίζονται με τις Βόρειες Σποράδες (Σκιάθος, Σκόπελος, Αλλόνησος, Σύμπλεγμα νήσων Κυρά Παναγιάς και Γιούρας), ενώ εντός της ΛΑΠ Σπερχειού (ΕΛ0718) του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (ΕΛ07) εντοπίζεται το Παράκτιο Υδατικό Σύστημα Όρμος Πτελεού (ΕΛ0718C0004N). Τα εν λόγω παράκτια υδατικά συστήματα υπάγονται διοικητικά στην Π.Ε. Μαγνησίας της Περιφέρειας Θεσσαλίας. Σε ότι αφορά τα παραπάνω **3 παράκτια ΥΣ του ΥΔ Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (ΕΛ07):**

- Και τα 3, ήτοι ποσοστό 100,00%, ταξινομήθηκαν στην “υψηλή” οικολογική κατάσταση,
- Και τα 3, ήτοι ποσοστό 100,00%, δεν ταξινομήθηκαν σε ότι αφορά στη χημική τους κατάσταση

ΥΠΟΓΕΙΑ ΥΔΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Η συνοπτική εικόνα της ποιοτικής (χημικής) και ποσοτικής κατάστασης των Υπόγειων Υδατικών Συστημάτων του ΥΔ Θεσσαλίας παρουσιάζεται ακολούθως.

Εικόνα Π.3: Χάρτης ποιοτικής (χημικής) κατάστασης Υπόγειων Υδάτινων Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).

Εικόνα Π.4: Χάρτης ποσοτικής κατάστασης Υπόγειων Υδάτινων Συστημάτων ΥΔ Θεσσαλίας (ΕΛ08).

Από τα 33 ΥΥΣ του ΥΔ Θεσσαλίας, τα 29 (87,88%) βρίσκονται σε καλή ποιοτική κατάσταση ενώ μόνο 4 (12,12%) βρίσκονται σε κακή ποιοτική κατάσταση και πιο συγκεκριμένα το ΥΥΣ Πεδιάδα νοτιοδυτικής Θεσσαλίας (EL0800030), το ΥΥΣ Ταουσάνης – Καλού Νερού (EL0800130), το ΥΥΣ Άνω Ρου Ενιπέα (EL0800290) και το ΥΥΣ Αλμυρού (EL0800140). Παρομοίως, από τα 33 ΥΥΣ του ΥΔ Θεσσαλίας, τα 23 (69,70%) βρίσκονται σε καλή ποσοτική κατάσταση, ενώ 10 (30,30%) βρίσκονται σε κακή ποιοτική κατάσταση και πιο συγκεκριμένα τα ΥΥΣ Πεδιάδα νοτιοδυτικής Θεσσαλίας (EL0800030), Φυλλήϊου – Ορφανών (EL0800080), Εκκάρας – Βελεσιωτών (EL0800100), Λάρισας – Κάρλας (EL0800110), Ταουσάνης – Καλού Νερού (EL0800130), Ναρθακίου – Βρυσιών (EL0800180), Ξυνιάδος (EL0800200), Κώνου Τιταρήσιου (EL0800220), Μακρυχωρίου – Συκουρίου (EL0800260) και Αλμυρού (EL0800140).

Αναφορικά με την ποιοτική και ποσοτική κατάσταση των ΥΥΣ που αφορούν τα τμήματα της Π.Ε. Μαγνησίας και των νησιών των Βορείων Σποράδων της Περιφέρειας Θεσσαλίας που περιλαμβάνονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας (EL07) και ειδικότερα τα νησιά της Σκιάθου, της Σκοπέλου, της Αλοννήσου και των μικρότερων νησιών του νησιωτικού συμπλέγματος των Βορείων Σποράδων καθώς και το νοτιοανατολικό άκρο του Δήμου Αλμυρού (τμήμα Δήμου Πτελεού) της Π.Ε. Μαγνησίας, ισχύουν τα παρακάτω:

- Το νησί της Σκιάθου σχετίζεται με το ΥΥΣ Σκιάθου (EL0700380) που βρίσκεται σε καλή χημική και ποσοτική κατάσταση,
- Το νησί της Σκοπέλου σχετίζεται με το ΥΥΣ Σκοπέλου (EL0700390) που βρίσκεται σε καλή χημική και ποσοτική κατάσταση,
- Το νησί της Αλοννήσου σχετίζεται με το ΥΥΣ Αλοννήσου (EL0700400) που βρίσκεται σε καλή χημική και ποσοτική κατάσταση,
- Το Σύμπλεγμα νήσων Κυρά Παναγιά και Γιούρα σχετίζεται με το ΥΥΣ Συμπλέγματος νήσων Κυρά Παναγιά και Γιούρα (EL0700410) που βρίσκεται σε καλή χημική και ποσοτική κατάσταση, και
- Το νοτιοανατολικό άκρο του Δήμου Αλμυρού (τμήμα Δήμου Πτελεού) σχετίζεται με το ΥΥΣ Πελασγίας (EL0700040) που βρίσκεται σε καλή χημική κατάσταση και κακή ποσοτική κατάσταση.

Αναφορικά με την ποιοτική και ποσοτική κατάσταση του ΥΥΣ Ωλονού - Πίνδου (EL0400130) και του ΥΥΣ Υδροφοριών Ανατολικού Τμήματος Λεκάνης Αχελώου (EL0400200) εντός των οποίων φαίνεται ότι υπάγονται τα δυτικότερα τμήματα της Π.Ε. Τρικάλων και της Π.Ε. Καρδίτσας που περιλαμβάνονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Στερεάς Ελλάδας (EL04) και συγκεκριμένα εντός της ΛΑΠ Αχελώου (EL0415), ισχύουν τα παρακάτω:

- Το ΥΥΣ Ωλονού - Πίνδου (EL0400130) βρίσκεται σε καλή χημική και ποσοτική κατάσταση, και
- Το ΥΥΣ Υδροφοριών Ανατολικού Τμήματος Λεκάνης Αχελώου (EL0400200) βρίσκεται σε καλή χημική και ποσοτική κατάσταση.

Τέλος, αναφορικά με την ποιοτική και ποσοτική κατάσταση των ΥΥΣ Πιερίων (EL0900241) και του ΥΥΣ Καρστικό Λιτοχώρου (EL0900142) εντός των οποίων φαίνεται ότι υπάγονται πολύ μικρά τμήματα της Π.Ε. Θεσσαλίας (1%) και συγκεκριμένα του Δήμου Ελασσόνας που περιλαμβάνονται εντός του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (EL09) και συγκεκριμένα εντός της ΛΑΠ Αλιάκμονα (EL0902), ισχύουν τα παρακάτω:

- Το ΥΥΣ Πιερίων (EL0900241) βρίσκεται σε καλή χημική και ποσοτική κατάσταση, και
- Το ΥΥΣ Καρστικό Λιτοχώρου (EL0900142) βρίσκεται σε καλή χημική και ποσοτική κατάσταση.

Σημειώνεται επίσης ότι και τα πολύ μικρά τμήματα της Π.Ε. Τρικάλων (0,36%) και συγκεκριμένα του Δήμου Καλαμπάκας που περιλαμβάνονται στην ΛΑΠ Αλιάκμονα (EL0902) του Υδατικού Διαμερίσματος Δυτικής Μακεδονίας (EL09), φαίνεται ότι σχετίζονται με ΥΥΣ της περιοχής των Γρεβενών του Υποσυστήματος Λιτόχωρου (EL0900140), τα οποία και βρίσκονται σε καλή χημική και ποσοτική κατάσταση.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ: ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΕΔΙΩΝ

Η μελέτη αυτή συνοδεύεται από τα σχέδια του ακόλουθου πίνακα.

Αριθμός Σχεδίου	Τίτλος	Κλίμακα
1	Διοικητική Οργάνωση της Περιφέρειας Θεσσαλίας	1:40.000
2	Κάλυψη Γης κατά Corine	1:40.000
3	Φυσικό Περιβάλλον Περιφέρειας Θεσσαλίας	1:40.000

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ

- ΑΝΑΠΤΥΞΗ.gov.gr (2021) Διαθέσιμο <https://anaptyxi.gov.gr/el-gr/>
- ΓΓΔΕ – ΕΣΠΑ (2019) 1η Εγκύκλιος για το σχεδιασμό του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης: ΕΣΠΑ 2021-2027 στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προγραμματισμού. ΑΠ 60070-06/06/2019.
- ΓΓΔΕ – ΕΣΠΑ (2020) 2η Εγκύκλιος για την προετοιμασία του σχεδιασμού των Προγραμμάτων 2021-2027. ΑΠ 125192-25/11/2020
- ΓΓΔΕ – ΕΣΠΑ (2021) Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης – ΕΣΠΑ 2021-2027 Επίσημη Υποβολή.
- ΓΓΔΕ – ΕΣΠΑ (2021) Κατευθύνσεις για την προετοιμασία υποβολής των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027
- Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης - ΕΚΤ (2021) Ένταση Δαπανών Έρευνας & Ανάπτυξης – Δαπάνες Ε&Α ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, Διαθέσιμο <https://metrics.ekt.gr/datatables/289>
- Ελληνική Κυβέρνηση (2021) Σχέδιο Ελλάδα 2.0 Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας 31/3/2021, Διαθέσιμο <https://government.gov.gr/wp-content/uploads/2021/03/Greece-2.0-EL-31032021.pdf>
- Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων (2020) Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης 2021-2025, ΦΕΚ Α 174-10/9/2020, Διαθέσιμο <http://www.opengov.gr/ypoiar/wp-content/plugins/download-monitor/download.php?id=166>
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (2018) Έγκριση Αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου της Περιφέρειας Θεσσαλίας και Περιβαλλοντική Έγκριση αυτού, Διαθέσιμο https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/2020/11/20200728_Thessalia_FEK.pdf
- ΕΛΣΤΑΤ (2021) Στατιστικά στοιχεία, Διαθέσιμο <http://www.statistics.gr>.
- Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (2021) European Air Quality Index, 22/7/2021, Διαθέσιμο <https://www.eea.europa.eu/themes/air/air-quality-index>
- Πισσαρίδης Χ., (2020) Σχέδιο Ανάπτυξης για την Ελληνική Οικονομία, Τελική Έκθεση. 14/11/2020, Διαθέσιμο <https://government.gov.gr/schedio-anaptixis-gia-tin-elliniki-ikonomia/>
- Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών (2019) Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Μεταφορών της Ελλάδας, 2019. Τελική Έκθεση, Διαθέσιμο http://www.nationaltransportplan.gr/wp-content/uploads/2019/11/Final_NTPG_gr_20190712.pdf
- ESPON (2010) ESPON CLIMATE - Climate Change and Territorial Effects on Regions and Local Economies, Interim Report, Available <https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/Interim%20Report.pdf>
- European Commission (2019) European Innovation Scoreboard 2019 – Greece, Available <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/36285/attachments/1/translations/en/renditions/native>
- Eurostat (2021) Database. Available <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>. OECD (2019a) OECD Stat, Available <https://stats.oecd.org/index.aspx>.
- OECD (2019b) Regional well-being indicators, Available <https://www.oecdregionalwellbeing.org>.
- OECD (2020) Regional Policy for Greece Post-2020. Regional Profiles. OECD Territorial Reviews. Available <https://www.oecd.org/regional/regional-policy-for-greece-post-2020-cedf09a5-en.htm>
- Υ.Α. υπ' αρ. οικ. 47393/4273/2016 (ΦΕΚ 3299/Β'/13.10.2016) κυρώθηκε η απόφαση έγκρισης του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Περιφέρειας Θεσσαλίας
- Υ.Α. υπ' αρ. Ε.Γ.: οικ. 897/2017 (ΦΕΚ 4682/Β'/29.12.2017) "Έγκριση της 1ης Αναθεώρησης του Σχεδίου Διαχείρισης των Λεκανών Απορροής Ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας και της αντίστοιχης Στρατηγικής Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων",
- Απόφαση υπ' αρ. ΥΠΕΝ/ΓΡΕΓΥ/41377/329/2018 (ΦΕΚ 2685/Β'/06.07.2018) εγκρίθηκε το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών του Υδατικού Διαμερίσματος Θεσσαλίας (ΕΛ08) και η αντίστοιχη Στρατηγική Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
- The European environment — state and outlook 2020 διαθέσιμο στη διαδικτυακή διεύθυνση <https://www.eea.europa.eu/soer/2020>
- Yale Center for Environmental Law and Policy, University of Yale and Center for International Earth Science Information Network, Columbia University, 2014 Environmental Sustainability Index, διαθέσιμο στη διαδικτυακή διεύθυνση <https://environment.yale.edu/news/article/environmental-performance-index-release>
- Greening Regional Development Programmes Network, Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013, February 2006, διαθέσιμο στη διαδικτυακή διεύθυνση https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/evaluations-guidance-documents/2006/handbook-on-sea-for-cohesion-policy-2007-2013